Ε. Σ. ΣΒΟΡΩΝΟΣ

ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ

1912

ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ 1912

SISMANOGLIO

ΕΛΕΝΗΣ Σ. ΣΒΟΡΩΝΟΥ

ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΚΟΝ
ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ

ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ

1912

ΤΟΜΟΣ ΕΚΤΟΣ

ΜΕΤ' ΕΙΚΟΝΩΝ

ΕΝ ΣΑΜΩ

1912

ΤΙΜΑΤΑΙ ΧΡΥΣΟΔΕΤΟΝ

Ἐν Σάμῳ γρ. 12, ἐν Τουρκίᾳ γρ. ἀρ. 15
Ἐν Ἑλλάδι Εὐρώπῃ Αἰγύπτῳ κ. τ. λ. φρ. χρ. 4.
Ἐν Ἀγγλικαῖς κτήσεσιν σελ. 4, ἐν Ἀμερικῇ δολ. 1.

ΑΠΟΣΤΕΛΛΕΤΑΙ ΑΣΦΑΛΩΣ

Ἐλεύθερον ταχυδρομικῶν

Ἐν Σάμῳ ἐκ τοῦ τυπογραφείου τοῦ Μικρασιατικοῦ
ΕΛΕΝΗΣ Σ. ΣΒΟΡΩΝΟΥ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ Ἔχει ἡμέρας 31. Ἡμέρα ὥρας 10. Νὺξ ὥρας 14.			**ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ** Ἔχει ἡμέρας 29. Ἡμέρα ὥρας 11. Νὺξ ὥρας 13.		
1	Κ.	Περιτομὴ τοῦ Μ. Βασιλείου	1	Τ.	Τρύφωνος μάρτυρος
2	Δ.	Σιλβέστρου Πάπα Ρώμης	2	Π	Ἡ Ὑπαπαντὴ τοῦ Κυρίου
3	Τ.	Μαλαχίου τοῦ Προφήτου	3	Π.	Συμεὼν τοῦ Θεοδόχου
4	Τ.	Ἡ Σύναξις τῶν 70 Ἀποστόλων	4	Σ.	Ἰσιδώρου ὁσίου
5	Π.	Παραμονὴ τῶν Θεοφ. (Νηστεία)	5	Κ.	Ἀγάθης μάρτυρος
6	Π.	Τὰ Ἅγια Θεοφάνεια	6	Δ.	Τυρινῆ. Βουκόλου ἐπισκ. Σμύρνης
7	Σ.	Ἡ σύναξις τοῦ Προδ. καὶ Βαπ. Ἰωάννου	7	Τ.	Παρθενίου καὶ Κοσμᾶ
8	Κ.	Δομνίκης τῆς ὁσίας	8	Τ.	Θεοδώρου Στρατ.
9	Δ.	Πολυεύκτου μάρτ.	9	Π	Νικηφόρου μάρτυρος
10	Τ.	Γρηγορίου ἐπισ. Νύσσης	10	Π.	Χαραλάμπους ἱερομάρτ.
11	Τ	Θεοδοσίου καὶ Ἀγαπίου	11	Σ.	Τῶν Ψυχῶν. Βλασίου καὶ Θεοδώρας
12	Π.	Τατιανῆς μάρτυρος.	12	Κ.	Τῆς Ὀρθοδοξίας. Μελετίου ἐπισκ. Ἀντιοχείας
13	Π.	Ἑρμύλου καὶ Στρατονίκου	13	Δ.	Μαρτινιανοῦ τοῦ ὁσίου
14	Σ.	Τῶν ἐν Σινᾷ ἁγ. Πατέρων	14	Τ.	Θεοδώρου τοῦ Τύρωνος
15	Κ.	Ἰωάννου τοῦ Καλυβίτου	15	Τ.	Ὀνησίμου Ἀποστόλου
16	Δ.	Ἀρχὴ Τριωδίου. Προσκ. τῆς τιμ. Ἁλύσ. τοῦ Ἀπ. Πέτρου	16	Π.	Παμφίλου μάρτυρος
17	Τ.	Ἀντωνίου τοῦ Μεγάλου	17	Π.	Τῆς ἁγίας Μαριάμνης
18	Τ.	Ἀθανασίου καὶ Κυρίλλου	18	Σ	Λέοντος Πάπα Ρώμης
19	Π.	Μακαρίου τοῦ Αἰγυπτίου	19	Κ	Ἀρχίππου καὶ Φιλήμονος
20	Π	Εὐθυμίου τοῦ Μεγάλου	20	Δ.	Λέοντος ἐπισ. Κατάνης
21	Σ.	Μαξίμου, Νεοφύτου, Ἀγνῆς	21	Τ.	Τιμοθέου, Εὐσταθίου πατρ.
22	Κ	Τιμοθέου τοῦ Ἀποστόλου	22	Τ	Εὐγενίου μαρτ. καὶ Ἀνθούσης
23	Δ.	Κλήμεντος ἱερομάρτυρος	23	Π.	Πολυκάρπου ἐπισκ. Σμύρνης
24	Τ.	Ξένης τῆς ὁσίας	24	Π	Ἡ εὑρ. τῆς Τιμίας κεφ. τοῦ Προδρόμου
25	Τ.	Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου	25	Σ.	Ταρασίου καὶ Ἀλεξάνδρου
26	Π.	Ξενοφῶντος τοῦ ὁσίου	26	Κ	Τῆς Σταυροπροσκυνήσεως Πορφυρίου καὶ Φωτεινῆς
27	Π.	Ἀνακομιδὴ τῶν λειψάνων Ἰωάν. τοῦ Χρυσοστόμου	27	Δ.	Προκοπίου τοῦ ὁμολογητοῦ
28	Σ.	Ἐφραὶμ τοῦ Σύρου	28	Τ.	Βασιλείου τοῦ ὁμολογητοῦ
29	Κ.	Ἀπόκρεω Γρηγορίου ἱερομ.	29	Τ.	Κασιανοῦ τοῦ Ῥωμαίου
30	Δ	Τῶν 3 Ἱεραρχῶν Βασιλείου, Γρηγορίου. Ἰωάννου			
31	Τ	Κύρου καὶ Ἰωάννου Ἀναργύρων			

ΜΑΡΤΙΟΣ

Ἔχει ἡμέρας 31.
Ἡμέρα ὥρας 12. Νὺξ ὥρας 12.

1 Π. Εὐδοκίας ὁσιομάρτυρος
2 Π. Ἡσυχίου καὶ Ἀνδρονίκου
3 Σ. Εὐτροπίου μάρτυρος
4 Κ. Γερασίμου ὁσίου τοῦ ἐν Ἰορδ.
5 Δ. Κόνωνος μάρτυρος
6 Τ. Τῶν ἐν Ἀμορίῳ 42 μαρτύρων
7 Τ. Τῶν ἐν Χερσῶνι ἱερομαρτύρων
8 Π. Θεοφυλάκτου ἐπισκόπου
9 Π. Τῶν ἁγίων 40 Μαρτύρων
10 Σ. Κυδράτου καὶ Ἀναστασίας
11 Κ. Σωφρονίου Ἱεροσολύμων
12 Δ. Θεοφάνους καὶ Γρηγορίου
13 Τ. Νικηφόρου καὶ Χριστίνης
14 Τ. Βενεδίκτου τοῦ ὁσίου
15 Π. Ἀγαπίου καὶ Ἀριστοβούλου
15 Π. Σαββίου καὶ Χριστοβούλου
17 Σ. Τοῦ Ἀγίου Ἀλεξίου
18 Κ. Τῶν Β΄ οἰκουμ. Κυρίλλου ἀρχιεπισκόπου
19 Δ. Χρυσάνθου καὶ Δαρείας μ
20 Τ. Τῶν ὁσίων Πατέρων
21 Τ. Ἰακώβου τοῦ ὁμολογητοῦ
22 Π. Βασιλείου ἐπισκ. Ἀγκύρας
23 Π. Νίκωνος καὶ τῶν 199 μαθ.
24 Σ. Ζαχαρίου τοῦ ὁσίου
25 Κ. ΤΟ ΑΓΙΟΝ ΠΑΣΧΑ. Εὐαγγελισμὸς Θεοτόκου
26 Δ. Ἡ Σύναξις Ἀρχ. Γαβριὴλ
27 Τ. Ματρώνης ἐν Θεσ)νίκῃ
28 Τ. Ἰλαρίωνος ὁσίου τοῦ νέου
29 Π. Μάρκου ἐπισκ. Ἀρεθουσίων
30 Π. Τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς. Ἰωάννου τοῦ ὁσίου
31 Σ. Γρατίου ἱερ. καὶ Ἀκακίου

ΑΠΡΙΛΙΟΣ

Ἔχει ἡμέρας 30.
Ἡμέρα ὥρας 13. Νὺξ ὥρας 11.

1 Κ. Τοῦ Θωμᾶ. Μαρίας τῆς Αἰγυπτίας
2 Δ. Τίτου ὁσίου τοῦ θαυμ.
3 Τ. Νικήτα, Ἰωσὴφ
4 Τ. Γεωργίου καὶ Πλάτωνος
5 Π. Κλαυδίου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ
6 Π. Εὐτυχίου Κων)πόλεως
7 Σ. Καλλιοπίου μάρτ. καὶ Γεωργίου
8 Κ. Τῶν Μυροφόρων. Ἡρωδίωνος τοῦ Ἀποστόλου
9 Δ. Εὐψυχίου μάρτυρος
10 Τ. Τερεντίου μάρτυρος
11 Τ. Ἀντίπα ἐπισκ. Περγάμου
12 Π. Βασιλείου ἐπισκ. Παρίου
13 Π. Μαρτίνου Πάπα Ρώμης
14 Σ. Ἀριστάρχου τοῦ ἀποστόλου
15 Κ. Κρήσκεντος καὶ Δεωνίδου
16 Δ. Ἀγάπης, Εἰρήνης Χιονίας μάρτ.
17 Τ. Συμεὼν τοῦ ἐν Περσίδι
18 Τ. Τῆς Μεσοπεντηκοστῆς Ἰωάννου ὁσίου καὶ Ἰωάννου νεομάρ
19 Π. Παφνουτίου καὶ Τρύφωνος
20 Π. Θεοδώρου τοῦ Τριχινᾶ
21 Σ. Ἰανουαρίου καὶ Ἀλεξάνδρας
22 Κ. Τῆς Σαμαρείτιδος. Θεοδώρου τοῦ Συκεώτου
23 Δ. Τοῦ μεγαλομάρ. Γεωργίου
24 Τ. Ἐλισσάβετ καὶ Σάββα
25 Τ. Τοῦ Ἀπ. καὶ Εὐαγ. Μάρκου
26 Π. Βασιλέως Ἐπισκόπου
27 Π. Συμεὼν ἱερομάρτυρος
28 Σ. Τῶν ἐν Κυζίκῳ 9 μαρτύρων
29 Κ. Τοῦ Τυφλοῦ. Ἰωάννου καὶ Σωσιπάτρου
30 Δ. Ἰακώβου, Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου

ΜΑΪΟΣ

Ἔχει ἡμέρας 31.
Ἡμέρα ὥρας 14. Νὺξ ὥρας 10.

1 Τ. Ἱερεμίου τοῦ προφήτου.
2 Τ. Ἀθανασίου τοῦ Μεγάλου
3 Π. Τῆς Ἀναλήψεως. Τιμοθέου καὶ Μαύρας μαρτύρων
4 Π. Πελαγίας τῆς ὁσιομάρτυρος
5 Σ. Εἰρήνης τῆς μεγαλομάρ.
6 Κ. Ἰὼβ τοῦ πολυάθλου
7 Δ. Ἡ ἀνάμνησις τοῦ Σταυροῦ
8 Τ. Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου
9 Δ. Ἡσαΐου καὶ Χριστοφόρου
10 Π. Σίμωνος Ἀποστόλου
11 Π. Μωκίου ἱερομάρτ.
12 Σ. Γερμανοῦ ἀρχιεπ.
13 Κ. Τῆς Πεντηκοστῆς, Γλυκερίας μ.
14 Δ. Τῆς Ἁγίας Τριάδος Ἰσιδώρου μ.
15 Τ. Παχωμίου καὶ Ἀχιλλέως
16 Τ. Θεοδώρου τοῦ Ἡγιασμένου
17 Π. Ἀνδρονίκου καὶ Ἰουλίας Ἀπ.
18 Π. Πέτρου καὶ Διονυσίου μαρτ.
19 Σ. Πατρικίου ἱερομάρτ.
20 Κ. Τῶν ἁγίων Πάντων. Θαλλελαίου
21 Δ. Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης
22 Τ. Βασιλίσκου μάρτυρος
23 Τ. Μιχαὴλ ἐπισ. Συνάδων
24 Π. Συμεὼν τοῦ ἐν Θαυμαστῷ ὄρει
25 Π. Ἡ εὕρεσ. τῆς Κεφ. Ἰωάννου
26 Σ. Κάρπου τοῦ Ἀποστόλου
27 Κ. Ἑλλαδίου ἱερομάρτυρος
28 Δ. Εὐτυχοῦς ἐπισ. Μελιτινῆς
29 Τ. Θεοδοσίας μάρτυρος
30 Τ. Ἰσαὰκ ἐκ τῆς Μ. Δαλμάτων
31 Π. Ἑρμείου μάρτυρος

ΙΟΥΝΙΟΣ

Ἔχει ἡμέρας 30.
Ἡμέρα ὥρας 15. Νὺξ ὥρας 9.

1 Π. Ἰουστίνου μάρτυρος
2 Σ. Νικηφόρου ἀρχ. Κ)πόλεως
3 Κ. Λουκιανοῦ μάρτυρος
4 Δ. Μητροφάνους ἀρ. Κ)πόλεως
5 Τ. Δωροθέου ἐπισκόπου
6 Τ. Ἱλαρίωνος τοῦ θαυματ.
7 Π. Θεοδότου ἱερ. ἐν Ἀγκύρᾳ
8 Π. Ἀνακομιδὴ τοῦ λειψ. Θεοδώρου τοῦ Στρατηλάτου καὶ ἁγ. Καλλιόπης
9 Σ. Κυρίλλου ἀρχ. Ἀλεξανδρείας.
10 Κ. Ἀλεξάνδρου καὶ Ἀντωνίνης
11 Δ. Βαρθολομαίου καὶ Βαρνάβα
12 Τ. Ὀνουφρίου καὶ Πέτρου
13 Τ. Ἀκυλίνης μάρτυρος
14 Π. Ἐλισσαίου καὶ Μεθοδίου
15 Π. Ἀμὼς τοῦ προφήτου
16 Σ. Τύχωνος ἐπισ. Ἀμαθοῦντος
17 Κ. Ἰσαύρου, Μανουὴλ. Σεβὲλ καὶ Ἰσμαὴλ μαρτύρων
18 Δ. Δεοντίου καὶ Θεοδούλου
19 Τ. Ἰούδα, Παΐσίου
20 Τ. Μεθοδίου ἐπισ. Ταταρῶν
21 Π. Ἰουλιανοῦ τοῦ Ταρσέως
22 Π. Εὐσεβίου ἱερομάρτυρος
23 Σ. Ἀγριπίνης μάρτυρος
24 Κ. Τὸ γενέθλιον τοῦ Προδρόμου καὶ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου
25 Δ. Φεβρωνίας ὁσιομάρτυρος.
26 Τ. Δαβὶδ τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ
27 Τ. Σαμψὼν τοῦ Ξενοδόχου
28 Π. Κύρου καὶ Ἰωάννου τῶν Ἀναργύρων
29 Π. Πέτρου καὶ Παύλου τῶν ἀποστόλων
30 Σ. Ἡ σύναξις τῶν 12 Ἀποστόλων

ΙΟΥΛΙΟΣ

Ἔχει ἡμέρας 31.
Ἡμέρα ὥρας 14. Νὺξ ὥρας 10.

1 Κ. Κοσμᾶ καὶ Δαμιανοῦ τῶν ἀναργύρων.
2 Δ. Ἡ κατ. τῆς τιμ. ἐσθ. τῆς Θεοτόκου.
3 Τ. Ἰακίνθου μάρτυρος.
4 Τ. Ἀνδρέου ἐπ. τοῦ Ἱεροσολυμ.
5 Π. Ἀθανασίου τοῦ ἐν Ἄθω.
6 Π. Σισώη ὁσίου τοῦ Μεγάλου.
7 Σ. Κυριακῆς μεγαλομάρτυρος.
8 Κ. Προκοπίου μεγαλομάρ.
9 Δ. Παγκρατίου ἐπισκόπου.
10 Τ. Τῶν ἐν Νικοπόλει 40 μαρ.
11 Τ. Εὐφημίας μεγαλομάρτυρος.
12 Π. Πρόκλου Ἱλαρ. Βερενίκης μάρτυρος.
13 Π. Σύναξις τοῦ Ἀρχ. Γαβριήλ.
14 Σ. Ἀκύλα καὶ Ἰωσὴφ Θ)νίκης.
15 Κ. Κυρίκου καὶ Ἰουλίτης μαρ.
16 Δ. Ἀθηνογένους ἱερομάρτυρος.
17 Τ. Μαρίνης τῆς μεγαλομάρ.
18 Τ. Αἱμιλιανοῦ καὶ Οὐαλεντίνης μάρτυρος.
19 Π Μακρίνης καὶ Δίου τῶν ὁσ.
20 Π Τ οῦ ἁγ. ἐνδόξου προφήτου Ἠλιοῦ τοῦ Θεσβίτου
21 Σ. Συμεὼν καὶ Ἰωάν. ὁσίων.
22 Κ. Μαρίας τῆς Μαγδαληνῆς. Φωκᾶ καὶ Ἰεζεκιὴλ τοῦ προφήτου.
23 Δ Χριστίνης μεγαλομάρτυρος.
24 Τ. Ἡ Κοίμησις τῆς ἁγ. Ἄννης.
25 Τ. Παρασκευῆς καὶ Ἑρμολάου.
26 Π Τοῦ ἁγίου μεγαλομάρ. καὶ ἰαματικοῦ Παντελεήμ.
27 Π Προχώρου καὶ Νικάνορος.
28 Σ. Καλλινίκου καὶ Θεοδότης.
29 Κ. Σύλα καὶ Σιλουανοῦ.
0 Δ Εὐδοκίμου τοῦ Δικαίου.

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ

Ἔχει ἡμέρας 31.
Ἡμέρα ὥρας 13. Νὺξ ὥρας 11.

1 Τ. Ἡ πρόοδος τοῦ Σταυροῦ.
2 Π. Ἀνακ. τοῦ λειψ. Στεφάνου.
3 Π. Ἰσαακίου καὶ Φαύστου.
4 Σ. Τῶν ἐν Ἐφέσῳ 7 Παίδων.
5 Κ. Εὐσιγνίου καὶ Νόνας μαρ.
6 Δ. Ἡ Μεταμόρφωσις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ
7 Τ. Δομετίου καὶ Ἀστερίου.
8 Τ. Αἰμιλιανοῦ καὶ Μύρωνος.
9 Π. Ματθία τοῦ Ἀποστόλου.
10 Π. Λαυρεντίου καὶ Ἱππολύτου.
11 Σ. Εὔπλου τοῦ Διακόνου.
12 Κ. Φωτίου καὶ Ἀνικήτου μαρ.
13 Δ. Μαξίμου, Εὐδοκίας, Εἰρήνης
14 Τ. Μιχαίου τοῦ προφήτου.
15 Τ. Ἡ Κοίμησις τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου
16 Π. Μανδηλίου καὶ Διομήδους.
17 Π. Μύρωνος καὶ Στράτωνος.
18 Σ. Φλώρου καὶ Λαύρου.
19 Κ. Ἀνδρέου τοῦ Στρατηλάτου.
20 Δ. Σαμουὴλ τοῦ προφήτου.
21 Τ. Θαδδαίου τοῦ ἀποστόλου καὶ Βάσσης μαρ.
22 Τ. Ἀγαθονίκου καὶ Εἰρηναίου.
23 Π. Λούπου καὶ Καλλινίκου.
24 Π. Εὐτυχοῦς ἱερομάρτυρος.
25 Σ. Βαρθολομαίου καὶ Τίτου. τῶν Ἀποστόλων
26 Κ. Ἀδριανοῦ καὶ Ναταλίας.
27 Δ. Ποιμένος τοῦ ὁσίου.
28 Τ. Μωϋσέως ὁσ. τοῦ Αἰθίοπος.
29 Τ. Ἡ ἀποτομὴ τῆς τιμ. Κεφαλῆς τοῦ Προδρ.
30 Π Ἀλεξάνδρ. Ἰωάν. καὶ Παύλου ἀρχιεπ. Κ)πόλεως.
31 Π Ἡ κατάθεσις τῆς τιμ. Ζώνης τῆς Θεοτόκου.

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ

Ἔχει ἡμέρας 30.
Ἡμέρα ὥρας 12. Νὺξ ὥρας 12.

1 Σ. Ἀρχὴ τῆς Ἰνδίκτου. Συμεὼν τοῦ Στυλίτου καὶ Σύναξις τῆς Θεοτόκου
2 Κ. Μάμαντος καὶ Ἰωάννου
3 Δ. Ἀνθίμου ἱερομάρτυρος
4 Τ. Βαβύλα καὶ Μωϋσέως
5 Τ. Ζαχαρίου τοῦ προφ.
6 Π Μιχαὴλ ἐν Χώναις
7 Π Σώζοντος μάρτυρος
8 Σ. Τὸ Γεννέθλιον τῆς Θεοτόκ.
9 Κ. Ἰωακεὶμ καὶ Ἄννης
10 Δ Μηνοδώρας, Μητροδώρας καὶ Νυμφοδώρας μαρ.
11 Τ. Θεοδώρας καὶ Εὐσταθίας
12 Τ. Αὐτονόμου ἱερομάρτυρος
13 Π Κορνηλίου Ἑκατ.
14 Π Ἡ ὕψωσις τοῦ τιμίου καὶ Ζωοπ. Σταυροῦ
15 Σ Νικήτα καὶ Φιλοθέου
16 Κ. Εὐφημίας μεγαλομάρτυρος
17 Δ. Σοφίας καὶ τῶν θυγατέρων της Πίστεως, Ἐλπίδος καὶ Ἀγάπης
18 Τ. Εὐμενίου καὶ Ἀριάδνης
19 Τ. Τροφίμου μάρτυρος
20 Π Εὐσταθίου μεγαλομάρτυρος
21 Π Κοδράτου καὶ Ἰωνᾶ
22 Σ. Φωκᾶ ἱερομάρτυρος
23 Κ. Ἡ σύλληψις τοῦ Προδρόμου. Πολυξένης.
24 Δ. Θέκλης τῆς πρωτομάρτ.
25 Τ. Εὐφροσύνης τῆς ὁσίας
26 Τ. Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου
27 Π Καλλιστράτου μάρτυρος
28 Π Χαρίτωνος τοῦ ὁμολογητοῦ
29 Σ. Κυριακοῦ τοῦ Ἀναχωρητοῦ
30 Κ. Γρηγορίου ἱερομ. ἐπισκ.

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ

Ἔχει ἡμέρας 31.
Ἡμέρα ὥρας 11. Νὺξ ὥρας 12.

1 Δ. Ἀνανίου καὶ Ρωμανοῦ
2 Τ. Κυπριανοῦ καὶ Ἰουστίνης
3 Τ. Διονυσίου ἱερομάρτυρος
4 Π Ἱεροθέου ἐπισκ. Ἀθηνῶν
5 Π Χαριτίνης μάρτυρος
6 Σ Θωμᾶ τοῦ ἀποστόλου
7 Κ. Σεργίου καὶ Βάκχου μαρ.
8 Δ. Πελαγίας τῆς ὁσίας
9 Τ. Ἰακώβου Ἀλφαίου τοῦ Ἀπ.
10 Τ. Φιλίππου καὶ Θεοφάνους
11 Π Πρόβου, Ταράχου, Ἀνδρονίκου
12 Π Εὐλαμπίου καὶ Εὐλαμπίας
13 Σ. Κάρπου, Παπύλου, Ἀγαθοδώρου καὶ Ἀγαθονίκ. μαρ.
14 Κ. Τῶν Ἁγ. Πατέρων τῆς ἐν Νικαίᾳ Ζ'. Οἰκουμενικῆς Συνόδου
15 Δ. Λουκιανοῦ μάρτυρος.
16 Τ. Λογγίνου μάρτυρος.
17 Τ Ὡσηὲ καὶ Ἀνδρέου
18 Π Λουκᾶ τοῦ Εὐαγγελιστοῦ.
19 Π Ἰωὴλ τοῦ προφήτου.
20 Σ. Ἀρτεμίου καὶ Γερασίμου ὁσιομάρ. τοῦ νέου.
21 Κ. Ἱλαρίωνος τοῦ Μεγάλου.
22 Δ. Ἀβερκίου τοῦ θαυματοργοῦ
23 Τ. Ἰακώβου ἐπισ. Ἱεροσολ.
24 Τ. Ἀρέθα καὶ τῶν σὺν αὐτῷ.
25 Π Μαρκιανοῦ καὶ Μαρτυρίου.
26 Π Τοῦ ἁγ. Μεγολομάρτ. Δημητρίου τοῦ Μυροβλήτου
27 Σ. Νέστορος μάρτυρος.
28 Κ. Στεφάνου τοῦ Σαβαΐτου.
29 Δ. Ἀναστασίας καὶ Ἀβραμίου
30 Τ. Ζηνοβίου καὶ Ζηνοβίας.
31 Τ. Στάχυος, Ἀπελλοῦ, Ἀριστοβούλου καὶ Ναρκίσσου

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ Ἔχει ἡμέρας 30. Ἡμέρα ὥρας 10. Νὺξ ὥρας 14.		ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ Ἔχει ἡμέρας 31. Ἡμέρα ὥρας 9. Νὺξ ὥρας 15.	
1	Π Κοσμᾶ καὶ Δαμιανοῦ ἀνάργ.	1	Σ. Ναοὺμ τοῦ προφήτου.
2	Π Ἀκινδύνου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ	2	Κ. Ἀββακοὺμ τοῦ προφήτου.
3	Σ. Ἀκεψιμᾶ μάρτυρος.	3	Δ. Σοφονίου τοῦ προφήτου.
4	Κ. Ἰωαννικίου καὶ Νικάνδρου.	4	Τ. Βαρβάρας μεγαλομάρ.
5	Δ. Γαλακτίωνος καὶ Ἐπιστήμης.	5	Τ. Σάββα τοῦ Ἡγιασμένου.
6	Τ. Παύλου ἀρχιεπ. Κ)πόλεως.	6	Π Νικολάου ἐπισκ. Μύρων
7	Γ. Λαζάρου δσ. τοῦ θαυμ.	7	Π Ἀμβροσίου ἐπ. Μεδιολάνων.
8	Π Ἡ Σύναξις τοῦ Ἀρχιστρατήγου Μιχαὴλ	8	Σ. Ποταπίου τοῦ δσίου.
9	Π Ὀνησιφόρου καὶ Πορφυρίου.	9	Κ. Ἡ σύλληψις τῆς ἁγ. Ἄννης
10	Σ. Ὀλυμπᾶ, Ρεδίωνος, Ἐράστου.	10	Δ. Μηνᾶ, Ἑρμογένους καὶ Εὐγράφου τῶν μαρτύρων.
11	Κ. Μηνᾶ, Βίκτωρος καὶ Βικεντίου.	11	Τ. Δανιὴλ τοῦ Στυλίτου.
12	Δ. Ἰωάννου καὶ Νείλου.	12	Τ. Σπυρίδωνος ἐπισκ. Τριμυθοῦντος τοῦ θαυματουργοῦ
13	Τ. Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου	13	Π Εὐστρατίου καὶ Λουκίας
14	Τ. Φιλίππου τοῦ Ἀποστόλου	14	Π Θύρσου, Καλλινίκου, Φιλήμονος μαρτύρων.
15	Π Γουρία, Σαμωνᾶ καὶ Ἀβίβου	15	Σ Ἐλευθερίου ἱερομάρτυρος.
16	Π Ματθαίου τοῦ Εὐαγγελιστοῦ	16	Κ. Ἀγγαίου προφήτου.
17	Σ. Γρηγορίου ἐπισκόπου.	17	Δ Δανιὴλ προφήτου καὶ τοῦ ἁγ. Διονυσίου τοῦ Ζακυνθ.
18	Κ. Πλάτωνος καὶ Ρωμανοῦ.	18	Τ. Σεβαστιανοῦ καὶ Ζωῆς.
19	Δ. Ἀββιοῦ καὶ Βαρλαάμ.	19	Τ. Βονιφατίου καὶ Ἀγλαΐας.
20	Τ. Γρηγορίου καὶ Πρόκλου	20	Π Ἰγνατίου ἱερομάρτυρος.
21	Τ. Τὰ Εἰσόδια τῆς Θεοτόκου	21	Π Ἰουλιανῆς καὶ Θεμιστοκλ.
22	Π Φιλήμονος καὶ Ἀρχίππου.	22	Σ. Ἀναστασίας τῆς Φαρμακ.
23	Π Γρηγορίου καὶ Ἀμφιλοχίου.	23	Κ. Τῶν ἐν Κρήτῃ 10 μαρτύρ.
24	Σ. Κλήμεντος Πάπα Ρώμης.	24	Δ Εὐγενίας δσιομάρτυρος.
25	Κ. Αἰκατερίνης μεγαλομάρτυρος Μερκουρίου μάρτ.	25	Τ. Ἡ γέννησις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ
26	Δ Στυλιανοῦ καὶ Ἀλυπίου.	26	Τ. Ἡ σύναξις τῆς Θεοτόκου
27	Τ. Ἰακώβου μεγαλομάρτυρος.	27	Π Τοῦ Ἁγίου Στεφάνου τοῦ Πρωτομάρτυρος
28	Τ. Στεφάνου δσιομάρτυρος.	28	Π Τῶν ἁγίων Δισμυρίων μαρ'
29	Π Παραμόνου καὶ Φιλουμένου. μαρτύρων	29	Σ. Τῶν 14,000 ἁγίων Νηπίων.
30	Π Ἀνδρέου τοῦ Πρωτοκλήτου	30	Κ. Ἀνυσίας δσιομάρτυρος.
		31	Δ Μελάνης τῆς δσίας.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ Ν. ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ

ΔΙΚΗΓΟΡΟΣ

Στοᾶ Ραζῆ

ΑΘΗΝΑΙ

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ
ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΚΟΥ

Ὁλονὲν πλουτιζόμενον καὶ τελειοποιούμενον τὸ τυπογραφεῖον τοῦ «Μικρασιατικοῦ» καθίσταται ἐφάμιλλον τῶν ἐν Ἀθήναις καὶ Σμύρνῃ τοιούτων.

Ἐν τῷ τυπογραφείῳ τοῦ «Μικρασιατικοῦ» ἐκτελεῖται πᾶσα τυπογραφικὴ ἐργασία ταχύτητος, καλαισθησίας, ἐπιμελείας καὶ

ΕΙΣ ΤΙΜΑΣ ΣΥΜΦΕΡΩΤΑΤΑΣ

Βιβλία, ἐφημερίδες, Περιοδικὰ μετ' εἰκόνων καὶ ἐπὶ χάρτου πολυτελεστάτου, φάκελλοι ἐπιστολοκεφαλίδες, ἐπισκεπτήρια, διπλότυπα, τιμολόγια καὶ ἐν γένει πᾶσα τυπογραφικὴ ἐργασία.

Ἐκτελεῖται ἐν τῷ τυπογραφείῳ τοῦ «Μικρασιατικοῦ» τῆς Δ)ος ΕΛΕΝΗΣ Σ. ΣΒΟΡΩΝΟΥ.

Σάμος-Βαθὺ

«ΗΠΕΙΡΟΣ»

Ὄργανον τῶν ἁπανταχοῦ Ἠπειρωτῶν

ΕΝ ΙΩΑΝΝΙΝΟΙΣ

Ἰδιοκτήτης	Δ. ΚΟΥΤΖΙΚΟΣ
Ὑπεύθυνος	Γ. Δ. ΧΑΤΖΗΣ
Διαχειριστὴς	Γ. Δ. ΤΖΑΒΕΛΑΣ

Ἐκδίδεται κατὰ Κυριακήν

ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΕΤΗΣΙΑ ἐν Ἰωαννίνοις γρ. 48, ἐν τῷ Κράτει γρ. 60 ἐν τῷ ἐξωτερικῷ φρ. 15, ἐν Ἀμερικῇ δολ. 3

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΚΗ

ΤΗΣ

ΕΝ ΠΑΝΟΡΜΩ ΣΥΜΗΣ ΙΕΡΑΣ ΜΟΝΗΣ

ΤΟΥ

ΤΑΞΙΑΡΧΟΥ ΜΙΧΑΗΛ

ΤΗΣ ΕΠΙΛΕΓΟΜΕΝΗΣ ΤΟΥ

ΠΑΝΟΡΜΙΤΟΥ

Ὑπὸ τὰ πιεστήρια εὑρισκόμενον τίθεται εἰς κυκλοφορίαν περὶ τὰ τέλη τοῦ ἔτους τὸ λαμπρὸν τοῦτο καὶ μεγάλης ἱστορικῆς ἀξίας βιβλίον πλῆρες ἐνδιαφέροντος διὰ πᾶντα μικρασιάτην καὶ πᾶντα ἰδιαιτέρως συμαῖον, ἐκπονηθὲν ὑπὸ τοῦ περὶ τὴν ἀρχαίαν ἱστορίαν τῆς Σύμης καὶ τῶν νήσων τοῦ Ἀρχιπελάγους ἀσχολουμένου κυρίου ΔΗΜΟΣΘΕΝΟΥΣ ΧΑΒΙΑΡΑ

Περὶ τῆς σπουδαιότητος τοῦ βιβλίου τοῦ κ. Χαβιαρᾶ, ἐκτυπουμένου ἐπὶ λαμπροῦ χάρτου glacé μετὰ σχετικῶν πρὸς τὴν ἱστορίαν εἰκόνων, καὶ συνισταμένου ἐκ 12 περίπου τυπογραφικῶν φύλλων, ὁμιλεῖ καλλίτερον ἡ ἐν τῷ κόσμῳ τῶν γραμμάτων θέσις τοῦ κ. Δ. ΧΑΒΙΑΡΑ, ὅστις γραμματεὺς τῆς Κοινότητος Σύμης ἀπὸ τοῦ 1867 τυγχάνει μέλος ἀντεπιστέλλον ἐν Κ)πόλει Ἑλλ. Φιλολογικοῦ Συλλόγου, τῆς ἐν Κ)λει ἑταιρείας τῶνμεσαιωνικῶν ἐρευνῶν, τῆς ἑταιρείας τοῦ Μουσείου καὶ τῆς Βιβλιοθήκης τῆς ἐν Σμύρνῃ Εὐαγγελικῆς Σχολῆς, τοῦ τοῦ ἐν Ἀθήναις Συλ. «Παρνασσοῦ», τοῦ ἐν Βιέννῃ καισαροβασιλικοῦ ἀρχαιολογικοῦ Ἱνστιντούτου, τακτικὸς ἑταῖρος τῆς ἐν Ἀθήναις Βυζαντιολογικῆς ἑταιρείας καὶ πολλῶν ἄλλων.

Τὸ ἀξιόλογον τοῦτο βιβλίον τοῦ κ.
Δ. ΧΑΒΙΑΡΑ
συνιστᾶται ἰδιαιτέρως ὑπὸ τῆς διευθύνσεως τοῦ Μικρασιατικοῦ Ἡμερολογίου.

ΔΙΚΗΓΟΡΙΚΟΝ ΓΡΑΦΕΙΟΝ

ΓΕΡΑΣΙΜΟΥ Σ. ΣΒΟΡΩΝΟΥ

Διδάκτορος τῆς Νομικῆς καὶ δικηγόρου παρ' ἅπασι τοῖς Δικαστηρίοις τῆς Ἡγεμονίας Σάμου, μέλους ἀντεπιστέλλοντος τοῦ ἐν Παρισίοις Cabinet de Droit International καὶ ἄλλων ἐπιστημονικῶν Συλλόγων καὶ Ἑταιριῶν.

Ἱδρυθὲν κατὰ Μάϊον τοῦ 1889.

ΕΝ ΣΑΜΩ

«ΜΟΥΣΕΙΟΝ»

Ἐπιθεώρησις ἐκδιδομένη δὶς τοῦ μηνὸς

ΕΝ ΚΑΙΡΩ

Ὑπὸ Γεωργίου Ἀρβανιτάκη

ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΕΤΗΣΙΑ τάλληρα 3

«ΑΙΟΛΙΚΟΣ ΑΣΤΗΡ»

Δεκαπενθήμερον Οἰκογενειακὸν Περιοδικὸν

ΕΝ ΚΥΔΩΝΙΑΙΣ

Ἰδιοκτῆται Χ. ΒΑΦΕΙΑΔΗΣ καὶ Δ. ΨΩΜΟΠΟΥΛΟΣ

Διευθυντὴς Β. Κ. ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΕΤΗΣΙΑ ἐν Κυδωνίαις μετζ. 2 1)2, ἐν ταῖς χωρίοις μετζ. 3, ἐν τῷ Κράτει μετζ. 3 ἐν τῷ ἐξωτερικῷ φρ. χρ. 15

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ «Ο ΗΛΙΟΣ»

Χ. Βαφειάδου καὶ Δ. Ψωμοπούλου

ΕΝ ΚΥΔΩΝΙΑΙΣ

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΚΤΥΠΩΣΙΣ Ἐπιστολοκεφαλίδων, Φακέλλων, Λογ)σμῶν, Συν)των, Διπλοτύπων, Ἐπισκεπτηρίων, Προσκλητηρίων καὶ Ἀγγελτηρίων Γάμων, κ. τ. λ.

ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟΝ

ΠΝΕΥΜΑΤΩΔΩΝ ΠΟΤΩΝ

Ἰωάν. Ἡρ. Τσαλαπατάνη

ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩ 1897

Ἐν Νέῳ Καρλοβασίῳ Σάμου

Κονιάκ Μουσχάτης Σταφυλῆς Σάμου

ὑποβαλόντες εἰς χημικὴν ἀνάλυσιν ποιοτικὴν καὶ ποσοτικὴν τὸ Κονιὰκ τῆς κατασκευῆς τοῦ ἐν Καρλοβασίῳ κ. Ἰωάννου Ἡρ. Τσαλαπατάνη, ἐποιήσαμεν πρὸς τοῦτο χρῆσιν καταλλήλων ἀντιδραστικων, ἀποκλειστικῶς παρ' ἡμῶν παρασκευαζομένων, ἐκ τοῦ ἀποτελέσματος δὲ τῶν ἡμετέρων ἐπισταμένων ἐρευνῶν, ἀποδεικνύεται ὅτι τὸ ἐν λόγῳ Κονιάκ, ὡς γνήσιον προϊὸν σταφυλῆς, κατέχει πάντα τὰ ὠφέλιμα συστατικὰ τὰ ἀπαντώμενα μόνον εἰς τὰ ἀνόθευτα καὶ παλαιὰ κονιάκ, ὅτι τὸ ἐν αὐτῷ ἐμπεριεχόμενον οἰνόπνευμα σταφυλῆς ἐστὶ δεόντως ἀπεσταγμένον, ἀναλογοῦν πρὸς 45. 6. ἤτοι 456 κυβικὰ ἑκατοστόμετρα ἐμπεριέχονται ἐν ἑκάστῳ λίτρᾳ'

Φυσικὰ συστατικὰ

Ὄψις. Διαυγής. Χρῶμα κιτρινόχρουν.

Γεῦσις. Καυστικὴ ἐλαφρῶς ὑπόξενος εἰς τὸν χάρτην τοῦ Ἡλιοτροπίου. (Alle carte seusibile di tornasole)

Ὀσμή. Λίαν εὐάρεστος, ἰδιάζουσα εἰς τοὺς ἀρωματικοὺς οἴνους.

Βαθμοί. Ἀρεομέτρου. Καρτιὲ 17 Baumé 17, 5.

Ἐν Ρουμανίᾳ 13 Ἰουνίου 1899

C. Lucas

χημικὸς

Καὶ ἄλλαι χημικαὶ ἀναλύσεις καὶ πιστοποιητικὰ ἐξοχοτήτων ἰατρῶν.

Εἰς τοὺς ζητοῦντας τιμολόγιον ἀποστέλλετε μετὰ δειγμάτων.

«ΦΙΛΙΑ»

Δεκαπενθήμερον φιλολογικὸν περιοδικὸν ἐκδιδόμενον

ΕΝ ΚΑΣΤΕΛΛΟΡΙΖΩ

Διευθυντὴς ΠΕΤΡΟΣ Μ. ΠΕΤΡΙΔΗΣ

ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΕΤΗΣΙΑ

Ἐν Καστελλορίζῳ φρ. χρ. 5, ἐν τῷ ἐξωτερικῷ φρ. χρ. 6

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ

ΠΟΤΟΝ ΣΤΟΜΑΧΙΚΟΝ

ΤΟ ΑΡΙΣΤΟΝ ΤΩΝ ΥΓΙΕΙΝΩΝ ΚΑΙ ΤΟΝΩΤΙΚΩΝ ΠΟΤΩΝ

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ ΚΑΙ ΕΦΕΥΡΕΣΕΩΣ

Ἰωάννου Ἡρ. Τσαλαπατάνη

Τὸ ποτὸν ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ἡ πρωτότυπος αὐτὴ σκευασία, ἣν διὰ πολλῶν προσπαθειῶν καὶ σπουδαίων κατ' αὐτὰς συμπληρώσεων κατωρθώσαμεν νὰ φέρωμεν εἰς τὸν τέλειον τύπον Ὑγιεινοῦ καὶ τονωτικοῦ γλυκάσματος, ἀποτελεῖται ἐκ τῶν ἐκλεκτοτέρων φυτικῶν οὐσιῶν ριζῶν καὶ βοτάνων, ἀντικατέστησε δὲ πάντα τὰ λοιπά, ὡς ποτὸν ἐλαφρότερον, γευστικώτερον, εὐωνότερον, καὶ οὐδεμίαν ζάλην τοῦ ἐγκεφάλου ἐπιφέρον.

Ἡ δὲ ἐπισταμένη χημικὴ ἀνάλυσις ἐπιβεβαιοῖ τὴν περὶ τῆς ἡμετέρας σκευασίας γνώμην, ἐξ ἧς προκύπτει ὅτι τὸ ὑγιεινὸν καὶ εὐχάριστον τοῦτο ποτόν, τῆς ἀποκλειστικῆς ἡμῶν κατασκευῆς καὶ ἐφευρέσεως, τυγχάνει ἀπαραίτητον ἐφόδιον διὰ πᾶσαν οἰκογένειαν, εἴτε ὡς φάρμακον, εἴτε ὡς ποτὸν ἁπλῶς, ἀφ' οὗ μάλιστα ἡ εὐτελὴς αὐτοῦ τιμὴ καθιστᾶ αὐτὸ προσιτὸν εἰς ὅλα τὰ βαλάντια.

Πωλεῖται εἰς κιβώτια τῶν 12 φιαλῶν ἀντὶ φραγκ. χρ. 18.

Διεύθυνσις

Ἰωάν. Ἡρ. Τσαλαπατάνην

Ὅρμος Ν. Καρλοβάσου Σάμος.

Τιμολόγια μετὰ σχετικῶν δειγμάτων ἀποστέλλονται τῷ αἰτοῦντι.

«ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ»

Μηνιαῖον καλλιτεχνικὸν καὶ φιλολογικὸν περιοδικὸν

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Διευθυντὴς Δ. Ι. ΚΑΛΟΓΕΡΟΠΟΥΛΟΣ

Συνδρομὴ ἐτησία ἐσωτερικοῦ δρ. 12, ἐξωτερικοῦ φρ. χρ. 12

ΓΡΑΦΕΙΑ ὁδὸς ΧΑΡΙΛΑΟΥ ΤΡΙΚΟΥΠΗ 22 α

«ΕΡΑΝΙΣΤΗΣ»

ΜΗΝΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΤΟΥ ΕΝ ΣΜΥΡΝΗ
ΕΛΛΗΝΟΓΕΡΜΑΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ Κ. ΓΙΑΝΝΙΚΗ
ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΤΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΤΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΩΝ
ΚΑΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΩΝ ΚΑΙ ΑΛΛΩΝ ΛΟΓΙΩΝ

Διευθυντής : ΚΥΡ. ΓΙΑΝΝΙΚΗΣ—Υπεύθυνος : ΓΕΩΡΓ. ΣΑΚΚΑΡΗΣ

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ:

ΕΝ ΣΜΥΡΝΗ ΚΑΙ ΤΗ ΛΟΙΠΗ ΤΟΥΡΚΙΑ Ὀθωμ. Λ. 1)2
ΕΝ ΤΩ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩ Φρ. Χρ. 12

«ΑΝΑΤΟΛΗ»

Ἑβδομαδιαία εἰκονογραφημένη ἐπιθεώρησις
ΕΝ ΣΜΥΡΝΗ
Διευθυντὴς ΑΓΓΕΛΟΣ ΣΗΜΗΡΙΩΤΗΣ
ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΕΤΗΣΙΑ
Ἐν Σμύρνῃ Μετζ. 2, ἐπαρχίαι 2 1)4, ἐξωτερικὸν φρ. 12

«ΖΙΖΑΝΙΟΝ»

Ἐφημερὶς τῶν ἀπανταχοῦ Κεφαλλήνων
ΕΝ ΑΡΓΟΣΤΟΛΙΩ
Διευθυντὴς ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΜΟΛΦΕΤΑΣ
ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΕΤΗΣΙΑ Φρ. 10

«ΕΘΝΙΚΟΣ ΑΣΤΗΡ»

Ἐφημερὶς τῶν ἐθνικῶν συμφερόντων
Ἐκδιδομένη κατὰ Παρασκευήν
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
Πλατεῖα Ἁγίων Θεοδώρων
Ἰδιοκτήτης καὶ Διευθυντὴς ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ ΒΟΥΓΙΟΥΚΑΣ
ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΠΡΟΠΛΗΡΩΤΕΑ ἐν Ἑλλάδι φρ. 15, ἐν ταῖς λοιπαῖς χώραις φρ. 25, διὰ Συλλόγους Δημόσια Γραφεῖα, Ἑταιρίας καὶ Λέσχας φρ. 40, ἐν δὲ τῇ Ἀμερικῇ δολλ. 6

ΤΡΑΠΕΖΑ ΑΘΗΝΩΝ

Κεφάλαιον καταβεβλημένον δρ. 50,000,000—
Ἀποθεματικὰ δρ. 10,480,000

ΕΔΡΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Διεύθυνσις τηλεγραφικὴ
«ΑΘΗΝΑΪΚΗ»

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ :

ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ: Ἐν Πειραιεῖ, Πάτραις, Σύρῳ, Καλάμαις, Τριπόλει, Βόλῳ, Λαρίσσῃ, Ἀγρινίῳ καὶ Καρδίτσῃ.
ΕΝ ΚΡΗΤΗ; Ἐν Χανίοις, Ἡρακλείῳ καὶ Ρεθύμνῳ.
ΕΝ ΤΟΥΡΚΙΑ: Ἐν Κων)πόλει (Γαλατᾷ καὶ Σταμπούλ), Ἀμισῷ, Τραπεζοῦντι, Κερασοῦντι, Πάφρᾳ, Σμύρνῃ, Χίῳ, Μερσίνῃ, Ἀδάνοις, Ταρσῷ, Θεσσαλονίκῃ, Σέρραις, Καβάλλᾳ, Ξάνθῃ, Δεδεαγάτς καὶ Ἰωαννίνοις
ΕΝ ΑΙΓΥΠΤΩ: Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ (μετὰ παραρτήματος ἐν τῇ συνοικίᾳ Midan), Καΐρῳ (μετὰ παραρτήματος ἐν τῇ συνοικίᾳ Mousky), Ζαγαζικίῳ, Μανσούρᾳ, Μὶτ-Γκάμρ, Τάντᾳ, Μπενὶ-Σουὲφ καὶ Πόρτ-Σουδάν.
ΕΝ ΛΟΝΔΙΝΩ: (No 22 Fenchurch Street) ἐν ΑΜΒΟΥΡΓΩ (Domhof, Mönckebergstrasse 18), ἐν ΛΕΜΕΣΩ (Κύπρου), ἐν ΑΙΜΕΝΙ-ΒΑΘΕΟΣ (Σάμου) καὶ ἐν ΧΑΡΤΟΥΜ (Σουδάν).

Ἡ Τράπεζα Ἀθηνῶν ἐκτελεῖ πᾶσαν τραπεζιτικὴν ἐργασίαν, ἤτοι: Προεξοφλήσεις ἐμπορικῶν γραμματίων καὶ συναλλαγματικῶν, Προκαταβολὰς ἐπὶ χρεωγράφων καὶ Ἐμπορευμάτων, Εἰσπράξεις τοκομεριδίων, παντὸς εἴδους χρεωγράφων, φορτωτικῶν, συναλλαγματικῶν, γραμματίων ἐσωτερικοῦ καὶ ἐξωτερικοῦ, Ἐκτελεῖ χρηματιστικὰς ἐντολάς, Ἐκδίδει ἐπιταγάς, πιστωτικὰς ἐπιστολὰς καὶ τηλεγραφικὰς ἐντολὰς πληρωμῶν ἔν τε τῷ ἐσωτερικῷ καὶ τῷ ἐξωτερικῷ· Ἀνοίγει τρέχοντας λ)σμοὺς ἠγγυημένους, Δέχεται καταθέσεις χρεωγράφων πρὸς φύλαξιν ἀντὶ ἐλαχίστων δικαιωμάτων καὶ ἐνοικιάζει διαμερίσματα χρηματοκιβωτίων διαφόρων διαστάσεων ὑπὸ ὅρους λίαν εὐνοϊκοὺς διὰ τὸ κοινόν.

Ἡ Τράπεζα Ἀθηνῶν δέχεται καταθέσεις ὑπὸ ὅρους λίαν εὐνοϊκούς.

Οἱ δεδουλευμένοι τόκοι πληρώνονται καθ' ἑξαμηνίαν ἀπὸ τῆς πρώτης Ἰανουαρίου καὶ ἀπὸ τῆς πρώτης Ἰουλίου ἑκάστου ἔτους.

Ταμιευτήριον μὲ ἰδιαιτέραν ὑπηρεσίαν λειτουργεῖ καθ' ἑκάστην.

ΑΔΕΛΦΟΙ ΓΙΑΝΤΟΥΡΑΚΗ

Καρλόβασι-Σάμος

Εἰσαγωγή: Δερμάτων ἀκατεργάστων, ὅλων τῶν βυρσοδεψικῶν καὶ διαφόρων ἐν γένει εἰδῶν διὰ λ)σμόν των καὶ ἐπὶ προμηθείᾳ.

Ἐξαγωγή: Δερμάτων κατεργασμένων, καὶ διαφόρων προϊόντων.

Ἀντιπροσωπεῖαι-Προμήθειαι

Τηλεγραφικὴ Διεύθυνσις ΓΙΑΝΤΟΥΡΑΚΗ-Καρλόβασι

«ΝΕΑ ΑΛΗΘΕΙΑ»

Ἑλληνικὴ καθημερινὴ ἐφημερὶς

ΕΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Ὄργανον σθεναρὸν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Γένους

Ἱδρυτὴς καὶ ἰδιοκτήτης ΑΘ. ΚΟΥΣΚΟΥΡΑΣ

Διευθυντὴς καὶ διαχειριστὴς Ι. ΚΟΥΣΚΟΥΡΑΣ

Ἀρχισυντάκτης Ι. ΜΠΗΤΟΣ

ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΕΤΗΣΙΑ

Ἐν Θεσ)νίκῃ Μετζ. 4. Ἐν τῷ Κράτει Μετζ. 6

Ἐν τῷ ἐξωτερικῷ φρ. χρ. 35

«ΑΝΑΤΟΛΗ»

Μηνιαῖον Παιδαγωγικὸν Περιοδικὸν

ΕΝ ΣΑΜΩ

Διευθυντὴς ΕΜ. ΙΑΚΩΒΙΔΗΣ

ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΕΤΗΣΙΑ

Ἐν Σάμῳ καὶ Τουρκίᾳ μετζ. 2, ἐν τῷ ἐξωτερικῷ φρ. χρ. 10

«ΕΣΤΙΑ»

Ἑσπερινὴ καθημερινὴ ἐφημερὶς σοσιαλιστικὴ

ΕΝ ΣΜΥΡΝΗ

Ἰδιοκτήτης καὶ Διευθυντὴς ΑΝΔΡΕΑΣ ΣΤΑΜΑΤΙΑΔΗΣ

ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΕΤΗΣΙΑ Μετζ. 4

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΜΝΗΜΟΣΥΝΑ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ

Κατόπιν ὅσων ἐγράφησαν περὶ τοῦ ἔργου τοῦ Παπαδιαμάντη ἐπί τε τῇ εἰκοσιπενταετηρίδι τοῦ φιλολογικοῦ αὐτοῦ βίου καὶ τῷ θανάτῳ του, συμβάντι τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1911, πᾶν ὅ,τι ἐκ μέρους τῆς διευθύνσεως τοῦ «Μικρασιατικοῦ» θὰ ἐγράφετο περὶ τοῦ κατ' ἐξοχὴν ἕλληνος διηγηματογράφου οὐδὲν θὰ εἶχε νὰ προσθέσῃ εἰς τὴν δόξαν του οὐδὲ τί νέον νὰ μάθῃ εἰς τὸ κοινόν. Τὸ ὄνομα τοῦ Παπαδιαμάντη εἶνε ἕνας τίτλος διὰ τὴν νεοελληνικὴν φιλολογίαν. Τὰ διηγήματα τοῦ ἐρημίτου τῆς Σκιάθου, θὰ μείνωσιν ἀθάνατα καλλιτεχνήματα τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος μιᾶς ἐποχῆς. Ὁ θάνατος ὅστις ἀνέκοψε τὸ ἔργον τοῦ ἀριστοτέχνου τῆς γραφίδος ζωγράφου τῆς ἑλληνικῆς ζωῆς, ἀντὶ νὰ σβύσῃ τὸ ὄνομά του κατέστησεν αὐτὸ γνωστότερον, προσφιλέστερον, δημοτικώτερον. Ἀντὶ παντὸς ἄλλου φιλολογικοῦ μνημοσύνου δημοσιεύοντες τὴν εἰκόνα

SISMANOGLIO

τοῦ Παπαδιαμάντη μεθ' ἑνὸς τῶν διηγημάτων του ἐκδηλοῦμεν τὸν εἰλικρινέστερον ἡμῶν θαυμασμὸν καὶ τὴν ἀγάπην εἰς τὴν μνήμην τοῦ μεγάλου Ἕλληνος διηγηματογράφου.

Η ΣΥΝΤΕΚΝΙΣΣΑ

(Διήγημα)

Γεννήσατε;

—Σπαργανίσαμε, συντέκνισσα.

Ἦτον γυνὴ ἀπ' τὰ βουνά, σύζυγος ποιμένος, τοῦ Θοδωρῆ τοῦ Τσολοβίκου, ἀπὸ ἐκείνας τὰς ἀρχαϊκὰς—τῆς πρωτινὲς ἢ παλαϊνές, καθὼς τὰς ἔλεγαν. Εἶχε ζήσῃ εἰς τὰ ἤμερα βουνὰ τὰ ἐγγὺς τῆς πολίχνης ὅπου ὁ παρείσακτος νεωτερισμὸς ἀκόμη δὲν εἶχε ποδάρια διὰ ν' ἀναρριχηθῇ, ὠνόμαζε τὸ πιάτο, πινάκι, τὴν σουπιέρα, λοπάδα, τὸ μπαρμπούνι, τριγλί, τὸ τσεκοῦρι, ἀξινάρι, τὴν πουλάδα, νοσσίδα, καὶ τὴν κουμπάρα εἰς τὴν ὁποίαν ὡμίλει, τὴν προσηγόρευε «συντέκνισσα». Πλὴν τούτων, εἶχεν ἄλλας τινὰς ἀφελεῖς λεπτότητας καὶ εὐφημισμοὺς εἰς τὴν γλῶσσαν, καὶ τὸν τοκετὸν τὸν ἀπεκάλει «σπαργάνισμα».

Εἶχε κατέλθῃ εἰς τὴν πολίχνην λίαν πρωΐ, μὲ τὸν βαρύν, ἄγριον χειμῶνα τοῦ Δεκεμβρίου. Ἡ χιὼν ἔπιπτεν ὅλην τὴν νύκτα καὶ μέχρι τῆς πρωΐας. Τὸ εἶχε «πασπαλώσει» εἰς τὰ βουνά, τώρα «τὸ ἔστρωνε» καὶ εἰς τὸν κάμπον, εἰς τὰ λειβάδια, ἐπάνω εἰς τὰς στέγας καὶ τὰ δώματα τῶν οἰκιῶν, καὶ κάτω εἰς τοὺς δρομίσκους τῆς μικρᾶς πόλεως.

Ἡ γραῖα εἶχε διευθυνθῇ εἰς τοῦ παπᾶ τὸ σπίτι· Ὁ παπᾶ Βαγγέλης ἦτον ἀκόμη στὴν ἐκκλησιά, δὲν εἶχεν ἀπολύσῃ ἡ λειτουργία. Ἦτον σαρανταήμερον, παραμοναὶ τῶν Χριστουγέννων, καί, κατὰ τὸ ἔθος, ἡ μυσταγωγία ἐτελεῖτο καθημερινῶς εἰς τοὺς ναούς. Ὅλ' αἱ ἐνορίτισσαι τοῦ παπᾶ Βαγγέλη τοῦ ἐκουβαλοῦσαν στὸ σπίτι τὰ συνήθη «βλογούδια». Ἦσαν δὲ ταῦτα ψωμάκια ἐνσφράγιστα μὲ τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ, προσφερόμενα κατ' οἶκον εἰς τοὺς ἱερεῖς διὰ τὰς ψυχὰς τῶν τεθνεώτων, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς Τεσσαρακοστῆς. Πολλαὶ ἐνορίτισσαι, ἀντὶ νὰ φέρουν ψωμάκια, ἔφερον ἕνα σακκοῦλι ἀλεῦρι, καὶ τοῦτο ἐπροτιμοῦσαν ἐν γένει ἡ παπαδιές. Ὄχι διότι θὰ ἐπεθυμοῦσαν νὰ «μβαίνουν σὲ κόπο», νὰ ζυμώνουν, ἀλλὰ διότι τὰ βλογούδια τότε δὲν ἐφτουροῦσαν, κ' ἐμοιράζοντο συνήθως εἰς τὰ πτωχὰ καὶ τὰ ξυπόλητα τῆς γειτονιᾶς, ὅπως καὶ τὰ κόλλυβα.

Ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος γραῖα τσομπάνισσα, ἡ Τσολοβίκαινα, ἦτον ἀπὸ τὲς καλὲς ἐνορίτισσες. Πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν εἶχε φέρῃ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ παπᾶ, ὅπως κατ' ἔτος ἐσυνείθιζεν, ὀγκώδη

ὀπωσοῦν σάκκον μὲ ἀλεῦρι ἀπὸ ἐντότιον σῖτον, παραγωγὴν ἀπὸ τοὺς κόπους τῶν ἰδίων της τέκνων καὶ διὰ τὸν λόγον τοῦτον, ὡς καὶ διότι ἦτο συντέκνισσά της, ἀπήλαυε τῆς εὐνοίας τῆς παπαδιᾶς.

—Θ' ἀργήσ' οὑ παπᾶς, συντέκνισσα;

—Ὅπου εἶνε ἔρχεται, κουμπάρα.

Ἡ συντέκνισσα εἶχε φέρῃ ἀπὸ τὸ καλύβι, ἐντὸς καλάθου μίαν φιάλην γεμάτην... ὄχι γάλα, ἀλλὰ καθαρὸν νερόν, ἀπὸ τὸ ἁγίασμα τῶν Ταξιαρχῶν, τὸ ἀναβλύζον ὑπ' αὐτὸ τὸ ἱερὸν βῆμα τοῦ ἐξοχικοῦ ναΐσκου. Διηγήθη ἐν ὀλίγοις εἰς τὴν πρεσβυτέραν ὅτι ἡ κόρη της, ἡ Κρατήρα, ἥτις εἶχεν ὑπανδρευθῇ πρὸ τριῶν ετῶν ἐγέννησεν τὴν νύκτα αὐτὴν τὸ δεύτερον ταιδί της, ἀγόρι. Εἰς τὴν πρώτην γένναν, πρὸ δύο ἐτῶν, εἶχε κάμῃ κορίτσι, τὸ ὁποῖον εἶχε ζήσῃ ὀλίγας ἡμέρας, καὶ εἶχεν ἀποθάνῃ. Τόρα πλέον ἂς ἦτον στερεωμένο καὶ καλορρίζικο, νὰ τῆς ζήσῃ αὐτό, ἀφοῦ μάλιστα ἦτον καὶ ἀγοράκι. Ἡ παπαδιὰ τῆς εἶπε τὰς ἐγκαρδίους εὐχάς της, καὶ οὔτε τὴν ἠρώτησε τί περιεῖχεν ἡ φιάλη, ἡ ἐντὸς τοῦ καλάθου, εἶξευρε καλῶς περὶ τίνος ἐπρόκειτο.

Συνήθειαν εἶχον αἱ γερόντισσαι ποιμενίδες τοῦ βουνοῦ, ὅταν νεωτέρα τις μεταξὺ τούτων ἐγέννα βρέφος ἐν καιρῷ χειμῶνος, εἰς τὸ καλύβι, στὰ βουνὰ ἐπάνω, καὶ ὁ χειμὼν ἦτο σφοδρός, ὅπως ἐφέτος, ἐπειδὴ θὰ ἦτον μεγάλος κόπος διὰ τὸν παπᾶν ν' ἀνέλθῃ νὰ δώσῃ τὴν συνήθη εὐχὴν εἰς τὴν λεχώνα, νὰ γεμίζουν ἓν ἀγγεῖον νερόν, ἢ ἀπὸ τὸ ἁγίασμα τῶν Ταξιαρχῶν ἢ ἀπὸ τὸ πλούσιον νᾶμα τοῦ Προφήτου Ἠλιοῦ, κατὰ τὸ κατώμερον εἰς τὸ ὁποῖον ἔβασκαν ἢ ἑκατοικοῦσαν αἱ οἰκογένειαι τῶν ἀγροδιαίτων, καὶ νὰ τὸ πηγαίνουν εἰς τὸν παπᾶν, κάτω εἰς τὴν χώραν. Ὁ παπᾶς ἐφοροῦσε τότε τὸ 'πιτραχῆλι, ἄνοιγε τὸ Εὐχολόγιον, κ' ἐδιάβαζεν ἀπάνω εἰς τὴν φιάλην τοῦ νεροῦ τὰς «Εὐχὰς εἰς γυναῖκα λεχώ». Ἡ δὲ γερόντισσα ἔπαιρνε τὴν φιάλην τοῦ νεροῦ τοῦ διαβασμένου, ἐπανέστρεφεν ἐν σπουδῇ, ταχύπους καὶ ἀνυπόδητη, εἰς τὸ βουνόν, εἰς τὸ καλύβι, κ' ἐρράντιζε μὲ τὸ ἡγιασμένον νερὸ τὴν λεχώ, τὸ βρέφος, τὴν κλίνην, τὸ λίκνον, τὴν γυναῖκα τὴν ἐκτελέσασαν χρέη μαίας, ἂν τοιαύτη ὑπῆρχε, καὶ τοὺς ἄλλους ὅσοι τυχὸν παρέστησαν εἰς τὸν τοκετόν, ὡς καὶ ὅλον τὸν θάλαμον. Οὕτω ἐγίνετο ἥσυχος ὅτι εἶχε τὴν εὐχὴν τῆς ἐκκλησίας, καί, μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Παναγίας, πᾶν κακὸν ἔφευγε τότε μακράν. Ὑπῆρχεν εὐσέβεια καὶ εἰς τὰ βουνά.

* * *

Μετ' ὀλίγον ἦλθεν ὁ παπᾶς ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν, ἤκουσε τὴν ἱστορίαν ἀπὸ τὴν συντέκνισσαν, ἔπιε τὴν φασκομηλιάν του μ' ἕνα μικρὸν δίπυρον, εἶτα ἔβαλε τὸ 'πιτραχήλι, κ' ἐδιάβασε τὰς εὐχάς. Ἡ γυνὴ ἔλαβε τὴν φιάλην τοῦ νεροῦ καὶ ἀπῆλθε.

Μετὰ δύο ἡμέρας, τὸ δειλινὸν τοῦ Σαββάτου, ἡ γερόντισσα

ἐπανῆλθε δρομαία. Εἶχε παύσῃ νὰ χιονίζῃ, ἀλλὰ ψυχρὸς βορρᾶς ἐφύσα ἐπάνω εἰς τὰ χιονισμένα μέρη. Τὸ χιόνι ἦτον ὅπως ἔλεγαν μισὸ μπόϊ στὰ βουνά, ἕνα γόνα κάτω στὴν χώραν. Ἀλλὰ κατ' ἀκρίβειαν ἐπάνω στὰ βουνὰ θὰ ἦτον ὡς ἕνα γόνα. καὶ ὡς μίαν πιθαμὴν κάτω.

Ἡ συντέκνισσα εἶχεν ἔλθῃ ἀσθμαίνουσα, σχεδὸν «ξεγλωσσαμένη» τὴν ὥραν ποῦ ὁ παπᾶς ἑτοιμάζετο νὰ ὑπάγῃ στὸν ἑσπερινόν. Ἄρχισε νὰ διηγῆται.

—Τὴν ἄλλη φορά, σύντεκνε παπᾶ, τὴν εὐχή σου νἄχω, μ' ἐμάλωσες· μοῦπες πῶς δὲν ἔκαμα καλὰ ποῦ ἔπιασα τὸ παιδί καὶ τὸ βάφτισα μονάχη μου, στὸν ἀέρα, καὶ εἶπα «στ' ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνέγματος», μὰ πῶς ἔπρεπε νὰ τὸ βαφτίσω ἐσὲ μιὰ λεκάνη μὲ νερό... καὶ μοῦπες πῶς τὸ παιδί, σὰν ἀπέθανε δὲν ἔπρεπε νὰ ταφῇ 'ς ἅγια χώματα, καὶ δὲν μποροῦσες, ἡ ἁγιωσύνη σου, νἄρθῃς νὰ τὸ διαβάσῃς: Τώρα τὸ παιδὶ αὐτό, κινδυνεύει, δὲν εἶνε καλά... Τοὺς εἶπα, ἐγὼ θὰ τρέξω κάτω στὴ χώρα νὰ πῶ τοῦ παπᾶ, ἂν θέλῃ νἄρθῃ, καὶ σεῖς σὰν ἰδῆτε πῶς δὲν πάει τὸ παιδὶ καλά, κι' ἀργῶ ἐγὼ νὰ γυρίσω, τότε νὰ τὸ βουτήξετε ἐσὲ μιὰ λεκάνη μὲ χλιὸ νερὸ τρεῖς φορές, καὶ νὰ πῆτε «στ' ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνέγματος»... Εἶπα μιὰ νὰ πάρω τὸ παιδί, νὰ τὸ τυλίξω καλά, καὶ νὰ σοῦ τὸ φέρω νὰ τὸ βαφτίσῃς, παπᾶ μου... μόνε φοβήθηκα μὴν τελειώσῃ στὸ δρόμο τὸ παιδί, καὶ πάῃ ἀβάφτιστο, καὶ τότε θὰ τὸ εἶχα στὸ λαιμό μου... Ἔτσι ἀπεφάσισα νὰ ᾿ρθῶ νὰ σοῦ πῶ, καὶ ὅπως πῇς ἡ Ἁγιωσύνη σου, ἔτσι νὰ γείνῃ... Ἔφερα καὶ τὸ γαϊδουράκι μαζύ, μὴν τυχὸν θέλεις γιὰ τὰ ἱερά σου, καὶ γιὰ καβάλλα.

Ἅμα ἤκουσε τὴν ἐξήγησιν τῆς συντέκνισσας, ἡ παπαδιὰ ἀκουσίως συνῆψε τὰς χεῖρας καὶ ὑπεψιθύρισε.

—Πῶ, πῶ! θὰ κρυώσῃς, παπᾶ μου!

Ὁ παπᾶς ἐσκέφθη πρὸς στιγμήν, εἶτα εἶπεν·

—Ἄς εἶνε· θὰ ἔλθω νὰ τὸ βαφτίσω.

Στραφεὶς ἐν σπουδῇ πρὸς τὴν πρεσβυτέραν εἶπε·

—Στέλλε, παπαδιά, τὸ κλειδί, τοῦ παπᾶ Γιάννη, νὰ πάῃ νὰ διαβάσῃ ἑσπερινό, ἐπειδὴ θὰ λείπω ἐγώ... φώναξε τὸ παιδί... νὰ πάῃ ὡς τὴν ἐκκλησιά, νὰ τοῦ δώσῃ ὁ παπᾶ-Γιάννης τὸ μικρὸ γυαλάκι μὲ τ' Ἅγιο Μῦρο...

Εἶτα μεταμεληθεὶς ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀποστολὴν τοῦ υἱοῦ του.

—Ὄχι, μὴν τὸν στέλνης, παπαδιά... μὴν τοῦ λὲς χαμπάρι... θὰ γυρεύῃ νὰ μᾶς ἀκολουθήσῃ, νἀρθῇ μαζῆ μας... Θὰ πάω μοναχός μου καλλίτερα... γιὰ νὰ πάρω καὶ τ' Ἀρτοφόριο... γιὰ νὰ τὸ κοινωνήσουμε κι' ὅλα, κατὰ τὴν βάφτισι, τὸ παιδί.

Ἔβαλαν εἰς ἕνα μικρὸν δισσάκιον μίαν δεσμίδα μὲ τὰ παλαιά του ἅμφια, τὸ Εὐαγγέλιον, τὸ μικρὸν Εὐχολόγιον, καὶ τὸ θυμιατόν.

—Ἔχω τὸ γαϊδουράκι, ἐπανέλαβε καὶ δευτέραν φορὰν ἡ συντέκνισσα. Φέρε νὰ τὰ φορτώσω, παπᾶ. Καβαλλικεύεις κ' ἡ ἁγιωσύνη σου.

—Βλέπουμε· κουμπάρα, φόρτωσε τὰ ἱερὰ κ' ἔλα ὡς τὴν ἐκκλησιὰ μὲ τὸ γαϊδουράκι.

Ἡ παπαδιὰ ἀνήσυχος τοὺς ἔβλεπεν ἀναχωροῦντας, ἀλλὰ δὲν ἐτόλμα νὰ ἐκφωνήσῃ παράπονον ἢ ἀντίρρησίν τινα, ἔκαμε τὴν ἀνάγκην φιλοτιμίαν, καὶ εἶπε·

—Τουλόου σ' θὰ τὸ βαπτίσῃς, κουμπάρα;

Τὶ κρίμα, ποῦ δὲν μπορῶ κ' ἐγὼ νἄρθω, νὰ γείνω νουνά.

—Ἄς εἶσαι καλά, συντέκνισσα, εἶπεν ἡ γραῖα. Μοῦ ἔχεις βαφτίσῃ δύο παιδιὰ ἀπ' τὸ λαιμό σου, καὶ τὰ δύο ζοῦνε... Τώρα ἐγὼ θὰ κάμω τὴ νουνά.

Ἐπῆγαν μέχρι τοῦ ἐνοριακοῦ ναοῦ, εἶτα ἐξεκίνησαν. Ὁ μικρὸς δεκαετὴς τοῦ παπᾶ υἱὸς εὐτυχῶς δὲν τοὺς εἶχε μυρισθῇ, ἐπειδὴ ἔπαιζεν ἐκείνην τὴν στιγμὴν τὴς χιονιὲς μαζὺ μὲ ἄλλα παιδιά. Ἄλλως θὰ ἔτρεχε κατόπιν τους, καὶ θὰ ἤθελε νὰ τοὺς συνοδεύσῃ εἰς τὴν ἐκδρομήν, μὲ ὅλον τὸ ψῦχος καὶ τἀχιόνια.

Ὅταν ἐβγῆκαν εἰς τὰ Λειβάδια, ἔξω τοῦ χωρίου, ὁ ἥλιος ἔκλινε ταχύς, μέσῳ λευκῶν συννέφων, ἔλαμπαν τὰ χιόνια στὰ βουνά, ἐσφύριζεν ὁ ἄνεμος ἀνάμεσα στὶς κουμαριὲς καὶ τὰ σχοίνια, ὅλα βαροφορτωμένα ἀπὸ χιόνια, δένδρα καὶ θάμνους καὶ χαμόκλαδα. Ἠκούετο ἐλαφρὸς θροῦς χιόνος πιπτούσης ἐδῶ κ' ἐκεῖ. Τὸ ὀνάριον ἐπάτει ὡς ἐπάνω εἰς βαμβάκια στρωμένα ἔτρεχεν, ἔτρεχε κι' ὁ παπᾶς καβάλλα. Ἔτρεχε κ' ἡ συντέκνισσα ἀπ' ὀπίσω ἀπ' τὴν οὐρά, γνωρίζουσα μὲ ἐλαφρά τινα ἐπιφωνήματα καὶ μὲ μίαν βέργαν τὴν ὁποίαν ἐκράτει, νὰ κάμνῃ τὸ ὑποζύγιον νὰ τρέχῃ.

Ἔτριζε τὸ χιόνι ὑπὸ τὰ βήματα. Ἐπῆγαν ἀπὸ τὸν κάτω δρόμον, τὸ ρέμμα-ρέμμα, ὅπου δὲν εἶχε πιάσῃ πολὺ τὸ χιόνι. Πλησίον εἰς τὸ ρεῦμα τοῦ μικροῦ χειμάρρου, εἰς τὸ ἀμμόχωμα, τὸ χιόνι καθὼς ἔπιπτεν, ἔλυωνε. Ἡ συντέκνισσα ἔλεγεν.

— Ὁ Χριστὸς μαζύ μας!

Ἐνόει πρῶτον τὸ Ἅγιον Ἀρτοφόριον, τὸ ὁποῖον ὁ παπᾶς εἶχε βάλῃ εἰς τὸν κόλπον του, εἶτα τὸ Ἅγιον Μῦρον καὶ τὰ ἱερὰ σύμβολα, Εὐαγγέλιον καὶ Σταυρόν. Σὰν ἀνηφόρισαν ἀπὸ τὸ ρέμμα, ἐπῆραν τὸν πλαγινὸν δρόμον, εἰς τὸ ὑπήνεμον, ὅπου ἐπὶ μᾶλλον ἔτριζεν ὑπὸ τοὺς πόδας τὸ χιόνι. Πουλὶ δὲν ἐκελαδοῦσε, μόνον κρωγμὸς κόρακος ἠκούσθη κάπου, σιμὰ εἰς ἕνα βράχον προσκύπτοντα εἰς τὴν ὀφρῦν τοῦ βουνοῦ, μὲ μίαν σπηλιὰν ὑποκάτω. Ἡ συντέκνισσα ἐπανέλαβε Χριστὸς καὶ Παναγιά!

Καὶ ἡ φωνὴ τοῦ κόρακος ἐσίγησε.

Ἔφθασαν εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ μικροῦ βουνοῦ, ἐνύχτωνε. Χάσιμο φεγγαριοῦ. Ὀλίγα ἄστρα ἔλαμπον ἄνω, ἐντὸς ἄχνης, ὡς κοσμήματα εἰς πέπλον χηρείας, καὶ τὰ χιόνια κάτω ἀντέλαμπον εἰς τὴν ἀστροφεγγιάν. Ἠκούσθη μία φωνὴ ἀγριογάτου θρηνώδους. Ἡ συντέκνισσα εἶπε πάλιν.

© ΜΙΣΙΑΝΟΣ

— Χριστός!

Καὶ ὁ ἀγριόγατος ἔπαυσε γὰ οὐρλιάξῃ. Ἡ μικρὰ συνοδία ἐβάδισεν ἀκόμα ὀλίγον, καὶ τέλος ἔφθασαν εἰς τὸ καλύβι.

***

Δύο ἀνθρώπιναι φωναὶ ἠκούσθησαν εἰς τὰ παράθυρα τῆς ἐπαύλεως. Ὁ βοσκός, ὁ σύζυγος τῆς λεχοῦς, καὶ ὁ σύντροφός του, ὁ ἀδελφὸς ἐκείνης—οἵτινες τώρα μόλις εἶχον ἔλθῃ μὲ τὸ κοπάδι ἀπὸ τὸ πέραν Μέγα ρεῦμα, ὅπου εἶχον ὁδηγήσῃ εἰς τὸ ὑπήνεμον τὰ πρόβατα—τοὺς ἐπερίμεναν·

— Ἔρχονται, ἔρχονται!

— Εἶνε κι' ὁ παπᾶς μαζύ!

Οἱ δύο βοσκοὶ ἐβοήθησαν τὸν παπᾶν νὰ πεζεύσῃ, ἐξεφόρτωσαν τὸ δισάκκιον μὲ τὰ ἱερά, εἰσῆλθον ὅλοι εἰς τὴν καλοκτισμένην καλύβην, ὅπου ὑπῆρχε θάλπος ἑστίας, καὶ ὀσμὴ ἀγροτικῆς οἰκοκυροσύνης.. Ἡ λεχὼ ἅμα τοὺς εἶδε χλωμή, μελαψή, ἀνεσηκώθη ἐπὶ τῆς κλίνης.

— Ἂς γείνῃ χριστιανός, ἐψιθύρισεν.

— Ἂς μβῇ στοῦ Θεοῦ τὴ στράτα, παιδί μου, συνεπλήρωσεν ἡ μήτηρ της.

Μεγάλη χύτρα μὲ νερὸν ἐθερμαίνετο εἰς τὴν ἑστίαν. Ἡτοιμάσθη καθαρὰ λεκάνη. Ὁ παπᾶς ἐφόρεσε τ' ἄμφιά, καὶ ἄρχισε τὰς εὐχὰς τῶν κατηχουμένων.

Ἡ συντέκνισσα ἐπῆρεν εἰς τοὺς βραχίονάς της τὸ νεογνόν, ἀνίδεον, μελαψόν, καὶ θλιβερῶς ἀσθμαῖνον, κ' ἐστάθη πλησίον τοῦ παπᾶ. Μετ' ὀλίγον ἐκεῖνος τῆς εἶπε νὰ στραφῇ πρὸς δυσμάς.

— «Ἀπετάξω τῷ Σατανᾷ;»

Ἡ γερόντισσα εἶχε βαπτίσῃ καὶ ἄλλα βοσκόπουλα εἰς τὴν ζωήν της. Ἀπεκρίθη πάραυτα.

— Ἀπεταξάμενος.

— «Καὶ ἐμφύσησον καὶ ἔμπτυσον αὐτῷ».

Ἡ ἀνάδοχος ἔκαμε φφ! πφ!

Ὁ ἱερεὺς τῆς εἶπε νὰ στραφῇ πρὸς τὰ εἰκονίσματα, ὅπου ἔκαιε κανδήλα μὲ μεγάλην φλόγα τῆς θρυαλλίδος.

—«Συντασσει τῷ Χριστῷ;»... καὶ πιστεύεις Αὐτῷ;»

Εἶπεν ὀλίγα λόγια ἀπὸ τὸ Πιστεύω, ἄλλα πλειότερα ὁ υἱός της, ὅσα εἶξευραν. Τὰ λοιπὰ συνεπλήρωσεν ὁ ἱερεύς.

—«Συνετάξω τῷ Χριστῷ;

—«Συνεταξάμενος...

Εἶτα ἐπάνω εἰς τὴν πρόχειρον κολυμβήθραν, ἀνεγνώσθησαν αἱ εὐχαί. Εὐθὺς ὕστερον, «Βαπτίζεται ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ...» Τὸ βρέφος ἐκλαυθμήρισεν ὀλίγον, πλὴν ἀνέπνευεν ἐλευθεριώτερον. Ἔπειτα «Σφραγὶς δωρεᾶς», ἀκολούθως «Ὅσοι εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε», καὶ οἱ τρεῖς γῦροι περὶ τὴν κολυμβήθραν. Τελευταῖον «Οἱ ἕνδεκα μαθηταὶ ἐπορεύθησαν» ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος. Ἀμήν.

Τέλος, ὁ παπᾶς ἐπῆρε τὸ Ἀρτοφόριον, ἀπὸ τὴν σανίδα τοῦ

εἰκονοστασίου ὅπου τὸ εἶχεν ἀποθέσῃ, καὶ μετέδωκεν εἰς τὸ νήπιον τὸ Σῶμα καὶ τὸ Αἷμα τοῦ Χριστοῦ. Εἶτα ἐξεδύθη, ἐσκεύασεν ὅλα τὰ ἱερά του, ἐκάθισεν εἶπε τὰς ἰδιαιτέρας εὐχάς του, ἔφαγε δύο ἢ τρία ξηρὰ σῦκα, τὰ ὁποῖα προσεφέρθησαν, ἔπιεν ὀλίγον ρακίον ἀπὸ στέμφυλα, ἔργον τῶν χειρῶν τῆς συντέκνισσας, καὶ ἀπῆλθε, δύο ὥρας νύκτα, καβάλλα πάλιν στὸ γαϊδουράκι, συνοδευόμενος τὴν φορὰν ταύτην ἀπὸ τὸν νεαρὸν βοσκόν, τὸν υἱὸν τῆς γραίας.

***

Τρεῖς ἡμέρας ὕστερον, τὴν Τρίτην τὸ μεσημέρι, ἡ συντέκνισσα κατῆλθε καὶ πάλιν, μὲ πρόσωπον κατηφές.

Τὸ παιδίον εἶχεν ἀποθάνῃ.

—Ὅπως ᾽πῇ ἡ ἁγιωσύνη σου, εἶπε . . . νὰ τὸ βάλουμε ᾽ς ἅγιο χῶμα;

—Εἶνε στὸν παράδεισο πρύμα ὅπου κι' ἂν τὸ βάλουμε, εἶπεν ὁ παπᾶς.

—Μὲ τὰ τσαρουχάκια του: συνεπλήρωσε τὴν παροιμιώδη ἔκφρασιν ἡ παπαδιά.

—Δὲν εἶχε μεγαλώσῃ ἀκόμα γιὰ νὰ φορέσῃ τσαρουχάκια, εἶπεν ὁ παπᾶ—Βαγγέλης. Εἰς τὸν κῆπον τῆς Ἐδὲμ δὲν ἔχει ἀγκάθια καὶ τριβόλια, καὶ μπορεῖ κανεὶς νὰ πάῃ καὶ ξυπόλητος.

Εἶτα ἐπέφερεν.

—Ἂς εἶνε, συντέκνισσα. Θὰρθῶ νὰ τὸ θάψω.

Ὁ παπᾶς ἐκαβαλλίκεψε καὶ πάλιν εἰς τὸ ὀνάριον. Ἦτο ἡμέρα τὴν φορὰν ταύτην. Τὰ χιόνια δὲν εἶχαν λυώσῃ, ἀλλ' ἦτο νηνεμία, καὶ μᾶλλον γλύκα.

Τὴν φορὰν ὅμως αὐτήν, ἠκολούθησε καὶ ὁ μικρὸς υἱὸς τοῦ παπᾶ.

Δὲν ἠμπόρεσαν νὰ τὸν γελάσουν ὅπως τὴν ἄλλην φοράν. Ἅμα εἶδε τὴν συντέκνισσαν νὰ ἔρχεται, ἐκατάλαβε πῶς κᾶτι τρέχει, κ' ἐκόλλησεν ἐκεῖ, εἰς τὴν πόρταν τῆς οἰκίας, εἰς τὴν σκάλαν, ὅπου ἤκουσε τὴν εἴδησιν τῆς γραίας.

Τὸ παπαδόπαιδον, μικρὸν μαθητάριον δέκα ἢ ἕνδεκα χρόνων, ἦτο πολὺ περίεργον καὶ ἐπίμονον πλάσμα. Ἐπέμενε ν' ἀκολουθῇ «τὸν παπᾶ του» παντοῦ, εἰς τὴν πόλιν καὶ τὴν ἐξοχήν, εἰς χαρὰν καὶ εἰς λύπην, εἰς ζωντανὰ κι' ἀποθαμένα. Ἀνέβησαν τὸν ἀνήφορον. Ὁ ἥλιος ἄρχιζε νὰ λυώνῃ τὰ χιόνια. Μικρὸς πολύρροχθος χείμαρρος ἐσχηματίζετο παντοῦ ὅπου χαράδρα καὶ μικρὰ κοιλάς. Μετ' ὀλίγον ἔφθασαν εἰς τὸ καλύβι, ὅπου μία λεχώνα μήτηρ ποιμενὶς ἔκλαιε τὸ ἀγοράκι της, τὸ ὁποῖον δὲν εἶχε προφθάσῃ νὰ θηλάσῃ.

Τὸ μικρὸν νήπιον εἶχε ζήσῃ πέντε ἡμέρας εἰς τὸν κόσμον, ἐν μέσῳ χιόνων καὶ παγετῶν. Ὁ παπᾶς ἐφόρεσε τὸ ἐπιτραχήλι καὶ ἄρχισε τὴν ἀκολουθίαν τῶν νηπίων. «Τῶν τοῦ κόσμου ἡδέων, ἀναρπασθὲν ἄγευστον . . . Ἐβόας τοῖς Ἀποστόλοις ἄφετε τὰ παι-

δία ἵνα ἔρχωνται πρός με . . . » «Οὐδέν ἐστι πατρὸς συμπαθέστερον οὐδέν ἐστι μητρὸς ἀθλιώτερον . . . »

Ὅπου ὁ μικρὸς υἱὸς τοῦ παπᾶ, ὅστις ἐκύτταζεν ἀνάλγητος τὸ μικρὸν νεκρὸν σῶμα, ἠρώτησεν ἀκαίρως τὸν πατέρα του.

—«Παπᾶ», γιατὶ λὲς «μητρὸς ἀθλιέστερον», καὶ δὲν λὲς «συμπαθέστερον». ὅπως καὶ γιὰ τὸν πατέρα.

Ὁ ἱερεὺς ἄρχισε τὰ τελευταῖα τροπάρια, τοῦ Ἀσπασμοῦ. «Ὦ! Τὶς μὴ θρηνήσει τέκνον μου . . . ὅτι βρέφος ἄωρον, ἐκ μητρικῶν ἀγκαλῶν, ὥσπερ στρουθίον ἐπέτασας . . . Ὦ τέκνον, τίς ποτε μὴ στενάξει βλέπων σου τὸ πρόσωπον εὐμάραντον, τὸ πρὶν ὡς ῥόδον τερπνόν! . . . »

Καὶ πάλιν τὸ παπαδόπαιδον, καθὼς ἐκράτει τὸ Ἁγιασματάριον, κ' ἐμουρμούριζε τὰς λέξεις μαζὺ μὲ τὸν πατέρα του, δὲν ἐκρατήθη νὰ ἐρωτήσῃ.

—Γιατί, παπᾶ, πεθαίνουν τὰ μικρὰ παιδάκια;

Ὡς ἀπάντησις εἰς τὴν ἐρώτησιν ἐπῆλθε τὸ τελευταῖον τροπάριον, τὸ «Δόξα».

«Ἅλγος τοῦ Ἀδὰμ ἐχρημάτισεν ἡ τοῦ ξύλου ἀπόγευσις πάλαι ἐν Ἐδέμ . . . δι' αὐτοῦ γὰρ εἰσῆλθεν ὁ θάνατος, παγγενῆ κατεσθίων τὸν ἄνθρωπον . . . »

Εἶτα ἡ ἐκφορὰ ἔγεινεν ἔξω τοῦ ναΐσκου τῶν Ταξιαρχῶν. Ἡ γραῖα, ἡ συντέκνισσα, ἐκράτει τὸ μικρὸν πρόχειρον φέρετρον ἐν εἴδει λίκνου. Ὁ ἱερεὺς μὲ μαχαιρίδιον ἐχάραξε ἐπάνω εἰς ἕνα κεραμίδι σταυροειδῶς $\frac{\text{ΙΣ} \mid \text{ΧΣ}}{\text{ΝΙ} \mid \text{ΚΑ}}$ «Εἶτα γῆ εἶ καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσει», καὶ τὰ λοιπά. Τὸ μικρὸν πλάσμα κατῆλθε νὰ κοιμηθῇ τὸν χρόνιον ὕπνον ὑποκάτω ἀπὸ τὰς χιόνας.

† Α. ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ

ΠΑΡΑΓΓΕΛΙΑ

Αὐτὸ τὸ χῶμα ποῦ πατᾷς τὰ δάση ποὺ διαβαίνεις,
Τὰ μαῦρα μάτια ποῦ κυτᾷς τ' ἀέρι π' ἀνασαίνεις,
Τοὺς ποταμοὺς τὰ κρύα νερὰ τὰ πλάγια τ' ἀνθισμένα
καὶ τὰ βουνὰ τὰ σκιερὰ χαιρέτα κι' ἀπὸ μένα.

† Κ. ΚΡΥΣΤΑΛΛΗΣ

ΕΞΕΧΟΥΣΑΙ ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑΙ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Γ. ΒΑΪΑΝΗΣ

Ἐγεννήθη τῇ 10 Φεβρουαρίου 1846 ἐν Νεαπόλει (Νέβσεχιρ) τῆς Καπαδοκίας. Διανύσας τὰς προκαταρκτικὰς αὐτοῦ σπουδὰς κατ' ἀρχὰς μὲν ἐν τῇ πλησιοχώρῳ κωμοπόλει Συνασῷ κατόπιν δὲ ἐν ταῖς ὑπὸ τοῦ ἀοιδίμου Φιλίππου Ἀριστοβούλου διευθυνομέναις σχολαῖς τῆς Νεαπόλεως ἐφοίτησεν ἀκολούθως εἰς τὴν περιώνυμον Μεγάλην τοῦ Γένους Σχολὴν καὶ μετὰ τὸ πέρας τῶν

γυμνασιακῶν αὐτοῦ σπουδῶν εἰσήχθη εἰς τὴν Νομικὴν σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ὅθεν ἀποφοιτήσας ἐπανῆλθεν εἰς Κων)πολιν καὶ διηύθυνεν ἐπί τινα καιρὸν τὸ τραπεζιτικὸν κατάστημα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ.

Κατὰ Μάρτιον τοῦ 1869 κατήρξατο τοῦ Κυβερνητικοῦ αὐτοῦ σταδίου καὶ βαθμηδὸν ἀνῆλθεν εἰς τὰ ἀνώτατα δικαστικὰ καὶ διοικητικὰ ἀξιώματα, διατελέσας γραμματεύς, δικαστὴς καὶ Πρόεδρος Πρωτοδικείων καὶ τοῦ Ἐφετείου, μέλος διαφόρων ἐπιτροπῶν καὶ τοῦ νομικοῦ Συμβουλίου τοῦ Ὑπουργείου τῆς Δικαιοσύνης. Κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1900 ἐκλήθη ἐπὶ τὴν Ἡγεμονείαν τῆς Σάμου, πολὺ μοχθήσας καὶ μεγάλως ἐργασθεὶς ὑπὲρ τῆς εὐημερίας τῆς νήσου ταύτης, τὴν ὁποίαν εἰλικρινῶς ἠγάπησε. Κατόπιν μετετέθη εἰς τὸ ἀνώτατον Ἀκυρωτικὸν διορισθεὶς ἐσχάτως Ὑφυπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης. Παραιτηθεὶς ἐκ τῆς θέσεως ταύτης ἀπεσύρθη τῆς ἐνεργοῦ ὑπηρεσίας καὶ ἐτέθη ὑπὸ σύνταξιν κατὰ 7βριον τοῦ 1909. Κατὰ τὸ διάστημα τῆς τεσσαρακονταετοῦς ὑπηρεσίας του ἀνετέθησαν αὐτῷ ἐκτὸς τῶν τακτικῶν καθηκόντων καὶ διάφοροι ἀποστολαί, διὰ τὰς ὁποίας ἐκρίθη ὡς ὁ μόνος ἱκανὸς καὶ ὁ κατέχων τὰ μέγαλα προσόντα, ἅτινα ἀπαιτοῦνται διὰ τοιαύτας σοβαρὰς ὑπηρεσίας. Ἐξ αὐτῶν ἀναφέρομεν μόνον τὴν κατὰ τὸ 1896 προεδρείαν Διεθνοῦς Ἐπιτροπῆς πρὸς διοργάνωσιν τῶν Δικαστηρίων Κρήτης, τὴν κατὰ τὸ 1907 δικαστικὴν ἐπιθεώρησιν ἐν Μακεδονίᾳ καὶ τὴν κατὰ τὸ 1910 ἀνάκρισιν καὶ ἐξακρίβωσιν ἐπὶ τῶν ἐν Ἱερουσαλὴμ ἀναφυεισῶν δυσχερειῶν ἕνεκα τῶν ἀξιώσεων τῶν Ἀραβοφώνων τῆς Παλαιστίνης. Κατὰ τὰς ἐξαιρετικὰς αὐτὰς περιστάσεις διεκρίθη ἰδιαζόντως ὅλη ἡ μεγάλη ἐπιστημονικὴ μόρφωσις καὶ ἡ χαρακτηρίζουσα τὸν ἄνδρα εὐθυκρίσια καὶ περίνοια δικαιοῦσαι πληρέστατα τὴν ἐκλογήν του.

Αἱ μεγάλαι πρὸς τὸ γένος ὑπηρεσίαι του ἐξετιμήθησαν πάντοτε καὶ ἠμείφθησαν προσηκόντως. Οὕτω φέρει τὰ παράσημα τῶν ἱπποτῶν τοῦ Παναγίου Τάφου, τοῦ Ὀσμανιὲ καὶ Μετζιδιὲ 1)ης τάξεως, τῶν ἀνωτέρων Ταξιαρχῶν τοῦ Σερβικοῦ Ταγματος Τάκοβο καὶ τὸ μετάλλιον ἀξίας (λιακάτ) καὶ φέρει τὸν πολιτικὸν βαθμὸν Μπαλιὰ ἀντιστοιχοῦντα πρὸς τὸν στρατιωτικὸν βαθμὸν στρατηγοῦ 1)ης τάξεως.

Πρόεδρος τῆς ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῆς ἀναπτύξεως τῆς Ὀθωμανικῆς Ἐμπορικῆς ναυτιλίας καὶ καθηγητὴς τῆς Νομικῆς σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου διδάσκων ἀπὸ τῆς ἱδρύσεως αὐτῆς μέχρι σήμερον ἰδίως τὸ Ἐμπορικὸν δίκαιον, συνέγραψεν ἑρμηνείαν τοῦ ναυτικοῦ ἐμπορικοῦ Νόμου εἰς τὴν Τουρκικήν, βιβλίον μεγάλης ἀξίας. Ἐπίσης μετέφρασε καὶ ἐξέδωκεν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν τὴν Πολιτικὴν Δικονομίαν, τὸν Ὀργανισμὸν τῶν δικαστηρίων καὶ τοὺς Νόμους περὶ ἐκτελέσεων καὶ περὶ συμβολαιογραφείων καὶ συνειργάσθη εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Δ. Νικολαΐδου μετάφρασιν τῶν Ὀθωμανικῶν Κωδίκων.

Ἔδρασεν ὑπὸ διαφόρους ἰδιότητας ἐν τῇ ἐκπαιδευτικῇ καὶ μορφωτικῇ κινήσει ἐν Κων)πόλει καὶ ταῖς ἐπαρχίαις καὶ ἰδίως ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ, μεταξὺ ἄλλων πρωτοστατήσας εἰς τὴν ἵδρυσιν τῆς ἐν Καισαρείᾳ Ἱερατικῆς Σχολῆς καὶ εἰς τὴν ἠθικὴν καὶ ὑλικὴν ἐμπέδωσιν τῶν Κοινοτικῶν καὶ ἐκπαιδευτικῶν πραγμάτων τῆς γενεθλίου αὐτοῦ πόλεως. Διετέλεσεν ἐπὶ πολλὰς περιόδους μέλος τοῦ ἐν τοῖς Πατριαρχείοις Ἐθνικοῦ Μικτοῦ Συμβουλίου, ἔφορος τῶν Ἐθνικῶν φιλανθρωπικῶν καταστημάτων καὶ πρόεδρος καὶ μέλος διαφόρων ἄλλων σωματείων καὶ συλλόγων. Ἐσχάτως δὲ ἡ ἐκκλησία Ἱεροσολύμων ἀνέθηκεν αὐτῷ τὰ καθήκοντα τοῦ Νομικοῦ αὐτῆς Συμβούλου καὶ ἀπένειμεν τὸ ἀνώτατον ἐκκλησιαστικὸν ἀξίωμα τοῦ Μεγάλου Λογοθέτου.

Ἐκ τῶν μεγαλειτέρων τοῦ γένους λογάδων, διεπραγματεύθη ἔν τε τῷ ἡμερησίῳ καὶ τῷ περιοδικῷ τύπῳ Τουρκικῷ καὶ Ἑλληνικῷ διάφορα πολιτικά, νομικά, κοινωνικὰ καὶ φιλολογικὰ θέματα μετὰ σπανίας καλλιεπείας καὶ χαριτολόγου πνεύματος γράφων ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὑπὸ ψευδώνυμα, ἐξ ὧν ἀναφέρομεν μόνον τὰ ἐν τῷ «Μικρασιατικῷ Ἡμερολογίῳ» δημοσιευθέντα ὑπὸ τὴν ὑπογραφὴν «Ἡσύχιος». Ἀναγράφομεν ἐπίσης τὴν κατὰ τὸ 1905 δημοσιευθεῖσαν πραγματείαν αὐτοῦ «Μελέτη ἐπὶ τῶν αἰτίων τῆς ἐν Σάμῳ πολιτικῆς καχεξίας, ὑπὸ Σ. Ἀρμοδίου». Ἐκ τοῦ βιβλίου τούτου καταφαίνεται μετὰ πόσης ἐμβριθείας ὡς Ἡγεμὼν τῆς Σάμου ἐμελέτησε τὰ Σαμιακὰ πράγματα.

Τοιοῦτον ἐν γενικαῖς γραμμαῖς τὸ ἔργον τοῦ κ. Βαϊάνη, ἔργον ἐπιβάλλον τὸν σεβασμόν, τὴν ἐκτίμησιν καὶ τὴν ἀγάπην. Ἐκ τῶν πρωταθλητῶν τῆς Μεγάλης Ἰδέας εἰργάσθη ἀποτελεσματικώτατα καὶ οὐδεμίαν στιγμὴν παρέλειψεν ὅπως προσφέρῃ πολυτίμους ὑπηρεσίας εἰς τὴν ἀνθρωπότητα καὶ τὸ Γένος. Αἱ ὑψηλαὶ θέσεις του ἐν τῇ πολιτείᾳ ἐν συνδυασμῷ μὲ τὸν ἀδαμάντινον χαρακτῆρά του, τὸ εὐγενὲς φρόνημα, τὴν μεγάλην του μόρφωσιν καὶ τὴν καλοκάγαθον ψυχήν του ἀνέδειξαν αὐτὸν ἕνα ἰσχυρὸν στηλοβάτην, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἀσφαλῶς ἐστηρίχθη ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν τὸ λαμπρὸν οἰκοδόμημα τῆς προόδου καὶ προαγωγῆς τῆς ἐν Κων)πόλει καὶ Μικρᾷ Ἀσίᾳ ἐν γένει ὁμογενείας.

ΣΤΟ ΑΚΡΩΤΗΡΙ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ

Περήφανο Ἀκρωτῆρί μου, ἡδόξα σου εἶνε τόση
ποῦ δὲν μπορεῖ ψηλότερα ἡ Δόξα ν' ἀψηλώσῃ.
Γιατὶ ἂν ἔβγαινε ψηλὰ ὀλίγο τι ἀκόμα,
τότε θὰ ἤσουν οὐρανὸς καὶ δὲν θὰ ἤσουν χῶμα.

ΙΩΑΝΝ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

ΑΦΩΝΟΣ ΚΟΣΜΟΣ

(Ταξειδιωτικὴ ἀνάμνησις)

Γυρίστρεφα ἕνα ὡραῖον καλοκαιρινὸν δειλι ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ἡ «Ἀντιγόνη», ἀραγμένη δίπλα εἰς τὸ quai τοῦ Γαλατᾶ, ἐσφύριζε διὰ τελευταίαν φοράν, ἕτοιμος ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν νὰ λύσῃ τὰ πρυμνήσια. Ὅλον τὸ κατάστρωμα, ἕως εἰς τὸ διαμέρισμα τῆς πρώτης θέσεως, ἐξεχείλιζε ἀπὸ πλῆθος ποικιλόμορφον ὁλονὲν συνωστιζόμενον ἀσφυκτικῶς. Ἐπιβάται, μπαοῦλα, μπόγοι, χαμάληδες, δέματα, γυρολόγοι, κοφίνια, κιβώτια—ἔμψυχα καὶ ἄψυχα—ἀπετέλουν σύμφυρμα ἀταξίας, συγχύσεως καὶ ὀχλοβοῆς. Ἔξω, ἐπὶ τῆς ἀποβάθρας, ἄλλο πλῆθος χαζῶν καὶ περιέργων, ὁ συνήθης ὄχλος τοῦ Καράκιοϊ, κατελάμβανε ὅλον τὸν πρὸ τοῦ ἀτμοπλοίου χῶρον σχηματίζον τεῖχος ἀδιαπέραστον καὶ δυσχεραίνον τὴν ἐπιβίβασιν. Εἶχε συσσωρευθῇ καὶ πάλιν ἐκεῖ, διὰ μυριοστὴν φοράν, συνθλιβόμενον μέχρις ἀποπνιγμοῦ, νὰ θαυμάσῃ τὸ ἀξιοπερίεργον θέαμα ἐκπλέοντος ἀτμοπλοίου, ὡς νὰ μὴν εἶχεν ἀναλυφθῇ ὁ ἀτμὸς ἄλλοτε! Εἰς τὴν ἐναέριον σκάλαν τοῦ πλοίου διεξήγετο πάλη ἀπεγνωσμένη μεταξὺ ἀνερχομένων καὶ κατερχομένων εἰς δύο ἀντίθετα ρεύματα. Ἔβλεπε κανεὶς ἐκεῖ ἐπὶ πολλὴν ὥραν τὸ θεώρημα τῆς Φυσικῆς περὶ «δυνάμεων ἐνεργουσῶν ἀντιρρόπως». Ὁ βόμβος τοῦ πλήθους, αἱ κραυγαὶ ἀχθοφόρων καὶ ἐπιβιβαζομένων, τὰ ξεφωνητὰ τῶν μικροπωλητῶν, αἱ ὀξεῖαι φωναὶ τῶν χαμινίων, τὰ βραχνὰ γαυγίσματα τῶν ἐξαφνιζομένων σκύλων τῆς προκυμαίας, ὁ κρότος τῆς ἁλυσίδος ἀνελκυούσης ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος τοῦ πλοίου ἐμπορεύματα ἐκ τῶν φορτηγίδων, τὸ ποδοβολητὸν τῶν ἁλόγων καὶ οἱ τριγμοὶ τῶν κάρρων καὶ τῶν ἁμαξῶν, ποῦ ἑκυλίοντο παταγωδῶς ἐπὶ τῆς παρέκει ξυλίνης γεφύρας τοῦ Κερατίου, ἐπὶ πλέον δὲ οἱ βρυχηθμοὶ τῶν ἀτμοπλοίων καὶ τὰ ἀδιάκοπα οὐρλιάσματα τῶν μικρῶν βαποριῶν τοῦ Βοσπόρου καὶ τοῦ Χαϊδάρ, ποῦ διεσταυροῦντο σὰν δαιμονισμένα ἐντὸς τοῦ λιμένος, ἀπετέλουν ἀπεριγράπτως ἐκκωφαντικὸν θόρυβον, ποῦ ἐσπάραζε τὴν ἀκοὴν καὶ ἐξέσχιζε τὰ νεῦρα.

Αἴσθημα δυσφορίας καὶ νευρικῆς ταραχῆς ἐζωγραφίζετο εἰς τὰς ὄψεις τῶν ἐπιβατῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων μία μόνον μορφὴ ἔμενεν ἀτάραχος καὶ γαληνία. Μοῦ εἶχε διεγείρῃ τὴν περιέργειαν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς. Ἦτο μία νέα εἴκοσι—εἴκοσι δύο τὸ πολὺ χρόνων, μὲ γλυκεῖαν καὶ συμπαθητικὴν φυσιογνωμίαν, σεμνὴ ὡς βυζαντινὴ ἁγιογραφία πλαισιουμένη μὲ μαλλιὰ καστανόξανθα περὶ τὸ μέτωπον, κάτω ἀπὸ ψιάθινον χρυσοκίτρινον πέτασον, ποῦ τὴν περιέβαλλεν ὡς ἀκτινωτόν. Ἐκάθητο ἀπὸ πολλῆς ὥρας παράμερα, εἰς τὸ ἄκρον τῆς πρύμνης, σιωπηλή, χωρὶς τὴν παραμικρὰν ἔκφρασιν στενοχωρίας, ὡς νὰ μὴ συνέβαινε τίποτε γύρω της. Πλησίον ἦτο καθισμένη μία ἡλικιωμένη κυρία ἀξιοπρεποῦς ἐξωτερικοῦ. Θὰ ἦτο βέβαια ἡ μητέρα της. Ἠμποροῦσε κανεὶς νὰ τὸ μαντεύσῃ ἀσφαλῶς. Ἡ μητρικὴ στοργή, καὶ ὅταν σιωπᾷ, ἔχει κάτι τι ξεχωριστὸν εἰς τὸ βλέμμα εἰς τὴν στάσιν, εἰς τὸ πρόσωπον, εἰς τὰς κινήσεις. Ἡ νέα στρέφουσα συχνὰ ἀντιθέτως, πρὸς τὰ ἔξω τοῦ λιμένος, εἰς τὸν ἀνοικτὸν ὁρίζοντα, ἐφαίνετο ἐντρυφῶσα εἰς τὸ μαγικὸν θέαμα τῆς μεγαλουπόλεως. Κάποτε ἐγύριζε μηχανικῶς καὶ πρὸς τὸ μέρος τοῦ πλοίου καὶ παρετήρει τὸ συγκυκώμενον πλῆθος μὲ τὴν αὐτὴν ἀγαλματώδη ἀπάθειαν καὶ ἀταραξίαν.

Ἐπὶ τέλους. Τὸ μαρτύριον ἐτελείωνε. Ὁ πλοίαρχος ἔδιδε τὸ τελευταῖον πρόσταγμα νὰ λύσουν τοὺς κάλους. Τὸ κατάστρωμα ἀνεκουφίζετο ἀπὸ τὸν περιττὸν ἀνθρώπινον ὄγκον. Ἀχθοφόροι, μικροπωληταί, ἐσμὸς ἄλλων παρεισάκτων ποῦ εἶχαν ἀνέλθει νὰ κατευοδώσουν συγγενεῖς καὶ φίλους, ἔτρεχαν σπασμωδικῶς νὰ κατεβοῦν τὴν κλίμακα. Ὁ θόρυβος ἤρχιζε νὰ κοπάζῃ ὀλίγον. Αἱ συννεφωμέναι μορφαὶ ἠθριάσαν. Ἡ ἀτμοσφαῖρα, ὡς νὰ ἠλευθερώθη καὶ αὐτὴ ἀπὸ κάποιαν ἀποπνικτικὴν πίεσιν, ἔγινε πλέον φωτεινὴ καὶ διαυγής, καὶ ἀπὸ τὸν ἀπέναντι κυματόλουστον λόφον τοῦ Βυζαντίου ἐπρόβαλλαν τώρα γελασταὶ καὶ χαρίεσσαι αἱ σκηνογραφίαι τῆς ὡραίας φύσεως, ποῦ εἶχεν ἀσχημίσῃ ἕως τὴν ὥραν ἐκείνην ἡ ἀνθρωπίνη χυδαιότης.

Ἔξαφνα, τὴν τελευταίαν στιγμήν, μία ὕβρις βάναυσος, μία φράσις ἀκατονομάστως ρυπαρά, ἔπληξε τὴν ἀτμοσφαῖραν καὶ διεχύθη εἰς τὸ κενὸν ὡς ἀναθυμίασις δυσώδης. Ἕνας ἀχθοφόρος ἡράκλειος, μελαψός, ξεστηθωμένος, μὲ ὀρειχαλκίνους βραχίονας, βλοσυρὸς καὶ ἄγριος, διαπληκτισθεὶς μὲ κάποιον ἐπιβάτην δι' ἕνα γροσάκι, τὴν ἐξεστόμισε βροντόφωνα καταβαίνων τὴν κλίμακα. Ἡ βωμολοχία ἔπεσεν ὡς βόμβα εἰς τὸ κατάστρωμα. Οἱ ἐπιβάται ἀλληλοεκυττάχθησαν ὡς ἐμβρόντητοι. Ψίθυροι, καὶ σχετλιασμοὶ ὀργῆς καὶ ἀγανακτήσεως ἐξετοξεύθησαν κατὰ τοῦ ἀχρεί-

ου. Οἱ κύκλοι τῶν κυριῶν καὶ τῶν δεσποινίδων συνεταράχθησαν. Μερικαὶ ἐκοκκίνησαν καὶ ἐχαμήλωσαν τὰ μάτια. Ἄλλαι ἀπέστρεψαν μὲ ἀηδίαν τὸ πρόσωπον.

Μόνον μία παρέμεινε ἤρεμος καὶ ἀπαθής. Ἡ νέα μὲ τὸν χρυσοκίτρι ον πέτασον.

—Παρατήρησε, μοῦ λέγει ὁ φίλος, μὲ τὸν ὁποῖον συνεταξείδευα· ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι εἴμεθα ἐλεεινὰ θύματα τῶν λέξεων. Μία φράσις, ποῦ τὴν ἐπῆρε ἀμέσως ὁ ἄνεμος, ἤρκεσε ν' ἀνησυχήσῃ ὅλον ἐδῶ τὸν κόσμον.

—Μὰ δὲν ἄκουσες τί πρόστυχη ἦτον;

—Καὶ τί σημαίνει; Ἡ πραγματικότης μᾶς σφίγγει κάθε στιγμὴν μὲ χειροτέρας ἀσχημίας καὶ ρυπαρότητας. Καὶ ὅμως τὴν συνειθίζομεν, τὴν ἐνσαρκωνόμεθα, τὴν ζῶμεν, τὴν ἀναπνέομεν. Καὶ τὴν τρομάζομεν, μόνον ὅταν τὴν συμβολίζομεν μὲ λέξεις...

—Πιθανόν. Κύτταξε ὅμως αὐτὴν ἐκεῖ τὴν νέαν. Δὲν ἐταράχθη διόλου. Ἡ βάναυσος φράσις ἐπέρασε χωρὶς νὰ τὴν ἐγγίσῃ.

Ἔστρεψε καὶ τὴν εἶδε. Μία ὀλυμπία γαλήνη ἐφώτιζε τὸ τριανταφυλλένιο παρθενικὸν της πρόσωπον. Εἶχε στηρίξει τὸ ζωγραφιστὸ κομψὸ κεφαλάκι της εἰς τὴν παλάμην τῆς δεξιᾶς γυρμένη ἐλαφρὰ εἰς τὸν ὦμον τῆς μητέρας της καὶ παρετήρει εἰς τὸ κατάστρωμα μὲ ἀδιαφορίαν.

—Θὰ εἶνε ἡ πολὺ φιλόσοφος, ἢ πολὺ ἀφῃρημένη! μοῦ ἀπήντησε δογματικῶς ὁ φίλος μου.

— Ἀφῃρημένη; Δὲν βλέπεις τί λάμψεις καὶ τί φωτιὲς σπιθοβολοῦν τὰ μάτια της; Τὰ μάτια τῶν ἀφῃρημένων κοιμοῦνται· δὲν βλέπουν, δὲν ὁμιλοῦν καὶ προ παντὸς δὲν χύνουν τέτοιο φῶς. Εἶνε μάτια φιλοσόφου αὐτά; ἢ τὸ ὅλον της ἕνα ζωντανὸ ποίημα, ἕνα σονέττο ἐμμορφιᾶς καὶ νεότητος; Δὲν πιστεύω νὰ ὑποθέτῃς ὅτι τὸ ἄβρον καὶ χαριτωμένο αὐτὸ πλασματάκι θὰ ἐδιάβασε τὸν Ἐπίκτητον ἢ τὸν Μάρκον Αὐρήλιον.

— Αἴ, μὰ τότε χωρὶς ἄλλο θὰ εἶνε κουφή. Δὲν ἐξηγεῖται διαφορετικά.

— Βλασφημεῖς. Αὐτὴ κουφή; τὴν εἶδα νὰ συνομιλῇ μὲ τὴν μητέρα της....

* *

Ἐν τούτοις ἡ «Ἀντιγόνη» εἶχεν ἐξέλθει ἤδη τοῦ λιμένος. Ὁ ἥλιος ἐβασίλευε πίσω ἀπὸ τὰ βουνὰ τῆς Θράκης μέσα εἰς κυανόχρυσον γάζαν ἀπὸ ἐλαφρὰ συννεφάκια, καὶ ὁ πυρακτωμένος δίσκος του ἤναπτε πυρκαϊὰν καὶ φλόγας εἰς τὰ ὑελώματα τῶν σπιτιῶν καὶ τῶν στρατώνων εἰς τὸ ἀντικρυνὸν Σκούταρι. Μακρυά, πέραν, εἰς τὸ βάθος τοῦ ὁρίζοντος, τεράστιοι ὄγκοι ἀπὸ

μενεξέδες ἐσκέπαζαν τὰ Πριγκηπονήσια. Ἡ θάλασσα ἦτον ἥσυχη καὶ ἀποκοιμισμένη μὲ ἕνα ἡδονικὸν ἀνατρίχιασμα εἰς τὰ φιλιὰ τῆς βραδυνῆς αὔρας, ποῦ ἤρχετο ἀπὸ τὸ στενὸν τοῦ Βοσπόρου κ' ἐχαΐδευε κ' ἐδρόσιζε τὰ κουρασμένα πρόσωπα. Οἱ κύκλοι τῶν ἐπιβατῶν ἐφαιδρύνθησαν. Κανεὶς πλέον δὲν ἐσκέπτετο τὴν βάναυσον φράσιν ποῦ μᾶς εἶχε συνταράξῃ πρὸ ὀλίγου. Ὁ φίλος μου εἶχε δίκαιον. Τὴν ἐπῆρε ὁ ἄνεμος, καὶ ἡ ἀτμοσφαῖρα εἶχεν ἐξυγιανθεῖ. Οἱ ἐπιβάται συνωμίλουν, ἀστεΐζοντο, ἐσιώπων, παρετήρουν ἢ ἐρρέμβαζαν. Πλησίον μου ζωηρὸς ὅμιλος νέων καὶ κορασίδων ἐφλυάρει τὴν ὡραίαν ἐκείνην φλυαρίαν, ἡ ὁποία μᾶς λέγει τόσα εὔμορφα πράγματα, χωρὶς νὰ μᾶς λέγῃ τίποτε. Ὁ φίλος μου, κάπου ἐκεῖ εἰς τὸ ἄλλο ἄκρον, εἶχε στήσῃ πεισματώδη συζήτησιν. Τὸν ἤκουα νὰ κοπανίζῃ λέξεις, ὡς νὰ ἐξεδικεῖτο τὴν τυραννίαν των, περὶ τῆς ὁποίας μοῦ παρεπονεῖτο πρὸ μικροῦ.

Μόνον ἡ νέα μὲ τὸν χρυσοκίτρινον πέτασον, εἰς τὴν αὐτὴν πάντοτε θέσιν, ἔχουσα τὰ νῶτα ἐστραμμένα πρὸς τὸ κατάστρωμα, ἐφαίνετο τελείως βυθισμένη εἰς τὴν γύρω μεγαλοπρεπῆ φύσιν καὶ εἰς κόσμους ὀνειροπολήσεων. Ἐνίοτε ἔστρεφε καὶ ὡμίλει πρὸς τὴν μητέρα της, αὐτὴ δὲ τῆς ἀπήντα εἰς κάθε ἐρώτησιν ἀργὰ-ἀργά, ἀνοίγουσα τὸ στόμα ὡς διὰ νὰ στρογγυλεύῃ μίαν-μίαν τὰς λέξεις. Εἰς τὸ μέρος, ὅπου ἐκαθήμην, ἡ ὁμιλία των ἔσβυνεν ὡς ψίθυρος συγχεχυμένος. Μοῦ ἔκαμεν ὅμως ἐντύπωσιν ὅτι, ὁσάκις συνωμίλουν, ἐκυττάζοντο κατάμματα. Εἶχα παρατηρήσει ἀκόμα ὅτι, ἀπὸ τὴν ὥραν ποῦ ἐνύκτωσε, δὲν ὡμίλησαν πλέον. Δὲν ἀντήλλαξαν οὔτε λέξιν. Δύο σκιαὶ μόνον διεκρίνοντο εἰς τὸ σκότος, πρὸς τὸ ἄκρον τῆς πρύμνης, σιωπηλαὶ καὶ ἀκίνητοι.

Τὸ κατάστρωμα εἶχεν ἀραιωθῇ ὀλίγον κατ' ὀλίγον. Πολλοὶ κατῆλθον εἰς τὴν αἴθουσαν διὰ τὸ δεῖπνον. Ἄλλοι, ἐφ' ὅσον ἡ ὥρα ἐπροχώρει, ἀπεσύροντο εἰς τοὺς κοιτωνίσκους των. Ἀργὰ ἀπεχώρησα κ' ἐγὼ πρὸς ὕπνον, ἀφήσας τὰς δύο σιωπηλὰς σκιὰς ὡς φάσματα ἀκίνητα εἰς τὸ ἴδιον μέρος, καὶ τὸν φίλον μου εἰς τὸ ἄλλο ἄκρον συζητοῦντα ἀκόμα.

Ὅταν μετὰ πολλὴν ὥραν—περασμένα τὰ μεσάνυκτα—κατέβη καὶ αὐτὸς νὰ ἡσυχάσῃ, μὲ ἀφύπνισε βιαίως ὠθῶν με:

— Σήκω, μοῦ φωνάζει· ἔχω νέα νὰ σοῦ 'πῶ...

— Τί τρέχει;

— Ἔκαμα μίαν ἀνακάλυψιν... Ἡ κόρη ἐκείνη... τὸ σονέττο σου... εἶνε κουφὴ καὶ βουβή...

— Ὦ, ποῦ νὰ βουβαθῇς, ἄθλιε! Εἶνε δυνατόν; Ἐγὼ τὴν εἶδα νὰ ὁμιλῇ καὶ ν' ἀκούῃ.

— Μάλιστα. Τὴν εἶδες. Κ' ἐγὼ τὴν εἶδα καὶ τὴν ἄκουσα. Ὁμιλεῖ καὶ ἀκούει. Μ' ὅλα ταῦτα εἶνε κωφάλαλος!....

Μοῦ ἐφάνη σὰν νὰ ἔπεσε κεραυνός. Κάτι μοῦ ἐσφιξε τὰ στήθη 'σὰν ἐφιάλτης. Αὐτὴ κωφάλαλος; τὸ πλάσμα αὐτὸ τὸ ποιητικόν, τὸ ὀνειρῶδες, μέσα εἰς τὸ ἄνθισμα τῶν εἴκοσι χρόνων; Εἶνε λοιπὸν τόσον ἠλιθία ἡ φύσις καὶ τόσον μοχθηρά, ὥστε νὰ θανατώσῃ ζωντανὸν ἕνα τέτοιο καλλιτέχνημά της. Τί μυστήριον καὶ τί τραγῳδία νὰ εἶνε αὐτὴ ἄρα γε;

Καὶ ἀφοῦ μ' ἐπληροφόρησεν ὅτι εἶνε ἑλληνίδες καὶ ταξειδεύουν εἰς τὴν Ἑλλάδα, τὴν ὁποίαν ἡ νέα ἐπισκέπτεται πρώτην φοράν, ἐχώθη εἰς τὴν καμπίναν του καὶ ἐβυθίσθη εἰς ὕπνον μακάριον.

* * *

Δὲν ἔκλεισα πλέον μάτι. Πῶς νὰ μὲ πάρῃ ὕπνος ἔπειτα ἀπὸ τὸ κακὸν αὐτὸ ὄνειρον: Τὸ πρωί, ὅταν ἡ «Ἀντιγόνη» ἠγκυροβόλησεν εἰς τὰ Δαρδανέλλια, ἀνῆλθον εἰς τὸ κατάστρωμα. Ἡ γραφικὴ πολίχνη τοῦ Τσανάκ-καλὲ ἐπὶ τῆς ἀσιατικῆς ἀκτῆς καὶ οἱ χλοεροὶ λοφίσκοι, ἀπέναντι ἐπὶ τῆς εὐρωπαϊκῆς, μὲ τὰ ὀλίγα ἄσπρα σπιτάκια των, παρουσίαζαν ὄψιν χαρμόσυνον.

Ἐκεῖ ποῦ περιέφερα τὸ βλέμμα εἰς τὴν γύρω σκηνογραφίαν, βλέπω ἔξαφνα τὰς δύο κύριας καθημένας πρὸς τὸ μέρος τῆς Θράκης. Ἦσαν μόναι. Εἶχαν ἀναβῇ πρὸ πολλῆς ὥρας. Τὰς ἐπλησίασα καὶ τὰς ἐκαλημέρισα. Ἡ μητέρα μοῦ ἀνταπέδωκε τὸν χαιρετισμόν. Ἡ κόρη δὲν ἐστράφη διόλου. Οὔτε ἀντελήφθη τὴν παρουσίαν μου. Σκυμμένη μέσα εἰς ἕνα τετράδιον ζωγραφικῆς κατεγίνετο νὰ σχεδιογραφήσῃ τὰ ἀπέναντι βουναλάκια, λουσμένα εἰς τὸ ρόδινον φῶς, μὲ τὰς φιλαρέσκους πτυχώσεις των, ποῦ τυλιγμένα, θαρρεῖς, μέσα εἰς δαντέλλες πράσινες πεύκων καὶ θάμνων, κατέβαιναν χαρωπὰ ἕως κάτω εἰς τὴν σμαραγδίνην ἀκρογιαλιάν. Πλησίον της ὑπῆρχε μικρὸς σάκκος μὲ ἐργαλεῖα καὶ παλέττες καὶ πυξίδας ζωγραφικῆς. Καὶ παρέκει ἕνας τόμος γαλλικοῦ βιβλίου δεμένος.

Μοῦ ἐφάνη ὅτι ἡ Πρόνοια διώρθωνεν ἐν μέρει τὸ ἀσύγγνωστον σφάλμα της. Ἀφοῦ ἐστέρησε, ἐσκέφθην, τὸ ἐκλεκτόν της πλάσμα ἀπὸ τὴν ἁρμονίαν τῶν ἤχων, τὸ ἀφῆκε τοὐλάχιστον νὰ πλέῃ εἰς τὴν μουσικὴν τῶν γραμμῶν καὶ τῶν χρωμάτων.

—Καὶ τί ζωγραφίζετε, δεσποινίς; τὴν ἠρώτησα σταθεὶς πλαγίως διὰ νὰ μή με ἰδῇ, ὡς θέλων νὰ βεβαιωθῶ ὁ ἴδιος περὶ τῆς σκληρᾶς πραγματικότητος.

Δὲν μοῦ ἀπήντησε. Ἡ μητέρα ἔσπευσε νὰ μοῦ ἐξηγήσῃ τὴν σιωπὴν τῆς κόρης:

Ι. Σκούφου — Ν Υ Ξ

—Ξεύρετε, δὲν ἀκούει διόλου τὸ κακόμοιρο.

— Μὰ πῶς; χθὲς τὴν εἶχα ἀντιληφθῇ, νομίζω νὰ συνομιλῆτε..

Θλιβερὸν μειδίαμα ἐπλανήθη εἰς τὴν μελαγχολικὴν μορφὴν τῆς γηραιᾶς κυρίας. Ἐσπόγγισε ἕνα δάκρυ ποῦ ἀνέβλυσε εἰς τὰ βουρκωμένα μάτια της, καὶ μὲ φωνὴν δονουμένην ἀπὸ τὸν πόνον τῆς πληγωμένης μητρικῆς καρδίας, μοῦ διηγήθη συντόμως τὴν τραγῳδίαν τῆς ἀγαπημένης της. Ὅτι εἶνε ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ κατοικοῦν εἰς ἕνα προαστεῖον, εἰς τὸ Μακρύκιοϊ, ἂν ἐνθυμοῦμαι καλά. Ὅτι τὸ ἄμοιρο κορίτσι ἔμεινε κωφάλαλον ἐκ γενετῆς σχεδόν. Εἰς ἡλικίαν δύο ἐτῶν συνεπείᾳ κάποιας παθήσεως ἔχασε τὴν ἀκοὴν καὶ τὴν λαλιάν. Ὁ πατέρας της ἐπῆγε νὰ τρελαθῇ ἀπὸ τὸν καῦμό του. Ἡ μητέρα τὴν ἐμοιρολογοῦσε νύχτα-μέρα ζωντανὴ καὶ πεθαμένη. Εἶχαν ἀκούσει πῶς εἰς τὸ Βορδὼ τῆς Γαλλίας ὑπῆρχεν ἕνα θαυμάσιον σχολεῖον κωφαλάλων. Ἔκαμαν τὰ ἀδύνατα δυνατὰ καὶ τὸ ἔβαλαν ἐκεῖ μέσα. Ἦταν τότε πέντε ἢ ἓξ χρόνων. Ἔμεινε δέκα-δώδεκα χρόνια. Ἐκεῖ ἔμαθε νὰ διαβάζῃ, νὰ γραφῇ καὶ νὰ ὁμιλῇ τὴν γαλλικήν! Ἀπέκτησε πολλὰς γνώσεις ἐγκυκλοπαιδικάς, ἐμόρφωσε τὴν ψυχήν της, ἐκαλλιέργησε τὸ πνεῦμα της. Γνωρίζει τέλεια ἐργόχειρα. Αὐτὴ θὰ κόψῃ καὶ θὰ ῥάψῃ τὰ φορέματα τῶν μικρῶν της ἀδελφῶν, ποῦ τὰ ἀγαπᾷ μὲ τρέλαν. Ὅλα περνοῦν ἀπὸ τὸ χρυσό της τὸ χεράκι. Ξεύρει οἰκιακὴν οἰκονομίαν, μαγειρικήν, ζαχαροπλαστικήν. Ἔμαθε νὰ ζωγραφίζῃ περίφημα. Ἀπὸ τότε ποῦ ἦλθε, τὸ σπίτι ὅλο εἶνε σὰν μουσεῖο στολισμένο μὲ ἔργα της. Ξεύρει ἀκόμα ἀπὸ πρόχειρον ἰατρικὴν καὶ φαρμακολογίαν. Εἰς τὴν κάμαράν της ἔχει μιὰ κομψὴ σιφονιέρα γεμάτη ἀπὸ ποσχειρα φάρμακα γιὰ καθε στιγμὴ ἀνάγκης. Αὐτὴ δίδει τὸν ῥυθμὸν καὶ τὴν ἐμμορφιὰν εἰς τὸ σπίτι. Εἶνε ὁ ἄγγελος τοῦ σπιτιοῦ. Καὶ μὲ τί ἀφοσίωσιν, μὲ τί ἀλτρουϊσμόν! Ζῇ διὰ τοὺς ἄλλους. Γίνεται θυσία. Ὅταν ἔχῃ καιρόν, μελετᾷ ἢ ζωγραφίζει ἢ ἀλληλογραφεῖ μὲ παλαιάς της συμμαθητρίας. Τὰς ἔχει ἀδελφοποιήσῃ, βλέπετε, τὸ ἴδιο δυστύχημα. Μὲ μιὰ ῥωσσίδα μάλιστα ἀριστοκράτισσα, ἀπὸ πριγκηπικὴ οἰκογένεια, ποῦ ἔχουν τὴν ἴδια ἡλικία, ἀλληλογραφοῦν τακτικὰ μιὰ καὶ δυὸ φορὲς τὴν ἑβδομάδα. Στὸ τελευταῖο της γράμμα τῆς γράφει πῶς θὰ κατεβῇ ἐπίτηδες ἀπὸ τὴν Πετρούπολιν στὴν Πόλι διὰ νὰ τὴν ἰδῇ. Νὰ ἰδῆτε τὴ βιβλιοθήκη της, φορτωμένη πάντα ἀπὸ τὰ νεώτερα φιλολογικὰ βιβλία τῆς Γαλλίας. Τῆς ἀρέσουν πολὺ καὶ οἱ ἐξοχικοὶ περίπατοι. Εἶνε ξετρελαμένη μὲ τὶς ἐμμορφιὲς τοῦ Βοσπόρου καὶ τῶν Πριγκηπονησίων. Τὶς ἑορτὲς παίρνει τὴν μικρότερη ἀδελφούλα της καὶ πηγαίνουν. Δὲν τὴς χορταίνει. Ὧρες ὁλόκληρες ξεχνιέται, νὰ

βλέπῃ, νὰ θαυμάζῃ, νὰ ζωγραφίζῃ. Καὶ ἕνα ἄλλο· εἶνε μαγεμένη μὲ τὴ θάλασσα. Ὅταν τὴν βλέπῃ, ἀναγαλλιάζει 'σὰν παιδί. Τώρα τελευταῖα καταγίνεται νὰ κάμνῃ θαλασσογραφίες. Προχθὲς εἶχε πάει στὸ Καδήκιοϊ κ' ἐζωγράφισε τὸ Μόδι. Τὸ ἔχει μαζί της. Τώρα ποῦ θὰ τὴν γνωρίσετε, νὰ σᾶς τὸ δείξῃ.

— Μὰ ἐσεῖς, κυρία μου, ἔχετε τὴν εὐτυχία ζωντανὴ μέσα εἰς τὸ σπίτι σας, τῆς εἶπα διὰ νὰ τὴν ἐγκαρδιώσω καὶ διότι ἤρχισα νὰ τὸ πιστεύω πράγματι.

Ἀναστέναξε καὶ τὰ μάτια της παρ' ὀλίγον νὰ πλημμυρήσουν.

— Τί λέτε, καλέ! Τέτοια εὐτυχία! Καλλίτερα νὰ τῆς ἔλειπαν ὅλα καὶ νὰ εἶχε τ' αὐτιά της καὶ τὴ μιλιά της. Τί ὠφελοῦν τόσα χαρίσματα, σὰν εἶνε νεκρὰ καὶ ἄψυχα; Ἔτσι μᾶς σπαράζει περισσότερο τὴν καρδιά...

— Μὰ μοῦ εἴπατε πῶς ὁμιλεῖ· πῶς τὸ κατορθώνει, ἀφοῦ δὲν ἀκούει; Εἶμαι περίεργος.

— Τώρα θὰ ἰδῆτε.

Καὶ τὴν ὤθησε ἐλαφρὰ εἰς τὸν ὦμον, ὡς διὰ νὰ τὴν ἀφυπνίσῃ ἀπὸ τὸν βυθὸν τῆς αἰωνίας σιωπῆς της. Ἡ νέα ἐστράφη καὶ τὴν ἐκύτταξε μὲ τὰ φωτεινὰ γαλανά της μάτια.

— Ὁ κύριος ἀπ' ἐδῶ ἐρωτᾷ τί ζωγραφίζεις, τῆς εἶπε γαλλιστὶ προφέρουσα ἀργὰ καὶ χωριστὰ μίαν-μίαν τὰς λέξεις ἀραιώνουσα καὶ τὰς συλλαβάς.

Ἐκείνη, ὡς νὰ ἥρπασε διὰ τῆς ὁράσεως μόνον τοὺς ἤχους, ἐννόησεν ἀμέσως. Ἐγύρισε πρὸς τὸ μέρος μου τὸ καλλιτεχνικό της κεφαλάκι καὶ μὲ μίαν εὐγενικὴν κλίσιν μοῦ ἐχαμογέλασε. Ἕνα χαμόγελο ἀγγελικῆς ἀθῳότητος, ποῦ κατηύγασε τὰ ροδόκρινα τοῦ προσώπου της. Καὶ μοῦ ὡμίλησε. Δὲν ἐνθυμοῦμαι τί, διότι εἶχα περιπέσει ἀπὸ ἐκπλήξεως εἰς ἔκπληξιν.

Ἀλλὰ τί γαλλικὰ ἦσαν ἐκεῖνα! Δὲν τὰ ἐπρόφερε. Τὰ ἐτραύλιζε. Χειρότερα ἴσως ἀπὸ πρωτογενῆ ἄγριον γαλλικῆς ἀποικίας. Αἱ συλλαβαὶ καὶ αἱ λέξεις ἐγλυστροῦσαν ἀπὸ τὸ κοραλλένιο της στοματάκι σὰν βότσαλα, ποῦ κατρακυλοῦν ἢ σπρώχνονται ἀπὸ τὸ θυμωμένο κῦμα. Τὰ ἐξεχώριζες μὲ πολλὴν δυσκολίαν. Τὰ ἐμάντευες μάλλον ἀντὶ νὰ τὰ ἐννοῇς. Μερικὰ σύμφωνα, ἰδίως τὰ r καὶ τὸ l, καθὼς καὶ τὸ u, τὰ ἐπρόφερε μέ μίαν ὑγρὰν βαθύτητα ὡς νὰ τὰ ἤκουες ἀπὸ τὸν πυθμένα καμμιᾶς λίμνης. Συλλαβαὶ καὶ λέξεις στραγγαλισμέναι, χωρὶς ζωὴν καὶ χρῶμα, βραχναὶ σὰν πνιγμέναι, σὰν νὰ ἐξήρχοντο ἀπὸ τὴν χοάνην χαλασμένου φωνογράφου. Ἐφαίνετο ὅτι δὲν εἶχε καμμίαν ἀπολύτως ἔννοιαν τῆς ἀνθρωπίνης φωνῆς, καμμίαν ποτὲ ἀντίληψιν κανενὸς ἤχου. Καὶ ὅμως, ὅταν τῆς ὡμίλεις, συνελάμβανε μὲ τὸ βλέμμα τοὺς

φθόγγους, τοὺς ἤχους, τὴν φωνήν, τὰς λέξεις, τὴν ἔννοιαν. Σὲ ἤκουε διὰ τῆς ὁράσεως χωρὶς νὰ τῆς διαφεύγῃ τίποτε. Ἀπὸ τὰς κινήσεις μόνον τοῦ στόματος καὶ τῶν χειλέων ἐδιάβαζε εὐκρινῶς ὅ,τι τῆς ἔλεγες. Τί θαῦμα βωβῆς ἐπικοινωνίας ἦτον ἐκεῖνο!

*
* *

Ἡ «Ἀντιγόνη» ἄφηνε ἤδη τὰ στενὰ καὶ παρέπλεε τὴν ἀσιατικὴν παραλίαν εἰς τὸ ἀνοικτὸν πέλαγος. Ἡ ξανθὴ νέα εἶχε τελειώσει τὸ σκίτσο της, τὸ ἐτοποθέτησε εἰς τὸ ζωγραφικόν της λεύκωμα, ἐτακτοποίησε τὰ κονδύλια της εἰς τὴν τσάνταν της, ἤνοιξεν ὕστερα δι' ὀλίγας στιγμὰς τὸ γαλλικὸν βιβλίον-ἦτο ὁ Μπέντεχερ, τὸν ὁποῖον συνεβουλεύετο συχνὰ κατὰ τὸν πλοῦν—καὶ ἐβύθισε τὰ ἔξυπνα γαλανὰ μάτια της εἰς τὴν γύρω κυανῆν γοητείαν, ὡς νὰ ἤθελε νὰ τὴν κλείσῃ ὅλην μέσα εἰς τὴν ψυχήν της. Ἐφαίνετο συγκεκινημένη εἰς ὅ,τι ἔβλεπε. Ὁ οὐρανός, ἡ θάλασσα, ὁ ἀφρὸς ποῦ ἔσχιζεν ἡ πρῷρα, οἱ σαπφειρόχρυσοι φρικιασμοὶ τοῦ κύματος, ποῦ ἔπαιζε εἰς τὸ πλευρὸν τοῦ πλοίου, οἱ βράχοι, οἱ λόφοι, αἱ σκιεραὶ χαράδραι, τὰ βουνά, τὰ δασωμένα πλάγια, ἡ γελαστὲς ἀκρογιαλιὲς ποῦ ἐξεδιπλώνοντο ὁλονὲν ἀπὸ τὴν ξηράν, τὰ λευκόφαια συννεφάκια ποῦ ἐπλανῶντο σὰν νὰ εἶχαν χάσῃ τὸ δρόμον των εἰς τὸ κενόν, οἱ γλάροι ποῦ διέγραφαν εἰς τὸν ἀέρα καμπύλας ἐπάνω ἀπὸ τὰ κατάρτια, ὅλα, ὅλα, κάθε λεπτομέρεια, κάθε γραμμή, κάθε χρῶμα, κάθε κίνησις, ὅλα ἔβλεπες ὅτι τῆς ὡμίλουν μίαν ἰδιαιτέραν ποιητικὴν γλῶσσαν, τὴν θαυμασίαν γλῶσσαν τῆς σιωπῆς καὶ τῆς γαλήνης. Ἀμφιβάλλω ἂν ἡ «Σιγὴ τοῦ Δάσους» εἶχεν ὁμιλήσει ποιητικώτερα εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ Μπαΐκλιν.

Ἕνα μελαγχολικὸν θέλγητρον, κάτι τι μεταξὺ θαυμασμοῦ καὶ πόνου, μὲ εἶλκυε πλησίον τοῦ ἐξιδανικευμένου πλάσματος. Ἐκάθησα τοποθετηθεὶς ἐγγύς των. Εἶχα ἐξοικειωθῇ βαθμηδὸν μὲ τὰ ἀκρωτηριασμένα καὶ ἀπόπληκτα γαλλικὰ τῆς συμπαθητικῆς βουβῆς. Μοῦ ἐφαίνοντο τώρα ἡμερώτερα. Δὲν ἐχρειάζετο πολὺς καιρὸς διὰ νὰ τὰ συνειθίσῃ κανεὶς καὶ τὰ ξεχωρίσῃ. Ἡ συνδιάλεξίς μας ἐγίνετο ζωηροτέρα. Ἐνίοτε μᾶς ἐπλησίαζε καὶ ὁ παράξενος φίλος, διακόπτων τὴν ὁμιλίαν του μὲ ἄλλους κύκλους, καὶ ἐλάμβανε μέρος εἰς τὴν ἰδικήν μας.

Ὅταν ἐπεράσαμεν τὴν ἀριστερὰν ἄκραν τῶν Δαρδανελλίων, ἡ νέα ἐστράφη καὶ μὲ ἠρώτησε δειλά, ἂν ἐκεῖ κάπου ἔκειτο τὸ Ἴλιον τῆς ἀρχαίας Τρῳάδος.

Ὁμολογῶ μὲ ἐντροπήν μου ὅτι τὸ ἠγνόουν, ἂν καὶ εἶχα διέλθει πολλάκις ἐκεῖθεν.

—Πιθανόν, τῆς ἀπήντησα μὲ τὴν πεποίθησιν ὅτι αὐτὴ θὰ τὸ ἤξευρε ἀσφαλῶς.

—Τί κρίμα! μοῦ ἐτραύλισε μὲ μίαν βαθεῖαν ἔκφρασιν λύπης. Νὰ συλλογίζεται κανεὶς ὅτι ὅλα αὐτὰ τὰ ἱστορικὰ μέρη ἦσαν μιὰ φορὰ ἰδικά μας...

Ἰδικά μας! Εἶχα ξεχάσει ὅτι ἦτον ἑλληνίς.

—Ξεύρετε, εἶπεν ἡ μητέρα της, τὸ ἔχει καύχημα καὶ κρυφὴ χαρὰ πῶς εἶνε ρωμηά.

—Εὖγε της.

—Τὴν καίει ὅμως ὁ παντοτεινὸς καϋμὸς πῶς δὲν μπορεῖ οὔτε νὰ διαβάσῃ οὔτε νὰ μιλήσῃ ἑλληνικά. Καὶ μᾶς τὤχει πάντα παράπονο πῶς τὴν στείλαμε σὲ γαλλικὸ σχολεῖο. Μὰ μπορούσαμε νὰ κάνουμε κι' ἀλλοιῶς; Τώρα τὴν πονεῖ ποῦ δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ συνεννοηθῇ μὲ ὅλους μας τοὺς συγγενεῖς, τοὺς γνωρίμους, τοὺς γείτονας...

—Μὰ αὐτό, κυρά μου, εἶνε εὐτύχημα! διέκοψεν ὁ παράξενος φίλος μου πλησιάσας τὴν στιγμὴν ἐκείνην καὶ ἀκροασθεὶς τὴν συνομιλίαν. Καλλίτερα! θ' ἀκούῃ ὀλιγώτερες ἀνοησίες καὶ κακογλωσσιές.

Μὰ τὴν ἀλήθειαν δὲν εἶχεν ἄδικον. Ἐσυλλογιζόμην ὅτι εἰς τὴν λευκήν της ψυχὴν δὲν ἔφθαναν αἱ ἀσχημίαι, τὰ πλήγματα καὶ αἱ βαρβαρότητες τοῦ ἀνθρωπίνου λόγου, ὅστις δημιουργεῖ τὰς μεγαλειτέρας συμφορὰς τῆς ζωῆς. Ὅσοι τῆς ὡμίλουν, θὰ τῆς ἔλεγαν βέβαια μόνον ὡραῖα καὶ ἀθῶα πράγματα. Οἱ ὑποπτοι ψιθυρισμοί, αἱ σκληραὶ λέξεις ποῦ πληγώνουν, τὰ σκώμματα, αἱ εἰρωνεῖαι, τὰ πειράγματα, τὰ φαρμακερὰ λόγια ποῦ μᾶς φονεύουν κάθε στιγμὴν τὴν χαρὰν καὶ τὴν γαλήνην, εἶνε ξένα δι' αὐτήν. Οἱ διδάσκαλοί της βέβαια ἐχάραξαν εἰς τὴν χιονώδους παρθενίας ψυχήν της μόνον ὑψηλὰς εἰκόνας καὶ ἁγνὰς παραστάσεις καὶ ἐννοίας εὐγενεῖς ἀπὸ τὸν κόσμον τοῦ Ὡραίου καὶ τοῦ Ἀγαθοῦ.

Σπανίως ἐνθυμοῦμαι νὰ ἀπήλαυσα γοητευτικωτέραν συνδιάλεξιν. Γλυκυτέραν εὐγλωττίαν, ἀντηχοῦσαν εἰς τὸν νοῦν καὶ τὸ αἴσθημα, δὲν ἠξεύρω ἂν ἀπήντησα συχνὰ εἰς γυναῖκα. Ἐφ' ὅσον εἰσέδυον εἰς τὴν ψυχὴν καὶ τὸ πνεῦμα της, ἀνεκάλυπτα νέους θησαυροὺς γνώσεων, ἰδεῶν καὶ ἠθικοῦ συναισθήματος. Ὡμοίαζε μὲ τὰ χέρσα ἐκεῖνα μεταλλεῖα, τὰ ὁποῖα ὅσῳ ἀνασκάπτει τις τόσον ἀνευρίσκει φλέβας χρυσοῦ καὶ ἀργύρου.

Ἡ ἡμέρα ἐκείνη, ὅλη σχεδόν, μαζί της ἐπέρασεν ὡς ἕνα γλυκύ, ἀλησμόνητον ὄνειρον. Καὶ τὸ βράδυ, ὅταν ἡ νύχτα ἁπλω-

νε τὰ πτερά της, ἡ συνομιλία ἔσβυσεν. Ἡ νέα δὲν ἤκουε πλέον! Δηλαδὴ δὲν ἔβλεπε εἰς τὸ σκότος τὰς λέξεις!

Ὅταν τὸ πρωῒ ἠγκυροβολήσαμεν εἰς τὸν Πειραιᾶ, καὶ ὁ ὄχλος τῶν λεμβούχων καὶ αἱ φωναὶ τοῦ στρηνιῶντος πλήθους μᾶς περιέσφιγξαν, ἀνεζήτησα εἰς τὸ κατάστρωμα τὰς δύο κυρίας διὰ νὰ τὰς ἀποχαιρετήσω. Αἴφνης τὰς διέκρινα ἐπάνω εἰς τὴν γέφυραν τοῦ πλοιάρχου Ἡ νέα ἦτο προσηλωμένη πρὸς τὸ ἀνατολικὸν ἄκρον τοῦ ἀττικοῦ ὁρίζοντος ὡς νὰ ἀνεζήτει ἀνήσυχος κάτι. Ἀνῆλθον καὶ τὰς ἐπλησίασα.

—Ἄγ! δὲν φαίνεται ἀπ' ἐδῶ ἡ Ἀκρόπολις. Πρὶν ἔμβωμεν εἰς τὸν λιμένα, τὴν ἔβλεπα μὲ τὸν Παρθενῶνά της! μοῦ εἶπε μὲ φωνὴν πνιγμένην ἀπὸ συγκίνησιν καὶ μὲ μάτια λάμποντα ἀπὸ ἄρρητον ἀγαλλίασιν

Καὶ εἶδα νὰ κυλοῦν δύο διαμάντια εἰς τὰ τριανταφυλλένια της μάγουλα

Τὰς ἀπεχαιρέτησα μὲ βαθυτάτην συγκίνησιν. Καὶ ὅταν ἔφυγα, δὲν ἤξευρα τί ἔπρεπε νὰ ξεκαθαρίσω μέσα εἰς τὴν πλημμυρισμένην ἀπὸ αἰσθήματα ψυχήν μου: νὰ κλαύσω ἆρά γε τὴν συμφορὰν ἢ νὰ ζηλεύσω τὴν εὐτυχίαν τοῦ ἀνθρωπίνου ἐκείνου αἰνίγματος; Ἀθῆναι 1911

ΚΩΝ. Φ. ΣΚΟΚΟΣ
Διευθυντὴς καὶ ἐκδότης τοῦ «Ἐθνικοῦ Ἡμερολογίου»

ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ ΟΙ ΔΡΟΜΟΙ

Τῷ φίλῳ Κ)φ Ν. Εὐτυχίδῃ
εἰς Κων)πολιν

Τοῦ κόσμου οἱ δρόμοι εἶνε πολλοὶ
Κ' ἔχουνε μύρια μονοπάτια,
Κ' εἶν' ὅλοι ἀναφορικοὶ
Μὲ σκάλες καὶ μὲ σκαλοπάτια.

Ἄλλοι ἀνεβαίνουνε γοργὰ
Κι' ἄλλοι ἀργὰ μὲ κόπο πᾶνε,
Καὶ ἄλλοι σφαλερὰ πατοῦν
Καὶ πέφτουν καὶ κατρακυλᾶνε.

Καλότυχοι ποῦ θαρρετὰ
Μ' ὑπομονὴ τοὺς περπατοῦνε,
Καὶ δὲν κυττάζουνε μπροστὰ
Μὰ οὔτε πίσω τους γυρνοῦνε.

Σάμος

ΕΛΕΝΗ Σ. ΣΒΟΡΩΝΟΥ

LA GRÈCE (VERS LIBRES)

[Μετ' ἰδιαζούσης χαρᾶς καὶ ὑπερηφανείας παρουσιάζομεν εἰς τοὺς ἀναγνώστας τοῦ «Μικρασιατικοῦ» ἔργα τῆς Γαλλικῆς φιλολογίας εἰς αὐτὸ τὸ πρωτότυπον καὶ σεμνυνόμεθα ὀνομάζοντες συνεργάτιδα μίαν ἐμπνευσμένην καὶ εὐγενῆ τῆς Γαλλίας κόρην. Ἡ γνωστὴ καὶ διακεκριμένη ἐν Μασσαλίᾳ ποιήτρια δ)ις Μαργαρίτα, τῆς ὑπερβολικῆς πρὸς τὴν Ἑλλάδα ἀγάπης της δεῖγμα δίδουσα ἡμῖν, εὑηρεστήθη νὰ μᾶς ἀποστείλῃ διὰ τὸν παρόντα τόμον τὰ κάτωθι ὡραῖα ποιήματά της, εἰς τοὺς λαξευτοὺς στίχους τῶν ὁποίων ἀμιλλᾶται τὸ βαθὺ αἴσθημα μὲ τὴν ὑψηλὴν ἔμπνευσιν τῆς Γαλλικῆς Μούσης].

Lorsqu' en 1600 le drapeau des Hellènes
Flotta libérateur sur les vieux murs d' Athènes
Orphée, Homère, Hésiode et puis Sapho
Tresaillirent d' orgueuil du fond de leur tombeau
Toute petite dans sa faible étendue
Mais grande par son histoire
Plus d' un peuple jaloux essaya s' il ne pu
Si non de l' enlever du moins ternir la gloire
Des ses grands monuments dont les Grecs sont si fiers.

. . . . . .

Lorsque plus-tard vaincus par les armées des Turcs
Vous vous soulevez grands sous les éfforts guerriers
De Canaris, Botzaris et lorsque sous vos murs
Vos peuples fiers crièrent: Vive l' Indépandance!
Alors vous recouvrez ces ruïnes artistiques
Qui sont le souvenir de vos Vieilles croyances
L' Acropole puis le Parthenon ces monuments antiques
Temple de la victoire de Thésée de Jupiter
Qui jusque au bout des temps affirmeront
L' art et la foi des vos grands ouvriers

Car dans le monde entier aucune autre nation
Ne peut de ses chefs—d' oeuvres rivaliser la Grèce
Ni de Platon, Socrate depasser la sagesse.

Honneur donc à la Grèce elle fut le berceau
Des Dieux, des Arts, des Sciences et des Lettres
De tout ce qui fut bon, de tout ce qui fut beau
Maintenant affaiblie mais elle peut renaître
Plus grande que jamais belle comme toujours.

Marseille le 25 Mai 1911

NOSTALGIE

Il est des soirs bien doux que j' ai dans la mémoire,
Qui chantent à mon coeur une ancienne histoire!
Une histoire naïve et touchante pourtant
Car il y passe tout l' effluve d' un printemps

Je ne comprends plus bien leur mystiques paroles
Ou claquent des bruits d' ailes ou glissent des corolles.
Mais je sais que ces soirs je ne vivraient plus
Et mon desir les pleure en regrets superflus.

Sans doute si jadis ces soirs là m' ont charmé.
Par un mystère doux c' est que j' étais aimée
Peut-être ils me parlaient d' un bonheur attendu
Que l' avare destin depuis m' a toujours du

Mon pauvre rêve éteint conserve un émoi tendre
Car la flamme a laissé sa chaleur à la cendre
Il s' attarde souvent au declin du soleil
Mais il n' a retrouvé jamais de soirs pareils.

Des soirs qui sur ma vie ont glissé comme une ombre
Dont l' ardent souvenir fait mon présent plus sombre
Et même en des jours clairs éblouissant d' espoir
J' aurai la nostalgie amère des ces soirs.

Claret le 4 Avril 1909

MARGHERITE

ΤΑ ΑΚΡΑ
ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Μέχρι τοῦ ἔτους 1874 ἡ Θεσσαλονίκη πανταχόθεν, καὶ ἐκ τοῦ πρὸς τὴν θάλασσαν μέρους, περιεβάλλετο ὑπὸ τῶν Βυζαντιακῶν τειχῶν, ποικίλην καὶ τὴν ἡλικίαν καὶ τὴν τεχνοτροπίαν ἐχόντων. Πρῶτον δὲ κατὰ τὸ εἰρημένον ἔτος ἀρχόμενον, ἐπὶ διοικητοῦ τῆς πόλεως τοῦ πολλοῦ Μιδάτ πασᾶ τοῦ ἔπειτα δοξασθέντος Μεγάλου Βεζύρου καὶ πατέρος τοῦ πρώτου τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας Συντάγματος, ἤρξατο καὶ ἔπειτα ἐξετελέσθη ἡ κατεδάφισις τοῦ πρὸς ἀνατολὴν τετραμμένου κάτω τείχους, τοῦ ἐκ τῆς Κασσανδρεωτικῆς πύλης (κοινῶς Καλαμαριᾶς ὀνομαζομένης) μέχρι τοῦ παραλίου πύργου Μπεάζ-κουλὲ ἐκτεταμένου, καὶ τοῦ παραθαλασσίου νοτίου τείχους ὅλου, τοῦ ἐκ τοῦ πύργου μέχρι τοῦ πρὸς δύσιν παραλίου Τόπ-χανὲ μέχρι τῆς χρυσῆς πύλης (κοινῶς Βαρβαρίου).

Δευτέρα κατεδάφισις ἐγένετο πρὸ δέκα ἐτῶν ἐν τῷ ἀνατολικῷ τείχει ἐκ τῆς Κασσανδρεωτικῆς πύλης πρὸς τὰ ἄνω μέχρι τῆς ψευδοχρυσῆς (συνήθως χρυσῆς ὀνομαζομένης), τρίτη δὲ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐν τῷ δυτικῷ τείχει ἐκ τῆς χρυσῆς πύλης πρὸς τὰ ἄνω μέχρι τῆς Ληταίας (κοινῶς Γενὶ-καποῦ).

Οὕτως ἐντὸς 37 ἐτῶν κατηδαφίσθησαν κατὰ διαλείμματα τὰ δύο τρίτα μέρη τοῦ περιβόλου τοῦ ἄστεως, τὰ ἐν τῷ χαμηλοτέρῳ ἐδάφει κείμενα, ὀρθὸν δ' ἐν τῷ ὑψηλοτέρῳ ἐδάφει ἵσταται ἔτι μόνον τὸ λοιπὸν τρίτον μέρος, ὅπερ μετὰ τοῦ ὑπερκειμένου τείχους τῆς ἀκροπόλεως δίκην διαδήματος ἐπιστέφει τὴν περιμάχητον νύμφην τοῦ Αἰγαίου. Ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ τρίτῳ τούτῳ μέρει ἤρξαντο ἤδη ἀραιὰ καὶ δειλὰ ἀναφαινόμενα τὰ πρῶτα διαρρήγματα, προοίμιον τοῦτο τῆς μελλούσης τύχης αὐτοῦ.

* * *

Τῆς Θεσσαλονίκης ἡ ἀκρόπολις ἐκτείνεται ἄνωθεν τοῦ ἀκροτάτου βορειοανατολικοῦ μέρους τοῦ ἄστεως, κοινὸν δὲ πρὸς τὸ ἄστυ ἔχει τὸ νότιον τεῖχος αὐτῆς, δι' ἓξ ὀρθογωνίων προβόλων τοῦτο κατωχυρωμένον. Τοῦ τείχους τούτου, τοῦ κοινοῦ τῷ ἄστει καὶ τῇ ἀκροπόλει ὄντος, αἱ ἐπάλξεις κατὰ τὰς νύκτας τῆς 25, 26, 27 καὶ 28 τοῦ Μαΐου μηνὸς τοῦ ἔτους τούτου πρὸς τιμὴν

τῆς ἐν Θεσσαλονίκῃ διατριβῆς τοῦ Μεγαλειοτάτου Σουλτὰν Μεχμὲτ Ῥεσὰτ τοῦ Ε′ κατεφωτίζοντο διὰ πυκνῶν ἀνηρτημένων φανῶν, οἵτινες δίκην μεγάλων ἀδαμάντων κατηγλάϊζον τὸ τειχοποίητον τῆς πόλεως διάδημα. «Πόσα», εἶπον κατ' ἐμαυτὸν θεώμενος τὰς ἁρμονικὰς ἐκείνας φωτεινὰς γραμμὰς τὰς διακοπτούσας τὴν σκοτεινὴν τῆς νυκτὸς ἔκτασιν, «πόσα εἶδον καὶ ἤκουσαν τὰ ὑπερήφανα ταῦτα κάστρα!»

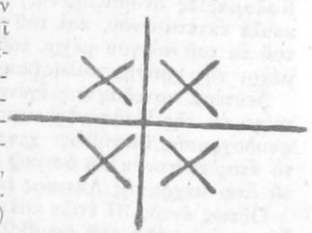
***

Καὶ ἀνεπόλησα τὰς ποικίλας αὐτῶν τύχας, καὶ ἐφαντάσθην τὰ τείχη κτιζόμενα ὑπὸ τῶν ἐργατῶν, ὅπως καταρριφθῶσιν ὑπὸ τῶν πολιορκητῶν, καὶ πάλιν ἀνοικοδομούμενα καὶ αὖθις καταρριπτόμενα καὶ πάλιν ἀνεγειρόμενα, ὅπως ἐν τέλει, τῆς εἰρήνης βασιλευούσης, εἰρηνικῶς τελευτήσωσι τὸν μακρὸν αὐτῶν βίον ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς εἰκοστῷ αἰῶνι. Καὶ ἀνεμνήσθην τῶν ἐν τοῖς κάστροις, σῳζομένοις τε καὶ μή, πλινθίνων μακρῶν ἐπιγραφῶν τῶν ἐπισήμων ἀρχῶν τοῦ Κράτους καὶ τῶν συντόμων ἀναγραφῶν τῶν ἁπλῶν ἐργατῶν· καὶ ἀνεκύκλησα ἐν τῷ νῷ τὴν μακροτάχυ ἣ θὰ ὑπάρξῃ ποτὲ μέσον τι ἄνευ τοῦ τέλους!

***

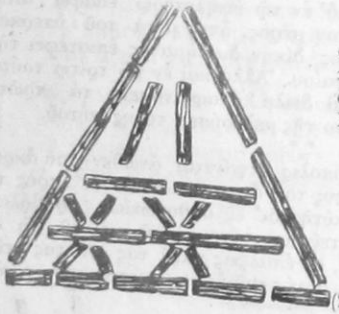
Κτίζοντες οἱ ἐργᾶται τὰ τείχη κατεσκεύαζον ἐν αὐτοῖς διὰ πλίνθων καὶ παντοῖα κοσμήματα ὧν πρωτεύει, ὡς εἰκός, καὶ ἐπικρατεῖ τοῦ σταυροῦ τὸ σημεῖον, ἢ καθ' ἑαυτὸ ἢ ἐντὸς κομψῶν φωλεῶν (niches) κείμενον. Δευτερεύουσιν ἄλλα τινὰ σχήματα, ἥλιοι, μαίανδροι, τριγωνίδια ἐν μακροῖς στοίχοις, κλάδοι δένδρων φυλλωτοί, ἐνιαχοῦ δὲ ἀετὸς ἢ ἄλλο τι πτηνόν.

Σύνηθες εἶναι τὸ κόσμημα (1)

(1)

οὗ τὰ τέσσαρα Χ πάλαι ἤδη πρὸ ἐμοῦ ὀρθῶς ἡρμηνεύθησαν ὡς δηλοῦντα τὸ ρητὸν «Χριστὸς Χριστιανοῖς χαρὰν χαρίζεται».

(2)

Ἅπαξ εὗρον τὸ κόσμημα (2) ἐν ᾧ, ἐὰν μὴ ἀστοχῶ, διπλοῦν ἡμῖν τὸ Ἰ(ησοῦς) Χ(ριστός) πρόκειται. Συνήθως ἁπλοῦν κεῖται τὸ Ι Χ.

***

Ἐργατῶν ἄλλα γράμματα οὐδαμοῦ τῶν τειχῶν ἀνεκάλυψα πλὴν τῶν (3)

(3)

Κεῖνται δὲ ταῦτα ἐπὶ ὀρθογωνίου προβόλου ἐν τῷ μέσῳ τοῦ τείχους τοῦ κοινοῦ ὄντος τῇ πόλει καὶ τῇ ἀκροπόλει ἐν ἱκανῷ τῷ ὕψει, ὑπ' αὐτὰς δὴ τὰς ἐπάλξεις, περίοπτα ὄντα καὶ εὐκρινῆ. Ποσάκις ἄλλοτε καὶ μόνος ἐγὼ καὶ μετὰ φίλων διερχόμενος πρὸ τοῦ προβόλου παρετήρουν ἐπὶ μακρὸν τὰ γράμματα, ποσάκις δὲ καὶ αὐτὸς καὶ μετ' ἄλλων ἠρώτησα αὐτά! Μάτην· τὰ αἰνιγματώδη γράμματα ἐσιώπων ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον, ὅπως τὴν φωνὴν αὐτῶν ἐκβάλωσι μόλις τῇ 25 Μαΐου τοῦ ἔτους τούτου!

***

Ἡ πόλις ἡμῶν πανηγυρίζουσα τοῦ Μεγαλειοτάτου Σουλτάνου τὴν ἱστορικὴν ἐπίσκεψιν ἀπετέλει, ἐνόμιζες, ὅλη τεράστιόν τι καὶ γιγαντῶδες πυροτέχνημα ἐν γῇ τε καὶ θαλάσσῃ. Εἰς παρεπιδημοῦντα ἀγαπητὸν φίλον προέτεινα νὰ ἀνέλθωμεν εἰς τὴν μεταξὺ τῆς πόλεως καὶ τῆς ἀκροπόλεως ὁδόν, ὅπως ἐκεῖθεν πλήρους ἀπολαύσωμεν τοῦ μεγαλοπρεπεστάτου θεάματος. Σιωπηλοὶ ὡδεύομεν πρὸς ἀνατολάς, ἔχοντες ἀριστερᾷ ἡμῶν τὸ τεῖχος τὸ κοινὸν τῇ πόλει καὶ τῇ ἀκροπόλει. Αἴφνης ὁ φίλος διακόπτων τὴν σιωπήν, εἰς ἣν βεβυθισμένους εἶχεν ἡμᾶς ἡ ἄρρητος ἐκείνη αἴγλη τῶν φώτων, μὲ ἠρώτησε «καὶ τί ὑπάρχει πέραν καὶ ἄνωθεν τοῦ τείχους τούτου;» «ἡ ἀκρόπολις» ἀπεκρίθην.

Ἐπλησιάσαμεν πρὸς τὸν πρόβολον ἐν ᾧ τὸ φῶς τῶν φανῶν, τῶν ἐκ τῶν ἐπάλξεων ἐξηρτημένων, ἔρριπτε τὰς ἀκτῖνας αὐτοῦ ἐπὶ τὰ μυστηριώδη γράμματα

Α Κ Π Λ

Τὸ παλαιὸν αἴνιγμα δίκην φάσματος ἦλθε πάλιν πρὸ ἐμοῦ. Ἐπέστησα τὴν προσοχὴν τοῦ φίλου εἰς τὰ γράμματα, ὁ δὲ ἰδὼν αὐτὰ ἐπανέλαβε τὴν ἐρώτησιν αὐτοῦ «καὶ τί εἶναι ἐδῶ;» δείξας ἅμα διὰ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς τὸν πρόβολον· «ἀλλὰ σᾶς εἶπον, φίλε μου», ἀπεκρίθην, «ἡ ἀκ(ρό)π(ο)λις».

Τὰ γράμματα ἔλυσαν ἐπὶ τέλους τὴν μακροχρόνιον σιωπὴν αὐτῶν, τὰ γράμματα ἐλάλησαν εὐκρινῶς, τῆς δὲ διατόρου αὐτῶν φωνῆς τὸν ἀντίλαλον «ἀκρόπολις, ἀκρόπολις» ἐφανταζόμην δονοῦντα τὸν ἀέρα καὶ βομβοῦντα περὶ τὰ ὦτα μέχρι τῆς εἰς τὴν πόλιν καθόδου ἡμῶν.

***

Μετὰ ἡμίσειαν ὥραν συνεδειπνοῦμεν ἐγὼ καὶ ὁ φίλος ἐν τῷ παραλίῳ κήπῳ τοῦ Κομιτάτου «Ἑνώσεως καὶ Προόδου». Εἶχον

λησμονήσῃ ἐγὼ τὰ γράμματα, ὅτε ἀπροσδοκήτως ὁ καλὸς φίλος μὲ ἠρώτησε «καὶ ὁ εὐλογημένος ἐκεῖνος ἐργάτης διὰ τί ἔθεσε πλάγιον καὶ στραβὸν τὸ πρῶτον γράμμα Α;» «ἀλλὰ διὰ τί ἄλλο», ἀπεκρίθην, «παρὰ διὰ νὰ μᾶς στραβώσῃ περισσότερον ἐπὶ τόσον ἤδη χρόνον.»

2 Ἰουνίου 1911.

ΠΕΤΡΟΣ Ν. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

Η ΟΨΙΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

Μιὰν ἁρμονία ἀπόκοσμη, τραγοῦδι ἀγγέλων μακρυνό,
Κάποιος ἀχὸς ἀφάνταστος μοῦ φέρνει στὰ φτερά του.
Μιὰν ἁρμονία ἀσύγκριτη, βαθὺ μυστήριο, ἀληθινό,
Ὡσὰν ψυχῶν φτερούγισμα, ὡσὰν ρυθμοὺς θανάτου.

Βλέπω ὅραμα, σὰν ὄνειρο, πὰ στοὺρανοῦ τὰ ὕψη.
Νάνε συντρίμι ἀγνώριστου κόσμου, καιροῦ παληοῦ.
Μὰ ἡ μαύρη μτόρα τῆς ζωῆς ξάφνου χυμᾷ. Θὰ κρύψῃ
Γιὰ πάντ' ἀπὸ τὰ μάτια μου τὴν ὄψι τοῦ Θεοῦ;

ΟΙ ΨΥΧΕΣ

Πῶς παραδέρνουνται οἱ ψυχὲς στοῦ πόνου τὰ πελάγη!
Κ' εἶνε φριχτὸς ὁ δρόμος του, κ' εἶνε φριχτὴ ἡ κατάρα.
Μηδ' ἀπ' ἐκεῖ ξεπρόβαλαν κάποιοι καινοῦργοι μάγοι,
Μήδ' ἀπὸ δῶ τραβήχθηκεν ἡ φοβερὴ κατάρα.

Νέφη πυκνὰ σωριάζονται μὲ τὴν ὁρμὴ τοῦ ἀνέμου
Καὶ χαροκόπι στήνουνε σαρδώνιο ἡ νυχτερίδες.
Ψυχή μου, ποῦ ἀνατρίχιασες μέσα στὸ θρῆνος, πέ μου
Τὴ νέκρα ἂν ἀφυγκρίσθηκες, καὶ τὰ κοράκια ἂν εἶδες.

Η ΖΩΗ

Οὐδὲ γαλήνη, οὐδὲ εὐμορφιά, οὐδὲ γαλάζιο χρῶμα
Στὸ θόλο τὸν ἀτέραντο, πὰ στοὺρανοῦ τὸ δῶμα.
Ἡ Νύχτα μ' Ἤσκιους καὶ Ξωθιὲς Λάμιες, Στοιχειὰ καὶ πίσσα
Ροφοῦν τὸ αἷμα τῆς ζωῆς πατῶντας την μὲ λύσσα.

Πῶς ἡ ψυχή μου σταματᾷ δειλὴ κ' ἀποσταμένη!
Φριχτὸ 'νε τὸ ξεφάντωμα καὶ μαύρη εἶν' ἡ τρομάρα.
Σατανικὸν κ' ἀπαίσιον πυρρίχιον οἱ λυσσασμένοι
Τρίζουν οἱ βράχοι καὶ βοὴ κ' ἀλλαλαγμὸς κ' ἀντάρα.

ΧΡ ΒΑΣΙΛΑΚΑΚΗΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΠΡΟΞΕΝΙΚΟΥ ΚΛΑΔΟΥ

ΑΓΗΣΙΛΑΟΣ Γ. ΤΖΑΝΝΕΤΟΣ

Μεταξὺ τῶν ὀλίγων προξενικῶν ὑπαλλήλων, οὓς ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ ἡ ὑπηρεσία τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ἑλλάδος, περιφανῆ θέσιν κατέχει ὁ κ. Ἀγησίλαος Τζαννέτος. Διδάκτωρ τῆς Νομικῆς τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, εἰσῆλθεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῷ 1898 καὶ ἤρξατο τοῦ σταδίου του ἀπὸ τῶν κατωτάτων βαθμίδων τοῦ Διπλωματικοῦ κλάδου, δὲν

ἀπητήθη δὲ πολὺς καιρὸς ὅπως ἐκτιμηθῶσιν ἥ τε μόρφωσις καὶ ἱκανότης αὐτοῦ. Μικρὸν μετὰ τὴν εἴσοδόν του εἰς τὴν ὑπηρεσίαν ἀπεστάλη ὡς ἀκόλουθος τῆς πρὸς παραλαβὴν τῆς Θεσσαλίας Βασιλικῆς Ἐπιτροπῆς, τὴν λίαν δὲ τιμητικὴν ταύτην ἀποστολὴν ἐξεπλήρωσε μετὰ σπανίου ζήλου δικαιώσας τὴν ἐκλογήν του. Μετὰ τοῦτο ὑπηρέτησεν εἰς τὸ Προξενεῖον Μοναστηρίου καὶ κατόπιν εἰς τὸ Γενικὸν Προξενεῖον Θεσσαλονίκης, ἐπισπασάμενος τὴν ἐκτίμησιν τῶν προϊσταμένων του, οἵτινες λίαν εὐφήμως ὡμίλησαν περὶ αὐτοῦ. Ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας ὑπηρετῶν ἐπὶ πενταετίαν ἐν Μακεδονίᾳ, διηύθυνε δὶς τὸ ἐν Καβάλλᾳ Ὑποπροξενεῖον καὶ τὸ ἐν Μοναστηρίῳ Προξενεῖον μεθ' ὃ ἀναγνωριζομένης τῆς ἀξίας του προήχθη εἰς Ὑποπρόξενον ἐν Ραιδεστῷ, ἔνθα ἀποτελεσματικώτατα ἐξυπηρέτησε τὰ Ἑλληνικὰ συμφέροντα. Ἐκ Ραιδεστοῦ μετετέθη εἰς Πύργον τῆς Βουλγαρίας ὅπου εὑρέθη κατὰ τὸ ἀνθελληνικὸν κίνημα καὶ τὴν πυρπόλησιν τῆς Ἀγχιάλου, ἐπιδείξας μεγίστην ἀντοχὴν καὶ περιθάλψας περὶ τοὺς 8000 πρόσφυγας, εἰς τὴν δραστηριότητα δὲ καὶ τὸν ἄγνὸν πατριωτισμόν του ὀφείλεται ἡ διάσωσις τῶν ἐν Πύργῳ Ἑλλήνων. Ἐκεῖθεν μετετέθη εἰς Τρίπολιν τῆς Βαρβαρίας ἐν τῇ θέσει δὲ ταύτῃ ἀλησμονήτους παρέσχεν ὑπηρεσίας εἰς τοὺς ὁμογενεῖς σπογγαλιεῖς χάρις εἰς τὰς ἀρίστας σχέσεις, ἃς ἐγνώριζε νὰ διατηρῇ πάντοτε μετὰ τοῦ Γενικοῦ Διοικητοῦ καὶ τοῦ Στρατάρχου Ρετζὲπ Πασᾶ. Καὶ ἐν Βριούλλοις δὲ, Ρουχτσουκίῳ καὶ Ἀμισῷ ὅπου διέμεινεν ὁ κ. Τζαννέτος εἰργάσθη ἀποτελεσματικώτατα πρὸς προαγωγὴν τῶν Ἑλληνικῶν συμφερόντων καὶ τρανὴ ἀπόδειξις ἡ ἀμέριστος ἀγάπη καὶ ἐκτίμησις δι' ἧς περιβάλλεται ὑπὸ τῶν κατοίκων τῶν μερῶν τούτων, οἵτινες μετ' ἐνθουσιασμοῦ ἐκφράζονται περὶ αὐτοῦ.

Γνώστης τυγχάνων πολλῶν ξένων γλωσσῶν, ὁμιλεῖ καὶ γράφει εὐχερῶς τὴν Γαλλικήν, Ἰταλικήν, Τουρκικὴν καὶ Βουλγαρικήν, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον μεγάλως διευκολύνει τὸ ἔργον του καὶ εἶνε λίαν συντελεστικὸν εἰς τὴν προαγωγήν του. Ἀπὸ τοῦ παρελθόντος ἔτους προήχθη εἰς Πρόξενον καὶ ἐτοποθετήθη εἰς τὸ ἐν Σάμῳ Προξενεῖον, τὸ ὁποῖον λίαν εὐδοκίμως διευθύνει. Πνεῦμα θερμουργὸν καὶ ἄδολος πατριωτισμὸς ἐχαρακτήρισαν τὴν ἐν Σάμῳ δρᾶσιν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν πρώτων ἡμερῶν τῆς ἀφίξεώς του καὶ πάντες οἱ Σάμιοι πρώτην ἤδη φορὰν εὗρον ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ κ. Τζαννέτου τὸν Πρόξενον, ὃν ἀπὸ ἐτῶν ὠνειροπόλουν. Εὐθὺς ὡς ἐγκατέστη ἐν Σάμῳ ἐφρόντισε νὰ διαλλάξῃ τοὺς ὑπὸ τῶν κομματικῶν παθῶν διηρημένους Σαμίους καὶ τοῦ σκοποῦ του τούτου ἐπέτυχε πληρέστατα, μεγάλη δὲ ἡ ἀγάπη καὶ μέχρι λατρείας ἡ ἐκτίμησις τῶν Σαμίων πρὸς αὐτὸν καὶ περιφανὲς τούτων τεκμήριον πρόκειται ἡ ἐπιτυχία, ἥτις ἔστεψε τὰς ἐνεργείας αὐτοῦ εἰς πᾶσαν ἐθνικὴν ὑπόθεσιν.

Εὐθὺς καὶ εἰλικρινὴς τὸν χαρακτῆρα, εὐγενὴς καὶ ἄδολος τὴν ψυχὴν καὶ τὸ φρόνιμα, δραστήριος καὶ ἐνεργετικός, εἶνε ὁ πιστὸς στρατιώτης τοῦ καθήκοντος καὶ ὁ κινητήριος μοχλὸς ἐν παντὶ τοῦ καλοῦ, τοῦ ὑψηλοῦ καὶ τοῦ ὡραίου.

Τὴν ἐν γένει εὐδόκιμον δρᾶσιν τοῦ κ. Τζαννέτου ἀμείβουσα ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἐτίμησεν αὐτὸν διὰ τοῦ Σταυροῦ τοῦ Σωτῆρος, ὁ δὲ Πατριάρχης Ἱεροσολύμων διὰ τοῦ χρυσοῦ Σταυροῦ τοῦ Παναγίου Τάφου.

Τὸ «Μικρασιατικὸν Ἡμερολόγιον» μεθ' ὑπερηφανείας γνωρίζον εἰς τοὺς ἀναγνώστας αὐτοῦ τὴν συμπαθῆ φυσιογνωμίαν τοῦ ἀρίστου τούτου Προξένου τῆς Ἑλλάδος, φρονεῖ μετὰ πεποιθήσεως ὅτι οὕτω ἐξυπηρετεῖ τὴν μεγάλην Πατρίδα, ἥτις δύναται νὰ σεμνύνεται δι' ὑπαλλήλους οἷος ὁ κ. Τζαννέτος.

ΣΤΑ ΠΕΡΑΣΜΕΝΑ

Χαρὲς νὰ πόθοι περασμένοι
Τάχα γιὰ πάντα ἔχετε φύγει;
Καμμιὰ χαρὰ μὲ τὴν Ἀγάπη
Μέσα στὰ στήθη μου δὲ σμίγει...

Κρυφὲς χαρές, χαρὲς μεγάλες
Ποῦ φύγατε μὲ τὴν Ἐλπίδα
Μὲ τὴν καρδιὰ τὴ ῥημαγμένη
Γοργὰ νὰ φεύγετε σᾶς εἶδα...

Κι' ἄνοιξα εὐθὺς καινούργια στράτα...
Κ' ἐσκόρπισα στὴ στράτα μῦρα,
Κ' ἔρριξα κρῖνα ἀπ' τ' ἀνθογυάλι,
Κ' ἔστρωσα διάπλατη πορφύρα

Γιὰ νὰ σᾶς δῶ νὰ ῥθῆτε πάλι...
Μὰ ὅλα τά συρεν ἡ μπόρα
Κ' ἐθρόνιασε στὰ σωθικά μου
Μονάχα ἡ Λύπη ἡ σαρκοβόρα !...

Χαρὲς καὶ πόθοι περασμένοι
Τάχα γιὰ πάντα ἔχετε φύγει;
Καμμιὰ χαρὰ μὲ τὴν Ἀγάπη
Μέσα στὰ στήθη μου δὲ σμίγει...

ΜΑΡΙΚΑ ΚΑΡΑΚΑΣΗ (Πίτιζα)

ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ ΥΛΙΣΤΟΥ

(Ἀπόσπασμα ἐξ ἀνακαλυφθέντος χειρογράφου)

Ἤμην τότε εἰκοσαετής.

Διέτρεχον τὴν ἡλικίαν καθ' ἣν νομίζει τις ὅτι ἀρκεῖ νὰ λάβῃ εἰς χεῖρας τὸν κάλαμον ὅπως ἀναμορφώσῃ τὸν κόσμον. Τὸ κάλλος ἦτο ἡ θρησκεία μου.

Ἐβυθιζόμην εἰς ἐκστάσεις ἐνώπιον τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου, πιστεύων εἰς τὸ κάλλος αὐτῆς ὡς εἰς πρᾶγμα πλῆρες μυστηρίου ἀπροσίτου εἰς τοῦ ἀνθρώπου τὰς ψυχρὰς ἐπιστημονικὰς ἐρεύνας. Ἔβλεπον τὸ κάλλος τοῦ ἄνθους καὶ γλυκὺς κατελάμβανε τὴν ψυχήν μου ρεμβασμός, διότι βαθύτατα ἐν αὐτῇ μοὶ ἐγεννᾶτο ἀόριστός τις ἰδέα, ὅτι τὸ ἄνθος ἐκεῖνο εἶχε καὶ αὐτὸ συναίσθησιν τῆς ἰδίας ὑπάρξεως καὶ καλλονῆς, ὅτι ᾐσθάνετο τὸν περὶ αὐτὸ περικαλλῆ τῆς φύσεως διάκοσμον, οὗ ἀπετέλει μέρος ὡς καὶ ὁ ἄνθρωπος. Ἐπίστευον ὅτι μεγάλη τις ἄϋλος ὑπαρξις πληροῦσα τὰ πάντα διετέλει ἓν τινι πνευματικῇ σχέσει πρὸς τὸ ἄνθος, πρὸς τὸν ῥύακα πρὸς ἐμέ, ὅτι διὰπάντων τῶν ὄντων τῆς φύσεως διήρχετο μυστήριον πνεύματός τινος ἀκαταλήπτου, ὑπερφυοῦς, καὶ διὰ τοῦτο πάντα τῆς φύσεως τὰ κάλλη εἶχον δι' ἐμὲ ἄρρητον θέλγητρον καὶ ὕψουν τὸν νοῦν καὶ

Σ. Δ. Ἡ διεύθυνσις τοῦ «Μικρασιατικοῦ» ὡς περγαμηνὰς ἐκτιμήσεως εἰς αὐτὸ θεωρεῖ τὴν κατ' ἔτος πολύτιμον συνεργασίαν τοῦ διαπρεποῦς νομομαθοῦς, τοῦ γλυκυτάτου ποιητοῦ καὶ κομψοῦ λογογράφου κ. Ι. Φραγκιᾶ. Τὸ ἐν τῷ τόμῳ τούτῳ δημοσιευόμενον διήγημά του «Ἀπομνημονεύματα ὑλιστοῦ» εἶνε σελίδες γραμμέναι μὲ σπανίαν ψυχολογικὴν δύναμιν καὶ θαυμασίαν καλλιέπειαν, ἰδιαίτερα χαρακτηριστικὰ τῶν ἔργων τοῦ κ. Φραγκιᾶ. Ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς μικρᾶς ταύτης σημειώσεως καθῆκον ἡμῶν θεωροῦμεν νὰ ἐπανορθώσωμεν τὸ ἀδίκημα ὅπερ ἐγένετο εἰς τὴν ἐν τῷ προηγουμένῳ τόμῳ τοῦ ἡμερολογίου 1911 δημοσιευθεῖσαν ὡραιοτάτην μετάφρασίν του τῆς πρώτης ᾠδῆς τῶν Μεσινιακῶν τοῦ Casimir Delavigne. Ἐξ ἀβλεψίας τοῦ διορθωτοῦ παρεισέφρυσαν εἰς αὐτὴν τινὰ τυπογραφικὰ λάθη ἀλλοιοῦντα τὴν ἔννοιαν, χαρακτηριστικώτερον δὲ ὅλων εἶνε ὅτι ὁ τίτλος τοῦ ποιήματος ἐγράφη «Ὁ νέος διάκος» ἀντὶ ὁ «Νέος διάκονος» λάθος ἀσχημίζον τὸ ὄντως ὡραῖον ἐκεῖνο ποίημα.

τὴν φαντασίαν μου πρός τι ἀγαθὸν ὑπέρτατον καὶ προσφιλές.

Ἀπηύθυνον στίχους πρὸς τὸ ἱπτάμενον πτηνόν, πρὸς τὸ θάλλον ἄνθος, πρὸς τὸ ὄρος, ὅπερ ἔχυνε τὸν ἄνεμον, πρὸς τὸ νέφος, ὅπερ ἐνεκυμόνει τὴν καταιγίδα, πρὸς τὴν σελήνην, ἥτις σιωπηλὴ ἐπώπτευεν ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ τῆς νυκτὸς τὴν γαλήνην καὶ ἀόριστός τις ἰδέα διήρχετο διὰ τοῦ νοός μου, ὅτι τὸ πτηνόν, τὸ ἄνθος, τὸ ὄρος, τὸ νέφος, ἡ σελήνη ἤκουον τοὺς στίχους μου, ᾐσθάνοντο τὸ πάθος αὐτῶν καὶ μοὶ ἀπήντων ἐμπνέοντά μοι ἔτι γλυκύτερον αἴσθημα διὰ τῆς σιωπηρᾶς αὐτῶν ἀλλὰ γλυκυτάτης γλώσσης.

Ἤμην ἀμαθής, ἤμην ἄπειρος, ἀλλ' ἤμην τόσον εὐτυχής.

***

Ἡμέραν τινὰ μοὶ συνέβη πρᾶγμα παράδοξον. Πάσας ταύτας τὰς τέρψεις, πάσας ταύτας τὰς καλλονάς, ὅλας ταύτας τὰς ὑψίστας ἐξάρσεις τοῦ αἰσθήματος, ἃς ἕως τότε εὕρισκον κεχωρισμένας εἰς θὰ περὶ ἐμὲ ἄψυχα λεγόμενα ὄντα τῆς φύσεως, τὰς εὗρον ἡνωμένας ἐν ἑνὶ καὶ μόνῳ ὄντι ἀπεριγράπτου καλλονῆς, ἀπείρου συμπατητικότητος, ἐν τῇ δεκαπενταετεῖ μου Χάριτι.

Εἶχε τῆς σελήνης τὸν ρεμβασμόν, τοῦ λυκαυγοῦς τὴν ἀγνότητα, τοῦ ἄνθους τὸ κάλλος, τοῦ πτηνοῦ τὴν χάριν, τοῦ ὄρους τὸ μυστήριον, τοῦ νέφους τὴν περιπάθειαν.

***

Ἐνώπιόν της ἐβυθιζόμην εἰς ἔκστασιν. Ἦτο ὁ οὐρανός μου,—Ὦ Χάρις! τῇ ἔλεγον· ἐὰν ἤξευρες τίνα γοητείαν ἀσκοῦσιν ἐν ἐμοὶ οἱ ὀφθαλμοί σου, ἡ φωνή σου, ἡ θέα σου! Ἐρῶμαι σοῦ δι' ὅλης τῆς δυνάμεως τῆς ὑπάρξεώς μου καὶ μεθύσκομαι ἐν τῇ ἡδονικῇ παραφορᾷ τῆς ἰδέας τοῦ νὰ ζῶ πλησίον σου.—Εἶσαι παιδὶ ἄπειρον τοῦ κόσμου, μοὶ ἔλεγον οἱ φίλοι μου. Πιστεύεις εἰς τὸ κάλλος, εἰς τὸν ἔρωτα, εἰς τὴν ἱερότητα, εἰς τὴν ἀλήθειαν τῶν εὐγενῶν αἰσθημάτων καὶ ἐν γένει εἰς τῶν ποιητῶν τὴν παιδαριώδη παραδοξολογίαν. Ἄ! φίλτατέ μας, σὲ λυπούμεθα. Ἀλλὰ δὲν ἐννοεῖς λοιπὸν ὅτι ὅλα ταῦτα εἶναι ἀντικείμενα φιλολογικῶν ἀσκήσεων, διὰ τὰς ὥρας τῆς σχολῆς, οἱονεὶ ἀναψυκτικὰ εἰς τὸν ἀέναον περὶ ὑπάρξεως ἀγῶνα;

Καὶ ἐγέλων χλευαστικῶς.

— Μάθε νὰ ἐννοῇς, μοὶ ἔλεγον, ὅτι ὑπὸ τὴν συμπαθῆ ἐκείνην μορφὴν τῆς νεάνιδος, ὄπισθεν τῶν βακρυβρέκτων ἐκείνων ὀφθαλμῶν, τῶν ὑψουμένων πρὸς τὸν οὐρανὸν ὡς ἐν ἐκστάσει ἐρωτικῆς προσευχῆς, κρύπτεται ὁ ἐγωϊσμὸς καὶ ἡ κοινοτέρα φιλαρέσκεια ὅτι ὁ ἔρως εἶναι ἀντικείμενον τῆς φυσιολογίας, ὅτι τὸ ἄνθος εἶναι συνδυασμὸς ὕλης καὶ χρωμάτων κατὰ κανονικούς τινας φυσικοὺς νόμους συναπτομένων καὶ ἀναφυομένων ἐκ τοῦ χώματος καὶ τῆς ἰλύος· ὅτι τὸ δάκρυ εἶναι ὑγρόν τι ἁλμυρόν, ἐκκρινόμενον ἐκ τῶν ἀδένων τοῦ ὀφθαλμοῦ, ὡς ὁ ἱδρὼς ἐκ τοῦ σώματος, ἕνεκεν ἐξωτερικῆς τινος ἢ ἐσωτερικῆς αἰτίας ἐπενεργούσης ἐπὶ τοῦ σώματος ἡμῶν· ὅτι ἡ ὀπτικὴ ἐξηγεῖ τὰ φαινόμενα τοῦ φωτὸς ἐν τῇ ἀνατολῇ τοῦ ἡλίου· ὅτι ἡ σελήνη οὐδὲν ἄλλο εἶναι εἰμὴ ψυχρά τις σφαιρικὴ μάζα ἄψυχος καὶ ἠλιθία, καὶ ὅτι πέραν τοῦ τάφου ὑπάρχει τὸ ἀ-

πειρον μηδέν. Πίστευσον, φίλτατε, ὅτι ὁ βίος εἶναι πάλη ἀδιάλειπτος καὶ ὅτι ἐκεῖνος μόνος εἶναι νικητής, ὅστις κατώρθωσε θεμιτῶς ἢ ἀθεμίτως, ἀδιάφορον, νὰ ὑποδουλώσῃ τοὺς ἄλλους εἰς ἑαυτὸν διὰ τοῦ πλούτου, διὰ τῆς πολιτικῆς ἰσχύος καὶ διὰ τῆς ὑπεροχῆς νοὸς πρακτικοῦ. Ἔσο πλούσιος, ἔσο ἰσχυρὸς καὶ θὰ ἰδῇς ὅτι θὰ ἔχῃς πάντοτε δίκαιον παρὰ τοῖς ἀνθρώποις. Πίστευσόν με παῦσον νὰ στιχουργῇς, διδάχθητι τὴν ἐπιστήμην τοῦ βίου καὶ μὴ ψάλλῃς πλέον.

Οἱ ἀπηνέστεροι τῶν φίλων μου μὲ ἐχλεύαζον.

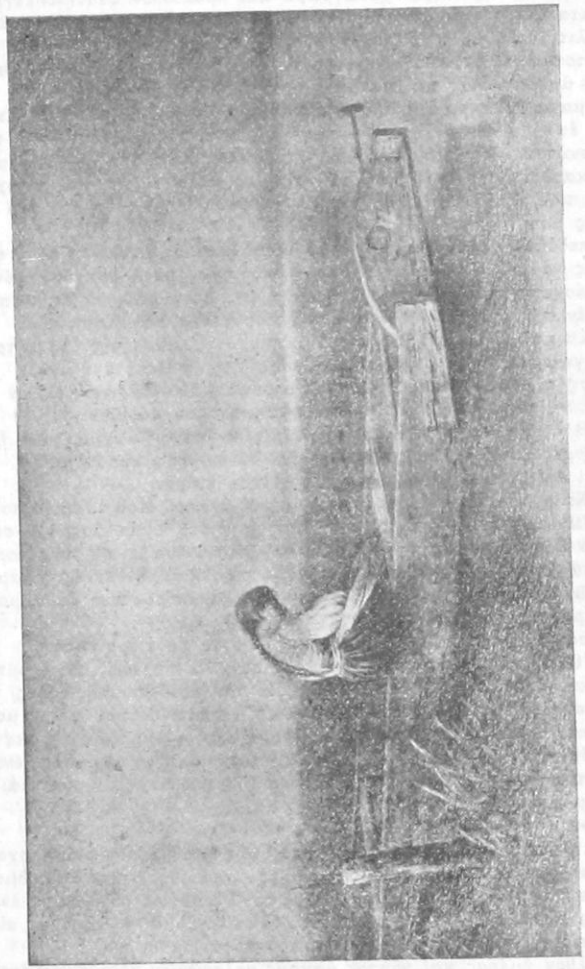
— Καλημέρα, Λαμαρτῖνε, ἐφώνουν πρὸς ἐμὲ διαβαίνοντα, πῶς ἐπέρασεν ἀπόψε ἡ Σελήνη εἰς τὴν ὑγείαν της;

Ἤκουον ταῦτα ὡς ραπίσματα καταφερόμενα μετὰ τῆς μεγαλειτέρας ἀναιδείας ἀλλὰ καὶ πεποιθήσεως κατὰ τῶν ἱερωτέρων τῆς θρησκείας μου πραγμάτων καὶ ἔφευγον ἔξω φρενῶν μακρὰν τῆς πόλεως, εἰς τὴν ἐξοχήν, καὶ ἐκεῖ ἐν τῇ σιγῇ καὶ τῇ μονώσει ἀνέπνεον, βλέπων δὲ τὴν περὶ ἐμὲ καλλονὴν τῆς ἐξοχῆς, τῶν ἀνθέων καὶ τοῦ οὐρανοῦ, ἐψιθύριζον ἀνασύρων ἀπὸ τοῦ βάθους τῆς ψυχῆς μου:

Μὲ λέγουν νὰ μὴ ψάλλω ἀλλὰ μόνον
νὰ καταστέλλω πάντα μου παλμόν,
νὰ πνίγω εἰς τὸ στῆθός μου τὸν στόνον,
νὰ κλαίω μὲ γελῶντα ὀφθαλμόν!
Θεέ μου, τόσα δῶρα λοιπὸν μάτην
διέσπειρεν ὁ ἄπειρός σου νοῦς,
τὴν καλλονὴν παντοῦ τὴν ὑπερτάτην
ὑπὸ τοὺς σαπφειρίνους οὐρανούς,
τὸν ἔρωτα, τὸ ρόδον, τὴν ἐλπίδα,
τῆς ἀηδόνος τ' ᾄσμα τὸ ρεμβόν,
παντοῦ τοῦ πνεύματός σου τὴν σφραγῖδα,
ἵνα σιγᾷ τὸ στῆθός μου βωβόν;

Ἔβλεπον πάντας τοὺς περὶ ἐμὲ ὁμοφρονοῦντας, τὴν δὲ ἀλήθειαν τῶν συμβουλῶν τῶν φίλων μου ἀποδεικνυομένην καθ' ἑκάστην ἐν τῇ κοινωνίᾳ. Φεῦ!

Διετέλουν ἐν διλήμματι φρικώδει· ν' ἀπαρνηθῶ τὰς πρὸς τὸ ὑψηλὸν καὶ τὸ ὡραῖον πεποιθήσεις καὶ τὰ αἰσθήματά μου, τοὺς γλυκεῖς παιδικούς μου ρεμβασμοὺς καὶ νὰ λάβω τὴν μορφὴν ἀνθρώπου πρακτικοῦ, νὰ φορέσω δίοπτρα νὰ γίνω ἔμπορος ὑφασμάτων μὲ τὸν πῆχυν εἰς τὴν χεῖρα καὶ τὸ ψεῦδος εἰς τὰ χείλη, ἢ δικηγόρος ὑποστηρίζων σήμερον τὴν γνώμην ἣν χθὲς ἀπέκρουον καὶ αὔριον μέλλω ν' ἀποκρούσω κατὰ τὸ συμφέρον καὶ τὰς περιστάσεις. Νὰ γίνω ἱερεύς ὑποκρινόμενος βαθεῖαν συντριβὴν καρδίας ἐν τῷ ναῷ καὶ ἐπαναλαμβάνων καθ' ἑκάστην ἀπὸ στήθους προσευχὰς ἀφέσεως τῶν ὀφειλετῶν μου, ἐνῷ προτίθεμαι νὰ τοὺς καταδιώξω μέχρι τοῦ Ἀρείου Πάγου. Νὰ γίνω ἰατρὸς φέρων κλυστῆριον καὶ συναμικὴν καὶ ἀδιαλείπτως κακολογῶν τοὺς συναδέλφους μου, νὰ

R. Vosberg

Μόνη καὶ ἐγκαταλελειμμένη

γίνω τραπεζίτης παίζων χρεώγραφα καὶ προκαλῶν ψευδῆ τηλεγραφήματα διὰ τὸ χρηματιστήριον, διὰ νὰ ἐξαπατήσω τοὺς ἀγοραστάς, ἢ πολιτικὸς δημοσιογράφος γράφων ὑπὲρ τοῦ κόμματος κατὰ τὰ ἑκάστοτε ἐμοὶ καὶ αὐτῷ συμφέροντα ὑπὸ πρόγραμμα ὑψηλῶν θεωριῶν ἀμεροληψίας καὶ πατριωτισμοῦ... Νὰ προτιμήσω ταῦτα ὡς πράγματα ἐγκεκριμένα ὑπὸ τῆς καθεστώσης κοινωνίας, καθ' ἑκάστην ἐφαρμοζόμενα, καὶ ὧν ἀπαγορεύεται ἡ ἀθέτησις ἐπὶ ποινῇ περιφρονήσεως, ἢ ν' ἀκολουθήσω τὰς ἀφελεῖς ἀλλ' ἀκραιφνεῖς ὁρμὰς τῆς καρδίας μου καὶ νὰ ζήσω ἄσημος ἀλλὰ τίμιος καὶ εὐτυχὴς μετὰ τῶν ρεμβασμῶν μου, μετὰ τῆς θρησκείας μου μετὰ τοῦ ἔρωτός μου;

Ἐπεδόθην εἰς τὴν μελέτην. Τὸ σπουδάζειν, τὸ μανθάνειν τοὺς φυσικοὺς νόμους. ἦτοι τὴν ἀληθειαν κατήντησε μετὰ βραχὺν χρόνον ἀκατάσχετον πάθος μου Καὶ ἡμέραν τινὰ συνεφώδη τοῦ φθινοπώρου, ἐν τῇ ἐξοχῇ, ἔνθα κατῴκει ἡ προσφιλής μου Χάρις, ὑπὸ τὰ μεγάλα καὶ ἀμφιλαφῆ δένδρα τοῦ κήπου της, παρούσης τῆς μητρός της, γυναικὸς ξηρᾶς καὶ φιλαργύρου. ἥτις οὐδέποτε ἠδυνήθη νὰ ἑλκύσῃ τὴν συμπάθειάν μου ἀπεχαιρέτισα τὴν Χάριτα μέλλων νὰ μεταβῶ εἰς Βερολῖνον πρὸς ἐπιστημονικὴν μου μόρφωσιν.

—Θὰ φύγῃς λοιπόν, ἔλεγεν ἡ Χάρις ἐν μέσῳ λυγμῶν· δὲν ἦτο ἀστεϊσμός αὐτὸ τὸ ὁποῖον ἔλεγες ὅτι θὰ φύγῃς μακράν μου!

Καὶ ἐγὼ τί νὰ κάμω μόνη ἐδῶ, τόσον καιρόν;

—Νὰ μ' ἀγαπᾷς, Χάρις, ὡς ἐγὼ θὰ σ' ἀγαπῶ. Μοῦ τὸ ὑπόσχεσαι;

—Ὦ! σεῖς οἱ ἄνδρες εἶσθε δύσπιστοι, διότι εἶσθε ἄστατοι σεῖς αὐτοί Σοὶ ὀμνύω εἰς τὸν ἀέρα αὐτόν, ποῦ ψιθυρίζει εἰς τὰς κορυφὰς τῶν δένδρων, ν' ἀποθάνω τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν δὲν θὰ δύναμαι νὰ σοῦ ἀνήκω πλέον, εἶπεν ὑψοῦσα τοὺς δακρυβρέκτους ὀφθαλμούς της πρὸς τὸν οὐρανόν.

Τόσον ἀπαίσιος μοὶ ἐφάνη ὁ ὅρκος ἐκεῖνος ὥστε ἐρρίγησα.

—Ὄχι τοιούτους ὅρκους, Χάρις, εἶπον. Σὲ πιστεύω, συγγνώμην. Καὶ ἀνεμνήσθην, ἀλλ' ἐν ἀδημονίᾳ διὰ τὴν ἀσέβειαν τῆς ἰδέας, ἀνεμνήσθην, λέγω, ἀορίστως τῆς συστάσεως ἐκείνης τῶν φίλων μου. «Μάθε νὰ ἐννοῇς ὅτι ὑπὸ τὴν συμπαθῆ ἐκείνην μορφὴν τῆς νεάνιδος, ὄπισθεν τῶν δακρυβρέκτων ἐκείνων ὀφθαλμῶν τῶν ὑψωμένων πρὸς τὸν οὐρανὸν ὡς ἐν ἐκστάσει ἐρωτικῆς προσευχῆς, κρύπτεται ὁ ἐγωϊσμός καὶ ἡ κοινοτέρα φιλαρέσκεια».

***

Ἀπῆλθον συγκεκινημένος, ἐρῶν, εὐτυχὴς ἐν τῇ ὀδύνῃ τοῦ ἀποχαιρετισμοῦ ἐκείνου, ἐξ οὗ ἀπεκόμιζον τὴν πεποίθησιν ὅτι ἀγαπῶμαι.

Ἐνεγράφην ἐν τῇ Ἰατρικῇ Σχολῇ τοῦ Βερολίνου οὐχὶ ὅπως ἐνασκήσω τὴν Ἰατρικὴν ὡς βιοποριστικὸν ἐπάγγελμα, ἀλλ' ὅπως εἰσδύσω εἰς τὸ μυστήριον τοῦ ἀνθρωπίνου ὀργανισμοῦ.

Διῆλθον ἡμέρας καὶ νύκτας μακρὰς μελετῶν ἐν ἀδιαλείπτῳ ἐρευνῃ ἁπάσας τὰς σχετικὰς τῇ ἰατρικῇ φυσικὰς ἐπιστήμας, καὶ τὰ ἔσεων.

Ποσάκις ἐν βαθείᾳ νυκτὶ χειμῶνος ὑπὸ τὸ φῶς τῆς λυχνίας, ἱστάμενος ὄρθιος πλησίον πτώματος ἐξηπλωμένου ἐπὶ τῆς ἀνατομικῆς τραπέζης μου, ἀνεζήτησα διὰ τῆς σμίλης καὶ τοῦ μικροσκοπίου τὸ μυστήριον τῆς ζωῆς καὶ τῆς νοήσεως ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ κρανίῳ καὶ ποσάκις ἀπηυδηκὼς ἐνώπιον τοῦ ἀδιερευνήτου μυστηρίου ἔρριπτον χαμαὶ ἐν ὀργῇ τὸ κρανίον ἐκεῖνο, κυλιόμενον τότε ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ὡς τόπιον μικροῦ παιδός!

Κατὰ τὰς πυρετώδεις ἐκείνας ἐρεύνας μου, ἠσθανόμην νευρικήν τινα μανίαν ἀνακαλύψεων, ὡς ἂν εἰ τὸ μυστήριον τῆς ζωῆς καὶ τῆς νοήσεως ἦτο κεκρυμμένον ὑπό τινος ἐπίτηδες ἐντὸς δυσπροσίτου τινὸς χώρου καὶ μοὶ προσβάλλετο ὡς πρόβλημα ἡ εὕρεσις αὐτοῦ.

Εὐκόλως δύναται νὰ ἐννοηθῇ ὅτι ὑπὸ τοιαύτην πυρετώδη καὶ ἀδιάλειπτον σπουδὴν ἐκτησάμην τόσας ἐπιστημονικὰς γνώσεις ὅσαι σπανίως συνεκεντρώθησαν ἐν τῇ μνήμῃ ἑνὸς καὶ μόνου ἀνθρώπου.

Τί ἀπεκόμισα ἐκ τῆς σπουδῆς ἐκείνης ; Τὸ ψῦχος τῆς καρδίας. Τὸ ἄνθος δὲν εἶχε πλέον δι' ἐμὲ τὸ θέλγητρον τῆς καλλονῆς του καὶ τὸ πρότερον μυστήριον τῆς ὑπάρξεώς του, νοούσης τοὺς πόθους καὶ τοὺς στίχους μου· εἶχε δι' ἐμὲ ἁπλῆν βοτανικὴν ἀξίαν καὶ λατινικόν τι ὄνομα. Ἐγίνωσκον τὰ μέρη εἰς ἃ ἐπιστημονικῶς ἐζητεῖτο, διατὶ αἱ φλέβες του ἦσαν π. χ. κυαναῖ, διατὶ τὰ πέταλά του ἦσαν ροδόχροα. τίς ἦτο ἡ ἰατρική του ἀξία, καὶ πόσον ἐπωλεῖτο ξηρὸν ἐν τῷ φαρμακείῳ.

Τὸ πτηνὸν τῆς κοιλάδος, οὗ ἡ κομψότης, ἡ χάρις, ἡ εὐκινησία τόσον ἄλλοτε μὲ κατεγοήτευον, ὀνειροπολοῦντα ἐλεύθερον βίον ἐν τῇ ἐξοχῇ, ἀπώλεσε δι' ἐμὲ πᾶν γόητρον, διότι ἐγίνωσκον ὁποῖον ὑπὸ τὸ πτέρωμά του εἶχεν εἰσεχθῆ σκελετὸν ὀστέων καὶ διέβλεπον τὸν σκελετὸν τοῦτον ἱστάμενον, κελαδοῦντα, τρώγοντα, ὡς ἂν εἰ ἡ περιβάλλουσα αὐτὸ σάρξ καὶ τὰ πτερὰ ἦσαν ἐκ διαφανοῦς ὑέλου· καὶ δὲν μ' ἔθελγε πλέον ὡς ἄλλοτε τῆς ἀηδόνος τὸ ᾆσμα ἐν σεληναίᾳ νυκτὶ ἀπὸ τοῦ φυλλώματος τῶν δένδρων διαχεόμενον, διότι ἐγίνωσκον ὅτι ἦτο ψευδὲς τὸ νομιζόμενον περὶ αὐτῆς ὅτι ἔψαλλε μελαγχολικὸν ᾆσμα χωρισμοῦ, καὶ ἤμην πεπεισμένος ὅτι ψάλλουσα ἐξεπλήρου ἀνάγκην φυσικήν, ἡ δὲ φωνή της ἐξερχομένη ἐκ τοῦ λαιμοῦ ἠκούετο εὐστροφος, διότι τοιαύτη εἶναι ἡ διασκευὴ τῶν φωνητικῶν αὐτῆς ὀργάνων, ὥστε νὰ μὴ δύναται ἡ φωνὴ νὰ ἐξέλθῃ εὐθεῖα καὶ ἄκαμπτος, τοιαύτη δὲ ἡ διασκευὴ τῶν ἡμετέρων ἀκουστικῶν ὀργάνων καὶ νεύρων ὥστε νὰ γεννᾶται ἐν ἡμῖν ἡδονικὸν αἴσθημα ἐκ τῆς φωνῆς της.

Ἔβλεπον τὴν ἄλλοτε τοσοῦτον συμπαθῆ μου σελήνην καὶ μάτην ἀνεζήτουν ἐν αὐτῇ τοὺς παλαιοὺς ρεμβασμούς μου, οἵτινες καθίστων τόσον γλυκείας τὰς νύκτας μου. Δὲν ἦτο πλέον δι' ἐμὲ ἡ θεά, ἡ ἀνὰ τὴν γῆν ἀναζητοῦσα τὸν Ἐνδυμίωνά της, ἀλλ' ἦτο μάζα ὕλης ἀψύχου καὶ ψυχρᾶς, διάτρητος ὡς σκωληκόβρωτον ξύλον, ἧς ἐγίνωσκον ἐκ στήθους τὸ μέγεθος, τὸ βάρος, τὴν ὕλην, τὴν ἀπόστασιν.

Ἡ κεραυνοβόλος νεφέλη ἀπώλεσε δι' ἐμὲ τὴν ἀγρίαν καλλονήν

της ἀφ' ὅτου ἔμαθον καὶ ἐγὼ νὰ παράγω κεραυνοὺς καὶ ὕδωρ διὰ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ, τῆς δὲ βροντῆς ὁ ἐν τῷ ἀπείρῳ χάει ἀναπαλλόμενος κρότος δὲν ὄψωνε πλέον τὴν ψυχήν μου πρὸς ὄντι παντοδύναμον, δημιουργὸν τοῦ κόσμου καὶ τιμωρὸν καὶ φιλόστοργον πατέρα. Φεῦ! δὲν ὑπῆρχε πλέον δι' ἐμὲ Θεός!

Ποῦ νὰ εὕρω θέλγητρόν τι ἐν τῷ βίῳ, ἀφοῦ ὁ ἐν τῇ μελέτῃ καὶ τῇ φιλοσοφίᾳ ἀσκηθεὶς νοῦς μου περιῆγε πανταχοῦ τὸ διατὶ ἐκεῖνο τῆς ἐρεύνης, ὅπερ ἐξηφάνιζεν πᾶσαν τέρψιν τοῦ βίου; Αἱ ὑψηλαὶ μελῳδίαι τοῦ Μόζαρτ, αἱ εἰκόνες τοῦ Ραφαήλ, ἡ Ἀφροδίτη τῆς Μήλου, δὲν ἐδόνουν πλέον τὴν ψυχήν μου, διότι ἡ μουσική, ἡ ζωγραφική, ἡ πλαστικὴ καὶ πᾶσαι αἱ ὡραῖαι τέχναι δὲν εἶχον πλέον δι' ἐμὲ μυστήριον. Ἀνέλυον τὰ πάντα εἰς ἀριθμούς, εἰς φυσιολογικοὺς κανόνας καὶ εὑρίσκων τοὺς λόγους τῆς τέρψεως ἔχανον τὴν τέρψιν. Ὅμοιος πρὸς τὸν Μίδαν, ἀποθανόντα ἐκ πείνης διότι πᾶν ὅ,τι ἤγγιζε μετεβάλλετο εἰς χρυσόν, ἀπώλεσα πᾶσαν τέρψιν τοῦ βίου, διότι πᾶν ὅ,τι προσέπιπτεν εἰς τὰς αἰσθήσεις μου μετεβάλλετο εἰς ἐπιστημονικὴν ἀλήθειαν.

Δὲν ὑπῆρχε πλέον δι' ἐμὲ Θεός, δημιουργία, πρόνοια, ἀρετή, αὐταπάρνησις, ἔρως, θρησκεία, πατρίς, διότι ἀναλύσας πάντα ταῦτα εἶχον εὑρεῖ, ὅτι οὐδὲν ἄλλο ὑπῆρχε πλὴν τῆς ἀεὶ μεταβαλλομένης ἀνάρχου ὕλης καὶ τῶν ἰδιοτήτων αὐτῆς, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἡ ὁρμὴ τῆς αὐτοσυντηρήσεως ἐνεφανίζετο ἐν μὲν τῇ ἀψύχῳ ὕλῃ ὑπὸ τὴν μορφὴν τῆς συνοχῆς τῶν μορίων, ἐν δὲ τῇ ζωϊκῇ ὑπὸ τὴν μορφὴν τῆς φιλαυτίας, ἥτις διὰ μακρᾶς ἐξελίξεως παρήγαγε τὴν αὐταπάρνησιν τοῦ Σωκράτους καὶ οὐς μάρτυρας τοῦ Χριστιανισμοῦ, φαινόμενα κοινῶς θεωρούμενα ὡς ἐκ διαμέτρου ἀντίθετα τῆς φιλαυτίας, ἐνῷ εἶναι τοὐναντίον ἁπλᾶ ἀποτελέσματα αὐτῆς.

Ποσάκις δὲν ἐζήλευσα τοὺς χρόνους μου ἐκείνους τῆς ἀμαθείας καὶ τῆς ἀγνότητός μου, καθ' οὓς νομίζων τὸν κόσμον διάτορον τοῦ ὅ,τι πράγματι εἶναι, ἑτερπόμην καὶ ἔζων εὐτυχὴς θαυμάζων ἐν τῇ ἱστορίᾳ τὰ μεγάλα αἰσθήματα καὶ τὰ μεγάλα ἔργα τῶν ἀνθρώπων ὡς ἀποτελέσματα μυστηριώδους τινὸς ἄθλου δυνάμεως ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἐνοικούσης καὶ λατρεύων τὰ κάλλη τῆς φύσεως ὡς ἔργα τοῦ Θεοῦ πατρός.

Δίλημμα φοβερόν, πελώριον ὥρθρου πρὸ ἐμοῦ ἡ λογικὴ ἡ ἀμείλικτος. Τί προτιμᾷς, μοὶ ἔλεγε, νὰ σὲ τέρπῃ τὸ ψεῦδος καὶ ἡ ἄγνοια ἢ νὰ ἀνιᾶσαι κατέχων τὴν ἐπιστημονικὴν ἀλήθειαν; Τί θ' ἀπαντήσῃ εἰς τοῦτο, εἰπατέ μοι, τί θ' ἀπαντήσῃ ὁ σκεπτόμενος ἄνθρωπος;

Ἐν μέσῳ τοιούτων ἀρρήτων βασάνων μετὰ καρδίας σκοτεινῆς καὶ νοὸς πεφωτισμένου ἐπανῆλθον εἰς τὴν γενέθλιον πόλιν μου, ἐν ἡλικίᾳ εἰκοσιοκτὼ ἐτῶν.

Ἐπανεῖδον μετὰ ὀκταετῆ ἀπουσίαν τὴν οἰκίαν ἔνθα ἐγεννήθην, τοὺς τόπους ἔνθα ἠσθάνθην τὰς παιδικάς μου χαράς, τὴν ἕδραν τοῦ σχολείου μου, τοὺς τόπους τῶν παιγνίων μου, οἵτινες εἶχον καταστῇ ὀλίγον ὕστερον, καθ' ὅσον ὁ κάλυξ τῆς νεότητός μου ἤρχετο

ἀνοιγόμενος, οἱ τόποι τῶν ἐρώτων μου, οἷον ροδόχρουν παρελθὸν ἐνώπιον κιτρίνου παρόντος!

Δάκρυ ἀνῆλθεν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς μου θερμὸν καὶ γλυκύ, τὸ δὲ στῆθός μου ἐπὶ δύο στιγμὰς ἀνεκίνησε λυγμὸς ἐκ βαθυτάτων, Ἆ! ἐάν ποτε ἀναγνώσῃ τις τὰς γραμμὰς ταύτας, ἃς ἀναμνησθῇ καλῶς τί ᾐσθάνετο αὐτός, ἢ τί θὰ ᾐσθάνετο βλέπων μετὰ μακρὰν ἀποδημίαν ἐν ἡμέραις ψυχρῶν βιωτικῶν μεριμνῶν τοὺς τόπους τῶν ἀθῴων παιδικῶν του τέρψεων καὶ θά μ' ἐννοήσῃ ἴσως.

Ἐνώπιον τῶν προσφιλῶν ἐκείνων τόπων συνέβη τις τότε ἐν ἐμοὶ οἱονεὶ στάσις, ἀνατροπή, ἐπανάστασις. Φωνή τις μὴ ἀπορρέουσα ἐκ τοῦ λογικοῦ μου, ἀλλ' ἐξ ἄλλης τινὸς οὕτως εἰπεῖν ἐν ἐμοὶ κεκρυμμένης ὑπάρξεως ἀνῆλθεν εἰς τὸ στόμα μου, διαμαρτυρία τις κατὰ τῶν ὑλιστικῶν μου πεποιθήσεων, ὁμοία πρὸς τὴν τοῦ Γαλιλαίου, ἀλλ' ἀκουσιωτέρα.

— Καὶ ὅμως ὑπάρχει! ἠρξάμην νὰ εἴπω. Ἀλλὰ δὲν τὸ ἐπρόφερα. Ὄχι!

Ἡ ἐπιστήμη ἡ ἀμείλικτος μοὶ ἐπανῆλθεν εἰς τὴν μνήμην. Μοὶ ἐφάνη ὡς νὰ τὴν ἔβλεπον ἐν σχήματι ἀμαζονείου γυναικός, ὑψηλήν, ὀρθίαν, εἶρον φέρουσαν ἐπὶ τῶν χειλέων μειδίαμα ἐπὶ τῇ ἀδυναμίᾳ μου.

Καὶ συνέσχον ἐμαυτόν.

Ἀπέμεινε μία μόνη μου κρυφία ἐλπίς, καὶ τὴν ἐφύλαττον εἰς τὰ βάθη τῆς ψυχῆς μου. Μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἡ ἁπανταχοῦ συνοδεύουσά με ἐπιστήμη καὶ ὑλιστικὴ φιλοσοφία μετέβαλε διὰ τοῦ φωτὸς τῆς ἀνηλεοῦς αὐτῆς ἀληθείας πάντα ἀνεξαιρέτως τὰ ἱερώτερά μου αἰσθήματα καὶ πράγματα εἰς ἁπλᾶ φυσιολογικὰ ἢ λογικὰ ἀποτελέσματα, θὰ κατίσχυεν ἀρά γε καὶ τῆς κρυφίας ἐκείνης ἐλπίδος μου, ὡς κατίσχυσε τῶν λοιπῶν αἰσθημάτων μου;

Ἆ! τίς ποτ' ἐφαντάσθη τὴν πρωτοφανῆ ταύτην ἐν τῷ κόσμῳ βάσανον, ἀνάλογον τῆς ὀδυνηρᾶς ἀπογοητεύσεως, ἣν ἤθελεν αἰσθανθῇ φιλάργυρος ἀνακαλύπτων, ὅτι ὁ ἐξ ἀδαμάντων θησαυρός, ὃν ἐπὶ ἔτη πολλὰ ἀπεθαύμαζε καὶ ἐλάτρευεν, οὐδὲν ἄλλο ἦτο ἢ σωρὸς κοινῶν ἀνθράκων;

* * *

Μία μοὶ ἀπέμεινε κρυφία ἐλπίς. Ὁ ἔρως μου.

Ἀπὸ ἑξαετίας ἤδη εἶχον παύσει νὰ γράφω πρὸς τὴν ὡραίαν μου Χάριτα, πρὸς τὴν θρασερὰν μου ἐκείνην μελαγχροινήν, ζωηράν, χαρίεσσαν, παιδικήν μου σύντροφον καὶ μνηστήν, μεθ' ἧς ὠνειροπόλησα ὑπὸ τὰ σκιερὰ μεγάλα δένδρα τῆς ἐξοχῆς βίον ἀπεριγράπτου γλυκύτητος, μυθώδους εὐδαιμονίας. Ἡ ζηλότυπος ἐπιστήμη διὰ τῆς ἐμπνευσθείσης μοι πυρετώδους μου ἐκείνης πρὸς τὸ μανθάνειν ὁρμῆς ὑπερίσχυσε τῆς Χάριτος· καὶ θὰ τὸ ὁμολογήσω αἰσχυνόμενος, ὅτι ἐπῆλθε στιγμὴ καθ' ἣν ἐν τῇ μέθῃ τῆς ἐπιστημονικῆς μου μορφώσεως ἀνεμιμνῃσκόμην τοῦ πρὸς τὴν Χάριτα ἔρωτός μου ὡς πράγματος παιδαριώδους, καὶ ἀξίου περιφρονήσεως.

Καὶ μὲ ἠγάπα ἡ ταλαίπωρος κόρη μὲ ὅλον τὸν ἔρωτα καρδίας ἀγνῆς καὶ περιπαθοῦς, καὶ μοὶ ἔγραφε κατὰ τὰ δύο πρῶτα ἔτη

τῆς εἰς τὴν Ἰατρικὴν Σχολὴν τοῦ Βερολίνου ἀποδημίας μου ἐπιστολὰς πλήρεις ἀφοσιώσεως καὶ φίλτρου.

Δὲν εἶχον παρέλθει δέκα ἡμέραι ἀπὸ τῆς εἰς Βερολῖνον ἀφίξεώς μου καὶ ἡ φιλοπαίγμων Χάρις μοὶ ἔγραφε

«Πότε λοιπὸν θὰ ἐπανέλθῃς; τί ἀμέλεια εἶναι αὐτή! Ἀκόμη δὲν ἔλαβες τὸ δίπλωμά σου; Φρόντισε, σὲ παρακαλῶ, νὰ ἐπινοήσῃς διὰ τῆς ἐπιστήμης σου τὸν τρόπον τοῦ νὰ ἐπανέλθῃς τηλεγραφικῶς.»

Τῇ ἀπεκρίνετο δ' ἐξ ἐμοῦ κατ' ἀρχὰς ἴση ἀφέλεια, ἴσος ἔρως μέχρις οὗ ἡ πρὸς τὴν ἐπιστήμην ἀφοσίωσις ὑπερίσχυσε καὶ ἡ φωτισθεῖσα διάνοιά μου βαθμηδὸν μοὶ κατέδειξε τὸν ἔρωτα ὡς ἁπλῆν τινα νευρολογικὴν εὐαισθησίαν παραμεμορφωμένην ἐκ τῶν ἕξεων καὶ τῆς ἀνατροφῆς τοῦ ἀνθρώπου, ἡ δ' ἐγγύθεν ἐξακρίβωσις αὐτὴ τοῦ προτέρου μυστηριώδους καὶ φωτεινοῦ μετεώρου μου ἐψύχρανε καὶ τὰς πρὸς τὴν Χάριτα ἐπιστολάς μου καὶ ἐπῆλθεν ἡμέρα καθ' ἣν ἔγραψα πρὸς αὐτὴν μεθ' ἧς ψυχρότητος θὰ ἔγραφε δημοδιδάσκαλος πρὸς τὸν μαθητήν του πληροφορῶν αὐτὸν ὅτι χαίρει διὰ τὸ αἴσιον τῆς ὑγείας του.

Ἐν μέσῳ τοῦ ἐπιστημονικοῦ μου πυρετοῦ δὲν παρετήρησα ὅτι αἱ ἐπιστολαὶ τῆς Χάριτος βαθμηδὸν ἐγίνοντο σπανιώτεραι, καίπερ ἐξ ἴσου πάντοτε θερμαί· μόνον δὲ μετὰ πέντε μῆνας, ἀφ' ἧς ἔλαβον τὴν τελευταίαν ἐπιστολήν της, παρετήρησα ὅτι εἶχε παύσει πλέον νὰ μοὶ γράφῃ.

Τοῦτο μ' ἔθλιψε κατ' ἀρχὰς ἀλλὰ μετ' ὀλίγας ὥρας δὲν τὸ ἐνεθυμούμην πλέον. Καὶ διέρρευσαν ἕκτοτε ἐν σιωπῇ ἔτη ἕξ.

***

Τοιαῦται ἦσαν αἱ πρὸς τὴν Χάριτα σχέσεις μου ὅτε ἐπανῆλθον, ὡς εἶπον, εἰς τὸν τόπον τῆς γεννήσεώς μου.

Θὰ μὲ συνεκίνει ἀρά γε ἡ θέα της; τὸ βλέμμα της θ' ἀπετίνασσεν ἀρά γε ἀπ' ἐμοῦ τὸ ψυχρὸν σάβανον δι' οὗ ἡ ἐπιστήμη περιέβαλε τὴν ὕπαρξίν μου; Ἠσθανόμην εἰς τὸ βάθος τῆς ψυχῆς μου ἐλπίδα τινά, ἀλλὰ δὲν ἐτόλμων νὰ εἴπω πρὸς ἐμαυτὸν ὅτι ἤλπιζον.

Τῇ ὑστεραίᾳ τῆς ἐπανόδου μου ἐξῆλθον ὅπως μεταβῶ εἰς τὸν οἶκόν της. Γλυκεῖά τις συγκίνησις προσδοκίας ἅμα καὶ περιεργείας μὲ κατεῖχεν. Ἐβάδιζον ἀναπολῶν ἐν τῇ μνήμῃ τοὺς γλυκεῖς μου ἐκείνους πρώτους παλμοὺς τοῦ ἀποκοιμηθέντος ἔρωτός μου καὶ καθ' ὅσον ἐξηκολούθουν σκεπτόμενος ταῦτα, τοσοῦτον ἠσθανόμην ἐν ἐμοὶ τὴν ἐλπίδα τοῦ νὰ λησμονήσω τοὐλάχιστον ἐν τῷ ἔρωτι τὴν ξηρότητα τῆς ὑλιστικῆς μου σοφίας.

Αἴφνης ἀνακύψας τυχαίως ἠσθάνθην ὅτι οἱ πόδες μου προσεκολλήθησαν ἀκίνητοι ἐπὶ τοῦ ἐδάφους· θεαμά τι ἀπροσδόκητον συνεκλόνισε τὴν κανονικὴν λειτουργίαν τοῦ ὀργανισμοῦ μου ὡς δι' ἠλεκτρικοῦ τιναγμοῦ.

Εἶδον τὴν Χάριτα ἐν τῇ ὁδῷ μακρόθεν ἐν πλουσίᾳ περιβολῇ βαδίζουσαν. Τὰ παρελθόντα ὀκτὼ ἔτη τὴν ἀνέπτυξαν εἰς κάλλος καὶ νεότητα, ἦτο ἤδη νεᾶνις τριῶν καὶ εἴκοσιν ἐτῶν.

Ἀλλ' ἦτο ὠχρά, εἶχε τοὺς ὀφθαλμοὺς χαμηλωμένους· εἶδός τι ἀπαυδήσεως καὶ καμάτου ἐνέφαινεν ἡ ὅλη της ὄψις.

Ἐβάδιζε στηριζομένη ἐπὶ τοῦ βραχίονος ἀνδρός τινος ἀγνώστου μοι, μετρίου ἀναστήματος, ἡλικίας φαινομένης τεσσαράκοντα πέντε περίπου ἐτῶν, ἀσχήμου, εὐτραφοῦς, ἐξυρισμένου τὸν στρογγύλον πώγωνα, εἶδος ὀψοπώλου νεοπλούτου, μὲ καταμέλανα μύστακα, ἐξέχουσαν κοιλίαν, λευκὸν ὑπενδύτην, ἐφ' οὗ ἐστιλβε παλαιὰ καὶ πολυσύνθετος χρυσῆ ἅλυσσις ὡρολογίου, καὶ βαδίζοντος μετὰ τοῦ γνωστοῦ ἐκείνου ὕφους, ὅπερ ἔχουσιν οἱ πλούσιοι ἀλλ' ἀμαθεῖς ἄνδρες ὁσάκις ἐν ἡλικίᾳ τεσσαράκοντα πέντε ἕως ἑξήκοντα ἐτῶν, ἀποφασίσαντες τέλος πάντων νὰ νυμφευθῶσιν, ἐξέρχονται εἰς περίπατον μετὰ τῆς νύμφης ἔχοντες βεβαμμένην τὴν κόμην καὶ τοὺς μύστακας καὶ ἐπιτηδευόμενοι κομψότητα τρόπων καὶ νεότητα ἀποῦσαν, ἀρεσκόμενοι δὲ ἰδίως εἰς τὸ νὰ ὁδηγῶσι τὴν μνηστὴν αὐτῶν δι' ὁδῶν ἐξ ὧν νὰ φαίνωνται τὰ κτήματά των, διότι ἐν τούτῳ μόνῳ δύνανται νὰ ἔχωσι σημασίαν τινὰ παρ' αὐτῇ.

Ὄπισθεν τοῦ ζεύγους τούτου ἤρχοντο ὁ πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ τῆς Χάριτος ὡς καὶ γραῖά τις ρικνή, φέρουσα μέλαιναν μεταξωτὴν ἐσθῆτα μεθ' ἁλύσσεως ὡρολογίου καὶ μανδήλιον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, φαινομένη δ' ἐν τοιαύτῃ ἀναρμοσίᾳ πρὸς τὰ ἐνδύματα, ἐντὸς τῶν ὁποίων ἐβάδιζεν, ὥσανεὶ τὰ ἐφόρεσε μόνον ὅπως μεταφέρῃ αὐτὰ ἀπὸ τόπου τινὸς εἰς ἕτερον. Ἦτο βεβαίως ἡ μήτηρ τοῦ ἀνδρὸς ἐκείνου.

Ἡ ὅλη αὐτὴ παράστασις ἔσχεν ἐπ' ἐμοῦ τοιοῦτον ἀποτέλεσμα, ὥστε μοὶ ἐφάνη ὅτι ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν ἐκοιμώμην παράδοξόν τινα ὕπνον καὶ ὅτι κλονισμὸς χιλίων κεραυνῶν ὁμοῦ καὶ συγχρόνως ἐνσκηψάντων ἐντός μου, μὲ ἀφύπνισεν εἰς ἀποτρόπαιον πραγματικότητα.

Ὁ ἀνὴρ ἐκεῖνος ἦτο βεβαίως μνηστὴρ τῆς Χάριτος, τίς οἶδεν! ἴσως ὁ σύζυγος αὐτῆς, ἡ δὲ Χάρις δὲν μὲ ἠγάπα πλέον.

Αἰσθημά τι πρωτοφανές, ὀδυνηρότατον ἐκυρίευσεν ἐν ἐμοὶ τῶν πάντων καὶ ὁ ἀρχαῖός μου ἔρως, ὁ τέως καθεύδων ἐν ἐμοί, ἀνετινάχθη σύσσωμος, γιγάντειος τώρα πλέον κολοσσός, καὶ συμπαρέσυρε καὶ διεσκόρπισεν ἐν ἐμοὶ τὰ πάντα, φιλοσοφίαν, κρίσιν, ὑλισμόν, σύμπασαν τὴν ἐπιστημονικὴν ἀποσκευήν μου, καὶ συνέτριψε ταῦτα πάντα ὡς ἑκατὸν βόμβαι δυναμίτιδος ἐκραγεῖσαι ἐν μέσῳ δελοπωλείου.

Τίς ἦτο ἡ ψυχολογική μου ἐκείνη κατάστασις καὶ πῶς ἠδύνατο νὰ ἐξηγηθῇ διὰ τῶν ὑλιστικῶν μου θεωριῶν; Οὐδὲ κἂν ἐσκέφθην νὰ τὴν ἐξηγήσω. Κρατήσατε ἐνώπιον τοῦ ἐκ δίψης καιομένου ἐν τῇ Σαχάρᾳ ὁδοιπόρου ποτήριον ὕδατος ψυχροῦ καὶ ζητήσατε νὰ τῷ ἐξηγήσητε τί εἶναι χημικῶς τὸ ὕδωρ καὶ ἐκ πόσων μερῶν ὀξυγόνου καὶ ὑδρογόνου σύγκειται. Θὰ σᾶς ἀκούσῃ;

Τὴν ἔβλεπον ἀπομακρυνομένην, βαδίζουσαν ἐλαφρῶς, ἐπιχαρίτως, ὡς ἄλλοτε ἐπὶ τοῦ βραχίονός μου, καὶ διήρχοντο ἐν τῇ κεφαλῇ μου αἱ σκέψεις ὡσεὶ αὐτομάτως.

— Εἶσαι τώρα εὐτυχής, ἐσκεπτόμην παρατηρῶν αὐτήν· ἀπέκτησας ὅ,τι ἐπόθεις, ἕνα σύζυγον· τὸ ἰδανικὸν πάσης κόρης τοῦ εἴδους σου. Ἤτις ποθεῖ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸν κόσμον ἔγγαμος γυνὴ μετὰ φορτίου κοσμημάτων, ἐσθήτων, ἐπίπλων, πλούτου καὶ ὅλης ἐκείνης τῆς μηδαμινῆς ἐλεεινότητος, ἥτις προσελκύει τὰ βλέμματα, τὸν θαυμασμὸν ἢ τὸν φθόνον ἄλλων ὁμοίων σου ὄντων. Πρὸς ἀπόκτησιν τοῦ παραδείσου τούτου ἓν μόνον σᾶς χρειάζεται, πλούσιος σύζυγος· ἀδιάφορον ἂν ᾖναι ἀμαθής, βάναυσος, ἐξηυτελισμένος, ἠλίθιος! Καὶ συναθροίζετε ὅλην τὴν πανοπλίαν σας πρὸς ἐκπόρθησιν τοιούτου συζύγου, τὰ ὡραιότερα τῶν βλεμμάτων σας, τὰ κομψότερα τῶν ἐνδυμάτων σας, κεφάλαια καλλονῆς ἐξ ἧς ἐμπνέετε τοὺς ποιητὰς καὶ τοὺς ζωγράφους, τιθέμενα ἐν ἐνεργείᾳ πρὸς κτῆσιν χρηματικῶν κεφαλαίων, πρὸς τὴν εὐτελεστέραν τῶν κερδοσκοπικῶν ἐπιχειρήσεων.

Ἤσο κἀδηλον νόμισμα, Χάρις, καὶ ἔσπευσας ν' ἀνταλλαχθῇς πρὸς τ' ἀληθῆ νομίσματα τοῦ ἀνθρώπου τούτου, εἰς τὸν βραχίονα τοῦ ὁποίου στηρίζεσαι. Ὕπαγε! ἐβολοφόνησας τὴν τελευταίαν ἐλπίδα μου, ἥτις μόνη αὐτὴ δὲν ἦτο εἰσέτι νεκρά.

Καὶ ἔφυγον κλαίων καὶ ἐρρίφθην ἐπὶ καθίσματος μονήρους τινὸς καφενείου, ἵνα δὲ κρύψω τὰ δάκρυά μου ἤγειρον πρὸ τοῦ προσώπου μου ἐρριμένην τινὰ ἐκεῖ που ἐφημερίδα προσποιούμενος ὅτι ἀνεγίνωσκον.

Ἐν μέσῳ τῶν δακρύων μου παρετήρησα τότε ἐν αὐτῇ τυχαίως τὴν ἑξῆς εἴδησιν.

«Τὴν παρελθοῦσαν Κυριακὴν ἐτελέσθησαν μετ' ἐκτάκτου μεγαλοπρεπείας οἱ ἀρραβῶνες τοῦ ἡμετέρου πολυταλάντου συμπολίτου κ. Ζ... μετὰ τῆς ἀληθῶς χαριτοβρύτου δεσποινίδος Χάριτος Α... τοῖς μνηστευθεῖσιν εὐχόμεθα ταχεῖαν στέψιν».

Τὴν αὐτὴν ἐκείνην ἑσπέραν ἀνεχώρουν ἐγὼ διὰ τὸν περίπλουν τῆς Πελοποννήσου.

Ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης συνέβη τι ἐν ἐμοὶ παράδοξον. Πᾶσα καλλονή, πᾶσα πνευματικὴ λεγομένη ἔξαρσις διήγειρεν ἐν ἐμοὶ αἴσθημά τι τέως ἄγνωστον, ὁμοιάζον πρὸς ἀποστροφήν, ἀλλὰ μεμιγμένην μετὰ δίψης τινὸς πρὸς σαρκασμόν, πρὸς εἰρωνείαν, ἀφίνουσαν ὅμως ἐν ἐμοὶ πάντοτε βαθεῖαν ὀδύνην.

— Ψεύδεσαι, ἔλεγον πρὸς τὸ κάλλος τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου. Ὑπάρχεις κατὰ σύμπτωσιν καὶ ἐν ἀγνοίᾳ σου ἢ μᾶλλον δὲν ὑπάρχεις ποσῶς.

Ἡμέραν τινὰ ἐν τῷ ἀτμοπλοίῳ νεᾶνις δεκαοκταέτις, ἀφρόπλαστος, μὲ ἀθανάτους κυανοῦς, βαθυχρόους ὀφθαλμούς, δι' ἓν βλέμμα γλυκὺ τῶν ὁποίων ὁ Δάντης θὰ ἔγραφε νέαν «θείαν Κωμῳδίαν» μὲ ἠτένισεν ὡς ἀτενίζει ἡ κόρη κατὰ πρώτην φορὰν ἐκεῖνον τοῦ ὁποίου τὸ βλέμμα εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐκυρίευσε τῆς καρδίας της.

Τῇ ἀνταπέδωκα τὸ πάθος τῶν βλεμμάτων, τῇ ὑπέθαλψα τὴν χιμαιρικὴν ἰδέαν ὅτι ἡ καλλονή της μ' ἤθελγε καὶ νύκτα τινὰ σελήνου ἐν τῷ ἀτμόπλοιον ἔσχιζε τὴν γαληνιαίαν θάλασσαν καὶ ἡ ψυχή παντὸς ἄλλου, πλὴν ἐμοῦ, ἐμαγεύετο ὑπὸ τοῦ κάλλους τῆς

νυκτός, τὴν ἐπλησίασα μόνην ἱσταμένην ἐπὶ τοῦ καταστρώματος καὶ τῇ ἐψιθύρισα μεθυστικοὺς ἔρωτος λόγους· ὅτε δ' ἐν τῇ μέθῃ τῆς ἀπείρου καρδίας της ἔλαβον φίλημα παρθενικὸν καὶ ὅρκον αἰωνίου ἔρωτος, ἀφῆκα αἰφνης μέγαν καγχασμὸν κατασχίσαντά μοι ἐν πόνῳ τὴν καρδίαν καὶ τῇ εἶπον:

— Ἠπατήθης, κόρη μου: Δὲν εἶμ' ἐγὼ ἐκεῖνος τὸν ὁποῖον ζητεῖς. Ἐγὼ δὲν εἶμαι πλούσιος σύζυγος καὶ δὲν δύναμαι νὰ σοὶ προμηθεύσω τὰ πολυτελῆ κοσμήματα, ἅτινα ὀνειρεύεσαι. Πώλησον τὰ φιλήματά σου ἀκριβώτερον, τὸ ἀξίζουν. Καλὴν νύκτα.

Καὶ καγχάζων ἠχηρότατα κατέβην εἰς τὸν θάλαμον τοῦ ἀτμοπλοίου, ἐνῷ ἐκείνη ἔπιπτε λιπόθυμος ἐπὶ τοῦ καταστρώματος, ἐμοῦ δὲ διέσχιζε τὴν καρδίαν θανάσιμον ἄλγος.

Ἐν τοιαύτῃ μισανθρωπίᾳ καὶ νόσῳ ἀθιαλείπτου περιορισμοῦ ὅστις, ἐμὲ πρῶτον κατακαίων, ἔτηκε τὴν ζωήν μου ὑπούλως ὡς κηρόν, ἐπλανήθην περὶ τὸ παράλια τῆς Πελοποννήσου μέχρι Κερκύρας καὶ ἐκεῖθεν διαπεραιωθεὶς εἰς Ἤπειρον μετέβην διὰ ξηρᾶς εἰς Ἀθήνας καὶ Πειραιᾶ ἵνα ἐπανέλθω εἰς Σῦρον.

Ἦτο ὁμιχλώδης γαληνιαία αὐγὴ φθινοπώρου καθ' ἣν μετ' ὀλίγας στιγμὰς ἔμελλον νὰ ἐπιβιβασθῶ εἰς τὸ ἀποπλέον διὰ Σῦρον ἀτμόπλοιον. Ἐν τῇ προσδοκίᾳ τῆς ὡρισμένης τοῦ ἀπόπλου ὥρας καθήμενος ἔν τινι δωματίῳ ἑνὸς τῶν ξενοδοχείων τοῦ Πειραιῶς, ἔνθα εἶχον διανυκτερεύσει, ἀνεγίνωσκον βιβλίον τι, ἐνθυμοῦμαι δὲ καλῶς ὅτι ἦτο διατριβή τις περὶ καρδιακῶν νοσημάτων περιωνύμου τινὸς γάλλου ἰατροῦ καὶ φίλου μου πέμψαντός μοι αὐτήν, ἀρτίως τότε ἀναγνωσθεῖσαν ὑπ' αὐτοῦ ἐν τῷ συγκροτηθέντι διεθνεῖ ἰατρικῷ συνεδρίῳ τῶν Παρισίων.

Αἴφνης κτύποι ἐσπευσμένοι ἀντηχήσαντες ἐπὶ τῆς θύρας τοῦ δωματίου μου μὲ ἀπέσπασαν τῆς ἀναγνώσεως.

— Ἰατρέ! Ἐκραζεν ἔξωθεν ἡ φωνὴ τοῦ ξενοδόχου, ἀνοίξατε, ἀνοίξατε.

Σπεύσας ἤνοιξα τὴν θύραν εἶδον δὲ τὸν ξενοδόχον ὄρθιον ὄπισθεν αὐτῆς καὶ ἐπτοημένον.

— Τί τρέχει; τὸν ἠρώτησα.

— Μία νέα κυρία, νεόνυμφος, ἥτις ἔφθασε τώρα πρὸ ὀλίγου μετὰ τοῦ συζύγου της, ἐδῶ, εἶναι ἀσθενής, ἐλιποθύμησεν, ἀποθνήσκει, σπεύσατε γρήγορα!

— Προχώρει τῷ εἶπον. Σὲ ἀκολουθῶ.

Ἔχων ἐν ἐμοὶ ἀλλόκοτον προαίσθημα, ἀλλ' ἀπαθής, σκληρὸς καὶ πάντοτε σαρκαστικός, ὡς ἄνθρωπος ἀσμενίζων νὰ πιστεύῃ ὅτι οὐδεὶς εἶναι πλέον ἱκανὸς νὰ τὸν ἐξαπατήσῃ ἢ νὰ τὸν συγκινήσῃ ἐν τῷ κόσμῳ, ἠκολούθησα τὸν ξενοδόχον.

Διελθὼν δύο διαδρόμους παρετήρησα εἰς τὸ βάθος τοῦ τελευταίου θύραν τινὰ ἀνοικτήν, ἔξωθεν τῆς ὁποίας ἱσταντο ἐκ περιεργείας παρατηροῦντες τὰ ἐν τῷ θαλάμῳ δύο ὑπηρέται. Ἰδόντες με οὗτοι παρεμέρισαν.

Πριν ἢ πλησιάσω εἰς τὴν θύραν ἐκείνην, ὁ ξενοδόχος ἐστάθη δείξας μοι αὐτήν.

— Ἐκεῖ εἶναι, ἰατρέ, εἶπε καὶ ἔφυγε δρομαίως, ἴσως ἵνα ζητήσῃ καὶ ἄλλην ἰατρικὴν βοήθειαν.

Συγχρόνως ἤκουσα φωνὴν ἔρρινον, ἄγνωστον, ἐκ τοῦ δωματίου ἐκείνου.

— Χάρις, ἔλεγεν ἡ φωνή, ἐξύπνα, δὲν μ' ἀκούεις; ὦ Θεέ μου! Ποῖος τὸ ἐπερίμενεν αὐτὸ πάλιν!

Ἔψερα τὴν χεῖρα ἐπὶ τῆς καρδίας, ἥτις ἐσφυρηλάτει τὸ στῆθός μου ὡς σφύρα σιδηρᾶ, καὶ ὥρμησα πρὸς τὴν θύραν. Βεβαίως θὰ ἤμην ὠχρότερος νεκροῦ.

Ἀλλ' ἐκρατήθην. Μετὰ τρία ἢ τέσσαρα δρομαῖα βήματα, κατώρθωσα νὰ βαδίσω πάλιν βραδέως. Ἐχρειάσθην πρὸς τοῦτο ὑπεραν θρώπινον δύναμιν.

Ὅση ὑπῆρχεν ἐν ἐμοὶ ἠθικὴ δύναμις κατενόουν ὅτι ἔπρεπε νὰ συγκεντρωθῇ, νὰ διπλασιασθῇ ἐν ἀνάγκῃ πρὸς βοήθειάν μου.

Ὤφειλον ἐπὶ ποινῇ ἐξευτελισμοῦ καὶ περιφρονήσεως νὰ μείνω ἀπαθὴς ὡς μάρμαρον ἐνώπιον τῆς γυναικὸς ἐκείνης καὶ τῶν ἄλλων τῶν περὶ αὐτήν.

Καὶ εἰσῆλθον εἰς τὸν θάλαμον.

***

Ἐπὶ τῆς κλίνης ἔκειτο ἐκτάδην καὶ ὑπτία νεαρὰ γυνὴ κάτωχρος καὶ ἰσχνὴ μὲ κεκλεισμένους ὀφθαλμούς, ὡς νεκρά, φέρουσα εἰσέτι ἐνδυμασίαν τοῦ ταξειδίου. Ὁ πῖλός της ἔκειτο ἐρριμένος ἐπὶ τῆς κλίνης πλησίον της, τὸ δὲ πρόσωπόν της ἦτο διάβροχον ἐξ ὕδατος ψυχροῦ, ὅ ὁποῖον βεβαίως θὰ εἶχον ἀρτίως ραντίσει αὐτὴν ὅπως συνέλθῃ ἐκ τῆς λιποθυμίας. Παρὰ τὴν κλίνην, πρὸς τὸ μέρος τῆς κεφαλῆς, ἐκάθητο ἐπὶ καθέδρας ἀνήρ τις μεσήλιξ ἐξυρισμένος τὸν πώγωνα καὶ στρεφόμενος ἐπὶ τοῦ καθίσματός του ὡσανεὶ ὠθεῖτο ὑπὸ ἐλατηρίου, ὅτε μὲν πρὸς τὴν γυναῖκα, ὅτε δὲ πρὸς τὴν θύραν τοῦ θαλάμου, ἀναμένων βεβαίως τὴν ἰατρικὴν βοήθειαν.

Ἡ γυνὴ ἐκείνη ἦτο ἡ κόρη μεθ' ἧς πρὸ ὀκταετίας ὠνειροπολήσαμεν καὶ ὡρκίσθημεν βίον αἰωνίου ἔρωτος, ἦτο ἡ Χάρις, ἡ προδότις τῶν ἱερωτέρων μου πόθων· ὁ δὲ ἀνὴρ ἦτο ὁ διὰ τῶν χρημάτων του ἀγοράσας αὐτήν.

— Τί μὲ θέλετε κύριε; ἠρώτησα ψυχρῶς τὸν σύζυγον.

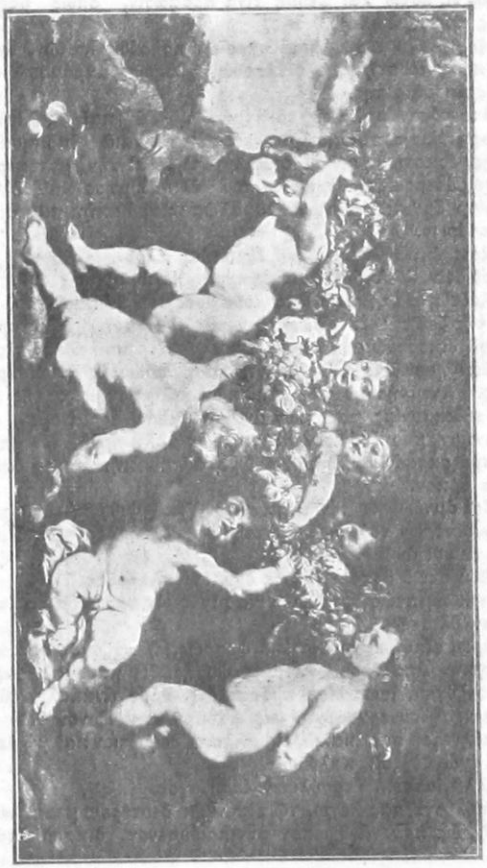
— Ἄ! σεῖς εἶσθε ὁ ἰατρός; εἶπεν ἐγερθεὶς οὗτος καὶ σπεύδων πρὸς ἐμέ.

Προφθάσατε, ἰατρέ, παρακαλῶ, σώσατε τὴν σύζυγόν μου. Σώσατέ την. Φανταισθῆτε, χθὲς μόλις τὸ ἑσπέρας ἔγειναν οἱ γάμοι μας καὶ ἀνεχωρήσαμεν ἀμέσως διὰ νὰ ταξειδεύσωμεν.

Προσελθὼν ἔλαβον τὴν ἀριστερὰν χεῖρα τῆς Χάριτος, ἀφῆρεσα τὸ χειρόκτιον καὶ ἔψαυσα τὸν σφυγμὸν ἐνῷ ἐπέθετον τὴν ἄλλην ἐπὶ τοῦ μετώπου της.

Ἡ ἐπαφὴ ἐκείνη μοὶ συνέστειλε μετὰ πόνου τὴν καρδίαν ἐν τῷ στήθει μου. Ἐνόμιζες ὅτι λαβὴ σιδηρᾶ μοῦ συνέπτυξεν αὐτὴν αἰφνι-

Ἀπὸ τὴν ξένην Καλλιτεχνίαν

Rubens — Στέφανοι καρπῶν

δίως. Ἀλλ' ἐκράτησα ἐμαυτοῦ. Πάσῃ θυσίᾳ ἔπρεπε νὰ μείνω ἀπαθὴς ἐνώπιον τοῦ συζύγου τῆς μνηστῆς μου. Ἀλλ' ἐφοβούμην μὴ δὲν κατισχύσω τῆς θανασίμου ἐκείνης ταραχῆς μου καὶ ἀνεζήτουν ἤδη μέσον τι, ἔστω καὶ ψευδῆ τινα πρόφασιν, ὅπως μείνω μόνος μετὰ τῆς κόρης ἐκείνης.

Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ ὁ σύζυγος ἐξηκολούθει λαλῶν, ἐνῷ ἐγὼ ἔκυπτον πρὸς τὸ στῆθος τῆς λιποθύμου ὅπως ἀκροασθῶ τοὺς παλμοὺς τῆς καρδίας της.

— Ἦτο τόσον καλὰ εἰς τὸ ἀτμόπλοιον, ἂν καὶ ἐζαλίσθη ὀλίγον, καὶ ὅμως μόλις ἀπεβιβάσθημεν εἰς τὸν Πειραιᾶ ἐκόπησαν τὰ γόνατά της, ἐσκοτίσθησαν οἱ ὀφθαλμοί της καὶ τὴν μετέφερα ἐδῶ εἰς τὸ προχειρότερον ξενοδοχεῖον ὅπου ἐλιποθύμησε καθ' ὁλοκληρίαν.

Ἠγέρθην ὄρθιος. Διέγνων ἀσφαλῶς καρδιακὴν πάθησιν ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων.

Ἡ Χάρις ἐκινδύνευε νὰ μὴ ἐξυπνήσῃ πλέον.

Μικροῦ δεῖν ἀνελυόμην εἰς δάκρυα. Ἡ ἀνάμνησις τῆς προδοσίας της ἐξηλείφθη ἀκαριαίως ἀπὸ τοῦ νοός μου ἐνώπιον τοῦ κινδύνου ἐκείνου τῆς ζωῆς της. Ἐπανῆλθεν εἰς τὴν μνήμην μου ἡ χαρίεσσα εἰκὼν τοῦ εἰκοστοῦ μου ἔτους, αἱ χλοεραὶ κοιλάδες τῆς ἐξοχῆς, ἔνθα ἠσθάνθημεν ἐγὼ καὶ ἐκείνη τοὺς πρώτους τοῦ ἔρωτός μας παλμούς. Ἀνεμνήσθην τῶν παιδικῶν γελώτων μας, τῆς ἀμερίμνου ἐκείνης εὐδαιμονίας μας, τῶν ἀνθέων, δι' ὧν ἐρραίνομεν ἀλλήλους καὶ ἡ μνήμη μου ἐτόνισεν αἰφνης, ὡς ἄλλη ἠχώ, τὸν ἀπαίσιον ἐκεῖνον πρὸ ὀκταετίας ὑπὸ τὰ ὑψηλὰ τοῦ κήπου της δένδρα προφερθέντα ὅρκον.

— «Σοὶ ὀμνύω εἰς τὸν ἀέρα αὐτὸν ποῦ ψιθυρίζει εἰς τὰς κορυφὰς τῶν δένδρων τούτων, ν' ἀποθάνω τὴν ἡμέραν καθ' ἣν δὲν θὰ δύναμαι νὰ σοὶ ἀνήκω πλέον»

Καὶ ἰδοὺ ὅτι ὁ ὅρκος ἐκεῖνος σχεδὸν ἐπληροῦτο.

Τοιαῦται συμπτώσεις χύνουσι τὸ ρίγος εἰς τὰς φλέβας καὶ τῶν τελειοτέρων ὑλιστῶν.

— Κύριε, εἶπον πρὸς τὸν Ζ... ψυχρῶς, ἡ σύζυγός σας κινδυνεύει· ἔχει ἀνάγκην ἀπολύτου ἡρεμίας ψυχῆς. Ἡ παρουσία σας ὡς νεονύμφου συζύγου, ἴσως λίαν προσφιλοῦς ἢ τ' ἀνάπαλιν δύναται νὰ τὴν συγκινήσῃ συνερχομένην εἰς βαθμὸν ἐπικίνδυνον διὰ τὴν ζωήν της. Ἀπέλθετε, παρακαλῶ, εἰς ἄλλο τι δωμάτιον καὶ μὴ ἐπανέλθητε ἐδῶ ἐὰν ἐγὼ δὲν σᾶς καλέσω.

— Ἀλλὰ ἰατρέ... ἐτραύλισεν ὁ σύζυγος.

— Ἀπέλθετε σᾶς λέγω, τῷ εἶπον ἐκ δευτέρου μετὰ κεκρατημένης ὀργῆς ὡς πρὸς ἄνθρωπον ἀντιποιούμενον δικαιώματά μου τόσον ἱερά.

Ὁ σύζυγος ἐξῆλθε ψιθυρίζων.

Μείνας μόνος ἐχάραξα ἐν τάχει δύο λέξεις· καλέσας δὲ τὸν ὑπηρέτην τῷ ἐνεχείρισα τὴν συνταγὴν καὶ ἀνέμεινα τὸ φάρμακον.

Μετ' ὀλίγας στιγμὰς ἡ Χάρις ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν δραστηρίου φαρμάκου ἤνοιγε τοὺς ὀφθαλμούς.

Ἤμην μόνος μετ' αὐτῆς ἐν τῷ θαλάμῳ, μόνος μετὰ παρέλευσιν ἐτῶν ὀκτώ!

Ἡ ἐπάνοδος τῆς ζωῆς ἐπανέφερεν ἐν ἐμοὶ τὴν πραγματικότητα καὶ τὴν μνησικακίαν μου. Τὸ βλέμμα μου ἔπεσε τυχαίως ἐπὶ δύο μεγάλων λαμπραδαμάντων βαρυτιμοτάτων, κοσμούντων τὰ ὦτα τῆς νεονύμφου κόρης. Ἦτο βεβαίως ἓν ἐκ τῶν δώρων τοῦ πλουσίου μνηστῆρος, δι' οὗ ἠγοράσθη ἡ καρδία της καὶ ἐπροδόθη τὸ τιμαλφέστερον τῶν αἰσθημάτων μου. Ὁ συνήθης πόθος πικροῦ σαρκασμοῦ μὲ κατέλαβε πάλιν.

Ἡ Χάρις ἤνοιξε τὰ γλυκύτατα ὄμματα καὶ περιέφερεν αὐτὰ ἀπὸ τῆς ὀροφῆς πρὸς τὸν παρ' αὐτὴν τοῖχον καὶ ἐκεῖθεν πρὸς τὴν θύραν τοῦ θαλάμου. Μὲ εἶδεν. Ἡ ζωὴ ἐκλονίσθη ἐντός της σφοδρῶς, ἀλλὰ κατίσχυσεν. Ἡ ἔκπληξις ἤνοιξε τὰ χείλη της. Ἐρύθημα χαρᾶς ἔβαψε ροδόχρουν τὸ ὠχρόν της πρόσωπον.

Ἡ στιγμὴ ἦτο κρίσιμος. Ὁ θάνατος ἵστατο πλησίον.

—Ἔκτορ! μοὶ εἶπεν ἀσθενῶς, σὺ εἶσαι; σὺ ἐδῶ πλησίον μου!

Καὶ ἐλύθη εἰς δάκρυα ἀνακαθίσασα ἐπὶ τῆς κλίνης καὶ τείνουσά μοι μεθ' ὁρμῆς τὰς δύο χεῖρας.

—Κυρία, τῇ εἶπον ψυχρῶς, μ' ἐκάλεσαν κατὰ τύχην, ὡς ἰατρόν σας. Μετέρχομαι τὸν ἰατρὸν καὶ ἦλθον ὅπως ἐνασκήσω τὸ ἐπάγγελμά μου, ἤτοι ὅπως σᾶς ἐπισκεφθῶ καὶ λάβω τὴν ἀμοιβὴν τῆς ἐπισκέψεώς μου. Ἡ ἐπιστήμη μοὶ ἐπιτάττει νὰ σᾶς συστήσω ἠρεμίαν ψυχῆς.

—Πρὸς ἐμὲ σαρκασμόν, Ἔκτορ! Ἀφοῦ μ' ἐγκατέλιπες, μὲ πλήττεις σήμερον διὰ σαρκασμοῦ σύ, διὰ τὸν ὁποῖον ἀφίνω τὴν ζωήν; μοὶ εἶπε κλαίουσα.

Πᾶς ἄλλος ἴσως θὰ ἐκάμπτετο· ἀλλ' εἶχον καταληφθῇ ὑπὸ τοιαύτης δυσπιστίας πρὸς τὰ γυναικεῖα δάκρυα, ὥστε ἐμειδίασα.

—Ἀφίνετε τὴν ζωήν; εἶπον. Ὑμεῖς ἦτις ἐπετύχετε, ὅτι ἐπεδιώξατε, πλούσιον σύζυγον, ἀδάμαντας, πλῆθος θεραπόντων, πολυτελεῖς ἐσθῆτας, καὶ τόσην εὐδαιμονίαν; Ἔλα δά! Καὶ ἔχετε τὴν ἀφέλειαν νὰ πιστεύητε ὅτι τὰ ρωμαντικὰ αὐτὰ δάκρυα δύνανται νὰ πιστευθῶσιν ὡς εἰλικρινῆ; Ἀλλ' αὐτὰ ἐφαρμόζονται μόνον εἰς τὰ μυθιστορήματα, κυρία μου.

—Πῶς φαίνεται ὅτι δὲν μὲ ἠγάπησας ποτέ! εἶπεν ἡ Χάρις. Ἔκτορ, σὺ ἔφυγες· ἀγνοεῖς ὁποίας νύκτας καὶ ἡμέρας φρικώδεις διῆγον μόνη μακρὰν σου. Ἀγνοεῖς ὅτι τὰς πρὸς σὲ ἐπιστολάς μου ἐκράτει ἡ μήτηρ μου καὶ κατέστρεφεν αὐτὰς ἵνα μὴ τὰς λάβῃς, ὡς ἡ ἰδία ὕστερον μοῦ εἶπε, διότι εἶχε συλλάβει κατὰ νοῦν τὴν ἐπίτευξιν τοῦ γάμου τούτου μετὰ τοῦ ἀπηνεστέρου ἐχθροῦ τοῦ πατρός μου, νομίζουσα ὅτι οὕτω μοὶ ἐδώρει τὸν πλοῦτον καὶ τὴν εὐτυχίαν. Ἀγνοεῖς ὅτι ἄνευ τοῦ γάμου τούτου ὁ πατήρ μου θὰ ἐσύρετο εἰς τὰς φυλακὰς ἠτιμασμένος, ὅτι μοὶ ἀπέδειξαν δι' ἐφημερίδος ἐπὶ τούτῳ πλαστογραφηθείσης, ὡς ὕστερον μοὶ ὡμολόγησαν, ὅτι ἐνυμφεύθης ἐν Βερολίνῳ, ὦ Θεέ μου, καὶ τί δὲν μοῦ ἔκαμαν νὰ συγκατατεθῶ εἰς τὸν γάμον αὐτὸν τὸν ἀποτρόπαιον; Τὸ στῆθος μου, κα-

τὰ τοῦ ὁποίου κατέπιπτον τοιαῦται πληγαί, καὶ ἡ νόσος ἐνεφώλευσεν ἐν αὐτῷ καὶ ἀνεπτύχθη ταχεῖα. Εἶδον τέλος τὸν πατέρα μου συλλαμβανόμενον ἐν τῇ οἰκίᾳ μας ὑπὸ κλητήρων σταλέντων ὑπ' αὐτοῦ τοῦ βασιλέως τοῦ ὅπως ἀπαχθῇ εἰς τὴν φυλακὴν καὶ τότε ἐν γνώσει πλέον ὅτι ἔμελλον ν' ἀποθάνω, πρασηνέχθην εἰς τὴν θυσίαν.

Ὁ δήμιος οὗτος, ὅστις ἦτο ὁ διώκτης τοῦ πατρός μου, μὲ ἠγάπα, ἦτο ἱκανὸς νὰ διαπραξῃ τὰ πάντα ὅπως μὲ συνδέσῃ πρὸς ἑαυτὸν καὶ ἐπέσπευδε διὰ τοῦ ἀπηνεστέρου τρόπου τὴν καταστροφήν. Ἕκτορ, λάβε τὸ ἐπὶ τῆς τραπέζης ἐκείνης μικρὸν κλεῖθρον, λάβε, σὲ παρακαλῶ, πρὸς χάριν μου. Ἄνοιξον τὸ κιβώτιόν μου ἐκεῖνο. Ἐγὼ δὲν ἔχω πλέον δυνάμεις. Θὰ εὕρῃς ἐντὸς αὐτοῦ μίαν μέλαιναν πυξίδα. Ἄνοιξον καὶ ἀνάγνωθι ὅ,τι περιέχει. Δὲν ἐπίστευον ὅτι ἤθελον σὲ ἰδεῖ πρὶν ἀποθάνω καὶ ἔγραφον ὅπως τὸ ἀναγνώσῃς τοὐλάχιστον μετὰ τὸν θάνατόν μου.

Τοιαύτη φρικώδης ἀποκάλυψις μοῦ ἐφάνη ὅτι ἀνέτρεφε περὶ ἐμὲ τὸν κόσμον. Μῖσός τι πρωτοφανὲς ἐγεννήθη ἐντός μου. μῖσος κατ' ἐμοῦ τοῦ ἰδίου,

Τελευταία τις ἀμφιβολία μὲ κατεῖχεν. Ὥρμησα πρὸς τὸ ἐπὶ τῆς τραπέζης κλεῖθρον. Ἤνοιξα τὸ κιβώτιον καὶ τὴν ἐν αὐτῷ πυξίδα, τρέμων, μὲ ἀναπνοὴν βραχεῖαν, ἀσθμαίνων, παράφορος. Ἡ πυξὶς περιεῖχε μίαν εἰκόνα, τὴν εἰκόνα μου, ἐν μέσῳ ἀνθέων ἀπεξηραμένων. Ὅλα ταῦτα τῇ εἶχον δωρήσει ἐγὼ κατὰ τὴν κατηραμένην ἐκείνην ἡμέραν τῆς εἰς Βερολῖνον ἀναχωρήσεώς μου. Πλησίον αὐτῶν ἔκειτο τετράδιον χειρόγραφον.

Ἥρπασα τὸ τετράδιον, τὸ ἤνοιξα καὶ παρετήρησα ὅτι ἦτο γεγραμμένον ἐν εἴδει ἡμερολογίου. Ἦτο ὁ γραφικὸς χαρακτὴρ τῆς Χάριτος.

—Ἕκτορ, τὴν ἤκουσα τότε νὰ μοῦ λέγῃ διὰ φωνῆς ἀσθενοῦς, ἐλθὲ πλησίον μου καὶ ἀνάγνωθι ἐδῶ σιμά μου. Θέλω νὰ σὲ βλέπω. Ἀφ' ἧς στιγμῆς σὲ εἶδον σήμερον, εἶμαι καλλίτερα. Μοὶ φαίνεται ὅτι ἡ νόσος μου ἦτο ἡ ἀπουσία σου. Ἀ! διστάζω νὰ τὸ εἴπω, ἀλλ' ἀρχίζω νὰ ἐλπίζω ὅτι θὰ θεραπευθῶ. Θὰ ἦσαι ὁ ἰατρός μου.

Ἐπλησίασα πρὸς τὴν κλίνην ἀναγινώσκων καὶ κλαίων.

Τὸ χειρόγραφον ἐκεῖνο ἦτο ὁ κατάλογος τῶν βασάνων ἃς ὑπέστη ἡ Χάρις δι' ἐμέ. Τῇ μυσαρᾷ ἐπιβολῇ καὶ ἐνεργείᾳ τῆς μητρός της, διψώσης πλοῦτον ἄφθονον, τὴν ἐξηπάτησαν, τὴν ἔκλεψαν, τὴν ἐδέσμευσαν, τὴν ἐβολοφόνησαν, ὅπως τὴν ἀποχωρίσωσι ἀπ' ἐμοῦ καὶ τὴν περιβάλωσι διὰ τοῦ πλούτου τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου. Διῃθε ἐπὶ τοῦ εὐθραύστου ὀργανισμοῦ τῆς Χάριτός μου ὅλος ὁ μολύβδινος αὐτῶν ἐγωϊσμός καὶ ἰδοὺ πῶς μοῦ τὴν ἀπέδιδον, ἐξηντλημένην, ἠμιθανῆ, ἀλλὰ πιστὴν εἰς τὸν ὅρκον καὶ τὸν ἔρωτά της.

Ἐγὼ δὲ μόνος ἤμην ὁ ἄνανδρος, ὁ χάριν τῆς ἐπιστήμης μου λησμονήσας αὐτὴν μόνην ἐν τῇ πάλῃ ἐκείνῃ τῇ ἀνίσῳ καὶ λυσσώδει, ἣν δι' ἐμὲ τὸν ἐγωϊστὴν διεξήγαγε συντριβεῖσα ἐπὶ τέλους ἡ δύστηνος κόρη. Καὶ δὲν ἤρκει τοῦτο. Ἔπρεπε νὰ τῇ καταφέρω ὡς τελευταῖαν θανάσιμον πληγὴν τὸν σαρκασμόν μου δι' ὅλου αὐτῆς τὸ ἅγιον μαρτύριον. Ἐπὶ τῆς κλίνης τοῦ θανάτου της τῆς ἱερᾶς, ἐκεῖ ἐν τόπῳ ξένῳ ἐκπνέουσαν δι' ἐμέ, ἦλθον ἐγὼ ὁ ἄθλιος νά τὴν χλευάσω ὡς φιλάρεσκον.

Ἡ ἀπιστία μου εἶχεν ἤδη φθάσει εἰς τὰ ὅρια τοῦ κακουργήματος.

Οἱ ὀφθαλμοί μου ἦσαν πλήρεις δακρύων καὶ ἡ καρδία μου πλήρης μίσους κατ' ἐμαυτοῦ τοῦ ἰδίου.

—Βέβαια, ἐσκεπτόμην δάκνων τὴν χεῖρά μου ἐνῷ ἀνεγίνωσκον συγκεχυμένος, ἠγάπας μίαν κόρην, τὴν ἐγκατέλιπες ὅπως κοσμήσῃς σεαυτὸν δι' ἐπιστήμης, καὶ ὁ νέος πρὸς τὴν ἐπιστήμην ἔρως σου σοὶ ἐξήλειψεν ἐκ τῆς μνήμης τὸν πρὸς τὴν κόρην ἔρωτά σου. Μετὰ ὀκταετίαν ὅλην, ἀφοῦ πλέον ἐνόμισας ὅτι κατέκτησας τὴν ἐπιστήμην, ἰδοὺ ζητεῖς νέαν τέρψιν ὡς ζητεῖ τις νέον φαγητόν. Μίαν ἡμέραν, μὴ ἔχων τί νὰ πράξῃς, ἀναμιμνήσκεσαι αἴφνης τοῦ πρὸς τὴν κόρην ἀρχαίου ἔρωτός σου. Ἰδοὺ μία τέρψις, λέγεις. Ἀλλὰ τὴν εὑρίσκεις εἰς τὸν βραχίονα ἄλλου συζύγου καὶ ὀργίζεσαι διὰ τὴν ἀπιστίαν ἐκείνης, ἥτις ἀποθνήσκει διὰ σὲ τὸν ἀληθῶς ἀπιστήσαντα. Τοιαύτη δολοφονία ὅπως ἐκπλυθῇ ἀπαιτεῖ ἔργον τι μετανοίας ἀσύνηθες, ὑπεράνθρωπον.

Ἰδοὺ ἤδη ἡ κόρη αὕτη ἐνώπιόν σου ἐκπνέουσα. Σῶσον αὐτὴν διὰ τῆς ἐπιστήμης σου. Τί ἐπὶ τόσα ἔτη σπουδάζων κατώρθωσας, ἐὰν δὲν δύνασαι τοὐλάχιστον νὰ σώσῃς διὰ τῆς ὅσον σὺ ἀχαρίστου ἐπιστήμης σου ἐκείνην ἥτις διὰ σὲ ἀποθνήσκει;

— Χάρις, συγγνώμην, συγγνώμην! ἀνέκραξα χυθεὶς καὶ καλύψας διὰ φιλημάτων τὸ ὠχρόν της πρόσωπον. Χάρις! θὰ συγχωρήσῃς ποτὲ τὸν ἄθλιον ὅστις σ' ἐπρόδωκεν ἀλλὰ δὲν ἔπαυσε ποτὲ νὰ σὲ λατρεύῃ; θὰ σωθῇς, θὰ φύγωμεν ὁμοῦ, θὰ σοὶ ἀνήκω εἰς τὸ μέλλον. Χάρις, παιδική μου φίλη, ὦ! εἰπέ μοι ὅτι μὲ συγχωρεῖς, εἰπέ μοι.

Αἴφνης ὠπισθοχώρησα περιδεὴς καὶ ᾐσθάνθην ὀρθωθείσας ἐπὶ τῆς κεφαλῆς μου τὰς τρίχας τῆς κόμης μου

Ἡ Χάρις ἦτο νεκρά.

Ἦτο ψυχρά, ἄψυχος, ὠχρά. Οὐδὲ εἰς παλμὸς πλέον ἐν τῷ στήθει της ἔζη.

Ἡ ζωή της εἶχε διέλθει ἐν τῷ ἀπείρῳ τοῦ χρόνου πλήρης καλλονῆς, ἔρωτος καὶ μαρτυρίου. Μετ' αὐτὴν ἤρχιζε πάλιν τὸ ἄπειρον, ὡς ἀρχίζει τὸ μέλαν χάος τοῦ στερεώματος, πέραν τοῦ ἄκρου τῆς φωτεινῆς γραμμῆς, ἣν ἀφίνει ὁ διάττων ἀστήρ.

Ἐκράτουν διὰ τῶν δύο μου χειρῶν τὴν κεφαλὴν αὐτῆς ἐπὶ τοῦ στήθους μου καὶ ἔβλεπον αὐτὴν σιωπηλὸς μὲ ξηρὰ τὰ βλέφαρα, παράδοξοι δὲ στοχασμοὶ διέσχιζον τὸν ἐγκέφαλόν μου διασταυρούμενοι, ὡς σχίζουσιν ἀπειροπληθεῖς κεραυνοὶ τὸν μαῦρον οὐρανὸν ἐν θυελλώδει νυκτὶ ἀγρίου χειμῶνος.

Ἡ θύελλα τῆς κεφαλῆς μου διετέλει ἐν φοβερᾷ ἀντιθέσει πρὸς τὴν νεκρὰν γαλήνην ἐκείνου τοῦ πτώματος.

Οὐδὲ εἰς παλμός! Ὀλιγωτέρα γαλήνη ἄρχει ἐν τῷ κέντρῳ τῆς ἀπεράντου Σαχάρας ὅταν δὲν κινῆται ἀνέμου πνοή, ὀλιγωτέρα ἐν τῇ νεκρᾷ σφαίρᾳ τῆς σελήνης κατὰ τὰς νύκτας αὐτῆς τὰς παγετώδεις, ἢ ὅσον ἐν τῷ πτώματι ἐκείνῳ, ἐντὸς τοῦ ὁποίου πρό τινων μόλις στιγμῶν ἔληξε ζωὴ τόσον ὡραία, τόσον περιπαθὴς καὶ συνάμα τόσον δυστυχής!

Τί ἔγεινεν ἡ ζωὴ ἐκείνη; Ὑπῆρχεν ἀρά γε ἀκόμη ἄλλοῦ που ἀόρατος ἡ ὕπαρξις, ἡ ψυχή, ὡς λέγουν, τὸ πνεῦμα, τὸ ἐγώ, ὅπερ εἶχε ζωοποιήσει ἐπὶ 23 ἔτη τὸ σῶμα ἐκεῖνο, τόσον ἁρμονικῶς μετ' αὐτοῦ συνδυασθέν, ὅπερ ἔκειτο τότε νεκρὸν ἐνώπιόν μου, ἢ μήπως ἐξηφανίσθη μετὰ τῆς ζωῆς διὰ παντός, οὖσα ἁπλοῦν φαινόμενον τῶν ἰδιοτήτων τῆς ὕλης ἐξ ἧς συνέκειτο;

Καὶ ἰδοὺ αἴφνης ἀνέζη ἐν τῷ ἐραστῇ ὁ ὑλιστής.

Ἐκράτουν τὴν ὡραίαν ἐκείνην κεφαλὴν καὶ ἐσκεπτόμην ἐν φρενίτιδι, τῆς ὁποίας παραδόξως μοὶ ἀπομένει ἡ μνήμη.

— Εἶναι ἄψυχος ὡς ὁ σίδηρος τῆς κλίνης ἐκείνης, ἄψυχος ὡς ἡ τράπεζα, ὡς ὁ τοῖχος ἐκεῖνος, ὁ ἀναίσθητος καὶ εὐτελής. Δύναται τώρα ν' ἀντηχήσῃ πλησίον τοῦ πτώματος τούτου, ὅπερ ἄλλοτε ἦτο ἡ Χάρις μου, δύναται ν' ἀντηχήσῃ ἡ θειοτέρα μελῳδία ἢ ὑφηλοτέρα ποίησις· δὲν θὰ κινηθῇ, δὲν θὰ πὴν ἀκούσῃ, ὡς δὲν τὴν ἀκούει ὁ λίθος, τὸ χῶμα ἐντὸς τοῦ ὁποίου μετ' ὀλίγας ὥρας θὰ κῆται.

Καὶ ὕστερον;

Ἡ φύσις ἐν τῇ αἰωνίᾳ καὶ ἀμειλίκτῳ ἐφαρμογῇ τῶν νόμων της θὰ ἐξακολουθήσῃ τὸ αἰώνιον ἔργον της, ἡ κατανόησις τοῦ ὁποίου εἶναι τόσον μακρὰν ἀφ' ἡμῶν τῶν ἐλαχίστων καὶ ἀμαθῶν μικροβίων της, ὥστε θεωροῦμεν αὐτὸ ἀποτρόπαιον καὶ ἀπεχθὲς ἐνῷ εἶναι σοφὸν καὶ ὅφιστον.

Ναί, ὕστερον ἡ λευκὴ αὐτη χροιὰ θ' ἀλλοιωθῇ βαθμηδὸν ὑπὸ τὴν ἐπαφὴν τοῦ χώματος. Οἱ ὀφθαλμοὶ θὰ κοιλανθῶσιν, ἡ σὰρξ θὰ καταπέσῃ εἰς κόνιν λιπαίνουσα τὴν γῆν καὶ γεννῶσα νέας ζωάς, νέας ὑπάρξεις, ζωϊκὰς καὶ φυτικάς, ἐχούσας καὶ αὐτὰς κάλλος, ἔρωτα, ζωήν, σφρῖγος, καὶ ἐκ τῆς κεφαλῆς ταύτης τῆς Χάριτός μου, ἣν ἄλλοτε ἔσφιγξα θερμήν, μειδιῶσαν, ἐρατεινὴν εἰς τὸ στῆθός μου, ἤδη δὲ σφίγγω κοιμωμένην ψυχρὰν καὶ ἀκίνητον, θ' ἀναδοθῇ εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς ὠχρὸν νεκράνθεμον ἢ θὰ εἰσέλθῃ εἰς τὰς ρίζας τοῦ φυτευθησομένου δένδρου γενναίᾳ φυτικὴ ζωή, καὶ τὸ δένδρον καὶ τὸ νεκράνθεμον θ' ἀνθίσῃ, τὸ δὲ πτηνὸν καὶ ἡ χρυσαλλὶς, τρεφόμενα ἐξ αὐτοῦ, θὰ λαμπρύνωσι τὸ χρῶμα τοῦ περικαλλοῦς των πτερώματος καὶ χάρις εἰς τὴν τροφὴν των ταύτην θὰ καθηδύνωσι τὸ μὲν διὰ τοῦ κελαδήματος ἡ δὲ διὰ τῶν πτερύγων της τὸν διαβάτην.

Καὶ ἰδοὺ ἡ ζωὴ ἐπὶ τῆς γῆς, ὁλονὲν ἀνανεουμένη αἰωνία, διερχομένη ἄνωθεν τῶν παθῶν ἡμῶν καὶ τῶν θρήνων ὑπὸ νόμον ἀμείλικτον καὶ ἀπαθῆ, ζωὴ δι' ἣν οὐδὲν ὑπάρχει μέγα ἢ ὡραῖον ἢ κακὸν ἢ εἰδεχθὲς ἢ ἀποτρόπαιον.

Αἴφνης κραυγὴ βραχεῖα καὶ βραχνώδης μὲ ἀπέσπασε τῆς σειρᾶς τῶν σκέψεών μου. ἢ μᾶλλον μὲ συνέκρουσε σφοδρῶς πρὸς τὴν δεινὴν πραγματικότητα.

Ἦτο ὁ σύζυγος ἀνυπομονήσας, ἐλθὼν καὶ ἰδὼν νεκρὰν μὲν τὴν σύζυγόν του, ἐμὲ δὲ περιπτυσσόμενον τὴν κεφαλὴν αὐτῆς.

Ὁ τιναγμὸς ὑπῆρξε τοσοῦτον ἰσχυρός, ὥστε ἐγὼ ὁ ἰατρός, ὅστις πρὸ μιᾶς περίπου ὥρας εἶχον εἰσέλθει εἰς τὸν θάλαμον ἐκεῖνον ἀπαθὴς καὶ μὲ μειδίαμα σαρκασμοῦ εἰς τὰ χείλη, κατέπεσα ἀναίσθητος εἰς τοὺς πόδας τῆς κλίνης.

Δὲν ἐνθυμοῦμαι πλέον τίποτε.

Μετὰ νόσον μακρὰν τὰς αἰσθήσεις μου ἀνέλαβον ἐν Σύρῳ ἀλλ' ἀπελθὼν εἰς Πειραιᾶ ἔγραφα τὰς γραμμὰς ταύτας καθήμενος ἐπὶ τοῦ τάφου τῆς Χάριτος πλησίον μύρτου καὶ ροδῆς ἃς ἐγὼ ἐφύτευσα καὶ ἐπότιζον ὁ ἴδιος.

Ἤδη εἶμαι ὑλιστὴς ἐκ πεποιθήσεως, εἴρων καὶ σκληρός. Ἀλλ' ἐνίοτε, τὸ μεσονύκτιον, ὅτε σιγᾷ ἐν τῷ κοιμητηρίῳ ἡ φύσις καὶ λάμπουν οἱ ἀστέρες εἰς τὸν οὐρανόν, νομίζω ὅτι ἐν ἐμοὶ λαλεῖ τις ἄλλη ἀκατάληπτος ὕπαρξις, ὅτι πτερυγίζει περὶ ἐμὲ προσφιλὴς ψυχὴ ψιθυρίζουσά μοι:—Ὑπάρχω.

Ἄ! τότε ἀμφιβάλλω, τότε κλαίω».

Ι. ΦΡΑΓΚΙΑΣ

ΚΑΛΩΣ ΗΛΘΕΣ

Στὸ Νέο μας Θωρηκτό

Καλῶς ἦλθες, καλῶς ἦλθες, σιδερόφρακτο καράβι,
καλῶς ἦλθες ἀπ' τὰ ξένα στὰ γαλάζια μας νερά!
Ἀναστέναξαν γιὰ σένα κι' ἀναθάρρεψαν οἱ σκλάβοι
πῆρε ὁ πόθος των ἐλπίδα, πῆρ' ἡ ἐλπίδα των φτερά.

Ὦ! χαρά στο τὸ χρυσάφι, πάντ' ἀθάνατο θὰ μείνῃ,
τρεῖς φοραῖς πειὸ τιμημένο, τρεῖς φοραῖς πειὸ φωτεινό,
ποῦ ἀποκτήθηκε μὲ κόπους κ' ἤρθε κ' ἔδραμε νὰ γίνῃ
θώρακας γιὰ τὴν πατρίδα, κάστρο της θαλασσινό.

Καλῶς ἦλθες, καλῶς ἦλθες στὰ νερὰ τῶν ἀθανάτων!
Πέλαγα οὐρανοβαμμένα, θάλασσες ἑλληνικὲς
γιὰ νὰ σὲ καλοδεχθοῦνε στέλνουνε τὰ κύματά των,
ἄτια ἀσέλωτα, τρεχάτα, μὲ τὴς χαίτες τὴς λευκές,

Ἡ πατρίδα θὰ σὲ βλέπῃ μὲ τὰ μάτια δακρυσμένα,
μὲ τὰ μάτια δακρυσμένα θὰ σὲ βλέπωμε κ' ἐμεῖς
ὡς τὴν ὥρα ποῦ θ' ἀράξῃς μέσ' στῆς Νίκης τὸ λιμένα,
μέσ' στῆς Δόξης τὸ λιμένα, τὸ λιμένα τῆς Τιμῆς.

ΙΩΑΝΝ. ΠΟΛΕΜΗΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

ΠΕΡΙΚΛΗΣ ΒΙΖΟΥΚΙΔΗΣ

Εἶνε πολὺ νέος τὴν ἡλικίαν καὶ πολὺ παλαιὸς γνώριμος πρὸς πᾶν ὅ,τι σχετίζεται μὲ τὴν πρόοδον, τὸν πολιτισμόν, τὰ γράμματα, τὴν ἐπιστήμην. Ἐγεννήθη ἐν Κ)πόλει τὸ 1879. Ἠσθάνετο ἔλκων τὴν καταγωγήν, αἰσθάνεται εἰς τὰς φλέβας του σφῦζον τὸ ἀλβανοηπειρωτικὸν αἷμα, τὸ ὁποῖον κινεῖ τὸν ὀργανισμόν του εἰς διαρκῆ ἐργασίαν καὶ πάλην καὶ ἐμπνέει τὰ ὑψηλὰ καὶ γενναῖα συναισθήματα. Τὰς ἐγκυκλοπαιδικὰς σπουδάς του ἔκαμεν ἐν τῷ Ἑλληνικῷ λυκείῳ τοῦ Πέραν ἐξ οὗ ἀπεφοίτησεν δεκαεξαετής. Εὐθὺς μετὰ ταῦτα μετέβη εἰς Γερμανίαν καὶ ἐνεγράφη εἰς τὴν ἰατρικὴν σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Ἰένης. Κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ 1897 ἐνεγράφη εἰς τὴν νομικὴν σχολὴν τοῦ Μονάχου, διακούσας μαθήματα παρὰ τοῖς von Bechmann, Birkmeyer, Brentano, v. Sicherer, v. Stengel, v. Ullmann.

Ἀπὸ τοῦ 1898 μέχρι τέλους τοῦ 1901 ἐξηκολούθησε τὰς σπουδὰς αὐτοῦ ἐν Βερολίνῳ παρὰ τοῖς καθηγηταῖς Berner, Brunner, Dernburg, Gierke, Heymann, Hübler, Kahl, Kohler, v. Liszt, Oertmann, Paulsen, Wagner, Wilamowitz—Moellendorf.

Τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1902 ὑπέστη τὸ examen rigorosum, τὴν αὐστηρὰν διδακτορικὴν δοκιμασίαν τῆς σχολῆς τῶν νομικῶν τοῦ Βερολινείου Πανεπιστημίου, τὸν δὲ Μάϊον τοῦ 1902 ἀνηγορεύθη Doctor juris utriusque (διδάκτωρ ἀμφοτέρων τῶν δικαίων) μὲ τὸν βαθμὸν cum laude (μετ' ἐπαίνων) Ἡ ἐπὶ διδακτορίᾳ διατριβή του, εἰς τὴν Νομικὴν Σχολὴν τοῦ Βερολίνου, τὴν παροιμιώδη διὰ τὴν αὐστηρότητά της, «περὶ τῆς ἐσχάτης προδοσίας» (Hochverrat), ἡ ὁποία ἔκαμε δύο ἐκδόσεις ἀπὸ γερμανὸν ἐκδότην, καὶ διὰ τὴν ὁποίαν καὶ κρίσεις ἔγιναν εὐνοϊκώταται καὶ παραπομπαὶ εἰς αὐτὴν μὲ εὔφημον μνείαν εἰς τὰ μεγάλα συστηματικὰ συγγράμματα ἐξεχόντων νομομαθῶν, ὁποῖοι εἶνε ὁ von Liszt ὁ Binding ὁ Olshausen, ὁ van Calker, ὁ Koehler, ἦτο τὸ πρῶτον εὐσταθὲς βῆμά του εἰς τὸ στάδιον τῆς ἐπιστήμης, εἰς τὸ ὁποῖον ἑκάστοτε καὶ νέας δρέπει δάφνας.

Προικισμένος μὲ μεγάλην θέλησιν καὶ ἔχων ὡς σύμβουλόν του τὸ πάντοτε ἐμπρός, δὲν ἀπεκοιμήθη εἰς τὰς δάφνας τῆς πρώτης ἐπιτυχίας του ἀλλ' ἐξηκολούθησε τὴν ἐργασίαν του μὲ νέας πραγματείας, ὁποῖαι «αἱ θεμελιώδεις νομοθετικαὶ σκέψεις «(Legislatorische Grundgedanken), «οἱ τίτλοι τοῦ δικαίου τῆς πατρωνείας καὶ ἡ οἰκουμενικὴ σύνοδος τοῦ Τριδέντου» (Die Erwerbstitel des Patronatsrechtes und das Konzil von Trient) εἰς τὸ περιοδικὸν «Ἀρχεῖον τοῦ Καθολικοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαίου» καὶ ἄλλα. Τὰ ἔργα του ταῦτα ἐφελκύσαντα τὴν ἐκτίμησιν τοῦ ἐπιστημονικοῦ κόσμου συνετέλεσαν εἰς τὸ νὰ κληθῇ συνεργάτης τοῦ πολυτόμου συγγράμματος «περὶ τοῦ δημοσίου δικαίου τῶν συγχρόνων πολιτειῶν» εἰς τὴν συγγραφὴν τοῦ ὁποίου μετέχουν μόνον ἔξοχοι νομικοί.

Τὸ 1902—1903 εἰργάσθη ἐν τῷ Ποινικῷ Σεμιναρίῳ τοῦ von Liszt, συνεπλήρωσε δὲ καὶ ἐξέδωκε τὸ δεύτερον τὴν ἐπιστημονικὴν πραγματείαν του «der Hochverrat».

Ὑπείκων εἰς τὴν σφοδρὰν ἐπιθυμίαν φιλοστόργων γονέων κατῆλθεν εἰς Κ)πολιν. Τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1904 καὶ διωρίσθη δικηγόρος παρὰ τῷ Γερμανικῷ Προξενικῷ Δικαστηρίῳ Κ)πόλεως εἶτα δὲ παρὰ τῷ Ἑλληνικῷ. Συγχρόνως ἐχρημάτισε Γενικὸς γραμματεὺς τοῦ Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου, γραμματεὺς τῆς Κοινωνιολογικῆς καὶ Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Συλλόγου. Ἐκεῖ χωρὶς νὰ ἀπορροφηθῇ ἀπὸ τὴν μεγάλην ἐργασίαν του ὡς δικηγόρος, ἰδίᾳ παρὰ τῷ Γερμανικῷ Προξενείῳ, πλεῖστον μέρος τοῦ χρόνου του διέθετεν εἰς ἐξύψωσιν τῶν ὁμογενῶν ἄλλοτε ὡς εἰδικὸς καὶ κατόπιν ὡς γενικὸς γραμματεὺς τοῦ Ἑλλ. Φιλ. Συλλόγου, τοῦ ὁποίου ἐφιλοδόξησε τὴν τελείαν ἀναμόρφωσιν. Ἄλλοτε ὡς γραμματεὺς τῆς Κοινωνιολογικῆς Ἐπιτροπῆς, συχνὰ καὶ διὰ σοφῶν διαλέξεων κατακηλῶν τὰ ὦτα τῶν ἀκροατῶν του. Καὶ ὡς χειριστὴς δὲ τοῦ καλάμου ἐν τῇ δημοσιογραφίᾳ ἀνεδείχθη ἄλλος Λουκιανὸς εἰς τὴν εὐφυΐαν, τὸ σκῶμμα, τὴν γοργότητα τῆς

σκέψεως, τὴν χάριν τοῦ λόγου καὶ τὴν δημιουργικὴν ἐπὶ προσώπων καὶ πραγμάτων ἀλληγορίαν.

Ἐν τῷ ἀκραιφνεῖ πατριωτισμῷ του διαβλέπων ὅτι ἐν Εὐρώπῃ διαμένων πολὺ ἐπωφελέστερος τῇ πατρίδι γίγνεται, ἀπῆλθε καὶ πάλιν εἰς Βερολῖνον καὶ ἀπὸ τοῦ 1906 εἰς τὴν ἐπιστήμην του ἐγκύπτων διατελεῖ συνεργάτης τῶν ἐπιστημονικῶν συγγραμμάτων τῆς Bibliothek des öffentlichen Reehts, τῆς Deutsche Juristen-Zeitung, τοῦ Archiv für Rechts-und wirts chaftsphilosophie, Zeitschrift für Volkerrecht und Rundesstaatsrecht· Ἡ ἐν Εὐρώπῃ διαμονή του εἶνε μία συνεχὴς ἐργασία πρὸς ἀνύψωσιν τοῦ γοήτρου τοῦ Ἑλληνικοῦ ὀνόματος. Ἡ συμμετοχή του εἰς τοὺς ἐπὶ ταῖς ἑξηκονταετηρίσι τῶν νομοδιδασκάλων τοῦ Βερολινείου Πανεπιστημίου Kohler καὶ v. Liszt δημοσιευθέντας πανηγυρικοὺς τόμους καὶ εἰς τὸ ἐπὶ τῇ ἑκατονταετηρίδι τοῦ Πανεπιστημίου τούτου ἐκδοθὲν Ἐπιστημονικὸν Λεύκωμα τῆς Γερμανικῆς Ἐφημερίδος τῶν Νομικῶν, ὁμιλοῦσι καλύτερον παντὸς λόγου, ὁποίαν ὁ διαπρεπὴς Ἕλλην κατέχει θέσιν ἐν τῇ ἐκτιμήσει καὶ συνειδήσει τοῦ ἐν Εὐρώπῃ ἐπιστημονικοῦ κόσμου. Καὶ δὲν εἶνε αὐτὴ μόνον ἡ ἐθνικὴ ἀληθῶς ἐργασία του. Ἐδημοσίευσεν ἐπανειλημμένως πολιτικὰ καὶ ἄλλα ἄρθρα περὶ τῶν ἑλληνικῶν πραγμάτων ἐν τῇ «Ἐφημερίδι τοῦ Φός», ἐν τῇ «Ἐθνικῇ Ἐφημερίδι», ἐν τῇ «Βιενναίᾳ Γενικῇ Ἐφημερίδι», ἐν τῇ ἐφημερίδι «Ἀλτονaïκαὶ Εἰδήσεις», ἐν τῷ «Ἀννοβερανῷ Ταχυδρόμῳ» καὶ ἀλλαχοῦ ἄλλοτε ἐνυπογράφως, ἄλλοτε ἀνυπογράφως καὶ ἄλλοτε ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Dr. vorn Norden. Ἐκαλλιέργησε σχέσεις μὲ τοὺς ἐν Γερμανίᾳ φίλους τοῦ ἑλληνισμοῦ, δημοσιεύσας πολλῶν φυσιογνωμίας ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Βόρειος ἐν τοῖς «Παναθηναίοις»—Ἀθηνῶν καὶ ἐν τῷ «Νέῳ Πνεύματι»—Κ)πόλεως. Ἀπὸ τοῦ 1908 τυγχάνει Πρόεδρος τῆς ἐν Βερολίνῳ Ἑλληνικῆς Κοινότητος καὶ ἡ θέσις του αὐτὴ δικαιολογεῖ πληρέστατα τὸν τίτλον τοῦ πρωτοστατοῦντος εἰς πᾶν ὅ,τι λέγεται καλόν, ὑψηλόν, ἐθνικὸν καὶ μέγα.

Διὰ τὸν κ. Βιζουκίδην, τοῦ ὁποίου ἡ μετριοφροσύνη θὰ ἐξαναστῇ διὰ τὰς μικρὰς ἀληθείας ὅσας ἐδῶ ἐγράψαμεν, δὲν προτιθέμεθα νὰ πλέξωμεν κανὲν ἐγκώμιον. Εἰς ἀτελεστάτας γραμμὰς ζωγραφίσαντες τὸ ἔργον του, ἔργον εὐγενὲς καὶ μέγα ἀπὸ ἐθνικῆς, ἀπὸ ἐπιστημονικῆς, ἀπὸ φιλολογικῆς ἀπόψεως, γνωρίζοντες αὐτὸν ὡς ἕνα ἀκάματον ἐργάτην καὶ ἀναμορφωτὴν τῆς ἰδέας εἰς τοὺς ἀναγνώστας τοῦ «Μικρασιατικοῦ» τὸν δίδομεν ὡς ζηλευτὸν παράδειγμα πρὸς μίμησιν, μεθ' ὑπερηφανείας ἀναγράφοντες τὸ ὄνομα αὐτοῦ εἰς τὴν τιμητικὴν στήλην τῶν μεγάλων ἀνδρῶν τῆς νέας γενεᾶς, οἵτινες ἐκλήθησαν νὰ συνεχίσωσι προάγοντες ἅμα καὶ τελειοποιοῦντες τὸ ἔργον ἐκείνων.

ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ

ΑΓΙΩΝ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ

Τὸ εἶχεν εἰπεῖ ὁ Λιάσκος ὁ Κοψᾶς, ὁ πρῶτος τοῦ χωριοῦ μπεχρῆς καὶ ἄρνησι καμμιὰ δὲν ἀπεδέχετο.

Τὴν εἶδεν ὁλοζώντανη τὴν χάρι, τὴν νύκτα ποῦ κοιμώταν ε! Ἡ ἴδια ἡ μελαγχολικὴ Παναγία τοῦ ἐγκαταλελειμμένου Μοναστηριοῦ τοῦ Ἅϊ-Γιάννη. Χλωμή, σὰν ἄρρωστη, μὲ τὰ κατάμαυρα τὰ μεγάλα μάτια καὶ τὴν γαλάζια της κουκούλα στὸ κεφάλι.

Τὸν εἶχε πλησιάσει καὶ τοῦ ἔδειξε μὲ τὰ λιανά της δάκτυλα, τὰ χλωμὰ κι' ἀδύνατα σᾶν κεριὰ δεκάρικα.

Ἐκεῖ στὴν ρίζα τῆς συκιᾶς Ἠλία δέκα τσαπιὲς θὰ σκάψετε καὶ θὰ μὲ βρῆτε. Ἔχω χρόνια ποῦ περιμένω ἐκεῖ. Ἡ ὑγρασία τοῦ σάπιου κουφαριοῦ τῆς συκιᾶς μὲ δοξάζει, κεριά μου ἡ ρίζες τοῦ κλαριοῦ καὶ τὰ μαλέματα καὶ τὰ μαμούδια του μὲ προσκυνᾶνε. Χρόνια ἔχω ἐκεῖ περιμένοντας τὸν ἄνθρωπο τὸν καθαρό, γιὰ νὰ μὲ βγάλῃ...

Ἐκεῖ στὴ ρίζα τῆς συκιᾶς Ἠλία.

— Καὶ εἶσαι Λιάσκο καθαρὸς ἐσύ;

Ὁ κόσμος κάτι θὰ εἶξερε γιὰ νὰ ρωτᾷ.

— Ἀλλὰ ὅταν ὁ Θεὸς τὸ λέει, ποιὸς δύναται νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὰς βουλὰς τοῦ Παντοδυνάμου!

Ἠσύχαζεν τὰ πάντα ὁ Παπαφάνης, τοῦ χωριοῦ ὁ ἱερεὺς καὶ «πρωτοσυμβολάτορας».

— Ἀνεξερεύνητοι αἱ βουλαὶ τοῦ Ὑψίστου καὶ θαυμαστὰ τὰ ἔργα του!

Ἀφοῦ ἡ Παναγιὰ ἐξέλεξε τὸν Λιάσκο, γιὰ νὰ τὴν βγάλῃ ἀπὸ 'κεῖ, μεγάλο καὶ σεβαστὸ τὸ θέλημά της!

***

Ἡ παληὰ συκιὰ τοῦ χωριοῦ, ἕνας κορμὸς ἄσπρος, σᾶν φολιδωτὸ μεγάλου φειδιοῦ κορμί, ἔγερνε στραβολαιμιασμένη, γεμάτη κόμπους καὶ ζευζεκιές, μισόξερη καὶ ξασπρισμένη, μὲ κάτι κλαδιὰ γυμνὰ σᾶν πεθαμμένων κόκκαλα, ποῦ τὰ ξέπλυνε ἡ βροχὴ καὶ τὰ ἐξέρανε ὁ ἀέρας, ἔγερνε στοῦ παληοῦ σπιτιοῦ τοῦ Φωτομάρα τὰ στοιχειωμένα χαλάσματα. Τῶν Τούρκων κατοικιὰ τὸ σπίτι μιὰ φορά, μαῦρος τῶν ραγιάδων τάφος καὶ καταραμένη ἀνάμνησι σήμερα. Κανένας ἀπὸ τὸ χωριὸ δὲν τολμοῦσε νὰ πατήσῃ ἐκεῖ μέσα στῶν φαντασμάτων αὐτὸ τὸ ἀνάκτορο καὶ τῶν τρελλῶν τὸ ἀποκοῦμπι...

Ἐκεῖ λοιπὸν στὴ ρίζα τῆς συκιᾶς τῆς γέρικης καὶ τῆς ξερῆς ἐκρύβετο ἡ Παναγία...

***

Τὴν ἄλλη ἡμέρα ποῦ ὁ ἥλιος ζέσταινε τὴ φύσι καὶ ἀνέβραζε τοὺς χυμοὺς καὶ ἐλάμπρυνε τὴν πλάσι, τὸ χωριὸ γονατισμένο προσκυνοῦσε τὸ ἅγιο 'κόνισμα ποῦ τὸ τσαπὶ τοῦ Παπαφάνα ἔβγαλε...

Παληὰ εἰκόνα καὶ μελαχροινή, σᾶν καπνισμένη. Μιὰ Παναγιὰ μόλις διακρινότανε μέ τὸ γυρμένο της κεφάλι, ἀπάνω στὸ σῶμα τοῦ παιδιοῦ της...

Ὅλοι πέσανε σαστισμένοι καὶ προσκυνοῦσαν!

Μεγάλο τὸ θαῦμα διὰ τὸ χωριὸ καὶ ἐξαιρετικὴ τῆς Θεομήτορος ἡ εὔνοια!... Ἡ πομπὴ ἐκίνησε. Καμαρωτὰ ὁ Λιάσκος τὴν πήγαινε στὴν ἐκκλησιὰ πρῶτος—πρῶτος ἀπὸ τὸ τρομαγμένο πλῆθος. ποῦ σᾶν μελίσσι βούϊζε:

— Κύριε ἐλέησον! Κύριε ἐλέησον. Κύύύριε ἐλέησσσσον!

Ξαφνισμένες ἡ γυναικοῦλες ἔβγαιναν εις τὴς αὐλὲς κρατοῦσαι κεραμίδια, μὲ λιβάνι καὶ ἀναμμένα κάρβουνα. Παρθένες προσκυνοῦσαν εἰς τοὺς δρόμους.

Ὁ Λιάσκος κρατοῦσε πρῶτος—πρῶτος τὴν εἰκόνα

— Θᾶμα ἔκανε μεγάλη ἡ χάρι της! Θᾶμα!

— Θὰ καθαρίσῃ τὸ χωριὸ ἡ Μεγαλόχαρη!...

Τὴν ἄλλη ἡμέρα εἰς τὴν ἐκκλησιὰ βροχὴ τὰ ταξίματα τῆς Παναγιᾶς καὶ τοῦ Λιάσκου τὸ χαρτζιλῆκι!

Ἀρκετὲς ἡμέρες ἡ ταβέρνες τοῦ χωριοῦ ἀνεβόησαν ἀπὸ τὸν ἀντίκτυπο τοῦ μεγάλου τῆς εἰκόνος θαύματος.

Ὁ Λιάσκος «ἐμπλησθεὶς» χρημάτων ἐβύζαινε κρασί, σᾶν τὸ ρουμπίνι κόκκινο ἀπὸ τὸ βράδυ ὡς τὸ πρωῒ καὶ ἀπὸ τὸ πρωῒ ἕως τὸ βράδυ...

***

Ἄλλος μπεκρῆς ὁ Μπάης ὁ Χαράλαμπος

Πέρασε καιρός, τὸ θαῦμα ἄρχισε νὰ λησμονῆται, ὅταν ἄλλος μπεκρῆς, ὁ Μπάης ὁ Χαράλαμπος, ὠνειρεύθηκε νέον ἅγιον θαμμένον. Τὸν ἅγιον Πολύκαρπον, ποῦ προστατεύει τὰ ὀπωρικὰ καὶ εὐλογᾷ τ' ἀμπέλια. Τὸ χωριὸ ὅλο ἀπὸ φτωχοὺς κτηματίας συγκείμενον, συνεταράχθη πάλιν, ὁ Παπᾶς ἐξαναφόρεσε τὰ πετραχήλια του καὶ ἡ γυναικοῦλες ἀνατρίχιασαν ἀπὸ ἕνα ρῖγος ἱερόν...

Τώρα ἡ ταβέρνες ἀνησύχησαν ἀπὸ τοῦ Μπάη τοῦ Χαράλαμπου, τὰ βαθειὰ Ἀνατολίτικα τραγούδια:

Ὡς πότε ἄχ, ὡς πότε βὰχ
ὡς πότε κασαβέτι
ὡς πότε θὰ μὲ τυραννεῖ
τὸ ἰδικό σου ντέρτι!...

Δὲν ἐπέρασεν ἕνας μῆνας καὶ νέος ἅγιος στενοχωρηθεὶς εἰς τὰ ἔγκατα τῆς γῆς, ὅπου ἐκρύπτετο, ἀπεφάσισε νὰ φανερωθῇ, ἐμφανισθεὶς εἰς τὸν Σμολέντζο. Μόλις ἠσύχασε καὶ τὸ σούσουρο αὐτὸ καὶ ὁ Λιάσκος ὀνειρεύτηκε καὶ τέταρτον ἅγιο. Ἦταν καιρὸς νὰ ἔλθῃ καὶ αὐτὸς γιατὶ ἡ συγκομιδὴ τῆς Παναγιᾶς ἐστραγγίσθη μέχρι πεντάρας εἰς τὰ ταβερνεῖα.

Ἡ εὐφορία αὕτη τῶν ἁγίων ἄρχισε νὰ ἐνοχλῇ πλέον τὸ χωριό.

Σχόλια καὶ συζητήσεις ἐγίνοντο. Ἐπικρίσεις καὶ κατακρίσεις, θεῖαι ὀργαὶ καὶ ἐκδικήσεις διεβλέποντο, ὅτε καὶ πέμπτος ἅγιος ἀνεφάνη, ἢ μᾶλλον ἅγιοι, γιατὶ δώδεκα ἀπόστολοι ζητοῦσαν νὰ φυτρώσουν διὰ μιᾶς ἀπὸ ἕνα χωράφι, ποῦ ἦταν νὰ σπαρῇ «ἀπὸ τοῦ Τούρκου τὸν καιρό», καθὼς ἔλεγεν ὁ καὶ πάλιν ἐνυπνιασθεὶς θεοπρόβλητος Μπάης ὁ Χαράλαμπος...

Σχόλια καὶ συζητήσεις ἐγένοντο

Ἔντρομον τὸ χωρίον πρὸ τῆς οὐρανίας αὐτῆς μεταναστεύσεως, ἔτρεξεν εἰς τοῦ Τόλια τὸ χωράφι, ὅπου οἱ ἅγιοι Ἀπόστολοι ἐπρόκειτο νὰ βγοῦν. Σύρουσα τὰ ραιβὰ καὶ τὰ καταρικνισμένα πόδια της, ἠκολούθησε τὸ ἄλλο πλῆθος καὶ ἡ Ποστόλενα ἡ Παρεδρίνα, πανέρημος καὶ πάμπτωχος χήρα, ποῦ ζοῦσε ζητιανεύοντας εἰς τὸ χωριό.

Ποστόλενα ἡ Παρεδρίνα

Ἐρείπιο αὐτὴ μέσα σ' ἕνα σεσαθρωμένο σπιτάκι, ζοῦσε, ἄλλο αὐτὸ ἐρείπιο, γυμνὸ καὶ ἔρημο, ποῦ ἀνοιχτὸ πάντα τὸ ἄφηνε:

— Ὁ φτωχὸς κι' ὁ ἔρημος κλέφτη δὲν φοβᾶται!

Ἐπῆγε τὸ λοιπὸν κι' αὐτὴ νὰ προσκυνήσῃ τὴ χάρι τους, συντετριμμένη, ἐζήτησε νὰ ἀσπασθῇ τὴν εἰκόνα ποῦ τρέμοντας κρατούσανε οἱ χωρικοί:

— Ὠχοῦ χριστιανοί! Οἱ ἅγιοί μου Ἀπόστολοι! Τὸ κόνισμα ποῦ τὸ πέρισυ μοῦ κλέψανε ἀπὸ τὸ φτωχικό μου!

Τὸ πλῆθος συνεταράχθη.

— Τὴν τρελλή, τὴν παληόγρηα, γρουσουζιὰ θὰ κάνῃ!

Ἀλλὰ ἡ Ράφταινα, τῆς γειτονιᾶς ἡ γλῶσσα ἡ μοναδικὴ καὶ ἡ Μαρίνα ἡ γειτόνισσα τὸ βεβαίωσαν. Τότε θυμήθηκαν καὶ οἱ ἄλλοι, πῶς ἡ Παναγιά, ποῦ βρέθηκε πέρισυ μεγάλη εἶχεν ὁμοιότητα μὲ τὸ εἰκόνισμα τῆς ρημοκκλησιᾶς τοῦ Ἁγιου-Σωτῆρα, ποῦ μυστηριωδῶς ἐχάθηκε!

— Ὦ τῆς ἀνομίας τῶν ἀνόμων καὶ τῶν ἀσεβῶν, ἐφώναξεν ὁ παππᾶς καὶ ἐζήτησε τοὺς μπεκρῆδες.

Ὅλο τὸ χωριὸ ἔξαλλο ἐρρίχτηκε νὰ εὕρῃ τοὺς ἀπαταιῶνας, ὁποῦ γινῆκαν ἄφαντοι!

— Ὅποιος θέλει νὰ πιῇ κρασί, νὰ ἰδρώσῃ, στάρι σπέρνοντας καὶ ὄχι ἅγιες εἰκόνες!...

Ἀλλὰ οἱ μπεκρῆδες πουθενὰ δὲν βρέθηκαν.

Ἀπὸ τότε στὸ χωριό, οὔτε ἅγιοι ἀλλὰ οὔτε καὶ διαβόλοι ξαναβγῆκαν. Ὁ Λιάσκος, ὁ Μπάης, ὁ Βολιὸς καὶ ὁ Σμολέντζος καὶ τῶν λοιπῶν μπεκρήδων ὁ χορός, στὸ χωριὸ δὲν ξαναφάνηκαν!

Κ' ἔτσι οἱ ἅγιοι τὸ ἔκαμαν τὸ θαῦμα τους. Οἱ μπεκρῆδες εἶχαν φύγῃ

Τὸ χωριὸ τὸ καθάρισαν!...

ΣΤΑΜ· ΣΤΑΜΑΤΙΟΥ

ΤΟ ΠΑΡΑΘΥΡΙ ΜΑΣ

Σ' εὐλογημένη φυλακὴ μαζὶ μ' ἐσένα μένω.—
ψηλὰ σ' τὸ παραθύρι μας τὸ σιδεροδεμένο,
Φυσᾷ τῆς ἀνθομύριστης καλοκαιριᾶς τ' ἀγέρι
Κ' ἔρχεται τοὺς ἀντίλαλους τοῦ κόσμου νὰ μᾶς φέρῃ:
Τῶν δένδρων τ' ἀναφύλλιασμα, τῆς ρεματιᾶς τὸ ρόχτο,
Τ' ἀνάβρυσμα τοῦ κρύου νεροῦ, ποῦ τρέχει ἀπ' τὸν ὄχτο,
Τοῦ κύματος τ' ἀφρόχυμα σ' τῶν βράχων τ' ἀκρολίθια
Καὶ τὴν κοχύλα ποῦ βογκάει ἀπὸ ψαράδων στήθια,
Τοῦ γκιώνη ἀναστενάγματα, τῶν γρύλλων μοιρολόγια,
Καὶ τὰ γλυκὰ παιδιάτικα τοῦ καλογιάννου λόγια.
Σ' εὐλογημένη φυλακὴ μαζὶ μ' εσένα μένω.—
Ψηλὰ σ' τὸ παραθύρι μας τὸ σιδεροδεμένο
Μιᾶς σπλαχνικῆς κληματαριᾶς ἁπλώθηκε κλωνάρι
Κ' ἔσμιξε μὲ τὰ σίδερα τὰ φύλλα του ζευγάρι.
Κ' ἔτσι ἀγροσειῶνται ἀνάερα κληματαριᾶς στεφάνια
Καὶ κρέμονται ὡς τὸ πέλαγος δεμένα ἀπ' τὰ οὐράνια.
Τοῦ φεγγαριοῦ τὸ ἀχνόφωτο φράχτη ἀπὸ τὰ φύλλα βρίσκει
Καὶ ζωγραφιῶνται ἀντικρυνὰ περίσσιας τέχνης ἴσκιοι.
Ἡ πούλια τῆς λαμπρονυχτιᾶς ἐφτάπετρο στολίδι,
Σ' τὸν κλῶνο τῆς κληματαριᾶς περνιέται δαχτυλίδι.
Κι' ἀπὸ μιᾶς ροδοσύννεφης Αὐγῆς ἀνατριχίλα
Γεννιέται ὁ ἥλιος σ' τὸ γιαλὸ στεφανωτὸς μὲ φύλλα.

(Ἀπὸ τὴν «Γαλήνην») Γ. ΔΡΟΣΙΝΗΣ

Η ΝΗΣΤΕΙΑ

ΠΑΡΑ ΤΟΙΣ ΜΩΑΜΕΘΑΝΟΙΣ

Τις ἐκ τῶν δώδεκα μηνῶν τοῦ Μουσουλμανικοῦ Καλανδαρίου, ὁ καλούμενος Ραμαζὰν ἢ κατὰ τὴν ἀραβικὴν προφορὰν Ραμαδὰν, εἶναι καθιερωμένος διὰ τὴν μηνιαίαν νηστείαν. Τὸ Κοράνιον ἐν τοῖς ἐδαφίοις 180 καὶ 181 τοῦ β' κεφαλαίου διαγορεύει ὅτι, ἐπειδὴ κατὰ τὸν μῆνα τοῦτον κατέβη οὐρανόθεν ἡ ἱερὰ βίβλος, πᾶς ὅστις ἤθελεν ἴδῃ τὴν σελήνην τοῦ μηνὸς τούτου ὀφείλει πάραυτα νὰ νηστεύσῃ, ἐξαιρουμένων τῶν ἀσθενῶν καὶ ὁδοιπόρων, οἵτινες ὅμως μετὰ τὴν πάροδον τῆς ἀσθενείας ἢ τὴν λῆξιν τῆς ὁδοιπορίας πρέπει νὰ νηστεύσωσιν ἰσαρίθμους ἡμέρας.

Τὰ κατὰ τὴν νηστείαν ταύτην διεπουσι λεπτομερῶς ὀδηγίαι καὶ διατάξεις θεσπισθεῖσαι ὑπὸ τῶν διαδόχων τοῦ Προφήτου καὶ ἐπεξηγηθεῖσαι ὑπὸ τῶν διασημοτέρων Μουσουλμάνων θεολόγων. Κατὰ ταύτας πᾶς ἐνῆλιξ (ἡ ἐνηλικιότης ἀποδεικνύεται ἐκ τῆς ἐμφανίσεως τῆν γνωστῶν φυσιολογικῶν συμπτωμάτων, ἀλλὰ καὶ ἄνευ τούτων θεωρεῖται ὡς νόμῳ ὑφισταμένη διὰ μὲν τὰ ἄρρενα ἀπὸ τοῦ 15ου διὰ δὲ τὰ θήλεα ἀπὸ τοῦ 9ου ἔτους) εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ νηστεύῃ καθ' ὅλον τὸν μῆνα τοῦτον ἀπέχων ὁλοτελῶς ἀπὸ πρωΐας μέχρις ἑσπέρας οὐ μόνον ἀπὸ πάσης βρώσεως καὶ πόσεως ἀλλὰ καὶ πάσης ἡδονῆς καὶ διασκεδάσεως. Ἐκτὸς τῶν ἀσθενῶν καὶ ὁδοιπόρων ἀπαλλάσσονται τῆς νηστείας καὶ αἱ λόγῳ λοχείας ἢ ἄλλης συνηθεστέρας αἰτίας θεωρούμεναι ὡς ἀκάθαρτοι γυναῖκες, ὑποχρεούμεναι καὶ αὗται νὰ ἀναπληρώσωσι τὴν ἔλλειψιν κατὰ τοὺς ἄλλους μῆνας τοῦ ἔτους. Κατὰ τὴν γνώμην τῶν νομοδιδασκάλων καὶ τὴν ἀνέκαθεν ἐπικρατοῦσαν τάξιν, ἀπαγορεύεται ἐπίσης τὸ κάπνισμα, καὶ ἡ χρῆσις τοῦ ταμβάκου καὶ ἐν γένει πᾶσα εἰσπνοὴ μεθυστικῶν, ναρκωτικῶν καὶ ἀρωματικῶν οὐσιῶν. Παραλείποντες τὴν ἀναγραφὴν πολλῶν ἄλλων λεπτομερειῶν ἀρκούμεθα νὰ σημειώσωμεν ὅτι ἡ ὑποχρέωσις τοῦ νηστεύειν εἶναι τόσον αὐστηρὰ καὶ ἐπιτακτική, ὥστε πᾶς ὁ ἄνευ νομίμου αἰτίας καταλύων ὀφείλει πρὸς ἐξιλασμὸν οὐ μόνον νὰ διαθρέψῃ ἐνδεῆ τινα ἀλλὰ καὶ νὰ νηστεύσῃ ξκατὰ τοὺς ἄλλους μῆνας τοῦ ἔτους τρεῖς ἡμέρας ἀντὶ ἑκάστης ἡμέρας παραβάσεως. Ὁ δημοσίᾳ δμως καὶ πρὸς κοινὸν σκάνδαλον παραβιάζων τὴν νηστείαν τιμωρεῖται διὰ θανάτου τῇ διαταγῇ τοῦ Ἀρχηγοῦ τῶν πιστῶν. Κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους ἕνεκα τῶν καιρικῶν περιστάσεων καὶ τῶν κοινωνικῶν συνθηκῶν δὲν ἐφαρμόζεται μὲν ἡ ἐσχάτη τῶν ποινῶν κατὰ τῶν οὕτως ἀσεβούντων, ἀλλὰ καὶ σήμερον ἔτι οἱ τοιοῦτοι καταγγελλόμενοι ὑφ' οἱουδήποτε πιστοῦ οὐ μόνον ἐξυβρίζονται καὶ κακοποιοῦνται ὑπὸ τῶν παρισταμένων ἀλλὰ καὶ βίᾳ ἀπάγονται πρὸ τοῦ Ἱεροδικαστοῦ καὶ καταδικάζονται εἰς φυλάκισιν διαρκείας ἀναλόγου πρὸς τὸ μέγεθος τοῦ σκανδάλου, ὅπως συνέβη καὶ μετὰ τὴν ἀνακήρυξιν τοῦ Συντάγματος ἐν Κωνσταντινουπόλει, Σμύρνῃ, Θεσσαλονίκῃ καὶ ἀλλαχοῦ.

Ἐλέχθη ἀνωτέρω ὅτι ἡ νηστεία διαρκεῖ καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν ἀπὸ πρωΐας μέχρις ἑσπέρας. Πῶς ὅμως ὁρίζεται ἡ ἀρχὴ τῆς ἡμέρας καὶ τὸ τέλος αὐτῆς; Περὶ μὲν τῆς ἀρχῆς τὸ Κοράνιον (β' κεφάλαιον § 183) ὁρίζει ὅτι, ὅταν τὸ φέγγος τῆς πρωΐας ἦναι τοιοῦτον ὥστε νὰ διακρίνηται τὸ μέλαν νῆμα ἀπὸ τοῦ λευκοῦ, πρέπει ἀμέσως νὰ παύσῃ πᾶσα βρῶσις καὶ πόσις, ἀλλὰ περὶ τοῦ τέλους οὐδὲν ἀναφέρει ἡ ἱερὰ Βίβλος· εἶναι ὅμως γενικῶς καθιερωμένον νὰ θεωρῆται ἡ ἡμέρα ὡς λήξασα ἅμα τῇ ἐξαφανίσει τοῦ ἡλιακοῦ δίσκου ἀπὸ τοῦ ὁρίζοντος. Μολαταῦτα πρὸς ἀποφυγὴν διαφορῶν προερχομένων ἐκ τῆς δι' ἕκαστον ἄνθρωπον ποικίλλοντος βαθμοῦ ὀξυδερκείας καὶ ἀντιλήψεως, ἐπεκράτησεν ἡ συνήθεια νὰ ἐξαγγέλληται ὁ χρόνος τῆς ἐνάρξεως καὶ τῆς καταπαύσεως τῆς νηστείας διὰ κανονιοβολισμῶν, τουφεκισμῶν, τυμπανοκρουσιῶν ἢ ἄλλων ἀναλόγων μέσων. Οἱ ἐντεταλμένοι τὴν ἐφαρμογὴν τῶν ἐξαγγελτικῶν τούτων μέτρων καθοδηγοῦνται ὑπὸ πινάκων, συντεταγμένων παρ' εἰδημόνων καὶ δεικνυόντων ἐπακριβῶς τὴν πρωϊνὴν ὥραν τῆς ἀποχῆς (ἱμσὰκ) ἀναλόγως τῆς ἐποχῆς τοῦ ἔτους, καθότι ὁ μὴν Ραμαζάν, ἕνεκα τῆς κατὰ δέκα περίπου ἡμέρας ἐπὶ ἔλαττον διαφορᾶς τοῦ σεληνιακοῦ ἔτους ἀπὸ τοῦ ἡλιακοῦ, συμπίπτει διαδοχικῶς πρὸς πάσας τὰς ἐποχὰς τοῦ ἡλιακοῦ ἔτους. Καθόσον ἀφορᾷ τὴν ὥραν τῆς καταλύσεως (ἰφτὰρ), αὕτη εἶναι ἀμεταθέτως ὡρισμένη διὰ τὴν 12ην ὥραν Τουρκιστί, συμπίπτουσαν πάντοτε πρὸς τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου. Ὁ ἐπακριβὴς καθορισμὸς τοῦ χρόνου τῆς ἐνάρξεως καὶ τοῦ τέλους εἶναι τοσούτῳ μᾶλλον ἀναγκαῖος καθόσον πᾶσα βρῶσις καὶ πόσις γινομένη ἔστω καὶ κατά τινα λεπτὰ μετὰ τὸν καθωρισμένον χρόνον καθιστᾷ τὴν κατόπιν νηστείαν ἄκυρον, καὶ πᾶν λεπτὸν παρερχόμενον ἐν νηστείᾳ μετὰ τὴν ἑσπερινὴν ὥραν τῆς καταλύσεως θεωρεῖται ὡς τι οὐχὶ θεάρεστον καὶ μᾶλλον ὡς πρᾶξις ἀπηγορευμένη (χαράμ). Ἐν τούτῳ ἔγκειται ἡ ἐξήγησις τοῦ παραδόξου ἐθίμου, καθ' ὃ ὁ οἰκοδεσπότης καλεῖ τοὺς συνδαιτυμόνας εἰς τὴν τράπεζαν ὀλίγα λεπτὰ πρὸ τῆς ὥρας, οἱ πάντες δὲ μετὰ προφανῶν σημείων ἀνυπομονησίας διερωτῶνται καὶ ἐρευνῶσι περὶ τῶν ὑπολειπομένων λεπτῶν, ἐπανειλημμένως συμβουλευόμενοι τὰ ὡρολόγια αὐτῶν. Τὴν ἀνυπομονησίαν ταύτην παρερμηνεύοντες ὅσοι ἐκ τῶν ἡμετέρων καὶ τῶν Εὐρωπαίων παρεκάθησαν εἰς τοιαύτας τραπέζας ἰφταρίου ἀπέδωκαν ἀβασίμως εἰς πλημμελῆ ἕξιν ἀναξίαν σοβαρῶν καὶ ἐγκρατῶν ἀνθρώπων.

Ἀπὸ τῆς ἑσπερινῆς καταλύσεως μέχρι τῆς πρωϊνῆς ὥρας τῆς

ἀποχῆς οἱ πιστοὶ εἶναι ἐλεύθεροι νὰ ἐπιδοθῶσι εἰς παντὸς εἴδους εὐωχίας καὶ διαχύσεις. Ἡ ἐπὶ τῇ καταλύσει τῆς νηστείας ἑστίασις ἐν τοῖς ἀριστοκρατικοῖς οἴκοις διαιρεῖται συνήθως εἰς δύο μέρη: τὸ κυρίως ἰφτάρ, συνιστάμενον ἀπὸ φοίνικας, ἐλαίας, κουλούρας, τυρόν, ψωτάριχον, κρέατα παστὰ (παστουρμὰ καὶ λουκάνικα) καὶ διαφόρους ὀπώρας σακχαροπήκτους (ρετσέλια), μετὰ δὲ τὴν τέλεσιν τῆς ἑσπερινῆς προσευχῆς (ναμάζ) παρατίθεται δεῖπνον οὐδεμίαν σχεδὸν ἔχον διαφορὰν ἀπὸ τῶν συνήθως κατὰ τὸν Ἀσιατικὸν τρόπον παρασκευαζομένων δείπνων Ἡ φοίτησις εἰς τοὺς ναοὺς καὶ ἡ ἐν αὐτοῖς ἐπὶ πολλὴν ὥραν παραμονὴ πρὸς προσευχὴν καὶ ἀκρόασιν τῶν ἱεροκηρύκων καὶ ἱεροδιδασκάλων τῶν ἑρμηνευόντων τὸν ἱερὸν Νόμον καὶ διδασκόντων τὰ θρησκευτικὰ καθήκοντα γίνεται κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἡμέρας, ἰδίως ἀπὸ τῆς μεσημβρίας μέχρι τῆς ἑσπέρας. Τὴν νύκτα ὅμως ἐκτὸς τῆς μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου τελουμένης μακρᾶς ἀκολουθίας τοῦ τεραβὶ (λέγομεν δὲ μακρᾶς, διότι διαρκεῖ πλέον τῆς ὥρας, ἐνῷ αἱ συνήθεις ἀκολουθίαι οὐδέποτε διαρκοῦσι πλέον τῆς ἡμισείας ὥρας) πάντες καὶ πᾶσαι τρέπονται εἰς τὰς ὁδοὺς διευθυνόμενοι ἢ πρὸς τόπους διασκεδάσεων ἢ πρὸς φιλικοὺς οἴκους ἵνα διέλθωσι ἐκεῖ μέγα μέρος τῆς νυκτός Εὐνόητον τυγχάνει καὶ διὰ τὸν τελευταῖον τοῦτον λόγον καὶ διὰ τὸ ἐπικρατοῦν ἔθιμον τοῦ νὰ παρατίθεται καθ' ὅλον τὸν μῆνα τῆς νηστείας οὐ μόνον διὰ τοὺς οἰκείους καὶ φίλους, ἀλλὰ καὶ δι' οἱονδήποτε γνωστὸν ἢ ἄγνωστον αὐτοκλήτως προσερχόμενον, ἑσπερινὴ τράπεζα κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ἐπιμεμελημένη καὶ πολυδάπανος, ὁ μὴν τοῦ ραμαζὰν ἀπαιτεῖ θυσίας χρηματικὰς ἰσοφαριζούσας πρὸς τὴν δαπάνην τεσσάρων συνήθων μηνῶν.

Μένει ἤδη νὰ γνωσθῇ ὁ τρόπος καθ' ὃν ὁρίζονται αἱ ἡμέραι τῆς ἐνάρξεως καὶ τῆς λήξεως τοῦ μηνός. ἡ ἀρχὴ δηλονότι καὶ τὸ τέλος τοῦ Ραμαζάν. «Ἁπλούστατα, θὰ ἔλεγέ τις τῶν ἀναγνωστῶν, διὰ τῶν ἐνδείξεων τῶν ἀστρονομικῶν ὑπολογισμῶν καὶ τῶν ἐπὶ τῇ βάσει τούτων συνταχθησομένων ἡμερολογίων, ὅπως γίνεται παρὰ τοῖς χριστιανοῖς καὶ δι' αὐτὰς ἔτι τὰς κινητὰς ἑορτὰς οἷαι π.χ. τοῦ Πάσχα, τῆς Ἀναλήψεως, τῆς Πεντηκοστῆς κτλ.» Δὲν συμβαίνει ὅμως τὸ αὐτὸ καὶ παρὰ τοῖς Μουσουλμάνοις, διότι ἡ ἱερὰ Βίβλος ἀπαιτεῖ πρὸς τοῦτο τὴν ὄψιν τῆς νέας σελήνης, ἀποκλειομένου οὕτω παντὸς ἄλλου τρόπου ὑπολογισμοῦ καὶ καθορισμοῦ. Συνεπῶς πρὸς τοῦτο ἐπάναγκες εἶναι νὰ ἀποδειχθῇ ἡ ἐμφάνισις τῆς σελήνης διὰ τρόπου ἐγκύρου καὶ ὑποχρεωτικοῦ διὰ πάντα Μουσουλμάνον. Πρὸς παραγωγὴν τοιαύτης ἐγκύρου ἀποδείξεως διενεργοῦνται διατυπώσεις τινὲς δικαστικαί, τῶν ὁποίων ἰδέαν παρέχουσι τὰ κατωτέρω ἀναγραφόμενα ἀναφορικῶς πρὸς τὴν πιστοποίησιν τῆς ἐμφανίσεως τῆς νέας σελήνης ἐν τῇ πρωτευούσῃ τοῦ Κράτους.

Ἐπειδὴ κατὰ τὸ μουσουλμανικὸν δίκαιον δὲν ἐπιτρέπεται εἰς τὸν δικαστὴν νὰ προβῇ αὐτεπαγγέλτως εἰς δικαστικὰς πράξεις χωρὶς νὰ προϋπάρχῃ ἀγωγή, ὅπως καὶ κατὰ τὸ Ρωμαϊκὸν δίκαιον συμφώ-

νως τῷ ἀξιώματι Judex ne procedat ex officio ἐπεκράτησεν ἡ συνήθεια νὰ διεξάγωνται τὰ πράγματα ὡς ἀκολούθως: Ἄνθρωπός τις παρουσιάζεται πρὸ τοῦ ἱεροδίκου Κωνσταντινουπόλεως (Σταμπὸλ Καδησὴ) ἑδρεύοντος ἐν τῷ Σεϊχουλισλαμάτῳ καὶ ἐνάγει ἕτερον ἐπὶ ἀποδόσει 101 ἢ 151 ἢ 201 π.χ. γροσίων δανεισθέντων ὑπ' αὐτοῦ πρὸς τὸν ἀντίδικον ἐπὶ τῷ ὅρῳ τῆς πληρωμῆς κατὰ τὴν νέαν σελήνην Ὁ ἐναγόμενος ὁμολογεῖ μὲν τὸ χρέος, ἀρνεῖται ὅμως τὸ δικαίωμα ἀγωγῆς εἰς τὸν ἐνάγοντα ὡς μὴ ἐπιστάσης τῆς προθεσμίας. Ἐπὶ τῇ ἀρνήσει ταύτῃ ὁ Ἱεροδικαστὴς ὑποχρεοῖ τὸν ἐνάγοντα νὰ ἀποδείξῃ διὰ μαρτύρων (κατὰ τὸ μουσουλμανικὸν δίκαιον οὐδεμία ἀπόδειξις ἔχει κῦρος ἀδιαφιλονείκητον καὶ δι' αὐτοὺς ἔτι τοὺς τρίτους ἐκτὸς τῆς μαρτυρικῆς) τὴν ἐμφάνισιν τῆς νέας σελήνης. Τοιοῦτοι μάρτυρες, δύο ἢ καὶ πλείονες ἐκ τῶν προτέρων ἀναμένοντες ἐν τοῖς προθαλάμοις τοῦ δικαστηρίου, προσάγονται ἐνώπιον τοῦ δικαστοῦ καὶ καταθέτουσιν ἐν βάρει συνειδήσεως ὅτι εἶδον ἀπὸ τῆς δεῖνα θέσεως τὴν νέαν σελήνην. Μετὰ τῆς αὐτῆς συνοπτικῆς ταχύτητος διεξάγονται καὶ ἡ κατὰ τὰς συνήθεις δίκας πολλὰς διατυπώσεις καὶ οὐκ ὀλίγας ἡμέρας ἀπαιτοῦσα ἐβακρίβωσις δημοσίᾳ καὶ μυστικῶς τῆς ἀξιοπιστίας τῶν μαρτύρων, καὶ ἀκολούθως ὁ δικαστὴς ἀπαγγέλλει ἀπόφασιν, δι' ἧς καταδικάζει τὸν ἐναγόμενον εἰς τὴν ἄμεσον πληρωμὴν τοῦ ἐπιδίκου ποσοῦ, ἅτε ἀποδειχθείσης τῆς λήξεως τῆς προθεσμίας, ἤτοι τῆς ἐμφανίσεως τῆς νέας Σελήνης. Ἀντίγραφον τῆς ἀποφάσεως ταύτης ὑποβάλλεται εἰς τὸν Σουλτᾶνον, ὅστις ὡς διάδοχος τοῦ Προφήτου (Χαλιφὲ) καὶ Ἀρχηγὸς τῶν πιστῶν (Ἐμίρ—ουλ—μουμινίν) καὶ κατ' ἀκολουθίαν κύριος πάσης δικαστικῆς καὶ διοικητικῆς ἐξουσίας, ἐὰν ἐγκρίνῃ τὴν ἀπόφασιν, διατάσσει τὴν δημοσίευσιν τῆς γενομένης ἀποδείξεως διὰ τῶν εἰθισμένων κανονισβολισμῶν.

Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον διενεργεῖται καὶ ἡ ἀπόδειξις τῆς ἐμφανίσεως τῆς σελήνης τοῦ τὸν μῆνα Ραμαζὰν διαδεχομένου Σαββὰλ καὶ ἡ ἐπίσημος ἀναγγελία τῶν ἑορτῶν τοῦ Βαϊράμιου. Ἡ μόνη διαφορὰ εἶναι ὅτι ἐπειδὴ ἡ ἀρχὴ τοῦ μηνὸς Ραμαζὰν ἀποδεικνύεται δικαστικῶς κατὰ τὰ ἄνω εἰρημένα, ὁ δὲ σεληνιακὸς μὴν δὲν δύναται νὰ ἔχῃ πλείονας τῶν 30 ἡμερῶν, ἐὰν κατὰ τὴν 28ην ἢ 29ην Ραμαζὰν μὴ καταστῇ δρατὴ ἡ σελήνη ἕνεκα μετεωρολογικῶν ἢ ἄλλων αἰτιῶν, τὸ Βαϊράμιον ἐξαγγέλλεται αὐτοδικαίως μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τῶν 30 ἡμερῶν. Ἐπειδὴ ὅμως τὸ ἀντίθετον δηλονότι ἡ ὕπαρξις μηνὸς σεληνιακοῦ ὀλιγωτέρου τῶν 29 ἡμερῶν, δὲν εἶναι τι ἀδύνατον, καθ' ἃ λέγει τὸ Κοράνιον, συμπίπτει ἐνίοτε νὰ ἀποδειχθῇ ἡ σελήνη τοῦ Σαββὰλ τὴν 28ην ἡμέραν τοῦ Ραμαζάν. Παρόμοιον γεγονὸς ἐπὶ τῆς Πρωθυπουργίας τοῦ Κοτζὰ-Ραγὶπ πασᾶ, διασήμου καὶ ὡς ποιητοῦ καὶ λογογράφου, ἀκμάσαντος ἐπὶ τῆς βασιλείας Μουσταφὰ τοῦ Γ'. ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς Ἐπικούρειόν τινα ποιητὴν τῆς ἐποχῆς νὰ συνταξῃ χαριέστατον τετράστιχον, δι' οὗ εὔχεται τὴν διατήρησιν ἐν τῇ Πρωθυπουργίᾳ τοῦ Ραγὶπ πασᾶ ἐπὶ 27 τουλάχιστον ἔτη, μέχρις οὗ μιᾶς ἡμέρας καθ'

ἕκαστον ἔτος ἐκκρεμούσης βαθμιαίως ἐξαφανισθῇ ὁ μὴν τῆς νηστείας καὶ τῆς ἐγκρατείας.

Ἡ σχετικὴ αὐτὴ ἀοριστία ἐξηγεῖ τὸ πῶς προκειμένου νὰ ἀποσταλῶσι αἱ δέουσαι προσκλήσεις διὰ τὰς ἐν τοῖς Ἀνακτόροις ὑποδοχὰς ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τοῦ Βαΐραμίου καὶ νὰ δημοσιευθῶσιν ἕτεραι ἐπίσημοι καὶ ἀνεπίσημοι προαγγελίαι οὐδέποτε ὁρίζεται ἡ ἡμέρα τῆς ἑβδομάδος καὶ ἀναφέρεται μόνον ἀορίστως ἡ πρώτη ἡμέρα τοῦ Βαΐραμίου.

Συμπίπτει ἐνίοτε νὰ μὴ καταστῇ δυνατὴ ἡ ἀπόδειξις τῆς ἐμφανίσεως τῆς νέας σελήνης οὔτε ἀφ' ἑσπέρας οὔτε καθ' ὅλην τὴν νύκτα, περὶ δὲ τὴν πρωΐαν τῆς ἐπιούσης νὰ παρουσιασθῶσι τινὲς ὡς ἰδόντες τὴν σελήνην καὶ ἀ διεξαχθῇ καὶ διεκπεραιωθῇ ἀμέσως ἡ ὡς ἄνω ἀποδεικτικὴ διατύπωσις. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει αἱ εἰθισμέναι ἀναγγελίαι γίνονται κατεσπευσμένως κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἡμέρας, καὶ ἐὰν μὲν πρόκειται περὶ τῆς ἀρχῆς πᾶς πιστὸς ὀφείλει πάραυτα νὰ ἀπόσχῃ πάσης τροφῆς, ἐὰν δὲ πρόκειται περὶ τοῦ τέλους τοῦ Ραμαζὰν νὰ καταλύσῃ ἀμέσως τὴν νηστείαν, διότι κατὰ τὸν Ἱερὸν Νόμον καὶ τὸ τηρεῖν τὴν νηστείαν μετὰ τὴν ἐμφάνισιν τῆς σελήνης τοῦ Σαββὰλ ἀποτελεῖ παράπτωμα ὅπως καὶ ἡ βρῶσις καὶ πόσις μετὰ τὴν ἐμφάνισιν τῆς σελήνης τοῦ Ραμαζάν.

Ἐν Χαλκηδόνι Μάϊος 1911

ΗΣΥΧΙΟΣ

ΕΝΘΥΜΙΣΕΣ

Λείψανα μέσα 'ς τὴν καρδιὰ
Κάθε χαρᾶς μου πεθαμένης,
Κι' ἀπομεινάρια θλιβερὰ
Κάθε ἐλπίδας νεκρωμένης·

Ἐνθύμισές μου λυπηρές
Σᾶς ξεδιπλόνω μία, μία,
Καὶ τῆς ζωῆς μου τὴν πικρὴ
Σὲ σᾶς διαβάζω ἱστορία.

Κι' ἀτίμητούς μου θησαυροὺς
Σᾶς κρύβω πάλι 'ς τὴν καρδιά μου,
Ἀπομεινάρια τῆς χαρᾶς
Καὶ συντροφιὲς 'ς τὴ μοναξιά μου.

ΕΛΕΝΗ Σ. ΣΒΟΡΩΝΟΥ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΖΩΗΝ ΤΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ

ΠΕΡΟΥΖΕ

Μία μεγάλη, μία ἀληθῶς θριαμβευτικὴ ἐπιτυχία τοῦ Ἑλληνικοῦ Μελοδράματος κατὰ τὸ θέρος τοῦ λήγοντος ἔτους ἦτο ἡ «Περουζέ», δίπρακτον μελόδραμα μὲ στίχους τοῦ καλοῦ μας συνεργάτου κ. Γ. Τσοκοπούλου καὶ μουσικὴν τοῦ διακεκριμένου μουσουργοῦ κ. Θ. Σακελλαρίδου. Ἀλλ' ἡ ἐπιτυχία τῆς «Περουζὲ» δὲν ἦτο μόνον οἱ στίχοι καὶ ἡ μουσική. Αὐτὰ ἦσαν τὰ δύο πρῶτα καλὰ συστατικά, τὰ ὁποῖα ἄνευ τῆς ἐπιτυχοῦς ἐκτελέσεως, θὰ ἦσαν πολύτιμον χρυσοῦν σύρμα εἰς χεῖρας ἀδεξίας ποικιλτρίας. Ἡ ἀληθής, ἡ πραγματικὴ ἐπιτυχία τῆς «Περουζὲ» ὀφείλεται εἰς τὴν δημιουργήσασαν τὸν ρόλον τῆς «Περουζέ,» κ. Ὄλγαν Παπαδιαμαντοπούλου (Ρεβέκκαν), τὴν διακεκριμένην ἑλληνίδα καλλιτέχνιδα. Ἡ «Περουζὲ» ἐγράφη, δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, δι' αὐτὴν καὶ ἐμελοποιήθη ἀποκλειστικῶς διὰ τὴν φωνήν της. Καὶ συνεδυάσθησαν δι' αὐτὴν τὴν ἐπιτυχίαν στίχοι, μουσική, ἐκτέλεσις, ὅπως συνεδυάσθησαν πολλὰ διὰ τὴν κ. Παπαδιαμαντοπούλου, διὰ τὴν ὁποίαν ἡ φύσις ὑπῆρξεν ἀληθῶς φιλοστοργωτάτη μήτηρ. Καλλονή, πνεῦμα, μόρφωσις, φωνή, τέχνη. Ὅλα ὁμοῦ ἀπετέλεσαν κάτι τέλειον, κάτι ἐξιδανικευμένον, κάτι τὸ ὁποῖον δυσκόλως δύναται νὰ συλλάβῃ ἡ φαντασία καὶ δυσκολώτερον νὰ ζωγραφίσῃ τις διὰ λόγων.

Ἡ κ. Παπαδιαμαντοπούλου (Ρεβέκκα) εἶναι ἀπὸ πολλοῦ γνωστὴ εἰς τὸν φιλολογικὸν καὶ καλλιτεχνικὸν κόσμον διὰ τὸ φιλολογικὸν καὶ διὰ τὸ μουσικὸν ταλαντόν της. Οἱ ἀναγνῶσταί μας τὴν ἐγνώρισαν ἀπὸ τὸν παρελθόντα τόμον. Ὅ,τι ἐψέτος ἐπ' εὐκαιρίᾳ τοῦ νέου θριάμβου της μὲ τὴν Περουζὲ ἐν τῷ Ἑλληνικῷ μελοδράματι γράφομεν δι' αὐτήν, δημοσιεύοντες τὴν εἰκόνα της ὡς Κάρμεν, εἶνε καὶ πάλιν ἁπλαῖ γραμμαί. Διὰ νὰ τὴν ἐννοήσῃ κανείς, διὰ νὰ τὴν αἰσθανθῇ τὴν ἔξοχον αὐτὴν καλλιτέχνιδα πρέπει νὰ τὴν ἴδῃ, νὰ τὴν ἀκούσῃ ψάλλουσαν, μάλιστα τοὺς ἀκολούθους στίχους τῆς Περουζέ!

Θέλεις χρυσοελεφάντινο
θρόνο ψηλὸ νὰ χτίσω
κι' ἀπάνω νὰ σὲ στήσω
βασίλισσα σωστή·

ΟΛΓΑ ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ (ΡΕΒΕΚΚΑ)
Ὡς Carmen

—Δὲν θέλω θρόνο ψεύτικο
πλάσμα τοῦ λογισμοῦ σου,
ἐμένα φθάνει ὁ νοῦς σου,
τρελλὲ τραγουδιστή.

Θέλεις τ' ἀστέρια τοὐρανοῦ
νὰ ῥίξω στὴν ποδιά σου
κ' ἔτσι μὲ μιὰ ματιά σου
ὁ κόσμος νὰ σειστῇ;

—Μοῦ φτάνουνε τὰ μάτια σου
ποῦ σ' ἄλλους κόσμους βλέπουν,
τὰ ἄστρα αὐτὰ μοῦ πρέπουν
γλυκὲ τραγουδιστή...

Θέλεις νὰ φέρω ἀπ' τὰ βουνὰ
τὸ πιὸ παρθένο μῦρο,
νὰ στὸ σκορπίσω γύρῳ
ἡ γῆ νὰ μυριστῇ;

—Ἐγὼ θέλω τὸ ἄρωμα
ὅπου σκορπᾷ ἡ καρδιά σου,
δός μου τὴν καὶ ξενοιάσου
καλὲ τραγουδιστή.

Καὶ δίνει ὁ νηὸς τὰ μάτια του,
τὸ νοῦ του, τὴν καρδιά του,
νὰ πάρῃ ἡ δέσποινά του
ὡς ποῦ νὰ χορταστῇ.....

—Τυφλός, χωρὶς καρδιὰ καὶ νοῦ
κυλάει στὰ πόδια ἐκείνης...
—Ἄχ! Τώρα τί θὰ γίνῃς
φτωχὲ τραγουδιστή;

Ε. Σ. ΣΒ.

ΔΙΚΗΓΟΡΙΚΟΝ ΓΡΑΦΕΙΟΝ
ΓΕΡΑΣΙΜΟΥ Σ. ΣΒΟΡΩΝΟΥ

Διδάκτορος τῆς Νομικῆς καὶ δικηγόρου παρ' ἅπασι τοῖς Δικαστηρίοις τῆς Ἡγεμονίας Σάμου, μέλους ἀντεπιστέλλοντος τοῦ ἐν Παρισίοις Cabinet de Droit International καὶ ἄλλων ἐπιστημονικῶν Συλλόγων καὶ Ἑταιριῶν.

Ἱδρυθὲν κατὰ Μάϊον τοῦ 1889.

ΕΝ ΣΑΜΩ

Ο ΕΝΑΣ ΜΗΝΑΣ ΤΡΕΦΕΙ ΤΟΥΣ ΕΝΤΕΚΑ

Ο ἕνας μῆνας τρέφει τοὺς ἕντεκα» Ποῖος δύναται νὰ φαντασθῇ ὅτι ἡ γνωστὴ αὐτὴ παροιμία ἐφαρμόζεται καὶ εἰς τὸν ἔρωτα. Καὶ ὅμως!

Μολονότι τροφή, δηλ. φαΐ καὶ ἔρως δὲν κάνουν χωριό, ἀφοῦ οἱ ἐρωτευμένοι—καὶ ἰδίως αἱ εὐαίσθητοι δεσποινίδες—εἶναι πάντοτε μελαγχολικοί, δύσθυμοι, χωρὶς δρεξιν καὶ δὲν τρώγουν ἀπὸ τὴν εὐαισθησίαν των, ἐν τούτοις, εἰς τὴν περίστασιν τὴν ὁποίαν θὰ σᾶς διηγηθῶ ἡ αἰσθηματικὴ τροφή, καὶ ἡ τροφὴ τῆς ψυχῆς καὶ τῆς ἀγάπης—δηλ. τὰ ἐρωτικὰ λόγια καὶ αἱ τρυφεραὶ ἐκφράσεις ἑνὸς μηνὸς ἔθρεψαν ἕνδεκα μηνῶν πεῖναν καὶ δίψαν ἐρωτικήν.

Ἐγνώρισα ἓν ζεῦγος ἀλληλολατρευόμενον ὅσον ὀλίγα. Ὅσῳ ὅμως ἐκείνη ἦτο χαρακτῆρος ζωηροῦ, εὐθύμου ὁμιλητικοῦ, ἐκδηλωτικοῦ καί, ὅ,τι εἶχε στὴν καρδιὰ τὸ εἶχε καὶ στὸ στόμα, τόσῳ ἐκεῖνος ἦτο σοβαρός, δειλός, μελαγχολικός, ὀλιγόλογος, ἀμίλητος σχεδὸν καὶ ἐκράτει σφιχτά, σὰν τὸν χειρότερον ἐξηνταβελώνην, τὰ λόγια τῆς ἀγάπης του κλεισμένα στὴν καρδιά του, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον τὴν ἔκανε νὰ λυσσᾷ ἀπὸ φοῦρκα, ἀπὸ θυμόν, καὶ ἀπὸ ἀγανάκτησιν. Δὲν ἀμφέβαλλε διὰ τὴν ἀγάπην ἐκείνου, ἀλλὰ γυναῖκα ἀνατραφεῖσα μὲ τὸ μυθιστόρημα ἀγκαλιά, μὲ τὰ ἐρωτικὰ τραγούδια στὸ στόμα καὶ μὲ ὄνειρα ποιητικὰ δὲν ἠδύνατο νὰ ὑποφέρῃ τὴν παντομίμαν αὐτὴν τοῦ ἔρωτος, ἡ ὁποία ὡς μόνην ὑπόκρουσιν εἶχεν ἕνα στερεότυπον «Σ' ἀγαπῶ» τὸ ὁποῖον ἀπεφάσισε νὰ ἐκφράσῃ κατὰ τὰς πρώτας στιγμὰς τῆς γνωριμίας των καὶ τὸ ἐπανελάμβανε ὁσάκις ἐπιμόνως πλέον τὸν ἠρώτα ἐκείνη.

Εὐτυχῶς ὅμως δι' αὐτὴν καὶ διὰ τὸν ἔρωτά των, δὲν συνέβαινε τὸ ἴδιον καὶ ὅταν εὑρίσκοντο μακρὰν ὁ εἷς τοῦ ἄλλου. Τὰ πράγματα τότε ἔβαινον ἀντιστρόφως ἀνάλογα. Ὅταν ἐκείνη ἐταξείδευσε μίαν φορὰν διὰ νὰ περάσῃ ὀλίγας ἡμέρας τοῦ θέρους πλησίον εἰς μίαν θείαν της, ἡ ὁποία ἐκατοικοῦσε σὲ κάποιο νησί, ἐπειδὴ ἡ πέννα της δὲν εἶχε τὴν ἰδίαν δύναμιν τῆς γυναικείας της γλώσσης, τὰ γράμματά της πρὸς αὐτὸν ἦσαν σύντομα, τυπικά, πεζὰ καὶ μὲ φράσεις τετριμμένας, ἐνῶ ἐκείνου ἐλύετο ἡ γλῶσσα καὶ ἀνελύετο ἡ καρδιὰ εἰς φράσεις φλογερὰς, ποιητικὰς, τρυφερὰς, γεμάτες πόνο, ἀγάπη, λατρεία, ψυχικὴ μέθη, παραφροσύνη. Καὶ τί δὲν τῆς ἔλεγε! Ὅ,τι δὲν ἐτόλμα τὸ στόμα τὰ ἐτόλμησε ἡ πέννα—μιὰ πέννα ἐξάρσεως ποιητικῆς καὶ δυνάμεως συγγραφικῆς μοναδικῆς. Ὁποία λοιπὸν ἀποκάλυψις δι' αὐτήν! Πόση ἱκανοποίησις διὰ τὴν διψασμένην ἀπὸ λόγια ψυχήν της! Τί τρέλλα, τί τροφὴ γιὰ τὴν ἀγάπη

της! Τόσος ὑπῆρξεν ὁ ἐνθουσιασμός της ὥστε... παρέτεινε τὴν διαμονήν της μίαν ἀκόμη ἑβδομάδα πλησίον τῆς θείας της καὶ δὲν ἐχόρτανε νὰ διαβάζῃ τὴν ζωντανὴν ἀγάπην ἐκείνου, ποὺ ἐμάντευε καὶ δὲν ἤκουε.

«Εὕρηκα, εὕρηκα» ἐσκέφθη ἀμέσως στὴν τρέλλα τοῦ ἐνθουσιασμοῦ της «θὰ τὸν κάνω νὰ μιλήσῃ. Νὰ μὴν εἶμαι...γυναῖκα ἂν δὲν τὸ κατορθώσω.»

Καὶ ἡ γυναικεία πονηρία ἐτέθη εἰς ἐνέργειαν. Τὸ σχέδιον κατεστρώθη, ἀπεφασίσθη καὶ εἰς ἔργον.

Ἡ θεία ἦτο καλή, μόνη καὶ εἶχεν ἀνάγκην συντροφιᾶς ὄχι μόνον τὸ καλοκαίρι ἀλλ' εἰς κάθε ἐποχήν. Θὰ ἐπήγαινε λοιπὸν συχνότερα πρὸς ἐπίσκεψίν της, θὰ ἐλάμβανε κάθε ἡμέρα ἐπιστολὰς ἀπὸ τὸν καλό της, θὰ τὰς ἐφύλαττε χωρὶς νὰ τὰς ἀνοίξῃ—πρὸ πάντων τὰς τελευταίας ποὺ θὰ τῆς ἔστελλε—καὶ ὅταν θὰ ἐπέστρεφε πλησίον του καὶ ἡ βουβαμάρα του θὰ τὴν ἀπήλπιζε πάλιν, θὰ ἐπροφασίζετο τότε ὅτι τὰ γράμματά του δὲν τὴν ἐπρόφθασαν, ὅτι ἐπεστράφησαν διὰ τοῦ ταχυδρομείου καὶ τότε μὲ ἐπιτηδειότητα ποὺ μόνον αἱ γυναῖκες γνωρίζουν, θὰ τὸν ἔπειθε νὰ τῆς διαβάσῃ τὰ ἴδιά του γράμματα καὶ αὐτὴ θὰ ἤκουε πλέον τὰ ἴδιά του λόγια, τὰ θερμὰ τῆς ἀγάπης του λόγια ἀπὸ τὸ ἴδιο του στόμα καὶ τὸ ὄνειρόν της, ὁ πόθος της, ἡ δίψα της, ἡ τροφή της ἡ ἐρωτικὴ θὰ ἱκανοποιεῖτο καὶ θὰ συνεπληροῦτο ἡ εὐτυχία της. Αἱ ἐκ διαλειμμάτων ἀπουσίαι ἐντὸς τοῦ ἔτους θὰ συνεπλήρωνον τὸν μῆνα ποῦ θὰ ἔτρεφε τοὺς ἕντεκα. Ἔκανε ὅμως τὸ λογαριασμὸ χωρὶς τὴν ἀνδρικὴν πονηρίαν, ἡ ὁποία ἐνόσῳ κοιμᾶται, πάει καλά, ἀλλ' ὅταν καμμιὰ φορὰ ξυπνήσῃ ἀξίζει γιὰ δέκα γυναικεῖες.

Τὸ σχέδιον τεθὲν εἰς ἐφαρμογὴν ἔπιασε μὲν στὴν ἀρχή, κατόπιν ὅμως ὁ φίλος τὴν ἐπῆρε μυρωδιὰ αὐτὴν τὴν ψυχικήν....τροφὴν ποῦ ἐμαγείρευε εἰς βάρος του ἡ ἀγαπημένη του καὶ ἐσκέφθη νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν γυναικείαν χειραφέτησιν καὶ νὰ τῆς μαγειρεύσῃ καὶ αὐτὸς τὰ ἀντίποινα. Εἰς ἕνα λοιπὸν ἀπὸ τὰ τελευταῖα μικρὰ ταξείδια της, ποῦ ἐδημιούργει χάριν τῆς ἀλληλογραφίας, τὰ γράμματά του ἦσαν συντομώτερα πεντηκονταλέπτων τηλεγραφημάτων καὶ ἡ εὐγλωττία των συνηγωνίζετο πρὸς τὴν φλυαρίαν(;) τῆς γλώσσης του.

Ἐκείνη ἐπέστρεψε ὡς συνήθως ἀπὸ τὸ ταξεῖδί της καὶ αἱ ἐπιστολαὶ ἔφθασαν καὶ πάλιν κλεισταὶ διὰ ν' ἀκούσῃ τὴν ἁρμονίαν τοῦ ἐρωτικοῦ ἄσματος ποῦ θὰ τῆς ἔψαλλον τὰ χείλη τοῦ ἀγαπημένου της.

Ἀνοίγει τὸ πρῶτον καὶ ἀκούει τὴν πρώτη καὶ μόνη μπατοῦτα:
«Στενοχωροῦμαι μόνος. Σ' ἀγαπῶ»

Ἀνοίγει τὸ δεύτερον καὶ βλέπει ντα κάπο: «Σ' ἀγαπῶ ἔλα».

Καὶ φθάνει στὸ τρίτον, στὸ φινάλε καὶ....μένει.

Tableau!

Τὸ γράμμα ἦτο ἕνα ἄσπρο χαρτὶ καθαρό.

Ἦτο ἡ συνέχεια τῆς βουβαμάρας του.

ΡΕΒΕΚΚΑ

ΕΚΛΙΠΟΥΣΑΙ ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑΙ

ΠΕΤΡΟΣ ΤΖΑΝΝΕΤΟΣ

Πολύτιμος καὶ εὐγενὴς ὕπαρξις, πλήρης ἡμερῶν καὶ πλήρης ἀκόμη ζωῆς καὶ δράσεως ἐξεμέτρησε τὸ ζῆν ἐν Προύσῃ κατὰ τὸν παρελθόντα Φεβρουάριον ὁ ἀείμνηστος Πέτρος Τζαννέτος, Πρόξενος τῆς Ἑλλάδος. Ὁ μεταστὰς ἦτο ἐκ τῶν ἐκλεκτῶν ἐκείνων ἀντιπροσώπων τοῦ Ἑλληνικοῦ βασιλείου, οἱ ὁποῖοι μὲ πλήρη τὴν συναίσθησιν τοῦ ὑψηλοῦ των ἀξιώματος, ἵστανται παντοῦ ἀσάλευτοι στύλοι καὶ ἀκοίμητοι φρουροὶ τῶν ἐθνικῶν δικαίων. Τὸν μακρὸν βίον του διανύσας μεταξὺ τῶν πρὸς τὴν πατρίδα, τὴν οἰκογένειαν καὶ τὴν κοινωνίαν καθηκόντων του, κατέλιπεν αὐτὸν συνοδευόμενος ὑπὸ τῆς ἀγήρω μνήμης τῶν πολλαπλῶν ἀρετῶν του καὶ τῆς εἰλικρινεστέρας λύπης. Τύπος καὶ ὑ-

πογραμμὸς χριστιανικῆς εὐσεβείας καὶ ἀγαθότητος, μειλίχιος καὶ προσηνὴς πρὸς πάντας, ἦτο ἡ προσωποποίησις τῆς τιμιότητος καὶ τῆς εὐσυνειδησίας καὶ ὁ αὐστηρὸς τηρητὴς τοῦ νόμου τῆς πρὸς τὴν πατρίδα, τὴν οἰκογένειαν καὶ τῆς πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης. Ὁποῖος ὑπῆρξεν ἐν τῇ ζωῇ καὶ ὁποία ἡ ἐκ τοῦ θανάτου του λύπη καταφαίνεται ἐκ τοῦ ἀποχαιρετιστηρίου λόγου τοῦ διαδεχθέντος αὐτὸν ἐν τῷ προξενικῷ ἀξιώματι κ. Λ. Χρυσανθοπούλου, τὸν ὁποῖον μεταφέρομεν ὁλόκληρον.

«Εἰς ἐμέ, Σεβαστὲ Συνάδελφε, ἐπεφύλασσεν ἡ σκληρὰ μοῖρα τὸ θλιβερὸν καθῆκον νὰ σοὶ ἀπευθύνω ἐκ μέρους τῆς Ἑλληνικῆς Β. Κυβερνήσεως, τὴν ὁποίαν ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν τόσων πιστῶς, τιμίως καὶ εὐσυνειδήτως ὑπηρέτησας τὸ ὕστατον χαῖρε. Τὸν τελευταῖον χαιρετισμὸν σοὶ ἀπευθύνω ἐπίσης ἐκ μέρους τῶν συναδέλφων σου, οἵτινες τοσοῦτον σ' ἐξετίμησαν, ὡς καὶ ἐκ μέρους τῆς ἐνταῦθα Ἑλληνικῆς παροικίας, ἥτις προσηκόντως διέγνωσε, κατὰ τὸ πολυετὲς διάστημα, καθ' ὃ ἐξυπηρέτησας τὰ συμφέροντά της, τὰς περικοσμούσας Σε ἀρετάς.

Λυποῦμαι κατάκαρδα, πολύκλαυστε φίλε, διότι κατὰ πρώτην φορὰν ἐπιτελῶν τοιοῦτο θλιβερὸν καθῆκον στεροῦμαι τοῦ ἀπαιτουμένου ταλάντου ὅπως δημοσίᾳ ἐξάρω τὰς ἀρετάς Σου. Ἀλλ' ἐν τῇ μεγαλοψυχίᾳ, ἥτις ἀείποτε Σὲ διέκρινε, πέποιθα ὅτι θέλεις συγχωρήσει τὰς ἐλλείψεις φίλου Σου, πραγματικῶς ἐκτιμήσαντος τὸν χαρακτῆρα σου καὶ εἰλικρινῶς κλαίοντος τὴν ἀπώλειαν πολυτίμου Συναδέλφου. Ἀναπαύθητι ἥσυχος καὶ ἔσο βέβαιος ὅτι αἱ ὑπηρεσίαι σου δὲν εἶνε ἐξ ἐκείνων αἵτινες λησμονοῦνται. Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ὅπως σὲ ἐξετίμησε ζῶντα καὶ Σοὶ ἀπένειμε τὸν Ἀργυροῦν Σταυρὸν τοῦ Σωτῆρος, οὕτω καὶ νεκρὸν σὲ τιμᾷ καὶ μὲ διατάσσει ὅπως τιμῆς ἕνεκεν τελέσω τὴν κηδείαν σου δημοσίᾳ δαπάνῃ.

Καὶ δικαίως!!! διότι προσέφερες τὰς πολυτίμους ὑπηρεσίας σου ἐπὶ ὁλάκληρον τριακονταετίαν, κατὰ τὸ διάστημα τῆς ὁποίας σὲ διέκρινε πάντοτε ἡ εὐσυνειδησία καὶ τιμιότης ἀπέναντι τῆς Κυβερνήσεώς Σου, ἡ ἀβρότης ἀπέναντι τῶν ὑπηκόων Της, ἡ ἐκτίμησις τῶν ξένων Συναδέλφων Σου καὶ ἡ στοργή, ἀγάπη καὶ σεβασμός, μεθ' ὧν σὲ περιέβαλλον οἱ ἑκάστοτε Ἀντιπρόσωποι τῆς Ὀθωμανικῆς Κυβερνήσεως, ἥτις ἐκτιμήσασα τὰς ἀρετάς Σου, σ' ἐτίμησε λίαν ἐπαξίως διὰ παρασήμων Της. Σὲ διέκρινε πάντοτε ἡ ἀποστροφὴ πρὸς τὸν θόρυβον καὶ τὰς ἐπιδείξεις, κατώρθωσες δὲ πάντοτε τὴν λύσιν πλείστων δυσχερῶν ζητημάτων διὰ μόνου τοῦ μειλιχίου καὶ γλυκέος τρόπου Σου καὶ τοῦ σεβασμοῦ, ὃν ἐνέπνεε τὸ πρόσωπόν Σου καὶ τῆς ἐκτιμήσεως, ἣν ἔτρεφον πρὸς Σὲ οἱ ὑπάλληλοι τῆς Αὐτοκρατορικῆς Κυβερνήσεως. Ἀλλ' ἡ αὐτὴ αὐταπάρνησις, ἣν ἐπεδείξασο ὡς δημόσιος ὑπάλληλος, σὲ διέκρινε καὶ ὡς οἰκογενειάρχην, διὸ καὶ παρουσίασες τὸ μοναδικὸν ἴσως φαινόμενον νὰ ἀπορρίψῃς τὰς περὶ προαγωγῆς γενομένας σοι προτάσεις μόνον καὶ μόνον ὅ-

πως πλησίον εὑρισκόμενος τῆς Πρωτευούσης, παρακολουθῇς ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν τέκνων Σου, πρὸς τὰ ὁποῖα ἀφιέρωσας ὁλόκληρον τὴν στοργήν καὶ ὅλην τὴν ἱκμάδα, ἥτις σοὶ ὑπελείπετο ἐκ τῆς πρὸς τὴν Πατρίδα ἀφοσιώσεώς σου.

Πλὴν ὁ Ὕψιστος ἐκτιμῶν τὴν μεγαλοψυχίαν σου καὶ αὐταπαρνησίαν ταύτην σὲ ἀντήμειψε, χαρίσας σοι ἀρκετὰ ἔτη ζωῆς, ὥστε νὰ ἴδῃς τὰ τέκνα Σου τελείως ἀποκατεστημένα ἀναλαμβάνοντα ὑψιστὰ ἐν τῇ Πολιτείᾳ ἀξιώματα καὶ παρουσιάζοντα ὅλα τὰ ἐφόδια ὅπως κρατήσωσιν ὑψηλὰ τὸ ὑπερήφανον ὄνομά Σου, ὅπερ εἶναι ἡ πολυτιμοτέρα κληρονομία, ἣν κατέλιπες αὐτοῖς. Σὲ μακαρίζω διότι ἀποθνήσκεις ἥσυχος ὅτι ἐπετέλεσας τὸ πρὸς τὴν Πατρίδα καθῆκον καὶ εὐτυχὴς διότι καταλείπεις διαδόχους ἀνταξίους τοῦ ὀνόματος τοῦ πατρός των.

Καὶ ἤδη προκειμένου νὰ ἀπολαύσῃς τὴν μακαρίαν γαλήνην καὶ αἰωνίαν ἡσυχίαν ὡς ἀμοιβὴν τῶν κόπων, εἰς οὓς ζῶν ὑπεβλήθης, γαῖαν ἔχοις ελαφράν, πολύκλαυστε φίλε, ἀναπαύθητι τὸν ὕπνον τῶν δικαίων, διότι ἀποθνήσκεις ἀπολαύων τῆς γενικῆς ἀγάπης καὶ ἐκτιμήσεως ὅλων τῶν Συναδέλφων Σου καὶ ὅλων ἐκείνων, οἵτινες σὲ ἐγνώρισαν ἐκ τοῦ πλησίον καὶ τῆς εὐγνωμοσύνης τῆς γλυκείας Πατρίδος, ἥτις Σὲ θρηνεῖ ἔτι μᾶλλον, διότι ἐνῷ σὲ ἐγαλούχησεν, ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ σοι ὅμως ὅπως ὑπηρετήσῃς ταύτην μέχρι τελευταίας πνοῆς, τὴν ἐστέρησες τῆς μόνης παρηγορίας, ἣν ἠδύνατο νὰ ἀπολαύσῃ διὰ τὴν ἀπώλειαν προσφιλοῦς Της τέκνου, τοῦ νὰ σοὶ προσφέρῃ μίαν σπιθαμὴν γῆς τοῦ Ἱεροῦ χώματός της ὅπως ἐν αὐτῇ ἀναπαυθῇ ὁ τετιμημένος νεκρός Σου.

Πλὴν καὶ μακρόθεν θὰ σὲ παρακολουθῶσιν αἱ εὐλογίαι ταύτης, τὸ δὲ χῶμα, εἰς ὃ θέλει ἐναποτεθῇ ἡ πολύτιμος σορός Σου εἴη εὐλογητὸν καὶ μετατραπείτω εἰς ἱερὸν χῶρον, ἐν ᾧ θέλεις εὕρει τὴν μακαρίαν ἀνάπαυσιν καὶ γαλήνην. Γένοιτο!»

Ὁ θάνατος τοιούτων ἀντιπροσώπων τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους εἶνε ἀληθὴς ἐθνικὴ ἀπώλεια, τὴν ἐκ τῆς ὁποίας λύπην δύναται μόνον νὰ μετριάσῃ ἡ σκέψις ὅτι ὁ μεταστὰς ἀφῆκε τέκνα ἀνταξίους διαδόχους τῶν ἀρετῶν καὶ τοῦ ὀνόματός του. Ἐπὶ τῶν ἴχνῶν τοιούτου πατρὸς βαδίζοντες οἱ υἱοί του συνεχίζουσι τὴν εὐγενῆ καὶ τετιμημένην ἐκ τῷ κόσμῳ πορείαν του, μεταξὺ δὲ τούτων διακρίνομεν τὸν κ. Ἀγησίλαον Τζαννέτον, Πρόξενον τῆς Ἑλλάδος τὴν εὐδόκιμον σταδιοδρομίαν τοῦ ὁποίου βλέπουσιν οἱ ἀναγνῶσται τοῦ «Μικρασιατικοῦ» εἰς τὸ ἐν ἄλλαις τοῦ βιβλίου σελίσι βιογραφικὸν αὐτοῦ σημείωμα.

ΤΟ ΣΤΟΙΧΗΜΑ

Τὸ ἔθος τῶν στοιχημάτων εἶναι καθαρῶς Ἀγγλικόν· ἀλλ' ὅπως τὰ πλεῖστα τῶν παραδόξων ἐθίμων τῆς παραδόξου χώρας τῆς Ἀλβιώνος, ὁ προσδεύων ὅσημέραι πολιτισμὸς τῆς Δύσεως ἐνεκλιμάτισε καὶ τοῦτο καὶ εἰς ἄλλας χώρας, διότι ὁ ἄνθρωπος μὲ ὅλην τὴν βαθμιαίαν μεταβολὴν καὶ ἀποξένωσιν τοῦ ὀργανισμοῦ του, διετήρησεν ὅμως ἐν ἑαυτῷ τὴν ὁρμέμφυτον τάσιν τῶν τετραπόδων προγόνων του, τοῦ ἀπομιμεῖσθαι πᾶν ὅ,τι τῷ φαίνεται ἄηθες καὶ παραδοξοφανές.

Γνωρίζω σχετικῶς, περὶ τοῦ ἐθίμου τούτου ἓν ἀνέκδοτον, τὸ ὁποῖον ζητῶ τὴν ἄδειαν νὰ σᾶς διηγηθῶ, διότι τὸ θεωρῶ πολὺ διασκεδαστικόν. Τὸ γεγονὸς —διότι εἶνε γεγονὸς— συνέβη εἰς... Ἀλλ' ἂς ὑποθέσωμεν ὅτι συνέβη εἰς ξένην χώραν, εἰς τὴν Γαλλίαν, λόγου χάριν.

Ὁ λοχαγὸς Ρ... ἀνήκων εἰς μίαν τῶν ἀριστοκρατικωτέρων οἰκογενειῶν, πλούσιος, εὐειδής, γενναῖος, εὐφυέστατος, ἓν μόνον εἶχεν ἐλάττωμα, τὴν ἀκατανίκητον μανίαν πρὸς τὰ στοιχήματα.

Ἦτο γνωστὸς διὰ τοῦτο παντοχοῦ. Εἰς τὸ Sport αὐτὸς καὶ ὁ νικητὴς ἵπποι ἦσαν οἱ δύο ἥρωες. Ὅπου δήποτε συνεφωνεῖτο στοίχημα ἦτο βέβαιον, ὅτι καὶ ὁ λοχαγὸς Ρ... θὰ ἐλάμβανε μέρος. Ἐστοιχημάτιζε περὶ πάντων καὶ μεθ' οἱουδήποτε, ἐνίοτε δὲ ἐρριψοκινδύνευε ποσὰ οὐχὶ εὐκαταφρόνητα. Ὁ καιρός, τὰ θεάματα, τὰ διάφορα κοινωνικὰ ἐπεισόδια, ἡ πολιτικὴ μίαν μόνην ὄψιν εἶχον δι' αὐτόν, τὴν τοῦ στοιχήματος.

Ἀλλὰ τὸ περιεργότερον δὲν ἦτο τοῦτο. Τὸ παράδοξον ἦτο ὅτι ἐνίκα πάντοτε. Ὅσον ἀπηλπισμένη καὶ ἂν ἦτο ἡ ὑπόθεσις, ὑπὲρ ἧς ἐστοιχημάτιζεν, ἦτο ἐκ τῶν προτέρων βέβαιον ὅτι, ἀφοῦ αὐτὸς ἐστοιχημάτισε θὰ ἐνίκα ἀφεύκτως. Ἐνόμιζες ὅτι ἡ τύχη τοῦ ἦτο ἀφωσιωμένη ὡς νὰ ἦτο πιστὴ ἐρωμένη του. Ἐνίοτε παρεβιάζοντο οἱ ἀσάλευτοι νόμοι τῆς φύσεως ὑπὲρ αὐτοῦ. Εἰς μίαν μονομαχίαν ἐστοιχημάτισεν ὅτι θὰ ἐπλήγωνε τὸν ἀντίπαλόν του εἰς τὸ δεῖνα σημεῖον τῆς ἀριστερᾶς χειρός, καὶ ἐξετέλεσε τὴν ὑπόσχεσίν του, ὡς ἂν ὁ ἀντίπαλος ἤθελε προσφέρει αὐτὸς ἀφ' ἑαυτοῦ τὸ μέρος ἐκεῖνο τοῦ σώματός του εἰς τὴν ἀκωκὴν τοῦ ξίφους του. Εἰς τὰς ἱπποδρομίας ἵπποι ἄγνωστοι καὶ ἄσημοι, ὑπὲρ ὧν ἐστοιχημάτιζεν ἐνίκων τοὺς περιφημοτέρους καὶ πτερόποδας κέλητας. Ἐὰν ἐστοιχημάτιζεν

ἐν ἡμέρᾳ αἰθριωτάτῃ τοῦ θέρους ὅτι θὰ ἔβρεχε. πρὸ τῆς ἑσπέρας ὁ οὐρανὸς ἤνοιγε τοὺς καταρράκτας του μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ καταπνίξῃ τὸν ἀντίπαλόν του. Τόσον ἦτο ἐπίφοβος. ὥστε καὶ ἂν ἐστοιχημάτιζεν ὅτι αἱ ἄμπελοι, χάριν παραδείγματος, θὰ ἐκαρποφόρουν λουκάνικα, καὶ ὅτι αἱ ὄρνιθες θὰ ἐγέννων ντομάτας, μετὰ δυσκολίας θὰ εὑρίσκετο ἀντίπαλος νὰ στοιχηματίσῃ ὑπὲρ τοῦ ἐναντίου.

Ὁ συνταγματάρχης του, ἀρχαῖος φίλος τῆς οἰκογενείας του, πολλάκις τὸν ἐνουθέτησε καὶ τὸν συνεβούλευσε νὰ μετριάσῃ τὴν ὁρμήν του διότι ἐπὶ τέλους ὅσην καὶ ἂν δεικνύῃ ἡ τύχη στοργήν, πάντοτε ὅμως αὐτὴ εἶναι ἄστατος καὶ ἐνδέχεται νὰ στρέψῃ τὰ νῶτα· ἀλλ' ἐκεῖνος ἔμεινεν ἄκαμπτος. Βλέπων τὸ ἀδιόρθωτον ὁ γηραιὸς συνταγματάρχης, ἀπεφάσισε, συνεννοηθεὶς μετὰ τῆς οἰκογενείας τοῦ νέου, ν' ἀπομακρύνῃ κἂν αὐτὸν τῆς πρωτευούσης, ὅπως περιορίσῃ οὕτω καὶ τὸν κύκλον τῶν ἐπιχειρήσεών του, καὶ διὰ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Στρατιωτικῶν, κατώρθωσε νὰ τὸν μεταθέσῃ εἰς ἄλλο Σύνταγμα, τοποθετημένον εἰς μικρὰν τινα τῶν ἐπαρχιῶν πόλιν, διοικούμενον ὑπὸ συνταγματάρχου φίλου καὶ ἀρχαίου συστρατιώτου αὐτοῦ.

Ὁ νέος προϊστάμενος, πρὸς ὃν ὁ συνταγματάρχης εἶχε γράψει καὶ παραστήσει τὸ ἰδίωμα καὶ τὴν μονομανίαν τοῦ μετατεθέντος τὴν ἡμέραν καθ' ἣν τὸ πρῶτον τὸν ἐπεσκέφθη ὁ ναυαρὸς ἀξιωματικός, ἠθέλησε ν' ἀπευθύνῃ πρὸς αὐτὸν παρατηρήσεις καὶ συμβουλάς, ὡς πρὸς τὸ ἐπιβλαβὲς τοῦ ἐλαττώματός του.

—Σᾶς εὐχαριστῶ, ἀπήντησεν ὁ λοχαγὸς ἀκροασθεὶς εὐμενῶς τὴν διδαχὴν τοῦ προϊσταμένου του, καὶ σᾶς εἶμαι ὑπόχρεως διὰ τὰς συμβουλάς σας Ἀλλὰ δὲν δύναμαι νὰ νικήσω τὸν χαρακτῆρά μου. εἶναι αὐτὸ τὸ κατηραμένον ἰδίωμά μου Παραδείγματος χάριν, καθ' ἣν στιγμὴν σεῖς μετὰ τόσης εὐγενείας καὶ ἀγαθότητος καταγίνεσθε νὰ μὲ νουθετῆτε πατρικῶς, ἐγὼ ξεύρετε τί ἐσκεπτόμην συνταγματάρχα;

—Τί;

—Ὅτι φέρετε εἰς τὰ ὀπίσθια, παρὰ τοὺς νεφροὺς μίαν οὐλήν, προελθοῦσαν ἐκ τραύματος.

—Τί λέγεις, λοχαγέ;

—Τὴν ἀλήθειαν.

—Ἐν τούτοις ἐγὼ οὐδεμίαν πληγὴν ἔλαβα ποτέ

—Καὶ ὅμως εἶμαι βέβαιος περὶ αὐτοῦ.

—Ἀστειεύεσθε.

—Εἶμαι πρόθυμος νὰ στοιχηματίσω 500 φράγκα.

—Θὰ χάσετε ἀφεύκτως.

—Δὲν πιστεύω.

—Σᾶς ἐπαναλαμβάνω ὅτι θὰ χάσετε· εἶμαι βέβαιος περὶ τῶν ἰδιαιτέρων γνωρισμάτων τοῦ σώματός μου.

—Συνταγματάρχα, ἂς εἴμεθα εἰλικρινεῖς· ὁμολογήσατε ὅτι κατόπιν τῆς διδαχῆς σας φοβεῖσθε μὴ ἀναγκασθῆτε νὰ δικαιώσετε τὴν μανίαν καὶ τὴν φήμην μου.

— Ἐγώ; καθόλου. Θέλεις λοιπὸν νὰ ἴδῃς ὅτι ἀπατᾶσαι;

— Ναί.

— Τότε ἰδού!...

Καὶ ὁ συνταγματάρχης, χαίρων ὅτι ἔμελλε νὰ δώσῃ τέλος πάντων ἕνα μάθημα εἰς τὸν ἀήττητον στοιχηματοθέτην, λύει τὴν ζώνην, ξεκουμπώνεται καὶ δεικνύει εἰς τὸν λοχαγόν... τὰς Κάτω Χώρας.

Ἡ οὐλὴ δὲν ὑπάρχει τῳόντι. Ὁ λοχαγὸς P... ὁμολογεῖ τὴν ἧττάν του· ἐξάγει ἐκ τοῦ χαρτοφυλακίου του καὶ καταθέτει ἐπὶ τῆς τραπέζης ἓν χαρτονόμισμα τῶν 500 φράγκων καὶ ἀπέρχεται.

Ὁ γέρων συνταγματάρχης ἀναβρυνόμενος ἐπὶ τῇ νίκῃ του, ἔσπευσε νὰ γράψῃ πρὸς τὸν φίλον του εἰς τὴν πρωτεύουσαν, περιγράφων αὐτῷ λεπτομερῶς τὸ περίεργον ἐπεισόδιον τῆς πρώτης αὐτοῦ μετὰ τοῦ λοχαγοῦ συνεντεύξεως καὶ ἐκφράζων τὴν ἐλπίδα ὅτι ἡ ἀποτυχία αὕτη ἤθελεν συντείνει ὅπως μετριασθῇ τὸ πάθος τοῦ προστατευομένου του. Ἀλλ' οἷα ὑπῆρξεν ἡ ἔκπληξίς του, ὅτε μετά τινας ἡμέρας ἐλάμβανεν ἐκ μέρους τοῦ συστρατιώτου του τὴν ἑξῆς ἐπιστολήν.

«Φίλτατέ μοι

«Τὴν ἔπαθες ὡσὰν ἀνόητος!

«Προτοῦ ἀναχωρήσῃ ἐντεῦθεν ὁ λοχαγὸς P. , εἶχε στοιχηματί-
«σει μετ' ἐμοῦ χίλια φράγκα ὅτι κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς
«γνωριμίας σας θὰ τοῦ ἐδεικνύετε. ...»

ΜΠΑΜΠΗΣ ΑΝΝΙΝΟΣ

ΓΙΑ ΠΟΥ ΘΑ ΞΕΚΙΝΗΣΩ;

Ὅταν κλειστοῦν παντοτεινὰ τὰ μάτια καὶ τὸ στόμα
Λὲν ἡ ψυχὴ πῶς παραιτᾷ τῆς γῆς αὐτῆς τὸ χῶμα
Καὶ σάλλους κόσμους πειὸ καλοὺς ἢ πειὸ κακοὺς πηγαίνει
Ὁλόχαρη, ντυμένη φῶς, ἢ μαύρη καὶ κλαμμένη.
Τὸν ἕνα δρόμο λουλουδιῶν ἡ εὐωδιὰ μυρώνει,
Ὁ ἄλλος εἶνε σκοτεινὸς καὶ χόρτο δὲν φυτρόνει.
Ἀπὸ τὸν ἕνα χαρωπὲς 'ς τὸν οὐρανὸ τραβοῦνε,
Θλιμμένες ἀπ' τὸ δεύτερο τὴν κόλασι ζητοῦνε.
Μὰ 'γὼ ποῦ βρῆκα καὶ χαρὲς καὶ λύπες 'ς τὴ ζωή μου,
Πούδε 'ς τὸν κόσμο κι' οὐρανὸ καὶ κόλασ' ἡ ψυχή μου,
Γιὰ ποῦ θ' ἁπλώσω τὰ φτερά, γιὰ ποῦ θὰ ξεκινήσω
Σὰν νεκρωθοῦν τὰ χείλη μου, τὰ μάτια μου σὰν κλείσω;

Κ. ΚΟΛΑΣΗΣ

Σ' ΕΝΑ ΜΙΚΡΟ ΑΓΓΕΛΟΥΔΙ

ΑΝΝΑ Ν. ΣΤΕΦΑΝΑΤΟΥ

Ὅταν σὲ βλέπω χερουβεὶμ
Μὲ τὴ ροδόκρινή σου ὄψη,
Σὲ πέρνω ρόδο τἀπριλιοῦ
Καὶ τρέμω μὴ κανεὶς τὸ κόψῃ.

Μὰ ὅταν σκύβω μὲ χαρὰ
Τὸ ἄρωμά του νὰ μυρίσω,
Βρίσκω δυὸ χεῖλη ποῦ ποτὲ
Δὲν ξεδιψῶ ὅσο φιλήσω.

Καὶ βάζω τότε μὲ τὸν νοῦ,
Καὶ σκέπτομαι σᾶν μεγαλώσῃς,
Καὶ μὲ τὲς χάρες τοῦ κορμιοῦ
Καὶ τῆς ψυχῆς σου θὰ ἑνώσῃς,

Καὶ λέγω πῶς κι' ὁ Ραφαὴλ,
Κι' ὁ Πραξιτέλης, κι' ὁ Φειδίας,
Ἂν ζωγραφίσαν Παναγιές,
Ἂν ἔκαμαν Ἔρωτας καὶ Δίας.

Μὰ ἕνα τέτοιο χερουβεὶμ
Νἄχῃ ὠμορφιά, μιλιὰ καὶ γνῶσι,
Μόν' ὁ τεχνίτης ὁ Θεὸς
Μπορεῖ ς τὸν κόσμο νὰ τὸ δώσῃ.

Ε. ΣΒΟΡΩΝΟΥ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΩΜΩΔΙΑΝ ΤΗΣ ΖΩΗΣ

Η ΚΑΡΤΑ

Μὲ τὴ μύτη χωμένη στὸ ἀφράτο του πουπουλένιο μαξιλάρι καὶ μὲ τὴ χιονάτη του μπλανκέττα τραβηγμένη ὡς τ' αὐτιὰ ὁ Ἀντωνάκης Μαρκουΐτης ἐκοιμᾶτο βαθύτατα, σὰν νὰ εἶχε πάθει ἀπὸ καταληψία.

Εἰς τὴ σιγὴ τοῦ δωματίου δὲν ἠκούετο ἄλλο. παρὰ ὁ ἦχος ἑνὸς χαλασμένου κλαρινέτου—τὸ ἀδιάκοπο ροχάλισμα τοῦ Ἀντωνάκη, ἡ κανονικότης τοῦ ὁποίου δὲν ἄφινε καμμια ἀμφιβολία ὅτι ὁ ὕπνος του θὰ παρετείνετο ἀκόμη ἐπὶ πολύ.

Ἔξαφνα ἕνα δυνατὸ κτύπημα στὴν πόρτα ἀποσπᾷ βιαίως τὸν Ἀντωνάκην ἀπὸ τὰς γλυκείας ἀγκάλας τοῦ Μορφέως καὶ τοῦ ταραττει ἀποτόμως τὸν κύκλον τῶν χρυσῶν ὀνείρων, μὲ τὰ ὁποῖα ἡ ζωηρά του φαντασία ἐλίκνιζε τὴν κοιμωμένην ὕπαρξίν του.

Ὁ Ἀντωνάκης ἄνοιξε μὲ κόπο τὰ μάτια, ἔρριξεν ἕνα βλέμμα στὸ ρωλόγι, ἀνεκάθησε στὸ στρῶμά του, ἐβλαστήμησε σὰν ναύτης καὶ ἐχασμήθη μέχρι ξεκλειδώματος τῶν σιαγόνων του.

—Μονάχα κάποιος πιστωτὴς μπορεῖ νὰ ἔχῃ τὴν ἀναίδειαν αὐτή, νὰ ἔρχεται νὰ μὲ ξυπνήσῃ πρὶν ἀπὸ τὸ μεσημέρι, ἐμουρμούρισε. Ἂς περιμείνωμεν ὅμως πρῶτα νὰ καταλάβωμεν τί τρέχει κ' ὕστερα βλέπομεν. Ἐν τῷ μεταξὺ τσίτος . . . τσιμουδιά! . .

Σὲ λιγάκι δεύτερο κτύπημα ἀκούστηκε ἀπὸ τὸ μέρος τῆς πόρτας· κατόπιν τρίτο, τέταρτο. πέμπτο. Ὅλα ἔμειναν χωρὶς κανένα ἀποτέλεσμα. Φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ.

— Κουφοῦ καμπάνα κι' ἂν βαρῇς . . . ἔλεγεν ἀπὸ μέσα του ὁ Ἀντωνάκης, προπαθῶν συγχρόνως νὰ καταπνίξῃ τὸν ξερόβηχά του, ὁ ὁποῖος ἐδείκνυε τάσεις ἐπαναστατικάς.

Τότε μέσα ἀπὸ τὴν κλειδαρότρυπα ἠκούσθη μιὰ φωνή, γεμάτη ἀπὸ συγκίνησιν, κακῶς συγκρατουμένην:

— Ἄνοιξέ μέ, κύριε Ἀντωνάκη· ἄνοιξέ με λοιπὸν καὶ δόσε μου τὰ χρήματα, καθὼς μοῦ ὑπεσχέθης χθές. Εἶμαι ὁ ράφτης σου.

Οὐκ ἔστι φωνὴ οὔτε ἀκρόασις.

Ἡ φωνὴ ἔγινε τώρα ἀπειλητική.

— Ἂν δὲν πληρωθῶ καὶ σήμερα, κύριε Ἀντωνάκη, ἡ ὑπομονή μου θὰ ἐξαντληθῇ. Βαρέθηκα πειά. Θ' ἀναγκασθῶ νὰ σοῦ στείλω τὸν κλητῆρα. Ἀκοῦς, κύριε Ἀντωνάκη: Κύριε Ἀντωνάκη!.. Κύριε Ἀντωνάκη!...

Ἡ πόρτα πλέον ἐσείετο ἀπὸ τὰ ἐπανειλημμένα κτυπήματα. Πιθανώτερον ὅμως εἶνε ὅτι νεκρὸς θὰ ἀπαντοῦσε ἀπὸ τὸν κρύο τάφο του, παρὰ ὁ Ἀντωνάκης ἀπὸ τὸ ζεστὸ κρεββάτι του.

— Νὰ κάνῃς καινούργια σακκούλα, φιλαράκο μου, καὶ νὰ τρίψῃς τὴν κοιλιά σου μὲ κεραμίδα, ἐμουρμούρισεν ὁ Ἀντωνάκης χλευαστικῶς καὶ ἔστειλε δυὸ μοῦντζες κατὰ τὴν πόρτα. Εἶδες ἐκεῖ παληανθρωπιά! Νὰ ἔρθῃ, λέει, σπίτι μου ἀπὸ τὰ μεσάνυκτα, νὰ κάνῃ σκάνδαλο στὴν πόρτα μου, νὰ μὲ ἐκθέτῃ στὰ μάτια τῆς νοικοκυρᾶς μου καὶ τῆς «δυχατέρας» της!... Καὶ γιατί ὅλη αὐτὴ ἡ φασαρία, σᾶς παρακαλῶ: Διότι, λέει, ἄργησα λιγάκι νὰ τοῦ πληρώσω τὶς δύο φορεσιές, ποὺ τοῦ ἔκαμα τὴν ὑψίστην τιμὴν νὰ τοῦ παραγγείλω πέρσι. Σπουδαῖο πρᾶγμα βλέπεις!... Ἀλλά, διάβολε!.. Ἡ ὥρα εἶνε 11 1)4... Αὐτὸς ὁ βλάκας ὁ Ψαλλίδας εἶνε ἱκανὸς νὰ μὲ κάνῃ νὰ χάσω τὴ μαστίχα μου. Θὰ εἶνε τρομερόν!...

Ὁ Ἀντωνάκης πήδησε μὲ μιᾶς ἀπ' τὸ κρεββάτι του καὶ ἔδειξε τὶς δυὸ γροθιές του στὸν ἀόρατο ράπτη του. Τότε παρετήρησεν ὅτι κάτω ἀπὸ τὴν πόρτα εἶχε ριχθῇ μέσα στὸ δωμάτιό του ἕνα τετράγωνο χαρτάκι.

— Τί καλά!... ἀνέκραξε θριαμβευτικῶς. Ἔφυγε. Πάει καλιά του καὶ μ' ἄφησε τὴν κάρτα του. Τί ἀντίκα!... Ὅμως ἔπρεπε νὰ ξέρῃ πῶς αὐτὰ τὰ κόλπα δὲν περνοῦνε πειά... Ἂς εἶνε. Τὴν πέρνω, γιὰ νὰ μὴ τοῦ χαλάσω τὸ χατῆρι. Τὴν βάνω στὸ πορτ-φέγι μου γιὰ λοῦσο...

Καὶ ὁ Ἀντωνάκης ξεκαρδιζόμενος στὰ γέλοια ντύθηκε καὶ βγῆκε ἔξω ἀποφεύγων ἐπιμελῶς τὸν δρόμον, ὅπου εἶχε τὸ ραφεῖόν του ὁ κὺρ-Ψαλλίδας.

* * *

Τὸ ἴδιο βράδυ ὁ Ἀντωνάκης ἀπεφάσισε νὰ ξεσκάσῃ λίγο διασχεδάζων τὰς οἰκονομικὰς στενοχωρίας του. Μπῆκε σ' ἕνα ἀπὸ τὰ καλύτερα μπακάλικα καὶ τῶρριξε στὴ ρετσίνα. Σὲ δυὸ ὧρες μέσα εἶχε γίνει τάπα. Κ' εἶχεν ἕνα μεθύσι!... ἐλεεινό. Μὲ τὸ παραμικρὸ μποροῦσε νὰ γίνῃ ἔξω φρενῶν.

Γιὰ μιὰ στιγμή, ἐκεῖ στὰ καλὰ καθούμενα, τοῦ φάνηκε πῶς τὸ μπακαλόπουλο τὸν κορόϊδευε. Πεταχθηκεν ἀμέσως στὸ πόδι, γιὰ νὰ τοῦ σπάσῃ τὴ μούρη. Παραπατησεν ὅμως καὶ πάφ!... κάθεται ἀπάνω στο καπέλλο ἑνὸς ἄλλου πελάτου καὶ τοῦ τὸ κάνει σωστὴ φυσαρμόνικα.

Ὁ πελάτης, ὅπως ἦτο ἐπόμενον, διεμαρτυρήθη διὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ καπέλλου του. Ἀλλ' ὁ Ἀντωνάκης μας δὲν ἦτο ἀπ' ἐκείνους, ποὺ χαρίζουν κάστανα. Λούζει λοιπὸν τὸν καλό σου πελάτη πατόκορφα καὶ τὸν στολίζει μὲ τραΐς καὶ μὲ λουλούδια.

—Διατί νομίζετε; Διότι—ἂν τὸ βρῆτε—διότι... δὲν τοῦ εἶπε καὶ εὐχαριστῶ διὰ τὸ χάλασμα τοῦ «παληοτσουκαλιοῦ» του.

Ὁ πελάτης σήκωσε τὸ χέρι· ὁ Ἀντωνάκης ἀμυνόμενος σήκωσε τὸ ἰδικό του. Πλάτς... κόλλησεν ἕνας μπάτσος στὸ μάγουλο τοῦ Ἀντωνάκη. Πούφ... ἔπεσε μιὰ γροθιὰ—ἡ γροθιὰ τοῦ Ἀντωνάκη. Μόνον, ἐπειδὴ ὁ Ἀντωνάκης δὲν ἔβλεπε τὴ μύτη του, πολὺ δὲ ὀλιγώτερον τὸν ἄνθρωπό του, ἡ γροθιά του παρεστράτησε καὶ τὴν ἅρπαξε στὸ μάτι τὸ μπακαλόπουλο, ποὺ εἶχεν ἐπεμβῆ νὰ τοὺς χωρίσῃ.

Τῇ συνδρομῇ τοῦ μπακάλη καὶ ἄλλων δύο πελατῶν οἱ δύο ἀντίπαλοι ἐχωρίσθησαν τέλος. Ἀντήλλαξαν τὰ ἐπισκεπτήριά των μαζὺ μὲ ὀλίγας ὕβρεις καὶ τῇ βοηθείᾳ μερικῶν φίλων ὁ Ἀντωνάκης γύρισε μὲ χίλια βάσανα καὶ κόπους σπίτι του.

Στὸ δρόμο μία σκέψις ἐβασάνιζε τὸ θολωμένο πνεῦμά του: ποῦ στὴν εὐχὴ τοῦ Κυρίου εἶχε διῇ τὸν ἄνθρωπον αὐτόν, μὲ τὸν ὁποῖον εἶχε τσακωθῇ.

Ἄ, ἄ... εἶπε τέλος καὶ ἔξυσε τ' αὐτί του· θὰ ἦτο πολὺ νόστιμο... Διάβολε! Ἂν μ' ἐγνώρισε πῆγε τὸ ἐπίδομα γιὰ παντα. Πρέπει νὰ λάβωμε τὰ μέτρα μας...

* * *

Τὴν ἄλλη τὴν ἡμέρα ὁ κὺρ-Ροσόλυμος Ψαλλίδας μὲ τὰ γυαλιά του στὴ μύτη ἔσκυβε μὲ προσοχὴ ἐπάνω σ' ἕνα κομμάτι τσόχα καὶ κατεγίνετο εἰς γεωμετρικὰς καταμετρήσεις ἐπ' αὐτοῦ. Ὁ κὺρ-Ψαλλίδας ἦτο μελαγχολικός. Ἐσυλλογίζετο τὶς δυσκολίες, ποὺ τοῦ ἔκαμνεν ἡ «διακεκριμένη» πελατεία του, ὅταν ἐπρόκειτο νὰ τὸν πληρώσῃ.

Ἔξαφνα σηκώνοντας τὰ μάτιά του νὰ διῇ γιατί σκοτίνιασεν ἀπότομα ὁ μπάγκος του, βλέπει μπροστά του δύο καλοντυμένους κυρίους.

—Κάποιο σωματεῖο θὰ μὲ ζεματίσῃ πάλιν—ἐσυλλογίσθη ὁ κὺρ-Ψαλλίδας καὶ ἔσπευσε μὲ ψεύτικο μειδίαμα στὰ χείλη νὰ

χαιρετίσῃ τοὺς πρωϊνούς του ἐπισκέπτας. Καὶ ἤρχισεν ἀμέσως μὲ ὕφος κλαψάρικο νὰ τοὺς διηγῆται ὅτι ἡ δουλειὰ σταμάτησαν, ὅτι ἡ ἀγορά μας διατρέχει κρίσιν, ὅτι ὅσοι τοῦ χρωστοῦν δὲν τὸν πληρώνουν, ὅτι πεντάρα τσακισμένη ἔχει νὰ διῇ τόσον καιρόν, ὅτι ὅλοι τρέχουν τώρα στὰ ἔτοιμα κι' ἀφίνουν τὰ ἐσνάφια νὰ ψοφήσουν . . . Ἔπειτα, βλέπετε, ἡ χολέρα, τὸ μπσϊκοτάζ... Συνεπῶς ἡ σημερινή του θέσις δὲν τοῦ ἐπιτρέπει νὰ ὑπακούσῃ εἰς τὴν φωνὴν τῆς συνειδήσεώς του, ἡ ὁποία τῷ ὑπαγορεύει νὰ συντρέξῃ τοὺς πτωχοὺς καὶ τὰ ὀρφανὰ—καὶ ξέρετε, κύριοί μου, «ἡ σάρξ εἶνε πρόθυμος, τὸ πνεῦμα ὅμως ἄσθε...»

— Ἀλλὰ ἀπατᾶσθε, κύριε Ροσόλυμε Ψαλλίδα· ἀπήντησαν συγχρόνως ἀμφότεροι οἱ κύριοι, μόλις κατορθοῦντες νὰ κρατήσουν τὴν σοβαρότητά των εἰς τὸ ἄκουσμα τοῦ διεστραμμένου ἀποφθέγματος τοῦ ραπτου. Ἀπατᾶσθε· δὲν ἤλθαμεν ἐδῶ διὰ συνδρομήν. Εἴμεθα οἱ μάρτυρες τοῦ κ. Ἀχιλλέως Χρυσωμένου, τὸν ὁποῖον ἐξυβρίσατε βαναυσότατα χθὲς τὸ ἑσπέρας εἰς τὸ μπακάλικο. Ἔχομεν ἐντολὴν νὰ σᾶς ζητήσωμεν ν' ἀνακαλέσητε τὰς ὕβρεις σας καὶ νὰ ζητήσητε συγγνώμην. Ἐν ἐναντίᾳ δὲ περιπτώσει νὰ δώσητε ἱκανοποίησιν διὰ τῶν ὅπλων.

Ὁ ράπτης ἔμεινε κατάπληκτος. Ἤνοιξε τὸ στόμα νὰ ὁμιλήσῃ, ἀλλ' ὁ σφιγμένος ἀπὸ τὴ συγκίνησι λαιμός του δὲν ἐπέτρεψε ν' ἀρθρώσῃ λέξιν, ὁ δυστυχής. Ἀκούμβησε στὸν μπάγκο του γιὰ νὰ μὴ πέσῃ καὶ ὕστερα ἀπὸ κάποιαν ὑπεράνθρωπο προσπάθεια κατώρθωσε νὰ ψελλίσῃ:

— Ἐγώ;... Ἐγώ, ὁ Ροσόλυμος Ψαλλίδας, ἐτῶν 49 1)2 ράπτης ἀπὸ 35 ἐτῶν, ὕβρισα τὸν ἀξιότιμον κ. Ἀχιλλέα Χρυσωμένον χθὲς τὸ βράδυ στὸ μπακάλικο; Ἐγὼ ἤμουν σπίτι μου νωρὶς νωρίς.

Καὶ ἐνθαρρυνόμενος ὁ κὺρ-Ψαλλίδας ἀπὸ τὴν πεποίθησιν τῆς ἀθωότητός του ἐξηκολούθησε νὰ ὁμιλῇ μὲ σταθερότητα.

— Ἀλλὰ δὲν εἶνε δυνατόν, κύριοί μου, νὰ προσέβαλα ἐγὼ τὸν κ. Χρυσωμένον. Εἶνε τρομερὸν αὐτὸ ποῦ μοῦ λέτε. Εἶνε... Θοῦ, Κύριε, «φύλακα» τῷ στόματί μου. Μήπως εἶμαι τρελλὸς ἢ μήπως ἀστειεύεσθε μαζί μου, κύριοι; Ὄχι; Τότε κάνετε λάθος, καὶ νὰ μὲ συγχωρῆτε.

— Δὲν κάμνομεν καθόλου λάθος, κύριε Ροσόλυμε Ψαλλίδα, καὶ σᾶς βεβαιοῦμεν ὅτι μᾶς κάμνει λυπηρὰν ἐντύπωσιν ἡ στάσις σας. Σεῖς προσεβάλετε τὸν κ. Χρυσωμένον. Ἰδοὺ ἡ ἀπόδειξις.

Καὶ ὁ ἕτερος τῶν μαρτύρων ἔθεσεν ὑπὸ τὴν ῥῖνα τοῦ ἐκπλήκτου ράπτου τὸ ἐπισκεπτήριόν του.

— Βλέπετε, ἔσπευσε νὰ προσθέσῃ ὁ ἄλλος μάρτυς, ὅτι χθὲς τὸ βράδυ ἀντηλλάξατε τὰς κάρτες σας μὲ τὸν φίλον μας.

Ἐνώπιον τῆς ἐναργείας τῶν πραγμάτων ὁ Ψαλλίδας ἠναγκάσθη νὰ σφραγίσῃ τὰ χείλη. Μία μελαγχολία διεχύθη εἰς τὸ πρόσωπόν του καὶ αἱ ρυτίδες τοῦ μετώπου του ἐπεξετάθησαν μέχρι τῶν κροτάφων. Ἐξήταζε τὴν συνείδησίν του. Ἐνθυμήθη τότε ὅτι τὴν προτεραίαν πῆγε νὰ ἐπισκεφθῇ τὸν παλαιόν του φίλον Θανάσην Στεκάτον, τὸν πανταλονᾶν. Εἶχεν ἀδειάσει μαζί του κάμποσα ποτήρια κι' ὅταν γύρισε σπίτι του θυμοῦνταν ἀκόμη πῶς τὰ φανάρια τοῦ δρόμου ὑπεκλίνοντο εἰς τὴν διάβασίν του—πρᾶγμα τὸ ὁποῖον δὲν ἠμποροῦσε νὰ καλοεξηγήσῃ.

Κατόπιν αἱ ἀναμνήσεις του ἐσκοτίζοντο. Συνεπέρανε λοιπὸν ὁ κὺρ-Ψαλλίδας καθ' ἑαυτὸν ὅτι κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην πρέπει νὰ ἔγινε τὸ ἐπεισόδιον.

Ἔπρεπε λοιπὸν νὰ κτυπηθῇ αὐτός, ὁ Ροσόλυμος Ψαλλίδας μὲ τὸν κ. Ἀχιλλέα Χρυσωμένον, ποῦ εἶχε φήμην τρομεροῦ κυνηγοῦ καὶ ἦτο ἱκανὸς νὰ τοῦ φυτέψῃ τὴ σφαῖρα ἀνάμεσα στὰ δυό του φρύδια, ἐν ᾧ αὐτὸς ὁ Ροσόλυμος Ψαλλίδας μόνον κουμπότρυπες ἦτο συνειθισμένος νὰ ἀνοίγῃ στὰ φορέματα τῆς πελατείας του. Νὰ μονομαχήσῃ λοιπὸν ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας; Ἄ, μὰ τὴ ψαλλίδα του! ποτέ! Θὰ ζητοῦσε συγγνώμην, θὰ ἐταπεινώνετο, ἀλλὰ νὰ κτυπηθῇ; Τῶν ἀδυνάτων.

Ἀφ' οὗ ἔλαβε τὴν ἀπόφασίν του, ὁ κὺρ—Ψαλλίδας εἶπε πρὸς τοὺς μάρτυρας.

—Κύριοί μου, ἤμουν τύφλα στο μεθύσι χθὲς τὸ βράδυ. Ὑβρισα, λέτε, τὸν κ. Χρυσωμένον. Σᾶς πιστεύω. Διὰ τοῦτο εἶμαι πρόθυμος νὰ τοῦ ζητήσω συγγνώμην. Ποῦ εἶνέ τος; Νὰ τρέξω εὐθὺς νὰ τὸν εὕρω.

—Αὐτὴν τὴν ὥρα θὰ βρίσκεται σ.ν Κῆπο.

—Πᾶμε τότε ἀμέσως ἐκεῖ, κύριοι. Δὲν φαντάζεσθε πόσον ἀνυπομονῶ νὰ διορθώσω τὸ σφάλμα μου.

*
* *

Μετὰ δέκα λεπτὰ ἓν ἀπὸ τὰ καλλίτερα ἁμάξια τῆς ἀγορᾶς ἐναπέθετε τὴν τριάδα εἰς τὴν θύραν τοῦ Κήπου.

— Μπάγιεια σου, Ψαλλίδα! Πῶς ἄργησες τὴν ψαλλίδα σου καὶ ἦρθες ἐδῶ τέτοιαν ὥρα; Ἔμαθες πῶς κατέβηκα καὶ θέλησες νὰ μὲ δῇς; Σ' εὐχαριστῶ, παληέ μου φίλε. Πέρνεις ἕνα τσίπουρο;

— Κὺρ-Χρυσαφῆ... Κύριε Χρυσωμένε .. Μά, τοῦ λόγου σου εἶσαι; ἐψέλλισεν ὁ Ψαλλίδας σπογγίζων τὸν ἱδρῶτά του καὶ μὴ

ἐννοῶν πλέον τίποτε ἀπὸ τὴν θερμὴν ὑποδοχήν, ποῦ τοῦ ἔκαμνεν ὁ παλαιὸς του πελάτης.

– Ἐγὼ εἶμαι· τί σάστισες ἔτσι; Κάτσε νὰ σοῦ πῶ τί μοῦ συμβαίνει. Εἶνε νόστιμο. Θὰ κτυπηθῶ σήμερα μὲ κάποιον, ποῦ μὲ προσέβαλε χθὲς τὸ βράδυ ἐλεεινὰ καὶ τὸ περίεργο εἶνε ποῦ τὸν λὲν κι' αὐτὸν Ψαλλίδα, σὰν ἐσένα. Θὰ σοῦ τὸν φτιάξω ὅμως, τὸν παληάνθρωπο! Μέσ' στὰ φρύδια θὰ τοῦ τὴν φυτέψω.

Ὁ κὺρ-Ψαλλίδας ἔκαμεν ἀπὸ μέσα του τὴν προσευχήν του.

— Εἶμ' ἐγὼ ὁ ἴδιος. κὺρ-Χρυσαφῆ μου, Χρυσωμένε μου— πῶς σὲ λὲν τόρα. Συγχώρησέ με, φίλε μου, παλαιέ μου πελάτη— θυμᾶσαι τί ὡραῖες ρεδιγκότες σοῦ ἔρραψα; – Συγχώρεσέ με· ἤμουν τάπα, στουπί, δὲν ἔβλεπα τὴ μύτη μου, ἀπ' τὸ μεθύσι. Ἄχ! αὐτὸ τ' ἀναθεματισμένο τὸ κρασί... Σοῦ κάνω ὅρκο πῶς δὲν θὰ τὸ ξαναβάλω στόμα μου. Συγχώρησέ με· εἶσαι τόσον καλός, ποῦ δὲν θὰ θελήσῃς νὰ μείνουν τὰ παιδιά μου ὀρφανὰ καὶ ἡ γυναῖκά μου χήρα.

— Μὰ τοῦ λαγοῦ τ' αὐτιά!,.. ἀνεκραύγασε τότε ὁ Χρυσωμένος. Εἶμαι λοιπὸν τόσο μύωψ, ποῦ δὲν σὲ γνώρισα; Ἡ χωρὶς νὰ καταλάβω εἶχα παραπιῇ κ' ἐγὼ ἐχθὲς τὸ βράδυ; Τέλος πάντων ἂς τὰ ξεχάσωμε, παληέ μου φίλε, καὶ ἂς πιοῦμε τὸ τσιπουράκι μας μὲ ἡσυχία. Πιέτο γλήγορα, γιὰ νὰ ξανακεράσω. Ὕστερα μοῦ πέρνεις μέτρο γιὰ ἕνα πανταλόνι, γιατὶ αὐτὸ μοῦ στένεψε. Ἄρχισα νὰ παχαίνω, κὺρ-Ψαλλίδα μου. Περνοῦν τὰ χρόνια.

Σᾶς εὐχαριστῶ, φίλοι μου, προσέθηκεν ὁ κ. Χρυσωμένος στραφεὶς πρὸς τοὺς μάρτυράς του. Ἡ ἀποστολή σας ἔληξεν. εὐτυχῶς χωρὶς νὰ τρέξῃ αἷμα.

Σὺ δὲ ἀνεψιέ μου, εἶπε ὁ κ. Χρυσωμένος ἀποτεινόμενος πρὸς ἕνα νέον, ὁ ὁποῖος ἂν εἶχε γένεια καὶ μακρυὰ ποιητικὰ μαλλιά, θὰ ὡμοίαζε καταπληκτικῶς μὲ τὸν Ἀντωνάκην Μαρκοβίτσην, φρόντισε νὰ γίνῃς πελάτης τοῦ κὺρ-Ψαλλίδα. Εἶνε φίλος μου καὶ στὸ ψαλλίδι δὲν τὸν φθάνει κανείς. Κάνει καὶ πίστωσι.

Ὁ Ψαλλίδας ἐπρόσεξε τὸν ἀνεψιὸ καὶ κατάλαβεν ἀμέσως τί συνέβη: Ὁ φιλαράκος εἶχε κουρευθῇ ὡς τὸ πετσί, γιὰ νὰ μὴ τὸν ἀναγνωρίσῃ ὁ θεῖός του, μὲ τὸν ὁποῖον εἶχε τσακωθῇ μέσα στὸ μπακάλικο. Σὰν φρόνιμος ἐν τούτοις ἄνθρωπος ὁ κὺρ-Ψαλλίδας δὲν εἶπε τίποτε.

Ὁ Ἀντωνάκης εὐχαρίστησεν ἐνδομύχως τοὺς Θεοὺς καὶ τοὺς Διαβόλους, ποῦ τὸν ἀπήλλαξαν ἀπὸ μιὰ μεγάλη φασαρία, πῆρε ὅμως καὶ τὴν κάρτα τοῦ ράπτου, ποῦ τοῦ ἔδιδεν ὁ θεῖός του καὶ εἶπε μέσα του μειδιῶν σατανικῶς:

—Θὰ τὴν φυλάξω εὐλαβῶς. Μπορεῖ νὰ τύχῃ νὰ μοῦ χρειασθῇ καὶ πάλιν.

Θεσσαλονίκη

Ι. Μπητος

Ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν καλλιτεχνίαν

Σ. Λασκαρίδου ΤΟ ΨΑΡΕΥΜΑ

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ ΕΞ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ

Η ΑΓΙΑ ΣΙΩΝ

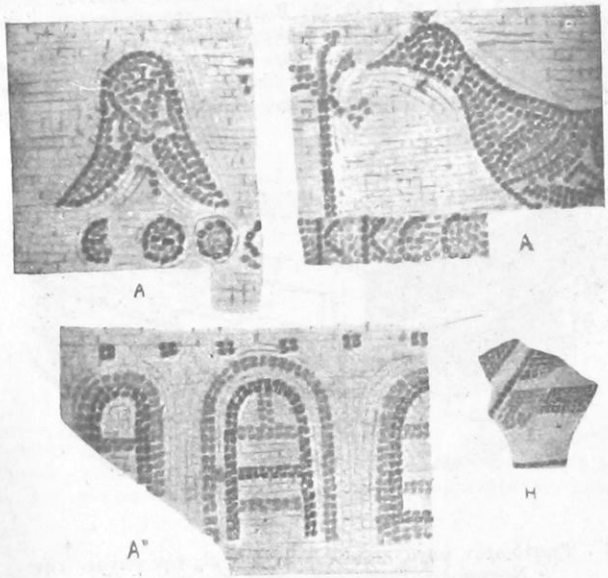
Χαῖρε Σιὼν Ἁγία, Μήτηρ τῶν Ἐκκλησιῶν, Θεοῦ κατοικητήριον. Σὺ γὰρ ἐδέξω πρώτη ἄφεσιν ἁμαρτιῶν διὰ τῆς Ἀναστάσεως. «ὁ θεῖος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός».

Ἀγηραιά. ἰσχυρὰ καὶ ἔνδοξος Ρώμη κέκτηται ἀκρόπολιν γνωστὴν τοῖς πᾶσιν ὑπὸ τὴν σοβαρὰν καὶ ἱστορικὴν ἐπωνυμίαν «Καπιτώλιον». Τοῦτο ἐπ' ὤμων φέρει βίον μακραίωνα καὶ μεγαλεῖον ἀνυπολόγιστον· μεῖζονα ὅμως τοῦ Καπιτωλίου δόξαν χαίρει ἡ ὑπὲρ τὰ 1600 ἔτη ὑψισταμένη ἀκρόπολις τοῦ Ἑλληνικοῦ Μεσαίωνος, ἡ ἀκρόπολις τῆς Βασιλίδος τῶν πόλεων, τῆς πόλεως τῶν Κωνσταντίνων ἡ περιώνυμος, ζηλευτὴ καὶ ποθητὴ «Ἁγία τοῦ Θεοῦ Σοφία», ἥτις ἐν αὐτῇ ἐγκλείει τοῦ Γένους καὶ τῆς Ἐκκλησίας δόξαν ἄφθιτον καὶ κλέος ἀμάραντον.

Μετὰ τὴν μυροβόλον ταύτην ἀκρόπολιν, ἥτις ὑπὸ φωτὸς ἁπλέτου περιαυγάζεται καὶ ὑπὸ ἑαρινῶν ἀνθέων περιβάλλεται καὶ κατακοσμεῖται, ἔρχεται ἡ τερπνὴ καὶ χαριεσσα ἀκρόπολις τῶν Ἀθηνῶν, τὸ σέμνωμα τῆς πόλεως τῆς Παλλάδος καὶ τὸ ἐγκαλλώπισμα τοῦ ἰοστεφοῦς ἐκείνου Ἄστεως, ὅπερ εἰς ἑαυτὸ ἕλκει τὸν θαυμασμὸν καὶ τὴν λατρείαν συμπάσης τῆς πεπαιδευμένης καὶ πεπολιτισμένης ἀνθρωπότητος.

Τῇ ἀληθείᾳ καὶ τῶν τριῶν εἰρημένων ἀκροπόλεων ἡ δόξα μέχρι τῶν ἀστέρων τοῦ οὐρανοῦ ἐξικνεῖται· ἀλλ' ἡ τὸν ἀστερόεντα ὁρίζοντα διελαύνουσα καὶ πολλῷ τούτου ὑψηλότερον ἀνερχομένη, ἦν, ἔστι καὶ ἔσται ἡ ἱερά, σεμνὴ καὶ ἱστορικὴ τῆς Ἁγίας Σιὼν ἀκρόταυτης Κορυφῆς ἐνεφανίσθη ὁ Κύριος τοῖς Μαθηταῖς τῇ ὀγδόῃ ἀπὸ τῆς Ἀναστάσεως ἡμέρᾳ ἐπ' αὐτῆς ἐγένετο ἡ ὑπὸ τοῦ Θωμᾶ ψη-

πολις· ταύτης ὁ βίος ἀναβαίνει μέχρι 3,000 καὶ πλέον ἐτῶν, ἡ δὲ δόξα αὐτῆς ἐπισκιάζει τὴν δόξαν ἁπασῶν τῶν ὑπὸ τὸν ἥλιον ἀκροπόλεων, καὶ εἰκότως, διότι ἐν ἐκείναις μὲν εἰργάσθη διάνοια καὶ χεὶρ ἀνθρωπίνη· ἐν ταύτῃ ὅμως κατέσκηψεν οὐρανόθεν ἄπλετος καὶ ἀνυπολόγιστος ἡ θεία αἴγλη καὶ χάρις. Ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως ταύτης ἔτερναν χεῖρα ἀγάπης καὶ συμφιλιώσεως ὁ παλαιὸς καὶ νέος

Α-Α'. ψηφιδωτὸν εὑρισκόμενον ἐν τῷ ἀδύτῳ τοῦ νεοδμήτου ναοῦ τῆς Ἁγίας Τριάδος ἐπιγέγραπται ἀρχαίοις γράμμασιν. Ἐλέησόν με ὁ Θεός. παραπλεύρως· Κύριος Κατοικεῖ ἐν Σιών.

Α''. αἱ τρεῖς θύραι τοῦ ἱεροῦ ἀδύτου.

Η. τεμάχιον ψηφιδωτοῦ εἰς τὴν νοτίαν τοῦ ἀδύτου πλευρὰν κείμενον.

κόσμος, ὁ Νόμος καὶ ἡ Χάρις, ἡ Παλαιὰ Γραφὴ καὶ τὸ Εὐαγγέλιον. οἱ Προφῆται καὶ Ἀπόστολοι, ἡ σκιὰ τοῦ Νόμου καὶ τὸ φῶς τῆς Χάριτος. Ἐπὶ τῆς ἐνδόξου τῆς Σιὼν ἀκροπόλεως συνετελέσθησαν πάντα τὰ ὑπερφυῆ τοῦ Θεοῦ θαυμάσια ἔργα. Ἐπὶ τῆς ἁγίας

λάφησις. Ἐπ' αὐτῆς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἐν εἴδει πυρίνων γλωσσῶν κατῆλθεν ἐπὶ τὰς κεφαλὰς τῶν Μαθητῶν τῇ ἡμέρᾳ τῆς Πεντηκοστῆς· ἐπ' αὐτῆς ὁ Δεῖπνος ὁ μυστικὸς ἐτελέσθη· ἐπ' αὐτῆς ἡ πρώτη τοῦ χριστιανισμοῦ ἐκκλησία ἱδρύθη τοῦ Πέτρου κηρύξαντος καὶ τὰ πλήθη σαγηνεύσαντος· ἐπ' αὐτῆς ἐν τῇ πρώτῃ ἐκκλησίᾳ ἐτέλει τὴν θείαν μυσταγωγίαν Ἰάκωβος ὁ Ἀδελφόθεος· ἐπ' αὐτῆς ἐγένετο ἡ ἐκλογὴ Ματθίου εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ προδότου Ἰούδα· ἐπ' αὐτῆς ἦν ὁ οἶκος τοῦ Υἱοῦ τῆς Βροντῆς, τοῦ ἠγαπημένου Μαθητοῦ τοῦ Ἰησοῦ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, ἐν ᾧ οἴκῳ διέζησεν ἡ Πάναγνος Μήτηρ τοῦ Κυρίου καὶ ὅθεν εἰς οὐρανοὺς μετέστη πρὸς τὸν υἱὸν αὐτῆς καὶ Θεόν· ἐπ' αὐτῆς ὑπῆρχε ναὸς τοῦ Ἀρχιδιακόνου Στεφάνου, ἐν ᾧ ἐναπετέθη τὸ ἱερὸν τοῦ Πρωτομάρτυρος λεί-

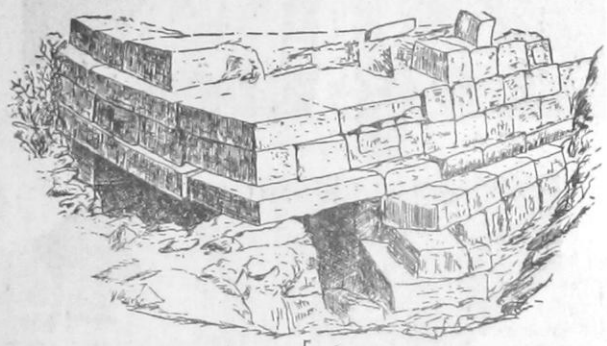

Fig 5.

Β''. Ψηφιδωτὸν μετὰ παλαιοῦ τείχους εἰς τὴν γωνίαν τὴν Νοτιοανατολικὴν τοῦ γηπέδου κείμενον.

φανον· ἀπ' αὐτῆς τέλος ἀπέρρευσεν ὁ λόγος καὶ ἡ χάρις. «Ἐκ Σιὼν ἡ εὐπρέπεια τῆς ὡραιότητος αὐτοῦ. Ἐκ Σιὼν ἐξελεύσεται νόμος καὶ λόγος Κυρίου ἐξ Ἰερουσαλὴμ καὶ κρινεῖ ἀναμέσον τῶν ἐθνῶν». (ψαλ. 49). Ἐπὶ τῆς Σιὼν κρινεῖ ὁ Θεὸς τὸν κόσμον, ὡς ἀποφαίνεται ὁ θεῖος Δαυασκηνὸς λέγων· «Ἐπὶ οἶκον Δαβὶδ φόβος μέγας· ἐκεῖ γάρ, θρόνων ἐκτεθέντων, κριθήσονται ἅπασαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς καὶ γλῶσσαι». Ἐκ Σιὼν οἱ θεῖοι ἀπόστολοι ἐκκινήσαντες πάντα τὸν κόσμον ταῖς αὐγαῖς καὶ νάμασι τῆς οὐρανίου διδασκαλίας ἐφώτισαν καὶ κατήρδευσαν. Ἡ Ἁγία Σιὼν εἶνε τὸ μεταίχμιον τοῦ Νόμου καὶ τῆς Χάριτος· καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἔτι τῶν φοβερῶν κατὰ τῆς ἐκκλησίας διωγμῶν, ἐπὶ τῆς ἱερᾶς τῆς Σιὼν ἀκροπόλεως διετηρήθη ἀλώβητος ἡ ἄμωμος ἡμῶν θρησκεία· διότι κατὰ τὸν

πρῶτον μετὰ Χριστὸν αἰῶνα ἤτοι τὸν αἰῶνα τῶν διωγμῶν, ἑπτὰ ὑπόγειοι ἐκκλησίαι ἐπ' αὐτῆς ἱδρύθησαν· τῶν ἑπτὰ δὲ τούτων ἐκκλησιῶν μία εἶνε καὶ ἡ ἐσχάτως ἀνακαλυφθεῖσα καὶ τῆς ὁποίας

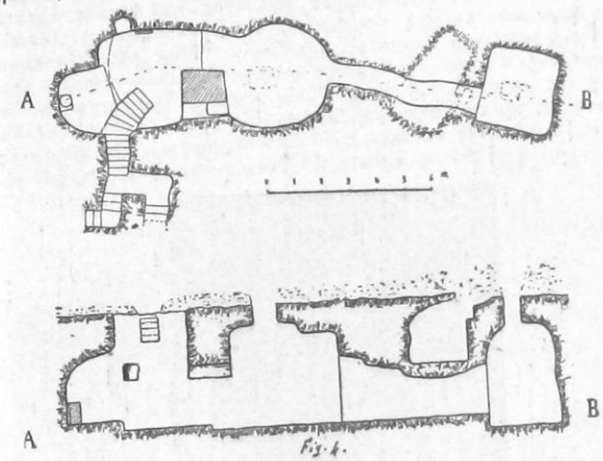

Fig. 4.

Α. Β. Διάγραμμα τοῦ νεωστὶ ἀνευρεθέντος ὑπογείου Ναοῦ.

εἰκόνα ἐνταῦθα παρατιθέμεθα. Ἔχομεν δὲ δι' ἐλπίδος ἢ μᾶλλον δι' ἀκραδάντου πεποιθήσεως, ὅτι τῶν ἀνασκαφῶν ὑπὸ τοῦ πολυτίμου ἱδρυτοῦ γιγνομένων, πολλὰ ἱερὰ ἀντικείμενα ἐξελεύσονται εἰς φῶς, ὡς ἄχρι τοῦ νῦν πολλὰ ἐξῆλθον, ὧν καὶ τὸ σμικρότατον τεμάχιον

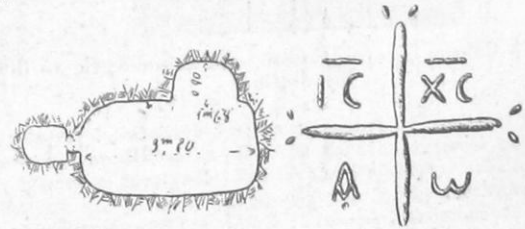

Fig 6. Δεξαμενὴ ἀρχαιοτάτη ἐπιστρεφομένη ὑπὸ τοῦ τιμίου σταυροῦ.

ἐγκλείει ἐν ἑαυτῷ μεγάλην ἀρχαιολογικὴν καὶ δὴ χριστιανικὴν ἀξίαν.

Τὸ ὑπὸ γῆν τέως κεκρυμμένον ἱερὸν καὶ ἀρχαιότατον τῆς Σιὼν μουσεῖον ἐξάγεται νῦν εἰς φῶς καὶ τῆς ἐξαγωγῆς ἐλοκλήρου συν-

τελεσθείσης, κατὰ δίκαιον λόγον ἡ ἀξία αὐτοῦ θὰ ὑπερβαίνῃ καὶ ἐπισκιάζῃ τὴν δόξαν ἁπάντων τῶν τοῦ κόσμου μουσείων.

Ἀκριβῶς καὶ δικαίως· καὶ διὰ τοὺς ἀνακαλυφθέντας καὶ δσημέραι ἀνακαλυπτομένους πολυτίμους τῆς ἱερᾶς καὶ ἐθνικῆς ἀρχαιότητος θησαυροὺς καὶ διὰ τὴν ἵδρυσιν τοῦ μεγαλοπρεποῦς, πλουσίου καὶ ὄντως βασιλικοῦ ἱδρύματος, ὀφείλουσιν Ἔθνος καὶ Ἐκκλησία εὐγνωμοσύνην αἰώνιον καὶ ἀγάπην ἀνυπόκριτον τῷ ἀνεκτιμήτῳ μαργαρίτῃ τῆς γεραρᾶς, παλαιμάχου καὶ σεμνῆς Ἁγιοταφιτικῆς ἀδελφότητος, τῷ παρασκευοφύλακι τοῦ Π. Τάφου Ἀρχιμανδρίτῃ Γερασίμῳ, ὅστις ἄνευ ἐφοδίων, ἄνευ ἀποτεθησαυρισμένου χρήματος. ἀλλὰ μόνῃ τῇ ἐξ ὕψους βοηθείᾳ πειθόμενος καὶ τῇ ἀρωγῇ τῶν εὐ-

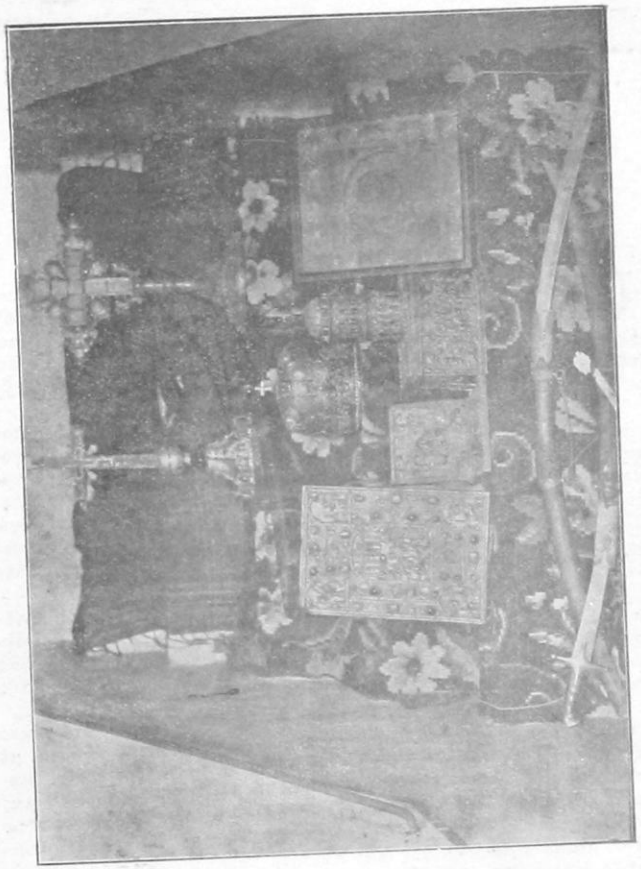
Εἰ 5. Τὸ ἄδυτον αὐτοῦ τοῦ ναοῦ μετὰ κλίμακος εἰς τὸ ἄδυτον ἀγούσης

λογημένων εὐσεβῶν χριστιανῶν πιστεύων, ἀνέλαβεν, ὁ γενναῖος τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος ἀγωνιστής, ἔργον μέγα, ἔργον ἱερόν, ἔργον γιγάντειον, καὶ ἤγαγεν αὐτὸ σχεδὸν εἰς πέρας ἐντὸς ἐλαχίστου σχετικῶς χρονικοῦ διαστήματος, ἐντὸς τεσσάρων μόνον ἐτῶν.

Ἐκ τοῦ ἔργου τούτου, ὡς καὶ ἐξ ἄλλων πολλῶν χριστιανικῆς φύσεως τρανῶς ἀπεικονίζεται καὶ διαπρυσίως κηρύσσεται ὁ περὶ τὰ ἱερὰ τοῦ Γένους καὶ τῆς ἐκκλησίας μέγας ζῆλος καὶ ὁ εὐγενὴς ἔρως τοῦ ἀγνοῦ καλογήρου καὶ πλουτίμου ἁγιοταφίτου, τοῦ ὄντως ἐναρέτου Γερασίμου.

Ἱεροσαλὴμ ἔτει Σωτηρίῳ ᾳπια'. ᾧ

Γ. Κ. ΒΡΑΧΥΠΕΔΗΣ

Τινὰ ἐκ τῶν ἀτιμήτων κειμηλίων τοῦ πλουσίου σκευοφυλακείου τοῦ Πανιέρου Ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως.

Ο ΠΕΝΘΕΡΟΣ

(Παράξενοι τύποι)

Οὔτ' ἐγὼ δὲν ξέρω πῶς τὸ θυμήθηκα τὸ παράδοξο γεροντάκι, ποῦ εἴχαμε συνδεθῇ στενώτατα πρὸ τριῶν ἢ τεσσάρων ἐτῶν, καὶ ἐκάναμε σχεδὸν καθημερινῶς παρέα ἐπὶ ἕνα ψθινόπωρον ὁλόκληρον ἀλλ' ἀπὸ τὸ ὁποῖον χωρισθεῖς ἀποτόμως ἔκτοτε οὔτε τὸ ξανασυνάντησα, οὔτε γνωρίζω τὴν τύχην του. Ποιὸς ξέρει ἂν ζῇ κἂν ἢ πέθανε.

Ἦτο πενθερὸς ἑνὸς φίλου μου καὶ τοῦτο ὑπῆρξεν ἡ ἀφορμὴ τοῦ στενοῦ ἐκείνου δεσμοῦ μας. Δυστυχῶς ὅμως ἡ κόρη του καὶ γυναῖκα τοῦ φίλου μου ἀπέθανεν τότε μετὰ ἔτος μόλις ἀπὸ τὸν γάμον της, καὶ μόλις ψώφησε τὸ βῶδι, ὅπως λένε στὸ χωριό μου, ἐξέλιπεν ἀποτόμως καὶ πᾶσα κοληγιὰ καὶ ἔκτοτε ὄχι μόνον ἐγὼ ἀλλὰ καὶ ὁ φίλος μου διεκόψαμε πάντα δεσμὸν μὲ τὸν τέως πενθερόν του καὶ τὴν οἰκογένειά του ἀπὸ τότε δὲ ἐγὼ τοὐλάχιστον οὔτε τὸν ξαναεῖδα πλέον.

Εἶναι ὅμως ἀλήθεια ὅτι λίγοι τύποι ὦσὰν κι' αὐτὸν μοὶ συνέτυχον στὸν βίον μου, καὶ ἦτο τόσον παράξενος ἄνθρωπος, ὥστε δὲν εἶνε εὔκολον νὰ τὸν βγάλω ἀπὸ τὴν μνήμην μου, ἀλλ' ἀπεναντίας συχνὰ τὸν ἀναπολῶ καὶ κάνω χωρὶς νὰ τὸ θέλω τοῦ κόσμου τῆς σκέψεις, ἐπάνω σ' αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον καὶ τῆς ἰδέες του.

Καὶ τώρα ἀκόμη νομίζω πῶς τὸν βλέπω ἐμπρός μου ἕνα ρικνὸ καὶ λιγάκι κυφὸ γεροντάκι, μὲ τὸ ποντικοειδὲς μοῦτρο του, καὶ μὲ τὴν πλατύγυρον Ναπολιτάνικην ρεπούμπλικά του, ἐρχόμενον βιαστικὰ νὰ μᾶς εὕρῃ μὲ τὸν φίλον μου εἰς τὸ μεταμεσημβρινόν μας κέντρον. Ἀεικίνητος μὲ ἕνα νευρικὸ βάδισμα, μὲ τὰ χέρια πίσω βαδίζων πάντοτε μόνος καὶ σπεύδων διαρκῶς μὲ τὸ κεφάλι σκυμμένο, πάντοτε ἀφηρημένος καὶ πάντοτε σκεπτόμενος, ἦτο ἕνας ἀγαθὸς ἄνθρωπος καὶ ἡ φυσιογνωμία του προσεκτικῶς ἐξεταζομένη ἁμαρτύρει μίαν καλὴν ψυχήν. Τὸ μόνον ἐλάττωμα ποῦ δὲν ἐβράδυνε κανεὶς νὰ διαγνώσῃ εἰς αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον ἦτο τὸ τῆς φιλαργυρίας, τῆς νοσηρᾶς ἐκείνης φιλαργυρίας, ἥτις κυριεύει ἐξ ὁλοκλήρου τὸν δυστυχῆ ποῦ τὸν μαστίζει, καὶ τοῦ προσδίδει ὅλως ἰδιάζουσαν μορφὴν καὶ χαρακτῆρα. Διετέλεσεν ἐπὶ ἔτη πολλὰ δημόσιος ὑπάλληλος καὶ ἦδη ἦτο συνταξιοῦχος. Ἦτο ἄνθρωπος σχετικῆς μορφώσεως, ἐγνώριζεν ἀρκετὰ καλὰ τὸν κόσμον καὶ εἶχε καὶ ἀρκετὴν περιουσίαν.

Εἶχε δύο κορίτσια ἐξ ὧν τὸ ἕν ὑπανδρευμένον τότε, ἡ σύζυγος τοῦ φίλου μου, καὶ τὸ ἄλλο ἀνύπανδρον καὶ εἰς ὥραν γάμου, διὰ τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ ὁποίου ἐφρόντιζε. Ἦτο δὲ τὸ ζήτημα τοῦτο ἡ μόνη σκέψις καὶ ἐνασχόλησίς του, ἥτις τὸν εἶχε κυριεύσῃ ἐξ ὁλοκλήρου.

Κάθε ἀπόγευμα σχεδὸν—εἶνε τρία ἢ τέσσερα χρόνια τώρα—πίσω ἀπὸ τὸ καφφενεδάκι τοῦ Ζαππείου ὅπου ἐπέρναμε μὲ τὸν φίλον μου τὸν ἀπογευματινό καφφέ μας, ἤρχετο καὶ ὁ πενθερός του καὶ μᾶς ἐκράτει συντροφιά. Ἡ σκέψις ἥτις τὸν ἐβασάνιζε δὲν τὸν ἄφινε ἐλεύθερον, οὔτε τὴν ὥραν ἐκείνην τῆς ἀναπαύσεως καὶ διὰ τοῦτο ἡ ὁμιλία μας χάριν εἰς τὴν ἔμμονον αὐτὴν ἰδέαν του, κατήντα νὰ μὴ στρέφηται περὶ ἄλλο ζήτημα παρὰ τὸ τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς θυγατρός του. Ὑπῆρχεν οὐχ ἧττον καὶ ἄλλος λόγος πλὴν τῆς ἰδεοληψίας του, εἰς τὸ νὰ κυριαρχῇ, ἐν ταῖς συζητήσεσί μας τὸ ζήτημα τοῦτο. Ἐπαγγελματίαι ἡμεῖς ἐν Ἀθήναις καὶ γνωρίζοντες κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον τοὺς διαφόρους ὑποψηφίους γαμβρούς, εἴμεθα κατάλληλοι διὰ τὴν παροχὴν σχετικῶν πληροφοριῶν περὶ ἑνὸς ἑκάστου τῶν διαφόρων παρουσιαζομένων ἑκάστοτε μνηστήρων, καὶ ἦτο τοῦτο σπουδαῖος λόγος δι' ὃν καταλλήλως καὶ τεχνηέντως ὁ πενθερὸς τοῦ φίλου μου ἔφερνε διαρκῶς αὐτὴν τὴν συζήτησιν ἐπὶ τοῦ τάπητος.

— Ἐννοεῖται ὅτι δύσπιστος κατ' ἐξοχὴν καὶ καχύποπτος ὁ γέρων πενθερὸς μετὰ πάσης ἐπιφυλάξεως ἤκουε τὰς γνώμας μας καὶ ἐδέχετο τὰς πληροφορίας μας. Δυσπιστῶν ἐξ ἰδιοσυγκρασίας ὄχι μόνον πρὸς ἐμὲ ἀλλὰ καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν γαμβρόν του. Ἀρκετὰ ἐξ ἄλλου ὅμως εὐφυὴς ἢ μᾶλλον κουτοπόνηρος μᾶς ἔβιδε νὰ ἐννοήσωμεν ὅτι τῷ ἐνεπνέομεν ἀπόλυτον ἐμπιστοσύνην, καὶ μᾶς περιέβαλλε δι' ἐξαιρετικῆς ἐκτιμήσεως, ὥστε νὰ εἴμεθα ἀπέναντί του ἀπροκάλυπτοι εἰς πᾶσαν σχετικὴν πληροφορίαν ἢ γνώμην καὶ νὰ συμμεριζώμεθα εἰλικρινῶς τὸ ἐνδιαφέρον καὶ τὸν ἀγῶνά του.

Καμμία ἄλλη κουβέντα δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ σταθῇ εἰς τὸ μέσον κατὰ τὰς ὥρας ποῦ μᾶς συντρόφευε ὁ πενθερὸς τοῦ φίλου μου, ἀπὸ τὴν ἀφορῶσαν τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ἀγάμου θυγατρός του, καὶ τοὺς διαφόρους ὑποψηφίους μνηστῆρας, οὓς καθημερινῶς ἐν ἀφθονίᾳ ἐξετρύπωνε. Ἐπειδὴ δὲ ἡ κόρη του εἶχε μίαν καλὴν προῖκα καὶ αὐτὸς εἴτε διότι δὲν εἶχεν ἄλλην δουλειὰ νὰ κάμῃ εἴτε διότι βάλθηκε διὰ παντὸς τρόπου νὰ ξεφορτωθῇ τὸ κορίτσι του καὶ ἤγρευε διαρκῶς γαμβρούς, σχεδὸν καθημερινῶς μᾶς παρουσίαζεν ἕνα ἢ δύο νέους ὑποψηφίους μὲ τοὺς ὁποίους μᾶς ἐγάνωνε τὸ μυαλὸ κάθε ἀπόγευμα.

Ἦτο φθινόπωρον πρὸ τριῶν ἢ τεσσάρων ἐτῶν, καὶ κάθε ἀπόγευμα μὲ τὸ βασίλευμα τοῦ ἡλίου τὸν ἐβλέπαμεν ἀπὸ τὴν ὀπισθίαν πλευρὰν τοῦ Ζαππείου νὰ ἐνσκήπτῃ τὸν πενθερὸν τοῦ φίλου μου, μὲ τὰ βλέμματά του σκυμμένα, ἀλλὰ μὲ πλώρη μηχανικῶς διευθυνομένην

κατ' ἐπάνω μας καὶ μὲ ἕνα χαρτάκι ἀσυνειδήτως στριφογυριζόμενον στὰ χέρια του. Τὸ χαρτάκι αὐτὸ ξέραμε πειὰ τί ἦταν. Ἀνεγράφοντο ἐν αὐτῷ τὰ ὀνόματα ἑνὸς ἢ δύο ἢ καὶ πλειοτέρων νέων τῶν Ἀθηνῶν. Ἦσαν τὰ καινούργια νούμερα τῆς ἡμέρας ὅπως ἐλέγαμεν μὲ τὸν φίλον μου. Ἐκάθητο καὶ πρὶν παραγγείλῃ ἀκόμη τὸν καφφέ του ἔφερνε μὲ μίαν ἀκατανόητον φούρλαν ἀμέσως τὴν συζήτησιν ἐκ τοῦ ἀποκλειστικοῦ ζητήματός του.

— Γιὰ πέστε μου, βρὲ παιδιά... ἕνας..

— Ἄ! καλὸς εἶνε· λέγαμεν ἀμέσως ἐμεῖς. Εἶνε καλὸς νέος, μὲ καλὴν θέσιν καὶ καλὸν μέλλον. Εἶνε τραπεζιτικὸς ὑπάλληλος μὲ καλὸ μισθό.

— Μ. μ. μ Βρὲ παιδιὰ τραπεζιτικὲς θέσεις στὴν Ἑλλάδα... Μουφλουζεύουν ἡ Τράπεζες καὶ πάει λέοντας. Ἐμένα μοῦ λέτε. Δὲν ξέρω ἐγὼ τί ἔπαθα μὲ τὴν Πιστωτικήν... Ἐννέα χιλιάδες δραχμές, φίλοι μου, ποῦ τώρα θὰ εἶχαν γίνῃ...

(Καὶ στεναγμὸς ἐξέφευγε τὰ στήθη τοῦ γέροντος συνομιλητοῦ μας ἐνῷ τὸ μανδῦλί του ἐσπόγγιζε θρόμβους ἱδρῶτος, τοὺς ὁποίους ἡ ζέστη ἐν συνδυασμῷ μὲ τὴν κακὴν ἀνάμνησιν ἔκαμνον νὰ ἀναβλύζουν ἐν ἀφθονίᾳ ἐπὶ τοῦ μετώπου του).

—Δὲν δίνω τὴν κόρη μου ἐγὼ σὲ τραπεζίτη· τελείωσε.

—Μά....ἐτολμοῦμεν νὰ διαμαρτυρηθῶμεν, ἀλλὰ ὁ γέρων μᾶς ἔκοβε ἀμέσως πᾶσαν ἀπόπειραν διαμαρτυρίας.

—Δὲν μὲ πείθετε· τελείωσε!

Καὶ ἕνας ἄνθρωπος ἐρρίπτετο εἰς τὸ καλάθι τῶν ἀχρήστων γαμβρῶν, μὴ δυνηθεὶς νὰ ἀποκτήσῃ θέσιν τινὰ ἐν τῇ συνειδήσει τοῦ γέροντος πενθεροῦ.

Ἤρχετο ἀμέσως ἡ σειρὰ ἄλλου.

—Γιατρὸς εἶνε ἐλέγαμεν ἡμεῖς· φαίνεται καλὸς νέος καλὸς ἐπιστήμων καὶ ἔχει καὶ μίαν καλὴν πελατείαν.

—Οὔφ! Γιατρός; Γέμισε γιατροὺς ἡ Ἀθήνα. Τί τὰ θέλετε, ὁ κόσμος κάνει καλὰ ποῦ δὲν τοὺς ἐμπιστεύεται. Δὲν θυμοῦμαι ἐγὼ τὸν Νῖκο μου (;) ποῦ μοῦ τὸν ἔστειλαν στὸν ἄλλο κόσμο οἱ τσαρλατάνοι σὲ ὀκτὼ μέρες. (Καὶ τὸ μανδῦλί του ἀπέμασσε νέον ἱδρῶτα, ὃν ἄλλη ἀνάμνησις τῆς ἀπωλείας τοῦ μακαρίτου Νίκου προεκάλει). Τὸ καϋμένο τὸ παιδί, προσέθηκε κλαυθμηρίζων, θὰ ἦτο τώρα νέος στὴν ἡλικίαν σας... Γιατρός; ὤχ ἀδελφέ!

Καὶ ἀνοικτίρμων ὁ γέρος τίποτε μὴ θέλων νὰ ἀκούσῃ ἀπέρριπτε καὶ αὐτόν.

—Γιὰ τοῦτον ἐδῶ πέστε μου—ἠρώτα ὅταν ἤρχετο ἡ σειρὰ ἄλλου—λέει πῶς εἶνε δικηγόρος.

—Ναί ἀπαντούσαμεν ἡμεῖς. Τὸν γνωρίζομεν καλά.- εἶνε καλὸ παιδὶ καὶ ἐργάζεται πολὺ καλά.

—Ἄφῆστε με, μωρὲ παιδιά..! Ἔξω ἀπὸ σᾶς, καὶ μὲ συγχωρεῖτε... Δὲν εἶνε προκοπὴ μὲ τὸ ἐπάγγελμά σας.. Πέντε στὸ λεφτὸ στὴν Ἀθήνα, οἱ δικηγόροι, καὶ δὲν ἠμποροῦν νὰ βγάλουν τὸ ψωμί των... Ἀμ ἔχω ἐγὼ τραβήξῃ ἀπὸ τοὺς συναδέλφους σας....(Οὔτε τὸν ρωτήσαμε οὔτε μᾶς εἶπε τί ἐτράβηξε ἀπὸ τοὺς συναδέλφους, ἀναμφιβόλως ὅμως ἀπὸ τοὺς ἀναστεναγμούς του, ἐφαίνετο ὅτι διετήρει κακὴν ἀνάμνησιν τινῶν ἐξ αὐτῶν, οἵτινες φαίνεται θὰ τοῦ εἶχαν καὶ αὐτοὶ θάψῃ κάτι, ἴσως μερικὰ ἑκατοντάδραχμα, τὰ ὁποῖα ὁ φιλάργυρος γέρων ἐνεθυμεῖτο περισσότερον καὶ ἀπὸ τὸν μακαρίτην Νῖκο). Ἐπήγαινε κατὰ μέρος καὶ ὁ συνάδελφος ὑποψήφιος

—Ἄ! ὅσο γι' αὐτὸν δὲν πρέπει νὰ ἔχῃς ἀντίρρησιν καμμίαν τῷ εἶπον ἐγώ, μόλις μᾶς ἀνεκοίνωσεν τὸ ὄνομα ἑνὸς ἄλλου ὑποψηφίου. Τὸν ξέρω καλὰ καὶ μπορῶ νὰ σὲ βεβαιώσω πῶς θὰ ἦτο εὔρημα ἂν ἡ τύχη εὐνοοῦσε νὰ τὸν ἔκαμνες γαμβρό. Εἶνε ἐπιστήμων βιομήχανος ἱδρύσας μόνος του μίαν προσοδευτικὴν καὶ ἐξησφαλισμένην βιομηχανίαν. Μὴ ρωτᾶς περισσότερον, τῷ προσέθηκα ἐνθουσιωδῶς ἀπὸ πεποιθήσεως.

—Μ. μ. μ... Βιομηχανία στὴν Ἑλλάδα· μπόσικα πράγματα ἀδελφέ!.. Δὲν μποροῦν φίλε μου νὰ συναγωνισθοῦν μὲ τὶς ξένες... Ἐκεῖνες ἔχουν μεγάλα κεφάλαια. Τί τὰ θέλεις· ἂν τοὺς κόψουν τοὺς προστατευτικοὺς δασμούς, δὲν μπορεῖ νὰ σταθῇ καμμιὰ στὰ πόδια της...

Αὐτὴ ἡ κορδέλλα τοῦ κινηματογράφου ἐξεδιπλώνετο διαρκῶς καὶ καθημερινῶς παρουσιάζοντο νέα νούμερα εὑρίσκοντα τὴν αὐτὴν μὲ τὰ ἀνωτέρω τύχην. Σωρεία νέων παρήλαυνε πρὸ τοῦ φοβεροῦ αὐτοῦ κριτηρίου καθημερινῶς, καὶ ὅλοι ἀπερρίπτοντο μετ' ἐπαίνων μετὰ συνοπτικωτάτην διαδικασίαν ἀπὸ τὸν γέρω πενθερόν. Εἴχαμε πλέον πεισθῇ τελείως μὲ τὸν φίλον μου ὅτι δι' αὐτὸν τὸν Χριστιανὸν ἦτο ἀδύνατον νὰ εὑρεθῇ ἄνθρωπος κατάλληλος διὰ γαμβρός. Ὅσον διὰ τοὺς ἀξιωματικοὺς οὔτε λόγος ἠδύνατο νὰ γίνῃ περὶ αὐτῶν, καθότι ἦτο σφόδρα κεκηρυγμένος ἐναντίον των καὶ ἀπερρίπτοντο ἀσυζητητεί.

Καὶ μήπως ἦτο μόνον τὸ ἐπάγγελμα ὅπου προσέκρουεν ἡ ἐκλογὴ τοῦ γέρου πενθεροῦ μολονότι τοῦτο ἐθεωρεῖτο πάντοτε τὸ προέχον ζήτημα; Ἤρχοντο ἀμέσως μετ' αὐτὸ τὰ πολυειδῆ καὶ πολυποίκιλα ἐλαττώματα, ποῦ ἦτο ἀδύνατον νὰ μὴν ἀνευρίσκοντο κατὰ τὸν ἕνα ἢ τὸν ἄλλον τρόπον εἰς ἕνα ἕκαστον τῶν ἀτυχῶν ὑποψηφίων ὑπὸ τοῦ παραδόξου αὐτοῦ πενθεροῦ. Δὲν κατώρθωνε νὰ ἀνεύρῃ ἕνα νέον ἀπηλλαγμένον τῶν φοβερῶν ἐλαττωμάτων, ἅτινα μᾶς ἀπηρίθμει καὶ ὧν ἦσαν τελείως ἀπηλλαγμένοι οἱ νέοι τοῦ 62 τοὺς ὁποίους ἐγνώρισε εἰς τὴν ἰδικήν του νεότητα καὶ τοὺς συνεναστρέφετο εἰς τὸ Καφφενεῖον τῆς Ὡραίας Ἑλλάδος καὶ εἰς τὸ Σολωνεῖον.

—Ὅλοι οἱ νέοι τοῦ σημερινοῦ καιροῦ φίλοι μου—μᾶς ἔλεγε συχνὰ ἀξιωματικῶς—εἶνε παραλυμένοι καὶ γυρίζουν διαρκῶς στῆς μπυραρίες καὶ στὰ καφφὲ—σαντάν, καὶ τρῶνε τοὺς παρσάδες τους μὲ τῆς παληογυναῖκες!

Καμμιὰ φορὰ πρὶν ἀκόμη καταλάβω, ὅτι ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ἦτο τελείως ἀδιόρθωτος, καὶ δὲν ἦτο νὰ τοῦ κάνῃ κανεὶς κουβέντα, τολμοῦσα νὰ τοῦ φέρω ἀντίρρησιν, ὅτι δὲν ἔχει ὡς πρὸς τοῦτο δίκαιον,

διότι ὅλοι οἱ νέοι εἰς ὅλας τὰς ἐποχὰς εἶνε περίπου οἱ ἴδιοι, καὶ πρὸ παντὸς εἶνε νέοι. Ἡ διαφορὰ μόνον μεταξὺ τῆς ἐποχῆς ποῦ ἐνοσταλγεῖ καὶ τῆς νῦν, ἠδύνατο νὰ εἶνε ὅτι τότε, διότι δὲν ἦτο διαδεδομένη ἡ μπύρα, ἔπιναν ἀντ' αὐτῆς κρασί, καὶ ἐπειδὴ δὲν ἐγνώριζον τότε τὸ σέρυ—μπράντυ καὶ τὸ ἀψέντ ἔπιναν οὔζο ἢ ρακί, καὶ ἐκηνυγοῦσαν καὶ τότε τοὺς διαφόρους ἀστέρας τῆς τέχνης καὶ τῆς γυμνότητος στὸν Ἀπόλλωνα καὶ στοῦ Ὀρφανίδη ὅπως καὶ τώρα τοὺς κυνηγοῦν διὰ τῶν ἰδίων μεθόδων στὸ Eden ἢ στὸ Étoile.

Ἀλλ' αἱ διαμαρτυρίαι καὶ ἀντιρρήσεις μας ἀπέβαινον εἰς μάτην πάντοτε. Τίποτε δὲν καθίστατο δυνατὸν νὰ τοῦ ἀλλάξῃ τὰς γνώμας καὶ τὰς ἰδέας του. Καὶ δι' αὐτὸ ἠρεύνα διαρκῶς δι' ἄλλους γαμβροὺς καὶ τοὺς ἀπέρριπτε διαρκῶς καὶ πάλιν ἔψαχνε δι' ἄλλους.

Αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος μοῦ παρέχει τὴν εἰκόνα τοῦ ἰδιοτρόπου ἀλλ' ἰδίως φιλαργύρου νοικοκύρη, ποῦ ψάχνει στὴν ἀγορὰ τὸ Μεγάλο Σάββατο, νὰ εὕρῃ κατάλληλο ἀρνὶ τοῦ πάσχα, νὰ τὸ ψωνίσῃ διὰ τὸ σπῆτί του. Καὶ δὲν μπορεῖ νὰ εὕρῃ κανένα ὅπως τὸ θέλει. Καὶ δὲν τοῦ ἀρέσει κανένα καὶ γυρίζει καὶ ὅλο ψάχνει, ἕως ὅτου στὸ τέλος ψωνίσῃ τὸ χειρότερο, τὸ ὁποῖον ἠμπορεῖ μόνον νὰ εἶνε τὸ φθηνότερο. Μοῦ ἐνθύμιζε συχνὰ πολλοὺς τοιούτους ποῦ ἐγνώρισα γυρίζοντας ἀπὸ παράγκα σὲ παράγκα τῶν κρεωπωλείων τῆς ἀγορᾶς διαμαρτυρομένους, διότι δὲν εἶνε κατάστασις αὐτή, δὲν εἶνε κράτος αὐτό... ὅλα τ' ἀρνιὰ νὰ εἶνε ἄπαχα, κακομοιριασμένα. Καὶ τί ἀκρίβεια, ἀκρίβεια φίλε μου! 2,40 τὴν ὀκᾶ... Ποῦ ἀκούστηκε ἀδελφέ, ποῦ ἀκούστηκε!

. . . . . .

. ἀντελήφθην ὅτι αὐτοῦ τοῦ εἴδους τὸ καθημερινὸν ἀρτύριον δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ τὸ ὑφιστάμην ἐπ' ἄπειρον, καὶ μάλιστα νὰ συνεργῶ ὁπωσδήποτε εἰς τὸν ἀπάνθρωπον ἀνδρικὸν ἐξευτελισμὸν τὸν διαπραττόμενον καθημερινῶς καὶ ἐπὶ μῆνας συνεχεῖς εἰς τὸ ὡρισμένον κέντρον μας καὶ τὸ ἔκοψα λάσπη! Ἐπὶ τέλους, εἶπα μιὰ μέρα στὸν φίλον μου, ἐσένα εἶνε πενθερός σου καὶ κάνε καλὰ μαζύ του, ἀλλ' ἐγὼ ἔχω ὅλην τὴν διάθεσιν νὰ τὸν στείλω στὸ διάβολο, καὶ δι' αὐτὸ δὲν θὰ ξαναπατήσω πλέον εἰς τὸ γνωστὸν κέντρον, οὔτε ἐννοῶ νὰ μὲ ξαναϊδῇ στὰ μάτια του. Καὶ ἔτσι ἐφρόντισα εἰς τὸ ἑξῆς νὰ βλέπω τὸν πενθερὸν τοῦ φίλου μου ἐξ ἀποστάσεως μόνον τρέχοντα διαρκῶς πρὸς ἄγραν πληροφοριῶν μὲ τὸ ἀπαραίτητον χαρτάκι ἀνὰ χεῖρας. Δὲν εἶχεν ἄλλως τε καὶ ἄλλη δουλειὰ καὶ ἔτσι ἐπερνοῦσε δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου τὸν καιρόν του.

Ὅταν συναντοῦσα τὸν φίλον μου, τὸν ἐρωτοῦσα ἂν ψώνισε τέλος πάντων ὁ πενθερός του. Τὰ ἴδια μοῦ ἀπήντα ἐκεῖνος κινῶν περιλύπως τὴν κεφαλήν του. Ἔπερνα καὶ ἐγὼ τότε ἀναβολὴν πάσης συναντήσεως του καὶ τὸν ἀπέφευγα σᾶν τὸν διάβολο ὅπου τὸν συνήντων κατὰ τύχην.

Εἶνε καιρὸς νομίζω νὰ σημειωθῇ ὅτι τὸν φίλον περὶ οὗ ὁμιλῶ δὲν τὸν ἐψώνισεν ὁ πενθερός του διὰ τὴν ἄλλην κόρην του, ἀλλὰ τὸν ἐψώνισε μόνη αὐτή, ἐβόησε δὲ νὰ παρέλθῃ χρόνος ἀρ-

κετὸς καὶ προσπάθειαι οὐκ ὀλίγαι διὰ νὰ ἐξευμενισθῇ ὁ γέρων.

. . . . . .

Τέλος μιὰ μέρα ἦλθε βιαστικὸς καὶ φιλομειδὴς στὸ γραφεῖόν μου ὁ φίλος μου.

—Ἔλα τὸ βράδυ, μοὶ λέγει, στὸ σπῆτι, σὲ προσκαλῶ ἐγὼ καὶ ὁ πενθερός μου εἰς τοὺς ἀρραβῶνας τῆς γυναικαδέλφης μου.

—Μωρὲ τί λές; Ψώνισε τέλος πάντων ὁ γέρος, τὸν ἐρωτῶ, ἐρχομένης δὲν ἠξεύρω πῶς εἰς τὴν μνήμην μου, ὅταν ἐπρόκειτο περὶ τοῦ ζητήματος τούτου, πάντοτε τῆς εἰκόνος τῆς ἀγορᾶς τοῦ Πασχαλινοῦ ἀμνοῦ.

—Ψώνισε, μοῦ λέγει, γελῶν καὶ κύψας εἰς τὸ αὐτί μου μοὶ ἀνέφερε μειδιῶν κρυφὰ τὸ ὄνομα τοῦ ἀρκετὰ γνωστοῦ μας μέλλοντος συγγαμβρου του.

—Ἔ! εἶπα μὲ ἔκπληξιν.

—Ναί, μοὶ λέγει, κινῶν τὴν κεφαλήν του χαρακτηριστικῶς.

Ὁ δυστυχὴς ὁ γέρος εἶχε ψωνίσει ἀπὸ... ..σβέρκο!

Ἀθῆναι Ἀπρίλιος 1911.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ Ν ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ

JEAN MOREAS

STANCES

I

Ὦ λιμμένη θάλασσα ποῦ δὲν μπορῶ νὰ σὲ γνωρίσω
Σὲ καταχνιὰν ἀνάλαφρη τυλίγεις με ἁπαλά,
Μόνος στὴν ἄμμο τὴν ὑγρὴ θἀρθῶ νὰ περπατήσω,
Κ' ἔτσι τὴ πόλη καὶ τὴ γῆ θὰ λησμονήσω πλειά.

Ὦ! θάλασσα, ὦ κύματα ποῦ ἀδιάκοπα ἐδῶ κάτου,
Τὸ βογγητό σας τὸ ἄγριο αἰώνια ξεψυχᾷ,
Ἐσεῖς λικνῖστε τὴ πικρὴ καρδιά μου ἕως θανάτου,
Ποῦ μοναχὰ στὴς ὠμορφιὲς τῶν ναυαγίων μεθᾷ.

II

Στοὺς τάφους ζῶ, καὶ οἱ νεκροὶ μόνον αὐτοὶ μ' ἀκοῦνε,
Τοῦ ἑαυτοῦ μου πάντα ἐχθρός. Ἡ δόξα μου σ' ἐσᾶς
Ἀχάριστοι, καὶ ὁ σπόρος μου ριχμένος στὰ κοράκια.
Χωρὶς καμμίαν ἀπολαβὴ σπέρνω κι' ὀργώνω ἐγώ.

Γιατὶ νὰ παραπονεθῶ; ποιὸν ὁ βορριᾶς πειράζει,
Ἡ καταφρόνια, τ' ὄνειδος, καὶ σὺ ἀδικία σκληρή,
Ἀφοῦ σ' ἀγγίζει καὶ ἠχεῖς, ὦ Ἀπολλώνεια λύρα,
Κάθε φορὰ σοφώτερη καὶ πλέον ἁρμονική;

(Μετάφρ.) ΔΗΜΟΣ. ΔΗΜΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΝΕΚΡΟΛΟΥΛΟΥΔΑ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ι. ΓΚΛΑΒΑΝΗΣ

Μακρὰν τῆς ἀγαπητῆς πατρίδος, μακρὰν συγγενῶν καὶ φίλων, ἀτενίζων τὸ βλέμμα εἰς προσφιλῶν γονέων καὶ ἀδελφοῦ τὸ δακρύβρεκτον ὄμμα, ἔκλεισε τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀπὸ τοῦ ψεύδους τοῦ κόσμου τὸ 1907 ἐν Γενεύῃ τῆς Ἑλβετίας, ὅπου εἶχε μεταβεῖ χάριν τῶν σπουδῶν του, μία εὐγενὴς καὶ ὡραία ὕπαρξις ὁ Γεώργιος Ι. Γκλαβάνης, υἱὸς τοῦ ἀξιοτίμου δημάρχου Βόλου κ. Ι. Γκλαβάνη. Ἐστεφανωμένος μὲ τὰ εὐθαλῆ ἄνθη 19 Μαΐων, μὲ τὴν ψυχὴν γεμάτην ἀπὸ εὐγενεῖς πόθους, ἀπὸ χρυσᾶς ἐλπίδας, ἀπὸ ὡραῖα ὄνειρα, ᾐσθάνθη διολισθαῖνον ὑπὸ τοὺς πόδας του τὸ ἔδαφος τῆς ὑγείας. Ἐζήτησε νὰ στηριχθῇ εἰς τὴν ἀγάπην γονέων καὶ ἀδελφοῦ λατρευόντων αὐτόν, εἰς τὴν ἰδικήν του πρὸς τὴν ζωήν, τὴν ὁποίαν τόσον ἠγάπα, ἐφ' ἧς τόσα εἶχε δικαιώματα ἡ ἀνθηρὰ νεότης του καὶ εἰς ἣν τόσα ὑπέσχετο ἡ ἀγαθότης τῆς ψυχῆς του καὶ ἡ εὐφυΐα τοῦ πνεύματός του, ἀλλ' ἰσχυροτέρα ἡ θέλησις τῆς ἀδυσωπήτου μοίρας ὑπερίσχυσε πάντων. Ἡ ἄνωθι δημοσιευομένη εἰκὼν τοῦ συμπαθοῦς νεανίου καὶ

οἱ εἰς τὸν θάνατόν του ἀφιερωμένοι στίχοι ἂν δὲν μετριάζωσι τὴν θλῖψιν ἀτυχῶν γονέων ἂς γλυκάνωσι τοὐλάχιστον τῆς ψυχῆς των τὸν πόνον.

ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΔΙΚΟΝ ΘΑΝΑΤΟΝ

ΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ Ι. ΓΚΛΑΒΑΝΗ

Ὁ κόσμος δὲν ἦταν στενὸς μήτε ἦ μέρες λίγες
Οὔτε αὐτὸς ἀπ' τῆς ζωῆς τὸν δρόμο κουρασμένος
Δὲν εἶχε μαύρης συμφορᾶς φαρμάκι δοκιμάσει,
Δὲν ἦτανε κι' ἀπὸ χαρὲς ἀκόμη χορτασμένος.

Ἐμπρός του ἄνοιγ' ἡ ζωὴ πλατειά, μεγάλη στράτα
Ποῦ εἶχε κι' ἀπ' τὲς δυὸ μεριὲς ἡ Εὐτυχία χτίσει,
Παλάτια γιὰ νὰ κάθηται μ' ἀνθοσπαρμένους κήπους
Κ' ἔτρεχε μέσα τῆς χαρᾶς ἀστείρευτη μιὰ βρύσι.

Τέτοια πανώρηα ζωγραφιὰ φωτοπεριχυμένη
Μὲ διαλεγμένα χρώματα κι' ἁρμονικὰ σμιγμένα
Εἶχε τῆς μάνας ἡ ψυχὴ γιὰ τὸ παιδί της πλάσει
Καὶ τοῦ πατέρα ἡ καρδιὰ 'ς τὰ βάθη της γραμμένα,

Τέτοια κι' ὁ νειὸς τὴν ἔβλεπε κι' ἀξέγνοιαστα τὴν πῆρε
Κ' ἡ στράτα του τὸν ἔβγαλε 'ς τῆς ξενητειᾶς τὰ μέρη,
Ἐκεῖ ποῦ μάνα πλάϊ του δὲν ἦταν νύχτα 'μέρα
Κεῖ ποῦ μαραίνει τοὺς ἀνθοὺς τὸ παγωμένο ἀγέρι.

Καὶ σὰν ἐπέρασε σιμὰ ἀπ' τὸ δροσάτο κρῖνο
Μ' ἕνα του φύσημα ψυχρὸ τὰ μῦρά του σκορπίζει,
Γέρνουν τὰ φύλλα του χλωμά, μαδοῦνε μαραμένα
Καὶ τὸ κλωνί του τὸ ψιλὸ στὸ χῶμα τὸ λυγίζει.

Τοῦ κάκου τώρα δύσμοιροι μανούλα καὶ πατέρα
Κι' ἀγαπημένο ἀδέλφι του καὶ σύντροφοι θλιμμένοι,
Παρακαλεῖτε τὸ Θεό, ξορκίζετε τὸ Χάρο
Ἡ φλόγα τῆς ἀγάπης σας ξανὰ δὲν τὸν θερμαίνει.

Τὸ ὑστερνὸ χαμόγελο ποῦ τἄνθισε στὰ χείλη
Καὶ τὴν στερνή του τὴ ματιὰ πάρτε την συντροφιά σας,
Καὶ πίσω σὰν γυρίσητε στὸ σπίτι σας καὶ πάλι
Καὶ θὰ σᾶς λείπῃ ἕνα παιδί, θὰ ζῇ μέσ' 'ς τὴν καρδιά σας

Κι' ἂν οἱ παληοὶ συντρόφοι του σᾶς ποῦνε: Ποῦν' ὁ Γιῶργος;
Μὴ ' πῆτε πῶς ἀπέθανε 'ς τῆς ξενητειᾶς τὰ μέρη,
Πέστε τους 'ς τὴν πατρίδα του πῶς πειὰ δὲν θὰ γυρίσῃ
Καὶ πῶς ἐκεῖ ποῦ βρίσκεται σᾶς κάν' αὐτὸς καρτέρι.

ΕΛΕΝΗ Σ. ΣΒΟΡΩΝΟΥ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΦΤΩΧΟΖΩΗΝ

ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΣΥΝΤΡΟΦΙΑ

Ελᾶτε, ελᾶτε στὸ παράθυρο.

—Τί τρέχει;

—Θὰ ἰδῆτε ἕνα θέαμα πολὺ λυπηρόν.

—Τότε προτιμῶ νὰ μὴν τὸ ἰδῶ. Καλύτερα νὰ κάθωμαι ἐδῶ, νὰ βλέπω ἕνα θέαμα τόσο φαιδρόν, ὅσον εἶναι αὐτὴ ἡ ὡραία φωτιά, μ᾽ αὐτὸ τὸ κρύο.

Καὶ ἐπῆγα πειὸ κοντὰ στὸ τζάκι.

Ἀλλ᾽ ἡ κυρία ἐπέμεινε:

—Μὰ ἐλᾶτε! εἶν᾽ ἀπ᾽ ἐκεῖνα τὰ λυπηρὰ ποῦ εἶναι εὔμορφα, ποῦ μᾶς ἀρέσουν νὰ τὰ βλέπουμε καὶ νὰ λυπούμεθα.

Τότε μία δυνατὴ περιέργεια μὲ ἐσήκωσε καὶ μὲ ὤθησε πρὸς τὸ παράθυρο. Τὸ τζάμι ἦτον θαμπὸν ἀπὸ ἀτμούς. Τὸ ἐκαθάρισα μὲ τὰ δάκτυλά μου, τὰ ὁποῖα πρὸς στιγμὴν ἐπάγωσαν.

— Νά, κυτάξτε αὐτοὺς τοὺς γέρους ἐκεῖ κάτω.. οἱ κακόμοιροι! μ᾽ αὐτὸ τὸ κρύο ζητιανεύουν.

Ὁ δρόμος ἦτον χιονισμένος κι᾽ ἔρημος. Μόνον ἕνα ζεῦγος γέρων ἐσύρετο ἀργὰ ἐπάνω στὰ χιόνια, κι᾽ ἐπήγαινεν ἀπὸ πόρταν εἰς πόρταν.

Θὰ ἦτον ἐξάπαντος ἀνδρόγυνον· εἶχαν τὴν ἴδιαν λευκὴν ἡλικίαν. τὸν ἴδιον μαρασμόν, τὴν ἴδιαν θλῖψιν τῆς ζωῆς, τὴν ἴδιαν ἐρήμωσιν ἐλπίδων. Ἐπήγαιναν στριμωγμένοι ὁ ἕνας κοντὰ στὸν ἄλλον. Ὁ γέρος ἐφοροῦσε ἕνα παληό, κοντό, καλοκαιρινὸ σακκάκι, τὸ ὁποῖον ἐσυμμάζευεν ἐμπρός του, τουρτουρίζων. Εἶχε μεγάλα ἄσπρα γένεια, στεγνὰ καὶ λερωμένα, σὰν ξηρὰ ἀγριόχορτα, καὶ κάτι ἄσπρες τοῦφφες μαλλιῶν ποῦ εἶχαν χρόνια νὰ κοποῦν, ἔβγαιναν γύρω ἀπὸ τὸ παληοκάπελλο ποῦ εἶχε χωμένο ἕως τ᾽ αὐτιά του. Ἡ γρηὰ ἦτον τυλιγμένη σ᾽ ἕνα μεγάλο, ξεθωριασμένο κουρέλι ἀπὸ τσίτι, τὸ ὁποῖον ἐσυμμάζευε στὸ στῆθός της, ἐνῷ μὲ τὸ ἄλλο χέρι ἐκρατοῦσε τὸν γέρον ἀπὸ τὸν ὦμον. Κάποιος ἀπὸ τοὺς δύο θὰ ἦτον τυφλός.

Γέρος, πεινασμένος καὶ τυφλὸς μέσα στὰ χιόνια, δὲν ἦτον μόνον λυπηρὸν θέαμα αὐτό· ἦτον τραγῳδία.

Ἐπήγαιναν τόσον ἀργὰ μέσα σ᾽ ἐκεῖνο τὸ παγωμένο ξεροβόρι ποῦ ἐσάρωνε τὰ χιόνια καὶ τοὺς ἐτραβοῦσε ἀπὸ τὰ ράκη, ὥστε ἐφαίνοντο σὰν νὰ εἶχαν ἀναισθητήσει πειὰ πρὸς τὰς ταλαιπωρίας τῆς ζωῆς καὶ εἶχαν πάρει τὴν ἀπόφασιν νὰ βγοῦν ἔτσι μισόγυμνοι ἐκείνην τὴν φόνισσαν ἡμέραν, γιὰ νὰ πεθάνουν, νὰ γλυτώσουν.

Καθὼς ἦσαν ἀδύνατοι γέροι καὶ δυστυχισμένοι, ἤλπιζαν ἴσως, ὅτι δὲν θ᾽ ἀργοῦσε νὰ τοὺς εὕρισκεν ὁ θάνατος στὸ μεγάλο τὸ κυνῆγι ποῦ ἔκαμνε στὶς ζωὲς ἐκείνην τὴν ἡμέραν τοῦ περασμένου χειμῶνος.

Δὲν ὡμιλοῦσαν πειὰ σχεδὸν δὲν ἐπροχωροῦσαν· εἶχαν ἀρχίσει νὰ πεθαίνουν. Ὁρμεμφύτως ἐστέκοντο σὲ κάθε πόρταν καὶ ἅπλωναν ἀπάνω της τὸ χέρι χωρὶς νὰ ζητιανεύουν· ἴσως νὰ μὴν ἠμποροῦσαν νὰ ἀρθρώσουν μίαν παράκλησιν· ἴσως νὰ εἶχε σβύσει πλέον ἡ φωνή τους.

Τί μυθιστόρημα νὰ περιέκλειαν ἐκεῖνα τὰ ἄφωνα κουρέλια! Χωρὶς ἄλλο κανὲν ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ μυθιστορήματα τῆς ζωῆς ποῦ ἀρχίζουν φαιδρὰ σὰν τὴν ἀνοιξιάτικην αὐγήν, καὶ τελειώνουν θλιβερὰ σὰν τὸ χειμωνιάτικο λυκόφως. Ἦτον εὔκολον νὰ ἀναδημιουργήσῃ κανεὶς ὅλην τὴν περασμένην ζωὴν ἑνὸς ζεύγους γέρων τόσο δυστυχισμένων ποῦ ἐπήγαιναν ἔτσι ἑνωμένοι πρὸς τὸν τελευταῖον ἀγῶνα. Θὰ εἶχαν βαρεθῆ τὴν εὐτυχίαν, ἀφοῦ τίποτε δὲν τοὺς εἶχε χωρίσει ἀκόμη ἀπὸ τότε ποῦ ἄνθιζαν ἕως τώρα ποῦ ἐμαραίνοντο. Δὲν θὰ εἶχαν ἴσως δοκιμάσει τὴν ματαιότητα τοῦ πλούτου, γιατὶ δὲν θὰ ἠμποροῦσαν νὰ ἐπιζήσουν ὅταν θὰ τὸν ἔχαναν, ἀλλὰ θὰ εἶχαν ἀπολαύσει κάτι πειὸ ὡραῖο ἀπὸ τὸν πλοῦτον: τὴν ἀγάπην. Καὶ γι᾽ αὐτὸ αἱ ταλαιπωρίαι τῆς

ζωῆς δὲν τοὺς εἶχαν χωρίσει, οὔτε ἀποθαρρύνει, ἀλλ' ἐπήγαιναν ἀκόμη ἔτσι μαζῆ, ἑνωμένα, ἀχώριστα τὰ λευκὰ καὶ μαραμμένα γεροντάκια πρὸς τὸν θάνατον.

Ἐκύτταζα συλλογισμένος τὴν τραγῳδίαν ποῦ διέβαινε καὶ ἔφευγε. Καὶ ἦτον τόσον ἐπιβλητικὸν ἐκεῖνο τὸ θέαμα τοῦ δυστυχοῦντος γήρατος, τόσον ὑπερήφανος ἐκεῖνος ὁ θρίαμβος τῆς ἀγάπης ποῦ ἐπεριφρονοῦσε τὴν ζωήν, ὥστε αἰσθάνθηκα κάτι σὰν νὰ ἐκλόνιζε καὶ νὰ ἐγκρέμιζε μέσα μου τὴν εὐτυχίαν τῆς ζέστης, τῆς χορτασιᾶς καὶ τῆς εὐμαρείας, εἰς τὴν ὁποίαν εὑρισκόμουν. Δὲν ἠμποροῦσα νὰ παραδεχθῶ, ὅτι ἦτον πειὸ ἀξιοζήλευτος ἡ πεζή μου καλοπέρασις ἀπ' ἐκείνην τὴν ἡρωικὴν ἀγάπην ποῦ ἐθριάμβευεν ἂν καὶ ἐδυστυχοῦσε.

Ἡ εὐσπλαχνικὴ κυρία ἀνεστέναξε :

— Τοὺς κακόμοιρους!... ἂς τοὺς φωνάξουμε νὰ τοὺς δώσουμ' ἕνα ζεστό.

Καὶ ἔκαμε νὰ ἀνοίξῃ τὸ παράθυρο.

— Μή! ἐφώναξα. Ἀφῆστέ τους στὴν εὐτυχία τους.

— Εὐτυχία τους!

— Ναί· δὲν βλέπετε, ὅτι αὐτοὶ δὲν ζητιανεύουν τὴν ζωήν, ἀλλὰ τὸν θάνατον; Ἀφῆστέ τους. Ἴσως κάποτε νὰ ὡρκίσθηκαν, ὅταν θὰ ἐδυστυχοῦσαν τόσον πολύ, ὥστε ἡ ζωὴ θὰ τοὺς ἔδιωχνε ἀπὸ κοντά της! νὰ πεθάνουι μαζῆ, ἑνωμένοι καὶ στὴν δυστυχίαν ὅπως ὑπῆρξαν μιὰ φορὰ καὶ στὴν εὐτυχίαν τους. Καὶ ἐκτελοῦν τώρα τὸν ὅρκον τους.

— Τοὺς δυστυχισμένους! ...

— Ποιὸς ἀγαπῶν τὴν ζωήν, γέρος ἢ καὶ νέος, θὰ εἶχεν αὐτὴν τὴν γενναιότητα νὰ γυρίζῃ μὲ τέτοιαν μελανιασμένην γδύμνιαν καὶ ὅμως μὲ τόσην ἀπάθειαν σὲ τέτοια παγωνιά;... Ἀφῆστέ τους. Κάποτε εἶναι εὐτυχία καὶ τὸ νὰ πεθαίνῃ κανείς.

Ἡ κυρία μ' ἐκύτταξε μελαγχολικά, μὲ δυσπιστίαν. Δὲν ἠμποροῦσα φαίνεται νὰ παραβιάσω τὸ ἔνστικτον τῆς εὐσπλαχνίας της. Καὶ ἐκινήθη μὲ ἀπείθειαν πρὸς τὸ παράθυρο, νὰ τὸ ἀνοίξῃ, νὰ φωνάξῃ τοὺς γέρους νὰ τοὺς δώσῃ ζωήν.

Ἀλλ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν τὸ σκελετῶδες ζεῦγος μὲ τὸ συρόμενον καὶ τὸ παράλυτον βῆμά του εἶχε κάμψει τὸν δρόμον καὶ εἶχεν ἐξαφανισθῆ — κατὰ πᾶσαν πιθανότητα διὰ παντός.

(Ἀθῆναι) Ε. ΕΥΣΤΡΑΤΙΑΔΗΣ

Ἐκ τῶν τοῦ Λουκιανοῦ

Ἂν τρῶς γοργὰ μὴ περπατεῖς σιγὰ σιγὰ στὸ χῶμα
Τρῶγε μὲ τὰ ποδάρια σου καὶ τρέχα μὲ τὸ στόμα.

ΟΙ ΠΑΥΛΟΚΑΤΑΡΑΜΕΝΟΙ

«Οὐδὲν ἀμάρτυτον ἀείδω»

Καλλίμαχος

Τὸ «Μικρασιατικὸν» σεμνύνεται εὐρύνον κατὰ πᾶν ἔτος τὸν κύκλον τῶν συνεργατῶν του διὰ τῆς προσθήκης πάντοτε νέων, ἀγωνιζομένων εἰς πᾶσαν γωνίαν τῆς γῆς νὰ ἐπιδείξωσι τὸ κάλλος τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων. Ἐφέτος μεταξὺ τῶν ἄλλων παρουσιάζομεν καὶ τὸν Πανοσιολογιώτατον κ. Κοσμᾶν Ἁγιοπαυλίτην, Κεφαλλῆνα τὴν πατρίδα καὶ γενικὸν ἐπίτροπον τοῦ Ἁγίου Ὄρους Ἄθω ἐν Θεσσαλονίκῃ. Ὁ Α. Πανοσιολογιότης γνωστὸς εἰς τὸν κύκλον τῶν ἐν Τουρκίᾳ λογίων διὰ τῆς περισπουδάστου συγγραφῆς του «Ἡ Χερσόνησος τοῦ Ἁγίου Ὄρους», ἥτις ἀποτελεῖ εἰσαγωγὴν πενταετόμου ἱστορίας τοῦ Ἁγιωνύμου Ὄρους, δὲν παύει ἀπὸ ἐτῶν νὰ πληροῖ τὰς στήλας τῶν βυζαντινῶν ἐφημερίδων μὲ διαφόρους πραγματείας καὶ μελέτας ἐπὶ παντοίων ζητημάτων πολιτικῶν καὶ κοινωνικῶν. Ἀπὸ ἔτους ἤδη συνεργάζεται ἐν τῇ «Νέᾳ Ἀληθείᾳ» Θεσσαλονίκης παρέχων μεταξὺ ἄλλων καὶ δαψιλῆ στίγματα νεωτέρας λογογραφικῆς τέχνης. Τοιαῦταί τινες σελίδες, ἱστορικὸν ἅμα καὶ λαογραφικὸν παρουσιάζουσαι ἐνδιαφέρον, εἶνε καὶ «οἱ Παυλοκαταραμένοι» γεγραμμέναι ὑπὸ μορφὴν διηγήματος καὶ εἰς τὸ γλωσσικὸν ἰδίωμα τῆς Χαλκιδικῆς χερσονήσου, διπλοῦν ἢ μᾶλλον τριπλοῦν παρουσιάζουσιν οὕτω ἐνδιαφέρον.

Εἰς τὴν Ἐρισσόν, μιὰ βραδυὰ τοῦ Γενάρη, ἡ γρηὰ Στεργιάνω εἶχε 'ς τὰ γόνατά της τὸν ἔγγονόν της Γιαννάκην, ἕνα ξανθὸ καὶ κόκκινο παιδὶ ὀκτὼ χρόνων καὶ τοῦ ἐχάδευε τὰ μαλλιά.

— Γιατί, νενέ, ὁ Τριαντάφυλλος δὲν πηγαίνει τώρα εἰς τὴν θειὰ Γερακίνα καὶ ὅλο κλαίει ἡ Διαλεκτή; εἶπεν ὁ μικρός.

— Αὐτὸς παιδί μου θέλει νὰ πηγαίνῃ, ἀλλὰ δὲν τὸν ἀφήνει ὁ μπαμπᾶς του καὶ τὸ σουρολόϊ του, ἀπήντησε ἡ γρηά.

— Γιατί νενέ; Τὴν Κυριακὴ ἐπῆγα 'ς τὴν θειὰ Γερακίνα καὶ ἔκλαιγε ἡ καψερὴ ἡ Διαλεκτή. Μοῦ ἔδωκε κουφέτα καὶ μ' ἐρωτοῦσε ἂν εἶδα τὸν Τριαντάφυλλον.

— Ἐχωρίσθηκαν παιδί μου, γιατὶ δὲν μποροῦν νὰ παρθοῦν. Ἡ Διαλεκτὴ εἶνε Ἀλαδιαβίτισσα!

— Γιατὶ τὴ δόλια;

— Εἶνε Πσυλοκαταραμένη, παιδί μου, ἡ Διαλεκτή!

— Τὶ εἶπες, νενέ;

— Νά, ἀπὸ τὸν καιρὸ ποῦ ἐκυνήγησαν οἱ Ἀλαδιαβῖτες τὸν Ἅϊ Παῦλον (τὸν ἀπόστολον) τοὺς ἐκαταράσθηκε καὶ δὲν συμπεθερεύουμε.

— Πές μου, νενέ, πότε τοὺς ἐκαταράσθηκε;

Ἡ γρηὰ Στεργιάνω, ἐπειδὴ εἶχε ὄρεξι νὰ μιλᾷ καὶ γιὰ νὰ κάμῃ τὸ κέφι τοῦ ἐγγονοῦ της, ἄρχισε νὰ λέγῃ τὸ ἱστορικὸ σᾶν παραμῦθι:

— Τὸν παληὸ καιρὸ οἱ Ἀλαδιαβῖτες, παιδί μου, ἦταν εἰς τὸ χωριό τους, ποῦ χάλασε τώρα χρόνια πολλά. Ἦταν λοιπὸν 'ς τὸ χωριό τους καὶ ἦταν ὅλοι ψαράδες.

Μιὰ μέρα ποῦ ψαρεύαν, ἦλθε ὁ Ἅϊς Παῦλος μὲ μιὰ βάρκα καὶ πέρασε ἀπὸ κοντά τους—φαινόταν ὁ ἄνθρωπος ποῦ ἐρχόταν ἀπὸ μακρυὰ καὶ κουρασμένος—τοὺς χαιρετάει καὶ τοὺς γύρεψε φαγί, γιατὶ πεινοῦσε. Αὐτοὶ τοῦ ἔκαναν μοῦτρα καὶ τοῦ εἶπαν: Ἄϊντε 'ς τὸ καλό σου. Ἐμεῖς ψοφήσαμε ἀπὸ τὸ κρύο καὶ σὺ τὸ χαβᾶ σου!

Βγῆκε, ἀπ' λές, αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος, παιδί μου, ς' τὴν ἀμμουδιὰ καὶ ἐκάθισε, γιατὶ δὲν ἤξερε ποῦ νὰ 'πάγῃ.

Οἱ Ἀλαδιαβῖτες, ὕστερ' ἀπὸ λίγην ὥρα, σήκωσαν τὰ δίκτυά τους καὶ οὔτε ἕνα φτερὸ ψάρι δὲν εἶχαν· ἦταν καὶ χαλασμένα ἀπὸ τὰ ὀρκίνια, ποῦ κυνηγοῦν τὰ μικρὰ ψάρια.

Αὐτοί, ντὲ καὶ καλά: Ὁ οὐρσούζης αὐτὸς ὁ ξένος (ὁ ἀπόστολος) μᾶς ἐκομπόδεσε τὰ δίκτυα!

Μᾶς ἐκομπόδεσε, ἐφώναξαν, καὶ ξανὰ δὲν θὰ ἰδοῦμε ψάρι! Θὰ χάσουμε καὶ τὰ μελίσσια μας!

Μωρέ, νὰ τὸν στελιαρώσουμε, τὸν οὐρσούζη, ἔλεγαν μερικοὶ καί... ἄλλο κακὸ νὰ τοῦ κάμουν ἐλογάριαζαν...

Ἀπὸ τὸ θυμό τους τοὺς 'τύφλωσε ἡ ἁμαρτία καὶ μιὰ καὶ δυὸ πετιῶνται ς' τὴν ἀμμουδιὰ καὶ τὸν κυνηγοῦν.

Ὁ Ἅϊς Παύλος κατάλαβε πῶς θὰ τὸν δείρουν καὶ ἔφυγε πηλαλῶντας. Ἃ ἐδῶ, ἃ ἐκεῖ νὰ τὸν φθάσουν ὁ ἅγιος κρύφθηκε ἀπὸ πίσω ἀπὸ ἕνα κοπάδι βώδια ποῦ βοσκοῦσαν. Πῆγαν οἱ Ἀλαδιαβῖτες κ' ἔψαξαν ἀλλὰ τίποτες! Χάθηκε ὁ ἅγιος! Μόνον μιὰ τρύπα εἴδανε ς' τὴ γῆς!

Βρὲ τὸ μάγο! εἶπαν. Χανδακώθηκε μέσ' τὸ χῶμα!

Ἀπὸ τότες, παιδί μου, τοὺς 'πάγει αἷμα ὅλους τοὺς Ἀλαδιαβῖτες, ὄντας φάγουν ἀγελαδινό κρέας! Θεριωμένοι ἄνθρωποι, μὰ τοὺς καταράσθηκε ὁ Ἅϊς Παῦλος!

—Τὶ ἔκαμε μέσ' τὸ χῶμα ὁ Ἅϊς Παῦλος, νενέ, ἐρώτησε μὲ περιέργεια ὁ Γιαννάκης;

—Νά, παιδί μου, 'τρύπησε τὴ γῆς καὶ 'βγῆκε ς' τὴν Κασσάνδρα!

—Πῶς τρύπησε;

—Ἐκεῖ ποῦ εἶν' τὸ μετόχι τὸ Κουτλουμουσιανό. Νά, ἐδῶ κοντὰ ς' τὸ χωριὸ—δὲν θυμᾶσαι ποῦ πήγαμε τὸ καλοκαῖρι ς' τὴν Πανήγυρι;—ἐκεῖ ἐτρύπησε, ποῦ εἶνε καὶ τὸ ἁγίασμα καὶ εὐγῆκε εἰς τὴν Κασσάνδρα, ς' τὸν Πύργο, ποὖναι μετόχι Ἀϊπαυλίτικο· καὶ 'κεῖ ἔχει ἁγίασμα· καὶ ἐβάπτιζε ὁ Ἅϊς Παῦλος τοὺς ἀνθρώπους ἐκεῖνο τὸν καιρό.

—Καὶ τώρα, νενέ, δὲν παντρεύονται οἱ Ἀλαδιαβῖτες; εἶπεν ὁ μικρός.

—Πανδρεύονται μοναχοί τους, μαθὲς ἀπὸ τὸ σόϊ τους. Ἐμεῖς δὲν συμπεθερεύουμε μὲ αὐτουνοῦς, οὔτε αὐτοινοὶ μὲ κανένα.

—Γιατὶ δὲν 'πᾶν', νενέ, ς' τὸ χωριό τους;

—Σοῦ εἶπα παιδί μου, πῶς χάλασε ἰὸ χωριό τους τώρα χρόνια πολλά, εἰς τὴν ἐπανάστασι τοῦ καπετὰν Τσεπέλη. Ἐμεῖς δὲν τὰ φθάσαμε, οὔτε οἱ παπποῦδές μας. Τότες ἤρθαν καὶ 'κατοίκησαν ἐδῶ ς' τὸ χωριό, μὰ ξέχωρα, ς' τὴν ἀπάνου μεριά.

***

Πραγματικῶς, εἰς ὅλη τὴν Χαλκιδικὴ ξέρουν τὴν ἱστορία αὐτὴ καὶ τοὺς Παυλοκαταραμένους Ἀλαδιαβῖτες καὶ ὅτι τοὺς πάει αἷμα ὅταν τρώγουν ἀγελαδινό. Ἀκόμη καὶ σήμερα ὅλοι εἶνε ψαράδες.

Λέγουν ὅτι πῶς 'ς τὸ Κουτλουμουσιανὸ μετόχι ἐκεῖ ἔκαμε τὴν τρύπα ὁ ἅγιος Παῦλος καὶ ἐξαφανίσθηκε. Σήμερα εἰς τὸ Μετόχι εἶνε ἐκκλησία καὶ δίπλα ἕνας λαβύρινθος τετράγωνος, ἴσιος καὶ ἀρκετὰ μακρὺς καὶ τελειώνει εὐρυχωρότερα. Ἐκεῖ μέσα εἶνε καὶ τὸ ἁγίασμα καὶ γίνεται πανήγυρη κάθε χρόνο καὶ πηγαίνουν ἀρρώστους ἀπὸ τὴ Χαλκιδικὴ καὶ οἱ καλόγηροι φιλεύουν τὸν κοσμον, γιὰ δόξα τοῦ Ἁγίου Παύλου.

Τὸ ἴδιο ἁγίασμα καὶ καλήτερος λαβύρινθος εἶνε 'ς τ' Ἁγιοπαυλίτικο μετόχι, 'σ τὴν Κασσάνδρα. Καὶ 'κεῖ γίνεται πανήγυρη καλὴ εἰς τὴν γιορτὴ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου καὶ μαζεύεται κόσμος πολὺς καὶ ξενυχτοῦν ἀπ' ὄξ' ἀπὸ τὸ ἁγίασμα, μὲ τοὺς ἀσθενεῖς, γιατὶ ἡ ἐκκλησία, πέφτει 'λίγη ὥρα ἀνατολικά, μέσ' τὸ μετόχι. Κ' ἐκεῖ λέγουν ὅτι ὁ ἀπόστολος ἐβάπτιζε τοὺς εἰδωλολάτρας.

Εἰς τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων δὲν ἠμποροῦμε νὰ εὕρουμε τίποτες ποῦ νὰ ἔχῃ σχέσι μὲ αὐτὴ τὴν παράδοσι.

Εἰς τὸ ΙΖ' κεφάλαιο βλέπουμε ὅτι ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, μὲ τὸν Σίλα, ἦλθαν εἰς τὴν Μακεδονία, περάσαντες ἀπὸ τὴν Ἀμφίπολι καὶ τὴν Ἀπολλωνία καὶ ἔφθασαν 'ς τὴν Θεσσαλονίκη. Δηλαδὴ ἐτράβηξαν ἴσια τὴν Ἐγνατίαν ὁδόν, ὡς τὴν ἔλεγον οἱ παλαιοὶ καὶ ὁ δρόμος αὐτὸς πέφτει πολὺ βορειότερα τῆς Ἐρισσοῦ, δηλαδὴ τῆς παλαιᾶς Ἀκάνθου.

Ἂν ὑπάρχῃ κάποια σπίθα ἀλήθειας εἰς τὴν παράδοσι αὐτὴ καὶ τὴν ἐπαραμόρφωσε ὁ καιρός, θὰ σχετίζεται μὲ τὴν δεύτερη

περιοδεία τοῦ ἀποστόλου (Κ' κεφ. Πράξ.), ὅταν ἀπὸ τὴν Ἔφεσο ἀπέρασε εἰς τὴν Μακεδονία καὶ ὕστερα ς' τὴν Ἑλλάδα, ἐπειδὴ εἰς τὰς Πράξεις δὲν ξεκαθαρίζει σὲ ποιὸ μέρος τῆς Μακεδονίας βγῆκε ὁ ἀπόστολος.

* *
*

Κάτι κρύβεται ’ς αὐτὴ τὴν παράδοσι, γιατὶ οἱ Ἀλαδιαβῖτες ἐφυλαχθῆκαν χωρὶς νὰ ἀνακατωθοῦν μὲ ἄλλο γένος ἕως τώρα. Εἶνε ἄνθρωποι ἀψηλοὶ καὶ ἀνδρειωμένοι, μὲ ποδάρια καὶ χέρια μεγάλα. Αὐτοὶ τάχα νὰ εἶνε ἀπὸ ξένο μέρος, ἢ ὄχι:

Ἡ Ἐρισσὸς ἢ Ἱερισσός, ὅπως τὴν ἔπλασαν ἀνόητοι λογιώτατοι), ποῦ κατοικοῦν οἱ Ἀλαδιαβῖτες, εἶνε ἡ παλαιὰ πόλις Ἄκανθος, εἰς τὸν Πρόβλακα κοντά, δηλαδὴ ἐκεῖ ποῦ ἔκοψε ὁ Ξέρξης τὸν λαιμὸν τοῦ Ἄθωνα.

Αὐτὴ ἡ πόλις φαίνεται νὰ εἶχε μεγάλο καὶ γερὸ κάστρο. Τίποτες δὲν ὑπάρχει σήμερα ἀπὸ τὴν μεγάλη Ὄλυνθο καὶ τὴν φοβερὴ Τορώνη, ἀλλὰ ς' τὴν Ἐρισσὸ φαίνονται καὶ τώρα ἀρκετὰ ἐρείπια, μεγάλες καὶ φοβερες πέτρες, ἀπανωτιαστές, χωρὶς ἀσβέστη.

Οἱ κάτοικοι τῆς Ἀκάνθου, τὸν παληὸ καιρό, φαίνεται νὰ ἦταν διαβολεμένοι ἄνθρωποι, διότι ἐπολιτεύθηκαν τὸν Ξέρξη καὶ ἔσκαφταν μὲ προθυμία ς' τὸ κανάλι ποῦ ἄνοιξε τότε μὲ τὴ βοήθεια πολλῶν ἐθνῶν, διὰ τοῦτο ὁ βασιλέας αὐτὸς τῆς Περσίας τοὺς ἔδωκε νὰ φοροῦν, γιὰ τιμή, Μηδικὰ φορέματα. Αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι εἶχαν τὴν μοναδικὴ εὐτυχία, νὰ ἰδοῦν, ἀπο τὸ ψηλωμά τους ὅλα τὰ ἑκατομμύρια τοὺς Πέρσας καὶ τὸ φοβερὸ στόλο τους, ποῦ κατασκευάσθηκε ἀπὸ ἑπτὰ ἔθνη καὶ διάβηκε διὰ τὴν Ἑλλάδα. Τὴν ἴδια πολιτικὴ ἔπαιξαν καὶ μὲ τὴς δημοκρατίες τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Σπάρτης, καθὼς εἶνε γνωστὸ καὶ μὲ τὸν Φίλιππο ὕστερα. Ὁ Δημοσθένης λέγει ὅτι ὁ Φίλιππος ἐχάλασε ὅλες τὲς τριανταδύο πόλεις τῆς Χαλκιδικῆς, ἀλλὰ βλέπουμε τὴν Ἄκανθο ποῦ ἐδιατηρήθηκε ἴσια μὲ τὸν Θ' αἰῶνα.

Τότες ἐχάλασε ἡ Ἄκανθος ἀπὸ τοὺς Σαρακηνοὺς θαλασσοληστὰς καὶ οἱ κάτοικοί της διασκορπίσθηκαν καὶ ὅσοι ἔζησαν, ἐγύρισαν, ἔπειτα ἀπὸ ἑξῆντα χρόνια εἰς τὴν πατρίδα τους. Εἰς τὸ μεταξύ, τὰ ἴδια ἔπαθαν καὶ οἱ κάτοικοι τῆς Ἐρισσοῦ, ς' τὴν Μιτυλήνη, τὴν πατρίδα τοῦ Θεόφραστου. Ἔφυγαν τότες οἱ Ἐρισσῶτες τῆς Μιτυλήνης καὶ ἐκατοίκησαν εἰς τὴν Ἄκανθο, ποῦ καθὼς εἴπαμε, ἦταν ἔρημη, καὶ τῆς ἔδωκαν τὸ ὄνομα τῆς πατρίδας τους.

Αὐτοῦ τώρα κατοικοῦν οἱ Ἀλαδιαβῖτες εἰς τὸ ἀπάνου μέρος τοῦ χωριοῦ. Ἂν εἶνε οἱ παληοὶ κάτοικοι τῆς Ἀκάνθου, ποῦ ἐγύρισαν ὕστερα ἀπὸ ἑξῆντα χρόνια—ὅσοι ζήσανε—καὶ τὴν βρῆκαν κατοικημένη ἀπὸ ξένους, δηλαδὴ Μιτυληναίους, καὶ αὐτοὶ πῆγαν καὶ ’κατοίκησαν εἰς τὴν θέσιν Ἀλαδιάβα, δὲν ἠμπορῶ νὰ τὸ βεβαιώσω.

Ἐὰν ἡ ἱστορία γράφεται μὲ εἰκασίες, εἰμπορεῖ νὰ παραδεχθοῦμε ὅτι οἱ Ἀλαδιαβῖτες εἶνε ἀπόγονοι τῶν παληῶν Ἀκανθίων καὶ ὅτι ἂν οἱ πρόγονοί τους ἐγέλασαν τὸν Ξέρξη καὶ τὸν Φίλιππο, τὰς Ἀθήνας καὶ τὴν Σπάρτη μὲ τὴν καιροσκοπίαν τους, σᾶν κάτι γειτονές μας σημερινοί, οἱ ἀπόγονοι βρῆκαν τὸν μπελᾶ τους μὲ τὸν Ἅγιο Παῦλο καί... ἀκόμη τοὺς πάει αἷμα!

Λέγουν καὶ τοὺς Θεσσαλονικιοὺς Παυλοκαταραμένους! Γιὰ τοῦτο, ἂς μιλήσουν ἄλλοι.

Ἐν Θεσσαλονίκῃ

ΚΟΣΜΑΣ ΑΓΙΟΠΑΥΛΙΤΗΣ

ΠΑΡΑΠΟΝΑ

Τὸ κυπαρίσσι τὸ ψηλὸ τὸ δακρυποτισμένο
Μιὰ νύχτα ποῦ ἀγρύπναε ’ς τἀστέρια λυπημενο
Κ' εἶχε πικρὸ παράπονο, κ' εἶχε μεγάλο πόνο,
Γιατὶ ἡ μοῖρα τῶγραψε ὁλογυρὶς τὸ χρόνο
Τὰ πράσινά του τὰ κλωνιὰ ἀνθὸς νὰ μὴ στολίσῃ
Καὶ πανηγύρια τῆς χαρᾶς ποτὲ νὰ μὴ γνωρίσῃ.
Οὔτε σὲ γάμου τράπεζα κ' αὐτὸ νὰ ξεφαντώσῃ
Οὔτ' ἅγια εἰκονίσματα ποτὲ νὰ στεφανώσῃ.
Καὶ τοὔπε ἀκόμη: ἀψηλὸ καὶ ἀνεμοδαρμένο
Σὺ θὰ στολίζῃς μοναχὰ τὸν κάθε πεθαμένο.
Τέτοιο εἶχε παράπονο τὸ μαῦρο κυπαρίσσι
Ὅταν ἀκούῃ κάτω του νὰ μουρμουρίζῃ ἡ βρύσι,
Νὰ λέγῃ πῶς βαρέθηκε τὰ χόρτα νὰ ποτίζῃ
Κ' ἕνα λαγῆνι ἀδειανὸ ἐκεῖ νὰ μακαρίζῃ.
Καὶ παρὰ-πέρα ἄκουσε τὸ ρόδο τἀνθισμένο
Σὲ μιὰ λατάνια νὰ μιλῇ καὶ παραπονεμένο
Νὰ λέγῃ: Τί μὲ ὠφελοῦν τ' ἀτίμητά μου κάλλη
Κι' ἂν βασιλειᾶ τῶν λουλουδιῶν μ' ἔχουν μικροὶ-μεγάλοι
Ὅταν κ' ἐγὼ δὲν εἰμπορῶ σὰν λεύκα νὰ ψηλόνω
Νὰ βλέπω χαμηλὰ τὴ γῆ καὶ τἄστρα ν' ἀνταμόνω;
Καὶ ἡ λατάνια ἔλεγε κ' ἐκείνη: Σκλαβωμένη
Μ' ἔχουνε μέσ' ’ς τὲς σάλες τους οἱ ἄνθρωποι κλεισμένη
Νὰ βλέπω γέλοιο ψεύτικο τὰ χείλη ν' ἀναδεύῃ
Ὅταν ὁ ἥλιος σᾶς φιλῇ καὶ αὔρα σᾶς χαϊδεύῃ.
Κι' ἄκουσε κι' ἄλλα πῶλεγαν πολλὰ τὸ κυπαρίσσι
Καὶ συλλογίσθη μόνο του· ποιὸς τάχα ἔχει ζήσει
Χωρὶς τὸν πόνο τὸν κρυφὸ καὶ τὸ παράπονό του,
Δίχως μιὰ ζήλεια μυστικὴ γιὰ τὸν ἀντικρυνό του;

ΕΛΕΝΗ Σ. ΣΒΟΡΩΝΟΥ

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΖΩΗΝ ΜΙΑΣ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΔΟΣ

Η Δ)ΙΣ ΣΠΕΡΑΝΤΖΑ ΚΑΛΟ

Βγάλε τὰ φορέματα—κουρέλια καὶ τυλίξου μὲ σύγνεφα καθὼς σοῦ πρέπει». Τῆς φώναξα σὲ μία στιγμὴ ἐνθουσιασμοῦ, ὅταν στὸ σπιτι μου προχθὲς τόσον ὑπέροχα ἱερούργησε στὸ βωμὸ τῆς Τεχνης. Καὶ νομίζω, ὅτι αὐτὴ εἶνε ἡ φράσις ποῦ ἁρμόζει ἀντὶ παντὸς ἄλλου ἐπαίνου νὰ τῆς φωνάξῃ μὲ μιὰ φωνὴ τὸ ἐνθουσιασμένο ἐκλεκτὸ ἀκροατήριο ποῦ τὴν ἀκούει ὅπου καὶ ἂν τραγουδήσῃ.

Ἡ ἐκτέλεσις τῷ ὄντι κάθε μουσικῆς τρυφερᾶς ἢ δραματικῆς,

κλασικῆς ἢ νέας, ἢ δημοτικῆς εἶνε τόσον ἐπιτυχὴς ἀπὸ τὴν Ἑλληνίδα καλλιτέχνιδα Δ)δα Καλογεροπούλου—διότι αὐτὴ εἶνε ἡ Σπεράντζα Καλὸ—ὥστε δικαίως προκαλεῖ τὸν ἐνθουσιασμόν.

Φωνὴ ἐκτενής, μὲ ἐξαίρετον δροσερότητα, μὲ κρυσταλλίνην διαύγειαν καὶ μὲ βαθυὲς νότες ἀπαραμίλλου πλάτους καὶ ἀκριβείας εἶνε ἡ φωνὴ τῆς Ἑλληνίδος.

Ἡ καλλιτέχνις ὅλως κυρία τοῦ θαυμασίου ὀργάνου τὸ χειρίζεται μὲ ἀπαράμιλλον τέχνην καὶ λεπτότητα προσδίδουσα ἀποχρώσεις σφοδροτάτης ἐντυπώσεως.

Τὰ Ἑλληνικὰ δημοτικὰ τραγούδια ἀποδίδει μὲ ὅλην της τὴν ψυχήν. Οἱ μελῳδικοὶ καὶ ῥυθμικοὶ ἦχοι μὲ τὸ ἀγροτικὸ των ἄρωμα φρίσσουν εἰς τὰ χείλη της καὶ δίδουν τὴν ἐντύπωσιν τοῦ ἀνοικτοῦ ἀέρος, τοῦ ἀνοικτοῦ καταγάλανου οὐρανοῦ, διότι ὁ λαὸς ποῦ τὰ ἐδημιούργησεν ἐνεπνεύσθη ἀπὸ τὸν οὐρανὸν τοῦ ἀπαραμίλλου κάλλους.

Ψάλλουσα τὰ τραγούδια αὐτὰ μὲ ἀπόχρωσιν ὅλως ἰδιαιτέραν, ἀτομικήν, ἐνθυμίζει τὴν φωνὴν τῶν ποιμένων, τὴν φωνὴν τῆς φλογέρας ποῦ ὁ ἄνεμος φέρνει στὰ φτερά του ἀπὸ τοὺς ἀρωματισμένους ἀγροὺς καὶ κατακτᾷ τὸ ἀκροατήριον, τὸ ὁποῖον κάμνει τὴν αἴθουσαν ν' ἀντηχῇ ἀπὸ τὰ ἐνθουσιώδη bravo.

Καλλιτέχνις εὐαίσθητος, μὲ ἀπαγγελίαν ἐκφραστικωτάτην, μὲ φωνὴν εὐλύγιστον, εὐπειθῆ καὶ εἰς τὰς λεπτοτάτας ἀποχρώσεις διερμηνεύει θαυμάσια τὸ ποίημα τοῦ Schuman : «L' amour et la vie d' une femme». Αἱ λεπταί, αἱ ἀραχνοΰφαντοι μελῳδίαι ποῦ ἐκφράζουν τόσον ὑπέροχα ὅλας τὰς φάσεις τῆς ζωῆς μιᾶς γυναικὸς εἰς τὰς διαφόρους τῆς ψυχῆς καταστάσεις ἀπὸ τὰ φρίκια τοῦ ἔρωτος μέχρι τοῦ ὀδυνηροῦ δήγματος τοῦ θανάτου ἀποδίδονται θαυμάσια εἰς τὸν τρυφερώτατον ἁρμονικὸν κύκλον. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν Ariette τοῦ Pergolese καὶ εἰς τὴν aria τοῦ Caldara, ὅπου τὴν ἤκουσα, ἀπέδωκε μὲ συγκινητικὴν βαθύτητα ἐκφράσεως ὅλην τὴν γαλήνην καὶ τὸ ἀρχαϊκὸν μουσικὸν κάλλος.

Δραματικὴ φύσις ἔκδηλος, ἡρμήνευσεν εἰς τὸ «Chant funèbre de la Pologne» μὲ δύναμιν τέχνης καὶ βάθος αἰσθήματος, ὅλην τὴν μελαγχολικὴν μελῳδίαν, τὰς θλιβερὰς καὶ τόσον χαρακτηριστικὰς ἁρμονίας τοῦ ὑπερευαισθήτου, τοῦ μέχρι πάθους αἰσθηματίου μουσουργοῦ. Ἐνόμιζε κανείς, ὅτι ἡ ψυχή της ἐθρηνῳδοῦσε ἁπαλά, μελαγχολικὰ κοντὰ στοὺς ὑπερόχους τόνους. Ἐνόμιζεν, ὅτι ἡ ἁπλῆ, ἡ ὑπέροχος διαδοχὴ τῶν ἤχων ἐγέμιζε μὲ δραματικὴν θλῖψιν τὴν αἴθουσαν καὶ μᾶς ἔφερεν εἰς μίαν σφαῖραν μαγικὴν ἀνωτέραν.

Καὶ ἐνόμιζε κανείς, ὅτι ἔβλεπε τίμια ἅρματα σκεπασμένα μὲ μελανές, πένθιμες σημαῖες. Καὶ ἔβλεπεν ἵππους βαδίζοντας μὲ τὸν βραδὺν τῆς κηδείας ῥυθμόν, τὸν θλιβερόν, ὑπέροχον ῥυθμὸν τῆς κηδείας ἑνὸς ἔθνους. Καὶ ἠσθάνετο μίαν βροχὴν ἀπὸ κρέπια, ἕνα ἔδαφος στρωμένο μὲ μαῦρα βελοῦδα, μίαν συνοδείαν μελανῶν πεπλοφόρων, καὶ ἠσθάνετο ὅλον τὸ μεγαλεῖον τοῦ ὑπερόχου

πόνου, τὸ ὁποῖον τόσον τραγικὰ ἐνεπνεύσθη ὁ συγγραφεὺς καὶ τόσον ὑπερόχως διηρμήνευσεν ἡ συμπαθὴς καλλιτέχνις.

Ἀλεξάνδρεια 11 Ἰανουαρίου 1911

ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΤΟΥ

ΣΑΝ ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΗΜΑ

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΙΑΤΙΚΑΙ ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ

Χριστούγεννα! Πόσας ἀναμνήσεις δὲν ἐπαναφέρει εἰς τὴν μνήμην μου ἡ χαρμόσυνος αὔτη ἑορτή!

Ἐνθυμοῦμαι—μὲ ἕνα αἴσθημα, τὸ ὁποῖον δὲν δύναμαι ἀκριβῶς νὰ τὸ περιγράψω—μὲ πόσην ἀνυπομονησίαν ἀνεμένομεν τὴν ἑορτὴν αὐτὴν καὶ μὲ πόσην χαρὰν ὑπεδεχόμεθα αὐτὴν εἰς τὸ σπῆτί μας.

Ἄχ! Περασμένα χρόνια! Πόσον θὰ ἤθελα νὰ εἶχα τὴν μικρὰν ἐκείνην ἡλικίαν, εἰς τὴν ὁποίαν καὶ ἡ μικροτέρα χαρὰ καὶ ἡ ἐλαχίστη διασκέδασις τόσον μεγάλην προξενοῦσιν ἐντύπωσιν, ὥστε νὰ μένῃ ἀνεξίτηλος εἰς τὴν μνήμην μας ἡ εὐχάριστος ἀνάμνησίς των!

Πρωΐ, πολὺ πρωΐ, ἐνθυμοῦμαι, μᾶς ἐξυπνοῦσεν ὁ ἦχος τῶν κωδώνων τῶν ἐκκλησιῶν, διὰ νὰ μᾶς ἀναγγείλῃ, ὅτι ὁ Σωτὴρ τοῦ Κόσμου ἐγεννήθη. Ἡ ἔναρξις τῆς κωδωνοκρουσίας ἦτο δι' ἡμᾶς, τὰ παιδιά, τὸ ἐγερτήριον.

Ἐσηκωνόμεθα—ὄχι καὶ μὲ μεγάλην εὐχαρίστησιν—πρᾶγμα ἄλλως τε δικαιολογούμενον ἀπὸ τὸ κρύο, τὸ ὁποῖον σχεδὸν πάντοτε τὰ Χριστούγεννα εἶναι εἰς τὸ ζενίθ—καὶ ἡτοιμαζόμεθα διὰ τὴν ἐκκλησίαν.

Καὶ ἐκεῖ τί ὑπερκόσμιος λειτουργία ἐτελεῖτο!

—Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ!, ἀνεφώνουν οἱ ψάλται καὶ ἑκατοντάδες στομάτων ἐπανελάμβανον τὸν θεσπέσιον τοῦτον πρὸς τὸν Θεάνθρωπον ὕμνον.

—Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ!, ἐπανελάμβανα καὶ ἐγὼ χωρὶς καλὰ καλὰ νὰ ἐννοῶ τὴν σημασίαν τοῦ ὕμνου τούτου.

Μὲ πόσον ζωηρὰ χρώματα ἔχει ἐντυπωθῇ εἰς τὴν μνήμην μου ἡ μεγαλοπρέπεια τῆς θείας ἐκείνης ἑορτῆς!

Ἀλλὰ παρ' ὀλίγον νὰ λησμονήσω τὴν παραμονὴν τῶν Χριστουγέννων μὲ τὰς ἑτοιμασίας, εἰς τὰς ὁποίας τόσον πολὺ μοῦ ἤρεσε νὰ λαμβάνω ἐνεργὸν μέρος, μὲ τὰ ὡραῖα Χριστόψωμα, ποῦ ζεστά, ζεστά, καλοψημένα μᾶς ἔφερνεν εἰς τὸ σπῆτι ὁ ψωμᾶς, μὲ τὰ κάλαντα τέλος, τὰ ὁποῖα μὲ ἀπερίγραπτον ἐνθουσιασμὸν μοῦ ἤρεσε ν' ἀκούω, καμμιὰ φορὰ μάλιστα καὶ νὰ ψάλλω, εἰς στενὸν ὅμως οἰκογενειακὸν κύκλον.

Καθαροντυμένα καὶ γελαστὰ ἤρχοντο 'στὸ σπῆτί μας τὰ παιδάκια, μὲ μάγουλα κατακόκκινα ἀπὸ τὸ κρύο, μὲ μύτη ἀκόμη πειὸ κόκκινη, σὰν πολὺ ὥριμη πιπεριά, διὰ νὰ μᾶς ἀναγγείλουν τὴν γέννησιν τοῦ Χριστοῦ.

Εἶναι ἀδύνατον νὰ περιγράψω τὸν ἐνθουσιασμόν, ὁ ὁποῖος μὲ κατελάμβανεν, ὅταν ἤκουα τὰ παιδάκια ἐκεῖνα ψάλλοντα μὲ γλυκεῖαν, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, φωνήν, τό:

«Χριστὸς γεννᾶται σήμερον ἐν Βηθλεὲμ τῇ πόλει,
οἱ οὐρανοὶ ἀγάλλονται, χαίρει ἡ φύσις ὅλη....»

. . . . . .

Παρῆλθον ὅμως τὰ χρόνια καὶ τώρα, δὲν μένει πλέον παρὰ ζωηρά, ἡ ἀνάμνησίς των.

Ἔγραφον ἐν Ἀθήναις τὰ Χριστούγεννα τοῦ 1910.

ΖΕΥΞΙΣ

Ἀπὸ τὰ ἀρχεῖα τῆς Ἡγεμονίας

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥ

Κύριε Ταμία

Ἐγκλείστως ἀποστέλλω τὰς Μισθοδοτικάς μου καταστάσεις τῶν μηνῶν Μαΐου Ἰουνίου Ἰουλίου καὶ Αὐγούστου μετὰ τοῦ Πεζοδρόμου Ξενοφῶντος ὡς καὶ τὰς ἀποδείξεις μου καὶ παρακαλεῖσθε νὰ ἐξαργυρώσητε ταύτας, διότι τὴν παρελθοῦσαν ἑβδομάδα μεταβὰς ὁ ἴδιος εἰς τὸν Τελώνην Καρλοβασίων πρὸς παραλαβὴν τῶν προκειμένων μηνῶν μισθόν μου, ὁ Τελώνης παρατηρήσας καλῶς ἐντὸς τῶν Ἐνταλμάτων τῶν Διδασκαλικῶν Προσωπείων καὶ μὴ εὑρὼν τὸ ἰδικόν μου Προσωπεῖον ἀπέφυγε τὰ πρὸς πληρωμήν, καὶ δεκτέα τὰ προλεχθέντα.

Ἐν Κ. . . . . τῇ 26ῃ Νοεμβρίου 1903.

Σας ἀσπάζομαι

Σός

***

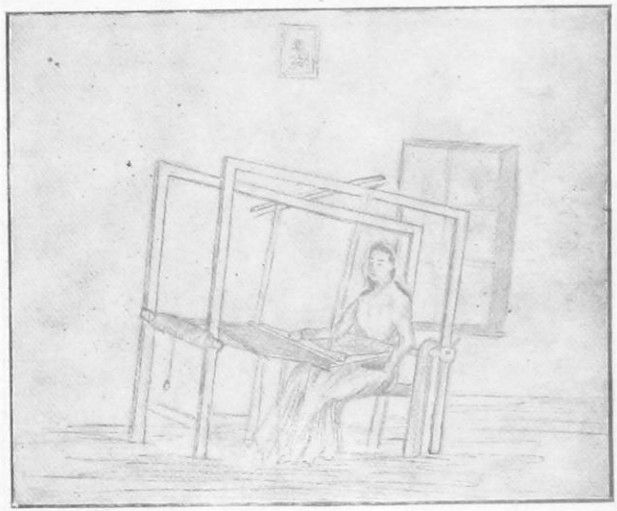
ΝΗΣΙΩΤΙΚΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

Η ΑΝΘΟΥΛΑ

Στὴ ρίζα τοῦ Κάστρου ἐστέκοντο ψηλὰ σὰν γίγαντες καὶ ὑπερήφανα τὰ σπίτια τῶν καπεταναίων. Τὰ παράθυρά τους καὶ τὰ μπαλκόνια τους ξάνοιγαν πρὸς τὴ θάλασσα καὶ ὅταν ἔμπαινεν ἢ ἔβγαινε ἀπ' τὸ λιμάνι κανένα καράβι ἐκυμάτιζαν εἰς ἓν ἀπ' αὐτὰ μαντήλια καὶ μάτια βουρκωμένα συνώδευαν τὸ καράβι ὡς ποῦ ἐχάνετο στὸ πέλαγος μακρυά. Μέσ' τὴ μέση τῶν σπιτιῶν τούτων ἦτανε σφηνωμένο, λὲς καὶ γιὰ πεῖσμα, καὶ τὸ σπιτάκι τοῦ μακαρίτη τοῦ μπάρμπα Μανωλιοῦ, ἕνα σαράβαλο, ποῦ ἂν ἤθελεν ὁ βορηᾶς νὰ φυσήσῃ δυνατώτερα, θὰ τὸ σάρωνεν ἀπὸ τὴ γῆ. Μέσα ὅμως σ' αὐτὸ τὸ παληόκλουβο ἐκελαδοῦσε τὸ καλλίτερο κανάρι τοῦ νησιοῦ, ἡ Ἀνθοῦλα, ἡ πανώρηα Ἀνθούλα, ποῦ εἶχε τσιτσίρισῃ τῆς καρδιὲς ὅλων τῶν παλληκαριῶν τοῦ νησιοῦ. Ὅταν ἕνα χειμῶνα ὁ βορηᾶς τσάκισε σὰν καρύδι στοὺς βράχους τὴ γέρικη βάρκα τοῦ μπάρμπα Μανωλιοῦ καὶ αὐτὸν τὸν ἠὔραμε ξεπαγιασμένο στὴν ἀκρογιαλιά, αὐτὸ τὸ σπιτάκι ἔμεινε κληρονομιὰ στὴν Ἀνθοῦλα καὶ κάτι παληόξυλα ἀπὸ τὴ βάρκα, ποῦ τὰ ἔκαψαν στὴν γωνιά. Εἶχε ὅμως πλοῦτο ἡ Ἀνθοῦλα τὰ δυνατά της χέρια καὶ τὴν προκοπή της καὶ γιὰ προῖκα δυὸ μάτια ποῦ ἔβγαζαν φωτιές, δυὸ μάγουλα τριαντάφυλλα, δυὸ χείλη σὰν σκασμένο ρόδο, δόντια ἀράπικα καὶ στῆθος . . . αὐτὸ δὲν μπορῶ νὰ σᾶς πῶ πῶς ἦταν γιατὶ δὲν τὸ εἶδα ποτέ. Ὕφαινε τὰ προικιὰ τῶν ἄλλων κοριτσιῶν καὶ ἐζοῦσε καὶ αὐτὴ καὶ ἡ μάννα της, ἄλλον κανένα δὲν εἶχαν στὸ σπίτι. Καὶ ὅταν τῆς ἐπερίσσευε καιρὸς καὶ χρῆμα, ὕφαινε καὶ τὰ δικά της προικιά. Ὅταν καμμιὰ φορὰ περνοῦσ' ἀπ' ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι της καὶ ἄκουγα τὸν ἐργαλειό της νὰ κτυπᾷ καὶ τὸ γλυκό της τραγοῦδι ὁ νοῦς μου ἐπήγαινε μακρυὰ σὲ μιὰ ἄλλη νύμφη ποῦ ἐκρατοῦσε μὲ τὴν ὠμορφιά της καὶ τὸ τραγοῦδί της σκλαβωμένο πολλὰ χρόνια ἕνα ἥρωα. Ἄχ! τί εὔμορφη σκλαβιὰ μέσα σὲ τέτοια ἀγκαλιά!

Πόσα παλληκάρια ὅταν στὴ ταβέρνα τοῦ χωριοῦ ἐξέχυναν τὸν πόνο τῆς καρδιᾶς των στὸ μπουζοῦκι δὲν ἐλαχτάριζαν τὴν ἀγκαλιὰ τῆς Ἀνθούλας! Καὶ πόσων ὁ νοῦς, ὅταν ξαπλωμένοι στὴν πλώρη τοῦ καραβιοῦ ἐσφύριζαν κανὰ τραγοῦδι τῆς πατρίδος των δὲν ἐτριγύριζε στὸ σπιτάκι τῆς Ἀνθούλας! Ἡ φλογερὲς ματιὲς ὅμως

τῶν παλληκαριῶν περνοῦσαν ἀπὸ τὴν ἄκαρδη σὰν τὸ νερὸ ἀπ' τῆς πέτρες λὲς καὶ ἐπίτηδες τοὺς ἐβασάνιζε. Μὰ ὅταν ἀντίκρυσε τὴ ματιὰ τοῦ Γιαννιοῦ κάτι τι συσβλερὸ σὰν νὰ τῆς πέρασε τὴν καρδιά. Αὐτὴ δὲν ἦτανε σὰν τῆς ἄλλες ματιές, αὐτὴ ἦταν φλόγα μοναχή. Ἀπὸ τότες πιάστηκε τὸ καναρίνι στὰ δίχτυα τῆς ἀγάπης, τὸ τραγοῦδί του ἔγεινε παθητικώτερο, κιτρίνισαν τὰ τριαντάφυλλα στὰ μάγουλά του καὶ ἄσπρισαν τὰ χείλη του. Ἡ ματιὰ τοῦ Γιαννιοῦ ἔγεινε φωτιὰ μέσα της καὶ τὴν ἔκαιγε. Τί κακὸς κυνηγὸς νὰ σαϊτέψῃ τέτοιο εὔμορφο πουλάκι!

Ὕφαινε τὰ προικιὰ τῶν ἄλλων κοριτσιῶν.

Μὰ καὶ ἡ ματιὲς τῆς Ἀνθούλας τὴν ἴδια φλόγα εἶχανε. Μεγάλη φωτιὰ ἀνάψανε στὰ στήθια τοῦ Γιαννιοῦ καὶ δὲν μποροῦσε νὰ ξεκολλήσῃ ἀπ' τὸ νησὶ πρὶν ἀκούσῃ «ναὶ» ἀπ' τὰ κοραλλένια χείλη τῆς Ἀνθούλας. Καὶ σὰν παλληκάρι τίμιο καὶ ἴσιο ποῦ ἦτανε, ἔσπρωξε μιὰ μέρα τὴν σάπια πόρτα τῆς Ἀνθούλας καὶ μπῆκε μέσ' τὸ σπίτι της.

—Ἄκουσε, κυρὰ Μανωλιοῦ — λέγει τῆς μάννας της. Ἡ Ἀνθοῦλα δὲν ἦταν' ἐκεῖ—θὰ στὸ πῶ ξάστερα καὶ παστρικά. Ἀγαπῶ τὴν Ἀνθοῦλα καὶ θὰ τὴν πάρω.

Ξαφνιάστηκε ἡ Μανωλιοῦ μόλις ἄκουσε τέτοιο ἀνέλπιστο καὶ ἀπότομο πρᾶγμα, μὰ δὲν ἦτανε ἀπ' τῆς γυναῖκες ποῦ τὰ χάνουνε.

—Καλὸ καὶ ἄξιο παλληκάρι εἶσαι παιδί μου—εἶπε— καὶ ἡ Ἀνθοῦλά μου εὔμορφη καὶ προκομμένη εἶναι, μὰ ἄλλο τίποτε ἀπ' αὐτὸ τὸ σαράβαλο δὲν ἔχει προικιά.

—Ἐγὼ δὲν ἐζήλεψα τὰ προικιά της, κυρὰ Μανωλιοῦ, ἐγὼ ἐζήλεψα τὴν κοπέλλα. Οὔτε ἡ δική μου ἡ κατάντια εἶναι μεγαλείτερη, μὰ ἂν μ' ἀξιώσῃ ὁ Θεὸς θὰ τὴν ντύσω ὁλόχρυση.

—Ἀφοῦ εἶν' ἔτσι παιδί μου, τί νὰ πῶ κ' ἐγὼ «Ἅγιος ὁ Θεός».

Ἄκουσε κυρὰ Μανωλιοῦ—θὰ στὸ πῶ παστρικὰ καὶ ξάστερα.—Ἀγαπῶ τὴν Ἀνθούλα καὶ θὰ τὴν πάρω.

Νὰ δοῦμε ὅμως καὶ τί θὰ πῇ τὸ κορίτσι. Πέρασε αὔριο κατὰ τὸ μεσημέρι καὶ τὰ ξεκαλέμε.

Ὅταν τὴν ἄλλην ἡμέραν ὁ Γιαννιὸς γεμάτος χαρὰ καὶ ἐλπίδα ἔσπρωχνε πάλι τὴν σάπια πόρτα τῆς Ἀνθούλας κάτι τι τοῦ ἔλεγε μέσ' τὰ στήθη του πῶς ἀπ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἡ Ἀνθοῦλα εἶναι δική του, μὰ ἤθελε νὰ τ' ἀκούσῃ ἀπὸ τὸ ἴδιο της τὸ στόμα.

—Καλὴ μέρα Ἀνθοῦλα!

—Καλῶς τὸ Γιαννιὸ—κ' ἐχαμήλωσε τὰ μάτια—Ὁρίστε μέσα.

. . . . . .

—Ἔλα ἐδῶ, παιδί μου Ἀνθοῦλα—εἶπ' ἡ κυρὰ Μανωλιοῦ—δός μου τὸ χεράκι σου. Δός μου καὶ σύ, Γιαννιό μου, τὸ δικό σου. Ἄ ἔτσι μπράβο. Νὰ ἔχετε τὴν εὐχή μου, παιδιά μου. νὰ ζήσετε σὰν τὰ βουνά.

Τότε πρώτη φορὰ καὶ ἡ Ἀνθοῦλα ἐσήκωσε τὰ βουρκωμένα μάτια καὶ ἐκύτταξε κατὰ πρόσωπο τὸν Γιαννιό. Πῶς ἕνα σαράβαλο σὰν τὸ σπίτι τοῦ μπάρμπα Μανώλη ἐχωροῦσε τόσο μεγάλη εὐτυχία. Ἀπὸ τότε ἄναψαν πάλι τὰ μάτια τῆς Ἀνθούλας, ἄνοιξαν πάλιν τὰ τριανταφυλλα στὰ μάγουλά της.

Ἐπάνω στὸ Κάστρο, στὸ κάτασπρο ἐκκλησάκι τοῦ ἅϊ Νικόλα, ἕνα μαντῆλι ἐκυμάτιζε στὸν ἀέρα.

***

Τὸ μπρίκι τοῦ καπετὰν Νικολῆ ἦταν ἕτοιμο γιὰ ταξεῖδι καὶ ὁ Γιαννιὸς ἐμπαρκαρίστηκε σ' αὐτὸ λοστρόμος. Ἡ τέχνη του καὶ ἡ παλληκαριά του τοῦ ἔδιναν τὴν πρώτη θέσι στὰ καράβια.

. . . . . .

—Ἔχε γειά, Ἀνθοῦλά μου!

—Στὸ καλό, Γιαννιό μου, στὸ καλό. Καὶ χοντρὰ δάκρυα αὐλάκωναν τὰ τριανταφυλλένια μάγουλα τῆς Ἀνθούλας.

—Ἔχε γειά, μάννα!

—Στὸ καλό, παιδί μου, στὴν εὐχὴ τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς Παναγίας.

Καὶ ὁ Γιαννιὸς ἐσαλτάρισε στὴ βάρκα καὶ ἔδραξε τὰ κουπιά.

Ὅταν μετὰ μιὰ ὥρα τὸ μπρίκι τοῦ καπετὰν Νικολῆ ἔπαιρνε τὸν κάβο, ἐπάνω στὸ Κάστρο, στὸ κάτασπρο ἐκκλησάκι τοῦ Ἁϊ Νικόλα ἕνα μαντῆλι πότε ἐκυμάτιζε στὸν ἀέρα, καὶ πότε ἐρρούφαγε ἀχόρταστο πύρινα δάκρυα.

Ἦταν ἡ Ἀνθοῦλα.

Στὸ μεσαῖο κατάρτι τοῦ μπρικιοῦ ἀνεβοκατέβαινε ἡ γαλανὴ σημαία καὶ οἱ παλμοὶ ποῦ τῆς ἔδινε τὸ ἀέρι τοῦ πελάγους ἦταν ἀντίκτυποι τῶν παλμῶν μιᾶς καρδιᾶς ἐρωτευμένης.

—Ἦταν ὁ Γιαννιός.

Ἡ ἡμέρες περνοῦσαν καὶ ἡ Ἀνθοῦλα κλεισμένη στὸ πατρικό της σπιτάκι εἶχε πάντα τὸ νοῦ της στὸ μπρίκι τοῦ καπετὰν Νικολῆ, ὁ δὲ Γιαννιὸς παλαίων μὲ τὴν θάλασσα καὶ τὸν ἄνεμο στὸ μπρίκι τοῦ καπετὰν Νικολῆ εἶχε πάντα τὸ νοῦ του στὸ σπιτάκι τῆς Ἀνθούλας. Καὶ τοὺς δυὸ τοὺς ἔτρεφεν ἡ ἐλπίδα καὶ τοὺς παρηγοροῦσεν ἡ ἐργασία.

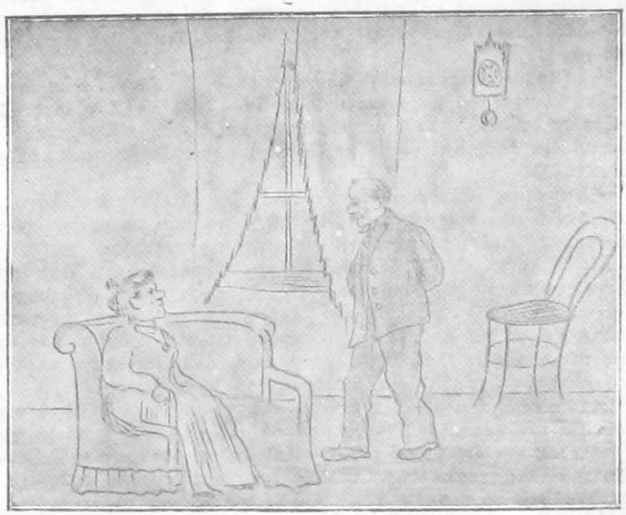
«Θὰ σοῦ γράψω ἀπ' τὴν Ὀντέσσα» εἶχεν εἴπῃ ὁ Γιαννιὸς ὅταν ἔφευγε. Καὶ πράγματι ὅταν πέρασαν καμμιὰ σαρανταριὰ μέρες ὁ διανομεὺς τοῦ ταχυδρομείου ἔσπρωχνε τὴν σάπια πόρτα τῆς Ἀνθούλας. Ὅταν ἡ Ἀνθοῦλα εἶδε τὴ συστημένη ἐπιστολή, ἐνόμισεν ὅτι ὁ Γιαννιὸς ἐμπῆκε στὸ σπίτι σὰν ἐκεῖνο τὸ μεσημέρι ποῦ ἦλθε νὰ τῆς ζητήσῃ τὸ χέρι.

«Ἀνθοῦλά μου!—ἔγραφε—ἐφτάσαμε μὲ τὸ καλὸ στὴν Ὀντέσσα ὅπου φορτώνουμε σιτάρι γιὰ τὴ Μαρσίλια. Δὲν ἠμπορῶ νὰ πῶ πῶς τὸ ταξεῖδί μας ἦταν πάντα εὐχάριστο. Ἡ Μαύρη Θάλασσα δὲν χρειάζεται καὶ μεγάλα πράγματα διὰ νὰ ἀγριέψῃ. Ὁποῖο σκοπὸ καὶ ἂν τῆς παίξῃ ὁ καιρὸς εἶναι ἕτοιμη νὰ χορέψῃ. Ἀπὸ τότε ποῦ κατάπιε τὸν πατέρα μου, ὅταν ἤμουν ἀκόμα μικρὸ παιδί, περισσότερο τὴν μισῶ παρὰ τὴν φοβοῦμαι. Ἀνθοῦλά μου, ὅταν ὁ νοῦς μου εὐκαιρῇ πάντα σὲ σένα εἶναι, καὶ δὲν περνάει νύχτα ποῦ νὰ μὴν ἔλθῃς στὸ ὄνειρό μου νὰ μοῦ πῇς γλυκὰ λόγια ἀγάπης. Μιὰ ἔννοια μόνον μὲ βασανίζει ὅτι θὰ στενοχωρῆσαι πολύ. Νὰ ξεύρῃς ὅτι θὰ σὲ μαλώσω, ὅταν ἰδῶ μαραμμένα τὰ τριανταφυλλένια σου μάγουλα. Θέλω πάντα νὰ τραγουδᾷς σὰν τότε ποῦ ἤμουν κοντά σου. Σοῦ ἀγόρασα ἐδῶ μιὰ εὔμορφη γοῦνα νὰ χαϊδέβῃ ἁπαλὰ τὸν μαλακὸ λαιμό σου. Θέλω νὰ μπαίνῃς στὴν ἐκκλησιὰ σὰν καπετάνισσα νὰ σὲ καμαρώνῃ ἡ μάννα σου καὶ νὰ σὲ ζηλεύουν οἱ ἐχτροί σου. Ὁ κουτσο-Θανάσης μοῦ χρωστᾷ 50 δραχμάς, νὰ τῆς πάρῃς καὶ νὰ φτιάσῃς ὅ,τι θέλεις. Ἄλλο γράμμα θὰ λάβῃς ἀπὸ τὴν Μαρσίλια. Καὶ πάλι, Ἀνθοῦλά μου, σοῦ λέγω νὰ μὴ στενοχωρῆσαι καὶ γρήγορα θὰ ἔλθω. Προσκυνήματα στὴ μάννα, χαιρετίσματα τὴν ξαδέρφη μου τὴν Μαριὼ καὶ εἰς ὅλους τοὺς δικούς σου. Σὲ φιλῶ πολύ, πολύ. Γιαννιός.

Ἡ χαρὰ εἶναι δύσκολο νὰ κρυφθῇ. Ἔβαλεν ἡ Ἀνθοῦλα τὸ γράμμα

στὴν τσέπη τῆς ποδιᾶς της καὶ ἐπῆρε τὴ γειτονιά. Ὅπου τὴν ρωτοῦσαν ἂν εἶχε γράμμα, τὸ ἔβγαζε καὶ τὸ διάβαζε. Περισσότερο δὲ ἐτόνιζε τὴν γοῦνα καὶ τὸν ἁπαλὸ λαιμό. Στὰ χωριὰ δὲν χρειάζεται νέο σπουδαιότερο ἀπὸ τὴ γοῦνα τῆς Ἀνθούλας, διὰ νὰ γείνῃ συζήτησις. Καὶ τὸ βράδυ λοιπὸν σὲ κάθε σπίτι γιὰ τὴ γοῦνα τῆς Ἀνθούλας μιλοῦσαν. Ἀλλ' ἂν ἡ γοῦνα ἦτον μαλακὴ γιὰ τὸ λαιμὸ τῆς Ἀνθούλας, γιὰ τῆς καρδιὲς τῶν ἄλλων κοριτσιῶν εἶχεν ἀγκάθια καὶ μάλιστα γιὰ τὴν καρδιὰ τῆς Λενιῶς τοῦ καπετὰν Σταμάτη ποῦ χτυποῦσε γιὰ τὸν λεβέντη Γιαννιό.

— Τ' ἀκοῦς; καπετάνισσα—ἔλεγε τὸ βράδυ ὁ καπετὰν Σταμά-

Τἀκοῦς; καπετάνισσα—αἱ θυγατέρες τῶν ψαράδων γοῦνα

της στὴ γυναῖκά του—Τ' ἀκοῦς; Κ' αἱ θυγατέρες τῶν ψαράδων γοῦνα! χά, χά, χά! Πρέπει νὰ τῆς πετάξετε σεῖς στὴ θάλασσα.

Καὶ περπατῶντας στὸ δωμάτιο μὲ τὰ χέρια πίσω ἐψιθύριζε μέσα του. «Καὶ τί ἔχει ὁ Γιαννιός; Ἄξιο παλληκάρι εἶναι, οἰκονόμος... Θὰ πῇς ὅτι δὲν εἶναι καπετάνιος καὶ δὲν στέκεται νά... Ἀδιάφορον ἂν δὲν εἶναι καπετάνιος, μπορεῖ νὰ γείνῃ. Καὶ ἐγὼ δὲν ἤμουνα, ἀλλὰ δόξα Σοι, ὁ Θεός, ἔγεινα».

Ἤρχισε πλέον νὰ λησμονῆται ἡ γοῦνα τῆς Ἀνθούλας, ὅταν ἄλλο γράμμα ἀπὸ τὴ Μαρσίλια ἄναψε μεγαλείτερη ζηλεια τῶν ἄλλων κοριτσιῶν.

—«Ἀνθοῦλά μου—ἔγραφε—ἐφθάσαμε μὲ τὸ καλὸ στὴ Μαρσίλια. Σὲ ὅλο τὸ ταξεῖδι καὶ στὴ γλυκειὰ μπονάτσα καὶ στὴν ἄγρια φορτοῦνα μέρα νύχτα πάντα μαζί μου ἦσο. Δὲν ἠμπορεῖς νὰ παραπονεθῇς ὅτι σὲ ἐλησμόνησα μιὰ στιγμή. Κάνεις καὶ σὺ τὸ ἴδιο, κακή; Δὲν ἠμπορῶ νὰ περάσω ἀπὸ τόπο χωρὶς νὰ πάρω κἄτι τι τῆς Ἀνθούλας μου. Σοῦ ἀγόρασα ἕνα μαλαματένιο μενταγιόν, νὰ τὸ κρεμᾷς στὸ λαιμό σου καὶ νὰ λάμπῃ στὰ μαρμαρένια στήθη σου σὰν ἥλιος...»

Ποῦ νὰ κρατηθῇ ἡ Ἀνθοῦλα! Ἔβαλε τὸ γράμμα στὴν τσέπη της κ' ἐπῆρε τὴ γειτονιά. Ἅμα τὴν ἐρωτοῦσαν, ἂν εἶχε κανένα γράμμα, τὸ ἔβγαζεν ἀπὸ τὴν τσέπη της καὶ τὸ ἐδιάβαζεν. Ἐτόνιζε δὲ περισσότερο τὸ μαλαμετένιο μενταγιὸν καὶ τὰ μαρμάρινα στήθη. Ἐννοεῖται ὅτι τὸ μενταγιὸν τῆς Ἀνθούλας ἄναψε διπλῆ συζήτησι στὸ χωριό.

—Τ' ἀκοῦς καπετάνισσα,—ἔλεγε τὸ βράδυ ὁ καπετὰν Σταμάτης—καὶ τὸ κορίτσι τοῦ ψαρᾶ μενταγιόν. Πάει, ἐχάλασε ὁ κόσμος. Πετάξτε τα στὴ θάλασσα ἡ καπετάνισσες καὶ τ' ἀσημικά σας καὶ τὰ δακτυλίδια σας. Καὶ μὲ τὰ χέρια πίσω ἐβημάτιζε βιαστικὰ μὲσ' στὸ δωμάτιο.

—Καὶ ὅμως—ἔλεγεν ὡσὰν νὰ συνέχιζεν ὁμιλίαν—ἕνα λόγο νὰ πῶ, Λενιώ μου, καὶ τὴ φορεῖς ἐσὺ τὴ γοῦνα καὶ τὸ μενταγιὸν τῆς Ἀνθούλας. Ἐσένα πρέπουν ποῦ εἶσαι κόρη καπετάνιου.

Εἰς τὰ λόγια αὐτὰ ἐσπαρτάρισε ἡ καρδιὰ τῆς Λενιῶς. Ἄχ, ἂς τὸν ἔλεγε τὸν λόγο αὐτὸ ὁ πατέρας της, ὄχι τόσο γιατὶ ἀγαποῦσε τὸ Γιαννιό, ὅσο γιὰ νὰ μὴν ἴδῃ τὴν Ἀνθοῦλα μὲ γοῦνα καὶ μενταγιόν.

Στὰ χωριὰ δὲν προφθάνει νὰ σκεφθῇ τις ἕνα πρᾶγμα καὶ ἀμέσως τὸ μαθαίνουν ὅλοι. Τὴν ἄλλη μέρα ἡ Ἀνθοῦλα ἔμαθε τὰ λόγια τοῦ καπετὰν Σταμάτη καὶ ἐκόπηκαν τὰ γόνατά της.

Ἄχ, μανοῦλά μου!—ἔλεγεν—ἔβγαλα τὰ μάτια μου μὲ τὰ νύχια μου. Θὰ τὸν χάσω τὸν Γιαννιό μου, θὰ μοῦ τὸν πάρῃ ἡ Λενιώ, γιατὶ ὁ πατέρας της εἶναι καπετάνιος» Καὶ μαῦρα δάκρυα αὐλάκωναν καυτερὰ τὰ μάγουλά της. Ἀλλ' οἱ ἐρωτευμένοι εἶναι πονηροί. Ἡ ἴδια ἐχάλασε τὸ πρᾶγμα ἡ ἴδια ἀπεφάσισε καὶ νὰ τὸ φτιάσῃ.

Μετὰ ἕνα μῆνα ἄλλο γράμμα ἦλθεν ἀπὸ τὴν Σμύρνη.

«... Ἀνθοῦλά μου—ἔγραφε ὁ Γιαννιός—ἐφτάσαμε μὲ τὸ καλὸ στὴ Σμύρνη. Ἀνθοῦλα λένε τὸ ὄνομά σου καὶ ἀνθοὺς σκορπίζεις στὴ ζωή μου. Ὅσο περνάει ὁ καιρὸς τόσο περισσότερο σὲ ἀγαπῶ. Κάνεις καὶ σὺ τό ἴδιο; Σοῦ ἀγόρασα ἐδῶ 20 πῆχες μεταξωτό τῆς Ἀνατολῆς νὰ κάμῃς τὸ νυφικό σου. Σὲ θέλω νὰ εἶσαι πρώτη στό στολίδι καθὼς εἶσαι καὶ πρώτη στὴν εὐμορφιά...»

Ἅμα ἡ Ἀνθοῦλα ἔλαβε τὸ γράμμα, ἐπῆρε τὴ γειτονιὰ ὄχι πλέον μὲ χαρὲς καὶ μὲ γέλοια σὰν ἄλλοτε. Κατέβασε στό πρόσωπό της μιὰ βαρειὰ μελαγχολία καὶ ὅταν τὴν ἐρωτοῦσαν τί τῆς γράφει ὁ Γιαννιός, ἐλάμβανε τὴν πιὸ παθητικὴ ἔκφρασι καὶ ἔλεγεν «Ἄχ! μὴν τὰ ῥωτᾶτε. Ἐμπῆκε ποντικός μέσ' τὴν κασέλα του κ' ἔφαγε τὴν γοῦνά μου καὶ τό μενταγιὸν ποῦ μ' ἀγόρασε στὴ Μαρσίλια ἦταν ψεύτικο καὶ ἐσκούριασεν ἀπὸ τὴν θάλασσα». Καὶ σὲ κάθε μέρος, ποῦ τὰ διηγεῖτο; ἔχυνε καὶ πέντε ἐξ δάκρυα.

Ἡ γυναῖκες ἔχουνε αὐτὸ τὸ προσόν, κλαῖνε ὅποτε θέλουνε.

Τὸ βράδυ ὁ καπετὰν Σταμάτης περπατοῦσε μὲ τὰ χέρια πίσω μέσα στὸ δωμάτιο γεμάτος χαρά.

— Καὶ βέβαια—ἔλεγε—καλλίτερον τόπο ἔπιασεν ἡ γοῦνα στὴν κοιλιὰ τοῦ ποντικοῦ παρὰ στὸ λαιμό τῆς Ἀνθούλας. Ἂς στολίσῃ τώρα καὶ ὁ Γιαννιὸς ὁ λοστρόμος τὰ στήθια τῆς γυναίκας του μὲ μπρούντζινο μενταγιόν! Δὲν πᾶνε, βλέπεις, σ' ὅλες ἡ γοῦνες καὶ τὰ μαλάμματα.

Ὅταν τὰ ἔμαθεν αὐτὰ ἡ Ἀνθοῦλα, ἐστάθη ἡ καρδιά της. Ἡ πονηρία ἐπέτυχε.

«Ἔννοια σας, ἐσκέπτετο—ὁποιος γελάει τελευταῖος, ἐκεῖνος γελάει καλλίτερα»

* *

Ἐπλησίαζαν τὰ Χριστούγεννα. Ἡ Ἀνθοῦλα καθισμένη στὸν ἀργαλειό της ὕφαινε τὰ προικιά της καὶ μέσ' τὸ νοῦ της ὕφαινε μὲ χρυσὲς ἐλπίδες τὸ μέλλον. Μὲ τὴ γλυκειὰ φωνίτσα της ἐτραγῳδοῦσε τὸ ποθητό τραγούδι της.

Μὴ σὲ πλανέψῃ' ἡ ξενιτειὰ καὶ μένα λησμονήσῃς
Θυμήσου ὅρκους καὶ φιλιὰ κι' ἄλλη μὴν ἀγαπήσῃς

Ξάφνου μὲ βία ἀνοίγει ἡ σάπια πόρτα τῆς Ἀνθούλας καὶ σὰν μπόμπα πέφτει μέσα ὁ Κῶτσος τοῦ μαστρο-Λευτέρη.

— Τὰ συγχαρήκια μου, Ἀνθοῦλα, τὰ συγχαρήκια μου! Τὸ μπρίκι τοῦ καπετὰν Νικολῆ ξαγνάντισε—ἐλύθηκαν τὰ γόνατα τῆς Ἀνθούλας, ἡ σαῖτα ἔπεσε ἀπὸ τὰ χέρια της καὶ τὸ τραγοῦδι ἔσβυσε στὸ λαιμό της. Σὰν τρελλὴ ἐχύθη τὸν κατήφορο κατὰ τὴν ἀκρογιαλιὰ καὶ μὲ πόθο καὶ λαχτάρα ἀγνάντευε τὸ εὔμορφο μπίκρι ποῦ μὲ βόλτες προσπαθοῦσε νὰ μπῇ στὸ λιμάνι. Ἄχ! ἂς μποροῦσε μὲ τὸν πόθο της καὶ τὴ ματιά της νὰ σύρῃ γρήγορα τὸ μπρίκι στὸ λιμάνι καὶ τὸ Γιαννιὸ στὴν ἀγκαλιά της!

Μόλις ὁ Γιαννιὸς ἐπήδησεν ἀπὸ τὴ βάρκα, εὑρέθη στὴν ἀγκαλιὰ τῆς Ἀνθούλας. Τὴ στιγμὴ ἐκείνη ἦσαν οἱ εὐτυχέστεροι ἄνθρωποι τοῦ κόσμου.

Μετὰ τὰ Χριστούγεννα, τὴν πρώτη Κυριακὴ ἡ Ἀνθοῦλα μὲ τὸ μεταξωτὸ τῆς Σμύρνης, τὴ γοῦνα τῆς Ὀντέσσας καὶ τὸ μενταγιὸν τῆς Μαρσίλιας ἐχόρευε στὴν ἐκκλησιὰ μὲ τὸ Γιαννιὸ μαζί τὸ χορὸ τοῦ Ἡσαΐα. Καὶ συχνὰ πυκνὰ μὲ χαμόγελο εὐτυχίας στὰ χείλη ἐγύριζε καὶ ἔβλεπε τὸ πρασινισμένο ἀπὸ τὴ ζήλεια πρόσωπο τῆς Λενιῶς.

Π. Δ. ΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΟ ΜΑΓΙΚΟΝ ΥΓΡΟΝ

Εἰς τὴν κομψὴν καὶ ἀπαστράπτουσαν προθήκην φαρμακείου προβάλλουσι κατὰ κανονικὴν γραμμὴν δοχεῖα, φιάλαι καὶ φιαλίδια, θῆκαι καὶ θηκάρια ὅλα εὐτρεπῆ, ὅλα μὲ λεπτολόγον φιλοκαλίαν, ὅλα μὲ πολλὴν χάριν ἀλλὰ καὶ μὲ πλούσιον διάκοσμον διευθετημένα.

Τόσον δὲ εὐαρέστως διαθέτει τὴν ψυχὴν ἡ θέα των ὥστε νομίζει τις αὐτὰ ὡς ἔμψυχα ἀντικείμενα ἀναμένοντα ἐν ἐπισήμῳ παρατάξει τὸν θαυμασμὸν καὶ τὴν ἐπιδοκιμασίαν τοῦ θεατοῦ.

Καὶ μολονότι ἄψυχα καὶ βωβὰ ἐν τούτοις νομίζει τις, ὅτι ἔχουσι γλῶσσαν καὶ λαλιὰν καὶ ὅτι ἡ περισσὴ των ἐκείνη καὶ πλουσία φιλοκαλία, ὁ ἐπιδεικτικὸς ἐκεῖνος διάκοσμος ὁμιλεῖ εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ θεατοῦ. Καὶ τὴν ἀκούει καὶ τὴν ἐννοεῖ ἡ ψυχή μας τὴν γλῶσσαν αὐτὴν τῶν ἀψύχων καὶ πολλάκις ἀρέσκεται νὰ ἐντρυφᾷ εἰς αὐτήν. Ἡ λεγομένη ἔκστασις τί ἄλλο εἶνε; ἢ τὸ εἶδος τοῦτο τῆς ἀπολαύσεως.

Εἰς μίαν τοιαύτην ἔκστασιν πρὸ τῆς πλουσίας προθήκης πολυτελοῦς φαρμακείου εὑρισκομένη καὶ ἐγὼ ἐγενόμην μάρτυς ζωηρᾶς συζητήσεως ἢ μᾶλλον φιλονεικίας τῶν ἐν αὐτῇ παρατεταγμένων φαρμάκων, τὴν ὁποίαν τολμῶ καὶ νὰ ἐκθέσω χωρὶς νὰ φοβοῦμαι μήπως κατακριθῶ ὡς ἀκριτόμυθος.

Τὸν λόγον εἶχεν ἡ κινίνη, ἡ ὁποία καὶ ἀπετείνετο εἰς εὐτελῆ φιάλην πλήρη μελάνης τοποθετημένην εἰς τὸ μᾶλλον ἀπόκρυφον μέρος τῆς προθήκης, ὡσεὶ νὰ ὑπῆρχε πράγματι φόβος μήπως ἡ παρουσία της ἐπισκιάσῃ τὴν λαμπρότητα καὶ τὸ μεγαλεῖον τῶν τόσων πολυτελῶν καὶ κομψῶν δοχείων.

—Μὰ εἶνε μεγάλη σου προπέτεια τῇ ἀληθείᾳ νὰ τολμᾷς σὺ τὸ εὐτελὲς ὑγρὸν νὰ κατατάττῃς τὸν ἑαυτόν σου μεταξὺ τῶν φαρμάκων· ἔχουν πολὺ δίκαιον αἱ φίλαι μου νὰ σὲ ἐπικρίνουν δι' αὐτήν σου τὴν τόλμην. Καὶ μάλιστα εἶχες, ἂν δὲν ἀπατῶμαι, τὴν αὐθάδειαν νὰ προσθέσῃς καὶ τὸ ὅτι εἶσαι τὸ σπουδαιότερον ἀπὸ ὅλα τὰ φάρμακα καὶ τὸ πολυτιμότερον... ἴσως... (φαίνεται ἀπὸ τὴν ὡραίαν περιβολήν σου). Χά! χά! χά! αὐτὸ μόνον μᾶς ἔλειπε· ἡ μελάνη νὰ μᾶς διαφιλονεικῇ τὰ πρωτεῖα. Ἴσως, διότι μερικοὶ σὲ μεταχειρίζονται ὡς καταπραϋντικὸν εἰς τὰ ἐγκαύματα

νὰ νομίζῃς ὅτι αὐτὴ ἡ φαρμακευτική σου ἰδιότης εἶνε τὸ ἄκρον ἄωτον τῶν φαρμακευτικῶν προσόντων.

—Ἴσως, ἴσως, ἐπανέλαβε μὲ σαρκαστικὸν γέλωτα ὅλη ἡ φαρμακευτικὴ χορεία τῶν ὡραίων δοχείων καὶ τῶν λαμπρῶν φιαλῶν.

—Ὄχι, ὄχι! ἐπανέλαβε μὲ ὀργίλον τόνον ἡ μελάνη. Ἀφοῦ ἡ εὐτελὴς περιβολή μου σᾶς ἔδωκε τὴν τόλμην ἢ μᾶλλον τὴν αὐθάδειαν νὰ εἴπητε τόσα εἰς βάρος μου ἀνάγκη νὰ σᾶς ἐξηγήσω τὴν πραγματικήν μου ἀξίαν.

Ἐγώ, φίλαι μου, δὲν εἶμαι ἀπὸ τὰ κοινὰ τοῦ κύκλου σας φάρμακα καὶ ἀπόδειξις ὅτι δὲν συμπεριελήφθην ἐπισήμως εἰς τὴν χορείαν σας. Αὐτὸ ὅμως δὲν σημαίνει ὅτι δὲν ἔχω καὶ θεραπευτικὰς ἰδιότητας. Σεῖς ἐλαφρύνετε μόνον τοὺς σωματικοὺς πόνους, καὶ αὐτὸ μάλιστα ὄχι μετὰ τῆς ἰδίας ἐπιτυχίας πάντοτε, ἐνῷ ἐγώ, χύνω τὸ ἀσφαλὲς βάλσαμόν μου εἰς τοὺς ψυχικοὺς πόνους. Καὶ μὲ τὴν θεραπείαν αὐτῶν κατορθώνω πολλάκις καὶ εἰς τοὺς σωματικοὺς πόνους, ὅ,τι καὶ τὸ καλλίτερον καὶ καταλληλότερον ἐξ ὑμῶν ἀδυνατεῖ νὰ κατορθώσῃ. Ὑποθέσατε ὅτι κατάκειται νεᾶνις εἰς ἀπελπιστικὴν κατάστασιν· μάτην οἱ ἰατροὶ ἐξαντλοῦσι τὸν πολυποίκιλον κατάλογον ὑμῶν. Τίποτε δὲν δύναται ν' ἀναζωογωνήσῃ τὴν ὑγείαν τοῦ μαραινομένου αὐτοῦ ἄνθους, διότι ἡ πηγὴ τῆς ἀσθενείας του εἶνε πολύ, πολὺ βαθέως. Πάσχει ἡ ψυχή. Καὶ ὅμως ὀλίγαι ἰδικαί μου σταγόνες εἰς θερμὴν καὶ αἰσθηματικὴν ἐπιστολὴν ἀρκοῦν διὰ νὰ μεταγγίσουν εἰς τὸ μαραινόμενον ἐκεῖνο σῶμα ἀπὸ τὸ σφριγηλὸν αἷμα τοῦ ἀπόντος ἀγαπητοῦ μνηστῆρος τὴν ὑγείαν καὶ τὸ σφρῖγος αὐτοῦ. Ποῖον ἐξ ὑμῶν δύναται νὰ φέρῃ τὸ μειδίαμα εἰς τὴν ἀπέλπιδα μητέρα τὴν θρηνοῦσαν τὸ ξενητευθὲν τέκνον της; Ποῖον δύναται νὰ ζωογονήσῃ τὸν ἐξηντλημένον ἐκ τῆς νοσταλγίας; Ποῖος δύναται νὰ ξηράνῃ τὰ δάκρυα νέας γυναικός, ποθούσης ἀπόντα τὸν καλόν της σύζυγον; Κανέν! Μόναι αἱ σταγόνες τοῦ εὐτελοῦς ἐμοῦ ὑγροῦ δύνανται νὰ ἔχωσι τὴν θαυματουργὸν αὐτὴν δύναμιν. Μία καλὴ ἐπιστολή, ὀλίγαι ἐνθαρρυντικαὶ λέξεις, ὀλίγη ἐνίσχυσις διὰ καταλλήλου ἐπιστολῆς διαβιβαζόμεναι, καὶ ἀσθενῆ δύνανται νὰ θεραπεύσωσι, καὶ τὸν εἰς τὸ χεῖλος τῆς ἀβύσσου ἐκ τῆς ἀπελπισίας εὑρισκόμενον ν' ἀναχαιτίσωσι καὶ νὰ σώσωσιν. Εἶμαι τὸ γλυκύτερον βάλσαμον, ἐκτὸς ἂν κακοῦργος χεὶρ μὲ μεταβάλλῃ εἰς φοβερὸν δηλητήριον.

Μήπως καὶ εἰς τὴν πολύπλοκον μηχανὴν τοῦ ἀνθρωπίνου πολιτισμοῦ δὲν παίζω τὸν σπουδαιότερον ρόλον ἐγὼ τὸ εὐτελὲς ὑγρόν;

Μὲ μίαν σταγόνα μου πίπτει ὁ πέλεκυς τοῦ δημίου· καὶ μὲ μίαν ἄλλην σταγόνα μου λύονται τὰ δεσμὰ καὶ ἀνοίγονται αἱ βαρεῖαι πύλαι τῶν δεσμωτηρίων. Ὀλίγαι σταγόνες μου ἀνάπτουσι τὸ πῦρ τοῦ πολέμου καὶ ποτίζουσι τὴν γῆν μὲ χειμάρρους αἱμάτων, καὶ πάλιν ὀλίγαι σταγόνες μου καταπαύουσι δι᾽μιᾶς τὸν κρότον τῶν τηλεβόλων καὶ τὴν ὁρμητικὴν μανίαν τῶν στρα-

τευμάτων καὶ ἐπαναφέρουσι τὴν διαταραχθεῖσαν εἰρήνην καὶ ἡσυχίαν.

Ἡ μελάνη ἐξηκολούθει νὰ ἐκθειάζῃ τὰς μαγικὰς αὐτῆς ἰδιότητας· τὰ δὲ φάρμακα κατηχυμμένα ἀπεθαύμαζον τὴν τόσην δύναμιν τοῦ ἀσημάντου αὐτοῦ ὑγροῦ, τὸ ὁποῖον τόσον περιφρονητικῶς πρὸ ὀλίγου ἐξύβρισαν. Καὶ ἐν τούτοις διὰ νὰ ὑπερασπίσωσι τὴν ἐκτεθεῖσαν οὕτως εἰπεῖν ὑπεροφάνειαν ὡς καὶ τὸ προσβληθὲν γόητρον αὐτῶν ἀνεκήρυξαν αὐτὴν ὄχι πλέον ἁπλοῦν φάρμακον ἀλλὰ μαγικὸν ὑγρόν.

ΔΟΜΝΑ Ι. ΙΩΣΗΦΙΔΟΥ

ΤΟ ΜΟΝΟΠΑΤΙ

Μὲ χίλιαις τρέλλαις ἡ ζωὴ χαρούμένη περνᾷ
μέσ' ἀπ' ἡλιόλουσταις, ξανθαὶς κι' ἀνθοσπαρμέναις στρώσαις,
μὲ τὰ βαβούλια τῶν ἀνθῶν τὸ μέθυ της κερνᾷ,
τὸ γέλιο της μὲ τῶν πουλιῶν ταὶς κελαϊδίστραις γλώσσαις.

Κ' ἐγὼ μακρυά της σὲ θολὴ μονάχος συννεφιὰ
τὸ μονοπάτι τὸ ἄγριο κι' ἀγύριστό μου παίρνω,
τοὺς πικραμμένους ἴσκιους μου κρατῶ γιὰ συντροφιά,
καὶ σταὶς θλιμμέναις μου ἰτιαὶς ἀποσταμένος γέρνω.

Ἡ στράτα ξέρω στὸν βαρὺ πῶς βγαίνει Γολγοθᾶ,
μὰ κι' ἂν ὁ πόνος μοῦ τρυπάει ἀκοίμητος τὰ στήθια,
μέσα σὲ σύννεφο ἅγιο φῶς ὁ νοῦς μου ἀκολουθᾷ
—φαρμακεμένη στὸν Σταυρὸ τὴν τρίσβαθην ἀλήθεια.—

Ζωή, σὰν ἀποφόρια μου ταὶς χάρες σου πετῶ·
φεύγω τὴ ψεύτρα λάμψι σου, ποῦ κρύβει τὴν ἀπάτη,
γιὰ τῆς ἀλήθειας τὸν ναὸ μονάχος περπατῶ
τὸ ἔρημο κι' ἀγύριστο τῆς λύπης μονοπάτι.

Ἰούνιος 1906

ΚΩΝΣΤ. Α. ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ

Ο ΕΚΚΕΝΤΡΙΚΩΤΕΡΟΣ

ΤΩΝ ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΙΕΡΕΩΝ

Υπάρχουν ἄνθρωποι κοινῶς καλούμενοι ἐκκεντρικοί, οἱ ὁποῖοι ἀείποτε εἶνε εὔθυμοι, ζωηροί, ἀθυρόστομοι, καθ' ὅλα ἰδιόρρυθμοι, ἐν παντὶ ἀστεϊζόμενοι, εἰρωνευόμενοι, τῶν πάντων πολέμιοι καὶ ἐχθροί, κατὰ βάθος δὲ μισάνθρωποι καὶ πάντοτε εἰς τὸ ἀπόρθητον φρούριον τοῦ νοσώδους ἐγωϊσμοῦ των, τηλεβολοῦσιν ἀσπλάγχνως κατὰ πάντων καὶ κατ' ἐκείνων τῶν ἱερωτέρων. Τοιούτων ἐκκεντρικῶν ἀνθρώπων ἡ ἰδιάζουσα ψυχολογικὴ ἰδιοσυγκρασία καὶ ἡ νευρικὴ ἐνόχλησις εἶνε συμπτώματα τῆς ἀνωμαλίας τῶν λειτουργιῶν τοῦ νευρικοῦ συστήματος, ἡ ὁποία ἐκδηλοῦται διὰ τῶν ψυχικῶν των νευρικῶν φαινομένων.

Ὅταν οἱ ἀνώμαλοι οὗτοι, οἱ πάσχοντες ἀπὸ φρενοπαθειακὴν ἰδιοσυγκρασίαν ἀκμάζουσιν εἰς ἀνώμαλον ἐποχὴν τῆς παρακμῆς, καθ' ἣν τὸ μὲν ἐπιπολάζει ἐν πολλοῖς ἡ διαφθορά, τὸ δὲ ἐπικρατεῖ παρὰ τοῖς ὀλίγοις εὔφροσυν ἡ ἰδέα τῆς ἀνορθώσεως, τότε εἶνε πρόσφορος ἡ ἐποχὴ νὰ μεταβάλληται ἡ φαινομενικὴ ἐχεφροσύνη τῶν ἀνωμάλων τούτων εἰς ἐκδήλωσιν τῶν ψυχώσεών των καὶ νὰ κηρυχθῶσιν αὐτοὶ οὗτοι κατὰ τὸν ἰδικόν των τρόπον ὡς ἀνορθωταί.

Τοιούτων ἀνωμάλων τύπος εἶνε καὶ ὁ περίφημος καλλιτέχνης καὶ λιβελλογράφος Νικόλαος Κουτούζης, περὶ τοῦ ὁποίου δημοσιεύομεν εἰς τὸ προσφιλέστατον Μικρασιατικὸν Ἡμερολόγιον σημείωμα, ἐπὶ τῇ βάσει καὶ τοῦ χειρογράφου βιογραφίας τῆς βίκης του καὶ ἄλλων ἐγγράφων ἐσχάτως ἀνευρεθέντων, ἅτινα ρίπτουν εἰς τὸν βίον του ἀρκετὸν φῶς.

Ὁ Νικόλαος Κουτούζης ἐγεννήθη ἐν Ζακύνθῳ τῇ 25 Ἰουνίου τοῦ 1746 ἐκ πατρὸς ὀνόματι Ἰακώβου καὶ μητρὸς Ἀναστασίας Ζαρκάρη. Ἡ οἰκογένεια αὐτοῦ ἦτο ἐκ τῶν ἀρχαίων Ζακυνθίων τῶν ἐγγεγραμμένων εἰς τὴν χρυσῆν βίβλον τῆς Ζακύνθου, ἀλλὰ τὸ ἀληθὲς ὄνομά του ἦτο Κωντούζης. Ὁ Νικόλαος ὅμως διὰ τὸ εὐηχον τὸ ἔκαμε Κουτούζης.

Ἐξ ἁπαλῶν ὀνύχων ἔδειξε νοῦν εὐφυέστατον, ὀξὺν πρὸς τὴν μάθησιν καὶ λίαν προσκλινῆ διὰ τὴν ζωγραφίαν. Ἐν τῇ γενετείρᾳ ἐμαθε τὰ Ἑλληνικὰ καὶ τὰ Ἰταλικά, ἐνδεκαετὴς δὲ μετέβαινεν εἰς τὸ ζωγραφεῖον τοῦ Νικολάου Δοξαρᾶ, διὰ νὰ μάθῃ τὴν ζωγραφι-

κήν. Πρὸς τελειοτέραν δὲ ἐκμάθησιν τῆς τέχνης του μετέβη εἰς τὴν Βενετίαν καὶ κατετάχθη μεταξὺ τῶν μαθητῶν τοῦ Τιεπόλου, ὅστις ἦτο κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὁ κατ' ἐξοχὴν καλλιτέχνης καὶ ὁ τελευταῖος τῶν μεγάλων τῆς Βενετίας ζωγράφων.

Ἐπανακάμψας εἰς τὴν Ζάκυνθον ἐγένετο ἀντικείμενον θαυμασμοῦ διὰ τὴν τέχνην του. Εἰργάζετο μετὰ φιλοπονίας καὶ ζέσεως. Δὲν ἤθελεν ὅμως νὰ διαδώσῃ καὶ τὴν τέχνην του· εἰργάζετο κεκλεισμένων τῶν θυρῶν· δὲν ἤθελε μαθητάς. Περὶ τῶν τῆς ζωγραφικῆς ἔργων του δὲν ποιούμεθα λόγον. Θὰ περιγράψωμεν μόνον τὸν ἄνθρωπον, τὸν Ἱερέα.

Ὁ Κουτούζης, δυστυχῶς ἤκμαζεν εἰς κακίστην ἐποχήν. Ἡ ἀριστοκρατία ἦτο εἰς παρακμήν. Αἱ παρακμάζουσαι κοινωνίαι δακτυλοδεικτοῦνται διὰ τοῦ γέλωτος καὶ τῆς σατύρας, ἤτις πάντοτε μεγαλοποιεῖ τὰ κακά. Ὅταν αἱ πολιτεῖαι γηράσκουσιν, ὅταν ἡ κοινωνία δὲν ἔχει αἰσθήματα καὶ συναισθήματα γενναῖα πρὸς ἐκτίμησιν τῶν ἀρετῶν, ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἐντρυφᾷ εἰς τὰς διασκεδάσεις, εἰς τὴν πολυτέλειαν, ἀδιαφορῶν διὰ τὰ πράγματα ἐκεῖνα, ἅτινα ὑψοῦσι τὸν ἄνθρωπον καὶ συνεπῶς τὴν οἰκογένειαν, τὴν κοινωνίαν καὶ τὴν πολιτείαν, τότε ἀναφαίνεται ἡ σάτυρα.

***

Ὁ Κουτούζης ἦτο εὐπατρίδης, ἀνεξάρτητος, εὔπορος, ἄφοβος. Ἀλλά, δυστυχῶς, ὀξύθυμος, φιλολοίδωρος, αἰσχρορρήμων, φιλέκδικος. Ὁ νοσώδης ἐγωϊσμός του τὸν ἐκυρίευε καθὼς καὶ αἱ ἰδιοτροπίαι. Εἰς αὐτὸν ἦτο εὔκολος ὁ στίχος καὶ ἔγραφε πλείστας σατύρας ἢ μᾶλλον λιβέλλους, ποῦ χειρόγραφα ἐμοίραζεν ἢ ἔρριπτεν ἐδῶ κ' ἐκεῖ εἰς τὸν δρόμον—ἀνωνύμους ἐννοεῖται—Κατεμάστιζεν ἀριστοκράτας, ἀστοὺς καὶ ὄχλον, κληρικοὺς καὶ λαϊκούς, ἄνδρας καὶ γυναῖκας, γέροντας καὶ νέους, ἁπλοῦς πολίτας καὶ ἀρχάς. Ἤλεγχε τοὺς ὑποκριτάς, τοὺς ἀπαταιῶνας, τὰς μοιχαλίδας, τοὺς μοιχούς, τοὺς ἀναξίους ἱερεῖς, τοὺς δημοκράτας. Κατεγέλα τὰς γοητείας, τὰς μαγγανείας, τὰς μαντείας καὶ τὰ τοιαῦτα, ἅτινα ἐγίνοντο τότε ἐν Ζακύνθῳ ὑπό τινων ἀμαθῶν ἱερέων καὶ γραϊδίων διεφθαρμένων. Ἡ σάτυρά του ἦτο ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀτιμωτικὸς λίβελλος. Ἠτίμαζε δὲν περιέπαιζεν· ἐκίνει τὰ δάκρυα τοῦ πόνου καὶ οὐχὶ τὸν γέλωτα. Ἡ σάτυρα πρέπει νὰ δάκνῃ, εἶνε ἀληθές, ἀλλ' οὐχὶ μέχρις αἵματος· Ὁ Κουτούζης ὅμως ὅτε ἔδακνε, τὸ αἷμα ἔρρεε καὶ τὸ ζῆγμα ἐγίνετο πληγὴ ἀνίατος. Εἰς τοῦτο εἶνε παρόμοιος μὲ τὸν Ἰουβενάλην. Σπανίως ἐκαυτηρίαζε τὴν κακίαν ἢ τὸ ἔγκλημα, ἀλλὰ κατεφέρετο κατὰ τοῦ ἀτόμου, τοῦ κακοῦ ἢ τοῦ ἐγκλήματος. Οὕτω διεγείροντο, φυσικά, πάθη καὶ ἐξηγριοῦντο οἱ ἄνθρωποι. Εἰς τὰ χείλη του ἦτο πάντοτε ὁ γέλως πικρός, ὡς ὁ Δον Ζουάν, γέλως, ὡς λέγει ὁ Σολωμὸς περὶ τοῦ Κουτούζη ἐμιλῶν, πῶσκιαζε ἐχθρὸ καὶ φίλο. Εὕρισκε πάντοτε ἕτοιμον τὸ humour, ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, τοῦτο ἦτο πονηρόν, δόλιον, δηκτικόν. Μὲ πολὺ μεγάλην εὐκολίαν διεσάλπιζε καὶ τὰς οἰκογενειακὰς ἀτιμίας.

Προσεπάθει ὁ Κουτούζης νὰ γνωρίζῃ κατὰ βάθος τὴν κοινωνίαν καὶ νὰ ψυχολογῇ. Δυστυχῶς κακὴν ποιούμενος χρῆσιν τῆς δραστηριότητός του ἐφρόντιζε νὰ μανθάνῃ κατὰ βάθος ὅλα τὰ αἰσθήματα καὶ τὸν βίον ἑκάστου. Παντοῦ παρευρίσκετο ὅπου ἠδύνατο. Τὴν νύκτα περιεφέρετο. Συνέδεε φιλίαν μὲ ὑδροφόρους, τροφούς, ὑπηρετρίας καὶ ὑπηρέτας διὰ νὰ μανθάνῃ τὰ οἰκογενειακὰ μυστικά. Οὐδέποτε ἔλεγε μυστικὸν οὐδ' ὡμίλει ἐνώπιον παιδίων, γραϊδίων, καὶ κουρέων. Ἐδάδιζεν ἀγερώχως καὶ ἐνίοτε παρακολουθούμενος ὑπὸ τῆς προσφιλοῦς του γάτας, τὴν ὁποίαν ἐκράτει διὰ κοκκίνου μεταξωτοῦ γαϊτανίου. Ἔλεγεν ὅτι αὐτὴ εἶνε ὁ πιστότερος τῶν φίλων καὶ γνωρίμων, τοὺς ὁποίους ἐχαρακτήριζε χειροτέρους τῆς γάτας. Ἀντὶ τῆς ὑπογραφῆς του εἰς πολλὰς εἰκόνας του ἐζωγράφιζε τὴν γάταν του. Τὰ ἀκτινοβολοῦντα αὐτοῦ βλέμματα ἔστρεφεν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ καὶ προσήλωνεν αὐτὰ καὶ ἐπὶ τῶν ἀθωοτέρων ἀντικειμένων. Ἦτο τὸ φόβητρον τοῦ τόπου. Εἰς ἐκείνους, οἵτινες τὸν ὕβριζον ἢ προσέβαλλον, δὲν ἔδιδε σημασίαν· τοὺς περιεφρόνει ὅλους, καί, μετὰ σαρδωνικοῦ μειδιάματος, ἔλεγεν:

«Οὗλοι βρίζουν τὸν Κουτούζη
«Ποῦ ἀλήθεια πάντα σκούζει.

Τοιοῦτος ἄνθρωπος ἔπρεπε νὰ εἶχε θανασίμους ἐχθρούς. Κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους, ἦτο ἐν χρήσει παρ' ἡμῖν πρὸς τιμωρίαν δι' ἐκδίκησιν τὸ φρεζάρισμα, συνεπῶς ἐφρεζάρανε καὶ τὸν καλλιτέχνην μας.

Ἐδῶ χρειάζεται νὰ ἀνοίξωμεν μίαν παρένθεσιν διὰ νὰ ἐννοήσῃ ὁ ἀναγνώστης τί ἦτο ἡ μεγάλη αὐτὴ τιμωρία κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους. Τὸ ῥῆμα τοῦτο ἔχει ἰταλικὴν ρίζαν, εἶνε τὸ Sfregiare ἤτοι τραυματίζω, ἀτιμάζω δι' ἀνεξαλείπτου οὐλῆς τὸ πρόσωπον. Τὸ φρεζάρισμα ἐγίνετο καὶ εἰς τὴν Ἰταλίαν διὰ νιτρικοῦ ὀξέος, διὰ ξυραφίου. Παρ' ἡμῖν ἐγίνετο οὕτω πῶς: Ἐντὸς μικρᾶς φιαλίδος λεπτοτάτης ὑέλου λεγομένης μπουλέτας, (ἥτις ἐχρησίμευεν εἰς τοὺς χρυσικοὺς ὅπως διαλύσωσιν ἐντὸς αὐτῆς τὸν ἄργυρον ἢ ἄλλο μέταλλον, ἔθετον μελάνην καὶ πυρίτιδα· ἔπειτα, κρύφα μεθ' ὁρμῆς ἐκτύπων τὴν παρειὰν τοῦ ἀσπόνδου ἐχθροῦ. Ἡ λεπτοτάτη φιαλὶς συνετρίβετο, ἡ παρειὰ ἐπληγώνετο καὶ τὰ τεμάχια τῆς ὑέλου εἰσήρχοντο εἰς τὴν σάρκα μετὰ τῆς μελάνης καὶ τῆς πυρίτιδος. Τὸ αἷμα ἔρρεεν· ὁ πόνος ἦτο μέγιστος. Τέλος ἐθεραπεύετο ἀλλ' ἡ μελανὴ οὐλή, τὸ φρεζάρισμα ἔμενεν ὡς ἀτιμωτικὸν στίγμα μέχρι θανάτου. Κατὰ τὸν Ἐνετικὸν ποινικὸν νόμον, τῆς δυσμορφίας τοῦ προσώπου ἡ μικροτέρα ποινὴ ἦτο δύο ἔτη φυλάκισις καὶ ἑκατὸν λίραι πρόστιμον, δυνάμει τοῦ νόμου 29 Ἰουνίου τοῦ 1443.

Μωλωπισθεὶς δεινῶς ὁ Κουτούζης κατὰ τὴν παρειὰν καὶ μὴ ὑποφέρων τὴν δυσμορφίαν, ἅτε φιλάρεσκος ὤν, ἐσκέφθη νὰ περιβληθῇ τὸ ἱερατικὸν σχῆμα διὰ νὰ ἀφήσῃ τὸ γένειον καὶ καλύψῃ οὕτω τὴν ἀσχημίαν τοῦ προσώπου. Σημειωτέον ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ ἀφήσῃ τὸ γένειον χωρὶς νὰ προσφύγῃ εἰς τὴν ἱερωσύνην. Ἐπεκράτει τὸ ἔθος ὅτι τὸ ξυρίζειν ὅλον τὸ πρόσωπον ἦτο δεῖγμα εὐγενείας. Οἱ

ἑβραῖοι ἄφινον τὰ γένεια. Μάλιστα οἱ Ζακύνθιοι ἑβραῖοι εἶχον ποτὲ ζητήσῃ παρὰ τῆς ἀρχῆς τὴν ἄδειαν νὰ ξυρίζωνται, ἀλλὰ δὲν τοῖς ἐδόθη!

Ὁ φιλάρεσκος Κουτούζης ἦτο ὁ κομψότερος εὐγενὴς νέος τῆς ἐποχῆς. Εὐγενὴς διότι ἐνεδύετο ἰδιαιτέραν περιδολήν. Ὁ Κουτούζης λοιπὸν ὡς εὐγενὴς ἐφόρει μεταξωτὰ χρυσοΰφαντα φορέματα, περρούκαν εἰς τὴν κεφαλὴν καὶ ξίφος. Ὅλα καθαρά, ὅλα ἐπιτετηδευμένα. Καλλιτέχνης καὶ εἰς τὸ ἔνδυμα. Οἱ ἄπειροι ἔχθροί του ἤρχισαν νὰ τὸν περιπαίζουν, νὰ τὸν σατυρίζουν διὰ τὸ ἀτιμωτικὸν μελάνωμα. Τότε ἐκυκλοφόρησε χειρόγραφον μὲ τὸ ἑξῆς ἐπίγραμμα.

«Κουτούζης τοῦ Κουτούζιου, κοτοῦ κουτὰ ἐστοχάσθη
«Σατυριτῶς νὰ σατυρῇ—σὰν Σάτυρος ἐπιάσθη!
«Παίζοντας μὲ τὸν Σάτυρον, ὁ σάτυρος δαγκάνει,
«Στὸ ἀγγελικό του πρόσωπο, μαῦρο σημάδι κάνει.

Ὁ Κουτούζης βέβαιος ὢν ὅτι ὁ ἐπίσκοπος Κεφαλληνίας καὶ Ζακύνθου δὲν θὰ τὸν ἐχειροτόνει, μετέβη εἰς τὴν Λευκάδα τὸ 1777 καὶ περιεβλήθη τὸ ἱερατικὸν σχῆμα, χειροτονηθεὶς ἱερεύς! Ἀξίωμα, τῇ ἀληθείᾳ, ἐναντιούμενον πρὸς τὴν φύσιν τῆς ἐλευθερίας τοῦ ζωηροῦ πνεύματός του.

Εἰς Λευκάδα ὁ Κουτούζης ἀπέκτησε συμπαθείας. Αἱ γνώσεις του, ἡ καλλιτεχνική του ἀξία προσείλκυσαν τὸν Ἀρχιερέα. Ἐν Λευκάδι ἐθαύμασαν τὰς ἁγιογραφίας, τὰς προσωπογραφίας, τὰς εὐφυολογίας του.

Ἐν Λευκάδι ἠγνόουν τὸν χαρακτῆρα αὐτοῦ, τὴν προσκλινῆ φύσιν του εἰς τὴν λιβελλογραφίαν. Ἂν ὁ Χριστὸς διέταξε νὰ ἀγαπῶμεν καὶ τοὺς ἐχθρούς μας, ὁ Κουτούζης δὲν ἠγάπησε παρὰ μόνον τὸν ἑαυτόν του.

Ἄξιον δημοσιεύσεως εἶνε τὸ παρὸν ἐπίσημον ἔγγραφον, τὸ ὁποῖον ἐκ Λευκάδος ἐλάδομεν:

Ἡμεῖς Μελέτιος Λευκάδος καὶ Ἁγίας Μαύρας
Ἀρχιεπίσκοπος

Ἡ ταπεινότης ἡμῶν διὰ τοῦ χαρίσματος τοῦ Παναγίου καὶ Τελεταρχικοῦ Πνεύματος, κεχειροτόνηκα νομίμως καὶ κανονικῶς ἱερέα, τὸν εὐλαβέστατον κὺρ. Νικόλαον Κουτούζην εἰς βαθμοὺς ὡς τὴν τῆς Ἁγίας τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας Παράδοσιν ἔθεν διὰ τοῦ παρόντος συστατικοῦ γράμματος συνιστῶμεν αὐτὸν πᾶσι τοῖς εὐσεβέσι καὶ ὀρθοδόξοις ἱερωμένοις καὶ λαϊκοῖς, τοῦ εὐλαβεῖσθαι καὶ τιμᾶσθαι αὐτὸν ὡς ἄξιον λειτουργὸν τῶν ἀχράντων τοῦ Χριστοῦ Μυστηρίων καὶ πράττειν ἀνεμποδίστως πάντα τὰ τῆς ἱερωσύνης θεῖα καὶ σωτήρια ἔργα. Προσέτι ἐπιδραβεύομεν αὐτῷ Πνευματικῆς παρτρότητος ἐπάγγελμα, εἰς τὸ ἀναδέχεσθαι τοὺς λογισμοὺς τοῦ προσερχομένου αὐτῷ, ὅπου ἂν ἐπέλθῃ καὶ λύειν καὶ δεσμεῖν τὰ αὐτοῖς πλημμεληθέντα, ὡς οἱ ἱεροὶ κανόνες διακελεύουσι καὶ ἱερὸν ὑπογο-

νάτιον ζώννυσθαι ἐν ταῖς ἱεραῖς τελεταῖς. Καὶ τούτου χάριν ἐγένετο τὸ παρὸν συνήθους βεβαιότητα κτλ.

Ἐδόθη 8 Ὀκτωβρίου 1777 Ε. Π.

Ὁ Λευκάδος καὶ Ἁγίας Μαύρας Μελέτιος
(Τ. Σ.) Χρύσανθος Πρωτοσύγγελος

Ἐπανέκαμψεν εἰς τὴν Ζάκυνθον ὁ Κουτούζης ἱερεύς! Τίς ἐτόλμα ἐκ τοῦ κλήρου νὰ μὴ τὸν παραδεχθῇ; Καὶ ὁ ἀρχιερεὺς ἐκὼν ἄκων ἐσιώπα. Ἐφοδοῦντο τὰ ἰοβόλα βέλη του, ἀλλὰ κρύφα προσεπάθουν νὰ εὕρουν ἀφορμὴν νὰ τὸν θέσουν εἰς ἀργίαν.

Ὁ Κουτούζης, ὡς ἱερεὺς ἔμεινεν ὁ ἴδιος. Ἡ κόμμωσίς του ἦτο ἀνάρμοστος εἰς ἱερέα. Τὰ ῥάσα του ἦσαν μεταξωτὰ καὶ κοντά, διὰ νὰ φαίνωνται αἱ ἀργυραῖ ἢ χρυσαῖ πόρπαι εἰς τὰ κομψὰ ὑποδήματά του καὶ αἱ μεταξωταὶ κάλτσαι ἐρυθροῦ ἢ πορφυροῦ χρώματος. Ἐφόρει ζώνην χρωματιστὴν μὲ φοῦντες, πῖλον στρογγύλον λίαν κομψόν, μεταξωτόν, πλατύγυρον, τὸν ὁποῖον ὅτε μὲν ἔφερε λοξῶς ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του, ὅτε δὲ ὑπὸ τὴν μασχάλην. Ὅταν ἔβρεχε ἐφόρει κομψὰ στιβάλια καὶ εἰς τὴν κεφαλὴν κουκούλαν. Ἔκοπτε συχνὰ τὸ γένειον ἐπὶ τὸ κομψότερον. Εἶχε πάντοτε λευκὴν μπόκεταν εἰς τὸν λαιμόν, πολπόταν εἰς τὰς χεῖρας. Συχνὰ ἀντὶ ῥάσου ἐφόρει μιγρὲ μεταξωτὸν οὐρανόχρουν, καμιζιόλα πάνινη, περισκελίδα χρωματιστήν. Ἐνεδύετο καὶ κοσμικὰ ἀστεῖα, κατὰ μίαν μαρτυρίαν ὡς ἀκολούθως: «Ἐνδύεται ὡς λαϊκὸς μὲ βέστα μαύρη, μὲ βερταούρα »καὶ μπαγιολίνα εἰς τὸ χέρι καὶ βρακὶ ντρογέτο καὶ καπέλο τόντο».

Τὴν ἑσπέραν δὲν ἐφόρει ῥάσα ἀλλ' ἐνεδύετο ὡς οἱ κομψευόμενοι νέοι. Τὴν ἡμέραν καὶ ἱερεὺς ὢν συνωδεύετο ἀπὸ τὴν ἀγαπητήν του γάταν. Ὅταν ὁ ἱερεὺς Πέτρος Φλεμοντόμος τοῦ ἔκαμε τὴν παρατήρησιν ὅτι εἶνε ἀπρεπὲς ἕνας ἱερεὺς νὰ ἐνδύεται οὕτως, ἀπήντησε: «Τὰ ἐνδύματα δὲν κάμνουν τὸν ἱερέα καλὸν ἀλλὰ αἱ πράξεις.

Σημειωτέον ὅτι ἦτο ἐλεήμων· συνέδραμεν εὐαγγελικώτατα τοὺς πάντας καὶ ὑπερήσπιζε τὸ δίκαιον. Εἶχε τὴν φύχωσιν ὅτι τὰ κακὰ τὰ ὁποῖα ἔπραττε, τὰ ἔπραττε διὰ τὴν ἀνόρθωσιν τῶν κακῶς ἐχόντων καὶ ὅτι ἕκαστος ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ τρώγῃ καὶ νὰ ἐνδύεται ὅπως θέλῃ καὶ τοῦ ἀρέσῃ.

Ὁσάκις ὁ Κουτούζης εἰσήρχετο εἰς τὴν ἐκκλησίαν, συνησθάνετο ὅτι ἦτο λειτουργὸς τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ ἐφαίνετο ὅτι ἦτο νευροπαθής. Ὅταν ἐλειτούργει ἤθελε τὸ θυσιαστήριον στολισμένον μεγαλοπρεπῶς μὲ τεχνητὰ ἄνθη καὶ μὲ φυσικά. Ἡ ἐκκλησία μὲ τάπητας. Ἐμιμεῖτο ἐν πολλοῖς τοὺς δυτικοὺς ἱερεῖς. Καθ' ὅλην τὴν λειτουργίαν ὅτε μὲ ἔκλαιεν ὅτε δὲ ἐκτύπα τὸ στῆθός του καὶ συχνὰ ἐγονάτιζεν. Ἡ ψαλμῳδία του ἦτο ἔρρυθμος καὶ εὐχάριστος ἕνεκα τῆς μελῳδικῆς φωνῆς του. Ὅταν προσέφερε τὴν ἀναίμακτον θυσίαν καὶ γονυπετὴς ἀνεφώνει «Τὰ σὰ ἐκ τῶν σῶν» δάκρυα ἔρρεον ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν του. Ὡς καλλιτέχνης καλλιτεχνικὴν ἤθελε καὶ τὴν διακόσμησιν τῆς ἐκκλησίας. Αἱ εἰκόνες νὰ εἶναι καλ-

λιτεχνικαί, οἱ ψάλται καλλίφωνοι. Αἱ ἱεροτελεστίαι του ἦσαν μεγαλοπρεπεῖς ἅμα καὶ θεοπρεπεῖς, ἀλλ' ἡ ὀρθοδοξία δὲν ἐπέτρεπε τὰ τοιαῦτα.

***

Οἱ ἐχθροί του ἐπολλαπλασιάζοντο καὶ τέλος ἐσκέφθησαν νὰ τὸν κατηγορήσουν εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἀρχήν. Οἱ μάρτυρες εἶπον ὅσα ἀφηγήθημεν καὶ προσέθεσαν καὶ τὰ ἑξῆς : «ὅτι ἔτρωγε παντεσπάνια μὲ καφὲ καὶ ἔπειτα ἐλειτουργοῦσεν, ὅτι εἶχεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ὑπηρέτην τὸν Διονύσιον Τζάνε, λεγόμενον Κοθώνην καὶ ἀντὶ νὰ τελειώνῃ αὐτὸς ὁ ἱερεὺς τὴν ἁγίαν μετάδοσιν τὴν ἐτελείωνεν ὁ Τζάνες. Ὅτι ἱερουργῶντας ἔβαζεν εἰς κωμῳδίαν κινῶντας εἰς γέλωτα τοὺς ἀμαθεῖς μὲ τὰ ἀπρεπέστατα φερσίματά του καὶ σχήματα, τὰ ὁποῖα εἶνε ἐμποδισμένα ἀπὸ τὸν θεῖον Νόμον. Ὅτι κατὰ τὴν λειτουργίαν ἔκαμνε νεωτερίσματα, εἰς τὴν προσκομιδὴν δὲν νίπτεται, οὔτε προσκομιδὴν κάμνει, ὅτι αὐτὸς πρὶν ν' ἀρχίσῃ τὴν λειτουργίαν ἐβγαίνει εἰς τὴν Ὡραίαν Πύλην καὶ λέγει κάποια λόγια τοῦ λαοῦ κάμνοντας καὶ σχήματα ἄτακτα καὶ ἀσυνείθιστα, ὅτι αὐτὸς εἰς τὸν χερουβικὸν ὕμνον πηγαίνει καὶ νίπτεται καὶ μνημονεύει τὸν Πατριάρχην καὶ ὄχι τὸν ἀρχιερέα μας, ὅτι κατὰ τὸ μυστήριον δηλ. εἰς τὴν ἐπίκλησιν τοῦ Παναγίου Πνεύματος δὲν λέγει τὰ ὅσα ὁ νόμος διορίζει, ἀλλὰ λόγια ἰδικά του, ἀφήνοντας ἐκεῖνα ὅπου ὁ τύπος καὶ ἡ ἁγία ὀρθόδοξος ἐκκλησία διορίζει, ὅτι τὰ φερσίματά του εἶνε ὅλα φράγκικα καὶ ὅτι πέρνει στιχάρι ἀπὸ τοὺς ἰταλοὺς ἱερεῖς καὶ λειτουργεῖ, ὅτι σατυρίζει καὶ τοὺς ἁγίους, ὅτι εἶχε κακὰ ἤθη καὶ πράττει ἀχρεῖας πράξεις.

Λαβὼν ὁ Μητροπολίτης Κεφαλληνίας, Ζακύνθου καὶ Ἰθάκης Ἰωαννίκιος τὴν δικογραφίαν καὶ μελετήσας αὐτὴν τῇ πρώτῃ Ἰουνίου τοῦ 1808 ἐκδίδει ἀπόφασιν: εἰς διορίαν ἡμερῶν ἐννέα νὰ παρουσιασθῇ εἰς ἀπολογίαν πρὸς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἀρχὴν Ζακύνθου καὶ προσωρινῶς νὰ μείνῃ εἰς ἀργίαν μέχρι τῆς αὐτοῦ διαφεντέψεως καὶ ἀθωότητος.

Ὁ Κουτούζης εὐγλώττως ἀπελογήθη καὶ ἐταπείνωσε τοὺς ἐχθροὺς οἱ ὁποῖοι ἤθελον καὶ διὰ τῆς συκοφαντίας νὰ ἐπιβαρύνωσι τὴν θέσιν του, ἐνῷ αὐτὸς ἐκεῖνος ὁ βίος του ἦτο ἀνάξιος διὰ ἱερέα τοῦ Ὑψίστου. Εἴπομεν πῶς διὰ τῆς συκοφαντίας, καθότι ἐρευνῶντες τὰς διαθήκας τοῦ Γαετάνου Κυβετοῦ, εὕρομεν τὴν διαθήκην τοῦ Νικολάου Ἀργυροπούλου, γενομένην τῇ 1)13 Φεβρουαρίου 1813 εἰς τὴν ὁποίαν ἀναγινώσκονται καὶ τὰ ἑξῆς ἄξια προσοχῆς: «ἔτι λέγω ζητῶ ἀπὸ ὅλους τοὺς χριστιανοὺς τὴν συγχώρησιν ἂν κανενὸς ἔφτεξα πρὸς ἀπροσεξίαν καὶ μάλιστα ζητῶ τὴν ἄφεσιν ἀπὸ τὴν εὐσπλαγχνίαν τοῦ ἱερέως Νικολάου Κουτούζη ὅποῦ ἀδίκως μὲν ἀπατήσανε καὶ ἀπὸ ἀνεξερία μου τὸν ἠνώχλησα. Τοὺς ὁποίους τοὺς συγχωρῶ ὡς ἐκείνους ὁποὺ μὲ ἔβαλαν ἀπάνου καὶ ἔκαμα ἐναντίον τοῦ αὐτοῦ ἱερέως, ἀπὸ τὴν εὐσπλαγχνίαν τοῦ ὁποίου

πρὶν λάβω τὰ Ἅγια Μυστήρια μετὰ δακρύων εἰς τὰ ὀμμάτιά του μοῦ ἔδωσε τὴν συγχώρησιν».

***

Ὁ Κουτούζης ἐποίησε σατυρικὰ τροπάρια καὶ Μεγαλυνάρια. Ἀλλὰ συγχρόνως ἔκαμε καὶ συλλογὴν λαμπρῶν τροπαρίων καὶ Μεγαλυναρίων, τὰ ὁποῖα εἶχεν ἕτοιμα πρὸς τύπωσιν, ἀλλὰ δυστυχῶς ἔμειναν ἀνέκδοτα. Ἐπρόκειτο δὲ νὰ τυπωθοῦν εἰς Βενετίαν.

Κατὰ τοῦ Κουτούζη ἐγράφησαν ἀπὸ τοὺς συγχρόνους του σάτυραι. Ἡ καλυτέρα εἶνε ἡ ἑξῆς τοῦ Ζακυνθίου Θωμᾶ Δανελάκη.

«Πρόσωπο δίχως ἐντροπή, κορμὶ μαγαρισμένο
«Γλῶσσα γιομάτη ἀπὸ πομπὴ καὶ στόμα μολυσμένο,
«Ποῦ, ὅτι κι' ἂν ἀπέρασε τὸ δολερὸ κορμί σου
«Στὰ νειάτα σου καὶ στὴν αἰσχρὴ ζωὴ τὴν ἰδική σου
«Τἄφερες ὅλα μαζωχτὰ στοὺς ἄλλους καὶ λογιάζεις
«Ποῦ τὲς δικές σου τὲς πομπὲς μὲ τοῦτο τὲς σκεπάζεις.
«Οὔλα σὲ μᾶς εἶνε γνωστὰ—ἐσὺ σαι ὁ Κουτούζης,
«Κακὰ πλανᾶσαι ὅταν λὲς πῶς τὴν ἀλήθεια σκούζεις.
«Καὶ ἂν ἐσὺ τὴν ἔσκουζες, ἄρχιζες ἀπὸ σένα,
«Καὶ εἰς σὲ τελείωνες βρίζοντας ἕνα, ἕνα.

Ὑπῆρχον πολλοὶ οἵτινες τὸν ἐθαύμαζον διὰ τὸ καλλιτεχνικόν του τάλαντον, διὰ τὴν εὐφυΐαν του τὴν ἔκτακτον. Ὑπῆρχον πολλοί, οἵτινες ἔλεγον ὅτι ἐσατύριζε καὶ κατεφέρετο μόνον κατὰ τῶν ἀξίων τῆς σατύρας του. Οὗτοι ὅμως ἦσαν οἱ ἐκλεκτοὶ τῆς κοινωνίας. Οἱ πλεῖστοι ἦσαν ἐχθροί του, διότι τοὺς εἶχε θηλητηριάσῃ μὲ τὰ φαρμακερὰ βέλη του καὶ ἔπνεον τὰ μένεα καὶ ἐκδίκησιν κατ' αὐτοῦ. Τὸ βέβαιον εἶνε ὅτι ἦτο ἀκατάλληλος διὰ ἱερέα. Καὶ ἂν οἱ ἀνώμαλοι τύποι ἐν ἀγνοίᾳ χειροτονοῦνται πρέπει ἔπειτα νὰ τίθενται εἰς ἀργίαν

Ὁ περιλάλητος οὗτος καλλιτέχνης, ὁ ἡγεμὼν τῆς αἰσχρᾶς σατύρας καὶ ὁ ἐκκεντρικώτατος τῶν ὀρθοδόξων ἱερέων ἀπέθανεν ἐν Ζακύνθῳ τῷ 1819 (1)

ΣΠ. ΔΕ ΒΙΑΖΗΣ

(1) Ὀλίγιστα σατυρικὰ ἔργα τοῦ Κουτούζη ἐδημοσιεύθησαν. Πολλὰς ἀνεκδότους σατύρας του ἔχουν ἐν Ἀθήναις ὁ κ. Ἀλέξιος Κολυβᾶς καὶ ἐν Ζακύνθῳ ὁ ἰατρὸς Ἰωάννης Μάργαρης. Εἶνε δὲ τινες τόσον αἰσχραὶ ὥστε ἡ ἐκτύπωσίς των δὲν ἐπιτρέπεται. Ἄλλως τε εἶνε καὶ κατὰ οἰκογενειῶν.

Ταπεινὴ προσφορά

ΣΚΙΑΣ ΘΝΑΡ

Ἐγνώρισα κατά τινα θερινὴν ἐποχὴν εἰς τὰ λουτρὰ τῆς Αἰδηψοῦ τρεῖς χαριτοβρύτους νεάνιδας, αἵτινες εἶχον ἔλθῃ οἰκογενειακῶς ἐκεῖ χάριν τῆς ὑγείας τῶν γηραιῶν των γονέων, πληροφορηθεῖσα δὲ περὶ αὐτῶν ἔμαθον ὅτι ἡ πρωτότοκος ἐκαλεῖτο Ἀντιγόνη καὶ ἦτο ὕπανδρος, ἡ μεσαία, ἡ Ἰσμήνη, ποιητικὴ καὶ ὀνειροπόλος ψυχὴ ἀρνηθεῖσα πολλὰς εἰς γάμον προτάσεις ἦτο ἐλευθέρα καὶ ἀνέμενε μετὰ στωϊκῆς ἐγκαρτερήσεως τὸν ἰδεώδη σύντροφον τοῦ βίου της, ἡ δὲ τρίτη, ἤτις ἐκαλεῖτο Εὐρυδίκη μόλις δεκαεπταέτις τρελλὴ παιδίσκη ἦτο μνηστευμένη μετὰ νεαροῦ ἐπισήμονος—τελειοφοίτου τῆς ἰατρικῆς—καὶ θὰ ἐτέλει τοὺς γάμους της μετὰ ἓν ἀκριβῶς ἔτος.

Κατὰ συγκυρίαν ἡ ἀνωτέρω οἰκογένεια κατῴκησε τὸ ἐπόμενον θέρος τὴν παραπλεύρως τῆς ἐν Κερκύρᾳ ἐπαύλεώς μου ἐξοχικὴν οἰκίαν, εἰς θέσιν μαγευτικήν, τὴν ὁποίαν καὶ ἠγόρασε. Οὕτως οἱ κῆποί μας ἐγειτνίαζον καταλήγοντες ἀμφότεροι διὰ μακρᾶς σειρᾶς πευκῶν, ἐλαιοδένδρων καὶ πορτοκαλεῶν εἰς τὴν θάλασσαν, ἐκεῖ δὲ ἐπὶ τῆς ποιητικῆς ἐκείνης ἄκρας ὑψοῦντο τὰ περίπτερα τῶν ἐπαύλεών μας περικυκλούμενα πανταχόθεν ἀτὸ τριανταφυλλιὲς καὶ αἰγοκλήματα.

Συχνότατα λοιπὸν κατὰ τὰς ὥρας τῆς ἀναπαύσεώς μου ἐντὸς τῆς πραγματικῆς ἐκείνης Ἐδέμ, ὑπὸ τοὺς ἁπαλοὺς ἤχους τοῦ φλοισβίζοντος κύματος ἤκουον τὰς θελκτικὰς γειτονίσσας μου φλυαριζούσας ὡς αἱ κίχλαι καὶ τερετιζούσας ἐνίοτε τερπνόν τι ᾆσμα τῆς ἐποχῆς. Τὴν θελκτικὴν τριάδα ἐχώριζεν ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ὁ νεαρὸς μνηστὴρ τῆς Εὐρυδίκης, ὅστις ἐφαίνετο λατρεύων κυριολεκτικῶς τὴν εὔθυμον καὶ χαρίεσσαν κόρην καὶ τοῦ ὁποίου ἡ ἀπουσία μόνη συνήνου τὰς ἀγαπωμένας θερμότατα ἀδελφάς.

Ἀντηλλάξαμεν μερικὰς ἐπισκέψεις, ἐπληροφορήθην δὲ ὅτι οἱ γάμοι τῆς Εὐρυδίκης θὰ ἐτελοῦντο μετά τινας ἑβδομάδας καὶ ὅτι οἱ νεόνυμφοι θὰ ἀνεχώρουν μετὰ ταῦτα διὰτὸ ἀνὰ τὴν Ἑσπερίαν ταξείδιον τῶν μελιμήνων. Ἰδοὺ διατί κατὰ τὰς τελευταίας ἐκείνας ἡμέρας αἱ τρεῖς νεάνιδες ἦσαν τακτικαὶ εἰς τὴν σκιάδα, καὶ αἱ συνομιλίαι αὐτῶν σοβαρώτεραι τοῦ συνήθους. Δὲν ἐτραγῴδουν πλέον, κατήντησαν σκυθρωπαὶ σχεδὸν καὶ τὸ πᾶν περὶ

αὐτὰς ἐμαρτύρει ὅτι κάτι τὸ ἀπείρως μελαγχολικὸν εἶχεν εἰσδύσῃ εἰς ἑκάστης τὸν βίον.

— Πέ μου, Ἀντιγόνη μου, ἠκούσθη λέγουσα ἡ νεαρὰ μελλόνυμφος μίαν πρωΐαν τῇ μεγαλειτέρᾳ ἀδελφῇ της, ἔτσι ἐγωϊστὴς ἦτο στὴν ἀγάπη του καὶ ὁ ἄνδρας σου ὅταν ἦτο μνηστήρ σου; Ὁ Παῦλός μου ἀπὸ τώρα μοῦ κάμνει ἰδιαιτέρας συμφωνίας, συχνὰ μοῦ λέγει ὅτι διὰ νὰ ζήσῃ εὐτυχισμένο τὸ ἀνδρόγυνο δὲν πρέπει νὰ ἐπιζητῇ ἔξω τοῦ σπιτιοῦ τὰς διασκεδάσεις καθὼς καὶ τὴν συντροφιὰν ξένων προσώπων διὰ νὰ ποικίλλῃ τὸν βίον του. Ὅταν ὁ εἷς συμπληροῖ τὸν ἄλλον, μοῦ λέγει, ὁ τρίτος εἶνε περιττός, τὴν στιγμὴν δὲ κατὰ τὴν ὁποίαν αἰσθανθῇ τὴν παραμικρὰν ἀνίαν ὑπὸ τὴν συζυγικὴν στέγην (σοῦ ἐπαναλαμβάνω κατὰ λέξιν τὰς ἰδέας του) εἷς ἐκ τῶν δύο σημαίνει ὅτι ἔχει χαρακτῆρα ἄστατον καὶ ἐπιπόλαιον· τοῦτο ἐννοεῖται βαθμηδὸν εἰμπορεῖ νὰ ἐκδιώξῃ τὴν οἰκογενειακὴν εἰρήνην καὶ εὐτυχίαν ἀνεπιστρεπτεί.

Στεναγμὸς ἀντὶ ἀπαντήσεως ἐξέφυγεν ἀπὸ τοῦ βάθους τῆς ψυχῆς τῆς Ἀντιγόνης, ὁ στεναγμὸς οὗτος ἐσήμαινε βαθεῖαν καὶ ἀθεράπευτον πληγὴν τῆς καρδίας της.

— Δὲν ἀπαντᾷς, βλέπω, ἀδελφοῦλά μου;... Ἀλλά, σύ, κλαίεις! Πόσον εἶμαι λοιπὸν κακὴ νὰ σοῦ προξενῶ Ὀλίψιν τώρα ἀκριβῶς ποῦ θέλω νὰ βλέπω γύρω μου πρόσωπα εὐχαριστημένα καὶ γελαστά. Ἔχεις χωρὶς ἄλλο κάποιο μυστικό, τὸ ὁποῖον σὲ βασανίζει καὶ μολονότι ἀποφεύγεις νὰ μοῦ τὸ πῇς τὸ μαντεύω: εἶσαι δυστυχής, καλή μου, ἀγαπημένη μου ἀδελφή...

Μικρὰ παῦσις διεδέχθη τὸν χείμαρρον τῶν ἐρωτήσεων τῆς μικρᾶς, ἠκούσθη δὲ μετὰ ταῦτα ἡ παλλομένη φωνὴ τῆς Ἀντιγόνης, ἁρμονικὴ καὶ θλιβερὰ ὡς μελαγχολικὸς στόνος θρηνῳδούσης κιθάρας:

— Μὴ μὲ ἀναγκάζεις, μικροῦλά μου, νὰ σκιάσω τὴν εὐδαίμονα ταύτην περίοδον τοῦ βίου σου καὶ τὴν εὐθυμίαν τῶν ὡραίων σου παρθενικῶν ἡμερῶν διὰ τῆς ἐξομολογήσεώς μου, τῆς ἄλλως τε πολὺ λυπηρᾶς δι' ἐμέ. Ἄφες με νὰ σὲ βλέπω εὐτυχῆ καὶ χαίρουσαν καὶ νὰ κρατῶ τὰ μυστικά μου μέσα εἰς τὰ βάθη τῆς πονεμένης μου καρδιᾶς...

Τῆς συνομιλίας διακοπείσης αἴφνης ἀπὸ τὴν ἄφιξιν τοῦ μνηστῆρος οὔτε ἡ ἐρωτήσασα ἀλλ' οὔτε καὶ ἐγὼ ἡ ἀόρατος ἀκροάτρια ἠδυνήθημεν νὰ ἀκούσωμεν τὸ τέλος. Οἱ γάμοι λοιπὸν τῆς θελκτικῆς Εὐρυδίκης ἐτελέσθησαν μετά τινας ἑβδομάδας, τὸ δὲ γαμήλιον ταξείδιον ἐπεσφράγισεν αἰσίως αὐτούς. Ἡ χαρίεσσα τριὰς διεσπάσθη διὰ παντὸς τὴν φορὰν ταύτην.

Ἡ μελαγχολικὴ Ἀντιγόνη μετὰ τὸν ἀποχωρισμὸν τῆς εὐθύμου συντρόφου της ἐγένετο δυστυχεστέρα τώρα, ἡ δὲ ὀνειροπόλος Ἰσμήνη—ἡ μεσαία ἀδελφὴ—περιεφέρετο μόνη ἀνὰ τὰς πυκνὰς δενδροστοιχίας τοῦ ἄλσους, περὶ τὴν δείλην, ρεμβάζουσα ὁλοὲν

καὶ ἐπικαλουμένη διαρκῶς τὸ προσφιλὲς ἀλλὰ φανταστικὸν ἴνδαλμά της.

. . . . . .

Παρῆλθεν ἔτος. Τὸ γλυκύφθογγον ᾄσμα τοῦ πτερωτοῦ ψάλτου τοῦ ἔρωτος καὶ τῆς χαρᾶς ἠκούσθη καὶ πάλιν ἀναμέσον τῶν φυλλωμάτων τῆς ἐξοχῆς. Αἱ χελιδόνες ἐπανεῦρον τὰς φωλεάς των καὶ παντοῦ ἐπανήρχισεν ἡ ζωὴ καὶ ἡ κίνησις, ἐκεῖ δὲ ὅπου ὁ χειμὼν εἶχε ξηράνῃ καὶ ἐρημώσῃ διὰ τῆς παγερᾶς του πνοῆς ἐγέμισεν ἡ ἄνοιξις καὶ ὁ θαλπερὸς ἥλιος μὲ ἄνθη, ἀρώματα καὶ χαράν. Ἀλλ' εἰς τὸν γειτονικόν μου κῆπον δὲν ἠκούσθησαν πλέον τὰ εὔθυμα τερετίσματα τῆς θελκτικῆς τριάδος τῶν φίλων μου.

Ἡ Ἀντιγόνη πληγεῖσα καιρίως ἕνεκα τοῦ ἐπιπολαίου καὶ παραλόγου χαρακτῆρος τοῦ συζύγου της, καὶ ἰδίοις ὄμμασιν ἐξακριβώσασα τὴν ἀστασίαν τοῦ ἀνδρός, τὸν ὁποῖον τοσοῦτον ἐλάτρευσε, ᾐσθάνθη τὴν καρδίαν της κλειομένην διὰ παντὸς πλέον πρὸς αὐτόν. Μίαν ὡραίαν ἀνοιξιάτικην πρωΐαν ἐπληροφορήθη διὰ βραχείας ἐπιστολῆς τοῦ συζύγου της ὅτι ἀνεχώρησεν οὗτος, ἀφοῦ μετεμελήθη διὰ τὴν ἄδικον πρὸς αὐτὴν διαγωγήν του, καταταχθεὶς μεταξὺ τῶν ἐθελοντικῶν λόχων, ἵνα ὑπερασπίσῃ τὴν πατρίδα του. Μετά τινας μῆνας ἡ ἀτυχὴς νεαρὰ γυνὴ ἐμάνθανεν ἐκ τῶν ἐφημερίδων ὅτι ἦτο χήρα. Μέσα εἰς τὸ βαθὺ πένθος ὅπου ἐβυθίσθησαν τὰ ὡραιότερα τῆς νεότητός της ἔτη μία ἀκτὶς παρηγορίας ἤρχετο ἐνίοτε ἵνα φωτίσῃ τὴν νύκτα τῆς ψυχῆς της.

Ἦτο ἡ ἰδέα ὅτι ὁ σύζυγός της ἀπέθανεν ὑπὲρ πατρίδος ἐκτελέσας τὸ καθῆκόν του πληρώσας διὰ τοῦ αἵματος αὐτοῦ τὸ πρὸς αὐτὴν κοινὸν χρέος. Τοῦ λοιποῦ ἡ εὐγενὴς γυνὴ θὰ ἀφιέρου τὰς ἡμέρας της ἐν ἀγαθοεργίαις. παρηγοροῦσα καὶ ἀνακουφίζουσα τοὺς δυστυχεῖς.

Ἡ Εὐρυδίκη ἔκαμε τὸ γαμήλιον ταξείδιόν της. Πλήρης θελγήτρων καὶ ἀνεκλαλήτου εὐτυχίας ἐπέστρεψε μετὰ τοῦ συζύγου της καὶ ἐγκατεστάθη εἰς τὴν νέαν της φωλεάν, ὡς φαεινὸν ὁδηγὸν ἔχουσα τὸν μεσουρανοῦντα ἀστέρα τοῦ ἔρωτος καὶ τῆς χαρᾶς. Εἶχε πᾶν ὅ,τι δύναται νὰ καταστήσῃ εὐτυχῆ μίαν γυναῖκα, ἐν τῇ ἀπείρῳ δὲ αὐτῆς εὐδαιμονίᾳ ἐνόμιζεν ὅτι δὲν ὑπάρχουσι δυστυχεῖς ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ! Τὸ νεαρὸν ζεῦγος ἔκαμε πράγματι τέλειον ἀποκλεισμὸν εἰς τὰς διασκεδάσεις καὶ τοὺς χορούς, καὶ κατὰ τὸ πρόγραμμα, ὅπερ εἶχεν ἤδη τροχαράξῃ, διήρχετο τὴν περίοδον τῆς ἐγωϊστικῆς ἐκείνης ἀγάπης, ἡ ὁποία κάθε τρίτον πρόσωπον θεωρεῖ παρείσακτον. Ἐφαίνετο ἐξασφαλίσαν τὴν εὐτυχίαν του διότι ἐπρέσβευεν εὐλαβῶς τὸ ἀλάνθαστον λόγιον: ὅπου εἰρήνη καὶ ἀγάπη, ἐκεῖ καὶ ἡ εὐλογία τοῦ Θεοῦ.

Μόνη ἡ ὀνειροπόλος Ἰσμήνη ἐπηρεασθεῖσα ἀπὸ τὸ παράδειγμα τῆς ἀτυχοῦς πρωτοτόκου ἀδελφῆς της ἐξηκολούθησε δυσπιστοῦσα πρὸς τὸ ἀνδρικὸν φῦλον, ἔτι δὲ ὡρκίσθη ἐνδομύχως τότε μόνον νὰ ὑπανδρευθῇ ὅταν ἴδῃ ἐμφανιζόμενον πρὸ αὐτῆς τὸ ἀπὸ πολλοῦ ὀνειροποληθὲν ὑψηλὸν ἰδεῶδές της. Φοβοῦμαι

ὅμως ὅτι θὰ τὸ ἀναμείνῃ ἐπὶ μακρὸν ἀκόμη ἡ ἀφελὴς κόρη, διότι ἀγνοεῖ ὅτι τοῦτο σπανίζει ἐπὶ τοῦ πεζοῦ καὶ ὑλιστικοῦ πλανήτου τῆς γῆς.

Ἐν Ἀμισῷ Ἰούνιος

ΑΘΗΝΑ Α. ΒΑΒΑΣΗ

ΗΘΟΓΡΑΦΙΑ

ΟΙ ΤΣΙΟΡΜΠΑΤΖΗΔΕΣ

Ἰδοὺ μία τάξις ἀνθρώπων, ἡ ὁποία ἀπὸ πολλοῦ ἔπρεπε νὰ προκαλέσῃ τὴν προσοχὴν τῶν δημοσιογραφούντων καὶ τῶν λογογράφων ἐν γένει. Εἶνε νὰ τραβᾷ κανεὶς τὰ μαλλιά του καὶ νὰ ἀπορῇ πῶς ἀκόμη ἕως τώρα οἱ Σατυρικοὶ ποιηταὶ δὲν ἐφρόντισαν νὰ τοὺς ἀναβιβάσουν εἰς τὴν σκηνήν, ἀφ' οὗ ὑπάρχει προκαταβολικῶς ἡ βεβαιότης ὅτι εἰς ἕνα τοιοῦτον ἔργον θὰ ἀπεκρυσταλλωναν ὅλον τὸ σατυρικὸν πνεῦμά των. Πιστεύομεν ὁ λαὸς θὰ ἔμενε κατενθουσιασμένος μὲ μίαν τοιαύτην νόστιμον κωμῳδίαν τοῦ καιροῦ του καὶ πολὺ μάλιστα θὰ ἐγέλα, ἂν δὲν ἐλάμβανεν ὑπ' ὄψιν τὸ μποϊκοτάζ, τὸ ὁποῖον θὰ ἐκήρυττον οἱ σατυριζόμενοι ἐναντίον του. Τὸ βέβαιον εἶνε ὅτι ὁ τόπος ἔνθα δημιουργοῦνται καὶ εὐδοκιμοῦν οἱ ἀμανῖται αὐτοὶ δὲν ἔχει τέτοιους ποιητάς. Τὸ κακὸν δὲ εἶνε ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ ἄλλοι ποιηταί, Σουρῆς, Ἄννινος καὶ λοιποὶ ἔχουν τόσα πράγματα νὰ σατυρίσουν εἰς τὸν τόπον τους, ὥστε νὰ μὴ ὑπάρχῃ ἐλπὶς νὰ μᾶς ἐνθυμηθοῦν ποτέ. Ἂν ἔμβαιναν εἰς πειρασμὸν καὶ μᾶς ἐπεσκέπτοντο θὰ τραβοῦσαν κυριολεκτικῶς τὸ διάβολό τους, διότι θὰ τοὺς ἐφοδιάζομεν μὲ τόσον πρωτότυπον ὑλικόν, ποῦ θὰ εἶχαν νὰ γράφουν καὶ μετὰ θάνατον ἀκόμη. Ἔχουν βέβαια ἐκεῖ αὐτοὶ κομματάρχας παλαιοκομματικούς, δημοτικιστάς, μαλλιαρούς, καθαρευουσιάνους. τζιορμπατζῆδες ὅμως ὅλα κ' ὅλα..... δὲν εἰμποροῦν νὰ ἔχουν.

***

Μὲ τοὺς Τσιορμπατζῆδες πολὺ συνεχωρτίσθην, ὁμολογῶ δὲ ὅτι ἐμελέτησα τὴν ἐξέλιξιν τῆς γενεᾶς αὐτῶν. Δὲν διακρίνομαι ἐπὶ γλωσσολογίᾳ ὥστε νὰ εἰμπορέσω καὶ καταφέρω τὴν παραγωγὴν τῆς λέξεως Τσιορμπατζῆς. Φαίνεται νὰ εἶνε Τουρκικὴ λέξις σημαίνουσα ἄρχοντα παχύν, πλούσιον. Ἀμφιβάλλω ἂν θὰ παράγηται ἀπὸ τὸν τσιορβᾶν, ὡς διατείνονται μερικοί. Πόθεν καὶ κατὰ ποίαν ἐποχὴν ἀπεδόθη ἡ ἐπωνυμία αὐτὴ εἰς τὴν ἐν

λόγῳ ὡρισμένην τάξιν ἀκριβῶς δὲν γνωρίζω. Τί σημαίνει ὅμως καὶ τί λογῆς εἶνε ὁ Τσιορμπατζῆς τὸ ἐσπούδασα καλά, διότι εἰς τὸν τόπον μας ἔχομεν ἀρκετοὺς ἀπὸ αὐτούς. Κατὰ τὴν τοπικήν μου ἀντίληψιν ἡ λέξις Τσιορμπατζῆς δὲν πιστεύω νὰ ὁρίζῃ τι περισσότερον ἀπὸ ἕνα ἄνθρωπον τοῦ παλαιοῦ καιροῦ μὲ πολὺ περιωρισμένας στενὰς καὶ παραδόξους ἰδέας καὶ θεωρίας, μὲ παραλόγους ἀπαιτήσεις καὶ ἀξιώσεις, μὲ ἀμφιβόλους πάντοτε ἀγαθὰς διαθέσεις, ὀπισθοδρομικὸν τέλος πάντων καὶ στενοκέφαλον. Τὰ πλεονεκτήματα ταῦτα εἶνε κατὰ τόπους διάφορα. Οὐδόλως λοιπὸν παράδοξον τὰ ἀνωτέρω νὰ εἶνε ὀλίγα ἀπέναντι ἐκείνων, τὰ ὁποῖα ἴσως προβάλλῃ ἄλλος κανεὶς καὶ ἄλλης ἐπαρχίας. Οὐδεὶς φθόνος. Οἱ ἰδικοί μας τέτοιοι εἶνε. Σωστοὶ ἀρχοντίσκοι καὶ ἐν μικρογραφίᾳ σατράπαι, ἐννοοῦντες ἐν παντὶ καὶ πάντοτε νὰ ἐπιβάλλουν τὰς ἐσκωριασμένας ἰδέας καὶ ἀξιώσεις των.

***

Νὰ καθήσῃ κανεὶς νὰ ἐξιστορήσῃ τὰ κατορθώματα τῶν τσιορμπατζήδων, νὰ ἐξυμνήσῃ τὰς γενναίας (;) πράξεις καὶ ἰδέας των, νὰ εἰπῇ ἢ νὰ γράψῃ τέλος πάντων ὅλα τὰ χαρίσματά των, εἶνε δύσκολον, μὰ πολὺ δύσκολον, θὰ ἐχρειάζοντο μῆνες καὶ τόμοι πολλοὶ καὶ πέννα γερή. Ἴσως ἀναλάβουν ἄλλοι τὸ ἔργον αὐτό, ἐγὼ θὰ περιορισθῶ ἐν ὀλίγοις εἰς τοὺς ἰδικούς μας Τσιορμπατζῆδες, τοῦ χωριοῦ μου, τοῦ μέρους ἔνθα παρεπιδημῶ καὶ τῆς ἐπαρχίας ἐν γένει.

Ὁ Τσιορμπατζῆς μας σηκώνεται πολὺ πρωΐ, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ροφᾷ ἡδονικώτατα τὸν πρωϊνὸν καφέ του εἰς τὸ μπακάλικό του εἰς τὸ μαγαζί του τέλος πάντων ἢ καὶ κάποτε εἰς τὸ καφενεῖον. Ἂν μὲν εἶνε ἔμπορος θὰ ἀρχίσῃ μὲ τὰ τεφτερνα του, ἂν δὲ τοκιστὴς (ἢ μᾶλλον τοκογλύφος) θὰ ἀρχίσῃ μὲ τοὺς διαφόρους ὑπολογισμοὺς τῆς ἐκτοκίσεως τῶν χρημάτων του, ἔπειτα ἂν ἔχῃ καιρὸν εἰς τὸ μεσοχώρι ἢ εἰς τὸν μπάνκον κανενὸς μαγαζιοῦ θὰ συναθροίσῃ περιέργους τινὰς θιασώτας καὶ θὰ λέγῃ, θὰ ὁμιλῇ περὶ ὅλων τῶν ζητημάτων καὶ θὰ ἀποφαίνηται ὡς ἀπὸ τρίποδος περὶ αὐτῶν, θὰ κατακρίνῃ πᾶν τὸ νεωτεριστικόν, θὰ κατηγορῇ ὅλους τοὺς ἐγγραμμάτους, διότι χαλνοῦν τὴν νηστεία, διότι δὲν πηγαίνουν τακτικὰ εἰς τὴν ἐκκλησία, διότι πηγαίνουν μὲ τὴν μόδαν. Ποῦ εἶνε θὰ φωνάζῃ ἡ μακαρίτισσα ἐποχή ἡ ἰδική μας, ποῦ εἴχαμεν ὁμόνοιαν, ἀγάπην, ποῦ ἀκούαμεν τοὺς μεγαλειτέρους, ποῦ ἐφροντίζαμεν δι' ὅλα τὰ πράγματα μὲ φρόνησι καὶ μὲ τάξιν, καὶ τώρα μᾶς ξεβγῆκαν αὐτοὶ οἱ πανταλονάδες ἐξυπνότεροι ἀπὸ ἡμᾶς. Θὰ εἰσέρχηται ἔπειτα εἰς τὰ κοινοτικά, θὰ ὁμιλῇ περὶ τοῦ μουκτάρη, περὶ τῶν διδασκάλων, τῶν σχολείων, τὰ ὁποῖα κατὰ τὴν ἀντίληψίν του παντοτε δὲν πηγαίνουν καλά, διότι οἱ διδάσκαλοι δὲν συμφωνοῦν μὲ τὰς ἰδέας του. Ἀλλοίμονον ἂν ποτε ὁ λαὸς ἐκ σεβασμοῦ πρὸς τὰ στερεότυπα αὐτά, θελήσῃ νὰ τὰ ἐκλέξῃ ἐφόρους, ἢ τὸ καλλίτερον ταμίας τῆς ἐφορείας τότε ἐννοοῦσιν ὅτι οἱ διδάσκαλοι δέον νὰ ὑποτάσσωνται

δουλικῶς, νὰ ψωνίζωσιν ἀπὸ αὐτοὺς ἂν εἶνε μπακάλιδες, νὰ λαμβάνωσι δὲ τὸν μισθόν των εἰς γροσάκια ἔστω καὶ σουλτισμένα, διότι κατὰ τὴν ἀντίληψιν τοῦ Τσιορμπατζῆ ἡ λίρα εἶνε ἀπρόσιτος εἰς τὰ διδασκαλικὰ βαλάντια, ἀφ' οὗ δὲν κρατεῖται πολὺ ἐν αὐτοῖς. Τὴν πρόοδον τὴν φοβοῦνται ὡς ὁ διάβολος τὸ θυμίαμα. Δὲν χωνεύουν ἐκείνους, ποῦ τοὺς μπαίνουν εἰς τὲς μύτες των μὲ τὸ νὰ εἰσάγουν στοιχεῖα ἐκπολιτισμοῦ. Τὴν ἐφημερίδα οἱ περισσότεροι τὴν βλέπουν ἀπὸ μακρυὰ ὡσὰν νὰ βλέπουν τὴν κόλασίν των. Ζήτημα εἶνε ὅταν τὴν ἐγγίζουν ἂν δὲν ἀπολυμαίνονται, ἐκτὸς τῶν ὀλίγων ἐγγραμάτων ἐξ αὐτῶν, οἱ ὁποῖοι ἐξάγουν καὶ τὰ ἰδιόρρυθμα συμπεράσματά των. Σωστοὶ Κινέζοι τῆς ἐποχῆς μας· μόνον ποῦ δὲν μᾶς περιέβαλλαν μὲ Σινικὰ τείχη. Καὶ αὐτὸ θὰ τὸ ἐκαμναν ἂν δὲν ἐχρειάζοντο παράδες. Πτύοντες συνεχῶς κατὰ γῆς ὑβρίζουν καπηλικώτατα πάντα ἀντίθετον πρὸς τὰς παλαιάς των ἰδέας. Ὅλα εἰμπορεῖ νὰ τὰ περιμένῃ κανεὶς ἀπὸ αὐτούς, χρήματα ὅμως χωρὶς 60 ο)ο ἀδύνατον. Τὸ αἴσθημα τῆς αὐτοσυνειρήνεως τὸ ἔχουν βλέπετε ἀρκετὰ ἀνεπτυγμένον· φοβοῦνται ἴσως μήπως δὲν διαιωνισθῇ ἡ ῥάτσα των. Μαζὶ μὲ τὰς ἀπαιτήσεις των θέλουν νὰ συμβαδίζουν ὅλα κοινοτικά, ἐκκλησιαστικά. ἐξετάσεις, πανηγύρια. Εἰς ὅλα δὲ αὐτὰ ἀξιοῦν νὰ ἔχουν τὴν πρώτην θέσιν, διότι δὲν φαντάζονται ἄλλον ἱκανώτερον ἀπὸ αὐτοὺς διὰ τὴν ὠφελιμον ἐξυπηρέτησιν ὅλων ἐν γένει τῶν ἀναγκῶν τῆς χώρας.

* * *

Τοιοῦτοι ἐν γένει οἱ Τσιορμπατζῆδές μας. Ἄγνωστον ἕως πότε θὰ ὑφιστάμεθα τὰς βδέλλας αὐτάς, τὰς ἐκμυζώσας ἀπὸ τὸν ἐλεύθερον πολίτην τὴν ὑπομονήν, ἀπὸ τὸν δάσκαλον τὴν ἐλευθερίαν, ἀπὸ τὴν κοινότητα δὲ πᾶσαν ὠφέλειαν. Εἰς τὰ μικρὰ χωρία ὁ Τσιορμπατζῆς εἶνε περισσότερον ἐπιζήμιος. Διὰ τῆς συνήθους ἰταμότητός του καὶ τοῦ κομπασμοῦ, τὰ ὁποῖα βασίζει εἰς τὸν παρ' αὐτοῦ, ἄγει καὶ φέρει τοὺς δυστυχεῖς χωρικοὺς κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτῷ· ἐκεῖ εἶνε ἀληθὴς σατράπης. Ἀμφιβάλλω ἂν θὰ εἶνε προσεχὴς ἡ ἡμέρα κατὰ τὴν ὁποίαν θὰ ἀπαλλαγῇ ὁ τόπος τῶν στοιχείων αὐτῶν, ἐφ ὅσον βλέπομεν τοὺς πνευματικῶς προϊσταμένους ἡμῶν νὰ κολακεύουν αὐτοὺς καὶ ἐν πρώτῃ εὐκαιρίᾳ νὰ τοὺς ἀναβιβάζουν εἰς ὅλα τὰ ἀξιώματα τῆς χώρας ἐν τῇ ὁποίᾳ διαμένουν. Κατ' ἐμὲ μόνον ἡ νέα γενεὰ ἴσως εὐτυχήσῃ καὶ ἀπαλλαγῇ τῶν μεγαλοσχήμων αὐτῶν ἀρχοντίσκων. Ἐκ τῶν προτέρων τοὺς συγχαίρω καὶ τοὺς διαβιβάζω ὅτι θὰ εἶνε πολὺ εὐτυχεῖς ἂν τὸ ἐπιτύχωσιν.

Ἐν Ἐλασσῶνι 1911

Ὁ Γανυμήδης τοῦ Κορρεγίου

ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑΙ ΕΚ ΤΟΥ ΕΞΩ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ

ΚΙΜΩΝ ΔΙΟΜΑΤΑΡΗΣ

Εἶνε ἀπό τά ξεννητευμένα τέκνα τῆς Ἑλλάδος, τά ὁποῖα ἀπομακρύνει ἀπό τήν πολυαγαπημένην πατρίδα καί τήν οἰκογένειαν αὐτή καθ' ἑαυτήν ἡ ἀγάπη τῆς πατρίδος καί τῆς οἰκογενείας, τά δύο ταῦτα ἱερά, διά τά ὁποῖα νυχθημερόν μοχθοῦσι καί τήν εὐτυχίαν τῶν ὁποίων διαρκῶς ὀνειρεύονται. Νέος πολύ ἀκόμη, ὁ κ. Κίμων Διοματάρης κατώρθωσε διά τῆς μορφώσεως, διά τῆς δραστηριότητος, διά τῆς ἀκαταβλήτου θελήσεως καί τῆς πρός τό καλόν ὀργώσης ἀείποτε εὐγενοῦς ψυχῆς του νά δημιουργήσῃ ζηλευτήν θέσιν δι' ἑαυτόν καί νά ἀποβῇ ὠφέλιμος εἰς τούς ὁμογενεῖς, ὅσοι μεταβαίνουσιν εἰς Μπέϊραν, εἰς τάς μεμακρυσμένας ἐκείνας Ἀφρικανικάς ἀκτάς, προτιθέμενοι νά εἰσχωρήσωσιν εἰς τό ἐσωτερικόν τῆς Πορτογαλλικῆς ταύτης ἀποικίας. Φύσις θερμουργός, μορφωμένος δ' ἅμα καί φιλόπονος, ἐμπνεόμενος ἀπό ἁγνά πατριωτικά αἰσθήματα, εἶνε ὁ ἀπόστολος τῆς ἐθνικῆς ἰδέας, πρωτοστατῶν ἐν πᾶσιν καί μεταξύ πάντων διακρινόμενος. Αὐτός πρῶτος εἰς τούς ἀπό τόσων ἐτῶν ἐγκατεστημένους ἐκεῖ ὁμογενεῖς ἐνέπνευσε τήν ἰδέαν τῆς ἱδρύσεως ἑλληνικῆς κοινότητος καί ἀπό ἔτους ὑφίσταται τοιαύτη, ἧς ὁ ἴδιος προεδρεύει ἐργαζόμενος δραστηρίως πρός προαγωγήν αὐτῆς. Οὕτω οἱ ἐν τῇ μεμακρυσμένῃ ἐκείνῃ χώρᾳ ὁμογενεῖς ἀπολαύουσι τά καλά τῆς συναδελφώσεως, τῆς ὁμονοίας καί τῆς ἀγάπης καί αἰσθάνονται ὀλιγώτερον τάς πικρίας τῆς ξεννητείας. Εὐγενής καί μειλίχιος πρός πάντας, ἀπολαύει τῆς ἀμερίστου ἐκτιμήσεως καί ἀγάπης τῶν ἐκεῖ ὁμογενῶν καί ξένων καί τιμᾷ τό ἑλληνικόν ὄνομα διά τό ὁποῖον τόσον εἶνε ὑπερήφανος.

ΤΙ ΕΙΝΑΙ Η ΖΩΗ;

Ὁ βίος εἶναι ἓν βιβλίον παράδοξον τοῦ ὁποίου ἑκάστη σελίς μᾶς ἐπιφυλάσσει καί μίαν ἔκπληξιν. Οἱ μᾶλλον ἐχέφρονες ὡς καί οἱ μᾶλλον παράφρονες δέν δύνανται, νομίζω, νά διαφιλονεικήσουν τήν ἀλήθειαν ταύτην, ὅπως δέν δύνανται καί νά μή ἀναγνωρίσουν, ὅτι ἡ ἀπρονοησία ἢ ἡ προβλεπτικότης ἔχουν συχνάκις ἐν τῷ βίῳ τό ἴδιον ἀποτέλεσμα.

Ἡ Πρόνοια ἤ ἡ Τύχη, ἀναλόγως τοῦ ὀνόματος, ὅπερ θέλετε νά δώσητε εἰς τήν ὑπερτάτην αὐτήν δύναμιν, μᾶς ἐπιφυλάττει κτυπήματα ὅλως ἀπροσδόκητα.

Ἀνατρέξωμεν εἰς τάς ἀναμνήσεις μας. Ποσάκις ἡ εὐτυχία δέν μᾶς προσεμειδίασε, καθ' ἣν στιγμήν διετελοῦμεν ἐν πλήρει ἡσυχίᾳ;

Ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ βίου μας, νομίζομεν ὅτι ὁ κόσμος ὅλος μᾶς ἀνήκει καί... ὑπερήφανοι διά τήν νοημοσύνην μας, βέβαιοι διά τήν πρός τήν ἐργασίαν ἀγάπην μας, ἐπιθυμοῦντες ἰδίᾳ νά ἀναθεωρήσωμεν εἰσερχόμεθα στερρῷ τῷ βήματι εἰς τήν λεγομένην «βιοπάλην» Φεῦ! πόσον ταχέως ἔρχεται ἐνίοτε ἡ ἀπογοήτευσις. Παρ' ὅλας τάς καταβληθείσας προσπαθείας, παρ' ὅλας μας τάς ἐνεργείας τό ἀποτέλεσμα ὀπισθοχωρεῖ πρό ἡμῶν καί ὅσον περισσότερον προσπαθοῦμεν νά πλησιάσωμεν ἐπί τοσοῦτον ἀπομακρύνεται ἡμῶν. Πρέπει λοιπόν ν' ἀπελπιζώμεθα δι' αὐτό καί ἐπειδή ἡ εὐτυχία ἐφάνη ἀποφεύγουσα ἡμᾶς ἐπί σειράν ἀρκετῶν ἐτῶν πρέπει νά παραδεχθῶμεν, ὅτι τό πᾶν ἔληξε δι' ἡμᾶς, ὅτι εἴμεθα κακότυχοι καί ὅτι οὐδέποτε θά εὐδοκιμήσωμεν!;

Ὕψιστε Θεέ, οὐχί! Ὁ κόσμος ἀνήκει εἰς ἐκείνους οἵτινες γνωρίζουν ἤ δύνανται νά ἀναμένουν...

...Εἴσθε ἀπηλπισμένος, τελείως ἀπογοητευμένος, μέχρι τοῦδε οὐδέν κατωρθώσατε νά ἐπιτύχητε.

«Ἀρκεῖ νά ἐγγίσω κἄτι τι διά νά τό μεταδώσω ἀμέσως ἐκ τῆς κακοτυχίας μου» μοί ἔλεγέ ποτε μία νεαρά ὕπαρξις βαθέως δυστυχής.

Ἀληθέστατον, αὐτό συμβαίνει ἐνίοτε, πλήν θάρρος. Ἰδού, καθ' ἣν στιγμήν τά πάντα φαίνονται, ὅτι σᾶς ἐγκαταλείπουν, ἡ θλιβερά σελίς τοῦ βίου σας στρέφεται.

Τί ἐκάματε περισσότερον ἀπό χθές;

Τίποτε βεβαίως. Ὥστε ἐάν εἴμεθα εἰλικρινεῖς καί οὐχί τετυφλω-

μένοι ἐξ ὑπερηφανείας πρέπει νὰ παραδεχώμεθα, ὅτι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὀφείλομεν τὴν ἐπιτυχίαν μας ὀλιγώτερον εἰς τὰς προσπαθείας μας καὶ περισσότερον εἰς τὴν Πρόνοιαν ἢ τὴν ἀγαθοποιὸν Τύχην.

Δυστυχῶς ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον εἶναι ἀληθὲς διὰ τὴν εὐτυχίαν εἶναι ἐπίσης καὶ διὰ τὴν δυστυχίαν. Ὁ βίος μας εἶναι ἥσυχος, ἀπηλλαγμένος πάσης φροντίδος. Ἡ καρδία μας εἰθισμένη εἰς τὴν εὐτυχίαν ἀναπαύεται ἐν γαλήνῃ. Τόσον δὲ ἐλάβομεν τὴν ἕξιν τῆς εὐχαρίστου ταύτης ζωῆς ὥστε ἀποναρκούμεθα τρόπον τινὰ καὶ δὲν αἰσθανόμεθα διόλου τὴν ἀξίαν τῆς εὐδαιμονίας μας.

Αἴφνης ἡ δυστυχία φοβερὰ καὶ ἀμείλικτος κτυπᾷ εἰς τὴν θύραν μας. Ἀπελπισία! ἡ ψυχή μας ἐπανίσταται καὶ διερωτώμεθα τί ἐπράξαμεν διὰ νὰ γίνωμεν ἄξιοι τοιαύτης καταδρομῆς.

Τότε διατί νὰ ἐργαζώμεθα καὶ νὰ παλαίωμεν εἰς τὴν μυστηριώδη αὐτὴν ζωήν; Πῶς! προσπαθῶ νὰ κάμω τὸ καλόν, ἐπιζητῶ τὴν κατάκτησιν νομίμου εὐτυχίας, τίποτε δὲν ἐπιτυγχάνω, τὰ πάντα μοῦ διαφεύγουν καί... εἶμαι δυστυχής.

Περιμείνατε, μοὶ λέγετε, ἡ εὐτυχία θὰ ἔλθῃ καθ' ἣν μάλιστα στιγμὴν ἠλπίζατε ὀλιγώτερον εἰς αὐτήν.

Τοὐναντίον ἡ εὐτυχία μου εἶναι μεγάλη. Ἀπολαμβάνω καθημερινῶς ὅλων τῶν ἐπιγείων τέρψεων.

Προσέξατε, μοὶ λέγετε, ἡ δυστυχία δὲν εἶναι μακρὰν καὶ εἶναι ἑτοίμη ἴσως νὰ μετατρέψῃ εἰς ἀπελπισίαν ὅλην αὐτήν σας τὴν χαράν.

...Τί εἶναι λοιπὸν ἡ ζωή;

ΙΟΥΛΙΑ Ι. ΚΑΡΑΛΗ

ΑΝΟΙΞΙΑΤΙΚΟ

Ἔλυωσ' ὁ πόνος ὁ παληὸς μὲ τὸ παληὸ τὸ χιόνι!
Στὰ φύλλα τώρα φτερωτὰ γλυκολαλοῦν τραγούδια,
τ' ἀγέρι μοσκοβολητὸ τὰ κύματα μερόνει,
γεμίσαν ἄστρα οἱ οὐρανοὶ κ' οἱ κάμποι ἀπὸ λουλούδια!

Μὲ τὴν καινούριαν ἄνοιξη καινούρι' ἀγάπη πρέπει!
Τὸ κλᾶμμα πάψε κι' ἄνοιξε βαρειὰ καρδιὰ μαζί της.
θωρεῖς τὴν κόρη ποῦ περνᾷ καὶ ποῦ χαμηλοβλέπει;
Χαρὰ στὰ χείλη ποῦ θὰ πιοῦν τὸ πειὸ γλυκὸ φιλί της!

Πιέτο! Μ' ἀνίσως ἄπρεπα κι' ἀπάντεχα τῆς πρώτης
βρῇς τὸ φαρμάκι τὸ πικρὸ στὸν πάτο ποῦ θολώνει,
λέγε διπλόνοντας, καρδιά, τ' ἀντίδοτο τῆς νειότης:
—Ἔλυωσ' ὁ πόνος ὁ παληὸς μὲ τὸ παληὸ τὸ χιόνι!

ΑΓΓΕΛΟΣ ΣΗΜΗΡΙΩΤΗΣ

ΕΘΝΙΚΗ ΙΕΡΑΡΧΙΑ

Ἡ Α. Σ. ὁ Μητροπολίτης Σαράντα Ἐκκλησιῶν

Κ)ος ΑΓΑΘΑΓΓΕΛΟΣ

(Κατὰ κόσμον Ἐμμανουὴλ Παπαναστασιάδης)

Μία ἐξέχουσα προσωπικότης ἐπὶ τέταρτον αἰῶνος ὑπηρετοῦσα τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸ ἔθνος. Στρατιώτης πιστός, λευΐτης τίμιος, ἐνάρετος, πνευματικὸς ἀρχηγὸς ἐργαζόμενος ἀθορύβως καὶ ξένος πρὸς πᾶσαν ἐπίδειξιν. Οὐδέποτε γνωρίσας τὴν ζωὴν τῆς χλιδῆς καὶ ραστώνης, ἀπὸ τῆς ἐφηβικῆς αὐτοῦ ἡλικίας διέρχεται ὡς ἥρως τὸν ἀκανθώδη τῆς ζωῆς δρόμον πιστὸς στρατιώτης τῆς Ἐκκλησίας καὶ προστάτης ἅμα οἰκογενείας.

Γεννηθεὶς τὸ 1865 ἐν Κυδωνίαις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, τῇ πόλει ταύτῃ, ἐν ᾗ πλανῶνται αἱ σκιαὶ τῶν ἀειμνήστων τοῦ ἔθνους ἀνδρῶν Γρηγορίου τοῦ Σαράφη, Θεοφίλου τοῦ Καΐρου καὶ ἄλλων, ἔσχε πατέρα τὸν εὐσεβέστατον καὶ ἐνάρετον ἱερέα Ἀναστάσιον, τὸν Μυριὴλ αὐτὸν τῶν Κυδωνιῶν. Μετὰ τὸ πέρας τῶν ἐν τῇ γε-

νετείρα σπουδῶν του εἰσήχθη εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν Χάλκης καὶ κατόπιν τετραετοῦς ἐκεῖ φοιτήσεως εἰς τὴν φιλολογικὴν Σχολὴν τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου. Διδάκτωρ τῆς Φιλολογίας γενόμενος καὶ Ἀρχιμανδρίτης ἤδη, καθόσον ἀπὸ μαθητὴς τοῦ Γυμνασίου εἶχε χειροτονηθῇ διάκονος, διωρίσθη καθηγητὴς τῶν ἱερῶν καὶ φιλοσοφικῶν ἐν τῷ Γυμνασίῳ Κυδωνιῶν, διατελῶν συγχρόνως τακτικὸς ἱεροκῆρυξ καὶ Ἀρχιερατικὸς Ἐπίτροπος τῶν Μητροπολιτῶν Ἐφέσου Ἀγαθαγγέλου τοῦ Μάγνητος, Κωνσταντίνου τοῦ Βαλλιάδου, τοῦ εἶτα Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου καὶ Ἰωακείμ τοῦ Εὐθυβούλη. Μετὰ ἐννεαετῆ εὐδόκιμον ἐν Κυδωνίαις ὑπηρεσίαν, ἥτις ἀφῆκε τὰς ἀρίστας τῶν ἀναμνήσεων, προσκληθεὶς ὑπὸ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Κωνσταντίνου τοῦ Ε'. διωρίσθη Προϊστάμενος Τσιβαλίου. Ἐπὶ τετραετίαν διαμείνας ὡς τοιοῦτος διετέλει συγχρόνως καὶ μέλος τοῦ ἐν τοῖς Πατριαρχείοις Πνευματικοῦ Δικαστηρίου, ὅτε ἰδιαζόντως ἐξετιμήθη ἡ εἰλικρίνεια, ἡ ἀμεροληψία καὶ τὸ φιλοδίκαιον αὐτοῦ. Ἡ ἀνεπίληπτος καὶ ἀξιοπρεπὴς πολιτεία του καὶ αὐτὸ τὸ κήρυγμά του εἵλκυσαν ἰδιαιτέρως τὴν ἐκτίμησιν τοῦ Μητροπολίτου Σμύρνης κ. Βασιλείου, ὄντος τότε συνοδικοῦ. Ὅθεν τῇ 13Μαΐου 1903 ἐξελέγη Ἐπίσκοπος Ἐλαίας καὶ ἐστάλη εἰς τὴν Πρωτεύουσαν ταύτην τῆς Ἰωνίας, ἔνθα διέμεινεν ἐπὶ δύο ἔτη τὸν ἀγῶνα τοῦ καλοῦ ἀγωνιζόμενος. Χηρευσάσης τῆς Χωρεπισκοπῆς Πέραν ἡ Α. Θ. Παναγιότης ὁ Οἰκ. Πατριάρχης Ἰωακείμ ὁ Γ'. προσεκάλεσεν αὐτὸν καὶ τὸν διώρισεν εἰς τὴν ἐν λόγῳ θέσιν, ἔνθα ἐπὶ ἑξαετίαν εἰργάσθη εὐδοκιμώτατα

Ἡ ἑξαετὴς διαμονή του ἐν τῇ δυσδιοικήτῳ καὶ μεγάλῃ κοινότητι τοῦ Πέραν ὀφείλεται εἰς τὸ πρᾶον καὶ μειλίχιον τοῦ χαρακτῆρός του καὶ εἰς τὴν διοικητικήν του ἱκανότητα. Τῇ 25 9βρίου 1910 χηρευσάσης τῆς ἕδρας τοῦ Μητροπολίτου Σαράντα Ἐκκλησιῶν ἐξελέγη Μητροπολίτης τῆς Θρᾳκικῆς ταύτης ἐπαρχίας.

Ὁ Βυζαντινὸς τύπος, ὁ παρακολουθήσας ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὸ ἔργον τῆς Α. Σεβασμιότητος, πολλάκις λαβὼν ἀφορμὴν νὰ κάμῃ εὔφημον περὶ αὐτοῦ μνείαν, ἔπλεξεν ἁρμοδίως τὸ ἐγκώμιον Αὐτῆς ἐπὶ τῇ ἐπαξίᾳ προαγωγῇ του, ἡ δὲ ἔγκριτος ἐφημερὶς «Ἀμερόληπτος» ἐξαίρουσα τὴν ὁρᾶσιν αὐτοῦ γράφει ἐπὶ τῇ ἀναχωρήσει του τὰ ἑξῆς: «Ἡ ἀναχώρησις τοῦ πρῴην Ἐλαίας θὰ ἀφήσῃ βαθεῖαν θλῖψιν παρὰ τῷ ἀρχαίῳ ποιμνίῳ του, καὶ θὰ περιβάλῃ μὲ σκιὰν πένθους τὴν ἐγγίζουσαν περίοδον τῶν μεγάλων ἡμερῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ, καθ' ἃς ἤρχετο εἰς στενὴν καὶ ἐγκάρδιον συνάφειαν μετὰ τῶν ἐνοριτῶν του, ἀγαπώντων ἐν αὐτῷ τὸν ἀνεπίληπτον ἱερέα, ὅστις περιέβαλλε δι' αἴγλης ὑπερόχου τὴν ἐπισκοπὴν ἣν τῷ ἐνεπιστεύθησαν. Δὲν ἀμφιβάλλομεν ὅτι ὁ νέος Μητροπολίτης Σαράντα Ἐκκλησιῶν θ' ἀποβῇ τὸ σεμνὸν ἀγλάϊσμα τῆς νέας του Μητροπόλεως. Σπανίως ἀρετὴ μᾶλλον ἁπλῆ, μᾶλλον μετριόφρων, σπανίως διοικητικὴ ἱκανότης, μᾶλλον μεθοδική,

μᾶλλον πεφωτισμένη, μᾶλλον ἀθόρυβος, ἐκόσμησε τὸν θρόνον τοῦ Οἰκουμενικοῦ κλίματος, εἴμεθα δὲ πεπεισμένοι ὅτι ἡ Α. Σ. θὰ κατακτήσῃ τὴν νέαν ἐπαρχίαν του ἐξ ἴσου ταχέως καὶ ἀσφαλῶς ὡς κατέκτησε τοὺς ἀρχαίους ἐνορίτας του».

Τοιοῦτος ὁ διαπρεπὴς ἱεράρχης, τέκνον ἐκλεκτὸν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ὑπὲρ τῆς ἐν γένει πνευματικῆς προόδου τῆς ὁποίας ἔχει τάξῃ τὸ ἐθνικὸν αὐτοῦ πρόγραμμα. Ἡ διεύθυνσις τοῦ «Μικρασιατικοῦ» μεθ' ὑπερηφανείας κοσμοῦσα τὰς σελίδας τοῦ βιβλίου διὰ τῆς σεπτῆς ταύτης φυσιογνωμίας εὐελπις διορᾷ τὴν εἰς ἀνώτερα ἐκκλησιαστικὰ ἀξιώματα προαγωγὴν αὐτοῦ ἐπ' ἀγαθῷ τῆς ἐκκλησίας καὶ τοῦ ἔθνους.

Μαργαρῖται ἀπὸ τὰ ἀρχεῖα τῆς Ἡγεμονίας

ΙΑΤΡΟΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΕΚΘΕΣΙΣ

Ὁ ὑποφαινόμενος Κ. Ἰωαννίδης ἀναγνωρισμένος ἐμπειρικὸς ἰατρὸς τὴν δεκάτην πρώτην Ἰανουαρίου τοῦ τρέχοντος μηνὸς μέσα τὰ μεσάνυχτα ἦλθεν ἡ σήζυγος τοῦ Νικήτα Σχοινᾶ εἰς τὴν οἰκίαν μου καὶ ἐκτύπησε τὴν θύραν ἐν ᾧ ἐκοιμώμην. Τῆς εἶπα «Ποῖος εἶνε ὁποῦ κτυπᾶ» καὶ μοῦ εἶπεν δ' ὅτι εἶμαι σύζυγος τοῦ Νικήτα Σχοινᾶ» καὶ τῆς εἶπα «τί ἀγαπᾶτε» καὶ μοῦ εἶπε «ὅτι θέλει νὰ σηκωθῶ νὰ ὑπάγω νὰ σηκωθῶ νὰ ἐπισκεφθῶ τὸν σύζυγόν της». Τῆς εἶπα «τί πάσχει» καὶ μοῦ εἶπε «ὅτι τὸν ἐκτύπησαν καὶ τοῦ ἔσπασαν τὸ κεφάλι του» καὶ τῆς εἶπα «ἐγὼ δὲν εἶμαι ἁρμόδιος νὰ ἔλθω εἶνε τοῦ ἰατροῦ τοῦ ἐπιστήμονος» καὶ μοῦ εἶπε «ὅτι ὑπῆγε ἀλλ' ἐκεῖνος ἀσθενεῖ καὶ μὲ ἔστελλε εἰς ἐλόγου σας» τότε λοιπὸν ἀφ' οὗ μοῦ εἶπεν αὐτὰ προθύμως ἐσηκώθην καὶ τῆς εἶπα «πᾶμε» ἐπήγαμε κατ' εὐθεῖαν εἰς τὸ φαρμακεῖον καὶ ἐπῆρα τὰ φάρμακα καὶ ἐπήγαμεν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ πάσχοντος καὶ εὗρον αὐτὸν κραπαλέον προσποιοῦντας τὸν κίνδυνον, ἀλλὰ μεθύων. Εὗρον δύο κατὰ τὸ κρανίον τραύματα ἀνὰ μέσον μέτωπον καὶ ἑνὸς ἐβαλσάμωσα· ἀλλὰ ἀκίνδυνα καὶ ἀσήμαντα καὶ δὲν ἔφερον ἀνικανότητα πρὸς τὴν ἐργασίαν εἰμὴ δύο ἡμέρας καθὼς καὶ ὁ παθὼν ὁμολογεῖ.

Ἐν Μαραθοκάμπῳ Σάμου τῇ 19 Ἰανουαρίου 1879

Ὁ ἐμπειρικὸς ἰατρὸς

Κ. ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ

ΜΙΑ ΑΠΟΙΚΙΑ

Μικροὺς χυμοὺς ἀντλεῖ ἀπὸ τὰ κρυσταλλώδη τοῦ Εὐρώτα ρεῖθρα τὸ εὐθαλὲς φυτὸν τῆς ροδοδάφνης τῆς ἀγρίας.

Τῆς Λακεδαίμονος ἡ νέα γενεά, ἥτις καύχημα καὶ στήριγμα καὶ δόξα πάσης χώρας ἠδύνατο ν' ἀποβῇ, τῶν εὐσταλῶν νεανιῶν ὁ ζηλωτὸς ἐσμός, ὅστις διὰ τὴν ἀγάπην τῆς πατρῴας γῆς, αὐθόρμητος προτάσσει τὸ ζῶν προτείχισμα τῶν νεαρῶν του στέρνων, οἱ νέοι εἰς ὧν τὸ διαυγὲς ὄμμα λαμπυρίζουσιν αἱ θεῖαι ἀκτῖνες πόθων εὐγενῶν, καὶ τὸ σελάγισμα ὀνείρων φευγαλέων, πικροὺς ἀπὸ τῆς γενετείρας λογισμοὺς ἀντλοῦν.

Τὰ ὑπερήφανα τῆς Λακεδαίμονος τέκνα ἤδη σκέπτονται νὰ ὁπλισθῶσι κατὰ τῆς πατρίδος των.

Τίς τῶν ἀσαλεύτων νόμων τῆς φύσεως παρεκτροπή, τὴν νέαν ταύτην γενεάν, μίσους σφοδροῦ κατὰ τῶν συμπατριωτῶν ἐπότισε;

Εἰς τὴν ἀρχαίαν τοῦ Λυκούργου πολιτείαν, ἔνθα πάντες ἀπήλαυον τὰ ἀγαθὰ τῆς εὐνομίας, ἅπερ ἡ ἀγαστὴ σοφία τοῦ πατριώτου νομοθέτου τοῖς ἐδώρησε, τὴν πόλιν ἥτις, θαρροῦσα εἰς τὴν ἀνδρείαν τῶν τέκνων της, ἀπηξίωσε νὰ περιβληθῇ μὲ τῶν τειχῶν τὸ λίθινον ἔρκος, κατά τίνος οἱ νέοι οὗτοι τρέφουσι παράπονα; Ὦ πόλεμε ἐμφύλιε, πόσα δεινὰ συνεπιφέρεις; Οἱ Λακεδαιμόνιοι ἀπὸ μακρῶν ἐτῶν ἤδη διέβησαν τὸ σύνορον, ὅπερ ὁ ἀσθενὴς τοῦ Παμίσου ροῦς ἐχάραξε μεταξὺ τῆς χώρας των καὶ τῆς ὁμόρου Μεσσηνίας, καὶ εἰσέβαλον εἰς τὴν ξένην γῆν. Εἶχον ὠμόσει ὅτι, μηδὲ τοῦ πολέμου τὸ μῆκος, μηδὲ αἱ συμφοραὶ θὰ ἠνάγκαζον αὐτοὺς νὰ ἐπιστρέψωσι πρὶν ἢ κυριεύσωσι τὴν χώραν.

Τὴν Ἀμφειαν τὴν εὔυδρον, τὸ ἰσχυρὸν προπύργιον τῆς Μεσσηνίδος γῆς ἀπὸ πολλοῦ κατέλαβον.

Εἰς οὐδὲν ὠφέλησε ἡ αἱματηρὰ θυσία τῆς παρθένου κόρης τοῦ Ἀριστοδήμου.

Ἐν τῷ λιμῷ τοῦ Ἄρεως, μετὰ τοῦ συνήθους ἀμητοῦ, ἓν θάλλον ἄνθος ἐκ τοῦ γένους τῶν Αἰπυτιδῶν ἀδίκως ἐθερίσθη, καὶ ὁ πατὴρ ὁ σπεύσας νὰ προσφέρῃ τὸ ἐξιλαστήριον θῦμα εἰς τοὺς Ὀλυμπίους θὰ μεταμεληθῇ διὰ τὴν ἀνωφελῆ θυσίαν. Ἀλλὰ καὶ οἱ νικῶντες ὑποφέρουσι τὰ δεινά, ἅπερ ἡ μοῖρα ὥρισεν ὡς ἀντίποινα τῶν ἡττημένων.

Αἱ ἑστίαι των ἐγκατελείφθησαν ἔρημοι, αἱ γυναῖκες μόναι.

Τί θὰ ἀπήντας τώρα εἰς τὸν ξένον ὦ Γεράδα, Σπαρτιάτα παλαιέ, ὅστις τόσην εἶχες πίστιν εἰς τὰ ἱερὰ τοῦ γάμου θέσμια παρὰ τοῖς συμπολίταις σου;

Ὁ ἀθετῶν τὰ καθήκοντά του ἐν τῷ γάμῳ, ἔλεγες γελῶν, διὰ ν' ἀποδείξῃς τὸ ἀδύνατον, τιμωρεῖται νὰ θύσῃ βοῦν, ὅστις ὑπερκύψας τὸ Ταΰγετον ἐκ τοῦ Εὐρώτα πίεται! Πλὴν τώρα τί θὰ ἔλεγες;

Ἡ ἐμπόλεμος αὐτὴ κατάστασις, πόσα ἔκρυθμα ἐδημιούργησεν, ὧν τὸν ἀντίκτυπον θὰ αἰσθανθῶσιν ἄλλοι.

Διότι πειθόμενοι εἰς τὰς μομφὰς καὶ αἰτιάσεις τῶν γυναικῶν, αἵτινες βαρέως ἔφερον τὴν μόνωσιν, καὶ ἵνα μὴ λειπανδρήσῃ τελείως ἡ πόλις, οἱ Σπαρτιᾶται, κωλυόμενοι ὡς ἐκ τοῦ ὅρκου, ὅπως ἐπιστρέψωσιν εἰς τὰς οἰκίας των, ἔπεμψαν ἐκ τοῦ στρατοπέδου τοὺς νεωτέρους πολεμιστάς, ὅσοι παῖδες ὄντες ἐν ἀρχῇ τοῦ πολέμου, δὲν εἶχον συμμετάσχει τοῦ ὅρκου, προστάξαντες αὐτοὺς νὰ συνοικήσωσι μετὰ τῶν γυναικῶν αὐτῶν καὶ παρθένων.

Καὶ ἰδού, ἀπόντων τῶν νομίμων συζύγων, ἐπὶ ἔτη μακρὰ διὰ τὸν πόλεμον τῆς Μεσσηνίας, νέα γενεὰ ἦλθεν εἰς τὸ φῶς, πληθὺς νόθου νεολαίας, οὓς Παρθενίους ἐκάλουν. Καὶ οἱ Παρθένιοι αὐτοί, τὰ τέκνα ἀνόμων ἐρώτων, διεκδικοῦσι νῦν τὰ αὐτὰ πρὸς τοὺς νομίμους πολίτας δικαιώματα, τὴν ἰδίαν θέσιν εἰς τὴν οἰκογενειακὴν ἑστίαν, εἰς τὰ δημόσια ἀξιώματα, εἰς τὸ πολεμικὸν στάδιον, οὗτινος ἡ δόξα ἔσται τὸ πολυτίμητον γέρας.

Μετὰ τὸ πέρας τοῦ πολέμου, οἱ ἐπιστρέψαντες Σπαρτιᾶται, εἰς τοῦ Ἀράκου πειθόμενοι τὰς προτροπὰς καὶ πρὸ τῆς ἀνάγκης φιλοτιμούμενοι, ἀνεγνώρισαν ὀλίγα δικαιώματα εἰς τοὺς νέους τούτους.

Ἀλλὰ ὀλίγον κατ' ὀλίγον, καθὼς συμβαίνει πάντοτε. ὁπότε φυσικὴ συμπάθεια καὶ κλίσις δὲν ὑπαγορεύει τὰ αἰσθήματα, ἀλλὰ ἀνάγκη πολιτική, ἣν ἐπιβάλλει ἡ πειθώ, ἡ δικηγόρος θεά, ἀντὶ τῆς αὐθορμήτου φωνῆς τῆς φύσεως, ἡ ζωὴ ἀπέδειξε ὅτι δὲν ἦτο δυνατὴ αὐτὴ ἡ συμβίωσις.

Διὰ τοὺς νοθογενεῖς δὲν ὑπῆρχε θέσις εἰς τὴν οἰκογενειακὴν ἑστίαν, εἰς τὰ δημόσια ἀξιώματα μόνον οἱ γνήσιοι ἦσαν δεκτοί, εἰς τὰ συσσίτια, εἰς τὰ γυμνάσια παρηγκωνίζοντο, τὸ στάδιον τῆς δόξης ἔφραττε ζηλοτύπως τὴν στενὴν καὶ κοπιώδη ἀνωφέρειάν του πρὸ τῶν Παρθενίων.

Πικροὺς χυμοὺς ἀντλεῖ ἀπὸ τὰ κρυσταλλώδη τοῦ Εὐρώτα ρεῖθρα τὸ εὐθαλὲς φυτὸν τῆς ροδοδάφνης τῆς ἀγρίας.....

***

Αἱ πλατύφυλλοι τῆς Πλατανίστου πλάτανοι, τὰς καυστικὰς τοῦ θείου πυρσευτῆρος ἀψηφοῦσαι ἀκτῖνας, προσπαθοῦσι ν' ἀνεγείρουν μὲ τὰς ἀσθενεῖς παλάμας των, δεύτερον θόλον ὑπὸ τὸν κυανοῦν τοῦ οὐρανοῦ.

Ὑπὸ τὰς εὐσκίους πλατάνους συνῆλθαν οἱ Παρθένιοι διὰ νὰ γυμνασθῶσι.

Καὶ Φάλανθος ὁ τοῦ Ἀράκου, ἀπὸ τοῦ θείου Ἡρακλέους τὸ γένος

ἕλκων, οἶκτον αἰσθανόμενος πρὸς τοὺς νέους, τάσσεται προστάτης αὐτῶν καὶ ὑπερασπιστής.

—«Νέοι, μὴ πλέον ἀναμένομεν, τοῖς ἔλεγε. Ἐλευθερίαν ἢ δουλείαν; Τί προτιμᾶτε; Μέση ὁδὸς δὲν ὑπάρχει, θὰ σᾶς καταντήσουν εἰς τὴν θέσιν τῶν εἱλώτων. Αἱ συσσωρευμέναι δυνάμεις τῆς πολιτείας συμπάσης, εἰς τοῦτο τείνουσι, θέλουν νὰ βαρύνουν ἐπὶ τῶν νέων ὤμων σας τὸ φορτίον τῆς δουλείας. Ἐγεννήθητε ἐλεύθεροι ὅσον καὶ ἐκεῖνοι, καὶ ἱκανοὶ νὰ ὑπερασπίσητε τὰ δικαιώματά σας, τὰ ὁποῖα σᾶς ἀρνεῖται ἡ πολιτεία. Ζωὴν ζητεῖτε μὲ ἐλευθερίαν. Καὶ ἂν ἡ πατρίς μας, σᾶς ἀρνεῖται αὐτὰ τὰ δῶρα θά σᾶς βοηθήσω ἐγὼ διὰ νὰ τὰ κατακτήσωμεν μὲ τὰς χεῖράς μας».

Καὶ ἡ φωνὴ τοῦ Φαλάνθου ἀντήχησε εἰς τὰ στήθη ὅλων τῶν νέων ἐκείνων.

Ἦσαν ὅλοι ἕτοιμοι νὰ ὁπλισθῶσι, ἵνα ἀποσπάσουν διὰ τῆς βίας ἀπὸ τοὺς συμπατριώτας των, ὅτι ἠρνοῦντο τώρα εἰς αὐτούς, καὶ νὰ δημιουργήσουν μόνοι τὴν θέσιν των εἰς τὴν πολιτείαν, ἀψηφοῦντες τὴν ἰσχὺν τῶν κειμένων νόμων, καὶ ἀδιαφοροῦντες διὰ τὰς συνεπείας τοῦ παρατόλμου κινήματος...

Αἱ πλατύφυλλοι τῆς Πλατανίστου πλάτανοι, τὰς καυστικὰς τοῦ θείου πυρσευτῆρος ἀψηφοῦσαι ἀκτῖνας, προσπαθοῦσι ν' ἀνεγείρουν μὲ τὰς ἀσθενεῖς παλάμας των, δεύτερον θόλον ὑπὸ τὸν κυανοῦν τοῦ οὐρανοῦ.

***

Τὰ Ἰακίνθια τελοῦνται ἐν Ἀμύκλαις, ὡς συνήθως, εἰς μνήμην τοῦ ὡραίου νεανίου, ὃν ἄκων ὁ Ἀπόλλων ἐφόνευσε.

Τὰ σφάγια ἐτελέσθησαν, καὶ τὰ ὀπτώμενα κρέατα ἀναπέμπουν εὐῶδη κνίσσαν πρὸς τοὺς διαυγεῖς αἰθέρας.

Μετὰ τὴν πρώτην ἡμέραν πένθους, σήμερον εἶνε ἡμέρα πανδήμου εὐωχίας. Αἱ θεωρίαι τῶν εὐμελῶν παρθένων πρὸ τῶν ἀνθοστεφῶν βωμῶν παρήλασαν. Οἱ ἀγῶνες τῆς μουσικῆς τώρα θ' ἀρχίσουν.

Τὴν στιγμὴν ταύτην ἑκατοντάδες νέων ἀναμένουν ἀπὸ τὸν Φάλανθον νὰ δώσῃ τὸ συμπεφωνημένον σύνθημα, καλύπτων τὴν κεφαλήν μὲ τὴν κυνῆν του, διὰ νὰ ἀρχίσουν τὴν στάσιν.

Ἀλλ' ἐνῷ ὁ Φάλανθος ἑτοιμάζεται ἤδη νὰ περιτεθῇ τὴν κυνῆν, καὶ εἰς τὰ χείλη του πτερυγίζει τὸ σύνθημα τῆς αἱματηρᾶς ἐκδικήσεως, ἐγείρεται βροντώδης ἡ φωνὴ τοῦ τῶν ἀγώνων δημοσίου κήρυκος.

—«Φάλανθε, ἐν ὀνόματι τῶν θεῶν, στῆθι!» Τὸ κίνημά των εἶχεν ἀνακαλυφθῇ.

Ἡ χεὶρ ἡ ἕτοιμος νὰ πλήξῃ τοὺς ἀδελφοὺς κατέπεσε.

Δὲν συγκρατεῖ ὁ φόβος χεῖρα εὐγενῆ, ἥτις ὑψοῦται ἐν ἐκδηλώσει ὑπερτάτης διαμαρτυρίας κατὰ τῶν ἀδίκων βουλῶν τοῦ οὐρανοῦ, καὶ καταπίπτει ἀποφασισμένη νὰ πατάξῃ τὰ νοητὰ τῆς ἀδικίας αἴτια.

Ἴσως τοῦ κήρυκος ἐκείνου ἡ φωνή, ὡς ἀπήχησις τῆς ἰδίας του συνειδήσεως, ἀφύπνισε εἰς τὸν νέον τὴν συναίσθησιν τοῦ παρανόμου ἔργου, ὅπερ ἔμελλε νὰ συντελέσῃ. Ἴσως ἡ διχογνώμων ἀμφιβολία,

ὡμίλησε εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τὴν διφωνόν της γλῶσσαν, ὅτε μὲν πείθουσα αὐτὸν διὰ τὴν ἱερότητα τοῦ σκοποῦ του, ὅτε δὲ ἀποτεινομένη πρὸς αὐτόν, ὡς πρὸς κοινὸν δολοφόνον, ὡς πρὸς προδότην ἀπότρεπτον!

Ἴσως ὠπισθοδρόμησε πρὸ τῆς μελλούσης αἱματοχυσίας, ἴσως ἡ ἀγάπη πρὸς τὴν πατρίδα, ἂν καὶ ἀδικοῦσαν ὑπερίσχυσε, πατρίδα ἣν ἔβλεπε ἐν ἐκείνῃ τῇ λαμπρᾷ ἡμέρᾳ τῆς πανηγύρεως ἀπαστράπτουσαν ἐν τῇ ἐκπάγλῳ αἴγλῃ της. Ἴσως τὸ ἐπιβλητικὸν μεγαλεῖόν της τῷ ἐνέπνευσε σέβας ἰσχυρότερον πρὸς τὴν εὐνομίαν τῆς χώρας, ἥτις καθίστα τόσον ὑπερήφανα τὰ τέκνα της.

Μάτην ἀναμένουν οἱ Παρθένιοι τὸ σύνθημα τοῦ ἀρχηγοῦ των.

Ὁ Φάλανθος ἵσταται ἀκίνητος, ἀναποφάσιστος, ἀμφιγνωμῶν.

Τὸ κίνημά των εἶχε προδοθῇ. Οἱ νέοι συνελήφθησαν....

Τὰ Ἰακίνθια ἐτελέσθησαν ἐν Ἀμύκλαις. ὡς συνήθως, εἰς μνήμην τοῦ ὡραίου νεανίου, ὃν ἄκων ὁ Ἀπόλλων ἐφόνευσε.

***

Τῶν μελισσῶν τὸ ξανθὸν σμῆνος, πρὸς ἀγαθὸν τῆς πολιτείας, ὑπὸ νέον ἀρχηγὸν ἀπομακρύνεται τῆς μητρικῆς κυψέλης.

Οἱ γέροντες τῆς Σπάρτης ἀπεφάσισαν τὴν ἔξωσιν τῶν Παρθενίων.

Χαῖρε γῆ προσφιλής, ὅπου ἀπὸ παιδικῆς ἡλικίας εἰθίζοντο εἰς τὰ ἔργα τοῦ πολέμου, ἠσκοῦντο εἰς τὰς παλαίστρας, ἢ διέσχιζον τὰ ψυχρὰ ὕδατα τοῦ Εὐρώτα κολυμβῶντες.

Ἔπρεπε τώρα, συνασπισθέντες περὶ τὸν προστάτην ἀρχηγόν των Φάλανθον, πρὸς τὸ κοινὸν καλόν, ν' ἀποδημήσουν, καταλείποντες εἰς τοὺς ἄλλους ὅλα τὰ ἀγαθὰ τῆς τακτικῆς καὶ ῥυθμισμένης ζωῆς τῶν κτηθεισῶν συνηθειῶν, τῆς ἡσυχίας τῆς κυψέλης.

Πέραν τῶν ἀποκρήμνων πλευρῶν τοῦ Ταϋγέτου, πέραν τοῦ Μαινάλου, ὅπου τὴν νύκτα ἀντήχουν οἱ ἦχοι τῆς σύριγγος τοῦ αἰγόποδος θεοῦ, εἰς τὰς φιλοξένους τῆς Ἀρκαδίας κλιτεῖς θὰ ἦσαν ἴσως ἐλεύθεροι νὰ ἐκλέξουν νέαν πατρίδα, νὰ στήσουν ῥίζας βαθείας μελλούσης πολιτείας.

Μία γωνία γῆς ἑλληνικῆς, εἰς τὴν ὀρεινὴν Ἀρκαδίαν, ἢ παρὰ τὸν Αἰγιαλόν, παρὰ τὴν εὐλίμενα ἀκτὴν τῆς Κορινθίας γῆς θὰ ἐδέχετο ἴσως φιλοστόργως τοὺς ἐξορίστους Δωριεῖς, θὰ ἤνοιγε τοὺς κόλπους της εἰς τὰ σφριγηλὰ τῆς Λακεδαίμονος τέκνα, διὰ νὰ ἀντλήσουν ἀπὸ τὰς πολυχεύμονας τῆς φύσεως πηγάς, τροφήν, στέγασμα, βίον.

Καὶ ὁ Φάλανθος, μὴ θέλων νὰ ἐκθέσῃ τοὺς συντρόφους του εἰς κινδύνους ἀνωφελεῖς, ἔπεμψε νὰ συμβουλευθῇ τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν, ἂν ἐπετρέπετο αὐτοῖς νὰ καταλάβωσι τὴν μεταξὺ Κορίνθου καὶ Συκιῶνος χώραν. Εἰς τὴν ἀντίθετον ἄκραν τῆς Πελοποννήσου, τόσον μακρὰν ἀπὸ τῆς Λακεδαίμονος ἤλπιζον ὅτι οἱ θεοὶ θὰ ἐπέτρεπον εἰς αὐτοὺς νὰ ἱδρύσουν τὴν ἀποικίαν των.

Πλὴν δυστυχεῖς Παρθένιοι!

Ἡ ζωή σας ἐλογίζετο κακὸν εἰς τὴν κοινὴν πατρίδα. Ἡ ὕπαρξίς σας ἦτο ἄρα συμφορά; Ἡ ὁρμητικὴ νεότης σας ἦτο τάχα ἀπειλὴ

κατὰ τῶν ἄλλων; Ἡ ἀπάντησις τοῦ μαντείου τῶν Δελφῶν ἦλθε ρητή.

Ὁ Φάλανθος μὲ τοὺς συντρόφους του ἔπρεπε νὰ ἐγκασταθοῦν ἔξω τῶν ὁρίων τῆς ἑλληνίδος γῆς, ν' ἀποικήσουν παρὰ τὰς ἀκτὰς τῆς Ἰταλίας, εἰς τὴν εὔφορον τοῦ Τάραντος χώραν, καὶ ὁ χρησμὸς ὑπέσχετο ὅτι ἤθελον καταστῇ ἡ μάστιξ τῶν ἐκεῖ οἰκούντων Ἰαπύγων.

Ἀλλ' ἀράγε ἤθελον κατορθώσει ἄχρι τέλους νὰ κυριεύσουν τὴν ἐκεῖ χώραν, ἢ ἤθελον ἐκδιωχθῇ ἐκεῖθεν καὶ ὑποφέρει μυρίας βασάνους, ἕως ὅτου εὕρουν τὸ κατάλληλον μέρος πρὸς συνοικισμόν; Ὁ χρησμὸς οὐδὲν τὸ σαφὲς ἐδήλωσεν εἰς τὸν Φάλανθον ἢ μόνον ὅτι θὰ κυριεύσῃ τὴν χώραν καὶ πόλιν ὅταν αἰσθανθῇ βροχὴν ἐν καιρῷ εὐδίας, «ὑετὸν ὑπὸ αἴθραν».

Ὦ τοῦ χρησμοῦ ὕπουλον καὶ διφορούμενον πνεῦμα! Ὦ εἰρωνία!

Ὁ Θεὸς κρυψίνους καθὼς πάντοτε, δὲν ἔλεγε εἰς αὐτοὺς φανερὰ τὴν σκέψιν του:

Ὅταν ὑπὸ αἴθραν αἰσθανθῶσιν βροχὴν τότε θὰ κυριεύσουν τὴν χώραν

Αὐτὸ δὲν ἰσοδυναμεῖ ἀράγε πρὸς ἀρνητικὴν ἐγκαρδίωσιν; Τὴν γριφώδη ταύτην ἀπάντησιν, δὲν ἔδωσεν ἀράγε ὁ θεός, μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ μὴ τοὺς ἀποθαρρύνῃ τελείως;

Καὶ οἱ Παρθένιοι ἀπεδήμησαν...

Τῶν μελισσῶν τὸ ξανθὸν σμῆνος πρὸς ἀγαθὸν τῆς πολιτείας, ὑπὸ νέον ἀρχηγὸν ἀπομακρύνεται τῆς μητρικῆς κυψέλης.

***

Εἶν' ἡ θεόπεμπτος ἐλπὶς τὸ ἔρμασμα τὸ ἀσφαλὲς εἰς τὰ κλυδωνιζόμενα ἀπὸ τοὺς σάλους τῆς ζωῆς βροτῶν τλήμονα γένη.

Εἰς τύχας νέας ἐρρίφθησαν τὰ ἐξόριστα τῆς Σπάρτης τέκνα. Αἱ εὔσκαλμοι νῆες ἔφερον αὐτὰ διὰ μακροῦ καὶ κοπιώδους πλοῦ πρὸς τὰς ἀκτὰς τῆς Ἰταλίας, εἰς τὰς χώρας τῶν ἀγρίων Μεσσαπίων, ἃς συνύφκησε ὁ μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ ἐκ Κρήτης ὁρμηθεὶς Ἰάπυξ, πρὸ χρόνων ἀμυθεύτων.

Οὐδὲν ἀγαθόν, ἐκτὸς τῶν ὅπλων των, συναπεκόμισαν ἐκ τῆς πατρίδος. Οὐδὲ περιουσίαν, οὐδὲ οἰκείων εὐχάς, οὐδὲ φιλτάτων ἀναμνήσεις, οὐδὲ γερόντων εὐλογίας. Τὸν Φάλανθον μόνον ἠκολούθησε εἰς τὰς νέας του τύχας, ἡ ἀφωσιωμένη του σύντροφος Αἴθρα, τὸ μόνον του ἀγαθόν. Παρὰ τὴν εὔκολπον τοῦ Τάραντος πόλιν, τοῦ ἥρωος ὃν ὁ Ποσειδῶν ἐγέννησε, οἱ Λακεδαιμόνιοι ἀπεβιβάσθησαν. Δὲν ἦσαν ἀφιλόξενοι οἱ τῶν χωρῶν ἐκείνων κάτοικοι, Σαλεντινοὶ καὶ Ἰάπυγες· ἀλλ' ὅταν ἐννόησαν ὅτι σκοπεύουσιν οἱ νέοι νὰ ἐγκατασταθῶσιν ἐκεῖ, ἤρχισαν ν' ἀνησυχοῦν.

Οὐδὲν καλὸν προοιωνίζοντο ἐκ τῆς ξενικῆς αὐτῆς ἐπιδρομῆς. Ἐκείνη ὅλη ἡ σφριγώδης νεολαία, θὰ μεταχειρίζετο ἀφεύκτως τὴν δύναμίν της ἵνα ἀδικήσῃ τοὺς αὐτόχθονας, ἵνα ἐκδιώξῃ αὐτοὺς τοῦ πατρίου ἐδάφους.

Οἱ μύρμηκες ἀνησυχοῦν ὅταν ἀπὸ τῆς γείτονος φωλεᾶς ἴδοῦν προσερχομένους ἐπισκέπτας. Οἱ αὐτόχθονες ἥρπασαν τὰ ὅπλα. Δὲν

ΑΘΗΝΑ
(Ἐκ τοῦ Μουσείου Ἀθηνῶν)

θὰ ἐπέτρεπον ἀναιμωτὶ εἰς τοὺς ἐπήλυδας νὰ καταλάβωσι τὴν χώραν των.

Οἱ Σπαρτιᾶται ἦσαν ἕτοιμοι διὰ πᾶσαν ἐπίθεσιν, διὰ πᾶσαν προσβολήν.

Ἐγνώριζον ὅτι τὸ ἀντίτιμον τῆς γῆς, ἣν ἔμελλον νὰ κατοικήσουν, τὸ ἀντίτιμον τῆς θέσεώς των ὑπὸ τὰς θαλπερὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου, ἔπρεπε νὰ ἐκχυθῇ θερμὸν ἀπὸ τὰ σφύζοντα τῶν φλεβῶν των ῥεῖθρα. Καὶ ὁ Φάλανθος ἠνόησε, ὅτι ἐὰν δὲν κατελάμβανε μὲ τοὺς συντρόφους του τὴν ὀχυρὰν θέσιν τοῦ φρουρίου τοῦ Τάραντος, ἦτο ἀδύνατος ἡ διαμονὴ καὶ ἡ ἐπικράτησίς των εἰς τὴν Ἰταλικὴν ἀκτήν.

Αἱ δυνάμεις λοιπὸν τῶν Παρθενίων συνεκεντρώθησαν τόρα εἰς τὴν ἐκπόρθησιν τοῦ φρουρίου τοῦ Τάραντος. Καὶ μετὰ ζέσεως ἐπεδόθησαν εἰς τὴν πολιορκίαν.

Εἰς τὰ διαυγῆ τῶν νέων ὄμματα ἀνέθορε ἡ ἀκτὶς τῆς ἐλπίδος, καὶ ἐπόμενοι ταῖς θείαις τοῦ Ἀπόλλωνος βουλαῖς, ἦσαν βέβαιοι ὅτι θὰ νικήσουν.....

Εἶν' ἡ θεόπεμπτος ἐλπὶς τὸ ἔρμασμα τὸ ἀσφαλὲς εἰς τὰ κλυδωνιζόμενα ἀπὸ τοὺς σάλους τῆς ζωῆς βροτῶν τλήμονα γένη.

***

Ὁ γεωργὸς ἐμπιστευθεὶς εἰς τοὺς μαύρους κόλπους τῆς γῆς τὴν ἐλπίδα τοῦ ἀναμενομένου ἀμητοῦ, ὄμμα ἐταστικὸν ὑψοῖ πρὸς τὰς οὐρανίας ἐκτάσεις καὶ ἐκεῖθεν ἀναμένει τὴν σύμπραξιν τῶν θείων στοιχείων, διὰ νὰ ἴδῃ εὐοδούμενον τὸ ἔργον τῆς καρποφορίας.

Καὶ ὁ Φάλανθος ταχθεὶς ὑπὸ τῶν ἀνεξερευνήτων βουλῶν τοῦ πεπρωμένου, ὅπως μεταφυτεύσῃ νέους βλαστοὺς εἰς τὰς τερπνὰς ἐκείνας χώρας, ἰδοὺ ὑψοῖ ἐταστικὸν τὸ ὄμμα πρὸς τὸν λάμποντα τῆς Ἰταλίας οὐρανόν, ἐπικαλούμενος τὰς δροσοβόλους τοῦ ὑετοῦ ρανίδας διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ πολυκαμάτου ἔργου του.

Πλὴν τὴν ἀτέρμονα κυανῆν ἔκτασιν οὐδὲ ἓν νεφύδριον τολμᾷ νὰ διασχίσῃ. Ὁ Φάλανθος, διὰ νὰ μὴ ἀποθαρρύνῃ τοὺς συντρόφους του, δὲν εἶχεν ἀνακοινώσει εἰς αὐτοὺς τὸ ὑστερόγραφον τοῦ θεοῦ, τὸ ὁρίζον ὅτι ὅταν αἰσθανθῶσι βροχὴν ἐν εὐδίᾳ, «ὑετὸν ὑπὸ αἴθραν», τότε θὰ καταλάβωσι τὴν πόλιν.

Καὶ ἐπὶ χρόνον μακρὸν ἀνενεοῦντο αἱ ὁρμητικαὶ ἔφοδοι, τὰ ἀκόντια συνετρίβοντο πρὸ τῶν ἀπορθήτων τειχῶν, οἱ λίθοι οὓς ἔβαλλον κατὰ τῶν ὑπερασπιστῶν τῆς πόλεως ἐπέστρεφον καὶ ἔπληττον αὐτοὺς τοὺς ἰδίους, καὶ ἡ ἀόριστος ὑπόσχεσις τοῦ Ἀπόλλωνος δὲν ἐπραγματοποιεῖτο.

Ὁ Φάλανθος ἤρχισε ν' ἀπελπίζεται.

Ἐκεῖνος εἶχε παρασύρει τοὺς νέους τούτους εἰς τὴν στάσιν, καὶ συνεπείᾳ τῆς στάσεως εἰς τὸν ἐκπατρισμόν, ἐκεῖνος ὑπεσχέθη εἰς αὐτοὺς νέαν γῆν, νέαν πατρίδα. Καὶ ὅτε εἰς τὰ ὄμματα τῶν νέων ἔβλεπε τὴν ἀπορίαν, τὴν ἐρώτησιν διατί βραδύνουν νὰ πραγματοποιηθοῦν τὰ ὑποσχεθέντα ἔλεγε μὲ ἐπιτεταγευμένον θάρρος.

—«Θαρρεῖτε, νέοι, τὴν ἐπομένην νύκτα θὰ κοιμηθῶμεν ἐντὸς τοῦ Τάραντος!»

Τὸ θάρρος τῶν Παρθενίων δὲν ἀπέλιπεν αὐτούς, ἀλλ' ἡ ὑπομονή των ἐξηντλήθη.

Ἕως πότε θὰ ἦσαν παίγνια τῶν θεῶν καὶ ἀνθρώπων;

Καὶ διὰ τελευταίαν φορὰν ὁ Φάλανθος τοὺς ἔλεγεν, μὲ φωνὴν σταθερὰν, συγκαλύπτουσαν τὴν ἐνδόμυχον ἀποθάρρυνσιν.

—«Θαρρεῖτε, νέοι, τὴν ἐπομένην νύκτα θὰ κοιμηθῶμεν ἐντὸς τοῦ Τάραντος!»

Ἀλλὰ πόσον ὁ οὐρανὸς ἐφειδωλεύετο τὰς ποθητάς του σταγόνας!..

Ὁ γεωργὸς ὄμμα ἐταστικὸν ὑψοῖ πρὸς τὰς οὐρανίας ἐκτάσεις καὶ ἐκεῖθεν ἀναμένει τὴν σύμπραξιν τῶν θείων στοιχείων διὰ νὰ ἴδῃ εὐοδούμενον τὸ ἔργον τῆς καρποφορίας.

***

Τί ἄρα νὰ ἐσήμαινε τοῦ θείου χρησμοδότου ἡ ῥῆσις ἡ ἀπόρρητος;

Μόνη ἡ ἀγάπη δύναται νὰ θεραπεύσῃ ὅσους ἐποτίσθησαν τὰ πικρὰ τῆς ἀστοργίας δηλητήρια.

Ὁ Φάλανθος ἐγκαταλείψας τὸ στρατόπεδον προσέρχεται εἰς τὴν σκηνήν του ὅπου ἡ Αἴθρα ἡ γυνή του τὸν ἀνέμενε.

Δὲν ἐφοβεῖτο ν' ἀποδείξῃ τὴν ἀποθάρρυνσίν του εἰς τὰ ὄμματα τῆς ἀγαπώσης γυναικός. Ἂν ἐνώπιον τῶν πολεμιστῶν καὶ συστρατιωτῶν του ὤφειλε νὰ δεικνύῃ πάντοτε τὸ μέτωπον ἀτάραχον τοῦ ἀρχηγοῦ καὶ τὸ θάρρος ἀμετάπτωτον, ἐδῶ πλησίον τῆς ἀγρυπνούσης ἀγάπης δὲν ὑπεκρίνετο πλέον.

Καὶ ὁ Φάλανθος ῥίψας χαμαὶ τὴν βαρεῖαν πανοπλίαν, κατάκοπος ἀπὸ τὴν κατατρύχουσαν αὐτὸν ψυχικὴν ἀνίαν, καὶ ἀπὸ σωματικὸν κάματον, ἔπεσεν εἰς τοὺς πόδας τῆς γυναικός.

Τὴν κεφαλήν του εἶχε στηρίξει ἐπὶ τῶν γονάτων της, καὶ ἄφωνος κύπτων ὑπὸ τὸ βάρος ἐπαχθῶν φροντίδων παρεδίδετο εἰς τὰς θλιβερὰς του σκέψεις.

—«Ὁ Ἀπόλλων μᾶς ἠπάτησε. ἐσκέπτετο. Μᾶς διέταξε μὲν νὰ καταλάβωμεν τὴν γῆν ταύτην, ἀλλὰ ἀφοῦ εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐπελθῃ ὑετὸς ἐν εὐδίᾳ θὰ ἦναι ἀκατόρθωτος καὶ ἡ κατάληψις τῆς χώρας. Εἶνε φανερὸν ὅτι ὁ Ἀπόλλων ἠθέλησε μόνον νὰ μᾶς ἀπομακρύνῃ ἀπὸ τὴν εὐνοουμένην χώραν του, ἵνα μὴ γίνωμεν πρόξενοι δεινῶν, καὶ διὰ τὴν ἰδικήν μας τύχην οὐδόλως νῦν φροντίζει.»

Καὶ ἀνελογίζετο τώρα τὴν εὐθύνην τόσων νέων, τοὺς ὁποίους κατὰ διαταγὴν τοῦ θεοῦ ἔφερε εἰς τὴν μακρυνὴν ταύτην γῆν, ἐλπίζων νὰ δώσῃ εἰς αὐτοὺς νέαν πατρίδα.

Ποία ἀρὰ ἐβάρυνε τὰ νεαρά των ἔτη;

Ποία κακοδαιμονία συνώθευε τοὺς νέους αὐτούς, οἱ ὁποῖοι δὲν ἐζήτουν ἄλλο παρὰ τόπον γῆς διὰ νὰ ζοῦν ἐλεύθεροι καὶ τιμημένοι;

—«Ταλαίπωροι σύντροφοι, ἐσκέπτετο ὁ Φάλανθος. Οἱ θεοὶ μᾶς ἐγκατέλειψαν.

Πῶς θὰ ἔχω τὴν ἐρχομένην ἡμέραν τὸ θάρρος νὰ σᾶς ἐπαναλάβω ἐγὼ ὁ θνητός, τὰς αὐτὰς ἐλπίδας, τὰς αὐτὰς ὑποσχέσεις, τὰς ὁποίας δὲν πιστεύω πλέον;»

Ἡ νεαρὰ γυνὴ ἐμάντευε τὰς θλιβερὰς σκέψεις τοῦ Φαλάνθου. Αἱ

χεῖρές της ἐθώπευον ἠρέμα τὴν βεβαρημένην κεφαλήν, ἐπέφαυον τὸ λεῖον μέτωπον ὡσεί ἐζήτουν νὰ ἀπομακρύνουν τὰ σκιάζοντα αὐτὸ νέφη. Ἡ σιωπὴ ἐπεκράτει βαρεῖα εἰς τὴν σκηνήν.

Ἡ ψυχὴ τῆς Αἴθρας ἐσπαράσσετο ἐπὶ τῇ θέᾳ τοῦ θυσθυμοῦντος ἥρωος.

Ἐννόει ὅτι οἱ φλογεροὶ λόγοι της, οἱ ὁποῖοι ἄλλοτε εἶχον διαθερμάνει τὸν ζῆλόν του, θὰ ἦσαν ἀνίσχυροι πλέον διὰ νὰ ἀποδιώξουν τὴν καταλαβοῦσαν αὐτὸν παγετώδη ἀποθάρρυνσιν, τὴν ὁποίαν ἡ σιωπή του τόσον εὐκρινῶς ἐμαρτύρει.

Καὶ ἀπὸ τῶν γαλανῶν ὀμμάτων τῆς Αἴθρας τὰ δάκρυα ἀνέβλυσαν καὶ ἔρρευσαν ἀργά, ἀργὰ ἐπὶ τῆς ἀναπαυομένης εἰς τὰ γόνατά της κεφαλῆς.

Τὰ δάκρυα τῆς Αἴθρας ἔρρεον θελά, θελὰ ἐπὶ τῆς ἀναπαυομένης κεφαλῆς τοῦ πολεμιστοῦ.

Ἡ λύπη ποῦ ἠσθάνετο ἐπὶ τῇ θέᾳ τοῦ ἀποθαρρήσαντος βιοπαλαιστοῦ, τοῦ σχεδὸν ἡττημένου ἥρωος, ἡ λύπη αὐτὴ εἰς τὰ κρυφὰ τοῦ πόνου ἐργαστήρια, εἰς τὰ ἄδυτα τῆς ψυχῆς διϋλιστήρια, διϋλίζετο εἰς δάκρυα διάπυρα, ποῦ ἔσταζαν τόρα ἄφθονα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ νέου.

Ὦ θαῦμα τῆς ἀγάπης!

Τὰ δάκρυά σου, Αἴθρα, συνετέλεσαν τὸ ἀνέλπιστον.

Ὁ Φάλανθος ἀνεπήδησε πλήρης χαρᾶς.

Ἀπὸ τὸ ζωηρόν του ὄμμα, ἡ ἐλπὶς ἐξετόξευε τὰς χρυσᾶς δεσμίδας τῶν ἀκτίνων της. Τώρα ἐννόησε! Τώρα ἠννόησε!

—«Αἴθρα μᾶς ἔσωσες, εἶπε, ἐνικήσαμεν!»

Ἐκείνη τὸν παρετήρει ἔκπληκτος καὶ σιωπηλή, μὲ πλημμυρισμένους ἀπὸ δάκρυα τοὺς γαλανούς της ὀφθαλμούς.

—«Αἴθρα, ἄδριον ἡ πόλις εἶνε ἰδική μας. Ὁ χρησμὸς ἐξεπληρώθη τοῦ Ἀπόλλωνος.... «ὡς ὑπὸ Αἴθραν, ὑετὸν αἰσθανθῶ!»....Τὰ δάκρυά σου ἦσαν ὁ ὑετὲς αὐτός, καὶ ἡ αἴθρα δὲν ἦτο ἡ εὐδία τοῦ οὐρανοῦ ἀλλὰ τὰ γαλανά σου ὄμματα, Αἴθρα μου γλυκεῖα! Ὦ Ἄπολλον, πῶς ἀγαπᾷς νὰ παίζῃς μὲ τοὺς θνητούς ἡμᾶς!»

Ὦ θαῦμα ἀγάπης! θαῦμα ἐλπίδος!

Ὁ Φάλανθος ἔσπευσε νὰ ἐξηγήσῃ εἰς τοὺς Παρθενίους τὸν χρησμὸν τοῦ Ἀπόλλωνος.

Τόρα ἔπρεπε νὰ γνωρίζουν ὅλοι οἱ πολεμισταί, ὅτι ἐξεπληρώθη πλέον ἅπασα ἡ ῥῆσις τοῦ θεοῦ, καὶ ἡ νίκη ἦτο βεβαία.

Καὶ τὴν ἐπαύριον, πλήρεις μένους, ὑπείκοντες εἰς ἀκατάσχετον ὁρμὴν οἱ Παρθένιοι ἐκυρίευσαν τὸν Τάραντα.

Εἰς τὰ τέκνα τῆς τύχης, τὰ ὁποῖα ὁ ἄδικος οὐρανὸς ἐστέρησε τῆς ἀγάπης γονέων, συγγενῶν, τὰ ἀποῖα ἀπεμάκρυνεν ἡ οἰκογένεια καὶ ἡ πατρὶς ἀπὸ τοὺς στενούς των κόλπους, τὰ δάκρυα μιᾶς μόνης ἀγαπώσης γυναικὸς ἀπέδωσαν τὸ θάρρος, τὴν ἐλπίδα, τὴν νίκην, τὴν χαράν!

Μόνη, ἡ ἀγάπη δύναται νὰ θεραπεύσῃ ὅσους ἐποτίσθησαν τὰ πικρὰ τῆς ἀστοργίας δηλητήρια.

Μὴ τάχα τοῦτο νὰ ἐσήμαινε τοῦ θείου χρησμοδότου ἡ ῥῆσις ἡ ἀπόρρητος;

Κων)πολις—Μάϊος 1911

ΕΥΡΥΔΙΚΗ Ζ ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΔΟΥ

ΠΟΙΗΣΕΙΣ

Ἀπὸ τῶν πρώτων τόμων τοῦ ἡμερολογίου δημοσιεύοντες στίχους τοῦ μουσοτραφοῦς κ. Ἐλευθερίου Σπυρίδου, εὐχαρίστως σήμερον γνωρίζομεν καὶ τὴν συμπαθῆ αὐτοῦ μορφὴν μετὰ τῶν κάτωθι ποιημάτων του. Ὁ κ.Σπυρίδης παρ τὸ νεαρὸν τῆς ἡλικίας του εἶνε ἀπὸ πολλοῦ γνωστὸς εἰς τὸ ἀναγινῶσκον κοινόν, καθόσον ποιήματά του μετ' εὐχαριστήσεως ἐδημοσιεύθησαν καὶ ἀνεγνώσθησαν εἰς τὰ περιοδικὰ «Κόσμος» Σμύρνης, «Κόσμος» Ἀλεξανδρείας, τὸ «Φῶς» τοῦ Κάιρου, τὴν «Φιλίαν» Καστελλορίζου» τὴν «Πινακοθήκην» Ἀθηνῶν, τὸ «Νέον Πνεῦμα» Κων)πόλεως καὶ ἄλλα. Τὸ «Μικρασιατικόν» μετὰ στοργῆς περικλεῖσαν εἰς τὰς σελίδας του τὰ πρῶτα δειλὰ κελαδήματα τοῦ ἐκ Καστελλορίζου εὐγενοῦς μουσολήπτου, εὐφροσύνως σήμερον βλέπει εὐρὺ νὰ διανοίγεται τὸ φιλολογικὸν μέλλον τοῦ εὐέλπιδος νέου

ΦΟΥΡΤΟΥΝΑ

Λυσσάει ὁ ἄνεμος κι' ἀγριεμμένη
ἡ θάλασσα ἀκούεται καὶ σπάζει ἐμπρός μου
ὁ νοῦς μου σέρνεται καὶ μάγος μένει
σ' ἄλλα παλάτια ἀγνώστου κόσμου.

Ἐσένα σκέφτομαι κι' ὅλω στενάζω·
σωτήριο βάλσαμο ποιὸς τάχα νἄχῃ;
λύπης τραγούδημα πάντοτε βγάζω
καὶ μ' ἀγροικοῦνε στοιχειὰ καὶ βράχοι

***

Ἐκεῖ ἕνας βράχος στὸ περιγιάλι
ἀφίνει κι' ἄδολα νερὰ ἀσημένια
κυλοῦν καὶ πέφτουνε ἀγάλι—ἀγάλι
ἀπὸ τὴ ράχι του τὴ μαρμαρένια.

Ἀπαίσιον μήνυμα!... κ' οἱ πέτρες κλαῖνε...
ὦ! ὦ! τί στέκομαι σὲ τέτοια ὥρα;
τί τάχα οἱ ἄνεμοι σὲ μένα λένε
μ' αὐτὸ τὸ μήνυμα ποῦ βλέπω τόρα;

ΚΟΡΗ ΚΑΙ ΜΑΓΙΣΣΑ

Κόρη—Τρεῖς τὴν ἀγάπη τους μοῦ δίνουν.
—Δοῦκας ὁ ἕνας μὲ παλάτια
—Κόμης ὁ δεύτερος ποῦ σβύνουν
ἀφ' τὰ φλωριά του ὅλων τὰ μάτια.

«Καὶ ὁ τρίτος ναύτης ὅλο χάρι
ποῦ τὸ καμάρι του ζηλεύω
εἶνε τρελλὸς γιὰ νὰ μὲ πάρῃ
καὶ μ' ἀγαπᾷ καὶ τὸ πιστεύω.

«Καλή μου, μάννα, ποιὸν μ' ὁρίζεις
ἀπὸ τοὺς τρεῖς ν' ἀποφασίσω
ἄνδρα νὰ πάρω, ποῦ γνωρίζεις
πῶς μὲ χαρὰ καὶ γὼ θὰ ζήσω;

Μάγισ.—Δούκισσα, κόρη μου, θὲ νᾶσαι
ὅταν στοῦ Δοῦκα θ' ἀπομείνῃς,
θὲ ν' ἀγαπᾷς. δὲν θ' ἀγαπᾶσαι
ἂν πάλι κόμησσα θὰ γίνῃς.

«Στὸ φτωχικὸ ὅμως τοῦ ναύτη
μὲ τὰ πανέμμορφα ὄνειρά του
θὰ βρῇς ἀγάπη νὰ σ' ἀνάφτῃ
καὶ θὲ νὰ ζῇς βασίλισσά του.

1910

ΕΛΕΥ· ΣΠΥΡΙΔΗΣ

ΑΡΑΒΟΥΡΓΗΜΑΤΑ

Η ΖΩΗ

Ὄνειρον ἦλθεν εἰς τὸν πτωχὸν υἱὸν τῆς ἐρήμου.
Κεῖται πρὸ αὐτοῦ ἐξηπλωμένη μεγάλη καὶ εὐρύχωρος ἡ Μεσόγειος θάλασσα καὶ ἀπὸ τριῶν διαφόρων διευθύνσεων ἔχουν ἐστραμμένα τὰ βλέμματά των εἰς αὐτὴν αἱ φλέγουσαι Ἀφρικανικαὶ ἀκταὶ μὲ τοὺς ἰσχνοὺς φοίνικάς των, αἱ γυμναὶ καὶ πολυάνθρωποι ἔρημοι τῆς Συρίας, ὅλη ἡ κατεσκαμμένη ὑπὸ τῆς θαλάσσης ἀκτὴ τῆς Εὐρώπης.

Ἵσταται εἰς τὴν γωνίαν τῆς ἠρεμούσης θαλάσσης ἡ ἀρχαία Αἴγυπτος. Πυραμὶς ἐπὶ πυραμίδος. Βλέπουν μὲ ὄμματα φαιὰ οἱ γρανῖται, γιγαντωθέντες εἰς σφίγγας. Ἀναρίθμητοι ὑψόνονται βαθμῖδες. Ἵσταται ὑπερήφανος καὶ μεγαλοπρεπής, τρεφομένη ὑπὸ τοῦ ἰσχυροῦ Νείλου, ὅστις στολίζεται ἀπὸ μυστηριώδη σήματα καὶ Ἱερὰ θηρία. Ἵσταται ἀκίνητος ὡς ὑπὸ μαγείαν διατελοῦσα. ὡς μουμία, μὴ ὑποκειμένη εἰς σῆψιν.

Ἴδρυσεν ἐλευθέρας ἀποικίας ἡ φαιδρὰ Ἑλλάς. Βρύουν εἰς τὴν Μεσόγειον θάλασσαν νῆσοι, καλυπτόμεναι ἀπὸ γλυκερὰ ἄλση. Πορτοκαλέαι, ἄμπελοι, συκαῖ σείουσι περιχεομένους ἀπὸ μέλι κλώνους. Στῆλαι λευκαὶ ὡς στήθη παρθένων στρογγυλοῦνται εἰς τὸν πυκνὸν δένδρινον ζόφον. Τὸ μάρμαρον περιπαθῶς ἀναπνέει. Ἐμψυχωθὲν ὑπὸ θαυμασίας μίλης γλύπτου, αἰδημόνως τρυφᾷ εἰς τὴν περικαλλῆ αὐτοῦ γυμνότητα. Ἐστεφάνωσαν τὴν κεφαλήν των διὰ κισσοῦ καὶ βότρυων ἀμπέλων, καὶ θύρσους καὶ κύπελλα κρατοῦντες εἰς τὰς χεῖρας, ἔστησαν θορυβώδη χορὸν ὁ λαός. Αἱ ἱέρειαι νεαραὶ καὶ εὐθυτενεῖς μὲ τὴν μακρὰν καὶ ἄφθονον κόμην προσήλωσαν πλήρεις ἐμπνεύσεως τοὺς πυρφόρους ὑγροὺς αὐτῶν ὀφθαλμούς. Κάλαμοι, εἰς ποιμενικοὺς μεταστραπέντες αὐλούς, τύμπανα καὶ ἄλλα μουσικὰ ὄργανα ἀπτράπτουν ὑπὸ στεφάνους κισσῶν. Τὰ πλοῖα ὡς μυῖαι συνωθοῦνται παρὰ

τὴν Ρόδον καὶ Κόρκυραν, τείνοντα ἡδυπαθῶς τὴν κολπουμένην σημαίαν των εἰς τὴν πνοὴν τοῦ ἀέρος. Καὶ τὸ πᾶν ἠρεμεῖ ὡς εἰς πετρωθεῖσαν μεγαλειότητα.

Ἵσταται κολοσσαίων διαστάσεων ἡ σιδηρᾶ Ρώμη—διευθύνει δάση δοράτων—λάμπει διὰ τοῦ φοβεροῦ χαλυβος τῶν ξιφῶν—προσηλόνει ἄπληστα πανταχοῦ βλέμματα καὶ ἀγερώχως προτείνει τὴν μυώδη αὐτῆς δεξιάν. Ἀλλὰ δὲν κινεῖ τὰ λεόντεια αὐτῆς μέλη. Ὅπως τὸ πᾶν πέριξ καὶ αὕτη διατελεῖ ἐν παντελεῖ ἀκινησίᾳ.

Ὁ ἀὴρ ὅλος τοῦ οὐρανίου ὠκεανοῦ συμπεπιεσμένος καὶ πνιγηρὸς ἐκρεμάσθη ἀπὸ τὸ στερέωμα. Ἄκρα νηνεμία, ἀπόλυτος γαλήνη βασιλεύει εἰς τὴν Μεσόγειον. Θὰ ἐνόμιζέ τις ὅτι εἶναι τὸ τέλος τοῦ κόσμου, ὅτι ὅλα τὰ βασίλεια προσῆλθον εἰς τὴν φοβερὰν κρίσιν.

Καὶ ὁμιλεῖ ἡ Λῖγυπτος, σείουσα τοὺς λεπτοὺς φοίνικάς της πρὸς τοὺς κατοίκους τῶν ἰσοπαλῶν της καὶ ὑψόνουσα μέχρις οὐρανῶν τὰς βελόνας τῶν ὀβελίσκων της.

«Λαοί ἀκούσατε! Μονη ἐγὼ ἀντελήφθην καὶ διεξηκρίβωσα τὸ μυστήριον τῆς ζωῆς καὶ τὸ μυστήριον τοῦ ἀνθρώπου. Σῆψις εἶναι τὸ πᾶν εἰς τὸν κόσμον αὐτόν. Εὐτελεῖς εἶναι αἱ τέχναι. Οἰκτραὶ εἶναι αἱ τέρψεις καὶ αἱ ἀπολαύσεις. Οἰκτρότεραι ἀκόμη ἡ δόξα καὶ αἱ ἀνδραγαθίαι. Ὁ θάνατος ἰδοὺ ὁ δεσπότης καὶ κύριος τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ θάνατος ἰδοὺ ὁ ἄρχων καὶ ἀπόλυτος βασιλεὺς ὅλου τοῦ κόσμου. Ὅ,τι φύεται καὶ γεννᾶται καὶ ζῇ εἰς τὴν γῆν αὐτὴν εἶναι προωρισμένον διὰ τὸν θάνατον. Μακραν που, ὦ πολὺ μακρὰν εἶναι ἡ ἀνάστασις. Ἀλλ' εἶναι; Θὰ ὑπάρξῃ ἀνάστασις ποτέ; Περιφρόνησον τοὺς πόθους καὶ τὰς ἀπολαύσεις, ὕψωσον ὑψηλότερον ἀκόμη τὴν πυραμίδα, πτωχὲ ἄνθρωπε, ἐπέκτεινον οὕτως ὁπωσδήποτε τὴν εὐτελῆ καὶ θλιβερὰν ὕπαρξίν σου».

Καὶ ὁμιλεῖ ὁ καθαρὸς ὡς ὁ οὐρανός, ὡς ἡ πρωΐα, ὡς ἡ νεότης κόσμος τῶν Ἑλλήνων καὶ ἐφαίνετο ἀντὶ λέξεων πνοὴ αὐλοῦ ἠκούετο. «Ἡ ζωὴ ἐδημιουργήθη διὰ ζωήν. Ἡ ζωτικὴ θέλησις εἰς ὅλον αὐτῆς τὸ ἀπολλώνιον φῶς καὶ τὸ διονύσιον σφρῖγος ἡ περιφρονοῦσα τὴν ἀνθρωπίνην συμφορὰν καὶ τὸν θάνατον. Ἰδοὺ τὸ μυστήριον τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς. Δὲν εἶναι σῆψις, ἀλλ' ἄνθος, φῶς, ἔρως, χαρὰ καὶ ἁρμονία τὸ πᾶν ἐν τῇ φύσει. Παρ' οἱανδήποτε κυριότητα τῶν θεῶν ἐπὶ τοῦ κόσμου ἀνήκει οὗτος ἄνθρωπε εἰς σέ; Μεγάλυνον τὴν ζωήν, αὐξάνων τὰς ἀπολαύσεις αὐτῆς. Ἀπόλαυε ὁμοίως πρὸς Θεόν. Στέφε μὲ δρῦν καὶ δάφνην τὸ εἰς κάλλος ἔξοχον σῶμά σου. Ἁρματοδρόμει μετ' ἐνθέου

ἁρμῆς, διευθύνων τοὺς ἵππους εἰς λαμπροὺς ἀγῶνας. Ἀπομάκρυνε τὴν ἰδιοτέλειαν καὶ ἀπληστίαν ἀπὸ τὴν ἐλευθέραν καὶ ὑπερήφανον ψυχήν σου. Ἡ μίλη τοῦ γλύπτου, ὁ χρωστὴρ τοῦ ζωγράφου καὶ ὁ αὐλὸς ἐτάχθησαν βασιλεῖς τῆς γῆς· ὑπεράνω αὐτῶν προστατευτικὰς ἁπλόνει τὰς πτέρυγάς της ἡ Ὡραιότης. Περίβαλλε μὲ κισσὸν καὶ βότρυς τὴν εὐώδη σου κεφαλὴν τὴν περικαλλῆ κεφαλὴν τῆς αἰδήμονος συντρόφου σου. Ἡ ζωὴ ἐδημιουργήθη διὰ ζωὴν καὶ ἀπόλαυσιν. Γνώριζε νὰ εἶσαι ἄξιος τῆς τοιαύτης ἀπολαύσεως».

Καὶ ὁμιλεῖ ἡ διὰ σιδήρου περιβαλλομένη Ρώμη, σείουσα λάμπον δάσος δοράτων. «Ἐγώ, ἐγὼ ἐμάντευσα καὶ ἔλυσα τὸ μυστήριον τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου. Εἶναί τι εὐτελὲς διὰ τὸν ἄνθρωπον ἡ ἠρεμία. Εἶναι αὕτη ἐκμηδενίστρια θείων τοῦ ἀνθρώπου δυνάμεων. Μικρὸν διὰ τὴν ψυχὴν μέτρον εἶναι αἱ τέχναι καὶ αἱ ἐξ αὐτῶν ἀπολαύσεις. Ἡ ἐπιθυμία ἡ γιγαντώδης ἰδοὺ ἡ ἀπόλαυσις. Ἀξία καταφρονήσεως εἶναι ἡ ζωὴ τῶν λαῶν ἡ ἄνευ τεραστίων ἀνδραγαθημάτων. Δόξαν, δόξαν ζήλωσον ἄνθρωπε. Ἐν ὁρμῇ ἀρρήτου φαιδρότητος, ἐκκωφανθεὶς ἀπὸ τὸν ἦχον τοῦ σιδήρου φέρον πρὸς τὰς συμπεπυκνωμένας ἀσπίδας τῶν φιλοπολέμων λεγεώνων! Ἀκούεις πῶς εἰς τοὺς πόδας σου συνεστάλη ὅλος ὁ κόσμος, πῶς, σείων τὰ δόρατα, συνηνώθη εἰς μίαν ἀναφώνησιν; Ἀκούεις πῶς τὸ ὄνομά σου ἐκπνέει ἐκ τρόμου εἰς τὰ χείλη καὶ αὐτῶν τῶν εἰς τὰ ἄκρα τοῦ κόσμου φυλῶν; Πᾶν ὅ,τι δὲν δύνασαι νὰ περιλάβῃς διὰ τοῦ βλέμματός σου, κατάκτα διὰ τοῦ ὀνόματός σου. Προσπάθει αἰωνίως. Δὲν ὑπάρχουν ὅρια εἰς τὸν κόσμον δὲν ὑπάρχουν ὅρια εἰς τὴν ἐπιθυμίαν. Ἄγριος, ἄκαμπτος καὶ αὐστηρὸς ὤθει ἀπώτερον καὶ ἀπώτερον τὰς κατακτήσεις σου. Ἀφ' οὗ κυριεύσῃς τὸν κόσμον, θὰ κατακτήσῃς ἐπὶ τέλους καὶ αὐτὸν τὸν οὐρανόν».

Ἀλλ' ἐσταμάτησεν ἡ Ρώμη καὶ ἐβύθισε τὰ ἀέτεια ὄμματά της εἰς τὴν ἀνατολήν. Πρὸς τὴν Ἀνατολὴν ἔστρεψε καὶ ἡ Ἑλλὰς τοὺς ὑγροὺς ἐξ ἀπολαύσεως περικαλλεῖς αὐτῆς ὀφθαλμούς. Πρὸς τὴν ἀνατολὴν διηύθυνε καὶ ἡ Λῖγυπτος τὰ θολὰ καὶ ἄχρωμα αὐτῆς ὄμματα.

Ἐπετρώθη ἡ γῆ. Κατεφρονήθη ὁ λαός. Ὀλιγάνθρωπος πολίχνη ἐστηρίχθη εἰς γυμνοὺς λόφους που καί που, ἀραιῶς καὶ σπανίως σκιαζομένους ἀπὸ ξηρανθεῖσαν συκῆν. Ὄπισθεν χαμηλοῦ καὶ ἀρχαίου τοίχου ἵσταται ὄνος. Εἰς ξυλίνην φάτνην κεῖται βρέφος, Ἔκλινεν ἐπ' αὐτοῦ ἡ ἀγνὴ καὶ ἄμωμος μήτηρ καὶ προσβλέπει μὲ δακρυβρέκτους ὀφθαλμούς. Ἑστάθη ὑπεράνω ἀστὴρ μεγαλοπρεπὴς καὶ ὁ κόσμος ὅλος ἐξέλαμψεν ἀπὸ θαυμάσιον φῶς.

Ἡ ὑπὸ ἱερογλυφιῶν κοσμουμένη Αἴγυπτος ἐβυθίσθη εἰς κατηφεῖς σκέψεις καὶ ἐχαμήλωσε τὰς πυραμίδας της. Ἀνησύχως ἔστρεψε τὰ βλέμματα ἡ ὡραία Ἑλλάς. Κατεβίβασε τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπὶ τῶν σιδηρῶν αὐτῆς δυράτων ἡ Ρώμη. Ἔτεινεν ὦτα προσεκτικὰ ἡ μεγάλη Ἀσία μὲ τοὺς ποιμενικούς της λαοὺς καὶ ἔκλινε τὴν κορυφήν του τὸ Ἀραράτ, ὁ ἀρχαῖος σημαιοφόρος τῆς γῆς.

Ἐκ τῶν τοῦ Γκόγκολ.

(Κατ' ἐλευθέραν μετάφρασιν ἐκ τοῦ Ρωσσικοῦ)

ΚΛΕΑΝΘΗΣ ΒΑΣΣΑΡΔΑΚΙΣ

Ἀπὸ τὸ παληὸ Βιολὶ

ΤΟ ΧΕΡΙ

Νά, στοῦ ἀνατόμου τὸ λευκὸ μαρμάρινο τραπέζι
χέρι ἀπὸ πτῶμα κοίτεται κι' ἀπὸ νεκροῦ κορμί.
ἡ σμίλη μὲ τὶς ἴνες του καὶ μὲ τὰ νεῦρα παίζει
καὶ στὴ γοργὴ τὴν λάψι της χωρίζονται οἱ ἅρμοί.

Σκυμμένος στὴ μελέτη του καὶ τὴ σπουδή του ἀπάνω
κόβει ὁ ἀνατόμος ἄπονα μ' ἀχορτασιὰ θεριοῦ.
κ' ἐγώ, ποῦ τὶς ἡμέρες μου γιὰ ξένες ἔννοιες χάνω,
ἀκούω τ' ἀχνὸ παράπονο τοῦ δύστυχου χεριοῦ

Καὶ λέει τὸ χέρι: «Ἐπλήρωσες, κόψε, ἀνατόμε, κόψε!
»ἀπ' τὴ φτωχὴ γυναῖκά μου μ' ἀγόρασες φθηνά.
»Φθηνὸ τὸ κρέας τ' ἀνθρώπινο. μὰ φθάνει πῶς ἀπόψε
»χορτᾶτα θὲ νὰ κοιμηθοῦν τὰ πέντε μου ὀρφανά.

»Δούλεψα, δούλεψα γι' αὐτὰ καὶ πόνεσα γιὰ' κείνη
»ξύλιασε τῆς παλάμης μου τὸ δέρμα στὴ δουλειά,
»τὰ δάκτυλά μου ἐρρόζωσαν κρατῶντας τὴν ἀξίνη
»κι' ἔσφιξε κάθε κόμπος των καὶ κάθε των θηλειά.

»Οὔτε μιὰ' μέρα ἡσύχασα ποτέ μου, οὔτε μιὰν ὥρα,
»οὔτε ποτὲ θ' ἀναπαυθῶ μὲ τ' ἄλλο μου κορμί...
»Καὶ ζωντανὸ σᾶς ἔθρεψα καὶ πεθαμένο τώρα,
»ὠρφανεμένα μου παιδιά, σᾶς ἔδωκα ψωμί.

Ι. ΠΟΛΕΜΗΣ

Ο ΑΘΩΣ

(Σημειώσεις περὶ τοῦ Ἁγιωνύμου Ὄρους)

[Ἰδιαζόντως ἐξυπηρετοῦσι τὸν σκοπὸν τοῦ «Μικρασιατικοῦ» καὶ μεγάλως συμβάλλουσιν εἰς τὴν ἐπιτυχίαν αὐτοῦ τὰ περὶ Ἄθω ἐρανίσματα ἐκ τῆς πολυτίμου συγγραφῆς τοῦ ἡμετέρου συνεργάτου Πανοσιολογιωτάτου κ. Κοσμᾶ Ἁγιοπαυλίτου, ἐπιτρόπου τοῦ Ἁγίου Ὄρους ἐν Θεσσαλονίκῃ. Τὸ βιβλίον φέρον τὸν τίτλον «Ἡ Χερσόνησος τοῦ Ἁγίου Ὄρους» εἶνε διττῶς θαυμάσιον καὶ διὰ τὰς πολυτίμους πληροφορίας του περὶ τῶν ἐν Ἁγίῳ Ὄρει Μονῶν ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν καλλιέπειάν του καὶ τὴν ποιητικὴν ἔξαρσιν μὲ τὴν ὁποίαν ὁ συγγραφεὺς ζωγραφίζει τὴν εἰκόνα τοῦ νεφελογείτονος Ἄθω καὶ ἐξωτερικεύει τὰς σκέψεις του. Ἀπὸ τοῦ μικροῦ ἐρανίσματος, ὅπερ ἐκ τῆς ἐν λόγῳ συγγραφῆς δημοσιεύομεν καὶ τὸ ὁποῖον ὀφείλεται, μετὰ τῶν εἰκόνων του, εἰς τὸν ἀκαταπόνητον φίλον τοῦ «Μικρασιατικοῦ» κ. Ι. Μπῆτον, ἀρχισυντάκτην τῆς ἐν Θεσ)νίκῃ «Νέας Ἀληθείας», θὰ κρίνωσιν οἱ ἀναγνῶσταί μας ὁποία ἡ ὅλη συγγραφὴ τοῦ κ. Ἁγιοπαυλίτου].

Ἡ Χερσόνησος τοῦ Ἁγίου Ὄρους Ἄθω ἀποτελεῖται ἐκ βασώδους ὀροσειρᾶς σχήματος βακτύλου καὶ παρουσιάζει ἑκατέρωθεν τὰς δύο πλευρὰς αὐτῆς ὡς παμμεγέθη ἀμφιθέατρα, ἐκ τῶν ὁποίων δύναταί τις νὰ βυθίζῃ τὸ ὄμμα κατὰ πάσας τὰς διευθύνσεις τοῦ ἀχανοῦς καὶ νὰ ἐπαναπαύσῃ αὐτὸ εἰς τὴν γαληνιῶσαν ἢ φρίσσουσαν εὐρεῖαν ἔκτασιν τῆς θαλάσσης. Τὴν ἱερὰν γῆν περιβάλλει τὸ Αἰγαῖον διὰ τοῦ Σιγγιτικοῦ καὶ Στρυμονικοῦ κόλπου, περιστέφουσι δὲ αὐτὴν μακρόθεν, ἐν εὐρυτάτῳ κύκλῳ, τὰ ὄρη Ὕφιζωνος, Παγγαῖον κ. τ. λ. αἱ νῆσοι Θάσος, Σαμοθρᾴκη, Λῆμνος καὶ Ἴμβρος αἱ ἑλληνικαὶ τοῦ βασιλείου ἀκταί, χανόμεναι εἰς ἀδιόριστον δμίχλην, καὶ αἱ παράλληλοι χερσονησίδες Παλλήνη καὶ Σιθωνία

Ὀρεινός, ἀνώμαλος, ποικιλώτατος, μεγαλοπρεπέστατος εἶνε σχηματισμὸς τοῦ ἐδάφους· ἡ βλάστησις πυκνὴ καὶ ὑλομανής, μεταξὺ τῆς ὁποίας γραφικῶς διακρίνονται αἱ καλλιεργημέναι ἐκτάσεις. Πηγαὶ προχέουσι θορυβωδῶς ἢ ἠρέμα τὰ ἄφθονα καὶ κρυσταλλώδη νάματά των. Ὁ ὁρίζων εἶνε ἀτελεύτητος: κυανοῦν ἄνω,

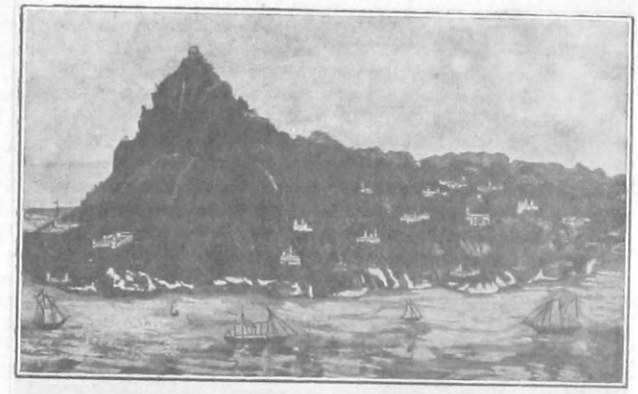

Κορυφὴ Ἄθω

πράσινον κάτω, γλαυκὸν χρῶμα πέριξ—ἴσως στὰ συστατικὰ τῆς εὐδαίμονος ταύτης χώρας.

Ἐν τῷ ἡμετέρῳ πλανήτῃ σπανιώτατα χώρα δύναται νὰ παρουσιάσῃ τὸ κάλλος τῆς χερσονήσου τοῦ Ἄθω. Ἡ Ἑλβετία καὶ τὸ Τυρόλον ὠχριῶσι πρὸ τῆς μεγαλοπρεποῦς καὶ ἀπαραμίλλου εἰκόνος, τὴν ὁποίαν παρουσιάζει ὁ Ἄθως, κατὰ τὴν γνώμην τῶν περιηγητῶν Εὐρωπαίων. Χωρὶς φόβον νὰ διαψευσθῇ τις, δύναται νὰ παραβάλῃ τὸ Ἅγιον Ὄρος πρὸς Ἑλβετίαν, ἀλλ' ἀναδυομένην ἐκ τοῦ πόντου, καὶ τὸ ὄρος Ἄθω πρὸς Ἄλπεις ὑψουμένας ἐν μέσῳ πελάγει.

Ὄρη καὶ βουνοὶ καὶ ὀροπέδια καὶ λόφοι καὶ χαράδραι πλήρεις ὡραιοτάτων καὶ μεγαλοπρεπῶν δασῶν, τὸ πλεῖστον ἐκ καστανεῶν, ἀλλὰ καὶ ἐλατῶν, παντοειδῶν πευκῶν, ὀξυῶν, αἰγείρων, πλατάνων, φιλυρῶν, σφενδάμνων, φηγῶν, ἀρκεύθων, πύξων, πτελεῶν, σκληθρων, νάρδων, ἰτεῶν κτλ. ἅτινα τελευτῶσι πρὸς τὴν παραλίαν διὰ

Βορεία πλευρὰ τοῦ Ἁγίου Ὄρους.

μικροτέρων δένδρων, ἤτοι κρίνων, δαφνῶν, κομάρων, μύρτων κτλ. προσέτι βράχοι, κρημνοί, ἁλίβρωτοι παραλίαι καὶ ἀμμώδεις ὄρμοι συμφύρονται ἐν Ἄθῳ εἰς ἀπειραρίθμους καλλιτεχνικοὺς συνδυασμοὺς μεταξὺ χειμάρρων, ῥυάκων καὶ παντοίων θορυβουσῶν πηγῶν.

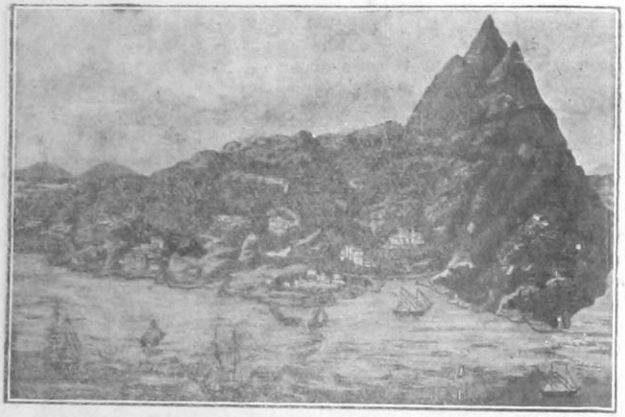
Ἐν τῇ πρωτοτύπῳ καὶ θαυμασίᾳ ταύτῃ χώρᾳ, ἐν μέσῳ τῆς γοητείας ταύτης φύσεως καὶ μεταξὺ τῆς ὁλομανοῦς αὐτῆς βλαστήσεως εἶνε ἐγκατεσπαρμέναι αἱ Μοναί, αἱ Σκῆται, τὰ Κελλία καὶ τὰ Ἐρημητήρια τῶν μοναχῶν.

Οὐδὲν ποιητικώτερον ἀληθῶς Μονῆς ἐπὶ ἁλικτύπου βράχου ἢ ἐπὶ χαριέντος λόφου ἢ παρὰ σφριγοῦν δάσος—Κελλίου, πλήρους ἀναδενδράδων παρὰ καλλίρροον πηγὴν—Ἐρημητηρίου ἐπὶ ἀπορρώγος βράχου.

Ὁ ἄνθρωπος αἰσθάνεται ἀπεριόριστον εὐαρέσκειαν καὶ θαυμασμὸν θεωρῶν ἐν τῷ συνόλῳ καὶ κατὰ τὰ μέρη αὐτοῦ τὸ εὐρύτατον τοῦτο πανόραμα καὶ ἐπαναβλέπει ἀκατασπαύστως αὐτὸ μὲ νέον πάντοτε θέλγητρον. Τὸ πᾶν ἐν τῇ θαυμασίᾳ ταύτῃ φύσει ἀποπνέει μεγαλοπρεπῆ ποίησιν ὅπερ ἡς ἀπορροφώμενος ὁ ἐπισκέπτης ἀποβάλλει ταχέως τὴν αἴσθησιν τῆς ὑλικῆς αὐτοῦ ὑπάρξεως... Πᾶσα ἡ φύσις ἐν Ἄθῳ φαίνεται ὡς ἐπιβάλλων καὶ συγκινῶν ὕμνος.

***

Πάντων τῶν μεγαλοπρεπῶν τμημάτων τῆς χερσονήσου ἀσυκρίτως ὑπερτερεῖ ὁ κῶνος τοῦ ἱστορικοῦ Ὄρους, ὅστις ἐγείρεται ἐκ τῆς ἀβύσσου εἰς ὕψος 2,000 μέτρων. Ὅτι εἶνε αἱ Ἄλπεις διὰ τὴν Ἑλβετίαν, ὁ Παρθενὼν διὰ τὰς Ἀθήνας, ὁ Βόσπορος διὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν, εἶνε εἰς μείζονα βαθμὸν ὁ Ἄθως διὰ τὴν ἱερὰν

Νοτία πλευρὰ τοῦ Ἁγίου Ὄρους

χερσόνησον. Γιγαντώδης, μεγαλοπρεπής, ἐζωσμένος μὲ βάσῃ καὶ φαύων ἢ λικνίζων ἐν τῇ φαλακρᾷ αὐτοῦ κορυφῇ τὰ νέφη, ζωηροτάτην παριστᾷ ἀλληγορίαν, τὴν ἔξαρσιν τοῦ μοναχοῦ ἐκ τῶν γηΐνων εἰς τὰ οὐράνια, ἐκ τῆς θνητότητος εἰς τὴν ἀθανασίαν.

Ὁ θεόμενος τὸν οὐρανογείτονα Ἄθω ἄκων μιμνήσκεται τοὺς θαυμασίους στίχους τοῦ Σούτσου ἐν τῷ «Ὁδοιπόρῳ»:

Κρυσταλλωμένε Ἄθωνα! τὸ ὕψος σου θαυμάζω,
Καὶ βλέπων σε τὴν δεξιὰν τοῦ πλάστου σου δοξάζω.
Τὸ φῶς λαμβάνει τ' οὐρανοῦ ἡ κορυφή σου πρώτη,
Καὶ εἰς τοῦ **Ἅδου** φθάνουσιν **οἱ** πόδες σου τὰ **σκότη**.
Διάβημ' ἀδαμάντινον τὸ μέτωπόν σου στέφει.
Τὰ βάση ἔχεις ζώνην σου καὶ κόμην σου τὰ νέφη.
Καθὼς ὁ πρῶτος ἄνθρωπος τῆς κτίσεως ἀρχαῖος,
Σὺ πρῶτος ἔλαβες ζωὴν καὶ θέλεις τελευταῖος
Προσφέρει τὸν αὐχένα σου στὸν αἰμοβόρον χρόνον.
Νὰ τρέχῃ βλέπεις ὑπὸ σὲ ἡ κόνις τῶν αἰώνων·
Κατακλυσμὸς δὲν ἔλουσε τὸ μέγα μέτωπόν σου·
Ἀσπάζεται ἡ θάλασσα τὰς ἄκρας τῶν ποδῶν σου.

***

Δέκα αἰώνων ἱστορία μαρτυρεῖ ὅτι τὸ ἡμέτερον Ἔθνος ἀπὸ Πατριάρχου καὶ Αὐτοκράτορος μέχρις ἐσχάτου ἀνθρώπου μέγιστον φόρον σεβασμοῦ καὶ εὐλαβείας ἀπένειμεν εἰς τὸ Ἁγιώνυμον Ὄρος, θεωροῦν αὐτό, κατὰ τὴν φράσιν τοῦ Πατριάρχου Νικολάου Γ' «θεοῦ

εὕρημα πρὸς κατοικίαν ἁγίων ἀνδρῶν». Παράλληλος ὑπῆρξεν ὁ ὑπὲρ τοῦ Ὄρους ἐνθουσιασμὸς τῶν σλαυϊκῶν ἐθνῶν καὶ αὐτῶν ἔτι τῶν τῆς Δύσεως, ἅτινα πάλαι μὲν διὰ στόματος τοῦ Πάπα Ἰννοκεντίου Γ'. «οἶκον Θεοῦ καὶ πόλιν οὐρανοῦ» ὠνόμασαν αὐτό, διὰ δὲ τῶν νεωτέρων ὡς «φάρον τοῦ Αἰγαίου καὶ Βατικανὸν τῆς Ἀνατολῆς» τὸ ἐχαρακτήρισαν.

Ἐπὶ ὁλόκληρον χιλιετηρίδα τὸ Ἅγιον Ὄρος ὑπῆρξε ὁ φάρος τῆς αὐγῆς φωτίζων σύμπαν τὸ ὀρθόδοξον πλήρωμα.

Κατὰ τοὺς Γ'. ΙΑ'. καὶ ΙΒ'. αἰῶνας ὅτε ἡ ἐκκλεια τοῦ Ἔθνους ἡμῶν ὡς ἠθικὴ δύναμις ἦτο διακεχυμένη ἐν τῷ κοινωνικῷ καὶ ἀστικῷ βίῳ, τὸ Ἅγιον Ὄρος προεξῆρχε τῆς σταδιοδρομίας διὰ τῶν σοφῶν καὶ ἁγίων ἀνδρῶν του, οἵτινες λόγῳ τε καὶ ἔργῳ παρεῖχον ἑαυτοὺς πρότυπα, πρὸς ἃ ἐρρύθμιζον κατὰ τὸ ἐφικτὸν τὸν ἰδιαίτερον βίον των καὶ αὐτοὶ οἱ βασιλεῖς καὶ μεγιστάνες, ὁ κλῆρος καὶ ὁ λαός.

Κατὰ τὰς δυσκλεεῖς περιόδους τοῦ ΙΓ' καὶ ΙΔ' αἰῶνος τὸ Ἅγιον Ὄρος διὰ τῶν ἡρωϊκῶν αὐτοῦ προμάχων ὑπερημύνατο λόγῳ τε καὶ ἔργῳ καὶ αἵματι τῶν πατρῴων δογμάτων, ἐν μέσῳ δὲ τῆς πολιτικοθρησκευτικῆς καὶ ἐθνικῆς συρράξεως Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως ἐκέπλεεν ὡς σωστικὴ κιβωτὸς σῴζον ἀκμαῖα τὰ ζώπυρα τῆς Ὀρθοδοξίας καὶ τῆς Ἐθνικῆς φιλολογίας, ἀνορθούμενον τῇ ἐπιούσῃ ἑκάστης καταστροφῆς καὶ δρῶν κατ' ἀντίστροφον λόγον πρὸς τὰς δοκιμασίας, ἃς ὑφίστατο ἐκ δυσμῶν καὶ ἀνατολῶν.

Καὶ ὑπὸ τὴν ὀθωμανικὴν κυριαρχίαν τὸ Ἅγιον Ὄρος ἐκτιμηθὲν ὑπὸ τῶν Σουλτάνων ὡς ἠθικοθρησκευτικὸς παράγων τῶν Ὀρθοδόξων ἐκτήσατο φήμην ὡς λιμὴν σωστικός, ὡς περισυλλογεὺς τοῦ ναυαγίου, ὡς ἱερόν, ἐν ᾧ αἱ μοῦσαι εὗρον ἑστίαν ἀσφαλῆ, ὡς ἄδυτον τῆς βυζαντινῆς οὐσίας καὶ μουσεῖον προγονικῆς εὐκλείας, ὡς πολικὸς τέλος ἀστὴρ, πρὸς ὃν οἱ ἀπέλπιδες ἐκανόνιζον τὰ βήματα αὐτῶν καὶ ὡς ἀσκληπιεῖον, ἐν ᾧ ἐξυγιαίνοντο οἱ τὴν γνώμην διττῶς ἠρρωστηκότες.

***

Ὁ ὁδολὸς τῶν Ὀρθοδόξων συντηρεῖ τὰς Μονὰς, πρὸς ἃς οἱ ἡγεμόνες Βλαχίας καὶ Μολδαυΐας γενναίας δωρεὰς εἰσεβάζουσιν ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ ΙΣΤ' μέχρι τῶν μέσων τοῦ ΙΘ' αἰῶνος, ἐν ᾧ οἱ τῆς Ρωσσίας Τσάροι δέχονται τὰς ἐξ Ἄθω εὐλογίας ὡς ἱερόν τι χρῆμα καὶ ἐπιτρέπουσιν εἰς τοὺς Ἁγιορείτας πατέρας τὴν συλλογὴν βοηθειῶν ὑπὲρ τῆς χώρας, ἥτις ἀπὸ τοῦ ΙΑ' ἔτι αἰῶνος ἐδωροφόρησε τῇ Ρωσσίᾳ τοὺς κοινοβιωτικοὺς τοῦ μοναχισμοῦ θεσμοὺς καὶ κατὰ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα ἀπέστειλεν ἐκεῖσε τὸν ἐκ τοῦ Βατοπεδίου Ἅγιον Μάξιμον τὸν Ἀρτηνόν, μεγάλως ὑπὲρ τῆς ρωσσικῆς ἐκκλησίας ἐργασθέντα.

Δυστυχῶς ἡ ἔν τε εὐπραγίαις καὶ δυσπραγίαις ἀνὰ μέσον τῶν αἰώνων ἀναπαριστωμένη θαῦμασία αὕτη εἰκὼν ὅλως ὠχρίασε κατὰ τὸν ΙΘ' αἰῶνα. Τὸ Ἅγιον Ὄρος ὁλικῶς εὐημερεῖ καὶ προάγεται ἐπι-

τοπίως, ἀπεμονώθη ὅμως διανοητικῶς, ἐγκαταλειφθὲν ὑπὸ τῶν ἀρχαίων αὐτοῦ πελατῶν.

Πρῶτοι ἐλησμόνησαν τὸ Ἅγιον Ὄρος οἱ Ἕλληνες τοῦ βασιλείου τῆς Ἑλλάδος εὐθὺς μετὰ τὰς κτηθείσας ἐλευθερίας του, τούτους ἐμιμήθησαν οἱ Ἕλληνες τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας καὶ οἱ Βλαχομολδαυοὶ καὶ τελευταῖοι οἱ Βούλγαροι, ἐν ᾧ οἱ Ἴβηρες καὶ οἱ Σέρβοι διὰ λόγους ἀναγομένους εἰς τὰς ἐθνικὰς αὐτῶν περιπετείας πολὺ πρότερον ἔπραξαν τοῦτο. Πρὸς ἡμετέραν αἰσχύνην μόνοι νῦν οἱ Ρῶσσοι τὸν πάλαι ἀσθενῆ πρὸς τὸ Ἅγιον Ὄρος σύνδεσμον αὐτῶν κατέστησαν καὶ καθιστῶσιν ἰσχυρότερον καὶ κατὰ τρόπον καινοφανῆ.

Ὁ Ἑλληνικὸς μοναχισμὸς καὶ ἡ γλῶσσα αὐτοῦ ἐπικρατεῖ καὶ νῦν ἀπολύτως ἐν τῇ ἁγιωνύμῳ χώρᾳ, ἐν ᾧ συγχρόνως Βούλγαροι καὶ Ρωμοῦνοι μετ' ὀλιγίστων Γεωργιανῶν καὶ Σέρβων μοναχῶν βιοῦσιν ἐν ὡρισμένοις τοῦ Ὄρους σημείοις. Οἱ παλαιοὶ ὅμως δεσμοί, οἱ συνδέοντες πνευματικῶς τὰ ὀρθόδοξα ἔθνη πρὸς τὸν Ἄθω διεκόπησαν. Μόνοι οἱ Ρῶσσοι διατελοῦσιν εἰς ἀένναον ὑλικὴν καὶ πνευματικὴν ἐπικοινωνίαν πρὸς τοὺς ἐν Ρωσσίᾳ ὁμοφύλους των.

Ἐπὶ τῆς ἀντιστρόφου ταύτης πορείας πρὸς τὸν Ἄθω τῶν νοτίων καὶ τῶν βορείων Σλαύων, τῶν Ἰβήρων καὶ τῶν Ρωμούνων εἶνε περιττὸν νὰ ἐνδιατρίψῃ κανείς, ἀφ' οὗ στοιχεῖα μὴ ἑλληνικὰ ὄντα ἀκολουθοῦσι πρὸς τοὺς Ἁγίους τόπους ταύτην ἢ ἐκείνην τὴν ὁδὸν ἢ ἀποσύρονται ἀναλόγως τῶν τυχῶν καὶ τῆς καταστάσεως τοῦ ἠθικοθρησκευτικοῦ αἰσθήματος τῶν ἰδίων χωρῶν.

Ὅ,τι ἐμποιεῖ ὀδυνηρὰν αἴσθησιν, εἶνε ἡ ἀδιαφορία καὶ ἡ ἀπομάκρυνσις ἐκ τοῦ Ἁγίου Ὄρους τῶν Ἑλλήνων, δι' ὧν καὶ ὑπὲρ ὧν τοσοῦτοι θρησκευτικοὶ θησαυροὶ ἀπόκεινται ἐν αὐτῷ, οἵτινες καθὸ ἑλληνικὴ στοιχεῖα οὐ μόνον ἀπὸ ὀρθοδόξου ἀπόψεως ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἐθνικῆς τοιαύτης στενῶς καὶ ἀρρήκτως εἶχε συνδεδεμένοι πρὸς τὴν ἱερὰν αὐτὴν ἀκρόπολιν, ἣν οἱ πρόγονοι αὐτῶν ἐδημιούργησαν, ἀνέδειξαν καὶ συνετήρησαν.

Τοὺς Ἕλληνας ὡθοῦσι φυσικῶς εἰς Ἄθω λόγοι θρησκευτικοί, ἐθνικοί, ἐπιστημονικοί, καλλιτεχνικοὶ καὶ ἄλλοι, ἐπὶ πλέον δὲ τὸ καθῆκον τοῦ διατηρῆσαι καὶ μελετῆσαι καὶ ἑρμηνεῦσαι καὶ λεπτομερῶς γνωστὴν καταστῆσαι τῷ πεπολιτισμένῳ κόσμῳ τὴν πλουσιωτάτην κληρονομίαν τῶν ἐγγυτέρων αὐτῶν προγόνων,

Ὅλων αὐτῶν ἐπιλήσμονες καὶ ἀρνηταὶ ἐγενόμεθα «μηδ' ὑπὲρ ὧν ἐκεῖνοι δικαίως κτησάμενοι παρέδωσαν ἡμῖν ἐθέλειν ἐρρωμένως ἀμύνεσθαι;»

***

Ἡ καταλληλοτέρα ἐποχὴ πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ Ἁγίου Ὄρους εἶνε ἡ τῶν μηνῶν Ἀπριλίου, Μαΐου καὶ Σεπτεμβρίου, ἀλλὰ καὶ κατὰ πάσας τὰς ὥρας τοῦ ἔτους ἡ χερσόνησος σῴζει ποικίλας καλλονάς. Οἱ πατέρες ἡμῶν καὶ οἱ λοιποὶ εὐσεβεῖς δικαίως ἐθεώρουν τὰς ἡμέρας τῶν Ἁγίων Παθῶν καὶ τοῦ Πάσχα ὡς τὴν καταλληλοτέραν ἐποχὴν πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν Ἁγίων Τόπων καὶ τοῦ Ἄθω, ὅτε

ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἡμῶν ποίησις ἀνέρχεται εἰς τὸ ζενίθ αὐτῆς κηρύττουσα τὴν ἀνάστασιν καὶ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου διὰ τοῦ θανάτου καὶ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Σωτῆρος Θεοῦ.

Τὸ θέρος, ὅτε ἀλλαχοῦ πυρακτιᾷ ὁ μαρμαίρων σείριος, τὸ θερμόμετρον ἐν Ἄθῳ δὲν ὑπερβαίνει τοὺς 20—25 βαθμοὺς Ρεωμύρου ὑπὸ τὴν σκιάν.

Ὁ θέλων νὰ ἴδῃ καὶ γνωρίσῃ τὸ Ἅγιον Ὄρος δὲν πρέπει νὰ περιορισθῇ εἰς ἐπισήμους ἐξιώσεις καὶ τετριμμένους λόγους, οὐδὲ εἰς ἁπλῆν μετάβασιν ἀπὸ Μονῆς εἰς Μονὴν ὡς σάκκος ἀχύρου. Πρέπει νὰ διέλθῃ τὰ βάση, νὰ βαδίσῃ ὑπὸ τὸ πλούσιον φύλλωμά των, νὰ ἴδῃ τὸ ὁλομανὲς σφρίγός των, ν' ἀναπνεύσῃ τὸ ἄρωμά των. Πρέπει νὰ ἴδῃ τὸν ἥλιον διὰ μέσου τῶν φυλλωμάτων παρουσιάζοντα ὄψιν πολυαρίθμων πολυτίμων λίθων. Πρέπει νὰ ψαύσῃ τὰς μυροβόλους ἐλάτους καὶ νὰ καθήσῃ παρὰ καλλίρροον πηγὴν ρεμβάζων ἐνώπιον συστάδος τρεμουλιαστῶν αἰγείρων. Πρέπει ν' ἀκούσῃ τὰ τριλλύσματα τῶν ἀκανθυλλίδων, ἅτινα κατακηλοῦσι τὰς ἀκοὰς καὶ τὰς ἀηδόνας ᾀδούσας καθ' ὅλην τὴν νύκτα. Πρέπει νὰ κατέλθῃ εἰς τὴν δυσκύμαντον παραλίαν, ἐπὶ τῶν ἁλικτύπων βράχων, νὰ ἴδῃ γηραιοὺς μοναχοὺς ἁλιεύοντας. Πρέπει ν' ἀνέλθῃ εἰς Καρυάς, εἰς τὴν Τυρολικὴν αὐτὴν κοιλάδα καὶ νὰ δρέψῃ λεπτοκάρυα, ἅπερ πρὸ τῶν χειρῶν παρουσιάζουσιν οἱ κύπτοντες ἔγκαρποι κλῶνοι.

Καὶ τὸν χειμῶνα τὸ Ἅγιον Ὄρος παρουσιάζει ἔξοχον θέαμα. Ἀξίζει νὰ ἴδῃ τις βάση κρυσταλλίνα καὶ ἀβαμάντινον τὸν Ἄθω ὑψούμενον ἐν μέσῃ θαλάσσῃ καὶ τὰς δορκάδας κατερχομένας δι' ἔλλειψιν τροφῆς, ἢ νὰ ἴδῃ τὴν ὁμίχλην τῶν δυσηλίων Καρυῶν καὶ νὰ ἀκούσῃ τὴν συναυλίαν γνοφώδους θυέλλης ἐν Ἄθῳ, διακοπτομένης ὑπὸ ἑτέρας συναυλίας κεραυνῶν.

Καὶ εἰς τὰ βάση εἶνε ἀπολαυστικὸν τὸ θέαμα τῶν στενόντων ἀπεφυλλισμένων δένδρων, ὅταν ὁ ἄνεμος ὀλολύζῃ διὰ μέσου αὐτῶν καὶ βαραθρώσαι εἰς τὰς χαράδρας συμπαρασύρων τὴν χιόνα εἰς στενωπούς. Τότε ὁ Ἄθως διὰ τοὺς πλέοντας γίνεται φοβερὸς καὶ δύναταί τις νὰ εἴπῃ τοῖς ναυτιλλομένοις: ἐπιλάθου τῶν οἴκαδε.

***

Πόσα δύναται κανεὶς νὰ διδαχθῇ ἐν τῇ Βηθλεὲμ ταύτῃ τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ ἀληθοῦς, τῆς εὐσεβείας καὶ τῆς ἁγιότητος!

Ἰδοὺ ἡ γεραρὰ Λαύρα, ἡ ἐπὶ χίλια ἔτη ἀνατολικῶς προσβλέπουσα καὶ ἐλπίζουσα, ἐν ᾗ χιλιάδες ἀνδρῶν ἠγωνίσαντο τὸν καλὸν ἀγῶνα τοῦ πνεύματος

Ἰδοὺ ἡ Μονὴ τῶν Ἰβήρων, ἐξ ἧς ἐξεπέμφθη τὸ φῶς εἰς Ἰβηρίαν καὶ ἡ τοῦ Βατοπεδίου, ἡ προεξάρχουσα τῆς κοινωφελοῦς ἐλευθεριότητος.

Ἰδοὺ ἡ Μονὴ τοῦ Ἐσφιγμένου, ἐν ᾗ ἔλαμψεν ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς καὶ παρὰ τὴν ὁποίαν ὁ Ρῶσσος Ἅγιος Ἀντώνιος Πετσέρσκυ ἀντέγραφε τοὺς μοναχικοὺς τῆς ἡμετέρας ἐκκλησίας θεσμοὺς κατὰ τὸν ΙΑ' αἰῶνα.

Ἰδοὺ ἡ Μονὴ τοῦ Χελανδαρίου, ἡ φωτίσασα τοὺς Σέρβους καὶ ἡ

τῶν Ρώσσων, ἡ ἐνσαρκοῦσα τὰς μεταπτώσεις τοῦ πολυκυμάντου μεσαιωνικοῦ ἡμῶν βίου.

Ἰδοὺ ἡ σταυροφόρος Μονὴ τοῦ Ξηροποτάμου, ἡ τηροῦσα ζηλοτύπως τὸ ἡμέτερον τῆς ἀναγεννήσεως σύμβολον.

Ἰδοὺ αἱ Μοναὶ Σιμωνο-πέτρα, Γρηγορίου, Διονυσίου καὶ Ἁγίου Παύλου, οἱ νεώτεροι τῆς ἱερᾶς ἀκροπόλεως προμαχῶνες.

Ἰδοὺ αἱ σκῆται καὶ τὰ κελλία, ὡς ἄνθη διαθέοντα τὴν ἱερὰν χερσόνησον. Ἰδοὺ οἱ βράχοι καὶ τὰ σπήλαια, στάδια ὑπεραν θρώπων ἀγώνων ὁσίων ἀνδρῶν.

Αἱ Μοναὶ πρὸ πάντων ὁμοιάζουσι τὸ ἐν τῷ Ταλμοὺθ μάννα, εἰς ὃ ἕκαστος εὑρισκε τὴν ποθουμένην γεῦσιν Ὁ ἀμαθὴς ἐν αὐταῖς θὰ διδαχθῇ ἐκ τῆς ἐκκλησιαστικῆς τάξεως, ἐκ τῶν ἀπαύστως ἀναπεμπομένων προσευχῶν καὶ ὑμνῳδιῶν, ἐκ τῶν λαλουσῶν τοιχογραφιῶν, ἐκ τοῦ σεμνοῦ καὶ χριστιανικοῦ βίου. Ὁ σοφὸς θ' ἀρθῇ εἰς σφαίρας ὑψηλοτέρας, θὰ διατρέξῃ ἅπαν τὸ στάδιον τοῦ πολυκυμάντου μεσαιωνικοῦ ἡμῶν βίου, θὰ ἴδῃ ἀναπαριστώμενον τὸ ἔργον τοῦ Βυζαντίου καὶ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ μοναχισμοῦ ἐπὶ τὸν πολιτικόν, κοινωνικὸν καὶ ἱστορικὸν βίον τοῦ Ἔθνους· θὰ εὕρῃ βιβλιοθήκας πρὸς μελέτην καὶ παντοῖα κειμήλια πρὸς σπουδήν. Ὁ δυστυχὴς πάλιν θὰ εὕρῃ ἠθικὴν καὶ ὑλικὴν παρηγορίαν ἄγνωστον ἄλλοθεν εἰς τὸν ἄκαρδον κόσμον.

***

Ἐὰν δὲν ἤθελε τις νὰ γεννηθῇ εἰς τὸν κόσμον τοῦτον δι' ἄλλο τι, ἔπρεπε νὰ γεννηθῇ διὰ νὰ ἀναβῇ ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ Ἄθω. Ἐντεῦθεν τὸ θέαμα ἐν νυκτὶ εἶνε ἀσυλλήπτως τεράστιον, φοβερόν, ὑπέρλαμπρον. Κρημνοὶ ὀνειρώδους φρίκης καὶ τρόμου ἁπλοῦνται πρὸς τὰ κάτω καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις καταλήγοντες εἰς ἄβυσσον κελαινήν. Νομίζει τις ὅτι ὁ ἡμέτερος κόσμος εὑρίσκεται κατὰ τὴν πρώτην ὥραν τῆς δημιουργίας αὐτοῦ. Ὁ νοῦς καὶ τὰ ὄμματα φυσικῶς τότε στρέφονται ἄνω πρὸς τὸν κατάστερον οὐρανόν. Σιωπὴ μυστηριώδης ἀπεριγράπτου μεγαλείου ὑμνολογεῖ τὸν Δημιουργόν.

Ἐνταῦθα ὁ ἄνθρωπος ἔχων ὑποπόδιον τὸν τεράστιον ὄγκον τοῦ Ἄθω καὶ πέριξ καὶ ἄνω παρατηρῶν τὸ μεγαλεῖον τῆς φύσεως ἐν ἁπάσῃ τῇ ἐπιβλητικότητι αὐτοῦ, ὠχρὰν πλέον διατηρεῖ τὴν ἀνάκωσ ἀποτυπωθὲν ἐν τῇ μνήμῃ. Ἡ ψυχὴ λυτροῦται, λαμβάνει συνείδησιν ἑαυτῆς, λυπεῖται ἐπὶ τῇ ἰδέᾳ τῆς ἐγκαθείρξεως αὐτῆς καὶ τανύουσα τὰς πτέρυγας ἐπιθυμεῖ νὰ πετάξῃ ἐν τῷ ἰλιγγιώδει διαστήματι καὶ νὰ βυθισθῇ εἰς τὸ ἀχανές.

Ὁποῖον πανυπέρλαμπρον θέαμα παρουσιάζει ἐντεῦθεν ὁ κατηστερισμένος οὐράνιος θόλος, ὅστις στεγάζει κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν τὸν ἔχοντα βάθρον τὴν αἰχμὴν τοῦ Ἄθω, τὸ κάλλιστον τοῦτο Ἀστεροσκοπεῖον τοῦ κόσμου! Ἰδοὺ ἀστέρες λαμπροί, ἀστέρες μέτριοι, καὶ ἀστέρες μόλις ὁρατοί, ἀπέχοντες ἀφ' ἡμῶν ὅσον ἡ ἰσχυροτέρα φαντασία ἀδυνατεῖ νὰ νοήσῃ. Ἰδοὺ νεφελώματα μετὰ χιλιάδων

ἄστρων. Ἰδοὺ ὁ Γαλαξίας μὲ τὰ ἀστρικὰ ἑκατομμύρια τοῦ Ἐρσχέλου. Ὁ ὀφθαλμὸς ὀλίγα διακρίνει, τὸ τηλεσκόπιον διέκρινεν ἤδη ἑκατομμύρια καὶ τοῦτο εἶνε ἓν μόνον βῆμα εἰς τὴν ἄβυσσον τοῦ ἀπείρου. Πανταχοῦ αἱ αὐταὶ ἀμέτρητοι ἀποστάσεις· κόσμοι σχηματιζόμενοι, κόσμοι ἐν ἀκμῇ καὶ κόσμοι ἐσβεσμένοι· παντοῦ κίνησις ἀένναος, παντοῦ ζωή.

***

Ὅσα διδάσκεταί τις ἐπὶ μίαν ὥραν ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ Ἄθω, δὲν διδάσκεται καθ' ὅλον αὐτοῦ τὸν βίον ἐν τῷ σπουδαστηρίῳ του·

Τὴν φοβερὰν σκηνογραφίαν τῆς νυκτὸς διαδέχεται ἡ τῆς ἡμέρας. Ἰδοὺ ὁ ἄνευ ἀκτῆς μέγας ὠκεανὸς τοῦ φωτὸς καὶ τοῦ πυρὸς ἠρέμα καὶ μεγαλοπρεπῶς ἀναδυόμενος ὀπισθεν τῆς χθαμαλῆς καὶ πάλαι αἰθαλοέσσης πατρίδος τοῦ Ἡφαίστου.. Ὁ δίσκος αὐτοῦ φαίνεται κατ' ἀρχὰς μέγιστος ἀπὸ τῆς κορυφῆς τοῦ Ἄθω καὶ ἐπιτρέπει τῷ θεατῇ νὰ θαυμάσῃ αὐτὸν ἐφ' ἱκανόν, διὰ τηλεσκοπίου μάλιστα, ἕνεκα τῆς ἀσθενοῦς λάμψεως, ἣν ἐκπέμπει κατὰ τὴν ἀνατολὴν αὐτοῦ· πλὴν δὲν διακρίνονται τὰ συνταρασσόμενα πύρινα κύματα αὐτοῦ, ἅτινα ἔχουσιν ὕψος ὅσον ἡ διάμετρος τοῦ ἡμετέρου πλανήτου, οὐδὲ τὰ πύρινα αὐτοῦ ὄρη, ἴσα πρὸς τὸ μέγεθος τῆς ἡμετέρας γῆς, ἅπερ ἀναθρώσκουσι καὶ ἐκσφενδονίζονται εἰς τὸν οὐρανὸν ἐξαπλούμενα εἰς τὴν ψυχρὰν ἀτμόσφαιραν, ἐπεκτεινόμενα εἰς νέφη φωτὸς καὶ πίπτοντα πάλιν ὡς βροχὴ φλογὸς ἐπὶ τοῦ ἀειφλεγοῦς ὠκεανοῦ, οὗ ἀκούονται αἱ ἀστραπαὶ καὶ αἱ πύριναι τρικυμίαι αἱ θραύουσαι ἀλλήλας ἐν μανίᾳ, ἣν νοῦς ἀνθρώπου ἀδυνατεῖ νὰ νοήσῃ.

Μετ' ὀλίγον ἡ ἐκτυφλωτικὴ λάμψις τοῦ φωστῆρος ἀναγκάζει τὸν θεατὴν νὰ στρέψῃ πρὸς ἄλλα σημεῖα τὰ ὄμματα καὶ ἐν πρώτοις εἰς τὴν ἀπειρομεγέθη σκιὰν τοῦ Ὄρους, ἥτις ταχεῖα διαγράφεται ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης καὶ ἐκτείνεται μέχρις Ὀλύμπου καλύπτουσα, κατὰ τὰς διαφόρους ὥρας τοῦ ἔτους, ὁτὲ μὲν τὴν Παλλήνην, ὁτὲ δὲ τὴν Σιθωνίαν.

Ἐκ τῆς αἰθεροβάμονος τοῦ Ἄθω σκοπιᾶς ἡ χερσόνησος ὁρᾶται ἡπλωμένη ὡς πράσινον μανδήλιον, ἐφ' οὗ αἱ Μοναὶ κτλ. δείκνυνται ὡς λευκαὶ κηλίδες. Φεῦ! Ὁ μέγιστος τῶν ἀνθρώπων οὐδ' ὡς μύρμηξ εἶνε κάτω ὁρατός! Ἡ Χαλκιδικὴ καὶ αἱ νῆσοι παρουσιάζουσι τὸ γεωγραφικὸν αὐτῶν σχῆμα. Ἡ πατρὶς τοῦ Πολυγνώστου, τὸ πάλαι ἱερὸν τῶν Καβείρων καὶ ἡ θετὴ πατρὶς τοῦ Ἡφαίστου φαίνονται ταξειδεύουσαι ἐπὶ τῆς θαλάσσης. Πόσον ἐγγὺς φαίνονται αἱ Ἑλληνικαὶ ἀκταί!

***

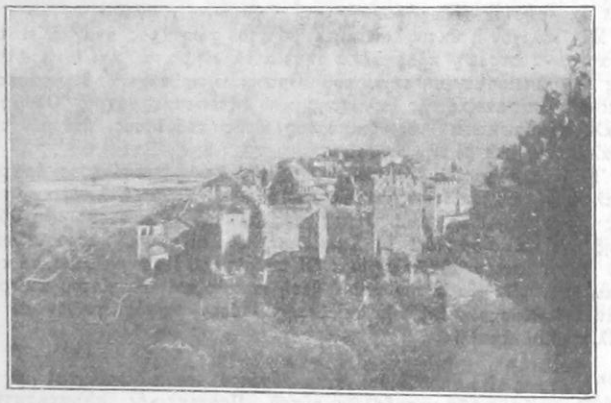
Ὁ Ἄθως εἶνε σπουδαιότατον βαρόμετρον τοῦ καιροῦ καὶ μέγας σηματογράφος τῶν μεταβολῶν αὐτοῦ. Προσεκτικὸς παρατηρητὴς δύναται νὰ διακρίνῃ πάσας τὰς μεταβολὰς τοῦ καιροῦ ἐκ τῶν νεφῶν, ἅτινα ὁ Ἄθως φέρει ἐπὶ τῆς κορυφῆς αὐτοῦ, ψαύων ἢ λικνίζων περιστρέφων ἢ ἀποσυνθέτων καὶ ἀνασυνιστῶν αὐτά. Ἐὰν τοιούτους πίλους φορέσῃ ἐπὶ τῆς φαλακρᾶς κεφαλῆς του ὁ Ἄθως, ἢ

μάλιστα ἐὰν παρατηρήσῃ τις ὅτι προηγήθη ἐν τούτῳ ἡ ἔναντι ὀρεινὴ Σαμοθράκη, τότε δέον ὁ ξενιζόμενος ἐν τοῖς προϊστορικοῖς τούτοις ἀνακτόροις νὰ καταβῇ.

Κατόπιν τῆς ὀνειρώδους ταύτης ἀπολαύσεως, καθ' ἣν ἡ ἀνθρωπίνη φύσις ἀμφιέννυται χιτῶνα ἀγνώστου ἀγαλλιάσεως καὶ ἀθανασίας, ὁ ἄνθρωπος κατερχόμενος αἰσθάνεται ἑαυτὸν ἐκ νέου χωροῦντα εἰς ἐκμηδένησιν τῆς προσωπικότητός του. Πλὴν ὁπωσδήποτε ἡ ἀγιώνυμος χερσόνησος προνομιοῦχος κατὰ φύσιν, εὐλογημένη δὲ θεόθεν, δὲν παρουσιάζει τὴν συνήθη ζωὴν τοῦ κόσμου, τὴν πλήρη στερήσεων ἢ καταχρήσεων καὶ ἀπογοητεύσεων, τὸν ἀγῶνα τέλος ἐκεῖνον τῆς ὑπάρξεως, ἰδίως τῶν πόλεων, καθ' ὃν ἕκαστος σύρει τὴν ζωὴν αὐτοῦ ὡς ράκος, αἱ δὲ ἠθικαὶ βάσανοι κόπτουσι τὸ νῆμα αὐτῆς προώρως καὶ οἰκτρῶς. Ἡ ποίησις τῆς φύσεως καὶ ἡ ποίησις τοῦ θείου κυριαρχοῦσιν ἐφ' ὅλης τῆς χερσονήσου καὶ ὁ αἰσθανόμενος εὑρίσκει ἀφορμὰς ἀνὰ πᾶν βῆμα ὅπως διατηρήσῃ ἐν ἑαυτῷ πάντοτε λάμπον τὸ φῶς τῆς ζωῆς.

1. Ἡ Ἱερὰ Μονὴ τῆς Μεγίστης Λαύρας.

ΑΥΤΗ ἱδρύθη ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαντίου Νικηφόρου τοῦ Β' τοῦ Φωκᾶ τῷ 963 ἢ 964 καὶ τοῦ Ὁσίου Ἀθανασίου τοῦ Τραπεζουντίου, σεμνυνομένη ἐπὶ τῇ μνήμῃ αὐτοῦ ὡς «Ἁγίου

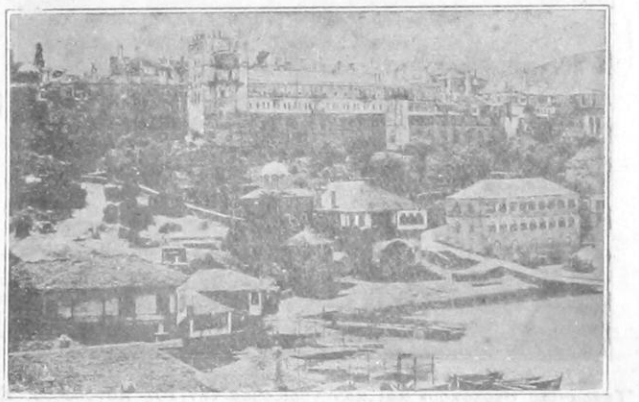

Ἀθανασίου ἐν τῷ Ἄθῳ» καὶ πανηγυρίζουσα τῇ 5ῃ Ἰουλίου. Εἶναι ἐκ τῶν Ἰδιορρύθμων Μονῶν καὶ πρώτη κατὰ τὴν ἱεραρχικὴν τάξιν ἔχουσα 1187 ἐν ὅλῳ Μοναχούς, ὧν οἱ μὲν 165 ἐντὸς τῆς ἰδίας Μο-,

νῆς Ἕλληνες ὄντες, οἱ δὲ λοιποὶ 1022 εἰς τὰ ὑποτελῆ ἐξαρτήματα αὐτῆς. Ἦτοι ἔχει κατὰ φυλάς: 980 Ἕλληνας, 78 Ρώσους, 125 Ρωμούνους καὶ 4 Βουλγάρους. Ἔχει ὑποτελεῖς: 2 ἑλληνικὰς Σκήτας καὶ 1 ρωμουνικήν· 35 ἑλληνικὰ Κελλία, 4 ρωσικά, 3 ρωμουνικὰ καὶ 1 βουλγαρικόν· 151 ἑλληνικὰς Καλύβας, 22 ρωσικὰς καὶ 4 ρωμουνικάς· 10 ἑλληνικὰ Καθίσματα· 7 ἑλληνικὰ Ἡσυχαστήρια, ὧν 1 ρωσικὸν καὶ 3 ρωμουνικά. Ἔχει βιβλιοθήκην ἐκ 2250 χειρογράφων κωδίκων, ὧν 1150 περίπου ἐπὶ περγαμηνῆς, πληθὺν κειμηλίων, ἁγίων εἰκόνων καὶ ἁγίων λειψάνων. Τούτοις καταλέγονται ὀκτὼ φύλλα, ἐπὶ περγαμηνῆς τοῦ Ε'—ΣΤ' αἰῶνος, Ἐπιστολῆς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, ὁ ἐξαίρετος κῶδιξ τῆς Βοτανικῆς τοῦ πεφημισμένου Ἀσκληπιάδου Διοσκορίδου, τὸ τμῆμα τοῦ Τιμίου Ξύλου, ὁ Σάκκος τοῦ εἰρημένου Αὐτοκράτορος Φωκᾶ, ἡ καλλιτεχνικὴ Ἀρτοκλασία, ἡ εἰκὼν τῆς Θεομήτορος Κουκουζελίσσης, ὁλόκληρος ἡ κάρα τοῦ ἁγίου Βασιλείου καὶ ἡ τοῦ Μεγαλομάρτυρος Ἀλεξάνδρου κλπ.

2. Ἡ Ἱερὰ Μονὴ τοῦ Βατοπεδίου.

Αὕτη ἱδρύθη κατὰ τὴν παράδοσιν ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου τῷ 321 περίπου καὶ Θεοδοσίου τοῦ Μεγάλου τῷ 390, σεμνυνομένη ἐπὶ τῇ μνήμῃ τοῦ «Εὐαγγελισμοῦ τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου»

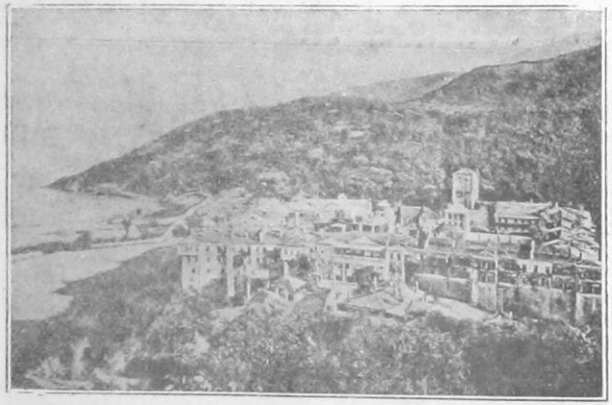

καὶ πανηγυρίζουσα τῇ 25ῃ Μαρτίου. Εἶναι ἐκ τῶν Ἰδιορρύθμων Μονῶν καὶ δευτέρα κατὰ τὴν ἱεραρχικὴν τάξιν ἔχουσα 966 Μοναχοὺς ἐν ὅλῳ, ὧν οἱ μὲν 178 ἐντὸς τῆς ἰδίας Μονῆς Ἕλληνες ὄντες οἱ δὲ λοιποὶ 788 εἰς τὰ ὑποτελῆ ἐξαρτήματα αὐτῆς. Ἦτοι ἔχει κατὰ φυλάς: 360 Ἕλληνας, 570 Ρώσους, 33 Ρωμούνους καὶ 3 Βουλ-

γάρους. Ἔχει ὑποτελεῖς: 1 ἑλληνικὴν Σκήτην καὶ 1 ρωσσικήν· 22 ἑλληνικὰ Κελλία, 5 ρωμουνικὰ καὶ 1 βουλγαρικόν· 22 ἑλληνικὰς Καλύβας καὶ 13 ρωμουνικάς. Ἔχει περὶ τοὺς 1044 χειρογράφους κώδικας, πλήθυν κειμηλίων, ἁγίων Εἰκόνων καὶ ἁγίων λειψάνων. Τούτοις καταλέγονται τὸ σπουδαῖον ἀντίγραφον τῆς Γεωγραφίας Κλαυδίου τοῦ Πτολεμαίου, τὸ τμῆμα τοῦ Τιμίου Ξύλου, ἡ ἐκ μονολίθου ἰάσπιδος φιάλη τοῦ Αὐτοκράτορος Μανουὴλ τοῦ Β', τὸ πλεῖστον μέρος τῆς ἁγίας Ζώνης τῆς Θεοτόκου, ἡ εἰκὼν τῆς Θεομήτορος Βηματαρίσσης, διάφοροι ἐκ ψηφίδων εἰκόνες, ὁλόκληρος ἡ κάρα τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, αἱ δίφυλλοι ὀρειχάλκιναι πύλαι τοῦ Καθολικοῦ, ἀποτελουμένου τοῦ ἐπενδύματος αὐτῶν ἐκ διαφόρων 87 τμημάτων, ἐπὶ 32 τῶν ὁποίων εἶναι γεγλυμμένος δικέφαλος ἀετὸς καὶ βασιλίσκος, αἵτινες μετηνέχθησαν ἐκ τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ ἱεροῦ Ναοῦ τῆς ἁγίας Σοφίας κλπ.

3. Ἡ Ἱερὰ Μονὴ τῶν Ἰβήρων.

Αὕτη ἱδρύθη τῷ 985, ἀναλώμασι τοῦ Αὐτοκράτορος Βασιλείου τοῦ Β' τοῦ Βουλγαροκτόνου, ὑπὸ τῶν Γεωργιανῶν Ἰωάννου Εὐθυμίου καὶ Τορνικίου σεμνυνομένη ἐπὶ τῇ μνήμῃ «τῆς Κοιμήσεως τῆς

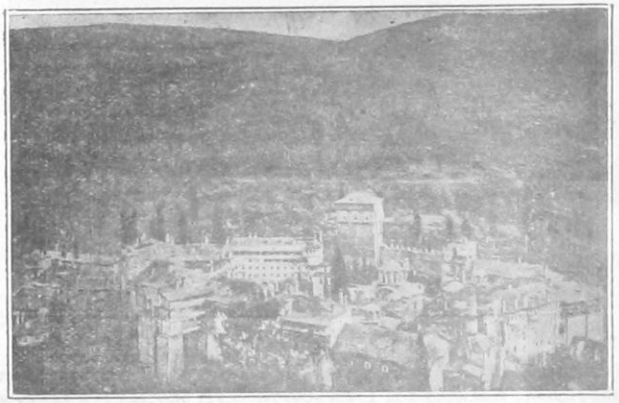

Ὑπεραγίας Θεοτόκου» καὶ πανηγυρίζουσα τὴν 15ῃ Αὐγούστου. Εἶναι ἐκ τῶν Ἰδιορρύθμων Μονῶν, τρίτη κατὰ τὴν ἱεραρχικὴν τάξιν, ἔχουσα 456 ἐν ὅλῳ Μοναχούς, ὧν οἱ μὲν 205 ἐντὸς τῆς ἰδίας Μονῆς, Ἕλληνες, ὄντες, οἱ δὲ λοιποὶ 251 εἰς τὰ ὑποτελῆ ἐξαρτήματα αὐτῆς. Ἥτοι ἔχει κατὰ φυλάς: 350 Ἕλληνας, 48 Ρώσσους, 10 Ρωμούνους καὶ 48 Γεωργιανούς. Ἔχει ὑποτελεῖς: 1 ἑλληνικὴν Σκήτην· 20 ἑλληνικὰ Κελλία, 5 ρωσικά. 1 ρωμουνικὸν καὶ 1 γεωργιανόν·

12 ἑλληνικὰς Καλύβας καὶ 2 ρωμουνικάς· 1 Κάθισμα γεωργιανόν. Ἔχει βιβλιοθήκην ἐκ 1386 χειρογράφων κωδίκων, ὧν 70 ἐπὶ περγαμηνῆς καὶ 100 περίπου ἐν γλώσσῃ ἰβηρικῇ καὶ πληθὺν κειμηλίων, ἁγίων εἰκόνων καὶ ἁγίων λειψάνων. Τούτοις καταλέγονται τὸ μέγα Εὐαγγέλιον τοῦ Θ' αἰῶνος δι' ἡμιδακτυλιαίων χαρακτήρων, τὸ Τίμιον Ξύλον, ἡ εἰκὼν τῆς Θεοτόκου τῆς Πορταϊτίσσης κλπ.

4. Ἡ Ἱερὰ Μονὴ τοῦ Χιλιανδαρίου

Αὕτη ἱδρύθη τῷ 1198 ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Σερβίας Στεφάνου Νεεμάνια ἢ Συμεὼν μετωνομασθέντος, σεμνυνομένη ἐπὶ τῇ μνήμῃ «τῶν Εἰσοδείων τῆς Θεοτόκου» καὶ πανηγυρίζουσα τῇ 21ῃ Νοεμβρίου. Εἶναι ἐκ τῶν Ἰδιορρύθμων Μονῶν καὶ τετάρτη κατὰ τὴν ἱεραρχικὴν τάξιν. Καλεῖται σερβική, ἔχουσα ἐν ὅλῳ 385 μοναχούς, ὧν οἱ μὲν 105 ἐντὸς τῆς ἰδίας Μονῆς Μακεδονοβούλγαροι καὶ Σέρ-

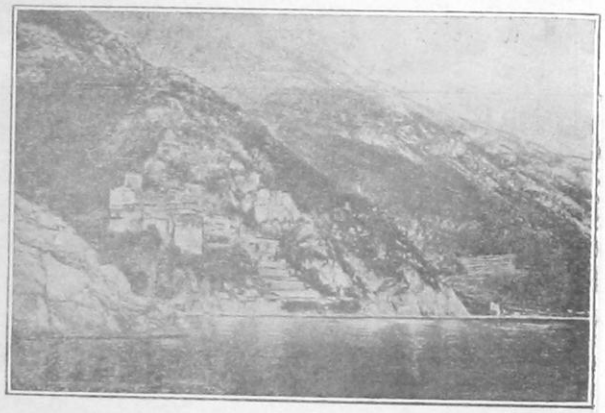

βοι ὄντες, οἱ δὲ λοιποὶ 280 εἰς τὰ ὑποτελῆ ἐξαρτήματα αὐτῆς. Ἥτοι ἔχει κατὰ φυλάς: 60 Ἕλληνας, 220 Ρώσσους, 92 Βουλγάρους καὶ 13 Σέρβους. Ἔχει ὑποτελῆ: 14 Ἑλληνικὰ Κελλία, 10 ρωσικά, 1 βουλγαρικὸν καὶ 3 ρωσικὰς Καλύβας. Ἔχει 105 χειρογράφους κώδικας ἑλληνικοὺς καὶ σλαυϊκοὺς καὶ πολλὰ κειμήλια, ἁγίας εἰκόνας καὶ ἁγια λείψανα. Τούτοις καταλέγονται τὸ δωρηθὲν Εὐαγγέλιον ὑπὸ Ἀνδρονίκου τοῦ Β' τῷ 1184 ἐπὶ ἀψόγου περγαμηνῆς, χρυσοῖς ἡμιδακτυλιαίοις χαρακτῆρσι γεγραμμένον, τὸ Τίμιον Ξύλον, ἡ κάρα τοῦ προφήτου Ἡσαΐου—684 π. Χ.—ὁ ἐξ ἐλεφαντό-

δοντος ἀμφορεὺς τοῦ εἰρημένου Στεφάνου, ἡ εἰκὼν τῆς Θεοτόκου τῆς Τριχερούσης, τὸ Λάβαρον τοῦ ἀποιχομένου βασιλέως τῆς Σερβίας Ἀλεξάνδρου τοῦ Α΄ κλπ.

5. Ἡ Ἱερὰ Μονὴ τοῦ Διονυσίου.

Αὕτη ἱδρύθη τῷ 1375 ἀναλώμασι τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Τραπεζοῦντος Ἰωάννου Ἀλεξίου τοῦ Γ΄ Κομνηνοῦ, ὑπὸ τοῦ ὁσίου Διονυσίου, σεμνυνομένη ἐπὶ τῇ μνήμῃ «τῶν γενεσίων τοῦ Τιμίου Προδρόμου» καὶ πανηγυρίζουσα τῇ 24ῃ Ἰουνίου. Εἶναι ἐκ τῶν Κοινοβιακῶν Μονῶν καὶ πέμπτη κατὰ τὴν ἱεραρχικὴν τάξιν. Ἔχε. ἐν ὅλῳ 131 Μοναχούς, ὧν οἱ μὲν 100 ἐντὸς τῆς ἰδίας Μονῆς Ἕλληνες ὄντες, οἱ

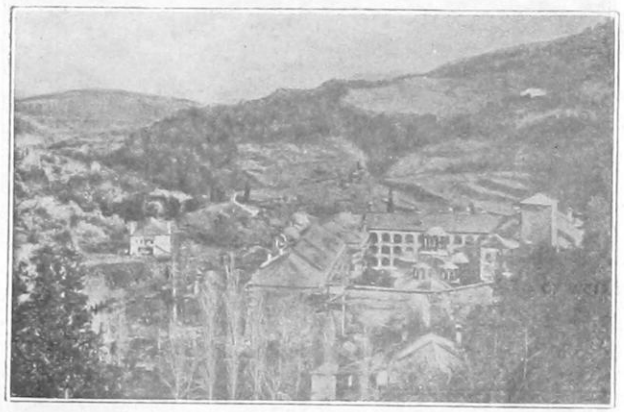

δὲ λοιποὶ 30 εἰς τὰ ὑποτελῆ ἐξαρτήματα αὐτῆς. Ἧτοι ἔχει κατὰ φυλάς: 139 Ἕλληνας καὶ 1 Ρωμοῦνον. Ἔχει ὑποτελῆ: 6 ἑλληνικὰ Κελλία καὶ 1 ρουμουνικόν. Ἔχει 588 χειρογράφους κώδικας καὶ διάφορα κειμήλια, ἁγίας εἰκόνας καὶ ἅγια λείψανα. Τούτοις καταλέγονται, τὸ Τίμιον Ξύλον, τὸ τμῆμα τῆς ἁλύσεως τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου, ἡ λειψανοθήκη τοῦ ἁγίου Νήφωνος, ἐξαίρετον σῦσα βυζαντιακὸν καλλιτέχνημα κλπ.

6. Ἡ Ἱερὰ Μονὴ τοῦ Κουτλουμουσίου.

Αὕτη ἱδρύθη ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαντίου Ἀλεξίου Α΄ τοῦ Κομνηνοῦ—1081—1117—σεμνυνομένη ἐπὶ τῇ μνήμῃ «τῆς τοῦ Σωτῆρος Μεταμορφώσεως» καὶ πανηγυρίζουσα τῇ 6ῃ Αὐγούστου.

Εἶναι ἐκ τῶν Κοινοβιακῶν Μονῶν καὶ ἕκτη κατὰ τὴν ἱεραρχικὴν τάξιν. Ἔχει 214 Μοναχοὺς ἐν ὅλῳ, ὧν οἱ μὲν 60 ἐντὸς τῆς ἰδίας Μονῆς Ἕλληνες ὄντες, οἱ δὲ λοιποὶ 154 εἰς τὰ ἐξαρτήματα αὐτῆς. Ἧτοι ἔχει κατὰ φυλάς: 190 Ἕλληνας, 13 Ρώσους, 2 Ρωμούνους, 6 Βουλγάρους καὶ 3 Σέρβους. Ἔχει ὑποτελῆ: 1 ἑλληνικὴν Σκήτην, 14 ἑλληνικὰ Κελλία 1 ρωσικόν, 1 ρωμουνικὸν καὶ 2 Βουλγαρικά· 20 ἑλληνικὰς Καλύβας, 5 ρωσικάς, 1 βουλγαρικὴν καὶ 1

σερβικήν. Ἔχει 560 χειρογράφους κώδικας, ὧν 95 ἐπὶ περγαμηνῆς καὶ διάφορα κειμήλια, ἁγίας εἰκόνας καὶ ἅγια λείψανα. Τούτοις καταλέγονται ἡ Εἰκὼν τῆς Θεοτόκου τῆς Φοβερᾶς Προστασίας ἐπιλεγομένη κλπ.

7. Ἡ Ἱερὰ Μονὴ τοῦ Παντοκράτορος.

Αὕτη ἱδρύθη ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀλεξίου Α΄ τοῦ Κομνηνοῦ καὶ ἀνεκαινίσθη ὑπὸ Ἀλεξίου τοῦ Στρατηγοπούλου τῷ 1270, σεμνυνομένη ἐπὶ τῇ μνήμῃ «τῆς τοῦ Σωτῆρος Μεταμορφώσεως» καὶ πανηγυρίζουσα τῇ 6ῃ Αὐγούστου. Εἶναι ἐκ τῶν Ἰδιορρύθμων Μονῶν καὶ ἑβδόμη κατὰ τὴν ἱεραρχικὴν τάξιν. Ἔχει 548 ἐν ὅλῳ Μοναχούς, ὧν οἱ μὲν 58 ἐντὸς τῆς ἰδίας Μονῆς Ἕλληνες ὄντες, οἱ δὲ λοιποὶ 490 εἰς τὰ ἐξαρτήματα αὐτῆς. Ἧτοι ἔχει κατὰ φυλάς: 95 Ἕλληνας, 435 Ρώσους, 10 Ρωμούνους καὶ 8 Βουλγάρους. Ἔχει ὑποτελῆ: 1 ρωσικὴν Σκήτην, 10 ἑλληνικὰ Κελλία, 1 Βουλγαρικόν· 12 ἑλληνικὰς Καλύβας, 40 ρωσικάς, 1 ρωμουνικὴν καὶ 1 βουλγαρικήν· 1 ἑλληνικὸν Κάθισμα. Ἔχει 284 χειρογράφους κώδικας καὶ διάφορα κειμήλια, ἁγίας Εἰκόνας καὶ ἅγια λείψανα. Τούτοις καταλέγονται, περγαμηνὴ τοῦ ΙΑ΄ αἰῶνος ἡ καλουμένη Εὐαγγέλιον Ἰω-

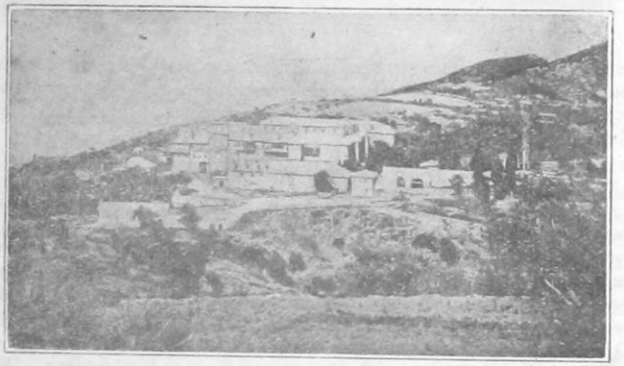
άννου τοῦ Καλυβίτου, ἄλλη παλίμψηστος τοῦ Γ΄ καλουμένη Εὐαγ-

γέλιον τοῦ Ὕφους, ἡ Εἰκὼν τῆς Θεοντίσσης κλπ.

8. Ἡ Ἱερὰ Μονὴ τοῦ Ξηροποτάμου.

Αὕτη ἱδρύθη ὑπὸ τῆς Αὐτοκρατείρας Πουλχερίας—450—457—

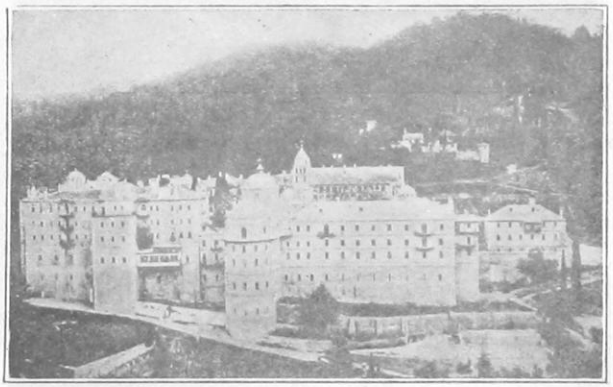

σεμνυνομένη ἐπὶ τῇ μνήμῃ «τῶν ἁγίων Τεσσαράκοντα Μαρτύρων τῶν ἐν Σεβαστείᾳ» καὶ πανηγυρίζουσα τῇ 19ῃ Μαρτίου. Εἶναι ἐκ τῶν Ἰδιορρύθμων Μονῶν καὶ ὀγδόη κατὰ τὴν ἱεραρχικὴν τάξιν. Ἔχει 106 ἐν ὅλῳ Μοναχούς, ὧν οἱ μὲν 80 ἐντὸς τῆς Μονῆς Ἕλληνες ὄντες, οἱ δὲ λοιποὶ

26 εἰς τὰ ἐξαρτήματα αὐτῆς. Ἦτοι ἔχει κατὰ φυλὰς: 102 Ἕλληνας καὶ 4 Ρωμούνους. Ἔχει ὑποτελῆ: 3 ἑλληνικὰ Κελλία καὶ 1 ρωμουνικόν. Ἔχει 341 χειρογράφους κώδικας καὶ διάφορα κειμήλια καὶ ἅγια λείψανα. Τούτοις καταλέγονται τὸ μέγα τμῆμα τοῦ Τιμίου Ξύλου μετὰ τῆς ἡλοπῆς, ἡ Πανσέχρη τῆς ἁγίας Πουλχερίας κλπ.

9. Ἡ Ἱερὰ Μονὴ τοῦ Ζωγράφου.

Αὕτη ἱδρύθη ὑπὸ τῶν τριῶν αὐταδέλφων Μωϋσέως, Ἀαρὼν καὶ Ἰωάννου ἐπὶ Λέοντος ΣΤ΄ τοῦ Σοφοῦ—886—912—σεμνυνομένη ἐπὶ τῇ μνήμῃ «τοῦ ἁγίου ἐνδόξου Μεγαλομάρτυρος Γεωργίου» καὶ πανηγυρίζουσα τῇ 23ῃ Ἀπριλίου. Εἶναι ἐκ τῶν Κοινοβιακῶν Μονῶν, οὖσα βουλγαρικὴ καὶ ἐνάτη κατὰ τὴν ἱεραρχικὴν τάξιν. Περιέχει

155 ἐν ὅλῳ Μοναχοὺς Βουλγαρομακεδόνας, ὄντας ἐντὸς τῆς ἰδίας Μονῆς. Οὐδὲν Κελλίον κέκτηται. Ἔχει 107 χειρογράφους ἑλληνικοὺς κώδικας καὶ 259 σλαυϊκοὺς καὶ διάφορα κειμήλια καὶ ἅγια λείψανα. Τούτοις καταλέγονται τρεῖς εἰκόνες τοῦ ἁγίου Γεωργίου κλπ.

10. Ἡ Ἱερὰ Μονὴ τοῦ Δοχειαρίου.

Αὕτη ἱδρύθη ἐν ἀρχῇ τοῦ Γ΄ αἰῶνος ὑπὸ τοῦ ὁσίου Εὐθυμίου τοῦ Δοχειάρη, σεμνυνομένη ἐπὶ τῇ μνήμῃ «τῶν ἁγίων Ἀρχαγγέλων» καὶ πανηγυρίζουσα τῇ 8ῃ Νοεμβρίου. Εἶναι ἐκ τῶν Ἰδιορρύθμων Μονῶν καὶ δεκάτη κατὰ τὴν ἱεραρχικὴν τάξιν. Ἔχει 60 Μοναχοὺς Ἕλληνας ἐντὸς τῆς ἰδίας Μονῆς. Οὐδὲν Κελλίον κέκτηται. Ἔχει

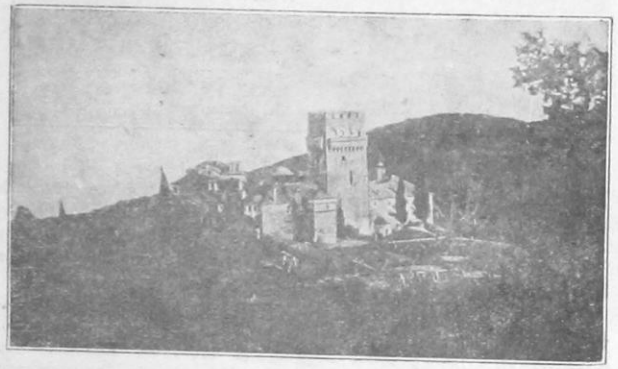
395 χειρογράφους κώδικας. Ὑπάρχει ἐν τῇ Μονῇ ἡ Εἰκὼν τῆς Θεο-

τόκου τῆς ἐπικαλουμένης Γοργοεπηκόου κλπ.

11. Ἱερὰ Μονὴ τοῦ Καρακάλλου..

Αὕτη ἱδρύθη μᾶλλον ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαντίου Ρω-

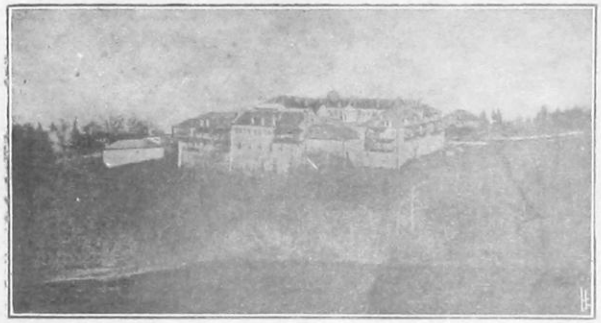

μανοῦ τοῦ Δ' τοῦ Διογένους—1068—1071—σεμνυνομένη ἐπὶ τῇ μνήμῃ «τῶν ἁγίων πρωτοκορυφαίων Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου» καὶ πανηγυρίζουσα τῇ 29ῃ Ἰουνίου. Εἶναι ἐκ τῶν Κοι-

νοβιακῶν Μονῶν καὶ ἐνδεκάτη κατὰ τὴν ἱεραρχικὴν τάξιν. Περιέχει 130 Μοναχούς, ὧν οἱ μὲν 80 ἐντὸς τῆς ἰδίας Μονῆς Ἕλληνες ὄντες, οἱ δὲ λοιποὶ 50 εἰς τὰ ὑποτελῆ ἐξαρτήματα αὐτῆς. Ἦτοι ἔχει κατὰ φυλάς: 110 Ἕλληνας καὶ 20 Ρώσους. Ἔχει δὲ ὑποτελῆ: 6 ἑλληνικὰ Κελλία καὶ 1 ρωσικόν. Ἔχει 260 χειρογράφους κώδικας, ὧν 36 ἐπὶ περγαμηνῆς καὶ διάφορα κειμήλια καὶ ἁγιαλείψανα.

12. Ἡ Ἱερὰ Μονὴ τοῦ Φιλοθέου.

Αὕτη ἱδρύθη ὑπὸ τοῦ ὁσίου Φιλοθέου ἐν ἔτει 870, σεμνυνομένη ἐπὶ τῇ μνήμῃ «τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Ὑπεραγίας ἡμῶν Θεοτόκου» καὶ πανηγυρίζουσα τῇ 25ῃ Μαρτίου. Εἶναι ἐκ τῶν Ἰδιορρύθμων Μονῶν καὶ δωδεκάτη κατὰ τὴν ἱεραρχικὴν τάξιν. Περιέχει 133 Μοναχούς, ὧν οἱ μὲν 50 ἐντὸς τῆς ἰδίας Μονῆς Ἕλληνες ὄντες, οἱ δὲ λοιποὶ 83 εἰς τὰ ὑποτελῆ ἐξαρτήματα αὐτῆς. Ἦτοι ἔχει κατὰ

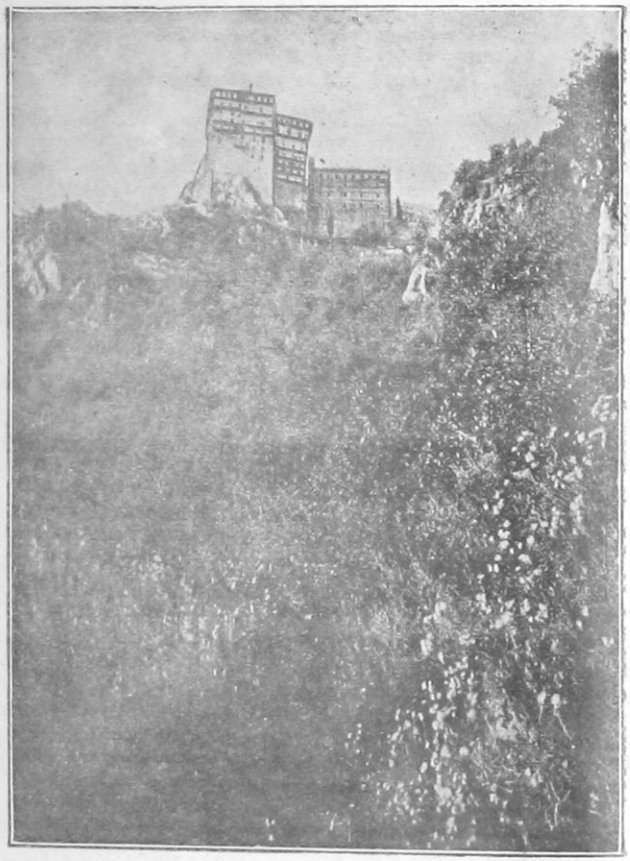

φυλάς: 75 Ἕλληνας, 50 Ρώσους καὶ 3 Ρωμούνους. Ἔχει δὲ ὑποτελῆ: 5 ἑλληνικὰ Κελλία, 6 ρωσικὰ καὶ 1 ρωμουνικόν. Ἔχει 350 χειρογράφους κώδικας καὶ διάφορα κειμήλια, ἁγίας εἰκόνας καὶ ἅγια λείψανα. Τούτοις καταλέγονται τὸ Τίμιον Ξύλον, αἱ Εἰκόνες τῆς Θεοτόκου Γλυκοφιλούσης καὶ Γεροντίσσης, ἡ δεξιὰ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου εὐλογοῦσα, δωρηθεῖσα δὲ ὑπὸ Θεοδοσίου τοῦ Β' κλπ.

13. Ἡ Ἱερὰ Μονὴ τῆς Σίμωνος Πέτρας.

Αὕτη ἱδρύθη ὑπὸ τοῦ ὁσίου Σίμωνος περὶ τὸ 1257 καὶ τοῦ Δεσπότου τῆς Σερβίας Ἰωάννου τοῦ Οὐγγλες τῷ 1364, σεμνυνομένη ἐπὶ τῇ μνήμῃ «τῆς τοῦ Σωτῆρος Γεννήσεως» καὶ πανηγυρίζουσα τῇ 25ῃ Δεκεμβρίου. Εἶναι ἐκ τῶν Κοινοβιακῶν Μονῶν καὶ δεκάτη τρίτη κατὰ τὴν ἱεραρχικὴν τάξιν. Ἔχει 108 Μοναχούς, ὧν οἱ μὲν

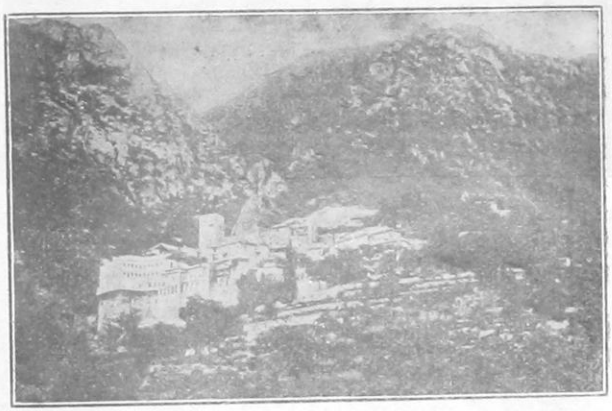
70 ἐντὸς τῆς Μονῆς Ἕλληνες ὄντες, οἱ δὲ 38 εἰς τὰ ὑποτελῆ ἐξαρτήματα αὐτῆς. Ἦτοι ἔχει κατὰ φυλάς: 90 Ἕλληνας, 15 Ρώσσους

καὶ 3 Ρωμούνους. Ἔχει δὲ ὑποτελῆ: 2 Ἑλληνικὰ Κελλία καὶ 1 ρωσικόν. 2 Ἑλληνικὰ Καθίσματα καὶ 1 ρωμουνικόν. Ἡ βιβλιοθήκη αὐτῆς ἐπυρπολήθη κατὰ τὴν πανωλεθρίαν πυρκαϊὰν τοῦ 1891:

14. Ἡ Ἱερὰ Μονὴ τοῦ Ἁγίου Παύλου.

Αὕτη ἱδρύθη ὑπὸ τοῦ ὁσίου Παύλου τὴνΙ' ἑκατονταετηρίδα, σεμνυνομένη ἐπὶ τῇ μνήμῃ «τῆς Θείας Ὑπαπαντῆς» καὶ πανηγυρίζουσα τῇ 2ᾳ Φεβρουαρίου. Εἶναι ἐκ τῶν Κοινοβιακῶν Μονῶν καὶ δεκάτη τετάρτη κατὰ τὴν ἱεραρχικὴν τάξιν. Ἔχει 250 Μοναχούς, ὧν οἱ μὲν 68 ἐντὸς τῆς ἰδίας Μονῆς Ἕλληνες ὄντες, οἱ δὲ 182 εἰς τὰ ὑποτελῆ ἐξαρτήματα αὐτῆς. Ἦτοι ἔχει κατὰ φυλλάς: 170 Ἕλλη-

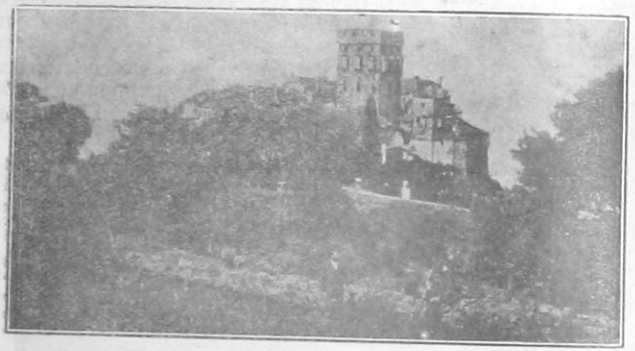

νας καὶ 80 Ρωμούνους. Ἔχει δὲ ὑποτελῆ: 1 ἑλληνικὴν Σκήτην καὶ 1 ρωμουνικήν· 1 ἑλληνικὸν Κελλίον· 27 ἑλληνικὰς Καλύβας καὶ 24 ρωμουνικάς. Ἔχει 94 χειρογράφους κώδικας καὶ διάφορα κειμήλια, ἁγίας Εἰκόνας καὶ ἅγια λείψανα. Τούτοις καταλέγονται τὸ μεθ' ἥλοπῆς Τίμιον Ξύλον, τὰ Τίμια δῶρα τῶν Μάγων, ἡ εἰκὼν τῆς Θεοτόκου ἡ παρὰ τῆς Αὐτοκρατείρας Θεοδώρας συζύγου τοῦ εἰκονομάχου Θεοφίλου δωρηθεῖσα κλπ.

15. Ἡ Ἱερὰ Μονὴ τοῦ Σταυρονικήτα.

Αὕτη ἱδρύθη ὑπὸ τοῦ οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Ἱερεμίου τοῦ Α' τῷ 1541, σεμνυνομένη ἐπὶ τῇ μνήμῃ «τοῦ ἁγίου Νικολάου τοῦ Στρειδᾶ» καὶ πανηγυρίζουσα τῇ 6ῃ Δεκεμβρίου. Εἶναι ἐκ τῶν Ἰδιορρύθμων Μονῶν καὶ δεκάτη πέμπτη κατὰ τὴν ἱεραρχικὴν τάξιν. Ἔχει 219 Μοναχούς, ὧν οἱ μὲν 25 ἐντὸς τῆς ἰδίας Μονῆς Ἕλληνες ὄντες, οἱ δὲ 164 εἰς τὰ ὑποτελῆ ἐξαρτήματα αὐτῆς. Ἦτοι ἔχει κατὰ φυλάς: 38 Ἕλληνας, 170 Ρώσσους, 8 Ρωμούνους καὶ 3 Γεωργιανούς. Ἔχει δὲ ὑποτελῆ: 5 ἑλληνικὰ Κελλία, 5 ρωσικά, 1

βουλγαικὸν καὶ 33 ρωσικὰς καλύβας. Ἔχει 162 χειρογράφους κώδικας καὶ διάφορα κειμήλια, ἁγίας εἰκόνας καὶ ἅγια λείψανα. Τού-

τοις καταλέγονται ἡ ἐκ ψηφίδων Εἰκὼν τοῦ ἁγίου Νικολάου τοῦ Στρειδᾶ, ἀξιοσημείωτον Ψαλτήριον τοῦ ΙΒ' αἰῶνος γεγραμμένον μετὰ χρυσῶν χαρακτήρων κλπ.

16. Ἡ Ἱερὰ Μονὴ τοῦ Ξενοφῶντος

Αὕτη ἱδρύθη μᾶλλον περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς Ι' ἑκατονταετηρίδος ὑπὸ τοῦ ὁσίου Ξενοφῶντος, σεμνυνομένη ἐπὶ τῇ μνήμῃ «τοῦ ἁγίου

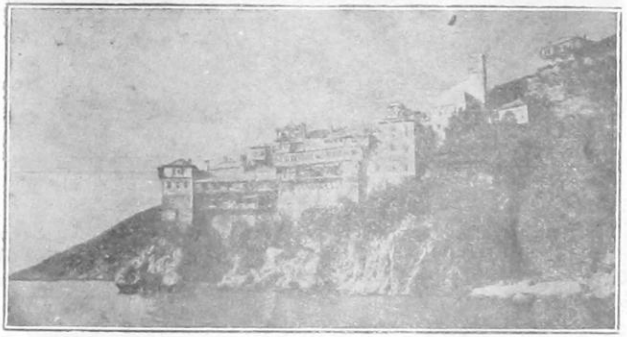

Μεγαλομάρτυρος Γεωργίου» καὶ πανηγυρίζουσα τῇ 23ῃ Ἀπριλίου. Εἶναι ἐκ τῶν Κοινοβιακῶν Μονῶν καὶ δεκάτη ἕκτη κατὰ τὴν

ἱεραρχικὴν τάξιν. Περιέχει 195 Μοναχούς, ὧν οἱ μὲν 130 ἐντὸς τῆς ἰδίας Μονῆς Ἕλληνες ὄντες, οἱ δὲ λοιποὶ 65 εἰς τὰ ὑποτελῆ ἐξαρτήματα αὐτῆς. Ἦτοι ἔχει κατὰ φυλάς: 180 Ἕλληνας, 2 Ρώσους, 6 Ρωμούνους καὶ 7 Βουλγάρους. Ἔχει δὲ ὑποτελῆ: 1 ἑλληνικὴν Σκήτην· 16 ἑλληνικὰς Καλύβας, 2 ρωσικὰς 2 ρωμουνικὰς καὶ 3 βουλγαρικάς. Ἔχει 163 χειρογράφους κώδικας καὶ διάφορα κειμήλια, ἁγίας Εἰκόνας καὶ ἅγια λείψανα. Τούτοις καταλέγονται αἱ δύο ἐκ ψηφίδων εἰκόνες τῶν ἁγίων Γεωργίου καὶ Δημητρίου κτλ.

17. Ἡ Ἱερὰ Μονὴ τοῦ Γρηγορίου

Αὕτη ἱδρύθη ὑπὸ τοῦ ὁσίου Γρηγορίου περὶ τὸ 1390, σεμνυνομένη ἐπὶ τῇ μνήμῃ τοῦ «ἁγίου Νικολάου» καὶ πανηγυρίζουσα τῇ 6ῃ Δεκεμβρίου. Εἶναι ἐκ τῶν Κοινοβιακῶν Μονῶν καὶ δεκάτη ἑβδόμη κατὰ τὴν ἱεραρχικὴν τάξιν. Ἔχει 105 Μοναχούς, ὧν οἱ μὲν 75

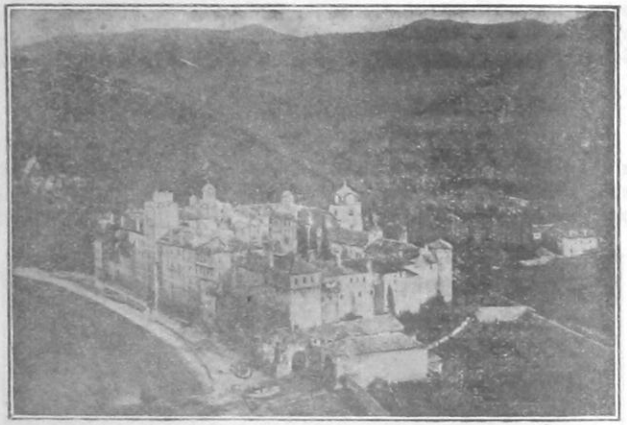

ἐντὸς τῆς Μονῆς Ἕλληνες ὄντες, οἱ δὲ λοιποὶ 30 εἰς τὰ ὑποτελῆ ἐξαρτήματα αὐτῆς, Ἦτοι ἔχει κατὰ φυλάς: 92 Ἕλληνας, 12 Ρώσους καὶ 1 Ρωμοῦνον. Ἔχει δὲ ὑποτελῆ: 7 ἑλληνικὰ Κελλία καὶ 1 ρωσικόν· 1 ἑλληνικὴν Καλύβην καὶ 1 ρωμουνικὸν Κάθισμα. Ἔχει 161 χειρογράφους κώδικας καὶ διάφορα κειμήλια καὶ ἅγια λείψανα.

18. Ἡ Ἱερὰ Μονὴ τοῦ Ἐσφιγμένου.

Αὕτη ἱδρύθη τὴν Ε' ἑκατονταετηρίδα ὑπὸ τῆς Αὐτοκρατείρας τοῦ Βυζαντίου Πουλχερίας, σεμνυνομένη ἐπὶ τῇ μνήμῃ «τῆς τοῦ Σωτῆρος Θείας Ἀναλήψεως» καὶ πανηγυρίζουσα κατ' αὐτήν. Εἶναι ἐκ τῶν Κοινοβιακῶν Μονῶν καὶ δεκάτη ὀγδόη κατὰ τὴν ἱεραρχικὴν τάξιν. Ἔχει 91 Μοναχούς, ὧν οἱ μὲν 81 ἐντὸς τῆς ἰδίας Μονῆς Ἕλληνες ὄντες, οἱ δὲ 6 εἰς τὰ ὑποτελῆ ἐξαρτήματα αὐτῆς ὡσαύ-

τως Ἕλληνες. Ἔχει ὑποτελῆ: 1 ἑλληνικὸν Κελλίον· 1 ἑλληνικὸν Κάθισμα καὶ 1 ἑλληνικὸν Ἡσυχαστήριον. Ἔχει 293 χειρογράφους κώδικας, ὧν 69 ἐπὶ περγαμηνῆς. Ἔχει διάφορα κειμήλια, ἁγίας

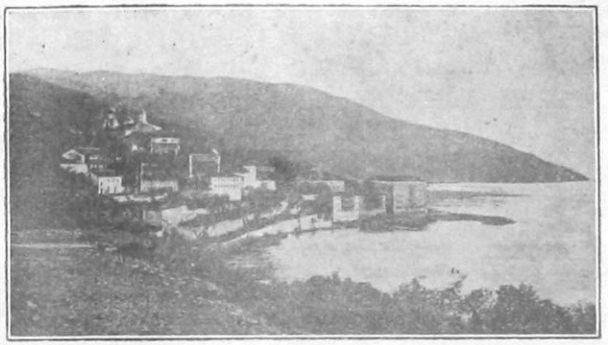

Εἰκόνας καὶ ἅγια λείψανα. Τούτοις καταλέγονται ὁ Τίμιος Σταυρὸς τῆς Πουλχερίας, μικρὰ εἰκὼν τοῦ Χριστοῦ ἐκ ψηφίδων τοῦ Η' αἰῶνος, τμῆμα χρυσοκέντητον—Γοβελίνειον—τῆς σκηνῆς τοῦ Μεγάλου Ναπολέοντος κλπ.

19. Ἡ Ἱερὰ Μονὴ τοῦ Ρωσικοῦ ἢ τὸ Κοινόβιον τῶν Καλλιμάχηδων.

Αὕτη—τὸ νῦν Παλαιομονάστηρον ἢ Μονὴ τοῦ Θεσσαλονικέως—ἱδρύθη ὑπὸ Ἕλληνος Θεσσαλονικέως, ἀρχῆ τῆς Ι' ἑκατονταετηρίδος, ἀνακαινισθεῖσα μετὰ τοῦ Καθολικοῦ Ναοῦ ἐν τῇ νῦν τοποθεσίᾳ ἀρχομένου τοῦ 16' αἰῶνος ὑπὸ τοῦ ἡγεμονικοῦ οἴκου τῶν ἐν Βλαχίᾳ Ἑλλήνων Ἡγεμόνων Καλλιμάχηδων. Σεμνύνεται ἐπὶ τῇ μνήμῃ «τοῦ ἁγίου Μεγαλομάρτυρος Παντελεήμονος» καὶ πανηγυρίζει τῇ 27ῃ Ἰουλίου. Εἶναι ἐκ τῶν Κοινοβιακῶν Μονῶν καὶ δεκάτη ἑνάτη κατὰ τὴν ἱεραρχικὴν τάξιν. Περιέχει 1928 Μοναχούς, ὧν ἐντὸς τῆς ἰδίας Μονῆς 1408 Ρῶσοι καὶ 38 Ἕλληνες, οἱ δὲ λοιποὶ 482 εἰς τὰ ὑποτελῆ ἐξαρτήματα αὐτῆς. Ἦτοι ἔχει κατὰ φυλάς: 38 Ἕλληνας, 1858 Ρώσους καὶ 32 Βουλγάρους. Ἔχει ὑποτελεῖς: 2 ρωσικὰς Σκήτας

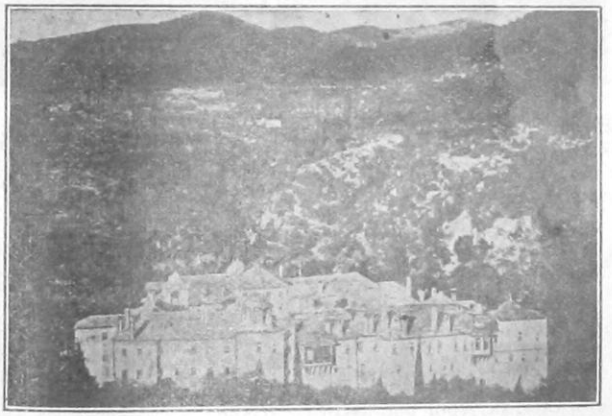
—μὴ ἀνεγνωρισμένας—1 βουλγαρικὴν καὶ 82 ρωσικὰς καλύβας·

Ἔχει 1027 χειρογράφους κώδικας, ὧν ἐπὶ περγαμηνῆς 99 καὶ διάφορα νέα ἅμφια καὶ ἅγια λείψανα.

20. Ἡ Ἱερὰ Μονὴ τοῦ Κωνσταμονίτου.

Αὕτη ἱδρύθη κατὰ τὴν παράδοσιν ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντί-

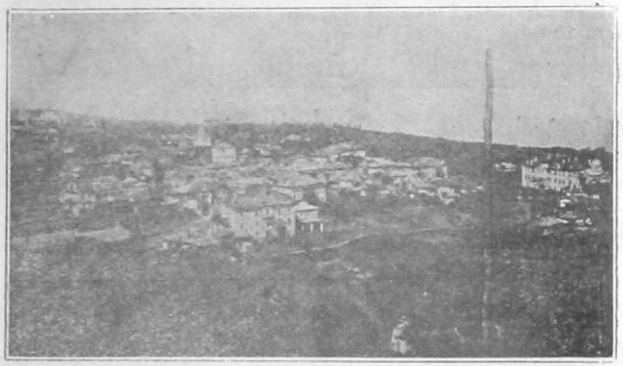

νου καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Κώνσταντος, πιθανὸν περὶ τὸ 338, σεμνυνομένη ἐπὶ τῇ μνήμῃ «τοῦ ἁγίου Πρωτομάρτυρος καὶ Ἀρχιδιακό-

νου Στεφάνου» καὶ πανηγυρίζουσα τῇ 27ῃ Δεκεμβρίου. Εἶναι ἐκ τῶν Κοινοβιακῶν Μονῶν καὶ εἰκοστὴ κατὰ τὴν ἱεραρχικὴν τάξιν. Ἔχει ἐντὸς τῆς ἰδίας Μονῆς 65 Μοναχοὺς Ἕλληνας. Οὐδὲν Κελλίον δὲ ἢ ἕτερον ἐξάρτημα. Περιλαμβάνει ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ αὐτῆς 111 χειρογράφους κώδικας καὶ διάφορα ἅγια λείψανα.

21. Καρυαὶ—Πρωτᾶτον.

Αὕτη εἶναι ἡ Μητρόπολις τοῦ Ἁγίου Ὄρους ἐν ᾗ ὑπάρχει ἡ διοίκησις τῆς τε Ἱερᾶς Κοινότητος, τῆς Ἱερᾶς Ἐπιστασίας καὶ τοῦ Ὀθωμανοῦ ὑποδιοικητοῦ Καϊμακάμη. Ἐνταῦθα ὑπάρχει καὶ ὁ μοναδικὸς δρομικὸς Ναὸς τοῦ Πρωτάτου, ἐν ᾧ εὑρηνται τοιχογραφίαι τοῦ

ἐξόχου ἁγιογράφου Πανσελήνου τοῦ Θεσσαλονικέως, Ὡσαύτως βιβλιοθήκη περιλαμβάνουσα 81 κώδικας ἐπὶ περγαμηνῆς τοῦ Γ'-ΙΕ αἰῶνος Ἐν Καρυαῖς δὲ τελεῖται τῇ 15ῃ Αὐγούστου ἐτήσιος πανήγυρις.

Ἀνακρεόντειον

Λέγουν ὅλες αἱ γυναῖκες: Ἀνακρέων, εἶσαι γέρος
κύττα μέσα στὸν καθρέπτη, δὲν σοῦ πρέπει πλέον ἔρως.
Εἰς τὸ μέτωπ' οὔτε τρίχα, τὸ κεφάλι μαδημένο!
—Ἂν μαλλιὰ ἔχω ἢ ὄχι δὲν γνωρίζω· μὰ ἐπιμένω
πῶς οἱ γέροι ὅσο φίλοι εἰς τὸ τάφο προχωροῦνε,
τόσο πρέπει ν' ἀγαποῦνε τόσο πρέπει νὰ γλεντοῦνε.

ΣΩΤΗΡΙΟΣ Ι. ΦΩΚΟΣ

ΑΙ ΚΩΜΩΔΙΑΙ ΤΗΣ ΖΩΗΣ

Ο ΔΕΛΦΙΝΟΣ

[Μὲ τὰς κάτωθι ὡραίας σελίδας ἂν παρουσιάζωμεν μετὰ χαρᾶς νέον εὐγενῆ συνεργάτην εἰς τοὺς ἀναγνώστας τοῦ «Μικρασιατικοῦ» δὲν ἀναγγέλλομεν ὅμως ἄγνωστον εἰς τὸν κόσμον τῶν φιλολογούντων καὶ ἀναγινωσκόντων ὄνομα. Ὁ κ. Γεώργιος Τσοκόπουλος εἶνε παλαιὸς καὶ διακεκριμένος τῆς γραφίδος ἐργάτης. Ὡς δημοσιογράφος, ὡς φιλόλογος, ὡς θεατρικὸς συγγραφεύς, ὡς μυθιστοριογράφος εὑρίσκεται ἐν τῇ πρωτοπορείᾳ τῶν ἑλλήνων λογίων. Δωδεκαετὴς δημοσιογραφικὴ ζωὴ εἰς τὸ «Ν. Ἄστυ» πολλὴ καὶ ποικίλη ἐργασία του εἰς διάφορα περιοδικὰ καὶ ἐφημερίδας, τὰ θεατρικά του ἔργα «Εἰς ἀναζήτησιν εὐτυχίας», ἡ μετὰ τοῦ κ. Π. Δημητρακοπούλου θεατρική του ἐπιθεώρησις «Ἐδῶ κ' ἐκεῖ» τὸ βυζαντινόν του δρᾶμα «ἡ Θεοδώρα» ἡ μετὰ τοῦ κ. Χ. Ἀννίνου ἐπιθεώρησίς του «Παναθήναια», τὰ μυθιστορήματά του «ἡ Ψυχὴ» καὶ «ἡ Θεατρίνα» εἶνε τόσα πιστοποιητικὰ τῆς φιλολογικῆς του ἀξίας καὶ ἔχουν καταστήσει τὸ ὄνομά του τόσον γνωστὸν καὶ τόσον δημοφιλὲς τὸ φιλολογικὸν ἔργον του ὥστε εἰς ἡμᾶς δὲν μένει παρὰ νὰ εὐχαριστήσωμεν αὐτὸν καὶ δημοσίᾳ διὰ τὴν εἰς τὸ «Μικρασιατικὸν» εὐγενῆ συνεργασίαν του, δι' ἧς καταφαίνεται ἡ εἰς αὐτὸ ἐκτίμησις ἑνὸς ἀκόμη διαπρεποῦς ἐν Ἑλλάδι λογίου].

Ὁ γειτονάς μου ἀπέκτησε παιδί. Τὸ κοσμοϊστορικὸν αὐτὸ γεγονὸς δὲν ἀνηγγέλθη ἐπισήμως δι' ἑκατὸν καὶ ἑνὸς κανονοβολισμοῦ, διότι αὐτὸ ἀνοήτως ἐπεκράτησε νὰ γίνεται μόνον διὰ τοὺς πρίγκηπας. Ἀλλὰ ὁ γειτονάς μου συμπληρώνων τὴν ἔλλειψιν τοῦ πρωτοκόλλου τὸ ἀνήγγειλε διὰ τῶν ἐφημερίδων. προσθέσας ὅτι «ὁ εὐθαλὴς νεαρὸς βλαστὸς τῆς οἰκογενείας διακρίνεται ἐπὶ κάλλει καὶ εὐφυΐᾳ».

Ὁ γειτονάς μου πρὶν ἀκόμη ἔλθῃ εἰς τὸν κόσμον ὁ εὐθαλὴς βλαστός, μετέβαλεν ἐντελῶς τὴν ζωήν του. Ὅλη πλέον ἡ δρᾶσις, ἡ κίνησις καὶ ἡ ἐνέργειά του ἐκανονίσθησαν μὲ τὴν προσδοκίαν τοῦ παιδιοῦ. Τοῦ ἔλεγες παραδείγματος χάριν

—Ἔρχεσαι ἀπόψε νὰ παίξωμε ἕνα ποκεράκι; Θὰ εἴμαστε λίγοι φίλοι.

—Ἀδύνατον, φίλε μου. Αὐτοὶ ποῦ ἔρχονται εἶνε ὅλοι μαγκούφηδες, ἄπαιδες. Ἐν ᾧ ἐγὼ πρόκειται, βλέπεις, ν' ἀποκτήσω παιδί.....

Ἄλλοτε ἔγεινε πρότασις ἐργασίας.

—Πότε θὰ μιλήσωμε γιὰ κείνη τὴν δουλειά; Ἐπείγει, εἶνε ἀνάγκη νὰ συνεννοηθοῦμε.

—Ἄ, αὐτὴ θὰ μείνῃ πίσω. Ἐγὼ πρόκειται νὰ γίνω πατέρας.

—Καὶ πότε θὰ συμβῇ αὐτό;

—Μά, μετὰ ἑπτάμισυ μῆνας!

***

Εἰς τὸ μεταξὺ ἀπερίγραπτοι εἶνε αἱ περιπετήσεις τῶν οἰκείων ἀπήλαυεν ἡ ἐπίδοξος μητέρα.

Βράδυ, βράδυ, ὅταν θὰ ἐπρόκειτο νὰ ἐξέλθῃ εἰς τὸ μπαλκόνι, ἡ ἔξοδος προσελάμβανε τάξιν καὶ μεγαλοπρέπειαν λιτανείας Ἐπιταφίου.

Πρῶτος ἐνεφανίζετο ἕνας ὑπηρέτης κρατῶν μίαν πολυθρόναν ρυθμοῦ Λουδοβίκου ΙΕ', τὴν ὁποίαν ἐτοποθέτει κατὰ τρόπον ὥστε νὰ μὴ προσβάλλεται οὔτε ἀπὸ τὸν ἄνεμον οὔτε ἀπὸ τὸν ἥλιον, οὔτε ἀπὸ τὴν σκόνην. Ἔπειτα ἤρχετο ἡ ὑπηρέτρια, ἡ ὁποία ἐτοποθέτει ἐμπρὸς εἰς τὴν πολυθρόναν τραπεζάκι ρυθμοῦ Λουδοβίκου ΙΣΤ'. Τρίτη ἤρχετο ἡ μητέρα τῆς μελλούσης μητέρας προσκομίζουσα μὲ μυρίας προφυλάξεις ἀργυροῦν δίσκον ρυθμοῦ Λουδοβίκου ΙΖ'. (Τί διάβολο! Ὅλοι αὐτοὶ οἱ Λουδοβίκοι δὲν εἶχαν ἄλλην ἐργασίαν παρὰ νὰ βρίσκουν ρυθμούς;) ἐπάνω εἰς τὸν ὁποῖον ὑπῆρχε γάλα, βούτυρον, καφφές, τσάϊ, φρυγανιές, πτὶ-φοὺρ καὶ ἕνα μπουκαλάκι μὲ ὕδωρ μελίσσης δι' ἐνδεχομένην νευρικὴν κρίσιν, ἡ ὁποία δὲν ἦλθε ποτέ.

Τέλος ἐνεφανίζετο ὁ σύζυγος μὲ τὴν σύζυγον στηριζομένην νωχελῶς εἰς τὸν βραχιονά του κ' ἐκάθητο εἰς τὴν πολυθρόναν. Ὁ ἀστυφύλαξ τῆς γειτονίας ἐχαιρετοῦσε στρατιωτικῶς ἀποδίδων τὰς τιμάς.

—Εἰς τὴν Σπάρτην, ἔλεγεν ὁ σύζυγος, ὅλοι οἱ πολῖται ἐπροσηκόνοντο εὐλαβῶς εἰς τὴν διάβασιν γυναικός, ἡ ὁποία ἔφερε τὰ ἱερὰ σημεῖα τῆς θείας μητρότητος.

***

Ὁλόκληρος διαδικασία ἤρχισεν ἀπὸ τὸν τρίτον μῆνα τῆς ἐγκυμοσύνης περὶ τοῦ πῶς θὰ ὀνομασθῇ τὸ παιδί, συνετάχθη δὲ καταλογος μακρότατος περιλαμβάνων ὀνόματα καὶ τῶν δύο φύλων.

—Ἐν τούτοις ἕνα ζήτημα προέχει, εἶπεν ἕνα βράδυ στὸ τραπέζι ὁ σύζυγος. Εἶνε κάτι ποὺ δὲν τὸ ἐσκεφθήκαμε.

—Τί; τί;

—Δὲν θὰ τὸ βαφτίσωμε, βεβαίως. ἀμέσως. Λοιπόν, πῶς θὰ τὸ λέμε στὸ μεταξύ.

—Ἄ, εἶπεν ἡ πενθερά. Θὰ τὸ λέμε μπεμπέ. Αὐτὸ εἶνε καλλίτερον.

Ὁ πατέρας ἐμειδίασε.

—Ὄχι, εἶπε, τὸ καλλίτερο τὸ βρῆκα ἐγώ. Θὰ τὸ λέμε Δελφῖνον.

Ἡ πενθερὰ ἀνετινάχθη.

—Δελφῖνι; Ὄχι νὰ μὴ τόνε λέμε γλάρο. Σὲ καλό σου Χριστιανέ μου.

—Δελφῖνον, εἶπε μὲ ἐπισημότητα ὁ πατέρας. Ἔτσι ἔλεγαν τοὺς διαδόχους τῆς Γαλλίας. Ἀργότερα ὅταν τοὺς ἐβάπτιζαν καὶ τοὺς ἔδιναν ὄνομα, πάλιν τὸ Δελφῖνος ἐπεκράτει. Νὰ τώρα ἀκόμη τὸν γυιὸ τοῦ Φαλλιέρ, Προέδρου τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας, τὸν λένε Δελφῖνο.

— Ἔτσι ἔ; εἶπεν ἡ πεθερά. Ἂς εἶνε λοιπὸν Δελφῖνι, κι' ἂν εἶνε θηλυκό, Δελφίνα.

***

Ἐγεννήθη λοιπὸν ὁ Δελφῖνος. Ὁ πατέρας του ἐβεβαίωσεν ὅτι δὲν εἶδεν ἐξυπνότερο παιδί.

Ἔτσι μοῦ ἦρθε, ἔλεγεν ὁ πατέρας εἰς τοὺς γείτονας, νὰ τὸ ρωτήσω τί φρονεῖ διὰ τὴν χειραφέτησιν τῆς γυναικός. Εἶμαι βέβαιος ὅτι θὰ ἀπαντοῦσε μὲ καλαμπούρι.

Δύο ὥρας μετὰ τὴν γέννησιν τοῦ μικροῦ ὁ πατέρας ἐθεάθη ἐξερχόμενος βιαστικὸς ἀπὸ τὸ σπίτι του.

— Ποῦ πηγαίνεις, τὸν ἠρώτησε κάποιος.

— Ἔ, φίλε μου, ἤρχισαν αἱ φροντίδες βλέπεις.

Εἶδα μίαν εἰδοποίησιν εἰς τὰς ἐφημερίδας. Ἕνας καθηγητὴς τῆς ξιφασκίας ζητεῖ μαθήματα. Πηγαίνω νὰ τὸν ἀγκαζάρω γιὰ τὸν γυιό μου.

Καὶ ὅ,τι συνέβαινε πρῶτα ἐπαναλαμβάνεται καὶ τώρα. Ὅλη ἡ ζωή, ἡ δράσις, ἡ κίνησις καὶ ἐνέργεια τοῦ εὐτυχοῦς μου γείτονος ἔχει ρυθμισθῇ ἐντελῶς σύμφωνα μὲ τὴν νέαν του κατάστασιν ὡς πατρός. Εἶνε ὁ τέλειος, ὁ ἰδανικὸς ὁ ἔκτακτος τύπος τοῦ πατέρα. Πέντε ἡμέρες τώρα ποὺ ἔχει παιδὶ καταγίνεται νὰ πληροφορήσῃ περὶ τούτου ὅλον τὸν κόσμον καὶ μάλιστα μὲ μίαν ἰδιαιτέραν ἐπιτηδειότητα, ἡ ὁποία προκαλεῖ τὴν συγκίνησιν.

Χθὲς παραδείγματος χάριν ἐθεάθη χωρὶς ὀμβρέλλαν ὑπὸ ραγδαίαν βροχήν.

— Ποῦ πᾶτε ἔτσι; τοῦ εἶπε κάποιος. Θὰ γίνετε παπὶ μὲ αὐτὴν τὴν βροχή.

Ὁ πατέρας ἐμειδίασε καλοκαγάθως καὶ ἀπήντησε

— Ἕνας πατέρας, κύριε, δὲν φοβεῖται βροχήν! Μὲ καταβρέχει κάθε μέρα ταχτικώτατα ὁ γυιός μου.

Γ. ΤΣΟΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΟΜΙΛΙΑ ΓΕΡΟΥ ΧΩΡΙΚΟΥ

'ΣΤΑ 'ΓΓΟΝΙΑ ΤΟΥ

Μὸ σπῆτι μας παιδιά μου, δὲν ἤταν πάντα φτωχό. 'Εγώ, ζῶντας τοῦ πατέρα μου, τὸ 'θυμῶμαι πλούσιο. Πλούσιο! Ὄντις λέω πλούσιο, θὰ πῇ πῶς εἴχαμε τὸ χρειαζόμενό μας, καὶ δὲ μᾶς ἔλειπε τίποτε.

Τὸ κασόνι μας ἤταν πάντα γιομάτο κριθάρι· γιατὶ τότες τὸ ἐκαταδεχόμασθε τὸ κριθινο. Εἴχαμε ὁλημερὶς τὰ ὀσπριατά μας, ὁποῦ κ' ἐκεῖνα τὰ ἑκάναμε στὸ χωράφι μας· τὰ σκόρδα μας, τὰ κρεμίδια μας, καὶ κάπου κάπου καὶ τὸ προσφάϊ μας ἀπὸ τὴ χώρα.

Ἡ 'ντυμασιά μας ἐμὰς τοῦν ἀντρῶνε ἤτανε ἀπὸ διπλάρι, ποῦ τὸ ἐγνέθανε ἡ γυναῖκες μας. Καὶ ἡ γυναῖκες μας ἐντυοντάνε μὲ βαμβακερὰ ἐλαφρώτερα. Οἱ ἄντρες ἐφορούσαμε τσαρούχια· καὶ ἡ γυναῖκες πασουμάκια.

Δὲν εἴχαμε στὰ σπήτια μας κομὰ πολυέξοδα. Κασέλες εἴχαμε. Καθρέφτες τότε δὲν εἴχανε πάρι τ' ἀρκοντόσπητα κ' ἐμεῖς οἱ φτωχοὶ δὲν εἴχαμε χρεία νὰ κυττηώμαστε σὲ καθρέφτες.

Ὄντις κανεὶς ἀπὸ τὸ σπῆτι ἀρρώστουνε, ἐπήγαινε ὁ πατέρας μου μὲ τὸ μουλάρι μας κ' ἔφερνε τὸ γιατρὸ ἀπὸ τὴ χώρα, ποῦ μὲ δύο κοτόπουλα ἔπειτα τὸν ἐβγέναμε. Κρίσες τότε δὲν εἴχαμε οἱ φτωχοί. Ἡ κρίσες ἤτανε γιὰ τοὺς ἄρκοντες· κ' ἐμᾶς τὰ χρήματά μας δὲ μᾶς τά 'τρωε τὸ Δικαστήριο.

Καφφέδες δὲν ἐγνωρίζαμε. Μὰ εἴχαμε κρασάκι ἀπὸ τὸ βουτσί μας, ὁποῦ μᾶς ἔβανε δύναμη κ' ἐδουλεύαμε. Ἔτσι, μὲ τὸ ξινάρι μας, μὲ τὸ ζό μας, καὶ μὲ τὴν οἰκονομία μας, ἐθρεφομάστε κ' εὐτυχούσαμε.

Μᾶς ἐχρειάστηκε μία φορά, σὲ μία μας περίσταση, νὰ δανειστοῦμε χρήματα ἀπὸ τὸν ἄρκοντα τὸ σέμπρο μας, καὶ γιὰ χρόνους ἔπειτα ὁ πατέρας μου δὲν ἠμπόρεσε νὰν τοῦ τὰ πληρώσῃ· μὰ τοῦ ἐπήγαινε ταχτικὰ παντα τὸ διάφορο, ἕως ὁτου ὁ Θεὸς τὸν ἀξίοσε καὶ τοῦ ἐπλήρωσε καὶ τὸ κεφάλι. Ἔτσι τὸ

πουγγὶ τοῦ ἀρκόντου ἤτανε πάντα ἕτοιμο γιὰ μᾶς εἰς κάθε μας περίσταση. Ἔτσι, ἀπάνου κάτου ἑκάναμε καὶ οἱ ἄλλοι τότες, κ' ἐζούσαμε ὅλοι εὐτυχισμένοι, καὶ καθὼς ὁ Θεὸς ἤθελε.

Εὐτυχούσαμε ἐπειδὴ ἐζούσαμε τίμια καὶ φρόνιμα. Ἐπειδὴ ἐκεῖνο ποῦ εἴχαμε, τὸ εἴχαμε μὲ τὸν τίμιον κόπο μας· δὲν ἐγελούσαμε κανένε νὰν τοῦ δανειστοῦμε καὶ νὰν τοῦ τὰ φᾶμε. Καὶ εἴχαμε τὴ συνείδησή μας παστρικιά, καὶ τὸ πρόσωπό μας ἀντρόπιαστο.

Μὰ τώρα προτοῦ πᾶμε νὰ γυρέψωμε δανεικά, βάνουμαστε πρῶτα νὰ σκεφτοῦμε μὲ τὶ τρόπο νὰ ἐξασφαλίσωμε τὸ πρᾶμμα μας, γιὰ νὰ μὴν ὑπόκειται εἰς τὸ χρέϊ ποῦ θὰ πᾶμε νὰ κάμωμε καὶ σὰ γελαστῇ ὁ δανειστής μας νὰ μᾶς δανείσῃ, τότες τοῦ κάνουμε κρίσιν καὶ δὲν τὸν πληρώνουμε!...

Τώρ' ἀλλάξαν τὰ πράμματα. Τώρα ζοῦμε ἀλληῶς ἐμεῖς οἱ φτωχοί. Τώρα ἐμπῆκε καὶ σ' ἐμᾶς ἡ σχετικὴ καλοζωΐα καὶ πολυτέλεια! 'Εγὼ δὲ σοῦ λέω... ὅλος ὁ κόσμος τώρα ἐκαλητέρεψε καὶ εἶναι δίχρο ν' ἄχωμε κ' ἐμεῖς κάποια καλοζωΐα, νὰ χαιρώμασθε μία ζωὴ καλήτερη ἀπὸ ἐκείνην τοῦ γονέωνέ μας, ὅσο μᾶς τὸ συγχωροῦνε κ' ἐμᾶς τὰ κόπια μας. Μὰ χώρις νὰ φαίνωμάσθε ὅμοιοι μὲ τοὺς καλήτερούς μας, καὶ νὰ ξοδεύωμε γιὰ τοῦτο περισσότερο ἀπ' ὅτι 'μποροῦμε νὰ 'ξοδεύωμε.

Ἐμεῖς τώρα ἐξεναντίας ἐμπάσαμε στὰ χωριά μας τὰ λοῦσα τῆς χώρας καί.... ὁ Θεὸς βοηθός!... Θέλουμε κ' ἐμεῖς στὰ χωριά μας ταῖς γυναῖκες μας μὲ στιβαλέτα ἀπὸ τρία τάλλαρα τὸ ζευγάρι· μὲ βέστες μεταξοτές· μὲ ὁμπρελέτες· μὲ στολίδια σὰν ἐκεῖνα τῶν ἀρχόντισῶνε. Θέλουμε κομὰ ἀπὸ σαράντα κολονάτα τὸ ἕνα. Θέλομε κ' ἐμεῖς τσοὶ καθρεφτιδές μας· καὶ θέλουμε καὶ τσοὶ καφφεδές μας. Ὅλα τοῦτα, γιὰ νὰ μποροῦμε νὰ λέμε τοῦν ἀρκόντωνε τ' εἶσαι-τ' εἶμαι!... Ἀμά;... βάστα καϋμένο ἡμεροδοῦλι νὰν τὰ πληρώνῃς ὅλα τοῦτα καὶ ἄλλα ὅμοια!..

Ἡ σαρίδα μας, ἐκεῖνο τὸ μερτικὸ ποῦ πέρνουμε ἀπὸ τὰ κλίματα ποῦ δουλεύουμε πάει γιὰ νὰ πληρώνουμε τὰ προστύχια, καὶ δὲ δικάει μήτε. Μὰ τότες πῶς νὰ κάνωμε γιὰ νὰ πηαίνωμ' ἐμπρός, στὸ πόδι ποῦ ἐβαλθήκαμε; Πρέπει βέβαια νὰ μαγανευώμασθε, νὰ κλέφτουμε, νὰ ἀδικοῦμε. μὲ ὁτι τρόπο 'μπερούμε τὸ σέμπρό μας, τὸ γείτωνά μας, τὸ γνώριμό μας· νὰ προβατοῦμε πάντα μὲ τὴν ἀπάτη, καὶ νὰ γεληώμαστε ἀνάμεσό μας· νὰ παίζομε κάθε 'μέρα καὶ ὅλη—'μέρα μὲ τοὺς γνώριμούς μας τὸ «ὁποῦ γελάσῃ καλήτερα». Μὰ ἡ ἀδικία εἶναι κακὴ νοικοκυρά· καί, στὸ ὕστερο δὲν κάνει τὰ συμφέροντά μας, καὶ δὲν συμφέρει νὰν τὴν ἔχωμε.

Πραγματικῶς. Ἐμηχανευτήκαμε νὰ μὴν πληρώνουμε τὰ χρέη μας· καὶ δὲν τὰ πληρώνουμε· καὶ ὅποιος μᾶς ἔδοσε τὰ χρήματά του, ἂς τρέχῃ νὰν τὰ γυρεύῃ. Μὰ μὲ τοῦτο τί ἐκάμαμε; Ἐχάσαμε τὸ ἀξιόχρεό μας· καὶ μᾶς ἐμείναμε τὰ καθημερούτικα ἔξοδά μας, καὶ τὰ λούσα μας ποῦ τώρα πλέον δὲν ἠμποροῦμε νὰν τ' ἀφήσωμε, καὶ τάχουμε γιὰ νὰ μᾶς δυστυχεύουνε, χωρὶς νὰ βρίσκωμε ψυχοπόνεση, ἀφοῦ καὶ δὲν τὴν ἀξίζουμε.

Τώρα ὕστερα πάλε, ἐπονηρευτήκαμε νὰ μεταχειριστοῦμε τὴν ἀπάτη, κ' ἐγυρέψαμε κἠάλλα δανεικὰ χωρὶς σκοπὸ νὰν τὰ ἐπιστρέψωμε. Μὰ τώρα εὑρήκαμε προετοιματμένους τοὺς ἀνθρώπους· ἐπειδὴ καθένας γνωρίζοντας ὅτι ἀδικήσαμε τοὺς πρώτην δανειστάς μας, πουλὶὸ δὲν μᾶς ἐμπιστεύτηκε, γνωρίζοντας πῶς ὅ,τι ἤθελε μᾶς δόσει δὲν τὸ ἐματάβλεπε· κ' ἐμείναμε, καὶ μένουμε ἀβοήθητοι στὴ χρεία μας.

Ἐξαχρειωθήκαμε· καὶ ἡ ἐξαχρείωτίς μας ἔσειρε ἀπάνου μας τὴ δυσμένεια καὶ τὴν ἀποστροφὴ τοῦ κόσμου. Καὶ μὲ δίκηο. Ἐπειδὴ ὅταν ὁ φτωχὸς φέρνεται σὰν τίμιος φτωχός, καθένας τόνε πονεῖ καὶ τόνε βοηθάει. Μὰ ὅταν φέρνεται διαφορετικά, καθένας τόνε μισεῖ καὶ τὸν ἀποφεύγει.

Ναῖσκε. Ἀφοῦ οἱ ἄρχοντες ἐπάψανε νὰ μᾶς δανείζουνε, ἐβγῆκαν οἱ ἔμποροι. Ἐτοῦτοι μᾶς ἐπροστυχούσανε, καὶ μᾶς προστιχοῦνε ἀκόμη καὶ τώρα κάθε χειμῶνα. Μὰ μὲ τί τρόπο μᾶς προστυχοῦνε; Μᾶς λένε πῶς παράδες δὲν ἔχουνε· καὶ μᾶς δίνουνε πράμμα ἀπὸ τὸ μαγαζί τους, καλαμπόκι, στάρι, ὀσπρίατα, καὶ ἄλλα τέτοια, γιὰ νὰ μᾶς τὰ πουλοῦνε σὲ διπλὴ τιμὴ ἀπ' ὅτι ἀξίζουνε.

Καὶ ὄντις τοὺς πᾶμε τὴ σταφίδα μας γιὰ νὰν τοὺς πληρώσουμε τὸ σαπόσταρο ποῦ μᾶς ἐδώσανε, τὴ σταφίδα μας μᾶς τὴ λογαριάζουνε στὴν κατώτερη τιμὴ ἀπ' ὅσες ἐτρέξανε. Ὥστε ποῦ, κοσκίνισ' ἐσῶθε, κοσκίνισ' ἐκεῖθε μᾶς πέρνουνε τὸ πρᾶμμα μας χάρισμα, καὶ μένουμε καὶ σὲ χρέη!... Μὰ ἔτζι ἐγυρεύαμε καὶ ἔτζι εὑρήκαμε.

Ἐγὼ σᾶς ἐξομολογοῦμαι, μωρὲς παιδιά, γιατὶ εἶμαι τώρα ἐννενῆντα χρονῶνε ἄνθρωπος, κι' ὅπου κι' ἂν ἦναι θὰ δόσω λόγο τοῦ ἀφεντὸς τοῦ Θεοῦ γιὰ ὅσα ἔποραξα. Μὰ ἐγὼ πρῶτος, ὄντις ἐπέθανε ὁ πατέρας μου κ' ἔμεινα ἐγώ, καὶ ἠθέλησα νὰ δανειστῶ χρήματα, ἐσκέφτηκα πρῶτα πῶς νὰ κάμω νὰ μὴν τὰ πληρώσω· κι' ἀφοῦ εὗρηκα τὸν τρόπο, ἐπῆγα κ' ἐγέλασα τὸν ἀφεντάμπελό μας καὶ μ' ἐδάνεισε. Ἔπειτα ἐπροπούλουνα πάντα τὸ μερδιό μου καρπούς ἀπὸ τὰ ποστανταικά μας, ὥστε νὰ μὴ μπορῇ

μήτ' ἐκείνους νὰ μοῦ μεσεγγυάσῃ. Τὰ ἔπιπλα τοῦ σπιτιοῦ, ἐκεῖνα εἶχε παληόσουνε, καὶ δὲν ἀξίζανε μ' ἂν ἤτανε καὶ κανένα ποῦ ν' ἀξίζῃ, γιὰ 'κεῖνο ἐκάναν ὅρκο οἱ γειτῶνοι μου πῶς ἤτανε 'δικό τους, κ' ἐγλύτρωνα!... Κ' ἔτζι ἐκάναμε καὶ κάνουμε τώρα ὅλοι στὸ χωριό. Ὥστε οἱ νοικοκυρέοι ποῦ μᾶς ἐδόσανε τσοὶ παράδες τους τοὺς ἐχάσανε.

Μὰ καθὼς εἶπα, οἱ δανειστάδες μας ἐχάσανε τσοὶ παράδες τους, ἀλλὰ κ' ἐμεῖς ἐχάσαμε τὰ πιστά μας. Ἀφοῦ ἀρκινήσαμε νὰ κάνωμ' ἔτζι, κανεὶς πουλιὸ δὲ μᾶς ἐβοήθησε στὴ χρεία μας, καὶ πουλιὸ χαίρι δὲν εἴδαμε. Οἱ ἀθρῶποι μᾶς ἐκλείσαν τσὴ πόρτες τους, κ' ἐμεῖς ἐμείναμε στὰ σβουστά, στεργμένοι ἀπὸ κάθε βοήθεια στὴν περίστασή μας. Κανεὶς πουλιὸ δὲν ἐμπιστεύτηκε τὸ γειτονά του στὸ παραμικρώτερο. Μά, τῦπα, πάλε, ἡ ἀδικία, εἶναι κακὴ νοικοκυρά, καὶ τόνε βουλιάζει τὸν ἀφέντη της.

Τὰ βάνουμε μὲ τοὺς ἄρχοντες καὶ τοὺς γένουμάστε ἐχθροί, καὶ τοὺς λέμε ἐχθρούς μας, καὶ τοὺς κάνουμε ἀταξίες, καὶ ζημίες εἰς τὸ πρᾶμμα τους. μὰ τοῦτα ὅλα ξαναπέφτουνε ἀπάνου στὸ κεφάλι μας, ἐπειδὴ δὲν κάνουμε ἄλλο παρὰ νὰ μᾶς βαρένουνται πάντα περισσότερο.

Ἐτοῦτα, μωρὲς παιδιά, δὲ σᾶς τὰ λέω γιὰ νὰ γείνετ' ἐσεῖς τάχατες καλήτεροι, καὶ νὰ ζήσετε πουλιὸ εὐτυχισμένοι· ὄχι γιατὶ γνωρίζω πῶς ὄντις οἱ ἄνθρωποι φθάσουν καὶ πάρουνε τὴ χύση στὸν κατήφορο τῆς κατεργαριᾶς, δύσκολα βαστηῶνται, καὶ δυσκολώτερα γυρίζουν ὀπίσω. Μὰ σᾶς τὰ λέω γιὰ νὰν τὰ ξέρετε. Γιατὶ ὅσα περισσότερα ξέρει κανείς, τόσο καλήτερα γιὰ 'δαύτονε.

Ἐσεῖς θὰ ῥοδοβολήσετε καὶ ἀκόμη παρακάτου, ἕως εἰς τὸν πάτο τῆς ἐξαχρειάσεως· καὶ μόνον ἐκεῖνοι ποῦ θὰ γεννηθοῦν ἔπειτα, ἐκεῖνοι θ' ἀρκινήσουν ἀγάλι-γάλι νὰ ξαναγεβοῦν' τὸν ἀνήφορο τῆς τιμιότητος. Τότες ὁ κόσμος θὲ νάχῃ πάλε μὲ τὴν ἀλήθεια θρησκεία. Καὶ δὲ θὰ λένε πλέον πῶς ἄλλο εἶναι τὸ πίστη, καὶ ἄλλο τὸ τέχνη· ἀλλὰ ὄντις ἡ τέχνη δὲν εἶναι κατὰ τὴν πίστη, θὰν τὴν ἀποστρέφονται τὴν ἄτιμη τέχνη.

† Α. ΛΑΣΚΑΡΑΤΟΣ

Ὀνειροπολεῖν—ἰδοὺ ἡ εὐτυχία. Προσδοκᾶν—ἰδοὺ ὁ βίος.
—Ὁ βίος εἶνε συνεχὴς καὶ ἀένναος πόλεμος.
—Οὐδὲν φιλοσωροῦμεν τόσον ἀφθόνως, ὅσον τὰς συμβουλάς.

Η ΚΑΛΛΙΤΕΡΑ ΛΥΣΙΣ

Β΄.

ΚΩΜΩΔΙΑ ΜΟΝΟΠΡΑΚΤΟΣ

ΠΡΟΣΩΠΑ

ΕΙΡΗΝΗ (Νέα κόρη) ΝΙΚΟΜΑΧΟΣ (Εἰκοσιπενταετὴς) ΛΥΣΙΜΑΧΟΣ (Εἰκοσιπενταετὴς) ΚΑΛΛΙΜΑΧΟΣ (Τριακονταπενταετὴς)

(Ἡ σκηνὴ παριστᾷ δωμάτιον καλῶς ἐπιπλωμένον μὲ τρεῖς θύρας, τὴν μὲν εἰς τὸ βάθος, τὰς δὲ δεξιᾷ καὶ ἀριστερᾷ. Εἰς τὸ μέσον τράπεζα στρογγύλη ἐπὶ τῆς ὁποίας εἶναι ἀνθοδοχεῖον μὲ ἄνθη, δύο ὑπερβολικῶς μεγάλαι δέσμαι ἐπιστολῶν δεξιᾷ καὶ ἀριστερᾷ τοῦ ἀνθοδοχείου εἰς ἀπόστασιν ἀπ' ἀλλήλων, κώδωνες, βιβλία ἀτάκτως ἐρριμένα καὶ ἕνα κουτὶ κλειστὸν ἐμπεριέχον δύο μικρὰ ρεβόλβερ. Περὶ τὴν τράπεζαν καθίσματα).

ΣΚΗΝΗ Α΄.

ΕΙΡΗΝΗ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΜΑΧΟΣ

(Ἡ Εἰρήνη εἰσέρχεται ἐκ τοῦ πρὸς τὰ δεξιὰ δωματίου, διευθύνεται πρὸς τὴν τράπεζαν, ἀνοίγει τὸ κουτί, παρατηρεῖ μέσα καὶ τὸ κλείει. Εἶτα παρατηρεῖ διὰ τῆς θύρας τοῦ ἀριστεροῦ δωματίου καὶ αἴφνης ὡς νὰ ἀκούσῃ βηματισμοὺς ἔξωθεν τρέχει καὶ κάθηται πρὸ τῆς τραπέζης, οὕτως ὥστε νὰ ἔχῃ τὸ πρόσωπον πρὸς τὸ κοινὸν καὶ δεξιᾷ καὶ ἀριστερᾷ τὰς δέσμας τῶν ἐπιστολῶν).

Καλλίμαχος. (Εἰσερχόμενος διὰ τῆς θύρας τοῦ βάθους). Δεσποινίς.

Εἰρήνη (ἔκπληκτος) Μπᾶ! ἐσεῖς;

Καλλίμαχος. Τί μπᾶ ἐγώ; Μήπως δὲν μὲ ἐπεριμένατε; Δὲν εἶναι πρωταπριλιὰ νομίζω γιὰ νὰ ὑποθέσω ὅτι ἐγέλασαν τὸν ὑπηρέτην μου γιὰ νὰ μὲ στείλῃ ἐδῶ;

Εἰρήνη. Ὄχι δὲν τὸν ἐγέλασαν, Πράγματι ἐγὼ σᾶς ἐκάλεσα.

Καλλίμαχος. Ἔ, μὰ τότε γιατὶ αὐτὴ ἡ ἔκπληξις; «Μπᾶ! ἐσεῖς!!»

Εἰρήνη. Διότι εἶχα καλέσει καὶ ἄλλον ἢ μᾶλλον καὶ ἄλλους δύο καὶ ἐνόμιζα ὅτι αὐτοὶ θὰ ἔσπευδον νὰ ἔλθουν ποιὸ μπροστὰ ἀπὸ σᾶς, γιατὶ ἔχουν πειὸ πολὺ ἐνδιαφέρον.

Καλλίμαχος. (Ἀφοῦ παρετήρησεν ὅτι δὲν τοῦ λέγει νὰ καθήσῃ) Εὐχαριστῶ. (Κάθηται πρὸ τῆς μιᾶς δέσμης ἐπιστολῶν).

Εἰρήνη. Ἄ! μὲ συγχωρεῖτε...

Καλλίμαχος. Δὲν σᾶς συγχωρῶ, γιατὶ θὰ τὸ ξανακάμετε.

Εἰρήνη. Δὲν εἶμαι καθόλου εὐγενής.

Καλλίμαχος. Ἀργὰ τὸ καταλάβατε.

Εἰρήνη. Ἂν δὲν ἀπατῶμαι μὲ ὑβρίζετε.

Καλλίμαχος. Δὲν ἀπατᾶσθε καθόλου.

Εἰρήνη. Τὸ ξέρετε πῶς εἶσθε πολὺ παράξενος ἄνθρωπος;

Καλλίμαχος. (Παιγνιωδῶς) Ἡ μόνη μου παραξενιὰ εἶναι νὰ μὴ χωνεύω τὸ παράξενο. Ἔρχομαι καὶ μὲ ἀφίνετε σᾶν ὑπηρέτη μπροστά σας ὀρθὸν χωρὶς νὰ μοῦ προσφέρετε κάθισμα. Αὐτὸ λέγεται ἔλλειψις. Ἐγὼ κάμνω τὴν εὐγένειαν νὰ σᾶς διορθώσω μὲ τρόπον. Εὐγένεια νούμερο ἕνα. Ἐσεῖς λέτε ὅτι δὲν εἶσθε εὐγενής, ἐγὼ κάμνω τὴν εὐγένειαν νὰ μὴν σᾶς διαψεύσω. Εὐγένεια νούμερο δύο. Ἐσεῖς ὑποθέτετε ὅτι σᾶς ὑβρίζω. Ἐγὼ σᾶς κάμνω τὸ κοπλιμέντο νὰ σᾶς θεωρήσω πνευματώδη, μὴ διαψεύδων τὴν ὑπόθεσίν σας. Εὐγένεια νούμερο τρία.

Εἰρήνη. Αὐτὴ ἡ τριπλῆ εὐγένεια ὅμως κάμνει μιά.....

Καλλίμμαχος. Ἐμπρὸς λοιπόν, πέτε το... Μιὰ χωριατειά. Ἔτσι; Νὰ ἡ διαφορὰ μεταξὺ ἡμῶν τῶν δύο. Σεῖς ἀνειλικρινὴς καὶ διψασμένη γιὰ κοπλιμέντα. Ἐγὼ γεννημένος σὲ ξέσκεπο σπῆτι, εἰλικρινὴς καὶ μὴ ἐννοῶν ἀπὸ ψευτοπολιτικήν.

Εἰρήνη. Δύο μεγάλα ἐλαττώματα τῆς ἐποχῆς. Ἀφίνω καὶ τὸ μεγαλείτερο ὅτι ἡ εἰλικρίνεια πολλάκις δίνει τὴ θέσι της εἰς τὸ πείραγμα. Καὶ ὕστερα... Θέλετε νὰ πειράξετε καὶ νὰ μὴ κοπλιμεντάρετε. Ἂν ἐπαύατε τὸ ἕνα μ' ἀρχίζατε τὸ ἄλλο... τότε... (μειδιᾷ).

Καλλίμαχος. Τότε;

Εἰρήνη (χαριέντως). Τότε θὰ σᾶς παντρευόμουνα.

Καλλίμαχος. (Γελῶν πάντοτε). Ὥστε εἰς τὸ ἐλάττωμά μου αὐτὸ ὀφείλω τὴ σωτηρία μου;

Εἰρήνη. (πεισματωδῶς) Ὁρίστε... (Ἀποφασιστικῶς). Ἔννοια σας καὶ δὲν θὰ σᾶς παντρευτῶ ποτέ.

Καλλίμαχος. Εὐχαριστῶ. Πάντοτε ἤμουν τῆς ἰδέας ὅτι εἴχατε τὰς ἀκινδυνοτέρας διαθέσεις γιὰ μένα.

Εἰρήνη. Ναί, ἀλλὰ νομίζω ὅτι κάποτε μοῦ εἴχατε πῆ: «Δεσποινὶς προσέξατέ με καὶ ἂν σᾶς ἀρέσω μποροῦμε νὰ συσκεφθοῦμε ἂν δυνάμεθα νὰ κάμωμε ἕνα ἀνδρόγυνο.» Ἀκριβῶς ἔτσι μοῦ εἶπατε, ξηρότατα.

Καλλίμαχος. Μὰ δὲν εἴπαμε ὅτι ἀγνοῶ τὴν χλωρὰ φρασεολογία;

Εἰρήνη. Ἀφοῦ μοῦ τὸ εἴπατε θὰ πῇ ὅτι τότε δὲν ἐθεωρούσατε ἐπικίνδυνον τὴν ἕνωσίν μας.

Καλλίμαχος. Τότε ὄχι, κατόπιν ὅμως ναί. Ὅταν εἶδα ὅτι σεῖς δὲν ἔχετε αὐτὰ ποῦ θέλω ἐγὼ καὶ ὅτι ἐγὼ ἔχω αὐτὰ ποῦ δὲν θέλετε σεῖς, δηλ. εἰλικρίνε αν καὶ θετικισμόν. Δὲν ἔχετε σεῖς καὶ θέλω ἐγώ, ἔχω ἐγὼ καὶ δὲν θέλετε σεῖς.

Εἰρήνη. Ὥστε ἂν συνέβαινε ποτὲ νὰ μεταβληθῆτε ἢ ἐσεῖς ἢ ἐγὼ τότε;

Καλλίμαχος. Τότε θὰ ἐπήρχετο τό... μοιραῖον τέλος τῆς ἡσυχίας μου.

Εἰρήνη (Γελᾷ). Ἂς εἶναι. Τώρα ἂς ἔλθωμεν εἰς τὸν λόγον ποῦ σᾶς ἐκάλεσα. Ξέρετε τί εἶναι αὐτά. (Δεικνύει τὰς δέσμας τῶν ἐπιστολῶν).

Καλλίμαχος. Αὐτά!!... (Τείνει τὴν χεῖρα νὰ τὰ ἐγγίσῃ).

Εἰρήνη. (Ἐντρομος). Μή...

Καλλίμαχος. (Τρομάζων). Ὦ!.. Μὲ τρομάξατε, ἀδερφέ. Τί ἔχουν μέσα, Δυναμίτιδα;

Εἰρήνη. Κᾶτι τέτοιο. Ἔχουν φλόγα, φωτιά... Εἶναι ἐρωτικαὶ ἐπιστολαί. Βλέπετε εἶμαι μεταξὺ δύο πυρῶν, ἀλλὰ δὲν τρέχω κανένα κίνδυνον ἐφ' ὅσον εἶσθε σεῖς ἐδῶ. Σεῖς εἶσθε ἱκανὸς νὰ σβύσετε ὄχι δυὸ ἀλλὰ τέσσερες ἐρωτικὲς πυρκαϊὲς μὲ τὴν ψύχρα σας.

Καλλίμαχος. Ἄ! μπράβο, μὲ πειράζετε. Βλέπετε πῶς ἔρχεσθε στοῦ Θεοῦ τὴ στράτα;

Εἰρήνη. Μ' ὅ,τι δάσκαλο καθήσῃς... Ἂς εἶναι λοιπόν. Τὸ περιεχόμενόν τους τὸ ξέρετε;

Καλλίμαχος. Ἄ! βέβαια ὅλαι αἱ ἐρωτικαὶ ἐπιστολαὶ εἶναι ὅμοιαι ὡς ἀποτελέσματα μιᾶς ἀσθενείας, ἡ ὁποία ἔχει τὰ αὐτὰ αἴτια. (τραγικῶς) Ἄνευ σοῦ θὰ πεθάνω, θὰ σκοτωθῶ.!.

Εἰρήνη. Σταθῆτε. Ἤλθατε ἀμέσως εἰς τὸ ζήτημά μου. Τὸ συμπέρασμά των (Δεικνύει τὰς ἐπιστολὰς) αὐτὸ εἶναι. Γνωρίζετε ποιοὶ τὰς ἔγραψαν, (ὁ Καλλίμαχος κατανεύει) Αὐτὲς ὁ Νικόμαχος καὶ αὐτὲς ὁ Λυσίμαχος. Μὲ ἀγαποῦν καὶ οἱ δύο μέχρι... θανάτου, καθὼς λένε. Ὅποιος ἐκ τῶν δύο μὲ πείσῃ περὶ τῆς ἀληθείας αὐτῆς αὐτὸν θὰ πάρω.

Καλλίμαχος. Εἶναι δύσκολη ἡ ἀπόδειξις.

Εἰρήνη. Καθόλου. Θὰ πεισθῶ ἐὰν σκοτώσῃ ὁ ἕνας τὸν ἄλλον ἢ ἐάν... σκοτωθῇ ὁ ἕνας ἐκ τῶν δύο.

Καλλίμαχος. Καὶ θὰ τὸν πάρετε... σκοτωμένον;

Εἰρήνη. Ναί.. Ἐὰν δὲν σκοτωθῇ θὰ πῇ πῶς ἔχετε δίκηο ὅτι ὅσοι λέγουν πολλὰ λόγια ψεύδονται καὶ τότε...

Καλλίμαχος. Καὶ τότε;

Εἰρήνη. Θὰ πῇ πῶς εἶναι παλιανθρῶποι καί... θὰ πάρω σᾶς.

Καλλίμαχος. (Ἐντρομος ὄπισθεν) ἐγώ;

λιανθρῶποι πρέπει νὰ τιμωρηθῶ Μὰ ἐπειδὴ εἶναι αὐτοί πα-

Εἰρήνη. (χαριέντως) Μεταξὺ δύο διαμαχομένων (δεικνύει τὰς ἐπιστολάς) ὁ τρίτος βλάπτεται (δεικνύει αὐτόν).

Καλλίμαχος. Ἔκαμες πνευματικὰς προόδους, βλέπω.

Εἰρήνη. Εἶπαμε: «Μ' ὅ,τι δάσκαλο καθήσῃς.... καὶ τὰ λοιπά. Λοιπὸν τώρα θὰ ἔλθουν κ' αὐτοὶ ἐδῶ.

Καλλίμαχος. Καὶ αὐτοί! Ὥστε ἐδῶ θὰ ἔχομεν τὸ συνέδριον τῆς Χάγης.

Εἰρήνη. Γιατί;

Καλλίμαχος. Πῶς σᾶς λένε;

Εἰρήνη. Εἰρήνη.

Καλλίμαχος. Ἀφοῦ λοιπὸν συνερχόμεθα νὰ ἀσχοληθῶμεν περὶ τῆς Εἰρήνης!.

Εἰρήνη. Διὰ τὸ ὄνομα τοῦ Ὑψίστου! Μὴ καλαμπούρια.

Καλλίμαχος. Καὶ τί Εἰρήνη! Νὰ ἔχῃ εἰς ἐμπόλεμον κατάστασιν δύο (τονίζει τὸ δεύτερον δύο ὡς νὰ θέλῃ νὰ δείξῃ ὅτι καὶ αὐτὸς δὲν εἶναι ἐρωτευμένος) δύο ἀνθρώπους καὶ νὰ ἀνάβῃ τέτοιες (δεικνύει τὰς ἐπιστολάς) πυρκαϊές. Καὶ ἐμεῖς... Μὰ γιὰ σκεφθῆτε τί σύμπτωσις! Ἐγὼ Καλλίμαχος καὶ ἐξ αὐτῶν ὁ ἕνας Λυσίμαχος καὶ ὁ ἄλλος Νικόμαχος. Μιὰ Εἰρήνη πολεμικωτάτη καὶ τρεῖς Μάχοι εἰρηνικώτατοι. Σεῖς ἔπρεπε νὰ λέγεσθε Ἀνδρομάχη.

Εἰρήνη. Καὶ ἀπὸ σᾶς ὁ ἕνας Εἰρηναῖος, ὁ ἄλλος Σωφρόνιος καὶ ὁ τρίτος Ὀνούφριος (Ἀκούεται κώδων ἐξωθύρας). Παρακαλῶ... Μὲ περιμένετε ἐκεῖ; (Δεικνύει πίσω ἀπὸ τὴν σκηνὴν διὰ τῆς θύρας τοῦ βάθους).

Καλλίμαχος. Σᾶς ὑπακούω, γενναιοτάτη Ἀνδρομάχη!

Εἰρήνη. (Εὐσεβάστως). Εὐχαριστῶ, ἀγιώτατε Ὀνούφριε! (Ὁ Καλλίμαχος φεύγει διὰ τῆς θύρας τοῦ βάθους καὶ ἡ Εἰρήνη ἀφοῦ διευθετήσῃ τὰ ἐπὶ τῆς τραπέζης, κάθηται. Εἰσέρχεται διὰ τῆς θύρας τοῦ βάθους δειλῶς ὁ Νικόμαχος).

ΣΚΗΝΗ Β.'

ΕΙΡΗΝΗ ΚΑΙ ΝΙΚΟΜΑΧΟΣ

Νικόμαχος. Δεσποινὶς Εἰρήνη....

Εἰρήνη. Ὦ! ἦλθατε; (Δεικνύει κάθισμα). Παρακαλῶ

Νικόμαχος. (καθήμενος). Εὐχαριστῶ.

Εἰρήνη. (εἶναι ψυχρὰ καθ' ὅλον αὐτὸν τὸν διάλογον). Καὶ τί νέα;

Νικόμαχος. (περιπαθῶς). Σᾶς ἀγαπῶ!

Εἰρήνη. Δὲν εἶναι πολὺ φρέσκα. Δὲν ἔχετε νεώτερα; Καμμίαν τελευταίαν ὥραν, τῆς στιγμῆς, ὅπως λέγουν αἱ ἐφημερίδες; Ἐπὶ τοῦ πιεστηρίου;

Νικόμαχος. Ναὶ ἔχω.

Εἰρήνη. Λοιπὸν ἡ τελευταία σας ὥρα;...

Νικόμαχος. Σᾶς λατρεύω....

Εἰρήνη. (ὑποκρινομένη αὐτόν).... Καὶ εἶμαι ἱκανὸς νὰ πράξω τὰ πάντα χάριν τοῦ ἔρωτός μου. Νὰ φονεύσω τὸν ἀντίζηλόν μου ἢ νὰ τινάξω τὰ μυαλά μου εἰς τὸν ἀέρα. (Δεικνύει τὸ ἓν δέμα τῶν ἐπιστολῶν). Ἔτσι λέτε ἐκεῖ. Ἂς σοβαρευθῶμεν, κ. Νικόμαχε. Ἐὰν ὅσα λέτε μέσα εἰς αὐτὰ τὰ γράμματά σας εἶναι ἀληθῆ, μὲ ἀγαπᾶτε καὶ σᾶς δίδω τὸ χέρι μου μόλις μὲ πείσετε.

Νικόμαχος. (ταρταρινικῶς). Ὢ! εἶμαι ἕτοιμος νὰ σᾶς δώσω ὁποιανδήποτε ἀπόδειξιν θέλετε. Διατάξατέ με, δεσποινὶς-Εἰρήνη. Ναί, διατάξατέ με τί θέλετε νὰ κάμω χάριν τοῦ ἔρωτός σας καὶ ἀμέσως εἶμαι ἱκανὸς νὰ κατάπιω κροκόδειλον ὡς ὁ Ἄμλετ ἢ νὰ ταφῶ ζῶν καὶ ἂς ρίψουν ἐπὶ τοῦ τάφου μου χῶμα τόσον ὥστε ἡ κορυφή του νὰ φθάσῃ τὴν διακεκαυμένην ζώνην· Θέλετε νὰ ριφθῶ ἀπὸ τὸ παράθυρον; (Τρέχει πρὸς τὴν δεξιὰν θύραν. Ἡ Εἰρήνη δὲν κινεῖται ἀπὸ τὴν θέσιν της καὶ αὐτὸς σταματᾷ πρὸ τῆς δεξιᾶς θύρας ὅπου μένει).

Εἰρήνη. Ὄχι. Δὲν μᾶς φταίει εἰς τίποτε ὁ κόσμος ὥστε νὰ γίνῃ θῦμα τοῦ ἔρωτός μας.

Νικόμαχος. Πῶς;

Εἰρήνη. Ἐὰν πέσετε ἀπὸ τὸ παράθυρον πιθανὸν νὰ σκοτώσετε κανένα διαβάτην. Ἔχω ἐδῶ τὸ μέσον τῆς ἀποδείξεως. (Ἀνοίγει τὸ κουτὶ λαμβάνει καὶ τοῦ δίδει τὸ ἕνα ρεβόλβερ. Αὐτὸς τὸ βλέπει καὶ διστάζει νὰ τὸ λάβῃ). Ὁρίστε Πάρτε το. (Τὸ λαμβάνει ὁ Νικόμαχος μετὰ δειλίας. Ἡ Εἰρήνη κάθηται καὶ τὸν παρατηρεῖ. Ὀλίγαι στιγμαὶ σιγῆς). Τί ἐμαρμαρώθητε ἐκεῖ; Ἐμπρός... εἰς ἔργον... Δὲν μοῦ εἴπατε ἑκατὸ φορὲς καὶ τώρα ἀκόμη πρὸ ὀλίγου ὅτι εἶσθε ἱκανὸς νὰ τινάξετε τὰ μυαλά σας εἰς τὸν ἀέρα; Ἢ μήπως δὲν ἔχετε τέτοιο πρᾶγμα; Ἐὰν μὲ ἀγαπᾶτε, ἐὰν μὲ θέλετε... ἕνα βῆμα ἀρκεῖ, ἕνα βῆμα ἀπὸ τὴν ζωὴν εἰς τὸν θάνατον καὶ εἶμαι... δική σας.

Νικόμαχος. Μά... ὅταν δὲν ὑπάρχω...

Εἰρήνη. Πῶς θὰ γίνῃ ἡ ἕνωσίς μας. Ξεχάσατε τὴν Λουτσίαν ντὲ Λαμερμοὺρ (ψάλλει τὴν τελευταίαν στροφὴν τοῦ ἄσματος) «Μᾶς ἑνώνει ὁ οὐρανός». Δὲν σᾶς ἀρέσει αὐτὴ ἡ ἕνωσις. (Λαμβάνει ἐκ τῶν χειρῶν του τὸ περίστροφον καὶ τὸ θέτει ἐπὶ τῆς τραπέζης) Ἀφῆτέ το δὲν εἶναι γιὰ τὰ χέρια σας. Ὁ Λυσίμαχος θὰ ἦτο γενναιότερός σου (ἀκούει ἦχον κώδωνος) Νάτος.

Νικόμαχος. Ἐκεῖνος! (Ὁρμᾷ νὰ λάβῃ τὸ περίστροφον ἀλλὰ μένει πρὸ αὐτοῦ).

Εἰρήνη. (εἰρωνικῶς) Μπᾶ μὴ χαλᾶτε τὰ αἵματά σας παρακαλῶ θὰ τὸν σκωτώσετε; Εἶμαι βεβαία ὅτι οὔτε αὐτὸ εἶσθε ἱκανὸς νὰ κάμετε. Ἄλλως τε τί φταίει ἐκεῖνος ἀφοῦ τοῦ ἐπέτρεψα νὰ μὲ ἀγαπᾷ ὅπως ἐπέτρεψα καὶ σὲ σᾶς. Ἂν φταίῃ κάποιος σ' αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν αὐτὸς ὁ κάποιος εἶμαι ἐγώ. Ἀλλὰ δὲν φταίω ἀγαπητέ μου διότι ἤμουν σχεδὸν βεβαία ὅτι μὲ ἀγαπούσατε μὲ λόγια καὶ ἀφ' οὗ ἔριξα τὰ δίχτυα μου γιὰ σύζυγον, θέλω νὰ διαλέξω τὸν ὀλιγώτερον ψεύτη. (ὑποκρίνεται αὐτὸν) Θὰ σκοτωθῶ

χάριν τοῦ ἔρωτός σας... Σᾶς παρέχω τὰ μέσα τῆς ἀποδείξεως καὶ κοκκαλώνετε (ὑποκρίνεται) Θὰ σκοτώσω. Θὰ ἰδοῦμε ἂν εἶσθε ἱκανὸς νὰ τὸ κάμετε κι' αὐτό.

Νικόμαχος. Δεσποινίς, δὲν σᾶς ἀναγνωρίζω· τόσον αἱμοβόρος!!

Εἰρήνη. (δεικνύει τὸ δεξιὸν δωμάτιον) Ἄ! φθάνει. Ἐμπᾶτε ἐκεῖ καὶ ὅταν ἀκούσετε τὸ κουδοῦνι νὰ ἔλθετε. (Τὸν ὁδηγεῖ μέχρι τῆς θύρας τοῦ δεξιοῦ δωματίου. Εἰσέρχεται ὁ Λυσίμαχος).

ΣΚΗΝΗ Γ'.

ΕΙΡΗΝΗ ΚΑΙ ΛΥΣΙΜΑΧΟΣ

Εἰρήνη. (πρὸς τὴν θύραν χωρὶς νὰ παρατηρήσῃ τὸν εἰσελθόντα) Κτῆνος.

Λυσίμαχος. Ἐγώ!

Εἰρήνη (θυμωμένη εἰς ὅλην τὴν σκηνὴν) Ἴσως... Ἄ! ὄχι.. μὲ συγχωρεῖτε... εἶμαι τεταραγμένη.

Λυσίμαχος. Εἰς πολὺ κακὴν ὥραν ἦλθα, δεσποινίς.

Εἰρήνη. Καθόλου... Τάχω μὲ τὸν ὑπηρέτην μου... Κακομετεχειρίσθη τὸν Νικόμαχον.

Λυσίμαχος. Πῶς εἶναι ἐδῶ;

Εἰρήνη. Ναὶ τὸν ἔφερα διὰ νὰ τελειώσω ἐπὶ τέλους αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν. Καὶ τὴν τελειώνω ἀμέσως... Νὰ ἐκεῖ (δεικνύει τὰς ἐπιστολάς του) εἶναι τὰ γράμματά σας, πάρτε τα.

Λυσίμαχος. (περίλυπος) Δεσποινίς... μοῦ τὰ ἐπιστρέφετε; Τοῦτο εἶναι ἀπόδειξις ὅτι προτιμᾶτε ἐκεῖνον ἐμοῦ. Ὢ! Δεσποινίς!..

Εἰρήνη. Περιττὰ τὰ λόγια. Πάρτε τα, δὲν μπορῶ πειὰ νὰ κρύβω τόσο ψεῦμα στὰ συρτάρια μου.

Λυσίμαχος. Ψεῦμα!..

Εἰρήνη. Χωρὶς πολυλογία. Τὸ συμπέρασμα ὅλης αὐτῆς τῆς ἐρωτολογίας εἶναι ὅτι χωρὶς ἐμένα δὲν μπορεῖτε νὰ ζήσετε.

Λυσίμαχος. Ὢ! αὐτὸ σᾶς τὸ ὁρκίζομαι.

Εἰρήνη. Αὐτὸ δὲν μοῦ ἀρκεῖ. Θέλω νὰ ἐπικυρώσετε διὰ τῆς ὑπογραφῆς σας τὰ γραφόμενά σας.

Λυσίμαχος. Εἶμαι πρόθυμος.

Εἰρήνη. Ὥστε ἐὰν τὸν προτιμήσω, θὰ σκοτωθῆτε; Αὐτὸ θὰ βεβαιώσετε διὰ τῆς ὑπογραφῆς σας.

Λυσίμαχος. Ναὶ καὶ ἀμέσως τώρα.

Εἰρήνη. Λοιπὸν τὸν προτιμῶ. (Λαμβάνει καὶ τοῦ δίδει τὸ δεύτερον περίστροφον) Ὑπογράψατε:

Λυσίμαχος. (Μένει ἐμβροντητος). Μά... μά,..

Εἰρήνη. Ἐμπρός...

Λυσίμαχος. Σᾶς βεβαιῶ ὅτι δὲν τὸ κάμνω ἀπὸ δειλίαν, ἀλλὰ νὰ ἀφήσω τὸ στάδιον ἐλεύθερον εἰς ἐκεῖνον!.. Ὅσον σκέπτομαι ὅτι θὰ γίνετε δική του.

Εἰρήνη. (Ἐμπαικτικῶς κάπως). Καθόλου δὲν θὰ γίνω δικὴ του, ἐσύ... (Φέρει τὴν δεξιὰν εἰς τὸν δεξιὸν κρόταφον). μπούμ..

Λυσίμαχος. Καὶ ὕστερα!!..

Εἰρήνη. (Ἄδει χαριέντως). Μᾶς ἑνώνει ὁ οὐ..οὐ..ρανός.

Λυσίμαχος. Μὲ ἐμπαίζετε ἢ ἀστειεύεσθε δεσποινίς;

Εἰρήνη. (Λαμβάνει ἐκ τῶν χειρῶν του τὸ ὅπλον καὶ τὸ ἀφίνει ἐπὶ τῆς τραπέζης). Βλέπετε ὅτι ψεύδεσθε. Λοιπὸν σᾶς ἀναγγέλλω τὸν γάμον μου μαζί του.

Λυσίμαχος. (ὀργίλως) Θὰ τὸν σκοτώσω.

Εἰρήνη. (εἰρωνικῶς). Ὄχι τὸν καϋμένο... Εἶναι καλὸ παιδί... (Σοβαρῶς). Ἂς εἶναι. Θὰ τὸ ἰδοῦμε κι' αὐτό. Ἐλᾶτε ἕνα λεπτὸ ἐκεῖ (Δεικνύει τὴν ἀριστερὰν θύραν). Μόλις ἀκούσετε τὸ κουδοῦνι νἀρθῆτε.

(Ὁ Λυσίμαχος εἰσέρχεται εἰς τὸ ἀριστερὸν δωμάτιον. Ἡ Εἰρήνη ἀφοῦ βεβαιωθῇ ὅτι εἰσῆλθεν, παρατηρεῖ διὰ τῆς θύρας τοῦ δεξιοῦ δωματίου. Διευθύνεται εἰς τὴν τράπεζαν κουδουνίζει καὶ ἐξέρχεται διὰ τῆς θύρας τοῦ βάθους. Ὁ Λυσίμαχος καὶ ὁ Νικόμαχος εἰσέρχονται καθ' ἣν ὥραν ἐξέρχεται ἡ Εἰρήνη, διευθύνονται πρὸς αὐτὴν ἐξερχομένην, χωρὶς νὰ παρατηρήσουν ἀλλήλους. Ἀντικρύζονται πρὸ τῆς θύρας τοῦ βάθους μόλις φύγῃ ἡ Εἰρήνη. Ἀλληλοβλέπονται, ἀγριοκυττάζονται, ἐξαγριοῦνται παρατήρουν τὰ περίστροφα ἐπὶ τῆς τραπέζης καὶ μετὰ ἀγωνίαν κωμικὴν ὀλίγων στιγμῶν ἁρπάζουν τὰ ὅπλα, τίθενται ἔναντι ἀλλήλων παρὰ τὴν θύραν τοῦ βάθους, σκοπεύει ὁ ἕνας τὸν ἄλλον καὶ μένουν εἰς τὴν θέσιν τοῦ πυροβολοῦντος ἀκίνητοι).

ΣΚΗΝΗ Δ'.

ΕΙΡΗΝΗ, ΚΑΛΛΙΜΑΧΟΣ, ΝΙΚΟΜΑΧΟΣ ΚΑΙ ΛΥΣΙΜΑΧΟΣ

Εἰρήνη. (Ἐμφανιζομένη μετὰ τοῦ Καλλιμάχου εἰς τὴν θύραν) Πῦρ. (οἱ ἀντίπαλοι κατεβάζουν τὰς ὁπλοφορούσας χεῖρας).

Καλλίμαχος. (εἰσερχόμενος μετὰ τῆς Εἰρήνης) Δὲν σοῦ εἶπα 'γὼ ὅτι εἶσαι πολεμικωτάτη;

Εἰρήνη. (Σοβαρῶς). Παίζετε κ. Καλλίμαχε; Τώρα θὰ ἰδῆτε. (Πρὸς τοὺς δύο ἄλλους). Θὰ σᾶς δείξω κύριοι, ὅτι μιὰ γυναῖκα καὶ χωρὶς νὰ τὸ πῇ εἶναι ἱκανὴ νὰ πράξῃ ὅ,τι δύο ἄνδρες μὲ ὅλα τὰ λόγια των, δὲν ἔχουν τὸ θάρρος νὰ κάμουν. Διεψεύσθησαν αἱ ἐλπίδες μου ἀπὸ τοὺς δύο ἀγαπῶντάς με. Ἔ! λοιπὸν κ' ἐγὼ (λαμβάνει τὰ ὅπλα ἐκ τῶν χειρῶν των) πεθαίνω διὰ διτλοῦ θανάτου (Στρέφει καθ' ἑαυτῆς τὰ ὅπλα. Ὁ Λυσίμαχος καὶ ὁ Νικόμαχος τρέχουν νὰ τὴν ἐμποδίσουν. Ἡ Εἰρήνη παραβίβουσα τὰ ὅπλα εἰς τοὺς δύο νέους παρατηρεῖ τὴν ἀδιαφορίαν τοῦ εἰς τὸ προσκήνιον σχεδὸν εὑρισκομένου Καλλιμάχου). Σεῖς, βλέπω, δὲν ἀνησυχεῖτε καθόλου!

Καλλίμαχος. Γιατὶ εἶμαι βέβαιος ὅτι τὰ ὅπλα αὐτὰ θὰ ὁμοιάζουν μὲ τὰ κεφάλια τῶν κυρίων.

Εἰρήνη. Πράγματι, εἶναι ἄδεια. (τίθεται μεταξὺ τῶν νέων καὶ τοῦ Καλλιμάχου. Πρὸς τοὺς νέους) Κύριοι σᾶς καθιστῶ γνωστὸν ὅτι ἄνδρας μου θὰ γείνῃ ὁ κ. Καλλίμαχος.

Καλλίμαχος. Δυστυχία μου! Μὰ πῶς ἐκάματε τὸν λογαριασμὸ χωρὶς τὸν ξενοδόχο;

Εἰρήνη. Ὁ ξενοδόχος εἶναι πάντα σύμφωνος ὅταν καλοπληρώνεται, Καὶ ὁ λογαριασμὸς εἶνε ὅτι δὲν θέλω πειὸ κανένα κοπλιμέντο καὶ ὄχι μόνον μπορεῖτε νὰ μὲ πειράζετε ἀλλὰ καὶ νὰ μοῦ τὴς βρέχετε.

Καλλίμαχος. Τότε, κύριοί μου μετὰ λύπης σᾶς ἀναγγέλλω ὅτι μὲ ἐξεδικήθητε... Τὴν πέρνω.

Εἰρήνη. (πίπτει εἰς τὰς ἀγκάλας του) Δὲν λὲς ὅτι θέλεις.

Ι. ΔΕΛΗΚΑΤΕΡΙΝΗΣ

ΥΜΝΟΣ ΣΤΗΝ ΜΟΥΣΙΚΗ

Σὰν ἔρθ' ἡ ὥρα τοῦ Θεοῦ ἡ τρισευλογημένη,
Ποῦ στοῦ ἀγγέλου μου τὸ φῶς θὰ θαμπωθῇ τὸ φῶς μου,
Ποῦ ἡ ψυχή μου τὴν γλυκειὰ στιγμὴ θὰ περιμένῃ,
Ν' ἀφήσῃ πίκρας καὶ χαρᾶς τοῦ ψεύτικου τοῦ κόσμου·

Νὰ μὴν ἀκούσω μουσικὴ οὔτε τραγούδια μαγικά,
Μαντολινάτα μάγισσα, φαψάρ ποῦ ἐνθουσιάζῃ,
Τοῦ βιολονσέλου κλάμματα, λόγια τοῦ πίφερου γλυκά,
Νὰ μὴν ἀκούσω ὀξαρικὰ βιολισοῦ π' ἀναστενάζῃ!

Γιατὶ τῆς θείας Μουσικῆς σκλάβα ἀλυσοδεμένη
Εἶν' ἡ ψυχή μου ἀπὸ μικρὰ καὶ τότε δὲν θὰ βγαίνῃ·
Θὰ θένῃ σύναμι καὶ φῶς στὸ θαμπωμένο φῶς μου
Καὶ θὰ γυρίζῃ στῆς χαρᾶς, στῆς ὠμορφιᾶς τοῦ κόσμου·

Θ' ἀνοίγῃ πάλι στὴν ζωὴ—μέσ' στὸ νεκρὸ λουλούδι·
Θ' ἀκούῃ πάλι τῆς ζωῆς τὸ πλάνο τὸ τραγούδι·
Καί, πρὶν ἀφήσῃ τὸ κορμί, ὦ τὸ βασανιστήριον!
Θὰ ὑποφέρῃ ζωντανοῦ θανάτου τὸ μαρτύριον.

Ἀζιζιὲ 1911

ΔΗΜ. ΣΤΑΗΣ

ΤΟ ΠΙΕΣΤΗΡΙΟΝ

[Πυκνοῦται ὁλονὲν ἡ φάλαγξ τῶν εὐγενῶν συνεργατῶν τοῦ «Μικρασιατικοῦ» καὶ τοῦτο εἶνε ἡ ἀναμφισβήτητος ἔνδειξις τῆς εἰς τὸ βιβλίον ἐκτιμήσεως τοῦ κοινοῦ. Μετὰ χαρᾶς συγκαταλέγομεν σήμερον εἰς αὐτοὺς τὸν κ. Θ. Μαρκουΐζον Καβαλιέρον, διευθυντὴν τῆς ἐν Κων)πόλει ἐπιθεωρήσεως «Ἀπ' ὅλα», ὅστις παρ' ὅλας τὰς ἀσχολίας του εὑρηρεστήθη νὰ γράψῃ χάριν τοῦ ἡμερολογίου τὰς κάτωθι δημοσιευομένας ὡραίας σελίδας «Τὸ πιεστήριον». Ὁ κ. Μαρκουΐζος Καβαλιέρος εἶνε εἷς ἐκ τῶν εὐγενῶν καὶ ἀκαμάτων τοῦ καλάμου ἀγωνιστῶν, ὅστις διὰ τῆς ὡραίας ἐπιθεωρήσεώς του «Ἀπ' ὅλα» μεγάλως συμβάλλει εἰς τὴν ἐν Κων)πόλει φιλολογικὴν κίνησιν καὶ νέαν ὅλως ἔδωκεν εἰς αὐτὴν ζωήν.]

Ἐμβαίνω εἰς τὸ διαμέρισμα τοῦ τυπογραφείου, ὅπου εἶναι αἱ μηχαναί. Τὸ πιεστήριον, εἷς μαῦρος ὄγκος, εἰς τὸ βάθος τοῦ δωματίου μὲ τὴν δύναμιν τοῦ ἀτμοῦ κινεῖται καὶ ἐκτελεῖ βαρειά, ρυθμικὰ τὸ αἰώνιον ἔργον του. Ἐπάνω εἰς μίαν βαθμίδα, ὁ χαρτοθέτης κάμνει καὶ αὐτὸς τὸ ἰδικόν του. Βάζει εἰς τὰ δόντια τοῦ κυλίνδρου τὸν χάρτην, λευκόν, καθαρόν, τὸν ὁποῖον ἡ μηχανὴ μετὰ μίαν στροφὴν ἀποδίδει ηὐλακωμένον μὲ μαύρας γραμμάς, ἔντυπον.

Ὁ κύλινδρος στρέφεται διαρκῶς, ὁ χαρτοθέτης ἀδιακόπως τροφοδοτεῖ τὴν μηχανήν του, ἐνῷ τὰ πτερά της ἐξ ἄλλου ἐξακολουθοῦν ν' ἀποδίδουν . . .

***

Ὦ! καὶ τί δὲν ἀποδίδουν τὰ πτερὰ τῆς μηχανῆς ἐκείνης!

Τώρα ἐκτυποῦται ἓν ποιητικὸν δοκίμιον· ὁ νεαρὸς ποιητής του ἀπὸ μίαν γωνίαν παρακολουθεῖ μὲ συγκίνησιν τὴν ἐκτύπωσιν, ὁ τυπωμένος ἐκεῖνος χάρτης, εἰς τὸν ὁποῖον βλέπει νὰ ἐκβηλόνωνται τὰ πρῶτα πτερυγίσματα τῆς Μούσης του, τὸν συναρπάζει ἓν μεῖδίαμα διαγράφεται εἰς τὸ πρόσωπόν του καὶ εἰς ἑκάστην ριπὴν τῶν πτερῶν αἰσθάνεται τὴν Δόξαν νὰ προσψαύῃ τὸ μέτωπόν του, . . Γλυκεῖα ἀπάτη! . . .

***

Μόνον ὁ χαρτοθέτης, βαρύς, ἀσυγκίνητος, ἐξακολουθεῖ τὸ ἔργον του καὶ τροφοδοτεῖ μὲ χάρτην τὸν ἀχόρταγον κύλινδρον τῆς μηχανῆς του.

Ὦ! καὶ τί δὲν ἀποδίδουν τὰ πτερὰ τῆς μηχανῆς ἐκείνης!

Τὸ δοκίμιον ἐξετυπώθη πλέον· ὀλίγα λεπτὰ ἀναπαύλας μεσολαβοῦσι καὶ τὸ ἔργον ἐπαναρχίζει. Ὁ χαρτοθέτης καταλαμβάνει τὴν θέσιν του. Τώρα ἐκτυπώνει εἰς τὸν λευκὸν χάρτην ἓν προσκλητήριον γάμου. Εἰς τὰς ὀλίγας γραμμάς του πόσοι πόθοι, πόσα ὄνειρα, πόσαι ἀγωνίαι συγκεντρόνονται! . . . Τὸ μικρὸν ἐκεῖνο προσκλητήριον εἶναι τὸ κατάντημα ἀγωνιώδους ἔρωτος, εἶναι τὸ προσφιλέστατον ὄνειρον μιᾶς κόρης, εἶναι ἡ γλυκυτέρα κατάκτησις τοῦ ἀνδρός. Χίλιαι ὑπάρξεις τὸ ὠνειροπόλησαν καὶ εἰς τὰ ζεύγη τόσων ἐρωτευμένων συμβολίζει τὴν ὑπερτάτην εὐτυχίαν, τὴν εὐγενεστέραν χαράν.

Μόνον ὁ χαρτοθέτης βαρύς, ἀσυγκίνητος ἐξακολουθεῖ τὸ ἔργον του καὶ τροφοδοτεῖ μὲ χάρτην τὸν ἀχόρταγον κύλινδρον τῆς μηχανῆς του.

***

Ὦ! καὶ τί δὲν ἀποδίδουν τὰ πτερὰ τῆς μηχανῆς ἐκείνης!

Εἶναι ἀκόμη καταφανῆ τὰ βαθειὰ ἴχνη ὧν ἐσυμβόλιζον τὴν εὐτυχίαν καὶ ἰδοὺ νέαι γραμμαὶ καταλαμβάνουν τὴν θέσιν ἐκείνην. Ὁ χάρτης ὅμως τώρα ἐξέρχεται βρεγμένος μὲ δάκρυα. Αἱ μαῦραι γραμμαὶ του θ' ἀναγγείλουν τὴν δυστυχίαν. Μία νέα ὕπαρξις πρὸ τοῦ ἀκόμη γνωρίσῃ καλὰ τὴν ζωὴν τὴν ἀφῆκε διὰ νὰ μὴ ἐπανέλθῃ. Ἐπάνω εἰς τὸ μικρὸν αὐτὸ προσκλητήριον ἔχουσι θρυσθῇ τόσαι ἐλπίδες, ἡ δὲ μελάνη του ἔχει ζυμωθῇ μὲ τὰ πικρὰ δάκρυα τῶν γονέων, τῶν ἀδελφῶν, τῆς μνηστῆς, τῶν συγγενῶν καὶ τῶν φίλων...

Μόνον ὁ χαρτοθέτης, βαρύς, ἀσυγκίνητος ἐξακολουθεῖ τὸ ἔργον του καὶ τροφοδοτεῖ μὲ χάρτην τὸν ἀχόρταγον κύλινδρον τῆς μηχανῆς του.

Καὶ ἡ μηχανὴ ἐξακολουθεῖ τὰς στροφάς της. Παίρνει τὸν λευκὸν χάρτην διὰ νὰ τὸν ἀποδώσῃ εἰς δύο δευτερόλεπτα εἴτε σύμβολον τῆς ὑπερτάτης χαρᾶς, εἴτε ἔνδειξιν τῆς βαθυτέρας λύπης. Τὰ πτερά της ἀδιακόπως ἀποδίδουν καὶ ὁ μονότονος ρυθμός της, μελαγχολικὸς καὶ ἀμετάβλητος χρησιμεύει διὰ νὰ κανονίζῃ τὸν στρόβιλον τῶν γεννωμένων ἐλπίδων μας καὶ τοὺς κρουνοὺς τῶν χυνομένων δακρύων. . . .

Μόνον ὁ χαρτοθέτης, βαρύς, ἀσυγκίνητος, ἐξακολουθεῖ τὸ ἔργον του καὶ τροφοδοτεῖ μὲ χάρτην τὸν ἀχόρταγον κύλινδρον τῆς μηχανῆς του.

***

Ἐξέρχομαι βιαστικὰ ἀπὸ τὸ σκυθρωπὸν ἐκεῖνο διαμέρισμα, ἡ ἐπάλληλος συγκίνησις μοῦ βαρύνει φοβερὰ τὴν καρδιὰν καὶ δὲν μ' ἀφίνει ν' ἀναπνεύσω. Ἐξέρχομαι, ἀλλὰ ὁ μονότονος ρυθμὸς τῆς μηχανῆς τοῦ τυπογραφείου μὲ παρακολουθεῖ, νομίζω ὅτι τὴν βλέπω πάντοτε ἐμπρός μου νὰ σκορπίζῃ τὴν χαρὰν καὶ τὴν λύπην τὰς ἐλπίδας καὶ τὴν ἀπόγνωσιν, τὴν εὐτυχίαν καὶ τὴν βάσανον. Ναί, τὴν βλέπω τώρα πολὺ-πολὺ ζωηρά, τὴν αἰσθάνομαι τώρα βαθύτερα, διότι δὲν εἶμαι πλέον ἁπλοῦς θεατής...

Ἡ κοινωνία ἀποτελεῖ τὸ μέγα πιεστήριον, εἰς τὸ ὁποῖον ὁ Χρό-

νος, σκυθρωπὸς χαρτοθέτης, ἐξακολουθεῖ τὸ ἔργον του καὶ τροφοδοτεῖ μὲ καρδίας τὸν ἀχόρταγον κύλινδρον τῆς μηχανῆς του !...

Πέραν 1911

Θ. ΜΑΡΚΟΥΙΖΟΣ ΚΑΒΑΛΙΕΡΟΣ

Η ΠΑΛΗΑ ΕΚΚΛΗΣΙΑ *

Ἐκκλησία ἔρημη, ἄδεια ἐκκλησία
Δίχως εἰκονίσματα, δίχως λειτουργία,
Στὴν Ὡραία Πύλη σου ὁ παπᾶς δὲν βγαίνει,
Κ' ἡ καμπάνα σου αὐγὴ ὄρθρο δὲν σημαίνει.

Στὶς παληὲς κολῶνές σου πειὰ δὲν ἀκουμποῦνε
Τὰ ξεφτέρια τὰ χρυσᾶ νὰ λαμποκοποῦνε,
Σβύσαν τὰ καντήλια σου, σβύσαν ἡ λαμπάδες,
Μακρυά σου φύγανε ψάλτες καὶ παπάδες.

Ἔρημη, βουβή, κλειστή, δὲν γιορτάζεις τώρα
Δὲν σοῦ φέρνουν τάματα, δὲν σοῦ φέρνουν δῶρα,
Δὲν δαφνοστολίζεσαι, δὲν πανηγυρίζεις·
Τοῦ ἀνθρώπου τὰ πικρὰ γηρατειὰ θυμίζεις.

Εὐαγγέλιο δὲν ἀκοῦς, ἅγια δὲν ἔχεις,
Λείψανο χωρὶς ψυχή, ἐκκλησία, στέκεις,
Πῆραν τὰ στολίδια σου ὅλα ἕνα, ἕνα
Καὶ στὴν ἅγια τράπεζα, χέρια δειλιασμένα

Ὁ παπᾶς σου ἅπλωσε... Ὦ στιγμὴ μεγάλη!
Τ' ἅγιο δισκοπότερο πέρνει στὸ κεφάλι.
Μέσα σ' ὄμορφη ἐκκλησία νέα τὸ πηγαίνει,
Κ' ἡ καινούρια ἁγιάζεται κ' ἡ παληὰ πεθαίνει...

Ἐκκλησία ἔρημη, παραπονεμένη·
Εἶχες νειάτα μιὰ φορὰ κ' ἤσουν δοξασμένη·
Μέσα σου τὸν Πλάστη πειὰ τώρα δὲν ὑμνοῦνε
Κ' οἱ καπνοὶ τοῦ λιβανιοῦ δὲν σὲ πλημμυροῦνε.

Μοιάζεις γέρικη ἐκκλησιὰ πεθαμένου μνῆμα
Μὲ τ' ἀχνὸ καντύλι σου μέσα στ' ἅγιο βῆμα.
Ἀπ' τὴ τόση λάμψη σου ὅ,τι ἔχει μείνει
Ὑστερινὴ ἀναλαμπὴ μιᾶς ματιᾶς ποῦ σβύνει.

Ε. Σ. ΣΒΟΡΩΝΟΥ

(*) Ἐγράφη κατὰ τὴν μετακόμισιν ἀπὸ τοῦ παλαιοῦ εἰς τὸν νέον ναὸν τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος ἐν Λ. Βαθέος.

Ο ΔΑΚΤΥΛΙΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΥΚΡΑΤΟΥΣ

Εἷς τὸν ἐξώστην λαμπροῦ ἀνακτόρου ἐν Σάμῳ τῇ νήσῳ,
ἵστατο χαίρων ποτὲ ὁ ἐκεῖ ἡγεμὼν Πολυκράτης,
καὶ εἰς τὸν ξένον αὐτοῦ, βασιλέα τῆς χώρας Αἰγύπτου
λέγει κομπάζων «εἰπὲ εὐτυχὴς ἀληθῶς μὴ δὲν εἶμαι;»

«Ἔχεις τὴν εὔνοιαν ὄντως τοῦ θείου, ἀλλ' ὅμως ἐκεῖνος,
ὃν τῆς ἰσχύος τὸ σκῆπτρον ὁ φόβος δαμάζει, ὑπάρχει.
Ἄγρυπνος ὅσον καὶ εἷς ὀφθαλμὸς τοῦ ἐχθροῦ σου ἐμμένει
σὲ εὐτυχῆ θὰ τολμήσῃ μὲ θάρρος οὐδεὶς νὰ σὲ εἴπῃ.»

Ὁ Φαραὼ πλὴν ἀκόμη τελείως τὸν λόγον προφέρει
ἔρχεται εἷς ἐκ Μιλήτου 'ς τὸν τύραννον ἄγγελος λέγων:
«Εἰς τοὺς βωμοὺς τῶν θεῶν τὰς θυσίας ἑτοίμασον ἄρχων
καὶ εἰς τὴν κόμην σου θέσον στεφάνους ἐκ δάφνης ἐπίσης».

Τὸν τελευταῖον ἐχθρόν σου κατέρριψε κάτω τὸ δόρυ
τοῦ στρατηγοῦ Πολυδώρου· τῆς νίκης δὲ τ' ἄγγελμα φέρω.
Σύρει δ' ἐκ μέλανος σάκκου εὐθὺς καὶ τῶν δύο πρὸς τρόμον
μίαν αἱμόφυρτον ἔτι, γνωστὴν κεφαλὴν ἀντιπάλου.

Ὁ βασιλεὺς μετὰ φόβου ὀπίσω χωρεῖ καὶ προσθέτει
σύνοφρυς ὅλως «τὴν τύχην ποσῶς μὴ πιστεύῃς τὴν πλάνον,
ἤδη εἰς κύματα πλέει ὁ στόλος σου ἄπιστα, ἴσως
τῆς τρικυμίας, ἀγρίου τυφῶνος, τὸ ἔρμαιον γίνῃ».

Ὅμως τὸν λόγον πρὶν ἔτι περάνῃ, διέκοψαν τοῦτον
ἐκ τοῦ λιμένος χαρᾶς αἱ βοαὶ καὶ σαλπίγγων οἱ ἦχοι·
λείας πλουσίας, θησαυρῶν ἀμυθήτων, οἱ στόλοι του πλήρεις
εἰς τὴν πατρίδα, ὡς δάσος ἱστίων, ἐπέστρεφον σῶοι.

Ἔκθαμβος στέκει ὁ ἄναξ. «ἡ τύχη σου λέγει μὲ τόνον
σήμερον εἶνε καὶ πάλιν σοὶ εὔνους· φοβοῦ πλὴν τὸ μέλλον·
σὲ ἀπειλοῦν οἱ στρατοί, οἱ γενναῖοι τῆς Κρήτης καὶ ἤδη
'ς τὴν παραλίαν αὐτὴν προσπελάζουν ἀθρόοι μὲ τόλμην.

Ὅμως ὁ λόγος πρὶν ἔτι σβεσθῇ εἰς τὰ χείλη μακρόθεν
μία φωνὴ χιλιάδων στομάτων ἐγείρεται: νίκη.
Ἡ τρικυμία τοὺς Κρῆτας κατέστρεψε κράζουν οἱ ναῦται,
καὶ τοῦ πολέμου ὁ κίνδυνος λήγει συνάμα ὁ μέγας.

Ἔντρομος ταῦτα ἀκούει ὁ ξένος· τῷ ὄντι δὲ λέγει
σὲ θεωρῶ εὐτυχῆ, ἀλλὰ τρέμω τὴν μοῖράν σου ἔτι.
Φρίττω τοῦ θείου τὸν φθόνον, διότι θνητὸν εἰς οὐδένα
ἡ εὐτυχία ἐδόθη τελεία 'ς τὸν γήϊνον βίον.

Καὶ εἰς ἐμὲ οἱ θεοὶ εὐμενεῖς μοὶ ἐφάνησαν πάντα,
τοῦ οὐρανοῦ εὐλογίαν εἰς πάσας τὰς πράξεις μου εἶχον.
Ὅμως θυσίαν 'ς τὸ θεῖον νὰ δώσω ἐκλήθην ἀφεύκτως
ἀγαπητὸν εἰς τὴν γῆν ὅ,τι μ' ἦτο, τὸν μόνον υἱόν μου!

Τώρα καὶ σὺ τὴν ὀργὴν τῶν θεῶν ν' ἀποτρέψῃς ἂν θέλῃς
ζήτησον λύπας καὶ μόχθους εἰς σέ νὰ σταλῶσιν ἐγκαίρως.
Εἶδον οὐδένα ἐγὼ τὴν ζωὴν ἐν χαρᾷ νὰ περάνῃ
ἄφθονα δῶρα καὶ ἂν οἱ θεοὶ πολλαχῶς τῷ παρέσχον.

Τὴν συμβουλὴν ἑνὸς φίλου ἂν θέλῃς καλῶς νὰ ἀκούσῃς,
τὴν δυστυχίαν ἀφοῦ οἱ θεοὶ δὲν σοὶ ἔστειλαν ἔτι,
λάβε σὺ μόνος χαρὰν κι' εὐχαρίστησιν ὅ,τι σοὶ φέρει,
καὶ τιμαλφὲς τῆς καρδίας ὅ,τ' ἔχεις καὶ ρίψε 'ς τὸν πόντον.

Ἔντρομος οὗτος ἀκούει, «πολύτιμον ἄλλο δὲν ἔχω,
λέγει, ἐκτὸς τοῦ λαμπροῦ δακτυλίου, ὃν ἔκπαλαι φέρω.
Τοῦτον εἰς τὰς Ἐριννύας θυσίαν προσφέρων ἀμέσως
ρίπτω 'ς τὴν θάλασσαν, ἴσως τὴν τύχην μου ἐξευμενίσω».

Πλὴν τὴν ἐπαύριον εἷς ἁλιεὺς ἐκ τῆς νήσου χαρίεις
'ς τὸν ἡγεμόνα ἰχθὺν παμμεγέθη προσφέρων τῷ λέγει
«σπάνιος εἶν' ὁ ἰχθὺς εἰς τὰ δίκτυα, ὡς συνελήφθη
δέξου, ὦ κύριε, τοῦτον ὡς δῶρον μικρὸν τῆς ἀγάπης».

Ὅτε δὲ πάλιν ὁ μάγειρος τοῦτον διήνοιξεν, ἔνθους
τρέχει καὶ κράζει χαρᾶς εὐαγγέλια φέρων μεγάλης,
«ὦ ἡγεμών, τὸν δακτύλιον τοῦτον, ὃν ἔρριψες βλέπε
εὗρον ἐντὸς τοῦ ἰχθύος· ἡ τύχη σου ἄπειρος εἶνε».

Τότε μὲ φρίκην ὁ ξένος 'ς τῆς Σάμου τὸν τύραννον λέγει
«Φίλε, νὰ μείνω ἐνταῦθα δὲν πρέπει, διότι τὸ θεῖον
καταστροφὴν σ' ἑτοιμάζει φρικτὴν καὶ φοβοῦμαι, ναί, μήπως
πάθω κι' ἐγὼ μετὰ σοῦ.» Κι' εἰς τὸ πλοῖον του τρέχει καὶ φεύγει.

Schiller

Μ. ΤΣΑΚΥΡΟΓΛΟΥΣ

Σ. Ὁ μέγας τῆς Σάμου τύραννος Πολυκράτης σαγηνευθεὶς ὑπὸ τοῦ Πέρσου, σατράπου τῆς Μαγνησίας εὗρεν οἰκτρὸν θάνατον σταυρωθεὶς τῷ 522 π. χ.

ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΚΑ

ΣΜΥΡΝΑΪΚΑΙ ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ

[Ἀξιόλογον εἰς τὸ «Μικρασιατικὸν» συμβολήν, τὰ μάλα τὸν σκοπὸν τοῦ βιβλίου ἐξυπηρετοῦσαν παρέχει ὑμῖν ὁ κ. Β. Βασιλειάδης τὰς κάτωθι «Σμυρναϊκὰς ἀναμνήσεις» του. Ὁ κ. Βασιλειάδης ἐπὶ μακρὸν διατελέσας καθηγητὴς τῆς Εὐαγγελικῆς Σχολῆς Σμύρνης καὶ ἤδη ἐγκαταστὰς ἐν Κυδωνίαις εἶνε γνωστὸς εἰς τὸν κόσμον τῶν γραμμάτων καὶ τὸν δημοσιογραφικὸν ἐκ τῶν πολλῶν καὶ μεγάλης ἀξίας μελετῶν του, αἵτινες ἐδημοσιεύθησαν εἰς περιοδικὰ καὶ ἐφημερίδας τῆς Σμύρνης. Ὡς ἐκ τῶν εἰδικῶν τοπογραφικῶν γνώσεών του εἰς αὐτὸν ἀνετέθη νὰ φιλοπονήσῃ τὸν ἐπίσημον χάρτην τῆς ἐπαρχίας Σμύρνης, τοῦ ὁποίου τὸ μὲν πρωτότυπον ἐστάλη εἰς τὰ Πατριαρχεῖα, ἀντίγραφα δὲ τηροῦνται εἰς Σμύρνην. Τῶν γραφικωτάτων Σμυρναϊκῶν προαστείων χαριεστάτη εἰκὼν εἶνε ἡ κάτωθι δημοσιευομένη, δι' ἣν καὶ δημοσίᾳ εὐχαριστοῦμεν τὸν κ. Βασιλειάδην εὐγενῶς προθυμοποιηθέντα νὰ ἀποστείλῃ ὑμῖν ὕλην συμβάλλουσαν εἰς τὸν σκοπὸν τοῦ ἡμερολογίου. Ἐπίσης θερμὰς ἐκφράζομεν εὐχαριστίας εἰς τὸν κ. Π. Λεβεντιάδην, τὸν εὐγενῆ ἐρασιτέχνην, ὅστις πάνυ προθύμως εὑρεστήθη νὰ φωτογραφήσῃ χάριν τοῦ «Μικρασιατικοῦ» τὰ γραφικὰ τοπεῖα τὰ περιγραφόμενα ὑπὸ τοῦ κ. Βασιλειάδου, συντελῶν οὕτω ὥστε νὰ δώσωμεν εἰς τοὺς ἀναγνώστας τοῦ βιβλίου πλήρη εἰκόνα τῶν περιγραφομένων μερῶν].

Ναρλήκιοϊ—Νὰλ-Ντουκὲν—Τὸ Φρέαρ Χασὰν Κουγιοῦ.—Χατζηλάριον.—Ἱστορικαὶ σημειώσεις Χατζηλαρίου—Βουνάρβασι.

Κατὰ Ἰούλιον τοῦ 1905 ἐν Σμύρνῃ εὑρισκόμενοι καὶ εἰς εὐγενῆ πρόσκλησιν ἀξ. φιλικῆς οἰκογενείας ἐν Χατζηλαρίῳ χάριν ἀναψυχῆς τὰς θερινὰς διατριβὰς ποιουμένης ὑπείκοντες, ἀπεφασίσαμεν εὐχαρίστως ὅπως ἐπωφεληθῶμεν τῆς περιστάσεως κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν κυνικῶν καυμάτων καὶ ἀναπνεύσωμεν ἀέρα δροσερώτερον τὸν κατὰ φύσιν βίον θαυμάζοντες, ὃν στιν ὅτε ἐπιθυμεῖ τις εἰς ἑαυτὸν νὰ μεθαρμόζῃ ὑπερκορεννύμε-

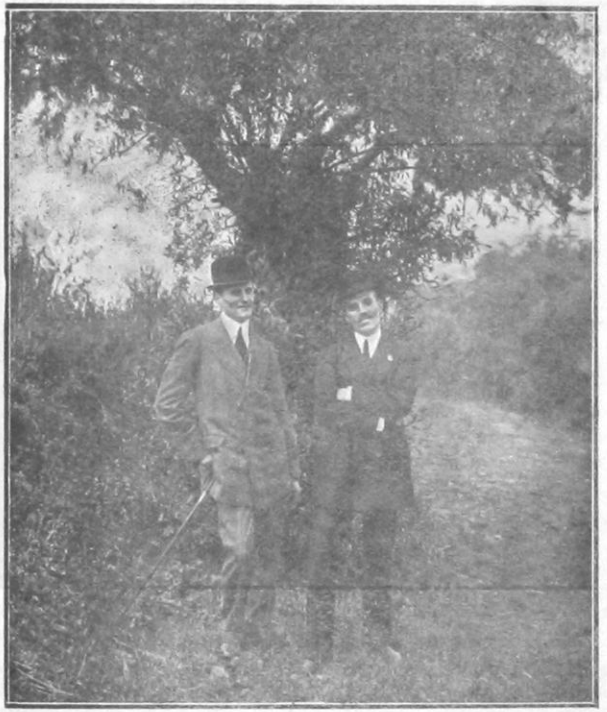
νος τοῦ ἐν ταῖς πόλεσι μονοτόνου βίου καὶ τῆς ἐν τύρβῃ ἀνιαρᾶς διαμονῆς. Φύσει ὁ ἄνθρωπος τὴν ποικιλίαν ἐπιζητῶν, τὰς βιωτικὰς ταύτας μεταπτώσεις ἐπιποθεῖ καὶ ἐνταῦθα μετὰ λόγου ἐκπηγάζοντος ἐξ αὐτῆς τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ἥτις ὡς ψυχικὸν φάρμακον ἀπαιτεῖ τὴν μεταβολὴν κλίματος καὶ περιβάλλοντος ἀλλοίου τοῦ προσπίπτοντος καθ' ἑκάστην τοῖς ὀφθαλμοῖς ἡμῶν, ἡ δὲ μεταλλαγὴ αὕτη πληροῖ ἡμᾶς χαρᾶς καὶ νέας ζωῆς πρὸς συνέχισιν τοῦ βιωτικοῦ ἀγῶνος.

Διὰ τοὺς ἀνωτέρω λόγους εὐχαρίστως ἀπεδεξάμεθα τὴν πρόσκλησιν τῆς ἀξ. οἰκογενείας Λ.—ἥτις εἰρήσθω ἐν παρόδῳ δεινῶς ἐδοκιμάσθη ἔκτοτε διὰ τῆς ἐν βραχυτάτῳ χρονικῷ διαστήματι ἀπωλείας δύο φιλτάτων βλαστημάτων της ἐν τῷ ἄνθει τῆς εἰκοσαετοῦς ἡλικίας των—καὶ μεταμεσημβρινὴν θερινῶν καυμάτων ὥραν κατηυθύνθημεν εἰς τὸν Σιδηροδρομικὸν Σταθμὸν Κασαμπᾶ, ἐκεῖθεν δὲ ΒΑ διὰ τῆς ἀμαξοστοιχίας μετὰ εἰκοσάλεπτον ἀφικόμεθα περὶ δυσμὰς ἡλίου εἰς Βουρνόβαν, τὸ ῥωμαντικώτατον μετ' ἀταραμίλλων εὐανθῶν κήπων Σμυρναϊκὸν προάστειον, οἰκούμενον τὸ πλεῖστον ὑπὸ πλουσίων οἰκογενειῶν Ἄγγλων. Κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἐκδρομῆς ἡμῶν ὁ καιρὸς ἐτύγχανε συννεφώδης καταλήξας εἰς ραγδαίαν βροχὴν εἴς τινα μέρη, ἐν οἷς καὶ εἰς τὴν ταξειδιωτικήν μας γραμμήν, παρουσιάζετο δ' ἡμῖν ἡ ἔκτακτος εὐκαιρία ὅπως ἀποθαυμάσωμεν τὴν ἐν μέσῳ θέρει κατάπτωσιν τῆς βροχῆς καὶ τὴν ζωογόνησιν τῆς διψαλέας φύσεως, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ εἰς τοὺς ἀμαξηλάτας παρείχετο εὐκαιρία πρὸς ἐπίδειξιν τῆς ἀπληστίας των.

Τὸ Χατζηλάριον κεῖται Ν. Α. τοῦ Βουρνόβα ἀπέχον τούτου περὶ τὴν μίαν ὁδοιπορικὴν ὥραν καὶ συνδεόμενον δι' ἁμαξιτῆς ὁδοῦ, ἧς ἑκατέρωθεν ἀπέραντοι ἐλαιῶνες τέρπουσι τὸ ὄμμα ἀποδεικνύοντες τὸ σφρῖγος καὶ τὸ εὔφορον τῆς γῆς, ὁμοίως καὶ ἀμπελῶνες ἐν μεταφυτεύσει καὶ ἀγροί. Κατὰ τὸ μέσον περίπου τῆς ἀπὸ Βουρνόβα εἰς Χατζηλάριον ὁδοῦ συναντῶμεν δύο χωρία τὸ Ναρλῆκιοϊ δεξιόθεν καὶ παρὰ τὴν ἁμαξιτήν, οἰκούμενον τὸ πλεῖστον ὑπὸ Χριστιανῶν ἀσχολουμένων εἰς τὴν κηπουρικὴν καὶ τὴν καλλιέργειαν τῶν πεφημισμένων ῥοιῶν, καὶ πρὸς ἀριστερὰ διαφαίνεται τὸ Νὰλ-Ντουκέν οἰκούμενον ἀποκλειστικῶς ὑπὸ ὀθωμανῶν ξυλοκόπων (Ταχτατζήδων)· τέταρτον ὥρας ἀπὸ τούτου κεῖται τὸ περιώνυμον φρέαρ Χασὰν-Κουγιοῦ ὁπόθεν ὑδρεύονται οἱ στερούμενοι ὕδατος κάτοικοι τοῦ χωρίου. Ὡραίαν εἰκόνα τοῦ τοπείου τούτου ἔγραψε πρό τινων ἐτῶν ὁ γνωστὸς ἐν Σμύρνῃ ζωγράφος κ. Ὀβίδιος Κούρτοβικ, ὁπότε περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες μετὰ τῆς τοπικῆς περιβολῆς των διὰ καμήλων πορεύονται πρὸς ὕδρευσιν.

Τὸ Χατζηλάριον ἀποτελεῖται ἐξ ἑκατὸν περίπου Χριστιανικῶν οἰκογενειῶν, ὧν ἑκάστη κατέχει οἶκον μετὰ κήπου καὶ περιοχῆς καλλιεργησίμου, οὕτω δὲ παρέχει τὸ χωρίον ἄποψιν γραφικὴν καὶ ἐκτενῆ, οἱ κάτοικοι ἀποκλειστικῶς σχεδὸν Χριστιανοὶ τυγχάνουσι φιλόπονοι ἀσχολούμενοι εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς ἐλαίας,

τῆς ἀμπέλου, τῆς σποράς δημητριακῶν ὡς καὶ περὶ τὴν ἐκκαμίνευσιν ἀσβέστου καὶ τὸν ποιμενικὸν βίον. Ἔγκριτοι Σμυρναϊκαὶ οἰκογένειαι ἐπωφελούμεναι τοῦ ἐκτάκτως ὑγιηροῦ κλίματος τοῦ Χατζηλαρίου καὶ τοῦ ἀπαραμίλλου ὕδατος ᾠκοδομήσαντο ὡραίας ἐπαύλεις ἐν αἷς παραθερίζουσιν, ἀλλ' ἀτυχῶς δὲν ὑφίσταται τα-

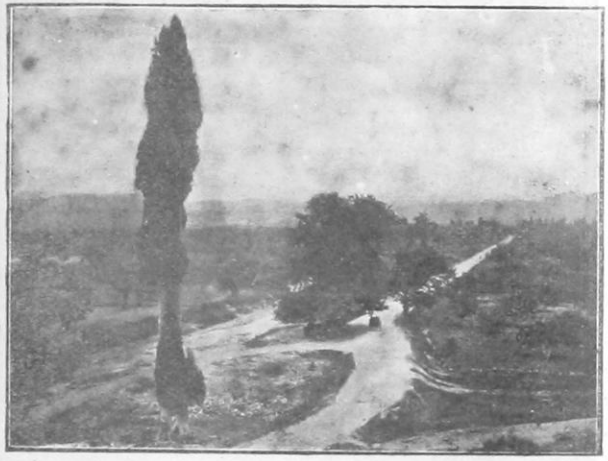

Τοπεῖον πρὸς θ. τοῦ Χατζηλαρίου κατάφυτον ὑπὸ ἐλαιῶν.

κτικὴ μεταξὺ Βουρνόβα καὶ Χατζηλαρίου ἐπικοινωνία, τῆς νῦν δαπανηρᾶς καὶ δυσχεροῦς τυγχανούσης, ἐφ' ᾧ εὐχῆς ἔργον ἦθελεν εἶναι ἐὰν διωργανοῦτο τακτικὴ μεταξὺ Σμύρνης καὶ Χατζηλαρίου συγκοινωνία ὁπότε θὰ προήγετο τὸ ὡραῖον χωρίον. Εἶνε ἀληθές, ἰδίᾳ δὲ ἀπὸ τῆς ἀνακηρύξεως τοῦ Συνταγματικοῦ Πολιτεύματος ἐν Τουρκίᾳ, ὅτι πολλὰ καὶ μεγαλεπήβολα μάλιστα σχέ

δια ὑπεβλήθησαν ὑπὸ ἐπιχειρηματιῶν πρὸς τακτικὴν μετὰ τῆς Σμύρνης ἐπικοινωνίαν, διὰ τροχιοδρόμου, σιδηροδρόμου, ἠλεκτρικῶν αὐτοκινήτων, τὸ βέβαιον ὅμως εἶνε ὅτι, τό γενῦν, οὐδὲ διὰ λεωφορείου τακτικὴ συγκοινωνία ὑφίσταται, ἴσως αἱ κατ' αὐτὰς καταπληκτικαὶ πρόοδοι τῆς ἀεροπορείας παροτρύνωσιν ἐπιχειρηματίαν ὅπως ὑποβάλῃ πρὸς τοὺς ἁρμοδίους τὴν δι' ἀεροπλάνου συγκοινωνίαν, ὁπότε ἀναμφιβόλως οἱ ἀγαθοὶ Χατζηλαριῶται πληρέστατα θὰ ἱκανοποιηθῶσιν, ἀλλὰ μέχρι τῆς... ἐγγὺς ἐκείνης ἡμέρας ἂς ἐξακολουθῶσι χρησιμοποιοῦντες τὰ ὑπομονητικὰ ὀνάρια των πρὸς κάθοδαν καὶ ἄνοδον ἐκ Σμύρνης.

Πρὸ ἐτῶν πλούσιοι ὁμογενεῖς ἐγκατασταθέντες ἐν Χατζηλαρίῳ

Μπᾶ—Μπουρνοῦ. Εἰς τὰ πρόθυρα τοῦ Βουνάρβασι.

ἱδρύσαντο εὐρεῖαν καὶ ὡραίαν Ἐκκλησίαν ἐπὶ τῇ μνήμῃ τοῦ Ἁγ. Χαραλάμπους, οἱ δὲ φιλόμουσοι κάτοικοι διατηροῦσι Σχολὰς πληρούσας τὰς τοπικὰς ἀνάγκας· ἀλλ' ὅ,τι τυγχάνει ἰδίας μνείας ἄξιον εἶνε ἡ ἄλλοτε σπουδαία ἀκμὴ τοῦ ἀσήμου νῦν χωρίου, σώζονται δ' ἔτι, πλήν τινων ἠρειπωμένων, δύο στερεώταται καὶ ἄριστα διατετηρημέναι οἰκίαι ἡ τοῦ κ. Fisher καὶ ἡ τοῦ ξενίσαντός με, τεσσάρων περίπου αἰώνων ἡλικίαν ἀριθμοῦσαι ὡς καὶ ὁ κ. Slaar ἐν τῇ περὶ Σμύρνης ἱστορίᾳ του ὑπολογίζει· ἔκπληξιν δὲ παρέχει τῷ παρατηρητῇ τὸ περὶ τὸ ἓν μέτρον ὡσεὶ φρουρίου πάχος τῶν τοίχων καὶ ἡ λοιπὴ περὶ τὴν οἰκοδομὴν ξυλουργικὴ στερεότης ὑπισχνουμένη πολλῶν αἰώνων ἔτι βίον. Τὸ Χατζηλάριον κατὰ

τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὑπὸ Ὁλλανδῶν ἐμπορευομένων τὸ πλεῖστον οἰκούμενον φαίνεται ὑπάρχον σπουδαιότατον ἐμπορίας κέντρον καὶ ἐμπορικὸς σταθμὸς τῆς Ἀνατολῆς, ἀφετηρία ἅμα δὲ καὶ τέρμα τῆς εὐρείας ἀνὰ τὸ Ἐσωτερικὸν ὁδοῦ ἑπομένως εὐνόητος ἡ ἀκμὴ καὶ ὁ πλοῦτος τοῦ μέρους εἰς ὃ πάντες οἱ ὁδοιπόροι καὶ οἱ προσκυνηταὶ—Χατζῆ—κατέληγον προσδόντες καὶ τὴν ἐπωνυμίαν αὐτῷ.

Ἅπαντα τὰ πέριξ τοῦ Χατζηλαρίου τοπεῖα τυγχάνουσιν ἐξοχα· ἄφθονα κελαρύζοντα ῥυάκια—ἅπερ οἱ κάτοικοι Ἑλληνικώτατα ῥύκια κατὰ συγκοπὴν καλοῦσι—διατέμνουσι τὰς καθαρωτάτας ὁδοὺς παρέχοντα ἄποψιν λίαν εὐάρεστον· παρὰ ἡδέως κροτοῦντα

Αἱ πηγαὶ τοῦ Βουνάρβασι (τὰ βουνάρια) μετὰ τῶν γύρωθεν καφενείων καὶ τῶν παναρχαίων πλατάνων. Κατὰ τὴν ἐν Βουνάρβασι παράδοσιν ὁ εἰς πρὸς τὰ δεξιὰ ἐφυτεύθη ὑπὸ τῶν Ἀποστόλων.

ῥυάκια καὶ ἐν δάσει ἀνθουσῶν ῥοδοδαφνῶν ὑπὸ τὴν ἡδύπνουν καὶ ζωογόνον τῆς ἐξοχῆς αὔραν ἀνεπνεύσαμεν μετ' ἀφάτου ἡδονῆς τὴν ἁρωματώδη ὀσμὴν τοῦ θύμου τῶν βουνῶν καὶ συνηντήσαμεν τὸν ὑπεραιωνόβιον Μπάρμπα Βουρλοῦκον βόσκοντα τὰς αἰγάς του, δὲν ἠπορήσαμεν δὲ ἐπὶ τῷ ἐσχάτῳ ἀλλ' ἀκμαίῳ γήρατί του, ὅταν μάλιστα ὁ εὐγενὴς Ἀμφιτρύων μου, νῦν δὲ δυστυχὴς πατήρ, ὑπετονθόρυσε τὴν χωρικὴν ἐπῳδόν:

«Χατζηλαριανέ μου ἀγέρα
ποῦ φυσᾷς νύχτα καὶ μέρα»

Εἰς τὸ ἄκρον τοῦ χωρίου εὕρηται ἐπίπεδον Ἀλαν-σεῖρ—τ. ἔ.

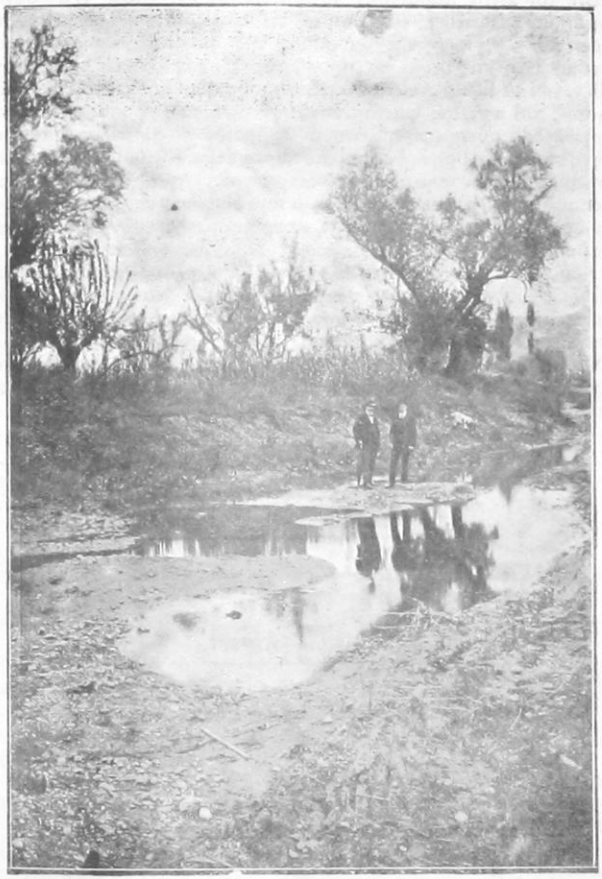
Πλατεῖα ἀναψυχῆς—καλούμενον ἐνταῦθα, κατὰ ἱστορικὴν παράδοσιν τῶν κατοίκων, πρὸ ἑκατὸν καὶ ἐπέκεινα ἐτῶν περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου συνήρχοντο αἱ δέσποιναι καὶ δεσποινίδες τοῦ τόπου ἐν πλουσίαις περιβολαῖς ἀναμένουσαι τοὺς συγγενεῖς καὶ φιλτάτους των ἐφίππους ἐκ Σμύρνης ἀνερχομένους, ὧν ὁ κρότος τῶν ἐπιχρύσων καὶ ἐπαργύρων τῶν ἵππων των φαλάρων ἐξ ἀποστάσεως ἠκούετο. Τῇ πλατείᾳ ἀντίκεινται νῦν τὰ ἐρείπια τοῦ ποτὲ μεγαλοπρεποῦς Ξενοδοχείου τῆς Madame Aubain κέντρου τῆς πρὸ αἰῶνος ἀριστοκρατίας. Ἀναπολῶν τις τὴν ἄλλοτε ἀκμὴν καὶ τὸν πλοῦτον τοῦ χωρίου καὶ καθορῶν τὴν νῦν πενιχρότητά του, ἄκων μελαγχολικῶς ἀναμιμνήσκεται: «Sic transit gloria mundi».

Ὁ ἐλαιὼν τοῦ Βουνάρβασι δεξιᾶ τῆς ὄχθης Βάν—δερέ.

Ἔξωθεν τοῦ χωρίου ἐν Τουρκικῷ Νεκροταφείῳ εἴδομεν ὀγκώδεις κίονας μαρμαρίνους ἐπεξειργασμένους, ὡς καὶ ἀνευραβδώσεων καὶ αὐλάκων καὶ κιονόκρανα μετὰ μαιάνδρων, χρησιμεύοντα ἅπαντα ὡς νεκρικὰ σήματα τῶν τεθαμμένων· πάντα ταῦτα εἰς τὰ πρόθυρα τῆς Σμύρνης εὑρισκόμενα θὰ ἐξητάσθησαν ἀναμφιβόλως ἐπισταμένως ὑπὸ τῶν παρ' ἡμῖν εἰδικῶς ἀρχαιολογούντων, ἐφ' ᾧ ἀποφεύγομεν ἐκ τοῦ προχείρου πᾶσαν περὶ αὐτῶν ὑπόθεσιν παρακεκινδυνευμένην.

Τὴν μεταμεσημβρίαν τῆς ἐπιούσης Κυριακῆς ἐν συνοδείᾳ τοῦ πρεσβυτέρου υἱοῦ τοῦ ξενίζοντός με κατηυθύνθημεν εἰς Βουνάρβασι πρὸς Ν. καὶ ἡμίσειαν ὥραν τοῦ Χατζηλαρίου ἀπέχον καὶ συνδεόμενον δι' ἁμαξιτῆς ὁδοῦ, διασχίσαντες δὲ τὴν εὐρεῖαν

Καν—Δερὲ (χείμαρρος αἵματος) ἔνθα κατὰ τὴν παράδοσιν ἔρρευσεν ἄφθονον αἷμα κατὰ τὰς μάχας τοῦ Ταμερλάνου μετὰ τοῦ Σουλτάνου Βαγιαζήτ.

κεντρικὴν τῆς Ἀνατολῆς ὁδὸν καὶ διελθόντες τὴν ἀπεξηραμμένην κοίτην τοῦ κατὰ παράδοσιν ἱστορικὴν περιωνύμου Κὰν-δερὲ (χειμάρρου αἵματος), εἰσήλθομεν εἰς τὸ χωρίον. Ἐλάχιστοι βεβαίως τῶν κατοίκων τῆς βασιλίδος τῆς Ἰωνίας ἀγνοοῦσι τὸ μαγευτικὸν Βουνάρβασι, τὸ προσφυῶς Περίκλυστα μεταγλωττισθέν, οὗ τὰ ἀφθονώτατα ὕδατα παρουσιάζουσιν ἔκτακτον βλαστήσεως καὶ φυτείας φαινόμενον· ὑψίκομα καὶ ὑψηκάρηνα ὑδροχαρῆ δένδρα συνηρεφῆ αὐξάνουσι προσδίδοντα μεγαλοπρεπῆ φυτικὴν ἄποψιν, ἡ θρηνῳδὸς καὶ πένθιμος ἰτέα, ἡ ὑπερήφανος καὶ αἰωνόβιος πλάτανος μετὰ τροπικοῦ σθένους ὑψοῦνται· τὰ πάντα ὑφίστανται τὴν εὐεργετικὴν ἐπίδρασιν τοῦ κατακλύζοντος ὕδατος, ἰδίᾳ δὲ αἱ ὄντως περίκλυστοι πεφημισμέναι τοῦ Βουνάρβασι ῥοιαί.

Ὁ δρόμος προεκάλεσεν ἡμῖν τῆς πείνης νυγμοὺς τοῦ στομάχου, ὃν ἀδρῶς ἐπληρώσαμεν ἐν τινι ῥωμαντικῷ Καφενείῳ, ἐφωδιασμένῳ διὰ προχείρων ταξειδιωτικῶν ἐδωδίμων, μεθ' ὃ προσκυνήσαντες τὸν ἐκεῖ παρακείμενον γραφικὸν πλὴν μικροσκοπικὸν Ι. Ναὸν τοῦ Ἁγ. Θεράποντος, ἐπανεκάμψαμεν εἰς τὰ ἴδια νύκτωρ πεζῇ δι' ἔλλειψιν μεταγωγικοῦ μέσου, ἀλλὰ χάριτι θείᾳ, καὶ τῇ τοῦ Ἁγίου συνάρσει ἄνευ οὐδενὸς ἀπευκταίου.

Κυδωνίαι

ΒΑΣ. ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

Ἐκ τῶν μύθων τοῦ Αἰσώπου

ΑΛΩΠΗΞ καὶ ΛΕΩΝ

Περνόντας εἶδ' ἡ ἀλεποῦ μεσ' σὲ κλωβὶ λιοντάρι
Κι' ἐστάθη κι' ὕβριζεν αὐτὴ τὸ πρῶτο παλληκάρι.
Καὶ τὸ λιοντάρι ἀκούοντας τὰ λόγια της μὲ πόνο
Τῆς λέγει: δὲν μ' ὑβρίζεις σύ, ἡ δυστυχία μόνο.
Γιατὶ ὁ μεγάλος κι' ὁ τρανὸς σὰν χάσῃ τὰ καλά του
Τοῦ λένε κι' μικρότεροι τὴν κακοκεφαλιά του.

ΕΛΕΝΗ Σ. ΣΒΟΡΩΝΟΥ

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΔΙΚΗ

Ὁ πατέρας μου, ἂν καὶ πρῶτος τοῦ χωριοῦ μας, καὶ τῆς ἐπαρχίας μας ἐκεῖνον τὸν καιρό, εἶταν ἀγράμματος καὶ μόνον κάτι κλύτσες σημάδευε στὸ χαρτί, ποὺ αὐτὸς μοναχὸς μποροῦσε νὰ τὲς διαβάσῃ, κι' ὄχι καὶ πάντα, ἀλλά, μ' ὅλη του τὴν ἀγραμματοσύνη, ἐπιθυμοῦσε ἐγὼ νὰ γείνω γραμματισμένος, νὰ μάθω πολλὰ—πολλὰ γράμματα, νὰ διοριστῶ γραμματικὸς τῆς Μητρόπολις, δάσκαλος, δικηγόρος ἢ γιατρός, φοβῶνταν ὅμως μὴν ἀρνηστῶ τὰ θεῖα καὶ τὰ γερὰ καὶ γένω ἄθεος, μασῶνος, χαλῶ τὰ τετραδοπαράσκευα καὶ τὲς σαρακοστὲς καὶ δὲν πηγαίνω στὴν ἐκκλησιά. Ἀλλ' ἡ μάννα μου εἶχε ὁλωσδιόλου ἄλλη ἰδέα γιὰ τὰ γράμματα. Αὐτὴ πρῶτα—πρῶτα φοβῶνταν, ὅταν μάθαινα πολλὰ γράμματα, μὴ μὲ πιάσῃ ὁ δεσπότης καὶ μὲ κάνῃ ἀναγνώστη, διάκο, παπᾶ, καὶ τὸ πλειὸ χειρότερο, νόμιζε ὅτι τὰ γράμματα βλάφτουν στὴν ὑγεία! Αὐτὴ ἡ ἰδέα εἶχε βγῆ ἀπὸ τὸν θάνατο ἑνὸς παιδιοῦ ἀπὸ τὰ χωριά μας, ποὺ σπούδαζε στὰ Γιάννινα, κι' ἔλεγαν ὁ κόσμος, ὅτι εἶχε πεθάνει ὄχι ἀπ' ἀρρώστεια τοῦ κορμιοῦ, ἀλλ' ἀπὸ τὸ πολὺ τὸ διάβασμα.

Μιὰ μέρα, ὁ πατέρας μου, ἐρχόμενος ἀπὸ τὰ Γιάννινα, μὲ ρώτησε ἂν ὁ δάσκαλός μου ὁ Παπ' Ἀντρεᾶς, μὲ μάθαινε γραμματική. Τοῦ εἶπα ὅτι μὲ μάθαινε Ψαλτήρι καὶ κάθε Σάββατο τὸν Ἀπόστολο τῆς Κυριακῆς καὶ τίποτε ἄλλο.

—Κρῖμα, παιδί μ'! (μοῦ εἶπε μελαγχολικὰ) Ἔμαθα στὰ Γιάννινα ὅτι εἶναι ἕνα βιβλίο τόσο βὰ μικρούτσικο, ποὺ τὸ λὲν Γραμματική, ἀλλὰ πολὺ δύσκολο, κι' ὅτι, ἂν δὲν μάθῃ κανεὶς αὐτὸ τὸ βιβλίο, δὲν γίνεται ποτὲ γραμματικός, δάσκαλος, γιατρός, ἢ δικηγόρος, οὔτε τίποτε ἄλλο σπουδαῖο!

Ἀκούοντας ἡ μάννα μου αὐτὰ τὰ λόγια, πετάχτηκε ἀπ' ἐκεῖ ποῦ ἔγνεθε ἡσυχα—ἡσυχα, σὰν νὰ τὴν βάγκασε ἄξαφνα ὄχεντρα κι' εἶπε στὸν πατέρα μου μὲ θυμό, ποὺ μόνον αὐτὴ μποροῦσε νὰ τοῦ μιλήσῃ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο.

—Γιὰ νὰ σοῦ πῶ!... Αὐτὰ μᾶς ἔφερες ἀπὸ τὰ Γιάννινα ποῦ πῆγες; Δὲν ἤῦρες ἐκεῖ τίποτες ἄλλο νὰ μᾶς φέρῃς;

Ἀγάλλιασε ἡ καρδιά μου μὲ τὰ λόγια τῆς μάννας μου, διότι δὲν εἶχα καμμιὰ ὄρεξη νὰ βάλω στὸ κεφάλι μου κοντὰ στὸ Ψαλτήρι καὶ στὸν Ἀπόστολο καὶ τὴν Γραμματική, καὶ μάλιστα ἀφοῦ εἶταν τόσο δύσκολη.

Ὁ πατέρας μου εἶταν ἠμερωμένο λιονταρι μπροστὰ στὴ μάννα

μου—ὄχι καὶ πάντα ὅμως—καὶ τῆς ἀπολογήθηκε μὲ ὥμορφο καὶ γλυκὸν τρόπο:

—Νά! μιὰ τόση δὰ φυλλαδούλα, μοῦ εἶπαν, ὅτι εἶναι ἡ Γραμματική, καὶ πρέπει νὰ τὴν μάθῃ τὸ παιδί μας γιὰ νὰ γείνῃ γραμματισμένος ἄνθρωπος.... Ὅλα τὰ παιδιὰ μαθαίνουν γραμματικὴ καὶ γένονται λογιώτατοι. Γιατὶ τάχα νὰ μὴν τὴν μάθῃ καὶ τὸ παιδί μας ἀφοῦ εἶναι τόση δὰ μιὰ φυλλαδούλα;...

Ἡ μάννα μου δὲν ἀπάντησε τίποτε, διότι μὲ τὸν καλὸν τὸν τρόπο τὴν ἐνίκησε ὁ πατέρας μου.

Τὸ βράδυ ἤρθαν μερικοὶ χωριανοὶ νὰ μάθουν τὰ «νέα ἀπὸ τὴν πολιτεία». Ὁ πατέρας μου τοὺς εἶπε μερικὰ γιὰ τὸν πόλεμο, ποῦ γένονταν μεταξὺ Γαλλίας καὶ Γερμανίας, πικραμένος ποῦ νικῶνταν οἱ Γάλλοι, τοὺς εἶπε ὅτι ὁ βασιλεὰς ὁ Γεώργιος ἔστειλε σταυροφόρους στὰ σύνορα, κοντὰ στὴν Ἄρτα, ὅτι ὁ Ροῦσσος ὁ πρόξενος εἶπε ὅτι ἡ Ἁγία Ρουσσία θὰ ζητήσῃ ἀπὸ τὰς Δυνάμεις νὰ βοηθοῦν πλειὰ στὴν Ἑλλάδα ἡ Κρήτη ἢ Θεσσαλία, κι' ἡ Ἤπειρο ὡς τὴν Παλιὰ—Ἄρτα, κι' ἀπ' αὐτὸ ἔστρεψε τὸν λόγο στὴν Γραμματική.....

—Αὐτὴ τὴν φορὰ ἔμαθα στὰ Γιάννινα ὅτι βγῆκε ἕνα βιβλίο, ποῦ τ' ὀνοματίζουν «Γραμματικὴ»—τόση δὰ μιὰ φυλλαδούλα εἶναι τὸ βιὸ τοῦ Διαόλου—κι' ὅποιος μπορέσῃ καὶ μάθῃ αὐτὸ τὸ βιβλίο γένεται πολὺ γραμματισμένος, ... σοφός.... φωστήρας!

— Τὸ εἶδες μὲ τὰ μάτια σου αὐτὸ τὸ βιβλίο;

Τὸν ἐρώτησε ἕνας.

— Τὴν εἶδα (τοῦ εἶπε). Τόση δὰ μιὰ φυλλαδούλα εἶναι, ὅσο ἡ παλάμη μου, ἀλλὰ πολὺ δύσκολο βιβλίο εἶναι λέν!... Τέσσερα καὶ πέντε χρόνια κάνουν νὰ τὸ μάθουν λέν! Ἀλλὰ χαρὰ στὸν ὅποιος τὴν μάθῃ! Δὲν χρειάζεται πλειὸ νὰ μάθῃ ἄλλα γράμματα! Ἡ Γραμματικὴ τὰ κόβει ὅλα!

— Περίεργο! (εἶπε ὁ γεροντότερος) καὶ τράβηξε μὲ δύναμη μιὰ ρουφηξιὰ ταμπάκο) Περίεργο πρᾶμμα!

— Ἔχει μέσα ἁγίους;

Ρώτησε ἕνας ἄλλος.

— Δὲν εἶδα (εἶπε ὁ πατέρας μου) Εἶναι λόγος, θἄχῃ χωρὶς ἄλλο κι' ἁγίους. Γένεται νὰ μὴν ἔχῃ ἁγίους;

— Νὰ μᾶς πάρῃς μιὰ γιὰ τὴν ἐκκλησιά μας, ἀφεντικό!

Τοῦ εἶπε τρίτος.

— Θὰ πάρω μιὰ γιὰ τὸ παιδίμ'!

Εἶπε ὁ πατέρας μου δειλὰ-δειλὰ γιὰ νὰ μὴν τὸν ἀκούσῃ ἡ μάννα μου, ποῦ κάθονταν ἀπὸ τὴν ἄλλη τὴν γωνιὰ κι' ἔγνεθε.

Σὲ λίγο ἤρθε κι' ὁ Παπ' Ἀντριᾶς, ὁ δάσκαλος κι' ἐφημέριος τοῦ χωριοῦ μας φημισμένος κι' ὡς δάσκαλος, γιατὶ δὲν γελοῦσε ποτὲ τὸ μοῦτρό του, κι' ὡς παπᾶς, γιατὶ ἔλεγε καθαρὰ καὶ ξάστερα τὰ γράμματα, σᾶν καλοκαιριάτικη βουνίσια βρύση, κι' εἶταν καὶ καλόφωνος.

Ὁ Παπ' Ἀντριᾶς εἶχε μιὰ ἔπαρση καὶ μιὰ ἰδέα γιὰ τὸν ἑαυτό

του, ποῦ μόνον τὸν δεσπότη θεωροῦσε, ὄχι καλύτερό του, ἀλλὰ τὸ πολὺ-πολὺ ὅμοιόν του στὰ γράμματα.

Ἀφοῦ ρώτησε κι' ἔμαθε τὰ πολιτικὰ ἔμαθε καὶ τὸ νέο τῆς Γραμματικῆς.

— Γραμματική! Γραμματική! (εἶπε)... Αὐτὸ τὸ βιβλίο δὲν μπορεῖ νᾶναι ἐκκλησιαστικό, ἁγιωτικό, θρησκευτικό, βιβλίο τοῦ θεοῦ!... Δὲν τῶχω ἀκούσει δὲν τῶχω ἰδεῖ σὲ καμμιὰ ἐκκλησιὰ ὥς τα σήμερα! Ἂν εἶναι πάλη κἀνένα καινούργιο βιβλίο;... Ἀλλ' ὅ,τι κι' ἂν εἶναι βιβλίο τῆς ἐκκλησιᾶς δὲν εἶναι αὐτό! Βάνω τὸ κεφάλι μου. Θἄναι χωρὶς ἄλλο κἀνένα ἑλληνικό...

— Ὅταν ξαναπάγω στὰ Γιάννινα, (εἶπε ὁ πατέρας μου) θὰ φέρω μιὰ Γραμματική. Πόσο θἄχῃ; Τέσσερα-πέντε γρόσια... Ἂς εἶναι καὶ δέκα, κι' εἴκοσι ἀκόμα!

— Τί λὲς αὐτοῦ Ἄρχοντά μου; (εἶπε ὁ παπᾶς) Εἴκοσι γρόσια Βαγγέλιο κοντεύ' νὰ μᾶς τὴν κάν' ς τὴν καταραμένη τὴν... πῶς; τὴν εἶπες;

Ἡ μάννα μου ἀπὸ τὴν ἄλλη τὴν μεριὰ παρακολουθοῦσε ὅλη τὴν συνομιλία, κι' εὐχαριστήθηκε, ποῦ ἄκουσε τὸν παπᾶ νὰ «ψάλλῃ τὸν ἀναβαλλόμενο» τῆς Γραμματικῆς, καὶ φοβούμενη μὴν τὴν φέρῃ ὁ πατέρας μου γιὰ νὰ τὴν μάθω ἐγὼ καὶ πάθῃ ἡ ὑγεία μου,—τὸ στῆθός μου—ὅπως συνείθιζε νὰ τὸ λέγῃ, πῆρε ἀγέρα κι' εἶπε ἀπειλητικά.

— Γιὰ κάτσε φρόνιμα, ἄντρα, καὶ μὴ μᾶς κουβαλῇς τέτοιο πρᾶμμα σπίτι μας. Νὰ τὸ ξέρ' ς! Θὰ τὴν ρίξω στὴν φωτιά!

Σ' αὐτὸ ἀπάνω ἀκούστηκε στὴν ἐξώθυρα ποδοβολητὸ ἀλόγου, κι' ὁ ὑπηρέτης μπαίνοντας μέσα ἐκεῖ ποῦ εἴμαστε ὅλοι ἀνάφερε ὅτι εἶταν ἕνας ξένος καὶ κατέβηκε νὰ τὸν δεχτῇ.

Σὲ λίγο ὁ ξένος ἤρθε ἀπάνω καὶ μᾶς καλησπέρησε, καὶ τὸν καλωσωρίσαμε.

Εἶταν ἕνας φίλος, ποῦ ἔρχονταν ἀπὸ τὰ Ζαγόρια, κι' ἐπειδὴ δὲν πρόφτασε νὰ πάῃ στὸ χωριό του, οὔτε κἀνένα ξενοδοχεῖο εἶταν ἐκεῖ γύρα, ἦρθε στὸ σπίτι μας νὰ ξενυχτήσῃ. Εἶταν γνωστὸς ὡς καλὸς νοικοκύρης κι' ἄνθρωπος, ποῦ εἶχε κάποια ἰδέα γιὰ τὰ ἑλληνικὰ τὰ γράμματα.

— Τί, νέα ἀπ' αὐτοῦ ἀπάνω;

Τὸν ἐρώτησε ὁ πατέρας μου.

— Κακορριζικιὲς (εἶπε ξέκαρδα ὁ ξένος). Παντοῦ κλέφτες! Θὰ ρημάξῃ αὐτὸ τὸ Ζαγόρι! Προχτὲς ἔπιασαν στοὺς Νεγάδες ἕναν ἄρχοντα—δὲν θυμοῦμαι καλὰ τ' ὄνομά του—καὶ ζητοῦν πεντακόσιες λίρες, εἰδεμὴ θὰ στείλουν τὸ κεφάλι του στὸ σπίτι του! Ἐμεῖς ἐδῶ εἴμεστε καλά, δόξα τῷ θεῷ! Ὁ τόπος μας δὲν βαστάει κλέφτες, κι' ἂν βαστοῦσε ἀκόμα, τί νὰ πάρουν οἱ κλέφτες ἀπὸ μᾶς; Φτώχεια μὲ δόντια; Κι' ἐσεῖς τί ἄλλα ἔχετε νὰ μᾶς πῆτε ἀπ' ἐδῶ;

Ὁ πατέρας μου τοῦ ἀνάφερε μὲ συντομία τὰ «νέα τῆς πολιτείας» γιὰ τὸν γαλλογερμανικὸν πόλεμο, γιὰ τοὺς σταυροφόρους, ποῦ ἔστειλε ὁ βασιλεὰς ὁ Γεώργιος στὰ σύνορα, γιὰ ἐκεῖνο, ποῦ εἶπε ὁ

Ροΰσσος ὁ Πρόξενος γιὰ τὴν Κρήτη, τὴν Θεσσαλία καὶ τὴν Ἤπειρο καὶ γιὰ τὸ περίεργο βιβλίο, τὴν Γραμματική.

Σ' αὐτὸ ἀπάνω οἱ χωριανοὶ καλονύχτισαν κι' ἔφυγαν κι' ἡ μάννα μου σηκώθηκε νὰ ἑτοιμάσῃ τραπέζι. Ἐγὼ κάθησα στὴν θέσῃ τῆς μάννας μου, κοντότερα στὴν φωτιά, ἔχοντας ἐπιδειχτικὰ στὰ χέρια μου τὸ ψαλτήρι, κι' ἔκανα πῶς γύρευα κάποιον ψαλμό. Ὁ πατέρας μου ἐξακολουθοῦσε τὴν ὁμιλία του μὲ πλειότερο θάρρος, ἔνεκα ποῦ δὲν εἶταν μπροστὰ ἡ μάννα μου.

— ... Ποῦ λές, ἡ Γραμματική (ἔλεγε ὁ πατέρας μου) λὲν οἱ γραμματισμένοι στὰ Γιάννινα, εἶναι σπουδαῖο βιβλίο καὶ μ' αὐτὸ μαθαίνει κάνεις ὅλα τ' ἄλλα τὰ βιβλία.

—Εἶναι ἀλήθεια. (εἶπε ὁ φίλος) Ἡ Γραμματικὴ εἶναι τὸ σπουδαιότερο βιβλίο γιὰ τὰ γράμματα... Εἶναι τὸ κλειδὶ τῶν γραμμάτων. Γι' αὐτὸ καὶ τὴν εἶπαν «Γραμματική». Γιατὶ ἀναφέρει ὅλο καὶ γιὰ τὰ γράμματα! Νὰ πάρ'ς μιὰ γιὰ τὸν λογιώτατο (κι' ἔδειξε μὲ μιὰ χειρονομία ἐμένα) θὰ τοῦ ἀνοίξῃ τὰ μάτια....

Ὁ Παπ' Ἀντριᾶς. ὁ δάσκαλός μου, ποῦ ἔτρωγε κι' ἔπινε πάντα σπίτι μας καὶ θαυμάζονταν ἀπὸ τὸ χωριὸ ὡς πολύξερος καὶ πολυγραμματισμένος, σήκωσε τὸ κεφάλι του κι' εἶπε μ' αὐθάδεια:

—Τί λὲς αὐτοῦ; Μὲ τὴν γραμματική σου θ' ἀνοίξῃ τὰ μάτια τὸ παιδί; Ψαλτήρι καὶ πάλε Ψαλτήρι! Αὐτὸ μονάχα τροχάει τὸ μυαλό! Αὐτὸ καὶ μόνο ἀνοίγει τὰ μάτια τῶν παιδιῶν, καὶ κανένα ἄλλο βιβλίο!

— Εὐλόγησον, δέσποτα! (εἶπε ὁ φίλος) Δὲν ὁμιλῶ γιὰ τὰ ἐκκλησιαστικὰ βιβλία..... Ὁμιλῶ γιὰ τὰ γράμματα καὶ γιὰ τὰ βιβλία τὰ Ἑλληνικά.....

— Κι' ὅταν ἔχωμε τὰ ἐκκλησιαστικὰ βιβλία, (εἶπε ὁ παπᾶς μὲ θυμό): Ὀκτωήχι, Ψαλτήρι, Ἀπόστολο, Ὡρολόγι, Μηναῖα, Πεντηκοστάρι, Παρακλητική, Τριῴδι—Ἀφίνω τὸ Βαγγέλιο.... δὲν μπαίνει αὐτὸ στὸ λογαριασμὸ—τί χρειάζονται σ' ἕναν ἄνθρωπο τἄλλα τὰ βιβλία.... τὰ ἑλληνικά;

— Ἔχεις δίκιο, δέσποτά μου! (εἶπε ὁ ξένος) Ἀλλ' ὁ κόσμος σήμερα ἄρχισε νὰ μαθαίνῃ ἑλληνικὰ βιβλία κι' ὄχι ἐκκλησιαστικά... Τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἀπ' ἔδω κι' ὁμπρὸς εἶναι γιὰ νὰ τὰ μαθαίνουν ὅσοι θέλουν νὰ παπαδευτοῦν, νὰ ἱερωθοῦν.....

Ἐκείνην τὴν στιγμὴ ἔμπαινε ἡ μάννα μου κι' ἄκουσε τὰ τελευταῖα λόγια τοῦ ξένου καί, μ' ὅλον της τὸν σεβασμό, ποῦ εἶχε γιὰ τὰ ἐκκλησιαστικὰ τὰ γράμματα, μοῦ ἅρπαξε τὸ Ψαλτήρι ἀπὸ τὰ χέρια καὶ μοῦ τὸ πέταξε πέρα.

— Δὲν σ' ἔχω (μοῦ εἶπε) οὔτε γιὰ παπᾶ, οὔτε γιὰ δάσκαλο, οὔτε γιὰ γραμματικό!... Σὲ φτάνουν ὅσα ἔμαθες!.... Ἔχεις νὰ φᾷς καὶ νὰ πιῇς!

Ὕστερα, γυρίζοντας τὸν λόγο πρὸς τοὺς ἄλλους καὶ πρὸ πάντων στὸν Παπ' Ἀντριᾶ, τὸν δάσκαλό μου, τοῦ εἶπε θυμωτικά:

— Τἄμαθε τὸ παιδί μ' τὰ γράμματα καὶ δὲν τοῦ χρειάζονται ἄλλα! Διαβάζει, γράφει, κάν' λογαριασμούς, ξεπερετεύει τὸν παπᾶ

στὴν ἐκκλησιά.... δὲν ἔχει ἀνάγκη νὰ μάθῃ ἄλλο τίποτε, καὶ νὰ πάθ' τὸ στῆθός του! Τοῦ φτάνουν αὐτά, ποῦ ἔμαθε! Οὔτε παπᾶ, οὔτε δάσκαλο, οὔτε γραμματικὸ θὰ τὸ κάνω! Δόξα τὸν Θεό. Ἔχει νὰ φάῃ καὶ νὰ πιῇ καὶ νὰ θρέψῃ κι' ἄλλους!

***

Ὕστερα ἀπὸ καμμιὰ δεκαριὰ μέρες ξαναπῆγε ὁ πατέρας μου στὰ Γιάννινα, καὶ γυρίζοντας ἔφερε τὴν Γραμματική!

Ἐκεῖνο τὸ βράδυ, ποῦ ἤρθε ὁ πατέρας μου ἀπὸ τὰ Γιάννινα ἔλειπε ὁ Παπ' Ἀντριᾶς, ὁ δάσκαλός μου, στὸ χωριό του κι' ὅταν ἔφυγε ἡ συνηθισμένη βραδυνὴ συντροφιὰ τοῦ πατέρα μου, οἱ γερόντοι τοῦ χωριοῦ, κι' ἡ μάννα μου βγῆκε νὰ ἑτοιμάσῃ τραπέζι, ὁ πατέρας μου μοῦ εἶπε κρυφά, δίνοντάς μου ἕνα βιβλιαράκι:

— Παρ' τη καὶ βάλ' τη στὸν κόρφο σου κι' αὔριο, ποῦ θὰ πᾷς στ' «Ἀγγάντια» (εἶταν τὸ δημόσιο σχολειὸ μας) νὰ τὴν διαβάσῃς, κι' ὅταν γυρίσῃς, νὰ μοῦ πῇς τί κατάλαβες. Αὐτὸ τὸ βιβλίο, παιδί μου, εἶναι ἡ Γραμματική! Ἀλλὰ σιωπή! Κρύψ' τη νὰ μὴν τὴν δῇ ἡ μάννα σου, κι' ἀρχίσῃ πάλε νὰ φωνάζῃ. Ἀκοῦς; Νὰ τὴν διαβάσῃς! «Ὅποιος μαθαίνει τὴν Γραμματική, μοῦ εἶπαν στὰ Γιάννινα γένεται μεγάλος ἄνθρωπος!» Ἀκοῦς;

— Ἀκούω.

Τοῦ εἶπα καὶ βγῆκα καὶ πῆγα πέρα στὸ μαγειρειό, ὅπου κάθονταν καὶ πυρόνονταν οἱ ἐργάτες. κι' οἱ ζευγίτες μας κι' ἐκεῖ ἔβγαλα ἄφοβα ἀπὸ τὸν κόρφο μου τὴν Γραμματική, κι' ἄρχισα ἀπὸ τὴν ἀρχὴ νὰ τὴν διαβάζω.

«Τὰ γράμματα τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης εἶναι 24: α, β, γ, δ, ε, ζ, η, θ, ι, κ, λ, μ, ν, ξ, ο π, ρ, σ, (ς), τ, υ, φ, χ ψ, ω.

Διάβασα καὶ παρακάτω κι' ὕστερα τὴν ἔκλεισα τὴν Γραμματικὴ καὶ τὴν ἔβαλα πάλε στὸν κόρφο μου, κι' ἔκανα ν' ἀναιβῶ στὸ σπίτι, ἀλλὰ ξαναγύρισα νὰ ἰδῶ ἂν εἶχε καὶ κανέναν ἅγιο ζωγραφισμένο μέσα. Τὴν ἐπιθεώρησα ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ὣς τὸ τέλος, ἀλλὰ πουθενὰ ἅγιος! Θυμήθηκα τὰ λόγια τοῦ δασκάλου μου, τοῦ Παπ' Ἀντριᾶ, ὅτι «τέτοιο βιβλίο δὲν ἔχει ἡ Ἐκκλησία», καὶ παραξενεύομουν τί βιβλίο εἶταν αὐτό, ποῦ δὲν εἶχε ἁγίους! Κύτταξα καὶ γιὰ καμμιὰ προσευχή, γιὰ κανένα τροπάρι, ἀλλὰ τίποτε. Κᾶτι παράξενα πράγματα: «ἀρσενικόν, θηλυκόν, οὐδέτερον, ἑνικός, πληθυντικός, ὀνομαστική, γενική, δοτική, αἰτιατική, κλητική, ὀνόματα, οὐσιαστικά, ἐπίθετα, ἀντωνυμίαι, ῥήματα... ὁ ταμίας, τοῦ ταμίου, τῷ ταμίᾳ, τὸν ταμίαν ὦ ταμία, οἱ ταμίαι, τῶν ταμιῶν, τοῖς ταμίαις, τοὺς ταμίας, ὦ ταμίαι. ἡ μοῦσα τῆς μούσης, τῇ μούσῃ, τὴν μοῦσαν, ὦ μοῦσα, αἱ μοῦσαι τῶν μουσῶν, ταῖς μούσαις τὰς μούσας, ὦ μοῦσαι, ἡ ἡμέρα τῆς ἡμέρας,... ἐγώ, σύ, αὐτός, αὐτή, αὐτό, ἐκεῖνος ἐκείνη, ἐκεῖνο, ἡμεῖς, σεῖς, (ὑμεῖς), γράφω, γράφεις, γράφει, γράφομεν, γράφετε, γράφουσι (ουν)...»

— Μωρέ! τ' εἶν' τοῦτα; (εἶπα μέσα μου μὲ χαρὰ) Αὐτ' εἶν' ἡ δύσκολη ἡ Γραμματική;

Χάρηκα. ποῦ τὴν ηὗρα τόσο εὔκολη, χάρηκα ὅμως πλειότερο, ποῦ ἔμαθα ὅτι τὸ «α, β, γ, δ» κτλ. εἶναι γράμματα τῆς ἑλληνικῆς γλώσσας, ποῦ δὲν τὸ ἤξερα, κι' ἐνῷ ἔκανα αὐτοὺς τοὺς συλλογισμούς, ἔβαλα τὴν Γραμματικὴ στὸ κόρφο μου κ' ἐπετάχτηκα ἀπάνω στὸ σπίτι γιὰ νὰ φᾶμε.

Ὁ πατέρας μου μ' ἐκύτταξε γιὰ νὰ καταλάβῃ τίποτε. Εἶταν ἡ μάννα μου μπροστὰ καὶ δὲν μποροῦσα νὰ τοῦ εἰπῶ τὲς ἐντυπώσες μου, καὶ μιὰ στιγμή, ποὺ βγῆκε ἔξω ἐκείνη, ζύγωσα στὸν πατέρα μου καὶ τοῦ εἶπα:

—Δὲν εἶναι καθόλου δύσκολη!

—Τί λὲς παιδί μ'!

Μοῦ εἶπε μ' ἀπορία.

—Αὐτὸ ποῦ σοῦ λέγω. (τοῦ εἶπα) Διάβασα κἄμποσα φύλλα κι' εἶδα νὰ λέγ κἄτι πράμματα, ποῦ τὰ καταλαβαίνω.

Μ' ἐκύτταξε δισταχτικὰ ὁ πατέρας μου, σὰν νὰ μὴν πίστευε αὐτό, ποῦ τοῦ ἔλεγα κι' ὕστερα μοῦ εἶπε προφυλαχτικά:

Καλὰ—καλά... Αὔριο νὰ τὴν διαβάσῃς καλύτερα καὶ νὰ μοῦ εἰπῇς!

***

Τὸ πρωῒ πῆγα στὸ «σχολειὸ» κι' ἀρχίσαμε τὸ διάβασμα, χωρὶς τὸν δάσκαλο, γιατὶ ἔλειπε στὸ χωριό του. Ἐγὼ ἀντὶ Ψαλτήρι διάβαζα Γραμματική.

— Τ' εἶν' αὐτό;

Μοῦ εἶπαν τ' ἄλλα τὰ παιδιά.

— Γραμματική!

Τοὺς εἶπα μὲ περηφάνεια κι' ἐξακολούθησα τὸ διάβασμα.

***

Ὕστερα ἀπὸ κἄμποση ὥρα, ἕνα ξεροβήξιμο ἀπὸ μακρυὰ μᾶς προαναγγεῖλε τὸν ἐρχομὸ τοῦ δασκάλου μας.

Ἀρχίσαμε νὰ διαβάζωμε φωναχτά, γιὰ νὰ δείξωμε ὅτι δὲν ἀμελούσαμε τὰ μαθήματά μας, ὅταν ἔλειπε ὁ δάσκαλός μας, καὶ γιὰ νὰ τοῦ δώσωμε νὰ καταλάβῃ. ὅτι μποροῦσε νὰ λείπῃ συχνά, χωρὶς νὰ μένωμε καὶ πίσω ἀπὸ τὰ μαθήματά μας. Ἐννοεῖται ὅτι τὴν καϊμένη τὴν Γραμματικὴ τὴν εἶχα κρύψει καὶ διάβαζα Ψαλτήρι.

***

Ἐρχόντας ὁ δάσκαλος ἔβγαλε τὴν φλωκάτα του καὶ τὴν ἀπόθεισε ἀπάνω σ' ἕνα λιθάρι ποῦ τοῦ χρησίμευε ὡς ἀκκουμπηστήρι, κάθησε καί, κατὰ τὰ συνηθισμένα, ἄρχισε νὰ ψάλλῃ τὸ «Ἄξιόν ἐστιν ὡς...», ἐνῷ μὲ τὴν ψιλὴ βέργα, ποῦ κρατοῦσε στὰ χέρια του, βαστοῦσε τὸν χρόνο.

Ἐγώ, βλέποντας τὸν δάσκαλό μου ἀπασχολημένο στὴν ψαλτική, ἔβαλα τὴν Γραμματικὴ ἀνάμεσα στὸ Ψαλτήρι κι' ἄρχισα νὰ διαβάζω κρυφά, ἀλλ' ἐκεῖ ποῦ εἴμουν βυθισμένος στὴν ἀνάγνωση τῆς Γραμματικῆς βλέπω ἕνα χέρι νὰ γλυστράῃ σὰν γεῖδι μπροστά μου καὶ νὰ μοῦ τὴν παίρνῃ τὴν Γραμματική!

Εἶταν τὸ χέρι τοῦ Παπ' Ἀντριᾶ τοῦ δασκάλου μας!

— Ἄ! (εἶπε μὲ σατανικὴ χαρὰ) αὐτὴ εἶναι ἡ Γραμματική;

Καὶ πῆγε στὸ μέρος του κι' ἄρχισε νὰ τὴν διαβάζῃ ἀπὸ τὴν ἀρχή.

Διάβαζε καὶ γύριζε φύλλα, διάβαζε καὶ γύριζε φύλλα, ὥς που τὴν ἐτελείωσε καὶ τὴν πέταξε περιφρονητικὰ καταγῆς.

— Δὲν εἶπα ἐγώ; (ξεφώνισε μὲ χαρὰ) ὅτι ἡ Γραμματικὴ δὲν εἶνε ἁγιωτικὸ βιβλίο; Ὅτι δὲν εἶναι ἐκκλησιαστικὸ βιβλίο;

***

Τὸ μεσημέρι πῆγα στὸ σπίτι μὲ τὸν Παπ' Ἀντριᾶ τὸν δάσκαλό μου γιὰ νὰ φᾶμε.

Ὁ πατέρας μου μὲ περίμενε μ' ἀνυπομονησιά, κι' ἅμα μπῆκα στὸ δωμάτιό του μὲ ρώτησε:

— Πῶς τὴν ηὗρες;

— Ἐγώ, (τοῦ εἶπα) καλὴ τὴν ηὗρα, ἀλλ' ὁ Δάσκαλος μοῦ τὴν πῆρε καὶ τὴν διάβασε κι' εἶπε ὅτι δὲν εἶναι ἁγιωτικὸ κι' ἐκκλησιαστικὸ βιβλίο...

Ἐκείνη τὴν στιγμὴ μπῆκε μέσα κι' ὁ Παπ' Ἀντριᾶς ὁ δάσκαλος, κρατῶντας στὸ χέρι τὸ ἔνοχο βιβλίο, λέγοντας:

— Δὲν σοῦ εἶχα εἰπῇ ἐγώ, κὺρ ἄρχοντα, ὅτι ἡ Ἐκκλησιὰ δὲν ἔχει τέτοιο βιβλίο, ποῦ νὰ τὸ λὲν «Γραμματική;» Εἴκοσι χρόνια παπᾶς καὶ δάσκαλος μποροῦσε νὰ μὴν ξέρω ἕνα τέτοιο βιβλίο, ἂν εἶταν ἁγιωτικό, ἐκκλησιαστικό, θὰ εἴμουν γιὰ ξούρισμα! Νά, πᾶρ' το ἡ ἀφεντειά σου καὶ κύτταξε κι' ἂν βρῇς μέσα τ' ὄνομα τοῦ Θεοῦ, τοῦ Χριστοῦ, τῆς Παναγιᾶς, τοῦ Σταυροῦ, ἢ κἀνενὸς ἁγίου, δός το νὰ τὸ μάθ' τὸ παιδί σου, εἶπεμή, καὶ δὲν ἔχῃ τίποτε ἀπ' αὐτά. ρίξ' το στὴν φωτιά, γιατ' εἶναι—ξέρω ἐγὼ—ἀφωρεσμένο ἀπὸ τοὺς τριακόσιους δεκοχτὼ θεοφόρους πατέρες—προσκυνοῦμε τ' ὀνομά τους.

Ὁ δασκαλόπαπας ἐθριάμπεψε, γιατὶ πραγματικῶς ἐκείνη ἡ Γραμματικὴ («ὑπὸ Ἀδαμαντίου Κοραῆ»). ὡς καὶ κάθε ἄλλη γραμματική, δὲν εἶταν ἱερὴ κατήχηση καὶ δὲν εἶχε τέτοια ὀνόματα, κι' ἀπαιτοῦσε τὴν καταδίκη της!

Ὁ πατέρας μου τάχασε ἀπο τὴν ρητορικὴ τοῦ Παπαδασκάλου καὶ δὲν ἤξερε τί ν' ἀπαντήσῃ.

— Πόσα γρόσια τὴν πῆρες αὐτὴν τὴν Γραμματική;

Τὸν ἐρώτησε ὁ Παπᾶς.

— Κολοκύθια! (τοῦ εἶπε ὁ πατέρας μου) Γιατί ρωτᾷς πόσα γρόσια τὴν πῆρα; Μὲ ξέρ' ς ἐμένα νὰ λογαριάζω γρόσια; Δόξα τὸν Θεό! Ἔχω. Ὅσα τὴν πῆρα, τὴν πῆρα!

— Εἶναι βιβλίο μασώνικο, διαβολικό! Εἶναι ἐνάντιο στὴν πίστη μας! Ρέκαξε ὁ Παπᾶς.

— Τί διάολο, ὠρὲ παπᾶ! (τοῦ εἶπε ὁ πατέρας μου μ' ἀσυνήθιστη ἡπιότητα στὸν χαραχτῆρά του) Ὅλοι αὐτοὶ στὰ Γιάννινα, ποῦ ἔχουν τὴν Γραμματικὴ γιὰ καλὸ καὶ χρήσιμο βιβλίο, εἶναιμασῶνοι κι' ἀντίχριστοι;

— Ἀμ' τ' εἶναι καὶ δὲν εἶναι τέτοιοι; (ἀπάντησε ὁ παπᾶς) Ἀπὸ τοὺς λογιωτάτους θὰ χαλάσῃ ἡ θρησκεία μας! Σοῦ τὸ λέγω «ἐν φόβῳ Θεοῦ!»

Ἐκείνη τὴν στιγμὴ μπῆκε κι' ἡ μάννα μου στὸ δωμάτιο, ὅπου δικάζονταν ἡ Γραμματικὴ τοῦ Κοραῆ ὡς αἱρετική.

Ὁ πατέρας μου βρέθηκε τότε ἀνάμεσα σὲ δυὸ κατηγόρους, δὲν εἶχε τί ν' ἀπαντήσῃ γιὰ νὰ ὑπερασπιστῇ τὴν κατηγορούμενη. Ὁ Παπᾶς ἐθριάμπεψε καὶ μὲ διαβολικὴ χαρὰ εἶπε στὴν δυστυχισμένη τὴν κατάδικη μὲ ὕφος νέου Τορκουεμάδα:

— «Ὕπαγε εἰς τὸ πῦρ τὸ ἐξώτερο!»

Καὶ λέγοντας αὐτὴν τὴν φοβερὴ εὐαγγελικὴ φράση, ποῦ θὰ εἰπῇ στὴν δευτέρα παρουσία ὁ Θεὸς στοὺς ἁμαρτωλούς, πέταξε τὴν Γραμματικὴ στὴν ἀναμμένη φωτιά.

Ὁ Πατέρας μου ἔσκυψε τὸ κεφάλι, σὰν ὁ νικημένος Ναπολέοντας ἐκείνης τῆς ἐποχῆς, ἡ μάννα μου χάρηκε, ποῦ γλύτωσα ἀπὸ ἕνα βιβλίο, ποῦ καταστρέφει τὰ τρυφερὰ στήθια τῶν παιδιῶν κι' ὁ Παπᾶς περήφανος γιὰ τὸ τὸ μεγάλο κατόρθωμά του, δὲν ἐκάθησε νὰ φάγῃ μαζύ μας, ἀλλὰ βγῆκε νὰ τὸ διαλαλήσῃ στὸ χωριό!

***

Ἀλλ' ἡ δραματικὴ καταδίκη τῆς Γραμματικῆς τοῦ Κοραῆ εἶχε τὸν ἐπίλογό της, ὕστερα ἀπὸ λίγες ἑβδομάδες, καὶ γιὰ μένα καὶ γιὰ τὸν καταδικαστή της δάσκαλό μου.

Ὁ δεσπότης τῆς ἐπαρχίας μας Ἅγιος Βελλᾶς, Γερμανὸς λεγόμενος, ἄνθρωπος πολὺ γραμματισμένος καὶ σπουδασμένος θεολόγος εἶταν σὲ περιοδεία καὶ πέρασε κι' ἀπὸ τὸ χωριό μας.

Ὁ Παπ' Ἀντριᾶς ὁ δάσκαλός μου εἶχε γείνει γάτα βρεμμένη μπροστὰ στὸν δεσπότη.

Ὁ πατέρας μου τῶχε κάρβουνο μέσα στὴν καρδιά του τὸ κάψιμο τῆς Γραμματικῆς.

Τὸ βράδυ, ὕστερα ἀπὸ ἕνα καλὸ φαγοπότι, ὁ πατέρας μου εἶπε στὸν δεσπότη ὅλη τὴν ἱστορία τῆς καταδίκης τῆς Γραμματικῆς, ἐνῷ ὁ Παπ' Ἀντριᾶς στέκονταν ὀρθὸς μὲ τὰ χέρια σταυρωμένα, σὰν νὰ χόρευε στ' ἀγκάθια.

— Τ' εἶν' αὐτὰ Παπ' Ἀνδρέα; Ἀγράμματε! ξύλον ἀπελέκητον!

Εἶπε ὁ δεσπότης μὲ ἀπειλητικὸ ὕφος.

— Ἔσφαλα, δεσπότη μου! (ἀπολογήθηκε τρέμοντας ὁ παπᾶς) Ἀγράμματος ἄνθρωπος εἶμαι!

Καὶ κάνοντας μιὰ μετάνοια ἐβγῆκε ἔξω κίτρινος ἀπὸ τὸν φόβο του.

***

Τότε ὁ δεσπότης εἶπε στὸν πατέρα μου:

— Τὸ παιδί σου χάνει τὸν καιρό του μὲ τὸ Ψαλτήρι, ποῦ τὸ μαθαίνει ὁ παπᾶς σου... Νὰ τὸ στείλῃς στὴν Ζίτσα, ποῦ ἔχει ἑλληνικὸ σχολεῖο...

***

Ὕστερα ἀπὸ λίγες μέρες ἐγὼ πῆγα στὴν Ζίτσα γιὰ νὰ μάθω Ἑλληνικά, κι' ὁ Παπ' Ἀντριᾶς ὁ καϋμένος ἄφηκε τὴν διδασκαλικὴ καὶ περιωρίστηκε μόνον στὴν ἐφημερία τῆς ἐκκλησιᾶς τοῦ χωριοῦ μου

Χ. ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ

Ἐγχώριοι ἐνδυμασίαι

Γυνὴ ἐξ Ἀστυπαλαίας

ΑΝΕΚΔΟΤΟΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΤΟΥ ΚΑΛΛΙΑΡΧΟΥ

Συμβολὴ εἰς τὴν ἱστορ. τῆς Σχολῆς τῶν Κυδωνιῶν.

Ἀφιεροῦται τῷ ἀξιοτίμῳ κυρίῳ
Γεωργίῳ Μαυρικάκῃ.

Μεταξὺ φύλλων χαρτίνων, ἀποτελούντων πινακίδας παλαιοῦ Μηναίου, ἀνευρέθη πρὸς τοῖς ἄλλοις ἡ ἐνταῦθα καταχωριζομένη ἐπιστολή, ἥτις σπουδαίως, ὡς νομίζω, συμβάλλει εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς περιφήμου Σχολῆς τῶν Κυδωνιῶν τῆς Αἰολίδος καὶ ἰδίᾳ εἰς τὴν τῶν ἐν αὐτῇ φοιτώντων κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρελθόντος αἰῶνος διαίρεσιν κατὰ τὸ τότε ἀναφυὲν γλωσσικὸν ζήτημα.

Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἐπιστέλλεται ὑπὸ τοῦ ἀοιδίμου μητροπολίτου Ἐφέσου Διονυσίου τοῦ Καλλιάρχου κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἐκ Κωνσταντινουπόλεως—διότι ἐν αὐτῇ δὲν σημειοῦται ὁ τόπος ἐν ᾧ ἐγράφη—ἔνθα ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ διέτριβεν ὡς συνοδικός, (1) πρὸς τοὺς διδάσκοντας τότε ἐν τῇ Σχολῇ τῶν Κυδωνιῶν Βενιαμὶν τὸν Λέσβιον (2) καὶ Γρηγόριον Σαράφην (3). Ἔχει δὲ οὕτω:

«Τοῖς σοφολογιωτάτοις διδασκάλοις τῆς ἐν Κυδωνίαις φιλοσο»φικῆς μεγάλης σχολῆς τῷ τε κὺρ Βενιαμὶν καὶ τῷ κὺρ Γρηγορίῳ »τέκνοις ἐν Κυρίῳ ἡμῖν ἀγαπητοῖς καὶ περιποθήτοις εὐχετικῶς.

† Σοφολογιώτατοι διδάσκαλοι τῆς ἐν Κυδωνίαις φιλοσοφικῆς »σχολῆς κὺρ Βενιαμὶν καὶ κὺρ Γρηγόριε [χάρις] εἴη ὑμῖν καὶ εἰ»ρήνη ἀπὸ Θεοῦ. Τὴν σοφολογιότητά σας πατρικῶς ἐν Κυρίῳ εὐ»χόμενοι [ἀρχι]ερατικῶς εὐλογοῦμεν. Εἴητε ὑγιαίνοντες ἐν εὐημε»ρίᾳ, καὶ τῇ επιτεύξει τῶν σωτηριω[δῶν αἰ]τημάτων. Μετὰ τὰς ἡ»μετέρας πατρικὰς εὐχὰς καὶ εὐλογίας, καὶ ἐπερώτησιν τῆς π[ο»θητῆς ἀγα]θῆς ὑγιείας σας δηλοποιοῦμεν ὑμῖν, ὅτι ἐπληροφορή»θημεν νὰ εὑρίσκωνται αὐτόθι τινὲς μαθηταί, οἵτινες ἀδολεσχοῦν»τες ἀκρίτως καὶ προφανῶς ἀνοηταίνοντες, προβάλλουσιν ὅτι [τὸ »ὀρθῶς γρά)φειν, καὶ ἡ περὶ τούτου γενομένη πραγματεία καὶ δι»δασκαλία, ἀνωφελὴς ὑπάρχει καὶ μ[άλιστα] πολλῶν ἰδέας δια»ρθείροντες ἔλκουσιν εἰς τὴν ἀπατηλὴν αὐτῶν δόξαν καὶ φρόνη»μα, πεί[θοντες τὰ αὐτῶν] φρονεῖν, λέγειν τε καὶ πράττειν, διὸ »τοὺς τοιούτους μαθητάς, ὁποῖοι ποτ' ἂν ὦσι [τῆς Σχολῆς (;)] σας »διαχωρίσαντες ὡς τὴν αἱραν ἀπὸ τὸν σῖτον, ὡς λυμεῶνας καὶ »κακεντρεχεῖς [εἰς ὄλεθρον (;)] τρέχοντας ἀποδιώξατε, ἀποσκορα»κίζοντες αὐτοὺς τῆς λοιπῆς χορείας τῶν μαθητῶν [ἵνα μὴ τῆς] »λύμης ἐπὶ πλεῖον διαδοσίμου γενομένης, τοὺς ἀθλοῦντας [τρε»ψωσι (!)]. Ταῦτα τοίνυν οὕτωσὶ προθύμως καὶ μετὰ σπουδῆς ἐ»κτελέσαντες, πληροφορήσατε ἡμᾶς δι' υἱ[κῶν δη]λωτικῶν καὶ τῆς »ἐφετῆς ἀγαθῆς ὑγιείας σας, ὧν τὰ ἔτη εἶεν θεόθεν πλεῖστα καὶ »σωτηριώ[δη]. Πρὸς πληροφορίαν δὲ τῶν, ὧν ὑμῖν σημειοῦμεν, »περικλείομεν ἐν τῷ παρόντι καὶ ἓν γράμμα ἑνὸς τῶν τοιοῦτων »μαθητῶν σας, γεγραμ[μέν]ον καθ' ὃν αὐτοὶ εἰσηγοῦνται τρόπον »τῆς ἀνορθογραφίας. ϛ ω θ΄ κ γ΄ Δεκεμβρίου

† Ὁ Ἐφέσου Διονύσιος καὶ ἐν Χριστῷ εὐχέτης».

Τὴν ἐπιστολὴν ταύτην Διονυσίου τοῦ Καλλιάρχου προὐκάλεσεν ἡ ἐν τῇ Σχολῇ τῶν Κυδωνιῶν ὕπαρξις μαθητῶν, οἵτινες, ὡς ἐξάγεται ἐξ αὐτῆς, ἦσαν ὀπαδοὶ γλωσσικῆς αἱρέσεως, ἥτις ἀναμφιβόλως ἦτο ἡ τῶν τρακαριστῶν, ὅλως ἀντίθετος τῇ τῶν μακαρονιστῶν 1). Διʼ αὐτῆς ὁ Διονύσιος κελεύει πατρικῶς τοὺς εἰρημένους διδασκάλους νʼ ἀποδιώξωσι τῆς Σχολῆς σπουδῇ καὶ προθύμως τοὺς τρακαριστὰς μαθητάς, φοβούμενος μὴ αἱ τούτων ἰδέαι ἐπιδράσωσιν ἐπὶ τῶν λοιπῶν. Ὅπως δὲ πιστευτὰ καταστήσῃ τοῖς διδασκάλοις ὅσα αὐτοῖς ἐπιστέλλει ἐσωκλείει ἐν τῇ ἐπιστολῇ του ταύτῃ καὶ ἓν γράμμα ἑνὸς τῶν τοιούτων μαθητῶν τῆς Σχολῆς κατὰ τὴν τρακαριστικὴν ἀναμφιβόλως γεγραμμένον γλῶσσαν.

Ἂς προσθέσωμεν δὲ ἐνταῦθα ὅτι ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἐχρησίμευσεν, ἂν μὴ εἷς τι ἄλλο, πιθανώτατα ὅμως μετʼ οὐ πολὺ ὡς ἀφορμὴ εἰς σύνταξιν τοῦ γνωστοῦ ψηφίσματος, καθʼ ὃ ὑπεχρεοῦντο πάντες οἱ ὑπογράψαντες αὐτὸ ἀρχαΐζοντες τῶν ἐν τῇ Σχολῇ μαθητῶν, ἐν ὅλῳ δέκα καὶ ἑπτά, νὰ διαλέγωνται ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ· τῷ δὲ παραβάτῃ ἐπεβάλλετο τίμημα τὸ ἀπαγγέλλειν πρὸ τῶν ἄλλων ἱστάμενος σελίδα ὁμηρικήν. 2)

Ἐν Σύμῃ ΜΙΧΑΗΛ Δ ΧΑΒΙΑΡΑΣ

(1) Βλ. Π. Κοντογιάννη: Διονύσιος Καλλιάρχης ἐν Ἀθήναις τ. ΙΗ΄ σ. 1 ϰ4.

2) Ματθ. Παρανίκα: Σχεδίασμα, ἐν Κωνσταντινουπόλει, 1867, σ. 114. Γ. Α. Ἀριστείδου: Βενιαμὶν ὁ Λέσβιος, Ἀθήνησι, 1880, σ. 25.

3) Παρανίκα: αὐτόθι σ 114.

1) Σημειωτέον ἐνταῦθα ὅτι αἱ ὀνομασίαι αὗται εἶναι ἐπωνυμίαι εἰρωνικαὶ τῶν τότε γλωσσικῶν κομμάτων αἷς προσθετέα καὶ τρίτη ἡ τῶν χυδαίων, ἀναλογοῦσαι πρὸς τὰς σημερινὰς τῶν καθαρευόντων, μαλλιαρῶν καὶ δημοτικιστῶν. Καὶ χυδαία μὲν γλῶσσα ἐλέγετο ἡ γλῶσσα τοῦ χύδην λαοῦ, μακαρονισμὸς δὲ «ἡ κατʼ ὀλίγον πρόοδος τῆς γλώσσης πρὸς τὴν ἀρχαίαν αὐτῆς τελειότητα, τρακαρισμὸς δὲ ἀποπλάνησις ἀπὸ ταύτης καὶ τῆς νῦν συνηθείας ἦχος ἀλλόκοτος». Κ. Ν. Σάθα: Νεοελληνικῆς Φιλολογίας Παράρτημα, σ. 285. ἔνθα ἐν ἐκτάσει περὶ τῶν τότε γλωσσικῶν κομμάτων.

2) Κ. Ν. Σάθα: ἔνθʼ ἀνωτέρω, σ. 295 καὶ 296.

Η ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗ

(Διήγημα Ἑλληνικὸν πρωτότυπον)

[Ἀπό τινος ὁ περιοδικὸς τύπος τῆς Κ)πόλεως κοσμεῖ τὰς στήλας του διὰ τῶν ὡραίων διηγημάτων τοῦ κ. Δ. Μελισσοπούλου, καθηγητοῦ τῆς Ἐμπορικῆς Ρωσσικῆς Σχολῆς Κ)πόλεως. Ὁ κ. Μελισσόπουλος, τὰς ὀλίγας ὥρας τῆς σχολῆς του διαθέτων εἰς τὴν λογογραφίαν καὶ τὴν μελέτην τῆς ἱστορίας, ἔχει γράψει πολλὰς καὶ περισπουδάστους ἱστορικὰς πραγματείας καὶ πλεῖστα ὅσα διηγήματα, τὰ ὁποῖα διακρίνει μεγίστη σαφήνεια, χάρις λόγου, ἐκλεκτικότης θεμάτων καὶ σπανία ψυχολογία, γνωρίζει δὲ νὰ ἀρτίῃ αὐτὰ ὁ συγγραφεὺς μὲ ἄφθονον ἀττικὸν ἅλας. Ἐκ τοῦ ἑτοίμου πρὸς ἔκδοσιν τόμου του τοιούτων, ὁ κ. Μελισσόπουλος, εὐηρεστήθη νὰ μᾶς παραχωρήσῃ διὰ τὸ «Μικρασιατικὸν» τὸ κάτωθι συγκινητικώτατον διήγημά του «Ἡ τελευταία ἐπιστολὴ» ἐξ οὗ οἱ ἀναγνῶσταί μας θὰ δυνηθῶσι νὰ ἐκτιμήσωσι τὴν ἀξίαν τοῦ φιλολογικοῦ ἔργου τοῦ κ. Μελισσοπούλου, τὸν ὁποῖον καὶ δημοσίᾳ εὐχαριστοῦμεν διὰ τὴν εὐγενῆ εἰς τὸν παρόντα τόμον συμβολήν του].

Κατόπιν ταραχώδους ὕπνου καὶ ἀνειρου ἀπατηλοῦ, ἡ Βαρβάρα ἐξύπνησεν ἀπὸ τῆς πρώτης αὐγῆς. Ἡ ἀθάνατος μήτηρ της ἐκοιμᾶτο ἀκόμη ὑπὸ τὰ ἐλαφρὰ ράκη τὰ ὁποῖα τῆς ἐχρησίμευον ὡς καλύμματα, τρέμουσα καὶ γρυλλίζουσα ἐκ τοῦ ψύχους. Τὸ στενὸν καὶ χαμηλὸν δωμάτιον ἦτο οἰκτρόν· τὴν θέαν: ἰσόγαιον, ὑγρόν, μὲ ὀπὰς ἐπὶ τοῦ ἀπαπέδου, μὲ ρωγμὰς ἐπὶ τῶν τοίχων καὶ ἐπὶ τῆς θύρας, μὲ δύο ὑαλοπίνακας τοῦ παραθύρου τεθραυσμένους καὶ ἐπιχαρτωμένους.

Ἀθορύβως καὶ ἐν τάχει, ἡ Βαρβάρα ἐφόρεσε τὰ πενιχρά της ἐνδύματα, κάτωθεν τῶν ὁποίων ἠσθάνετο ἔτι σκληρότερον τὸ δριμὺ ψῦχος διερχόμενον τοὺς πόρους τοῦ σώματός της. Ἐρρίγει. Πρὸ δύο ἡμερῶν ἐβασανίζετο ὑπὸ ὀχληροῦ ξηροῦ βηχὸς καὶ ἠσθάνετο ἐν ἰσχυρὸν καῦμα κατὰ μῆκος τῶν βρογχίων της μέχρι πνευμόνων.

Ἔλαβε καὶ τὰ ἰδικά της καλύμματα καὶ ἔρριψεν αὐτὰ ἐπὶ τῆς κοιμωμένης γραίας.

— Μητέρα, εἶπε πρὸς αὐτήν· ἐγὼ πηγαίνω. Ἐπὶ τῆς τραπέζης, ἐδῶ πλησίον σου, εἶνε ποτήριον γάλακτος καὶ ψωμί.. Σοῦ φθάνουν διὰ τὸ μεσημέρι... Τὸ ἑσπέρας, ἐλπίζω νὰ σοῦ φέρω καλλιτέραν τροφήν. Μοῦ ὑπεσχέθησαν ὅτι σήμερον θὰ ἔχωμεν ἐργασίαν... Καλὸ βράδυ!

— Καὶ σύ, δὲν ἔφαγες τίποτε, Βαρβάρα;

— Δὲν πεινῶ τώρα. Θὰ φάγω ἔπειτα.. ἔξω.

Καὶ κλείσασα τὴν θύραν, ἐξῆλθεν εἰς τὸν δρόμον.

Ὁ ψυχρὸς ἄνεμος ἐφύσα ἀνηλεῶς· ἡ βροχὴ ἔπιπτε λεπτὴ ὡς δρόσος καὶ παγερὰ ὡς ἡ χιών. Αἱ ὁδοὶ ἦσαν ἔρημοι καὶ ὑγραί.

Καὶ ἡ Βαρβάρα προχωρεῖ μὲ μεγάλα βήματα· τρέχει σχεδόν, προσπαθοῦσα νὰ ἐπιφέρῃ ἀντίδρασιν εἰς τὸ διαπεραστικὸν ψῦχος, τὸ ὁποῖον τῆς παγώνει τὴν ἐπιθερμίδα καὶ τῆς ἐπιδεινοῖ τὸν βῆχα καὶ τὴν βρογχιακὴν φλεγμονήν.

Μετὰ εἴκοσι λεπτῶν πορείαν, εὑρέθη πρὸ τῆς θύρας τοῦ μικροῦ ραφείου, εἰς τὸ ὁποῖον ἀπὸ ἑπτὰ ἤδη ἡμερῶν μετέβαινε μὲ τὴν ἐλπίδα πάντοτε ὅτι θὰ εἶχον ἐπὶ τέλους ἐργασίαν, καὶ ὁπόθεν ἀνεχώρει συντετριμμένη καὶ ἄπελπις, μὲ ἀφόρητον βάρος ἐπὶ τῆς ψυχῆς, ἐπὶ τῇ στερεοτύπῳ ἀηλώσει τῆς ραπτρίας ὅτι ἐργασία δὲν ὑπῆρχεν οὐδεμία.

Μακρόθεν, εἶδε καὶ πάλιν τὴν θύραν κλειστὴν καὶ ἡ φρίκη της ἐκορυφώθη. Μολαταῦτα προέβη μέχρι τέλους.

Τρεῖς νεάνιδες, συνεργάτιδές της, ἵσταντο ὑπὸ τὸ μικρὸν ὑπόστεγον παραπλεύρου τινος πρατηρίου, γελῶσαι ἀναιδῶς καὶ χαριεντιζόμεναι ἔτι ἀναιδέστερον μετὰ τοῦ καθαριζόντος τὰς προθήκας τοῦ πρατηρίου νεαροῦ ὑπαλλήλου. Μέγα πύραυνον ἔξωθεν τοῦ παρακειμένου κουρείου ἤναπτεν εἰς τὸν ἀέρα. ἐκτοξεῦον ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν πυκνὰς δέσμας χρυσῶν σπινθήρων.

Ἡ Βαρβάρα ἐπλησίασεν αὐτάς.

— Τίποτε καὶ σήμερον; τὰς ἠρώτησεν.

Ἡ δὲ φωνή της δὲν ἦτο πλέον φωνὴ ἀνθρώπου, ἀλλ᾽ ἐσχάτη κραυγὴ ἀποκεφαλιζομένου ὀρνιθίου.

Ἐκεῖναι μόλις τότε ἀντελήφθησαν τῆς παρουσίας της.

— Καθὼς βλέπεις.. τίποτε! εἶπον. Ποῦ εἶνε τώρα ἡ δουλειαίς; Ἀλλὰ διατί, καϋμένη, εἶσαι τόσον μελαγχολική; Ἐχάθηκε μήπως ὁ κόσμος; Πάντοτε εὑρίσκεις νὰ φάγῃς κάτι τι, ὅταν ξεύρῃς ποῦ καὶ πῶς νὰ τὸ ζητήσῃς. Νά, αὐτὸ μᾶς ἔλεγε τώρα καὶ ὁ Ἀνδρῖκος... Τί διάβολον, βρὲ παιδί! μόνον μὲ τὸ βελόνι δὲν ζῇ ὁ κόσμος...

Καὶ ἐγέλασαν ἁπλέτως μὲ μίαν διφορουμένην βωμολοχίαν, ἣν ἐξεστόμισεν ὁ ὑπάλληλος τοῦ πρατηρίου.

Ἀλλ᾽ ἡ Βαρβάρα δὲν προσεῖχε πλέον εἰς αὐτάς. Ἀπονενοημένη, συνέσφιγξε τοὺς διαρρηγνυμένους κροτάφους της.

— Θεέ μου!... εἶπε. Θεέ μου! τί θὰ γίνωμεν λοιπόν;

Καὶ ἐν μιᾷ στιγμῇ ἀνελογίσθη τὸ φρικῶδες τῆς θέσεώς της:

Ἑπτὰ ἡμέρας, καὶ σήμερον ὀκτώ, ἄνευ ἐργασίας!... ἄνευ οὐδενὸς πόρου!... ἄνευ ἐλπίδος τινος!.. Ἀπὸ προχθὲς ἀκόμη εἶχεν ἐξαντλήσει ὅλας τὰς γλίσχρους οἰκονομίας της, ὅλας τὰς μικρὰς πιστώσεις παρὰ τοῖς προμηθευταῖς της... Χθὲς δέ, τὸ βράδυ... ὦ! τῆς ὑψίστης

φρίκης! Ἱσταμένη παρὰ τὴν ἔξοδον τῶν ζυθοπωλείων, τυλιγμένη μέσα εἰς τὴν μαλλίναν της, ἠναγκάσθη νὰ τείνῃ χεῖρα ἐπαίτιδα διὰ τρία κερμάτια, ἀνθ' ὧν ἠγόρασεν ἥμισυν ἄρτον καὶ ὀλίγον γάλα διὰ τὴν γραίαν μητέρα της... Ἐπὶ δύο νύκτας δὲν ἤναψαν φῶς, οὔτε πυράν... Ψῦχος, σκότος, ἀσιτία!

Καὶ ἡ βροχὴ ἔπιπτεν ἐξακολουθητικῶς, ὑγρὰ καὶ διαπεραστική, ὑπὸ τὸν μολυβδόχρουν καὶ βεβαρυμένον τοῦ Νοεμβρίου οὐρανόν...

Ἡ Βαρβάρα ἔμεινεν ἀκόμη ἐπί τινα λεπτά, σιωπηλὴ καὶ ρεμβώδης, μὲ δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμούς, ὑπὸ τὸ ὑπέστεγον τοῦ μικροῦ πρατηρίου, ἐνῷ, κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο, ἐγίνετο τὸ ἀντικείμενον τῶν σαρκασμῶν καὶ σκωμμάτων τῶν τριῶν συνεργατίδων της καὶ τοῦ νεαροῦ Ἀνδρίκου.

Ἀλλ' αὐτὴ δὲν προσεῖχεν εἰς αὐτούς· οὔτε ἠνόει τὴν διφορουμένην διάλεκτον δι' ἧς συνεννοοῦντο καὶ ἐγέλων εἰς βάρος της. Αἱ σκέψεις της ἦσαν ἀλλοῦ· ἢ μᾶλλον δὲν ἐσκέπτετο τίποτε, δὲν ἠδύνατο νὰ σκεφθῇ τίποτε.

Τέλος, ἐστράφη πρὸς ἀποχώρησιν, ἀφοῦ ὕψωσεν ἓν τελευταῖον βλέμμα πρὸς τὴν ἄνωθεν οἰκίαν, ἐφ' ἧς τόσας ματαίας ἐλπίδας ἀπὸ μιᾶς ἑβδομάδος ἐστήριζε.

— Φεύγεις; Ποῦ θὰ ὑπάγῃς; Δὲν μένεις μαζύ μας; εἶπε πρὸς αὐτὴν μία ἐκ τῶν τριῶν νεανίδων.

— Καὶ σεῖς τί σκοπεύετε νὰ κάμετ' ἐδῶ, ἀφοῦ ἐργασία δὲν ὑπάρχει; ἠρώτησε μηχανικῶς ἡ Βαρβάρα.

— Δὲν θὰ μείνωμεν, βέβαια, ἐδῶ ἀπ' ἔξω ἕως τὸ βράδυ... Θὰ φύγωμεν τώρα καὶ ἡμεῖς... Ἐσκέφθημεν μάλιστα νὰ κάμωμεν συσσίτιον διὰ τὸ μεσημέρι: θὰ βάλῃ ἡ κάθε μία τὸ μερίδιόν της καὶ θὰ φάγωμεν... Διὰ τὸ βράδυ, ἄ! ἔχει πάλιν ὁ Θεός!... Ἴσως καὶ νὰ μᾶς περισσεύσῃ φαγητόν... Θἄχωμεν καὶ τὸν Ἀνδρίκον μαζύ μας... Δὲν θέλεις νὰ πάρῃς καὶ σὺ μέρος;

— Δὲν ἔχω μήτε ὀβολόν, ἐγώ... ἐψιθύρισε μὲ φωνὴν ἐσβεσμένην ἡ Βαρβάρα.

— Ἄ! τότε διαφέρει. Δὲν ἠμποροῦμεν, ἐννοεῖς, νὰ σοῦ κάμωμεν δάνειον, διότι καὶ ἡμεῖς μόλις ἔχομεν ὅ,τι μᾶς χρειάζεται. Ἐν τούτοις θὰ σὲ φυλάξωμεν ἕως τὰς δώδεκα. Ἕως τότε, ἴσως τὰ καταφέρεις νὰ κάμῃς καμμιὰν οἰκονομίαν... Θὰ μᾶς εὕρῃς εἰς τοῦ Κωστάρα... ξεύρεις, ἐκεῖ κοντὰ εἰς τὴν παλαιὰν γειτονιάν σου... Προσπάθησε. Ἐάν, ἕως τὰς δώδεκα δὲν φανῇς, θὰ φάγωμεν εἰς τὴν ὑγείαν σου.

Ἡ Βαρβάρα δὲν τὰς ἤκουε πλέον. Εἶχεν ἀπομακρυνθεῖ μὲ βῆμα ταχὺ καὶ σταθερόν, ἀκολουθοῦσα τὴν κατερχομένην ὁδόν.

Θὰ ἔλεγέ τις ὅτι ἐσοφίσθη κἄτι τι, τὸ ὁποῖον ἔσπευδε νὰ ἐκτελέσῃ. Διήνυσεν ὅλην τὴν κατωφέρειαν τοῦ Πέραν, ἔφθασεν εἰς Γαλατᾶν, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ ταχυδρομεῖον.

Ἔδωκε τὸ ὄνομά της εἰς τὸν ὑπάλληλον.

— Ἀπὸ ποῦ περιμένεις γράμμα;

— Ἀπὸ τὴν Ἀνδριανούπολιν.

Ἀπὸ τὴν ξένην καλλιτεχνίαν

Ἑσπερινὸς

— Δὲν ἔφθασαν ἀκόμη.

— Ποιαν ὥραν νὰ ἐπανέλθω ;

— Εἰς τὰς τρεῖς, τὸ ἀπόγευμα.

Ποῦ θὰ διήρχετο τὰς ἓξ ὁλοκλήρους ὥρας μέχρι τῆς ἀφίξεως τοῦ ταχυδρομείου ;

Ἐσκέφθη νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν κατοικίαν της. Ἀλλὰ τί θὰ ἔκαμνεν ἐκεῖ ; Καὶ τί θὰ ἔλεγεν εἰς τὴν μητέρα της. Ἦτις τὴν ἐπερίμενε, μόλις περὶ λύχνων ἁφάς, διὰ νὰ φέρῃ ζωοτροφίας, θέρμανσιν καὶ φῶς;

Νὰ μεταβῇ ἐκεῖ διὰ νὰ διαμοιρασθῇ μετὰ τῆς γραίας τὸ πενιχρὸν ἐκεῖνο τεμάχιον τοῦ ἄρτου καὶ τὸ ἥμισυ ποτήριον τοῦ γάλακτος, τὰ ὁποῖα τῆς εἶχεν ἀφίσει τὸ πρωΐ !

Ὄχι ! θὰ περιεπλανᾶτο μᾶλλον εἰς τοὺς δρόμους, σύρουσα ἐπὶ τῶν πεζοδρομίων τὴν ἀπόγνωσιν καὶ τὴν ἀθλιότητά της, τὴν πεῖναν καὶ τὴν ἀτονίαν της, βαθίζουσα ὑπὸ τὴν βροχήν, ἐκτιθεμένη εἰς τὸν ἄνεμον.

Ἓξ ὥραι! .. Θεέ μου ! τὸ διάστημα ἦτο μακρόν. Ἀλλὰ θὰ παρῆρχετο ὀλίγον κατ' ὀλίγον. Ἔπειτα, τίς οἶδεν; Ἡ τρίτη μεταμεσημβρινὴ ὥρα ἴσως θὰ ἦτο δι' αὐτὴν ἡ ὥρα τῆς σωτηρίας καὶ τῆς ἐνθαρρύνσεως!... ἴσως θὰ τῆς ἐκόμιζε τὴν ἀναμενομένην πρὸ καιροῦ ἐλπίδα!

Ἠδάδισεν ἐμπρός, μὲ μικρὰ πλέον βήματα, ἵνα χρονοτριβήσῃ περισσότερον, περισφίγγουσα περὶ τὸν καίοντα λαιμόν της τὸ ῥάκος τῆς λευκῆς μαλλίνας, ἣν ἐπὶ τῶν ὤμων ἔφερε. Προϋχώρει, μὲ τὸ βλέμμα πρὸς τὴν γῆν, ἀναπνέουσα κατὰ μικρὰς εἰσπνοάς, διὰ νὰ μὴ ἐπαυξήσῃ τὸν ὀχληρὸν βῆχά της, τρέμουσα ὑπὸ τὴν λεπτὴν λινῆν ἐσθῆτά της. Οἱ πόδες της ἦσαν κατάβροχοι, ψυχροὶ ὡς δύο τεμάχια χάλυβος· μόλις τοὺς ᾐσθάνετο ἐντὸς τῶν διερρυγμένων ὑποδημάτων της.

Κωδωνοκρουσία ναοῦ τὴν ἔκαμε νὰ σταματήσῃ καὶ νὰ παρατηρήσῃ πέριξ της. Εὑρίσκετο πρὸ τῆς ἐκκλησίας τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ Εἰσῆλθεν. Ἐτελεῖτο ἐπιμνημόσυνος λειτουργία. Τὸ ἐκκλησίασμα ἦτο ἀραιόν. Ἔστη εἰς μίαν γωνίαν, στηριχθεῖσα ἐπὶ τοῦ ὀπισθεν αὐτῆς ἐρείσματος τοῦ στασιδίου. Εἰς τὴν ἀπόλυσιν διένειμαν δίπυρα καὶ κόλλυβα. Ἔλαβεν ἐξ αὐτῶν, καὶ κατηύνασε τοὺς νυγμοὺς τῆς πείνης της.

Μεθ' ὃ ἐξηκολούθησε τὴν ἀνὰ τὰς βορβορώδεις ὁδοὺς πορείαν της. Συνεβουλεύετο ὅλα τὰ ὡρολόγια πρὸ τῶν ὁποίων διήρχετο. Πόσον βραδέως παρῆρχετο ἡ ὥρα!

Καὶ ἡ βροχὴ ἔπιπτεν ἀδιακόπως, παγερὰ καὶ χιονώδης, πλήττουσα ὀδυνηρῶς τὰς χεῖρας καὶ τὸ πρόσωπόν της.

Ἐπανῆλθεν εἰς Πέραν, διαγκωνιζομένη ἐν τῷ μέσῳ τοῦ πλήθους, καὶ περιεπλανήθη ἐκεῖ, ποῦ μὲν ἐπιταχύνουσα τὸ βῆμα, ποῦ δὲ ἱσταμένη, ὑπό τι ὑπόστεγον οἰκίας ἢ ὑπό τι ὑποσκήνωμα καταστήματος, καὶ προσποιουμένη ὅτι ἐπερίμενε κάποιον.

Πόσον ἔκαιεν ὁ λάρυγξ της!..

Ὦ! ἐὰν εἶχε δύο σταγόνας θερμοῦ ὕδατος διὰ νὰ τὸν βρέξῃ!

Ἀλλ' ἡ Βαρβάρα δὲν φροντίζει πλέον διὰ τὸν ἑαυτόν της.

Ὡρολόγιόν τι ἐσήμανε δευτέραν ὥραν.

Ἐπανέλαβε τὸν δρόμον τοῦ ταχυδρομείου. Ἐνόσῳ ἐπλησίαζε, μία ἄπειρος δειλία τῆς ἐξήντλει τὰς ὀλίγας ἐναπολειπομένας δυνάμεις της καὶ τῆς συνέσφιγγε τὴν ψυχήν.

Ἐὰν δὲν εἶχε καὶ σήμερον ἐπιστολήν!..

Ὅταν εἰσῆλθεν εἰς τὸ κατάστημα τοῦ ταχυδρομείου, ἡ ὥρα ἦτο δευτέρα καὶ ἡμίσεια. Τέλος πάντων! τὴν ἡμίσειαν ὥραν θὰ τὴν ἐπερνοῦσεν ἐκεῖ μέσα.

Ὁ ὑπάλληλος εἶδεν αὐτήν, τὴν ἔνευσε καὶ τῆς ἔδωκεν ἕνα ὑπόφαιον φάκελλον.

Μὲ ὁπόσην δύναμιν ἐδράξατο αὐτοῦ, ἡ Βαρβάρα! Παρ' ὀλίγον νὰ τῆς διαφύγῃ μεγάλη κραυγή, παρ' ὀλίγον νὰ βροντοφωνήσῃ:

—Ἐσώθην!

Ἔλαβεν ἐν τούτοις τὸν φάκελλον, ἀνέγνωσε καὶ πάλιν τὴν ἐπιγραφήν, περιέστρεψεν αὐτόν, τὸν ἐψηλάφησε, προσπαθοῦσα διὰ τῆς ἐπαφῆς νὰ διαγνώσῃ τὸ περιεχόμενον.

Μεθ' ὃ ἀπεσύρθη εἴς τινα γωνίαν, καὶ, μὲ χεῖρα ἀκατασχέτως τρέμουσαν ἤνοιξεν αὐτόν. Δὲν περιεῖχεν εἰμὴ ἓν ἁπλοῦν τεμάχιον χάρτου, ἄνευ ἡμερομηνίας, μὲ ὀλίγας γραμμὰς καὶ ἀνυπόγραφον.

Ἀλλ' ἡ γραφὴ τῆς ἦτο γνωστή: ἦτο ἡ γραφὴ τοῦ Παναγιώτη.

Ἡ Βαρβάρα ἤρξατο ἀναγινώσκουσα ἐπιτροχάδην, ἐνῷ λευκότης πλέον καὶ οὐχὶ ὠχρότης ἀκάλυπτε καὶ ἡλλοίωνε τὰ χαρακτηριστικά της:

«Σὲ ἀπαγορεύω νὰ μοῦ ξαναγράψῃς πλέον. Πρὸς τοιαύτας γυναῖκας τοῦ δρόμου, ὡσὰν ἐσένα, δὲν δίδεται ποτὲ λόγος τιμῆς. Ἔμαθα ὅλην τὴν διαγωγήν σου. Καὶ εἶμαι τόσον καταγαναχτισμένος ἐναντίον σου, ὥστε, σὲ βεβαιῶ, ἐὰν σὲ εἶχα ἀντίκρυ μου θὰ σ' ἔδερνα χωρὶς νὰ σὲ λυπηθῶ. Δὲν ἔπρεπε κἂν νὰ σοῦ ἀπαντήσω. Ἀλλ' ἐπειδὴ θέλω νὰ τελειώνω πλέον μαζύ σου καὶ νὰ σοῦ ξερριζώσω κάθε ἐλπίδα, ἀναγκάζομαι νὰ σοῦ γράψω: Ἤσο ἀνέκαθεν κόρη τῶν δρόμων. Καὶ ἀπορῶ πῶς δὲν σ' ἐκατάλαβα ἀπὸ τὴν πρώτην ἀρχήν, καὶ πῶς εἶχα τὴν ἀνοησίαν νὰ σ' ἐμπιστευθῶ. Ἀλλὰ τώρα ἐτελείωσε πλέον. Ἠγαίνε στὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἄφησέ με ἥσυχον! Πρὸ πάντων μὴ χάσῃς τὸν κόπον σου καὶ μοῦ δικαιολογηθῇς. Ὅσα διὰ σὲ ἔμαθα εἶνε καλῶς μαθημένα».

Ἡ Βαρβάρα ἔμεινεν ὡς ἀπολιθωθεῖσα.

—Α! τὸν κακοῦργον!.. τὸν ἄτιμον!.. ἐτραύλισε μὲ συνεσφιγμένα χείλη.

Καί, μετὰ νευρικῆς χειρός, συνέθλιψε τὴν ἐπιστολὴν καὶ τὴν μετέβαλεν εἰς ἄμορφον μᾶζαν.

—Τὸν κακοῦργον!.. τὸν ἄτιμον!..ἐτραύλισεν ἐκ νέου, καὶ ρῖγος φρίκης διέτρεξε τὴν ἐπιδερμίδα της.

Ἠθέλησε νὰ κραυγάσῃ, νὰ διαρρήξῃ τὰ ἱμάτιά της νὰ διακηρύξῃ τὴν ἀπελπισίαν της.

Ἦτο μία μικρὰ ἱστορία ἔρωτος, ἥτις τῇ ἐστοίχισε πολλά:

Γείτων καὶ κατόπιν συγκάτοικός της, ὁ Παναγιώτης, πρὸ ἑνὸς περίπου ἔτους, εἶχε δείξει συμπάθειαν πρὸς αὐτήν. Ἦτο ῥάπτης· εἰργάζετο ἐπὶ ἡμερομισθίῳ, ἀνελάμβανε πολλάκις ἐπιδιορθώσεις ἐνδυμάτων κατ' οἶκον. Ἀλλ' ἦτο τὸ ὄνειρόν του νὰ νοίξῃ ἓν μικρὸν ἐργαστήριον ἰδικόν του, νὰ ποκτήσῃ πελατείαν καὶ νὰ νυμφευθῇ τὴν Βαρβάραν, ἡ ὁποία ἐπίσης θὰ τὸν ἐβοήθει διὰ τῆς ἐργασίας της, καὶ τοιουτοτρόπως θὰ ἔζων καλῶς καὶ ἄνευ στερήσεων.

Εἶχεν ὅμως ἀνάγκην μερικῶν χρημάτων διὰ νὰ γοράσῃ τὰ ἀπαιτούμενα τῆς πρώτης ἀνάγκης ἐργαλεῖα καὶ ἔπιπλα. Πέντε λίραι θὰ τοῦ ἐπήρκουν εἰς τὰς πρώτας ἀρχάς. Κατόπιν, σὺν τῷ χρόνῳ, διὰ νέων οἰκονομιῶν, θὰ ἐτελειοποίει τὸ ἐργαστήριόν του. Ὢ! καὶ θὰ εἰργάζετο καλά: εἶχε τόσους φίλους! οἱ ὁποῖοι μόνον εἰς αὐτὸν θὰ ἔκαμνον τὰς παραγγελίας των.

Ἡ ὀργανὴ Βαρβάρα ἔδωκεν πίστιν εἰς τοὺς λόγους αὐτοῦ, καὶ τοῦ ὑπεσχέθη νὰ τοῦ εὕρῃ τὸ ἀναγκαιοῦν ποσόν. Εἶχε τρεῖς μόνον λίρας, τὰς ὁποίας ἐφύλαττεν, ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ, εἰς τὸ βάθος τοῦ κιβωτίου της, ἵνα χρησιμεύσωσιν εἰς ὥραν ἀνάγκης· διὰ νὰ συμπληρώσῃ δὲ τὸ ποσόν, ἐπώλησε τὸ ζεῦγος τῶν ἐνωτίων της, δῶρον τοῦ ἀναδόχου της.

Ὁ Παναγιώτης ἐνεθυλάκωσε τὰ χρήματα, ἔδωκεν ἐπίσημον πρὸς τὴν Βαρβάραν καὶ τὴν μητέρα της λόγον γάμου προσκαλέσας ἐπὶ τούτῳ καὶ δύο μάρτυρας φίλους του, καὶ προσεποιεῖτο ὅτι ἀνεζήτει κατάλληλον μέρος ὅπου νὰ ἱδρύσῃ τὸ ραφεῖόν του. Ἀπὸ ἀναβολῆς εἰς ἀναβολὴν καὶ προφάσεως εἰς πρόφασιν, παρῆλθον ἑβδομάδες τινές, ὅτε, τελευταίως, πρὸ δύο περίπου μηνῶν, ἐβήλωσεν εἰς τὴν νεάνιδα ὅτι κάποιος ἐξάδελφός του ἐν Ἀνδριανουπόλει προσκαλεῖ αὐτὸν ἐκεῖ, ἵνα, ἐπὶ καλῷ μισθῷ, ἐργασθῇ παρὰ τῇ νεοσυστάτῳ μεγάλῃ ῥαπτικῇ ἑταιρείᾳ, τῇ ἀναλαβούσῃ ἐργοληπτικῶς τὰς ἐνδυμασίας ὅλων τῶν ὑπαλλήλων τῶν ἀνατολικῶν Σιδηροδρόμων. Διὰ εὐγλώττων ἐπιχειρημάτων, ἐπιδείξας μάλιστα καὶ πλαστὴν ἐπιστολήν, κατέπεισε τὰς δύο γυναῖκας ὅτι ἡ εὐκαιρία ἦτο λαμπρὰ καὶ ὅτι ἡ τύχη ηὐνόει ἀνελπίστως τὴν εὐόδωσιν τῆς ἑνώσεώς των. Μετὰ δύο μῆνας, ἢ καὶ ἐνωρίτερον, ἕως ὅτου ἑτοιμασθῇ καὶ ἡ Βαρβάρα, θὰ ἐζήτει ἄδειαν ἀπουσίας διὰ νὰ ἐπανέλθῃ ἐδῶ, τελέσῃ τοὺς γάμους των καὶ συμπαραλάβῃ καὶ αὐτὰς μαζύ του. Ἐνδεχόμενον μάλιστα καὶ νὰ ἐκάλει αὐτὰς ἐκεῖ, εἰς Ἀνδριανούπολιν, ὅπου νὰ ἐγίνετο καὶ ἡ στέψις. Τοιουτοτρόπως ἀπέφευγε καὶ τὰς μεγάλας εὐθύνας καθὼς καὶ τὰ ὀπωσοῦν ἀβέβαια κέρδη ἰδιοκτήτου ἐργαστηρίου· ὁ τακτικὸς μισθὸς εἶναι πάντοτε προτιμότερος ἀπὸ τὰ πιθανὰ κέρδη.

Ἔκλαυσε πολὺ εἰς τὸν σταθμόν, ἀποχωριζόμενος τῆς Βαρβάρας, καὶ τῆς ὑπεσχέθη ὅτι θὰ ἔγραφε πρὸς αὐτὴν καθ' ἑκάστην.

Ἀλλ' ἡ πρώτη ἐξ Ἀνδριανουπόλεως ἐλθοῦσα ἐπιστολή του ἦτο μεστὴ μεμψιμοιριῶν καὶ στρεψολογιῶν: ἔγραφεν ὅτι τὰ πράγματα δὲν εἶχον δικαιώσει ποσῶς τὰς ἐλπίδας του, ὅτι ἡ ἐπιχείρησις δὲν

τοῦ ἐφαίνετο τόσον πολὺ ἀσφαλής, ὅτι, μάλιστα ὑπῆρχε φόβος ταχείας χρεωκοπίας. Ἐν τούτοις ἐνεθάρρυνε τὰς δύο γυναῖκας ὅσον ἠδύνατο καλλίτερον, καὶ διεβεβαίωνεν αὐτὰς ὅτι, ἐν πάσῃ περιπτώσει, μένει πιστὸς εἰς τὸν πρὸς τὴν Βαρβάραν λόγον του, καθὼς καὶ ὅτι τὸ μικρόν του κεφάλαιον ὑφίσταται ἄθικτον καὶ εἰς μέρος ἀσφαλές.

Ἡ δευτέρα του ἐπιστολὴ ἦλθε μόλις μετὰ εἰκοσιδύο ἡμέρας καὶ κατόπιν τριῶν ἐπανειλημμένων τῆς Βαρβάρας ἐπιστολῶν. Ἔλεγε καὶ ἐν αὐτῇ τὰ ἴδια, ἐδικαιολογεῖτο δὲ ὅτι ταῖς γράφει τακτικῶς καθ' ἑβδομάδα, καὶ ὅτι, ὡς φαίνεται, τὰ γράμματά του θὰ παρέπιπτον ἐν τῷ ταχυδρομείῳ.

Ἡ τρίτη ἐπιστολή, πάλιν μετὰ εἰκοσιπενθήμερον διάστημα, ἦτο ἡ σημερινή...

— Τὸν κακοῦργον!.. Τὸν ἄτιμον!.. ἐγόγγυσε, διὰ τρίτην ἤδη φοράν, ἡ νεαρὰ κόρη καὶ ὥρμησεν ἔξω τοῦ ταχυδρομείου.

Τὸ σκότος ἔπιπτεν. Ἡ θέα τῶν ὀλισθηρῶν πεζοδρομίων καὶ τῶν βορβορωδῶν δρόμων ἦτο οἰκτρά. Ἄμαξα, ἀπὸ ρυτῆρος τρέχουσα, ἐξεσφενδόνισε κατὰ τοῦ προσώπου καὶ τῆς ἐσθῆτος τῆς Βαρβάρας ὁλόκληρον στήλην ὕδαρᾶς λάσπης.

Ἀλλ' ἡ νεαρὰ κόρη εἶναι πλέον ἔξω φρενῶν. Μόλις ἀντιλαμβάνεται ποῦ πηγαίνει. Τὸ ὅμμα της εἶναι ἐσβεσμένον, αἱ αἰσθήσεις της νεναρκωμέναι, ἀφῃρημένον καὶ τὸ πνεῦμά της. Μὲ μεγάλα καὶ ἀκανόνιστα βήματα προχωρεῖ, προχωρεῖ, συγκρουομένη πρὸς τοὺς διαβάτας, δεχομένη τὰς ὕβρεις καὶ τὰς αἰσχρολογίας των. Εἰς τὰς χεῖράς της κρατεῖ ἀκόμη τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Παναγιώτη.

Ὅταν ἔφθασεν εἰς Πέραν, ἦτο πλέον νύξ.

Ἐπείνα, ἐκρύωνεν, ἔπασχεν... Μακράν, πολὺ μακράν, κάτω ἐκεῖ, ἐν τοῖς τέλμασι τῆς συνοικίας των, κεκλεισμένη ἐντὸς τῆς ὑγρᾶς τρώγλης της, ἡ κατάκοιτος μάνα της ὑπέφερε τὰ ἴδια. Ἐκείνη μάλιστα εἶχε καὶ τὸ αἰώνιον σκότος τῆς δράσεως, εἶχε τὴν καταδίκην τῆς παραλυσίας, εἶχεν, ἐκ περισσοῦ, καὶ τὴν φρικώδη ἐπὶ τόσας ὥρας μόνωσιν... Αὐτή, τοὐλάχιστον, ἦτο εἰς τὸ φῶς, μετὰ τοῦ κόσμου, ἐν τῷ μέσῳ τῆς ζωῆς καὶ τῆς κινήσεως. Εἰς ἕκαστον ἀνοιγοκλείσιμον τῶν θυρῶν τῶν ὡραίων καφενείων καὶ ἐστιατορίων, τῆς ἤρχετο μία μικρὰ θωπεία θάλπους καὶ μία ἀπαλὴ ὀσμὴ φαγητοῦ. Δὲν ἐθερμαίνετο, βέβαια, οὔτε ἔτρωγεν... Ἠσθάνετο ὅμως τὴν ἰδέαν τῆς θερμάνσεως καὶ τῆς τροφῆς. Καὶ ἂν αὐτὴ ἔμενε νῆστις καὶ παγωμένη, τοῦτο δὲν ἐσήμαινεν ὅτι καὶ ὅλος ὁ κόσμος εἶχε χαμένην τὴν αἴσθησιν τῆς θερμότητος καὶ τῆς ὀρέξεως...

Ἀΐφνης, ἠσθάνθη μίαν ἀναπνοὴν ἀνθρώπου παρὰ τὸ πρόσωπόν της καὶ μίαν φωνὴν εἰς τὸ οὖς της:

— Βρὲ σύ, νυκτοπουλάκι! σοῦ προσφέρω τὸ ἀποψινὸν δεῖπνον, ἐὰν δὲν ἦσαι ἐνοικιασμένη.

Ἡ Βαρβάρα ἐστράφη καὶ εἶδε πλησίον της πιλοφοροῦντα ἄνδρα, μεσήλικα, μὲ τὸ περιλαίμιον ὑψωμένον καὶ σιγάρον εἰς τὸ στόμα. Ἔρριξε γέλωτα ἀπαίσιον, καὶ:

— Ἐνοικιασμένη ; ἀπήντησεν. Ὄχι ἀκόμη ! Εἶσαι ὁ πρῶτός μου πελάτης.

— Ἔρχου λοιπόν, ἀλλ' εἰς ἀπόστασιν, ἕως ὅτου σοῦ κάμω νεῦμα.

Μετὰ δέκα τῆς ὥρας λεπτά, ἡ Βαρβάρα εἰσήρχετο μετὰ τοῦ συνοδοῦ της ἐντὸς κατωτέρας τάξεως καπηλείου καὶ μαγειρείου, ὅπου ὀλίγιστοι ὑπῆρχον θαμῶνες. Ἡ ἀτμόσφαιρα ἦτο συμπεπυκνωμένη ἐκ τοῦ καπνοῦ τῶν σιγάρων, τῆς κνίσσης τῶν φαγητῶν καὶ τοῦ ἀτμοῦ τῶν ποτῶν. Ἐκεῖνος ἐκάθισεν αὐτὴν μὲ τὰ νῶτα ἐστραμμένα πρὸς τὴν εἴσοδον, διὰ νὰ μὴ φαίνεται ὑπὸ τῶν ἐμβαινόντων, αὐτὸς δὲ ἔλαβε θέσιν ἀπέναντί της.

—Καὶ τώρα λέγε μου τί ὀρέγεσαι; τῆς εἶπεν.

Ἡ ἀπότομος αὕτη μετάπτωσις ἀπὸ τοῦ ψύχους τοῦ δρόμου εἰς τὴν βαρεῖαν θερμότητα τοῦ καταστήματος ἔφερε τὴν νεαρὰν κόρην εἰς ποίαν τινα συναίσθησιν, διαλύσασα τὴν παράδοξον κάρρωσιν ἐν ᾗ πρὸ ὀλίγου ἀκόμη διετέλει. Ἔκαμε κίνημα ζωηροῦ τρόμου καὶ :

—Εἰπέ μου ἐν πρώτοις τί ὥρα εἶναι; ἠρώτησεν.

—Ἡ ὥρα!...Δὲν εἶναι ἀκόμη πεντέμισι...Ἀλλά, περίεργον! μὲ τὰ σωστά σου τὸ κάμνεις;.. Διατί λοιπὸν κλαίεις; Τί ἔχεις;

—Τίποτε. Ἤθελα μόνον νὰ σᾶς παρακαλέσω κἄτι τι...

—Λέγε ἐλεύθερα.

—Σᾶς παρακαλῶ νὰ μὲ ἀπαλλάξετε ζῶν τὸ δυνατὸν ἐνωρίτερον. .Δὲν ἔχω πολὺν καιρόν...Δὲν εἶμαι μόνη...Ἡ γραῖα μητέρα μου μὲ περιμένει ἀπὸ τὸ πρωΐ, παγωμένη καὶ νηστική... Θέλω τὸ γρηγορώτερον νὰ τῆς φέρω κἄτι τι..."Ας μὴ ἀργοποροῦμεν λοιπόν, σᾶς παρακαλῶ!.."Ας γίνῃ ὅτι γίνῃ, ἀλλ' ἂς γίνῃ μίαν ὥραν ἀρχήτερα.

Ἐκεῖνος ἀνέβλεψε πρὸς αὐτήν, ἀπορῶν.

—Δὲν θὰ μείνῃς λοιπὸν ὅλον τὸν καιρὸν μαζύ μου;

Ἡ Βαρβάρα ἀνεπήδησεν.

—Ὦ! ὄχι! ὄχι! αὐτὸ εἶναι ἀδύνατον! αὐτὸ εἶναι ἀδύνατον! Ἡ ἔκπληξις ἐκείνου ἠδύνατο.

—Ἀλλά, σύ, παιδί μου, εἶσαι περίεργη!.. Σὲ βεβαιῶ ὅτι πρώτην φορὰν εἰς τὴν ζωήν μου ἀκούω τέτοια ἀλλόκοτα λόγια...

—Αἴ..πρώτην φορὰν...πρώτην φορὰν.. Ἀλλοίμονον! ἀλλὰ καὶ ἐγὼ σᾶς βεβαιῶ ὅτι πρώτην φορὰν εἰς τὴν ζωήν μου τὰ λέγω.

—Αὐτὸ εἶναι ἰδικός σου λογαριασμός. Ἐγὼ δὲν σ' ἐρώτησα πόσαις φοραῖς ἐπέρασες ἀπὸ τὸν γρύπον..."Αλλ' ἐπειδὴ δὲν μ' ἀρέσουν τὰ αἰνίγματα, σοῦ τὸ λέγω παστρικὰ καὶ ξάστερα: Ἐὰν θέλῃς νὰ μείνῃς, μεῖνε· εἰδὲ καὶ μή, ὥρα σου καλὴ καὶ καλὸ ξημέρωμα!

Καὶ ἔκαμε σημεῖον ὅτι δὲν ἐνόει πλέον νὰκούσῃ τίποτε.

—Ἐν τούτοις, κύριε...

—Τί πάλιν;

—.. Κάμετε ἕνα ἔλεος...

—Α! ναί! αὐτὸ μόνον ἔλειψε: Νὰ πληρώσωμεν εἰς τἀνοικτά!..Ξεφορτώνου με, σὲ παρακαλῶ! νὰ μὴ φωνάξω καὶ σὲ πετάξουν ἀπ' ἐδῶ μέσα σὰν κουρέλι!

—Κύριε...λυπήσου με. τὴν μάννα μου λυπήσου ..

—Βρὲ πήγαινε στἀνάθεμα καὶ μὴ μὲ κολάζεις!

Καὶ ἡτοιμάσθη νὰ τὴν ἀφίσῃ καὶ νὰ φύγῃ.

—"Αλλ' ἐγὼ σᾶς εἶπα νὰ τελειώσωμεν γρήγωρα...

—"Ακουσε, παιδί μου: αἱ νύκτες τοῦ χειμῶνα εἶνε μακραί· αὐτὸ δά, πιστεύω, δὲν τὸ ἀκούεις διὰ πρώτην φορὰν..Ἡ δὲ ἰδική μας, ἀπόψε, τώρα μόλις ἀρχίζει.

Καὶ ἐπειδὴ ἡ Βαρβάρα, συντετριμμένη καὶ περίλυπος, ἀπεμακρύτο ἐπὶ τέλους, ἐκάλεσεν αὐτὴν ἐκ νέου.

—Τέλος πάντων, ἂς εἶναι! προσέθηκε. Σοῦ ἔταξα τὸ δεῖπνον· ἂς ὑποθέσωμεν ὅτι σοῦ τὸ χρεωστῶ. Παρ' αὐτὸ καὶ πήγαινε νὰ φάγῃς μὲ τὴν μητέρα σου...

Ἡ Βαρβάρα ἐβράξατο ἁπλήστως τοῦ τεινομένου νομίσματος καὶ ἐξῆλθε πρὸς μεγάλην ἀπορίαν τοῦ καταστηματάρχου καὶ τῶν λοιπῶν θαμώνων, ὅσοι ἀντελήφθησαν τοῦ ἐπεισοδίου.

Εἰς τὴν ὁδὸν ἐσχημάτισε τὸ σχέδιόν της.

Ἠγόρασεν ἄρτον, ἡμίσειαν κεφαλὴν ἀρνίου ἐψημμένην, μικρὸν στεάτινον κηρίον καὶ ὀκᾶν ἀνθράκων. Καὶ μὲ βῆμα γοργόν, σφίγγουσα ὑπὸ τὰς μασχάλας της τὸ πολύτιμον φορτίον, διηυθύνθη εἰς τὴν κατοικίαν της. Ὅταν ἤνοιξε τὴν θύραν τοῦ δωματίου των, ἤρξατο ψάλλουσα μικρὸν ἀσμάτιον.

Ἡ γραῖα ὑπεδέχθη αὐτὴν μετ' ἐπιφωνήματος ἀγρίας χαρᾶς.

Ἦλθες, κόρη μου;

—Καλησπέρα, μητέρα. Σοῦ φέρω καλὴν τροφὴν καὶ καλλιτέρας εἰδήσεις. Ἔχομεν ἐργασίαν διὰ δύο σχεδὸν μῆνας: αὐτὴ εἶναι ἡ πρώτη καλὴ εἴδησις..Ἐπῆρα γράμμα ἀπὸ τὸν Παναγιώτην, καὶ μοῦ γράφει ὅτι μετὰ δέκα ἡμέρας τὸ ἀργότερον ἔρχεται: αὐτὴ εἶναι ἡ δευτέρα καὶ καλυτέρα εἴδησις!. Τὸ ἀσχήμον εἶναι ὅτι, ἀπὸ τὴν βίαν μου, ἐλησμόνησα νἀγοράσω καὶ κρασί. Θὰ μᾶς ἐτόνωνεν ἀρκετά, καί, συνάμα, θὰ ἐπίναμεν εἰς ὑγείαν τοῦ Παναγιώτη.. Δὲν εἶχα ὅμως καὶ μέρος μαζύ μου διὰ νὰ τὸ βάλω. Ἀλλὰ δὲν πειράζει! τὸ πρᾶγμα διορθώνεται εὔκολα: τὸ πίνομεν αὔριον!

Καὶ ἡ Βαρβάρα διέκοψε πολλάκις τοὺς λόγους τούτους διὰ νὰ ἐπαναλάβῃ τὰς στροφὰς τοῦ ἀσματίου της.

Ἡ χαρὰ τῆς γραίας ἐκορυφώθη. Ἔτεινε τὰς τρεμούσας χεῖράς της καὶ τὰ ἐσβεσμένα ὄμματά της πρὸς τὸν οὐρανόν, ἐοξάζουσα τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ καὶ ἐπικαλουμένη τὰς εὐλογίας τοῦ Ὑψίστου ἐπὶ τοῦ Παναγιώτη καὶ τῆς κόρης της.

Ἐν τῷ μεταξύ, ἡ Βαρβάρα, ψάλλουσα πάντοτε, ἤναψε τὸ φῶς, ἔρριψε τοὺς ἄνθρακας ἐντὸς τοῦ πηλίνου ἀγγείου, ὅπερ ταῖς ἐχρησίμευεν ὡς πύραυνον, καὶ ἡτοίμασε τὸ δεῖπνον.

— Διὰ νὰ μὴ κρυώσῃ τὸ ψητόν μας, νὰ φάγωμεν πρῶτα, μητέρα· εἶπε. Κατόπιν θἀνάψω φωτιὰ καὶ θὰ συνομιλήσωμεν διὰ τὸν γάμον μου.

Ἀμφότεραι αἱ γυναῖκες ἐδείπνησαν μετὰ μεγάλης ὀρέξεως.

Κατόπιν ἡ Βαρβάρα ἠγέρθη. Δὲν ἔψαλλε πλέον. Κατεβίβασεν ἀπὸ τοῦ τοίχου τὴν εἰκόνα τῆς Ἁγίας, περιεπτύχθη αὐτὴν μετὰ δυνά-

μεως καὶ τὴν ἐφίλησεν ἐπανειλημμένως καὶ θερμῶς. Τὰ δάκρυά της ἔβρεχον τὴν συμπαθῆ τῆς Ἁγίας μορφήν.

— Συγχώρησέ με, ἁγία Βαρβάρα! ἐψέλλισε. Συγχώρησέ με, Μεγαλόχαρή μου! Συγχώρησε καὶ τὴν μητέρα μου!.. Συγχώρησε ἀκόμη καὶ τὸν αἴτιον.!... Συγχώρησέ μας ὅλους...

Μεθ' ὃ ἀφῆκε τὴν εἰκόνα ἐπὶ τοῦ προσκεφαλαίου της.

Ἐπλησίασε τὸ πήλινον πύραυνον, ἤνοιξε τόπον μεταξὺ τῶν ἀνθράκων, ἔθηκε τὸ κηρίον ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν καὶ τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Παναγιώτη, ὡς προσάναμμα, ἐπὶ τῆς φλογὸς τοῦ κηρίου.

Ἡ μήτηρ της εἶχεν ἤδη πρὸ πολλοῦ καταληφθεῖ ὑπὸ τοῦ ὕπνου.

Μετ' ὀλίγας στιγμάς, μικρὰ κυανοπράσινος φλὸξ ἐλεύκανε τὴν μαύρην ἐπιφάνειαν τῶν ἀνθράκων. Ἡ Βαρβάρα ἐλάλησε τὸ πύραυνον καί, ἀθορύβως, ἔθηκεν αὐτὸ μεταξὺ τῶν δύο στρωμνῶν.

Τὰ βλέμματά της ἦσαν στυγνά, οἱ χαρακτῆρες τοῦ προσώπου της ἀπαισίως ἡλλοιωμένοι, ἡνωρθωμένη ἡ κόμη της.

Ἐντὸς ἡμισείας ὥρας, ἡ καταστροφὴ ἤρχιζε τὸ φρικῶδες ἔργον της... Ἡ Βαρβάρα ᾐσθάνετο τὰ πρῶτα τῆς ἀσφυξίας συμπτώματα: ἰσχυρὸν πονοκέφαλον, θάμβωσιν, σκοτοδίνην, βοὴν τῶν ὤτων, γενικὴν παράλυσιν τοῦ ὀργανισμοῦ...

Ἡ γραῖα, ὑπτία ἐπὶ τῶν ρακῶν τῆς στρωμνῆς της, ἐκοιμᾶτο πάντοτε... Τὰ ξηρά της χείλη ἐφαίνοντο ὡς νὰ προσεμειδίων πρὸς τὴν ἰδέαν τῆς μελλούσης εὐτυχίας... Ἀπέθνησκε καὶ αὐτή! ἀλλ' ἀπέθνησκεν ἐν τῷ μέσῳ ὀνείρου χρυσοῦ, μὲ τὸν στόμαχον πλήρη, μὲ τὴν ἐλπίδα εἰς τὴν ψυχήν... Ἀπέθνησκεν, ἐνῷ ἀκόμη ἐνόμιζεν ὅτι αὔριον, μετά τινας ἡμέρας, θὰ φιλήσῃ τὰ στέφανα τῆς κόρης της.... Ἀπέθνησκεν εὐτυχής!

Αἴφνης ἡ Βαρβάρα ἀνεσκίρτησε... Δὲν ἔπρεπε νὰποθάνῃ πρὶν ἀπὸ τὴν μητέρα της! Ἔπρεπε νὰποθάνῃ τελευταία!

Μὲ τὰς ὀλίγας δυνάμεις αἵτινες τῇ ὑπελείποντο, ἐσύρθη μέχρι τῆς στρωμνῆς τῆς μητρός της...

Ἀνεζήτησε τὴν θέσιν τῆς καρδίας· ἡ καρδία δὲν ἔπαλλε πλέον...

Ἔψαυσε τὴν παλάμην τῆς χειρός· ἡ χεὶρ ἦτο πλέον ψυχρά...

Ἡ γραῖα μήτηρ της δὲν ἔζη πλέον!

— Αἰωνία σου ἡ μνήμη, μητέρα μου!...

Ἐφιθύρισε καί, μὲ τὰ χείλη ἐπὶ τῆς χειρὸς τῆς μητρός της, ἔχασε καὶ αὐτὴ τὰς αἰσθήσεις.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Μ. ΜΕΛΙΣΣΟΠΟΥΛΟΣ
καθηγητὴς ἐν τῇ Ρωσσικῇ Ἐμπορικῇ Σχολῇ
Κωνσταντινουπόλεως

Ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν καλλιτεχνίαν

Ἐμμανουὴλ Λαμπάκη ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ

ΦΥΛΛΑ ΚΑΙ ΦΤΕΡΑ

ΣΑΠΦΩ

Στὰ λεσβικὰ ἀκροσύνορα μιὰ Μοῦσα, ὠϊμέ, θλιμμένη
καὶ τὸ Αἰγαῖο γλυκόγελο στά πόδια της διαβαίνει.
Τὴν τράβηξαν τὰ μάγια του καὶ τἀνοιχτά του πλάτια
νὰ τῆς φιλήσουν τοὺς καημοὺς στὰ δακρισμένα μάτια.

ΤΟ ΚΕΡΙ

Τἀχνό σου φῶς ἱλάρωσε τῆς Ἐκκλησιᾶς τὰ θάμπη
καὶ στὴ γαλήνη της σκορπᾷς καὶ σὺ τὴν καλωσύνη.
Λάμπουν τἀσημοστέφανα κι' ἡ Ἐκκλησιὰ ὅλη λάμπει,
μὰ τὴ ζωή σου ἀναλυτὴ μὲ τὸν ἀέρα πίνει.

ΤΟ ΣΗΜΑΝΤΡΟ

Τὰ δάση γύρω τὰ κρουστὰ ποὺ πίνουν τὶς ἀνταῖρες
καὶ χύνουν μέσ' στὰ σύθαμπα τῆς νύχτας τὶς τρομάρες.
Κι' ὅταν ἀντίμακρα ἠχᾷ τὸ σήμαντρο, τῆς δίνει
τῆς νύχτας τῆς ἀνάστερης μιὰ θεία ἡμεροσύνη.

ΘΥΕΛΛΑ

Κούρνιασε ἀμίλητη ἡ ζωὴ καὶ σώπασεν ὁ δρόμος
καὶ σὰ νὰ σκύβῃ τὸ βουνὸ τὴν μπάρα νὰ γλυτώσῃ.
Στ' ἁπλόχωρα ἐσὺ ρυάζεσαι καὶ φοβερίζει ὁ τρόμος
ποὺ χύνεται ἀπ' τὰ στήθια σου τὸ δρύ νὰ ξερριζώσῃ.

ΘΕΡΟΣ

Τέτοιο τραγούδι ἀκούστηκε νἀντιλαλοῦνε οἱ κάμποι:
—Δόξα στὸ θέρο! Ἡ θημωνιὰ μοσκοβολᾷ καὶ λάμπει.
Κι' ἂν εἶναι ὁ ἥλιος λαμπερὸς μὲ τὲς χρυσές του ἀχτίδες,
σὰν τὸ χρυσὸ τῆς θημωνιᾶς μήτε ἄκουσες μήτε εἶδες.

ΠΟΤΑΜΙ

Κυλᾷς, ἀδιάκοπα κυλᾷς κι' ὅλο ἀλυχτᾷς μὲ τρόμο
ποὺ σ' ἀπαντέχει ἡ θάλασσα γιὰ νά σε ἀναρροφήσῃ.
Ποιὰ μοῖρα, ποιὰ δρακόντισσα, σοῦ κυβερνᾷ τὸ δρόμο
καὶ πότε θά σε σπλαχνιστῇ καὶ θά σε σταματήσῃ;

ECCE HOMO

Μοῖρα σκληρή, τί μοῦδεσες μὲ σίδερα τὰ χέρια
καὶ μ' ἔκαμες χαμόσυρτο σὰν τὸ σκουλήκι ἐδῶ;
Ἐγὼ ἤθελα μὲ τοὺς ἀετοὺς νὰ τρέχω μέσ' στὰ αἰθέρια
καὶ τἄπειρο ἀνεμπόδιστα μὲ μιὰ ματιὰ νὰ ἰδῶ.

ΝΟΘΟΣ

Ἀμίλητα ὅλα γύρω σου καὶ στὰ πυκνά σκοτάδια
κυλᾷ πικρὰ τὰ δάκρυα τῆς γέννησής σου ὁ πόνος.
Κάποιος σοῦ φειδωλεύτηκε τὰ πατρικά του χάδια
καὶ στὴ ζωή, κακότυχε, θὰ ξεκινήσῃς μόνος.

ΒΡΑΔΥ

Ἦρθε τὸ βράδυ. Σὰ νὰ ξεψυχοῦν τὰ βουνοπλάγια
κι' ἡ μολυβένια νύχτα τὴ ζωὴ στὸ σπίτι κράζει.
Στὰ σύθαμπα θρηνεῖ στριγγὰ καὶ κλαίει ἡ κουκουβάγια·
τὴν πλάση ἕνα βαθὺ κι' ἀμίλητο πένθος σκεπάζει.

ΠΟΝΟΣ

Δὲν ἤρθες ἀπ' τὰ σκότεινα κι' ἀπ' τὰ φριχτὰ τοῦ κόσμου
κουρσάρος σιδερόχερος κι' ἀκοντιστὴς ἐμπρός μου
νὰ μοῦ πληγώσῃς τὴν καρδιὰ νὰ τὴν ποτίσῃς λάβρα.
Σένα ἁπαλὰ σὲ γέννησαν κἄποια ματάκια μαῦρα.

ΠΕΤΑΛΟΥΔΑ

Τὸν ἥλιο καὶ τὶς εὐωδιὲς λαχτάρισε ἡ ζωή σου
κι' ὁ πόθος τὰ τρεμάμενα φτερά σου δυναμώνει.
Πρόσχαρη τὰ φιλιὰ σκορπᾷς—Ἄλλοι καὶ τρισαλλοί σου.
καλὸ προσφάγι σήμερα θὰ βρῇ τὸ χελιδόνι.

ΑΡΡΩΣΤΟΣ

Στὰ κλώνια τοῦ κυπαρισιοῦ θρηνεῖ μιὰ κουκουβάγια
κι' ἀνατριχιάζουν τὰ βουνὰ καὶ θλίβονται τὰ πλάγια.
Σιγὰ τἀσημοκάντηλο στὸ εἰκονοστάσι σβύνει.
Κάποιος, ὠϊμένα, τὴ ζωὴ τοῦ χάρου παραδίνει.

ΦΙΛΗΜΕΝΗ

Στὸ δάσος πῆγα κυνηγὸς καὶ γιὰ καλή μου μοῖρα,
στὴ μοναξιὰ καὶ στὴν ἐρημιὰ καὶ μακριὰ ἀπ' τὴ χώρα,
σὲ βρῆκα καὶ σὲ φίλησα καὶ τὸν ἀνθό σου πῆρα
καὶ τὰ φτερά σου τἄκοψα καὶ σκλάβα μου εἶσαι τώρα.

ΤΡΑΓΟΥΔΙΣΤΗΣ

Θὲ νἄρθῃ ἀπόψε, ὦ θάλασσα, στὸ πλάνο σου ἀκρογιάλι
νὰ τραγουδίσῃ ὁ πόνος μου γιὰ τὰ δικά του πάλι.

© SISMANOGLIO

Παρακαλῶ σε, πάρε τον νὰ τὸν ἀποκοιμήσῃς
στὰ στοργικὰ τὰ στήθια σου καὶ πιὰ μὴν τὸν ξυπνήσῃς.

ΝΕΚΡΟΘΑΦΤΗΣ

Ὁ χάρος πῆρε τὴ ζωή· γιὰ σένα τί ἔχει μείνει;
Ὁλογυρά σου ἡ ἐρημιὰ καὶ μέσ' στὴ σιγαλιά,
ὁ χτύπος τῆς ἀξίνας σου ποὺ κάθε ἀχὸ τὸν σβύνει
καὶ μόνο ἀκοὺς ἀντίμακρα ποὺ οὐρλιάζουν τὰ σκυλιά.

ΜΑΓΙΣΣΑ

Μάγισσα ἐσύ, δὲ μίλησες τὴ νύχτα μὲ τἀστέρια
μήτε τσιγγάνες σ' ἔμαθαν τὰ κρύφια τοὐρανοῦ.
Ἐσὺ ἔχεις ἀσυμπόνετα διὸ μάτια—διὸ μαχαίρια
ποὺ ἀνοίγουν τὶς βαθειὲς πληγές, κάνουν τρελὸ τὸ νοῦ.

ΓΑΜΟΣ

Γίνεται γάμος κι' ἔτρεξεν ἀκάλεστη κι' ἡ Θλίψη.
—Σὲ τέτοια ξεφαντόματα δὲν τῆχει αὐτὴ νὰ λείψῃ—
Μὲ τὴ ροδόκρινη χαρὰ παράστεκεν ἀγνάντια
κι' ἔλαμπαν στὰ ματόκλαδα τὰ δάκρια σὰ διαμάντια.

ΚΑΛΟΓΡΗΑ

Στὴν ἴλαρή της ὄψη τἀχνόφεγγο καντῆλι
τἀσημένιο τὸ φῶς του ἁπαλώτατα χύνει.
Ἀμέριμνα κοιμᾶται κι' ἀναβεύει τὰ χείλη
τοὐρανοῦ μελετώντας τὴν ἄφραστη γαλήνη.

ΔΡΥΣ

Κι' ἂν εἶσαι ὁ σιβερόκλωνος ποὺ δὲν ψηφᾷς τὶς μπόρες
κι' ἔχεις σὰν κάστρο ἀσάλευτο καὶ στέρεο τὸν κορμό σου,
εἶναι γραμμένες καὶ γιὰ σὲ κάποιες θλιμμένες ὧρες.
κι' εἶναι τἀστραποπέλεκο πιὸ δυνατώτερό σου.

ΔΥΣΗ

Πανώρηα ἡ δύση ἀγνάντια μου μὲ τὰ χυτά της μάγια
ποὺ ἀνάερα ὁλοῦθε τἀπλωσε κι' ὁ ἥλιος τὰ ξανοίγει
Κορφὲς στὸ φῶς της κολυμποῦν, λούζονται βουνοπλάγια
κι' ἀπάνω στὴν Ἀκρόπολι διπλὸ χρυσάφι σμίγει.

Ἀθῆναι 1911

ΖΗΣΙΜΟΣ ΣΙΔΕΡΗΣ

ΕΘΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΚΟΣΜΟΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Πολύτιμον συμβολὴν παρέχει εἰς τὸν παρόντα τόμον τοῦ «Μικρασιατικοῦ» ὁ ὀτηρὸς τῶν γραμμάτων σκαπανεὺς καὶ εὐγενὴς ἡμῶν συνεργάτης κ. Α. Κολυφέτης. Τὸ ὄνομά του ἔχει στενῶς πλέον συνδεθεῖ μὲ τὴν ἱστορίαν τῶν γραμμάτων, καθόσον πολὺ νέος ἀφωσιώθη εἰς αὐτά. Φοιτητὴς ἀκόμη τοῦ Ἐθν. Πανεπιστημίου εἰργάζετο ὡς ἀρχισυντάκτης εἰς τὸ ἐν Ἀθήναις ἐκδιδόμενον περιοδικὸν «Αἰολίς». Νεαρώτατος γενόμενος διδάκτωρ τῆς φιλοσοφίας ὑπηρέτησεν ὡς καθηγητὴς εἰς τὸ ἐν Σάμῳ Ἱεροδιδασκαλεῖον τοῦ Μικρασιατικοῦ Συλλόγου «Ἀνατολὴ» εἶτα δὲ εἰς τὴν κατὰ Καισάρειαν Ἱερατικὴν σχολήν. Μετὰ ταῦτα διηύθυνε τὰς σχολὰς Προύσης, μεθ' ὃ ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τῶν σχολῶν Περγάμου παντοχοῦ ἀποτελεσματικώτατα ἐργασθεὶς καὶ προαγαγὼν εἰς βαθμὸν περιωπῆς τὰς ὑπ' αὐτοῦ διευθυνομένας σχολάς. Ἐπιδοθεὶς εἰς τὴν μελέτην τῆς ἱστορίας, προτίθεται ἤδη νὰ μεταβῇ εἰς Εὐρώπην πρὸς τελειοποίησιν τῶν σπουδῶν του εἰς τὸν κλάδον αὐτόν. Ἔγραψε πολλὰς καὶ ἀξιολόγους μελέτας καὶ ἐξέδωκε σπουδαίαν συγγραφὴν τὰ «Ἠθικὰ ὅπλα τοῦ συγχρόνου Ἑλληνισμοῦ», βιβλίον μεγάλης ἀξίας καὶ τελευταίως τὴν μελέτην του ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἠθικὴ καὶ θρησκευτικὴ μόρφωσις», τὰ ἐκ τῆς ὁποίας ὀφέλη διαθέτει ὑπὲρ τῆς ἐν Περγάμῳ ἀδελφότητος ὁ «Ἅγιος Ἀντίπας», ἧς διατελεῖ πρόεδρος. Ἔχει ἐπίσης γράψει πρωτοτύπους μυθιστορίας ἐκ τῶν ὁποίων ἡ σπουδαιοτέρα εἶναι «οἱ ἐργάται μιᾶς ἀναγεννήσεως», δημοσιευομένη ἐν τῷ ἐν Σμύρνῃ περιοδικῷ «Νέα Ζωή». Πολλὴ φιλολογική του ἐργασία εἶνε ἐγκατεσπαρμένη εἰς περιοδικὰ καὶ ἐφημερίδας, μεγάλης δὲ ἀξίας πολιτικὰ ἄρθρα του δημοσιεύονται ἐν τῇ ἐν Σμύρνῃ ἐφημερίδι «Ἁρμονία».

Τὸν κ. Κολυφέτην, τὸν ὁποῖον μεθ' ὑπερηφανείας καὶ παρὰ τὴν

μετριόφρονα ἄρνησιν του παρουσιάζομεν σήμερον ἀπό τῶν σελίδων τοῦ βιβλίου τούτου, θὰ γνωρίσωσι καὶ ἐκτιμήσωσι καλλίτερον οἱ ἀναγνῶσταί μας ἐκ τῆς κάτωθι ὡραίας μελέτης του «Ἐθνισμός καὶ κοσμοπολιτισμός».

Α

Τὸ παρὸν κυοφορεῖ
τὸ μέλλον (Leibnitz).

Ἡ ἰδέα τῆς ἐθνικῆς ἑνότητος ὡς κυριαρχοῦν ἰδεῶδες τῶν λαῶν καὶ ἡ ἀφύπνισις τῆς ἐθνικῆς συνειδήσεως τεινούσης εἰς τὴν πολιτικὴν ἑνότητα τῶν ἀποτελούντων τὸ ἔθνος ἀνεπετάσθη ὡς σύμβολον κατὰ τὸν 19ον αἰῶνα ἰδίως καὶ καλλιεργεῖται μέχρι σήμερον μετὰ πυρετώδους ζέσεως. Ὑπεράνω τῶν εὐρειῶν ἀντιλήψεων περὶ τῆς τελολογικῆς τοῦ ἀνθρώπου θέσεως, ὑπεράνω τοῦ ὡραίου ἐκείνου σταθμοῦ, εἰς ὃν ἡ φιλοσοφία καὶ μετ' αὐτῆς ἡ θρησκεία καθώρισε τὸ ἀνθρώπινον ἰδεῶδες, ἡ ἱστορικὴ ἐξέλιξις χωροῦσα διὰ μέσου τῶν αἰώνων ἔφθασεν εἰς ἓν ὁρόσημον καὶ παρέσχε τὴν ἰδέαν τοῦ ἐθνισμοῦ, ἰδέαν ἥτις ἠλεκτρίζει τοὺς λαοὺς καὶ πληροῖ ἐξάλλου ἐνθουσιασμοῦ τὰ στήθη αὐτῶν. Ὑπὸ τὴν σημαίαν της συγγράφονται αἱματηραὶ τραγῳδίαι καὶ βλέπουσι τὸ φῶς ἔργα περιφλεγῆ γοητεύοντα τὸν σύγχρονον κόσμον, ἐν ᾧ ταὐτοχρόνως ἐκκολάπτονται πολιτικοὶ συνδυασμοί, οἵτινες ὑπὸ τὴν σκιὰν τοῦ πυκνοφύλλου δένδρου τῆς εἰρήνης, εἰς τὰ πρόθυρα τοῦ ναοῦ τοῦ Ἰανοῦ πάνοπλοι ἀτενίζουσι πρὸς αὔριον αἰνιγματῶδες ἐμπνέον φόβους εὐλόγους. Ἡ ἀνθρωπότης μακρὰν τοῦ γοητευτικοῦ ὀνείρου προνομιούχων διανοιῶν, μακρὰν τῆς αἰθερίας ὁάσεως, ἣν ὀνειροπολοῦσι προφῆται καλυτέρου μέλλοντος διαβαίνοντες τὰς ἐρήμους σκιεροῦ παρόντος φέρει τὴν χεῖρα εἰς τὴν σπάθην, ἐν' ᾧ μακρὰν ἵσταται ἡ δίκελλα καὶ ἡ γῆ ἐγκλείουσα εἰς τοὺς μαστούς της τὴν εὐδαιμονίαν εἶναι διὰ τὰς συγχρόνους Πολιτείας ἡφαίστειον ἀείποτε ὑποβόσκον.

Καὶ ἐρωτᾶται: οἱ ἄνθρωποι ἐν τῇ ἐξελίξει τῶν ἐποπτειῶν αὐτῶν, ἐν τῇ ἀναβάσει εἰς ὁλονὲν εὐρυνόμενα ἰδεώδη δὲν ἠδυνήθησαν νὰ προσανατολισθῶσι πρὸς τὸ ἀληθὲς ἰδανικὸν τὸ ἀποτελοῦν τὴν εὐδαιμονίαν ἐν τῇ ἀδελφότητι καὶ ἀλληλεγγύῃ; Εἶναι τοσοῦτον μεθυστικὴ ἡ ὀσμὴ τῆς πυρίτιδος, εἶναι τοσοῦτον μελῳδικὸς ὁ κρότος τοῦ τηλεβόλου, εἶναι τοσοῦτον σαγηνευτικὴ ἡ ροὴ τοῦ αἵματος, εἶναι τοσοῦτον λικνιστικὴ ἡ βοὴ τῆς μάχης καὶ τοσοῦτον συναρπαστικὴ ἡ θύελλα ἡ ὁδηγοῦσα εἰς τὴν λεωφόρον τοῦ θανάτου ὥστε νὰ μὴ ἀκούηται ἡ φωνὴ ὑπερτέρας τινὸς ἀντιλήψεως τοῦ καθήκοντος πρὸς τὸ ὅλον ἀνθρώπινον γένος.

Ἡ ἱστορία, ἐν τῇ μελέτῃ τῆς ὁποίας κατὰ τὸν πολὺν ἱστορικὸν Cantu ἡ καρδία τοῦ ἀσθενοῦς ἐπιρρώννυται καὶ ὑψοῦται διὰ τῆς βαθείας πεποιθήσεως ὅτι οἱ ἀγῶνες αὐτοῦ ὅσον ἀσθενεῖς καὶ ἂν φαίνωνται, θέλουσι συντελέσει εἰς τὸν κοινὸν θρίαμβον, δύναται

νὰ μᾶς διαφωτίσῃ. Οἱ ἀρχαῖοι λαοὶ εἰς τὴν αὐγὴν τῆς ἱστορίας ὑπὸ τὸ πλαίσιον πολλῶν παραδόσεων καὶ μυστικῶν θρύλλων ἀνῆλθον εἰς τὴν ἰδέαν τῆς θεοκρατικῆς μοναρχίας καὶ ἡ σταδιοδρομία αὐτῶν ἀντικατοπτρίζει τὴν ἰδέαν αὐτὴν πάντοτε ὑπὸ τὴν σκέπην τῆς θρησκείας, ἐν ᾗ ἀνεπτύσσοντο οἱ ὅροι τοῦ ἱστορικοῦ αὐτῶν βίου. Ἔζησαν ἐφ' ὅσον τὰ ἰδεώδη αὐτῶν ἦσαν νεαρὰ καὶ ἐγεωργοῦντο μετὰ φιλοστόργου μερίμνης λατρευόμενα μετὰ διαπύρου ἀφοσιώσεως εἰς τὰ ἄδυτα τῆς καρδίας αὐτῶν. Ἀλλ' ὅτε ἀνέτειλαν νέοι χρόνοι καὶ τὴν παράδοσιν ἀνέστειλεν ἡ σκέψις καὶ τὰ εἴδωλα τοῦ παρελθόντος ἦσαν δυσανάλογα πρὸς τὰς ἀποκαλύψεις τῆς πνευματικῆς χειραφετήσεως, οἱ δὲ λαοὶ κατάκοποι ἐν τῇ σταδιοδρομίᾳ των εὑρέθησαν ξένοι καὶ ἀπαθεῖς πρὸς τὴν φωνὴν τῆς νέας ἰδέας κατεπόντισθησαν ἐν τῷ ὠκεανῷ τῆς ἱστορίας. Τοὐναντίον ἡ Ἑλληνικὴ ἀρχαιότης ὑπῆρξεν ἐμπεπνευσμένη τῆς προόδου ἱέρεια. Ἐνσαρκώσασα τὰ εὐγενέστερα τοῦ ἀνθρώπου ἰδεώδη ὑπηρέτησε ταῦτα μετ' αὐταπαρνήσεως ἀπαραμίλλου καὶ βαίνουσα εὐσταθὴς καὶ εἰς τὸν Γολγοθᾶν ἀνελθοῦσα ἠὐρύνθη εἰς ἰδεώδη ὑψηλότερα καὶ ἀνθρωπινώτερα καὶ ὑπὲρ τούτων ἀγωνισθεῖσα διηώνισε τὸ ἱστορικὸν καὶ ἠθικὸν αὐτῆς μεγαλεῖον. Ἡ ἰδέα τῆς Πολιτείας, ἰδέα ὑπερόχως ὑψηλὴ ἀπετέλεσε τὸ πρόγραμμα τῆς Ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος καὶ κλείσασα τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα ἰδίως ἐν τῇ ἰοστεφεῖ πόλει ἔκλινε μετὰ πολυετῆ εὐκλειαν πρὸ τοῦ νέου ἰδεώδους, πρὸ τοῦ ὁποίου ἐγονυπέτει ὁ ὡραιότερος ἥρως τοῦ ἀρχαίου κόσμου ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος.

Τὴν ἰδέαν τῆς πολιτείας διεδέχετο ἀρχὴ οἱονεὶ Ἑλληνιστικοῦ τινος κοσμοπολιτισμοῦ οὐχὶ ἀφῃρημένου καὶ μεταφυσικοῦ οἷον ὡραματίσθησαν οἱ πεισιθάνατοι ὀπαδοὶ τῆς Στοᾶς παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Ἰλισσοῦ καὶ εἰς τὰς τοῦ Τιβέρεως ἀλλὰ περιβαλλομένου πραγματικήν τινα ὑπόστασιν πληροῦσαν τὰς τάσεις καὶ τὰς ἀνάγκας τῆς ἐποχῆς. «Ὁ Ἀλέξανδρος λέγει ὁ Droysen ἐξεπλήρωσεν ἐν ἑαυτῷ τὸν ἀνθρωπομορφισμὸν τῆς Ἑλληνικῆς εἰδωλολατρείας. Ἄνθρωπος ὢν ἔγινε θεός· εἰς αὐτὸν δὲ τὸν θεὸν ἀνήκει τὸ κράτος τούτου τοῦ κόσμου· ἐν αὐτῷ ὁ μὲν ἄνθρωπος μεταρσιοῦται εἰς τὸ ἀκρότατον ὕψος τοῦ πεπερασμένου, ἡ δὲ ἀνθρωπότης ταπεινοῦται μέχρι τοῦ νὰ προσκυνῇ ἐκεῖνον, ὅστις εἶναι εἷς τῶν θνητογενῶν». Ἡ Ῥώμη, ἧς τὸ πολίτευμα εἴπερ τις καὶ ἄλλος ἐθαύμασεν ὁ Μεγαλοπολίτης ἱστορικὸς ἐξ ὑποκειμένου πραγματοῖ τὴν ἐντολὴν κοσμοπολιτικῆς πολιτείας, ἥτις ἀναβαπτιζομένη εἰς τὰ νάματα τοῦ νέου θρησκεύματος μεταπλάσσεται εἰς νέον καθεστώς. Ὁ ῥοῦς τῆς ἱστορίας ἀνατρέπει τὸ αἰωνόβιον καθεστώς, ὅπερ ἐσφυρηλάτησε λαὸς κατακτητῶν καὶ τὸ Βυζάντιον φαίνεται ἀναδεχόμενον τὴν νέαν ἐντολήν. Ἡ χριστιανικὴ μοναρχία συνδεδεμένη μετὰ τῶν παραδόσεων καὶ τοῦ θησαυροῦ τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ βίου ἰδοὺ τὰ κεφάλαια τὰ ἐκπροσωποῦντα τὴν ὑπόστασιν καὶ συνεχίζοντα τὴν ὕπαρξιν τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας. Ἀλλὰ πολὺ πρὶν ἡ δύσῃ ἡ αὐτοκρατορία

αὕτη νέα ἀρχὴ εἶχεν ἐγκαθιδρυθῇ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἑπταλόφῳ. Ἡ Παπωσύνη, περὶ ἧς ἔγραψεν ἀθάνατον μελέτην ὁ Ranke. Βυζάντιον, Βατικανὸν καὶ Ἅγιον Ῥωμαϊκὸν κράτος ἰδοὺ οἱ τρεῖς ναοί, ἐν οἷς ἡ ἰδέα τῆς χριστιανικῆς μοναρχίας δαὐουχεῖται.

Ἀλλὰ καθ' ὃν χρόνον ἡ αὐτοκρατορία τῆς νέας Ῥώμης κατέρχεται εἰς τὸν τάφον χωρὶς νὰ φέρῃ μεθ' ἑαυτῆς καὶ τὸν ἱστορικὸν κόσμον, ἐφ' οὗ ἐξέτεινε τὴν ὕπαρξίν της ἐκ τῶν Τευτονικῶν δρυμῶν ἀνεπήδων οἱ ἱεροφάνται τοῦ νέου ἰδεώδους. Ὁ Λούθηρος ῥίπτων κατὰ τοῦ Παπισμοῦ τὸν κεραυνὸν τῆς ἀληθείας ἐσκόρπιζεν ἐπὶ τῆς ἐξεγειρομένης Γερμανίας τὴν ἰδέαν τῆς ἐθνικότητος. Ὁ παπισμὸς ἐτινάχθη βρυχώμενος ἀλλὰ τὸ νέον πνεῦμα ἔπληξεν αὐτὸν ἐπικινδύνως καὶ εἰς τὸ μέλλον θὰ ἠχήσῃ ὁ ἐπικήδειος αὐτοῦ κώδων. Ἔκτοτε ὁ ἐθνισμὸς ὁλονὲν κατακτῶν ἔδαφος εἰσῆλθεν εἰς τὰς συνειδήσεις τῶν λαῶν καὶ ἐκυοφόρησε τὰς μεγάλας μεταβολὰς τὰς ἀλλοιωσάσας τὸν χάρτην τῆς Εὐρώπης. Τέκνον τῶν συνταραξάντων τοὺς λαοὺς προβλημάτων, ὡραῖος καὶ ἀρρενωπὸς βλαστὸς τῆς ἰδέας τῆς ἐλευθερίας ἤνοιξεν ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων τὸ παραπέτασμα καὶ ἔδειξε τοὺς σταθμοὺς τῆς ἱστορικῆς πορείας. Ἀλλ' ἡ ἰδέα τοῦ ἐθνισμοῦ νοουμένη ἐν τῇ ἐννοίᾳ τῆς χειραφετήσεως καὶ ἐλευθερίας, τῆς ἰσότητος καὶ ἀδελφότητος εἶναι ἀληθῶς ἰδέα ἔμπλεως ἠθικοῦ μεγαλείου. Ἀλλ' ὅταν λαοὶ ἰσχυροὶ καὶ πλούσιοι ῥέπωσιν εἰς νέας ἐπεκτάσεις καὶ κατακτήσεις, ὅταν ἡ Εὐρώπη φρίσσῃ ὑπὸ τὸ μένος ἀκαθέκτου μιλιταρισμοῦ, καθ' ὃν χρόνον πένονται ἑκατομμύρια ἀνθρώπων καὶ μένουσι μακρὰν τοῦ φωτὸς τῆς παιδείας ἄπειροι ἀνθρώπιναι ὑπάρξεις, νέοι ὁρίζοντες πρέπει νὰ ἐφελκύσωσι τὰ βλέμματα ἡμῶν. Ἡ ἰδέα μιᾶς ὁμοσπονδίας τῶν κρατῶν κατὰ πρῶτον τῆς Εὐρώπης διεπομένης ὑπὸ τοῦ πνεύματος τῆς ἀδελφότητος θὰ εἶναι τὸ ἰδανικὸν τῶν ἀνθρώπων, ἰδανικὸν ὅπερ διακαῶς λατρεύει πᾶσα ψυχὴ ποθοῦσα τὴν εὐδαιμονίαν τῆς ἀνθρωπότητος.

Β

ΚΑΤΑΚΤΙΤΑΙ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΟΙ ΑΝΔΡΕΣ

«Ἰδέα ἀποκαλυπτομένη διὰ μέσου τῆς ἱστορίας, ἐπεκτείνουσα ὁσημέραι τὸ φωτηριῶδες κράτος της, ἰδέα ἥτις εἴπερ τις καὶ ἄλλη τεκμηριοῖ τὸ τοσοῦτον συχνάκις ἐπιμαρτυρηθὲν γεγονὸς ἀλλ' ἐν ταὐτῷ καὶ πολλάκις κακῶς ἐννούμενον τῆς καθολικῆς τελειοποιήσεως τοῦ εἴδους, εἶναι ἡ ἰδέα τῆς ἀνθρωπότητος. Αὕτη τείνει νὰ κατακρημνίσῃ τοὺς φραγμούς, οὓς προλήψεις καὶ συμφέροντα ποικίλα ἤγειραν μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων καὶ νὰ διαχαράξῃ τὴν φυσιογνωμίαν τῆς ἀνθρωπότητος ἐν τῷ συνόλῳ της ἀδιακρίτως θρησκείας, ἔθνους, χρώματος εἰς μεγάλην οἰκογένειαν ἀδελφῶν, ὡς σῶμα ἑνιαῖον βαίνον πρὸς ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν σκοπὸν τὴν ἐλευθέραν ἀνάπτυξιν τῶν ἠθικῶν δυνάμεων» (Guillaume de Humboldt). Αἱ ὡραῖαι αὗται σκέψεις ἃς διετύπωσε διάνοια ἀφιερωθεῖσα εἰς τὴν ἐξυπηρέτη-

σιν δύο σεπτῶν ἰδεωδῶν τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς πατρίδος ὁ Γουλιέλμος Οὐμβόλδος ὁ ἀδελφὸς τοῦ περικλεοῦς συγγραφέως τοῦ «Κόσμου» Ἀλεξάνδρου Οὐμβόλδου, ἀποτελοῦσι τὸ Εὐαγγέλιον τῶν σκαπανέων τοῦ συγχρόνου πολιτισμοῦ. Ἐὰν ἡ ἀνθρωπότης βαίνουσα πρὸς τὸ Σινᾶ τῆς σκέψεώς της διῆλθε διὰ τῶν σκολιῶν ἀτραπῶν τῆς πλάνης καὶ διευκτέρευσεν εἰς τοὺς ναοὺς τοῦ ψεύδους ἤδη πρό τινος ἀπτόητοι καὶ ἐμπεπνευσμένοι ἐργάται νέου βίου ἤνοιξαν πρὸ αὐτῆς τὴν λεωφόρον τῆς ἀληθείας. Ἡ παράδοσις καταθάπτουσα εἰς τοὺς πυκνοὺς κευθμῶνάς της τὰς συλλήψεις τοῦ πνεύματος καὶ ἀποπνίγουσα εἰς τὰς εὐρωτιώσας κρύπτας της τὴν πνοὴν τῆς ἀφυπνιζομένης ἀνθρωπότητος ὑποχωρεῖ ἐντρομος πρὸ τῶν καταπελτῶν, οὓς ἀδέσμευτος ἤδη ἡ σκέψις ἀκοντίζει κατὰ τοῦ σαθροῦ τεμένους της. Ἤδη ἡ Ἑλληνικὴ ἀρχαιότης ἐκήρυξε τὴν δύναμιν καὶ σημασίαν τῆς ἐλευθέρας ἐρεύνης μακρὰν τῆς παραδόσεως διὰ τοῦ ἀγνοτέρου ἀντιπροσώπου τῆς σκέψεως τοῦ Σωκράτους, ὁ θάνατος τοῦ ἐναρέτου πρεσβύτου, εἰς ὃν ἡ ἀνθρωπότης ὀφείλει μέγα μέρος τῆς χειραφετήσεώς της, ἐκπροσωπεῖ ἐφήμερον νίκην τοῦ σαλευομένου κοινωνικοῦ καθεστῶτος, οὗτινος κρηπὶς ἦτο πίστις εἰς εἴδωλα γηράσαντα στεγαζόμενα ὑπὸ τὰς πτέρυγας δόξης σβεσθείσης ἀλλὰ πολλῷ περισσότερον ἡ καταδίκη τοῦ Σωκράτους σημειοῖ τὸν τρόμον τοῦ καταρρέοντος κόσμου τῶν παραδόσεων καὶ φασμάτων. Κατὰ ταῦτα τὸ Ἑλληνικὸν πνεῦμα ὑπὸ τὴν πνοὴν ὑπερφυῶν ἱερέων τῆς ἐρεύνης ἔβη σφριγῶδες εἰς τὸ ἀτελεύτητον στάδιον τῆς ἐποπτείας τῶν ὅρων τῆς ζωῆς καὶ ἡ ἰδέα τοῦ καλοῦ λαξεύσασα τὰ ἀθάνατα καλλιστεύματα τῆς Ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος ἤρθη εἰς τὴν ἰδέαν τοῦ ἀγαθοῦ ἐν μέσῳ τῶν τρομακτικῶν δονήσεων, ἃς ὑφίστατο ὁ Ἑλληνικὸς κόσμος παλαίων συνεχεῖς ἀγῶνας. Ἀλλ' εἰς τὰ ἄδυτα τῆς ζητήσεως εἰς ἃ οἱ προφῆται τῆς ἀνακαινιζομένης κοινωνίας προσηύχοντο τὴν προσευχὴν τῆς ἠθικῆς ἐξυγιάνσεως καὶ ἠθικῆς τελειώσεως ὑπὸ τοὺς βαθυσκίους κλώνους τῆς δρυὸς τῆς Ἀληθείας, λεληθότως ἐμουσουργεῖτο ὁ ὕμνος τοῦ ἰδεώδους, ὅπερ οἱ νεώτεροι χρόνοι ἀνεστήλωσαν ἐνώπιον τῆς αἱμασσούσης ἀνθρωπότητος, ὡραῖον, φωτεινόν, κατάλευκον. Τὸ ἰδεῶδες τοῦτο εἶναι ἡ ἔννοια τῆς ἀνθρωπότητος ὡς παγκοσμίου οἰκογενείας συνδεομένης ἐν τῷ πνεύματι πληρεστάτης συμπνοίας καὶ ἀλληλεγγύης συρομένης πρὸ τῆς ἀληθοῦς Ἀποστολῆς της. Καὶ ἡ μὲν ἀρχαιότης ματαίως ἠγωνίσθη νὰ σχίσῃ τὸν πέπλον τοῦ ψεύδους καὶ τῶν προλήψεων, ὅστις ἀπέκρυπτεν ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν τὸν φωτοβόλον ναὸν τῆς Ἀληθείας. Ἀλλ' ἡ Χριστιανικὴ θρησκεία ἐξελθοῦσα ἀπὸ πενιχρᾶς καὶ ἀσήμου καλύβης ἐπὶ τῆς ἱστορικῆς τῆς Παλαιστίνης γῆς ἐν τῷ προσόπῳ τοῦ ἐνσαρκωθέντος λόγου ἀνεβάττισε τὴν ἐκπεσοῦσαν κοινωνίαν εἰς τὰ ὕδατα τῆς ἀναδημιουργίας. Ἡ θρησκεία, ἥτις ὑπῆρξε ὁ πρῶτος ἀνθρώπινος παλμὸς καὶ ἡ οὐσιώδης ἐκδήλωσις τοῦ πνεύματος, ἦρθη εἰς τὸ τελειότατον αὐτῆς ὅριον ἐν

τῇ πίστει τῇ χριστιανικῇ «ὑπάρχει λέξις ἥτις συγκεφαλαιοῖ ἐν ἑαυτῇ πᾶσαν ὑψηλὴν τοῦ ἀνθρώπου τάσιν, ἥτις ἱκανοποιεῖ τὴν διάνοιαν αὐτοῦ, ἀνυψοῦσα αὐτὴν συγχρόνως διὰ τρόπου θαυμασίου, ἥτις ἐκτρέφει τὴν καρδίαν αὐτοῦ διὰ τῆς τροφῆς τῆς ἀγάπης καὶ ἥτις προσποριζει αὐτῷ ἀλήθειαν καὶ φῶς, ζωὴν καὶ εὐδαιμονίαν. Ὑπάρχει λέξις, λέξις εὐλογημένη, ἔξοχος, μοναδική, ἥτις συναρπάζει τὸν ἄνθρωπον μέχρι τῶν μυχαιτάτων τῆς ὀντότητός του καὶ μάλιστα διὰ τοῦ ἰσχυροτάτου τῶν τρόπων, ἀρχομένη ἀπὸ τοῦ ἀνηλίκου παιδὸς ἐν τῇ ἀφελείᾳ του καὶ φθάνουσα μέχρι τοῦ τελειοποιηθέντος σοφοῦ, τοῦ ἐπιφοιτῶντος ἐν ταῖς ἀκροτάταις κορυφαῖς τῆς ἐπιστήμης. Εἶναι ἡ λέξις—θρησκεία» (Hoettinger). Καὶ ἅπαξ τοιοῦτος εἶναι ὁ προορισμὸς τοῦ ἀνθρώπου, ἑκάστου δὲ ἡ ἀξία καὶ ἡ θέσις ἐν τῇ συνειδήσει τῆς ἀνθρωπότητος καθορίζεται κατὰ τὸ μέτρον τῆς ἠθικῆς καὶ ἐν γένει προαγωγῆς ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν τῶν ὁμοίων του τίνες εἶνε οἱ ἀληθῶς μεγάλοι ἄνδρες;

Ὁ ἄνθρωπος μεθύων εἰς τὸ γλεῦκος ἐνόχου ἀταβισμοῦ ἐγονιπέτησε πρὸ τοῦ εἰδώλου τῆς δόξης καὶ αἱ μυριόνειροι μάχαι μὲ τὰς φρικαλέας ἑκατόμβας των εἶναι αἱ χρυσαῖ σελίδες τῆς ἱστορίας, εἰς ἃς ἄνδρες περίρρυτοι ὑπὸ αἵματος περιβάλλονται τὴν αἴγλην τοῦ ἥρωος. Καὶ ἐξακολουθοῦμεν ὁδηγοῦντες τοὺς ἀνθρώπους εἰς τὰς ἐρυθρᾶς πεδιάδας ἔνθα κεῖται ἄψυχον τὸ ἄνθος τῶν ἀνθρωπίνων ὑπάρξεων, ἃς ἀφῆκεν ἐκεῖ θεοστεγὴς ἀντίληψις καὶ αἱμοχαρὴς μανία. Ἐν τῇ δίνῃ τῶν αἰώνων παρέρχονται κράτη καὶ κατακτηταί, οὓς χειροκροτοῦμεν καὶ θαυμάζομεν παραδώσαντες αὐτοὺς εἰς τὴν λατρείαν τῶν τέκνων μας ὑπὸ τὸ σκιόφως νόθου πολιτισμοῦ.

Εἰς τὰ λείψανα, εἰς τὰς σκιάς, εἰς τὰ ἐρείπια, εἰς τὰ δάκρυα, εἰς τὸ αἰώνιον ἄλγος τῆς ψυχῆς ζητοῦμεν τὴν κατασίγασιν τῶν ἐνστίκτων μας μακρὰν τοῦ γλυκυτάτου ἄσματος, ὅπερ μᾶς ψάλλει τὸ ἱερὸν πνεῦμα, ὅπερ ἡ Πρόνοια ἐδημιούργησεν ὡς εἰκόνα Της. Οἱ κατακτηταὶ οἱστρηλατούμενοι ὑπὸ φιλαρχίας, δοξομανίας, πλεονεξίας, φιληδονίας σύρουσιν ὄπισθέν των πλήθη ἀμαθῆ καὶ ἀχαλίνωτα καὶ ὑπὸ τὰ βήματά των ἡ ἀνθρωπότης ὀπισθοδρομεῖ. Εἶναι μόνον ὡραῖοι ὅταν εἶναι ἀντιπρόσωποι σεπτῆς ἰδέας, ἡγέται ἐκπολιτιστικῶν λαῶν, οὓς τὸ κῦμα τῆς ἱστορίας φέρει εἰς τὰ πεδία τοῦ ἀγῶνος. Ὁ Ἀλέξανδρος ὃν ἐθαύμασεν ὁ Hegel, καὶ ἐμακάρισεν ὁ Chateaubriand εἶναι ἀθάνατος ἥρως ὁδηγῶν τὸν Ἑλληνικὸν πολιτισμὸν εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Ἰνδοῦ καὶ τοῦ Γάγγου. Εἶναι ἀθάνατος διότι αἱ νῖκαί του ᾠκοδόμησαν τὸ Πάνθεον τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ. Ὁ Ἰούλιος Καῖσαρ, ὁ ἀήττητος δικτάτωρ, εἶναι ὁ ὑπέροχος στρατηγὸς τῆς αἰωνίας πόλεως, ἧς τὸν πολιτισμὸν μεταγγίζει εἰς τοὺς κατακτωμένους λαούς. Καὶ ὁ Ἀννίβας ὁ ὑπερήφανος νικητὴς τῆς ἀδαμάστου Ῥώμης, ὁ δαφνηστεφὴς ἡττημένος τῆς Ζάμας δὲν εἶναι ὀλιγώτερον ἀξιοθαύμαστος ἀγωνιζόμενος ὑπὲρ τῆς ἀκεραιότητος τῆς πατρίδος καὶ

τῆς γοητείας τῆς φυλῆς του. Τοὺς τρεῖς τούτους κατακτητὰς δὲν ὁδηγοῦσι πάθη πλεονεξίας ἀλλ' ἰδεώδη ἀριδήλως σεβαστά. Ἡ ἀνθρωπότης ὑπὸ τὰ γιγαντώδη αὐτῶν ἔργα καθαίρεται καὶ ἐπιρρώννυται, ἐνισχύεται καὶ ὑψοῦται καὶ κατακτᾷ ὁλονὲν νέον ἔδαφος ἐν τῷ χώρῳ τῶν κλίσεων αὐτῆς.

Ἀλλὰ πολλῷ περισσότερον θαυμάζομεν ἀπὸ ἀπολύτου φιλοσοφικῆς ἀπόψεως τοὺς ἄνδρας, ὧν ἡ δρᾶσις ὑπῆρξεν ἡ ἠθικὴ καὶ πνευματικὴ τῆς ἀνθρωπότητος βελτίωσις. Οἱ ἱεροφάνται τῆς ἐπιστήμης, ἀθάνατοι νεκροὶ κρειττόνων ἡμερῶν ἀνοίξαντες τὰς πύλας τῆς ἀπεράντου πινακοθήκης ἐν ᾗ σταδιοδρομεῖ τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα ἔχουσι τίτλους ἀπαραγνωρίστους ἐπὶ τῆς εὐγνωμοσύνης της ἀνθρωπότητος. Ὁ Σωκράτης, ὁ Πλάτων, ὁ Ἀριστοτέλης, ὁ Λούθηρος, ὁ Κάντιος, ὁ Τολστόης καὶ πλεῖστοι ἄλλοι τετιμημένοι ἀριστεῖς τοῦ πνεύματος, ἀστέρες ἀκτινοβόλοι κατὰ τὴν σκοτεινὴν καὶ θυελλώδη πορείαν τοῦ ἀνθρώπου εἶναι οἱ ἀνδριάντες ἐνώπιον τῶν ὁποίων γονυπετοῦσα ἡ σκεπτομένη ἀνθρωπότης θέλει ἀνοίξει εὐσταθῆς τὴν θύραν της ἀναγεννήσεώς της.

ΑΛΕΞ. ΚΟΛΥΦΕΤΗΣ δ. φ.
Πέργαμος

ΣΤΑ ΞΕΝΑ

Θρνῶ μονάχη μου στὰ ξένα,
Καὶ τραγουδῶ τὴν ἐρημιά μου,
Καὶ τραγουδῶ τὴ μοναξιά μου,
Καὶ τραγουδῶ καὶ τραγουδῶ. . . .
Γυρνῶ μονάχη μου στὰ ξένα
Κι' ὅλα μοῦ φαίνονται θλιμμένα,
Ὅλα εἶνε ἄχαρα ἐδῶ,
Καὶ τραγουδῶ. . . καὶ τραγουδῶ. . . .

Καὶ εἶνε τὰ τραγούδια μου φαρμάκι. . .
Χολὴ καὶ δάκρυα ποτισμένα
Καὶ βγαίνουν ὅλα ἕνα ἕνα,
ἀνώφελα. . . δίχως σκοπό. . . .
Πικρὰ τραγούδια μου, συντρόφοι
τῆς ξενητιᾶς, τῆς ἐρημιᾶς μου,
Πικρὰ τραγούδια τῆς καρδιᾶς μου
Ἐσὰς μονάχα ἀγαπῶ.

ΜΑΡΙΚΑ ΚΑΡΑΚΑΣΗ
(Πίπιζα)

Ἓν λυπηρὸν διάλειμμα

ΠΩΣ ΘΑ ΓΕΙΝΩ ΡΗΤΩΡ;

Στὸν ἀνεψιόν μου Χρῆστον Στιγάντε

Εἰμπορῶ λοιπὸν νὰ γίνω ρήτωρ;
—Πρῶτα-πρῶτα εἰπέ μου τί ἐννοεῖς μὲ τὴν λέξιν ρήτωρ;
—Νὰ ὁμιλῶ ὡραῖα. Νὰ ἔχω εὐγλωττίαν ποὺ ἡ γλῶσσά μου νὰ μὴ σταματᾷ ὅταν ὁμιλῇ καὶ νὰ εἰμπορῶ νὰ συγκινῶ τοὺς ἀκροατάς μου, νὰ τοὺς ἐνθουσιάζω στὰ κλάμματα καὶ στὰ γέλοια. Ὠνειρεύθηκα νὰ ἀναβαίνω στὸ βῆμα καὶ νὰ ὑψώνωμαι εἰς ὑψηλὰς σφαίρας γεμάτας ἀπὸ ποίησιν, ἀπὸ φιλοσοφίαν καὶ ἀπὸ αἴσθημα. Νὰ συγκρατῶ ὅλων τὰς ψυχάς, τὸν νοῦν καὶ τὰ μάτια ἀπὸ τὸ εὔγλωττον στόμα μου. Εἰμπορῶ λοιπὸν νὰ γίνω ρήτωρ;
— Μὰ σὺ δὲν ζητεῖς νὰ γίνῃς ρήτωρ. Αὐτὸ δὲν εἶνε ρητορική.
— Ἀλλὰ τί ζητῶ;
— Ζητεῖς λογοδιάρροιαν, ποίησιν, φιλοσοφίαν καὶ ὅ,τι ἄλλο ποὺ σὲ πλανᾷ ἡ φαντασία.
— Καὶ τί λοιπὸν εἶνε ἡ ρητορική;
— Ρητορικὴ εἶνε ἡ πειθώ. Πείθεις τὸν ἄλλον; εἶσαι ρήτωρ. Δὲν τὸν πείθεις; Πιθανὸν νὰ εἶσαι εὔγλωττος, πιθανὸν νὰ μὴ ἦσαι φλύαρος, ἀλλὰ ρήτωρ ποτέ! Εἷς ἕνα μόνον πρᾶγμα θὰ ὁμοιάζῃς τὸν ρήτορα.
— Εἷς τί;
— Εἷς τὸ θράσος.
— Δηλαδή;
— Εἷς τὸ νὰ ἔχῃ ὁ χαρακτήρ σου τὴν δύναμιν νὰ συνταυτίζεται μὲ τὸ θέμα σου καὶ κατὰ βάθος νὰ πιστεύῃς εἰς ὅ,τι σκέπτεσαι περὶ αὐτοῦ. Διότι ἂν ὁ ἴδιος δὲν πιστεύῃς βαθειὰ εἰς ὅ,τι λέγεις θὰ ἦνε ἀδύνατον νὰ πιστεύσουν ἄλλοι. Πῶς θὰ μεταδώσῃς, ὅ,τι δὲν ἔχεις; Ἂν εἶσαι δειλὸς νὰ ἐξωτερικεύῃς τὰς ἰδέας σου, ἂν διστάζῃς μήπως ἀπατᾶσαι καὶ ἂν ἦσαι ἀδιάφορος εἴτε ὑπερήφανος ὥστε νὰ συνδεθῇς καὶ νὰ εἰσχωρήσῃς εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀκροατῶν σου, δὲν ἔχεις τότε θράσος καὶ δὲν εἶσαι τίποτε. Ὅλα τὰ κέντρα τοῦ λόγου στὸν ἐγκέφαλόν σου μόλις ἀναβῇς τὸ βῆμα θὰ σταματήσουν.
— Λοιπὸν πρέπει νὰ ἔχω θράσος. Ἄλλο;
— Καὶ ὀλίγον πρέπει νὰ εἶσαι γεννημένος ρήτωρ.
— Δηλαδὴ νὰ ὁμιλῶ ὡραῖα; Νὰ ἔχω γλῶσσαν ρήτορος;

— Ὄχι! Νὰ ἔχῃς ἐγκέφαλον ρήτορος.

— Δηλαδή;

= Αὐτὸ τὸ δηλαδὴ ἔχει μακρὰν οὐρὰν διὰ νὰ ἐξηγηθῇ. Γνωρίζεις ὅτι κάθε μία σκέψις, κάθε, φαντασία, κάθε ἀρίθμησις, κάθε γραφή, κάθε ὁμιλία καὶ ἐν γένει κάθε ἐγκεφαλικὴ ἐργασία ἔχει ἰδιαίτερον ἐγκεφαλικὸν κέντρον. Πάρε λοιπὸν τὸ ἐγκεφαλικὸν κέντρον τῆς ὁμιλίας καὶ θὰ ἰδῇς ὅτι εἶνε διηρημένον εἰς αἰσθητικὸν καὶ εἰς κινητικόν. Ἕνας ρήτωρ δηλαδὴ ὁμιλῶν βλέπει τὰς εἰκόνας καὶ τὰς λέξεις ποῦ λαλεῖ, εἶνε sensoriel visuel, καὶ ἕνας ἄλλος τὰς ἀκούει, εἶνε sensoriel auditif. Οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ ὁμιλοῦν μὲ εἰκόνας ἀκουστικὰς καὶ ὀπτικὰς ποῦ κάποιος ἐσωτερικὸς δαίμων τὰς ὑπαγορεύει ἢ τὰς γράφει. Εἰς ἄλλους ὅμως ρήτορας εἶνε ἀνεπτυγμένον ὄχι τὸ αἰσθητικὸν κέντρον, ἀλλὰ τὸ κινητικόν. Κάθε των σκέψις κινεῖ τοὺς ἐκφραστικούς μῦς ἔστω καὶ μὴ κινουμένους. Ἐνόσω συλλαμβάνουν εἰκόνας καὶ ἰδέας κτυποῦν τοὺς ἐκφραστικοὺς μῦς χωρὶς αὐτοὶ νὰ κινοῦνται, ὅπως ἕνας μουσικὸς θὰ ἔπαιζε τὰ πλῆκτρα ἑνὸς κλειδοκυμβάλου ποῦ εἶνε βουβό. Εἶνε moteur d' articulation. Ἀπὸ τοὺς κινητικοὺς αὐτοὺς ρήτορας οἱ περισσότεροι εἶνε γραφικοὶ moteurs graphiques δηλαδὴ σκέπτονται ἰδέας καὶ εἰκόνας μόνον ὅταν γράφουν. Αἱ ἰδέαι νομίζεις ποῦ καταβαίνουν στὴν ἄκραν τῆς πέννας των.

— Ὁ τελευταῖος λοιπὸν θὰ ἦνε γεννημένος ρήτωρ!

— Δὲν τὸν ηὗρες! Ὁ ἀληθινὸς ρήτωρ πρέπει νὰ ἦνε γεννημένος κινητικὸς ἀλλ' ὄχι καὶ γραφικός.

— Πῶς! οἱ ρήτορες δὲν γράφουν καὶ δὲν ὁμιλοῦν ἀπὸ τετράδιον;

— Ναί. Ἀλλὰ δι' αὐτὸ δὲν εἶνε πρώτης τάξεως ρήτορες. Καὶ διὰ νὰ τὸ ἐννοήσῃς μὴ λησμόνει ὅτι ρήτωρ εἶνε ἐκεῖνος ποῦ πείθει τοὺς ἄλλους. Ὅσον λοιπὸν ὁ γραμμένος λόγος καὶ ἂν ἔχῃ ἀκρίβειαν, γλαφυρότητα καὶ σταθερὰν μορφὴν εἰμπορεῖ νὰ ἀρέσῃ εἰς τοὺς ἀκροατάς, ἀλλ' ὄχι καὶ νὰ τοὺς πείσῃ. Ὁ ἀληθινὸς λοιπὸν ρήτωρ πρέπει νὰ μὴ ἔχῃ γραμμένον τὸν λόγον του. Πρέπει νὰ ἔχῃ προμελέτην λογοκινητικὴν préméditation verbomotrice ὅσον τὸ δυνατὸν βαθειὰ καὶ δυνατήν. Πρέπει κάθε ἰδέα νὰ ἔχῃ καλῶς σχεδιασθῇ, αἱ εἰκόνες νὰ ὁρισθοῦν, ὁ συνειρμὸς τῶν ἰδεῶν νὰ συγκρατηθῇ σφικτὰ καὶ τίποτε νὰ μὴ μείνῃ ἀμελέτητον, ἀσυνάρτητον καὶ φευγαλέον. Ἁπλαῖ σημειώσεις μόνον θὰ πέρνωνται διὰ νὰ συγκρατῆται τὸ θέμα καὶ τίποτε παραπάνω. Κάθε ἄλλο ρητορικὸν στολίδι προδιαγραμμένον παραπλανᾶ τὴν ρητορικὴν ἰδέαν, ἐνῷ κάθε λέξις, κάθε φράσις καὶ κάθε εἰκὼν πρέπει νὰ εἶνε συγχρόνου ἐποχῆς. Ἡ σαφήνεια εἶνε τὸ ἀληθινὸν μέσον. Αἱ σπάνιαι καὶ αἱ βαθεῖαι λέξεις ἀνήκουν στοὺς ποιητὰς καὶ στοὺς φιλοσόφους. Εἶνε ὕβρις δι' ἕνα ρήτορα νὰ ὀνομάζεται βαθύς. Ἐννοεῖς τί καλλιλογίαν χρειάζεται ὁ ρήτωρ;

— Ἐννοῶ, ἀλλὰ καὶ δὲν συμφωνῶ εἰς ὅλα. Μιὰ ὡραία φράσις, μιὰ μεγαλοπρεπὴς εἰκών, ἕνα ὕφος κανονικὸν καὶ μιὰ μουσικὴ ἁρμονία πῶς δὲν εἶνε μεγάλαι ἀρεταὶ εἰς ἕνα ρήτορα;

—Δὲν λέγω ὅτι δὲν εἶνε. Ἀλλ' αὐτὰ θὰ ἔρχωνται φυσικὰ εἰς τὸ στόμα τοῦ ρήτορος ποῦ εἶνε κινητικὸς verbomoteur ὅταν ὁ νοῦς του ἐξήρθη καὶ ἔπλασε τὴν ἰδέαν τὴν εἰκόνα. Θὰ εἶνε ὅμως ψεύτικα στολίδια ὅταν κατέγινε νὰ τὰ εὕρῃ καὶ νὰ τὰ εἰπῇ. Ὅταν ὁ ρήτωρ εἰσδύσῃ εἰς τὴν ψυχὴν τῶν ἀκροατῶν του, ὅταν οἰκειοποιηθῇ τὰς ἰδέας καὶ τὰ αἰσθήματά του, ὅταν ἡ ψυχή του συγκοινωνῇ μὲ τὴν ψυχὴν τοῦ πλήθους καὶ παθαίνεται καὶ ἀνάπτῃ, τότε συγκεντρόνῃ μέσα του δύναμιν ἀληθινὴν ἀκαταγώνιστον. Τὸ πλῆθος γαλβανίζεται καὶ καταντᾶ τυφλόν. Σύρεται ἀπὸ τὴν μύτην στὸν θρίαμβον ἢ στὸ κακούργημα. Γίνεται ὁ ρήτωρ τότε τὸ ἀντικείμενον τῆς λατρείας, ὁ ἀρχηγὸς τοῦ πλήθους. Μόλις ἀναβαίνῃ τὸ βῆμα τὰ μάτια τοῦ ἀκροατηρίου διακρίνουν φωτοστέφανον ὁλόγηρα στὸ πρόσωπόν του. Στάσις, μορφασμοί, χειρονομία, ἔκφρασις ὅλα εἶνε ἀτμόσφαιρα συμπαθείας ποῦ τὸν περιβάλλει. Καὶ ὅταν ἀνοίξῃ τὸ στόμα τότε ἡ ὑποβολὴ καὶ ὁ ὑπνωτισμὸς στερεόνουν τοῦ πλήθους τὴν ἐμπιστοσύνην. Καταλαμβάνεις λοιπὸν διατί, ὅπως στὴν ἀρχὴν μὲ ἠρώτησες κάθε εὔγλωττος δὲν εἶνε καὶ ρήτωρ.

—Καταλαμβάνω, ἀλλὰ καὶ μὲ μερικὰς ἀντιρρήσεις.

—Παραδείγματος χάριν ποίας;

—Εἶπατε ὅτι τὸ πλῆθος σύρεται ἀπὸ τὴν μύτην καὶ ὅτι καταντᾶ τυφλόν. Αὐτὸ γίνεται βέβαια, ἀλλ' ὄχι εἰς κάθε πλῆθος. Τὸ ἐκλεκτὸν ἀκροατήριον ἔχει μόρφωσιν, ἔχει νοῦν καὶ δὲν σύρεται ἔτσι εὔκολα.

—Ἀπατᾶσαι. Αὐταὶ αἱ λέξεις νοθμον, ἐκλεκτὸν καὶ ἀνεπτυγμένον ποῦ τιτλοφοροῦν ἐνίοτε τὰ πλήθη εἶνε κολακεῖαι. Αὐταὶ δὲν ἀνήκουν εἰς τὴν δύναμιν καὶ εἰς τὸ βάθος, ἀλλ' ἀνήκουν εἰς τὸ εἶδος καὶ εἰς τὸ πλάτος. Κάθε πλῆθος εἶνε ἁπλοϊκὸν καὶ ἔχει δύναμιν διανοητικὴν πάντοτε χαμηλήν. Πρέπει νὰ εἰξεύρῃς ὅτι ἡ λογικὴ τοῦ ἀτόμου διαφέρει ἀπὸ τὴν λογικὴν τοῦ πλήθους. Ὅ,τι δηλαδὴ σκέπτεται ὁ καθένας ἰδιαιτέρως δὲν σκέπτεται τὸ ἴδιον ὅταν συνενωθῇ μὲ ὁμοίους του. Τοῦτο εἶνε μία ψυχολογικὴ ἀλήθεια. Οἱ ἀρχαῖοι ρωμαῖοι ἔλεγαν: «Κάθε γερουσιαστὴς εἶνε ἔκτακτος ἄνθρωπος ἀλλ' ὅλη ἡ Γερουσία εἶνε ἕνα κακὸν ζῷον». Διότι ὅταν τὰ ἄτομα μαζευθοῦν εἰς ἕνα πλῆθος τότε μορφόνεται ἀπὸ αὐτὰ νέα ψυχή, ἡ ψυχὴ τοῦ πλήθους, ποῦ εἶνε κατὰ τοὺς φιλοσόφους ὅλους πολὺ κατωτέρα τῆς φυσιολογικῆς ψυχῆς τοῦ ἀτόμου καὶ ὡς διάνοια καὶ ὡς ἠθική. Μάζεψε, λέγει ὁ Max Norau, ὅλα τὰ μεγάλα πνεύματα τὸν Γκαῖτε, τὸν Κάντιων, τὸν Χάλμχοτ, τὸν Σαῖξπερ, τὸν Νεύτωνα καὶ πολλοὺς ἄλλους εἰς ἕνα συνέδριον. Νομίζεις ὅτι θὰ κάμῃς τίποτε; Κάθε ἄλλο. Ἕκαστος ἀπὸ αὐτοὺς ὡς ἄτομον τείνει νὰ ἐξιδανικευθῇ, ἀλλ' ὡς μονὰς ἀπὸ τὸ πλῆθος τείνει νὰ ὁμοιάσῃ ὅλα τὰ πλήθη ποῦ ἔχει κοινὴν καταγωγήν. Θὰ τείνει εἰς τὸ ζῶον.

— Καὶ ἐὰν ἐγὼ τοὺς ἀποκαλύψω νέας ἀληθείας καὶ ἀγνώστους ἰδέας;

— Τότε θὰ σὲ πετροβολήσουν.

— Διατί;

— Διότι αἱ ἰδέαι σου δὲν θὰ ἦνε σύγχρονοι καὶ τὸ ἀκροατήριόν σου δὲν θὰ ἦνε ὥριμον διὰ νὰ σ' ἀκούσῃ. Διὰ νὰ σὲ ἀκούσῃ πρέπει νὰ ψυχολογήσῃς πρῶτα καὶ κατόπιν νὰ δεχθῇς τὰ αἰσθήματα, τὰ ἔνστικτα, τὰς κλίσεις καὶ τὰς πλάνας τοῦ πλήθους τὰς ὁποίας νὰ τροποποιήσῃς χωρὶς νὰ φανῇς εἰς αὐτὸ ξένος. Ἂν δὲ μιλήσῃς παρὰ τὰς πεποιθήσεις του καὶ παρὰ τὰς προλήψεις του θὰ πετροβοληθῇς.

— Καὶ τότε πῶς μεταδίδονται αἱ νέαι ἰδέαι καὶ αἱ νέαι πεποιθήσεις;

— Σιγὰ σιγὰ καὶ μὲ τὴν ὑποβολήν. Ἐνόσω ἀναγινώσκονται εἰς τὰ Περίεργα τῶν ἐφημερίδων καὶ ἀστειολογοῦνται εἰς τὰς ὁμιλίας μας ὡς θαύματα, ἐνόσω γίνεται τοῦτο ὡριμάζουν. Κατόπιν ἔρχεται ὁ ρήτωρ καὶ τὰς ἐπιβάλλει.

— Ὥστε δὲν εἶμπορῶ νὰ γίνω ρήτωρ;

— Κατὰ τὰ φαινόμενα ποτέ!

Κωνσταντινούπολις

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ
Ἰατρὸς

Ἀπροσδόκητα

—Ὁ γιατρὸς μοῦ εἶπε νὰ πίνω λίγο κρασὶ νὰ δυναμώσω. Τοῦ διαόλου τὸ κορόϊδο! Ἐγὼ πίνω ἕνα σωρὸ καὶ δὲν μπορῶ νὰ στυλωθῶ στὰ πόδια μου!..

Σάντα Κρότσε

ΡΩΜΑΪΚΑΙ ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ

ΣΑΝΤΑ ΚΡΟΤΣΕ

Οἱ χρόνοι κατὰ τοὺς ὁποίους ἡ μήτηρ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου ἀνεῦρε τὸν σταυρὸν τοῦ Σωτῆρος εἶνε τόσον σκοτεινοὶ καὶ ἡ ἱστορία τόσον ὁμοιάζει μὲ μῦθον, ὥστε δύσκολος καταντᾷ ἡ ἀφήγησις τῶν γεγονότων ἅτινα μὲ τοὺς χρόνους τούτους συνδέονται.

Δὲν κυριαρχεῖ τίποτε ἄλλο εἰμὴ ξηρὰ ἡ παράδοσις—ἀπέραντος καὶ γοητευτικὴ βεβαίως—ἀλλ' ἡ ὁποία ὅμως ἔχει ἀναμφιβόλως στολισθῇ μὲ πλουσίαν φαντασίαν.

Μὲ παρομοίαν ποίησιν λοιπὸν ἔχει στολισθῇ καὶ ἡ ἐν Ρώμῃ διαμονὴ τῆς Ἁγίας Ἑλένης. Οὐχ ἧττον θὰ προσπαθήσω ν' ἀφηγηθῶ τὴν παράδοσιν αὐτήν.

Παρὰ τὴν Porta Maggiore ὑπάρχει ἀρχαῖος ναὸς «ὁ Σταυρὸς τῆς Ἱερουσαλήμ. Santa Croce in Gerusaleme, μία τῶν ἀρχαίων ἑπτὰ ἐκκλησιῶν τῆς Ρώμης, κτισθεῖσα ἐπὶ τῶν ἐρειπίων ἴσως ἀρχαίου Ρωμαϊκοῦ δικαστηρίου.

Ἡ παράδοσις λοιπὸν ἀφηγεῖται ὅτι τὸν ναὸν αὐτὸν ἀνήγειρεν ἡ Ἁγία Ἑλένη. Εἰς τὸν ναὸν αὐτὸν κατεσκεύασεν ἓν παρεκκλήσιον, εἰς τὸ ὁποῖον ἐφύλαξε τιμῆμα τοῦ Σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ,

τὸν ὁποῖον, κατ' ἄλλην πάλιν παράδοσιν, ἀνεῦρεν αὕτη εἰς Ἱερουσαλήμ.

Καὶ ἀφηγεῖται ἡ παράδοσις ὅτι μέρος τοῦ Σταυροῦ ἔδωσεν ἡ Ἑλένη εἰς τὸν Πατριάρχην Ἱεροσολύμων, τὸ δὲ λοιπὸν μετέφερεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὁπόθεν ἐπεβιβάσθη διὰ Ρώμην συναποκομίζουσα τὸ τίμιον καὶ ὑπέρογον τοῦτο λείψανον.

Ὁ υἱός της Κωνσταντῖνος ἔλαβεν ὡς δῶρον τὰ καρφία μὲ τὰ ὁποῖα ἀνήρτησαν ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ τὸν Χριστὸν καὶ τὰ ὁποῖα ὁ Χριστιανὸς Αὐτοκράτωρ δὲν ἐχρησιμοποίησεν εἰς πολὺ τιμητικὸν προορισμόν. Διότι τὸ μὲν ἓν ἐκαρφωσεν εἰς τὴν περικεφαλαίαν του ὡς φυλακτόν, τὸ ἄλλο μετέβαλεν εἰς χαλινὸν τοῦ ἵππου του καὶ τὸ τρίτον ἐγάθη ῥιφθὲν εἰς τὴν θάλασσαν, ὅπου βραδύτερον τὸ ἀνεῦρον οἱ Ἐνετοί.

Ἡ τελευταία αὕτη παράδοσις εἶνε ἀρκετὰ εὐφάνταστος καὶ ποιητικὴ—καίτοι ἥκιστα ὁμοιαλήθης—θέλουσα νὰ συμβολίσῃ ὅτι ἡ Ἐνετία εἶνε ὁ κληρονόμος τοῦ Βυζαντίου.

* * *

Ἀλλ' ἐννοεῖται διαρκῶς πλανώμεθα εἰς τὸ χάος τῶν παραδόσεων μὴ στηριζομένων ἐπὶ οὐδεμιᾶς ἱστορικῆς βάσεως.

Οἱ καθολικοὶ κληρικοὶ ἐπρόσθεσαν εἰς τὴν παράδοσιν... καὶ ἓν ἄλλο ἀκόμη καρφί, βεβαιοῦντες τοιουτοτρόπως, ὅτι μὲ τέσσαρα καρφιὰ ἐσταυρώθη ὁ Χριστός. Καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον εὗρον τὸ μέσον νὰ ἐπιδεικνύουν μέχρι σήμερον εἰς τὴν «Σάντα Κρότσε» καὶ τὸ τέταρτον αὐτὸ καρφί.

Ἂς σεβασθῶμεν τὰς θρησκευτικὰς προλήψεις καὶ ἀφοῦ ἀποκαλυφθῶμεν πρὸ τοῦ τετάρτου τούτου καρφίου, τὸ ὁποῖον ἐφαμπρικάρισεν ἡ μεσαιωνικὴ πονηρία τῶν καθολικῶν καλογήρων, ἂς συνεχίσωμεν τὴν ἀφήγησίν μας, ἐπὶ ἱστορικωτέρων καὶ ἀληθεστέρων τώρα ὅπως δήποτε βάσεων.

Ἡ Ἁγία Ἑλένη λοιπὸν εἰς μίαν ἐρημικὴν συνοικίαν τῆς Ρώμης ἔκτισε τὸν ναὸν αὐτόν, ὁ ὁποῖος προώριστο νὰ φυλάξῃ ἓν τμῆμα τοῦ ὑπερόχου ἐκείνου ξύλου τὸ ὁποῖον ἐγένετο σύμβολον τῆς ἀνορθώσεως τῆς ἀνθρωπότητος.

Κατὰ τοὺς πρώτους ἀπὸ τῆς κτίσεώς του χρόνους ὁ ναὸς οὗτος ὠνομάζετο «Μητρόπολις τῆς Ἑλένης» ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι κατὰ τὴν Παπικὴν Σύνοδον τοῦ Σίξτου Γ'. συνελθοῦσαν ἐν τῷ ναῷ τούτῳ κατὰ τὸ 443 μ. Χ. ἀναφέρεται ὁ ναὸς οὗτος ὑπὸ τὸ ἀνωτέρω ὄνομα.

Ὁ Ραϋμόνδος Vessozi γράψας τὴν ἱστορίαν τοῦ ναοῦ τούτου λέγει ὅτι ἐδόθη αὐτῷ τὸ ὄνομα τῆς Ἱερουσαλήμ, διότι πλὴν τοῦ ξύλου τοῦ Σταυροῦ ἡ Ἁγία Ἑλένη εἶχε μεταφέρῃ ἐξ Ἱερουσαλὴμ καὶ ἀκριβῶς ἀπὸ τὸν Γολγοθᾶν ἀρκετὴν ποσότητα χώματος. Ἀλλ' ἐννοεῖται ἡ μονογραφία αὐτὴ τοῦ Vessozi οὐδὲν ἄλλο εἶνε εἰμὴ ὁρμαθὸς παραδόσεων ἐπὶ οὐδεμιᾶς ἀληθοῦς ἱστορικῆς βάσεως στηριζόμενος.

Ὁ σήμερον σωζόμενος ναὸς τῆς Σάντα Κρότσε ἔχει ὑποστῇ πλείστας μεταβολὰς καὶ ἀλλοιώσεις, εἰς τρόπον ὥστε πολὺ ὀλί-

Ἡ σαρκοφάγος τῆς Ἁγίας Ἑλένης (Βατικανὸν—Ρώμη.)

γον νὰ διατηρῇ ἀπὸ τὸν ναὸν ἐκεῖνον τὸν ὁποῖον ἀνήγειρεν ἡ Ἁγία Ἑλένη.

Κατὰ τὸ 1144 ἐπιδιωρθώθη ὑπὸ τοῦ Πάπα Λουκᾶ Β'. διότι ἡ στήλη κατέρρευσεν. Κατὰ τὸ 1743 ἀνεκαινίσθη τελείως.

* * *

Τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ ναοῦ στηρίζεται ἐπὶ ὀκτὼ στύλων. Ἐπὶ τοῦ κεντρικοῦ βωμοῦ εὑρίσκεται ὑδρία ἀπὸ πολύτιμον βασάλτην λίθον περιέχουσα τὰ λείψανα τοῦ Ἁγίου Ἀναστασίου. Ἡ δὲ ἁψὶς ἔχει ὑδατογραφίας τοῦ Pinturiccio

Μία παλαιὰ κλίμαξ ὁδηγεῖ κάτω ἀπὸ τὸν ναὸν εἰς τὸ ὑπόγειον παρεκκλήσιον τῆς Ἁγίας Ἑλένης, εἰς τὸ ὁποῖον κατὰ παράδοξον ἀρχαιοτάτην παπικὴν διαταγὴν δὲν ἐπιτρέπεται ἡ εἴσοδος εἰς τας γυναῖκας εἰμὴ ἅπαξ τοῦ ἔτους τὴν 20 Μαρτίου.

Ἀνάγλυφα καὶ εἰκόνες στολίζουν τὸ παρεκκλήσιον αὐτό, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τὸ ἄγαλμα τῆς Ἁγίας Ἑλένης.

Τὸ ἄγαλμα αὐτὸ—ὢ εἰρωνεία τῶν εἰδώλων!—οὐδὲν ἄλλο εἶνε εἰμὴ πιστὸν ἀντίγραφον τοῦ τῆς Ἥρας τοῦ σωζομένου εἰς τὴν Στρογγυλὴν λεγομένην αἴθουσαν τοῦ Βατικανοῦ μουσείου, μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι ἀντὶ τοῦ σκήπτρου τῆς Ἥρας ἡ Ἁγία Ἑλένη κρατεῖ σταυρὸν εἰς τὴν δεξιὰν καὶ τὰ καρφιὰ τοῦ σταυροῦ εἰς τὴν ἀριστεράν.

Ἡ Ἁγία Ἑλένη ἀπέθνησκε τέλος κατὰ τὸ 327 μ. Χ. ἐν Ρώμῃ. Ὁ υἱός της Κωνσταντῖνος ὁ Μέγας ἔκτισεν εἰς ἀπόστασιν τριῶν χιλιομέτρων ἀπὸ τῆς Ρώμης, ἔξωθεν τῆς Πραινεστίνης Πύλης (τῆς σημερινῆς Porta Maggiore) ἓν στρογγύλον παρεκκλήσιον, τὰ ἐρείπια τοῦ ὁποίου σώζονται μέχρι σήμερον.

Ἐκεῖ εἰς σαρκοφάγον ἐκ πολυτίμου πορφυρίτου λίθου ἐνεκλείσθη ὁ νεκρὸς τῆς μεγάλης τοῦ Χριστιανισμοῦ προστάτιδος καὶ ἔμεινε μέχρι τοῦ 1153 ὅτε ὁ Πάπας Ἀναστάσιος Δ΄. μετέφερε τὴν σαρκοφάγον ταύτην εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Λατερανοῦ, ὅπως ἐν αὐτῇ—οἵα ἠλιθία μεγαλομανία!—τοποθετήσωσι τὸν νεκρόν του μετὰ θάνατον.

Τέλος ὁ Πάπας Πίος ΣΤ΄. διέταξεν ὅπως τὴν μεταφέρωσιν εἰς τὸ Βατικανὸν ἀφοῦ ἐπὶ ἑξακόσια ἔτη ἐνέκλεισε τὰ ὀδοξα ὀστᾶ τοῦ πάπα Ἀναστασίου Δ΄. Καὶ ἀφοῦ τὴν ἐπιδιώρθωσε τὴν ἐτοποθέτησεν εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ Βατικανοῦ τὴν γνωστὴν ὑπὸ τὸ ὄνομα «Αἴθουσα τοῦ Ἑλληνικοῦ Σταυροῦ» ὅπου μέχρι σήμερον σώζεται.

Γύρω εἰς τὰς τέσσαρας πλευρὰς τῆς σαρκοφάγου ἐν ἀναγλύφῳ ἔχει χαραχθῇ ὁ περίφημος ναὸς τοῦ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου—ὅπερ δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἡ νίκη τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἐπάνω δὲ εὑρίσκονται αἱ προτομαὶ τοῦ Κωνσταντίνου καὶ τῆς μητρός του Ἑλένης.

Τί περίεργος σύμπτωσις! Εἰς μίαν ἄλλην γωνίαν τῆς αὐτῆς αἰθούσης τοῦ Βατικανοῦ ὑπάρχει τὸ ὑπέροχον ἄγαλμα τῆς Βατικανῆς Ἀφροδίτης. Καὶ ὁσάκις περνῶ ἀπὸ τὴν αἴθουσαν αὐτὴν—

καὶ αὐτὸ συμβαίνει συχνὰ—ἓν αἴσθημα διπλῆς γοητείας καὶ θαυμασμοῦ μὲ καταλαμβάνει. Καὶ γέρνω τὸ κεφάλι ταὐτοχρόνως πρὸ τῆς ὑπεροχου θεότητος τοῦ ἔρωτος—ἀριστουργήματος τῆς Ἑλληνικῆς τέχνης—καὶ πρὸ τῆς σαρκοφάγου ἡ ὁποία ἐνέκλειε μίαν φορὰν τὸ σῶμα μιᾶς ὑπεροχου γυναικὸς τῆς Ἁγίας Ἑλένης, ἥτις τοσοῦτον συνήργησεν εἰς τὴν ἐξάπλωσιν καὶ θεμελίωσιν τῆς ὑπεροχου θρησκείας τῆς ἀγάπης καὶ τοῦ ἐλέους.

Ρώμη 1911 Μάρτιος

ΚΩΝΣΤ. Κ. ΚΑΙΡΟΦΥΛΑΣ

ΕΞΑΣΤΙΧΑ

ΨΥΧΗΣ ΑΝΑΓΛΥΦΑ

Ὦ! τῆς ψυχῆς μου ὁράματα, στὸ στίχο σκλαβωμένα
—ὡσὰν εἰκόνα νοερὴ ἀνύπαρχτου ζωγράφου—
μὲ τῆς Ἰδέας τ' ἀμάραντα λουλούδια στολισμένα,
μοιάζετε σὰν ἀνάγλυφα στὴν πλάκα ἀρχαίου τάφου.
Κόσμε, ἀπὸ μὲ μὴν καρτερεῖς ἔργα ἀτ' αὐτὰ ποῦ θέλεις
ζωγράφος τῆς Ἰδέας ἐγώ, τοῦ στίχου Πραξιτέλης.

ΤΟ ΜΕΘΥΣΙ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ

—Ἀγάπη ἐσύ, βασίλισσα, γιόμισε τὸ ποτῆρι.....
Φτάνουν οἱ θρῆνοι, οἱ ὀδυρμοί, οἱ σκέψεις καὶ οἱ φροντίδες
Μέσα στοῦ τάφου τὴ σιγὴν ἡ νιότη μου πρὶν γείρῃ
καὶ σὰν τὴν σκόνη πρὶν χαθοῦν οἱ πόθοι μου κ' οἱ ἐλπίδες,
μὲς τὸ γλυκὸ φαρμάκι σου ποῦ εὐφραίνει με ἂς μεθύσω,
τῆς ζωῆς τὸ πρόστυχο πανὶ στὴν ἡδονὴ ἂς ξεσχίσω.

DOLORIS COGITATIO

Δὲν κράζω πλιὰ στὴν Ἡδονή:—Βασίλισσά μου κέρνα.—
Ἀπ' τὴν Ἀγάπη φεύγω κι' ἀτ' τὸ μῖσος μακραίνω,
δὲν μπαίνω μὲς τὴν ἐκκλησιά, δὲν μπαίνω στὴν ταβέρνα,
καὶ τὸ ποτῆρι ποῦ κρατῶ νὰ μοῦ πάρουν προσμένω.
Τὸ χθὲς νὰ σβύσω δὲν μπορῶ, τὸ αὔριο νὰ ἐμποδίσω.
φτωχὴ ζωή μου, ἀπ' τοῦ Καιροῦ τὸ χάος γύρνα ὀπίσω.

«ΣΚΙΑΣ ΟΝΑΡ...»

Τί σκέφτεσαι τὸ σήμερα; Στὸ αὔριο τί τρέχεις;
Ἴσκιοι τριγύρω ἁπλώνουνται, ἕνας ἴσκιος κ' ἐσύ.
Σὲ ἁγίους καὶ σὲ φιλοσόφους ὑπόληψη μὴν ἔχῃς,
ἐκεῖνοι ποῦ ἐπροφήτευσαν στάχτη ἔγιναν στὴ γῆ,
κ' ἐκεῖνοι ποῦ ἐσκεφτήκανε εἶναι μιὰ χοῦφτα χῶμα.
σιγὴ αἰώνια ἐσφράγισε τὸ πονηρό τους στόμα.

Ζάκυνθος Σεπτέμβριος 1907

ΜΑΡΙΝΟΣ ΣΙΓΟΥΡΟΣ

ΟΙ ΑΡΧΑΙΟΙ ΚΑΙ ΗΜΕΙΣ

[Μεταξὺ τῶν προθύμως συμβαλλόντων εἰς τὸν ἐπιτυχῆ καταρτισμὸν τοῦ ἐφετεινοῦ τόμου εὐτυχεῖς λογιζόμεθα καταλέγοντες τὸν διαπρεπῆ ἐπιστήμονα καὶ ἀκάματον τῶν γραμμάτων ἐργάτην κ. Π. Λωρεντζᾶτον, γυμνασιάρχην. Ὁ κ. Λωρεντζᾶτος, ὡς ἐκ τῆς κάτωθι δημοσιευομένης λαμπρᾶς πραγματείας του φαίνεται, ἦτο εἷς ἐκ τῶν πρώτων, οἵτινες ἐνεπνεύσθησαν τὴν ὡραίαν ἰδέαν τῆς μεταφράσεως τῶν ἀρχαίων συγγραφέων εἰς ἁπλουστέραν γλῶσσαν, ἰδέαν ἡ ὁποία εὐτυχῶς τόσον ταχέως ἐπραγματοποιήθη. Πρῶτος ὑποδείξας τὴν ἀνάγκην τῶν τοιούτων μεταφράσεων ὁ κ. Λωρεντζᾶτος εἶνε ἄξιος θερμῶν συγχαρητηρίων. Λυπούμεθα μόνον διότι ἡ ἐν λόγῳ πραγματεία του, σταλεῖσα ὑμῖν ἀπὸ τοῦ παρελθόντος ἵνα δημοσιευθῇ εἰς τὸν τόμον τοῦ 1911 καθυστέρησεν, τοῦθ' ὅπερ δὲν ἐπέτρεψεν ἡμῖν νὰ ἀναγγείλωμεν πρῶτοι ἀπὸ τῶν σελίδων τοῦ «Μικρασιατικοῦ» μίαν ὡραίαν του σκέψιν ταχέως πραγματοποιηθεῖσαν].

Μέγας καὶ πολὺς εἶναι ὁ θαυμασμὸς ἡμῶν τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν ἀρχαιότητα· θαυμάζομεν τὰ πολεμικὰ καὶ πολιτικὰ τῶν ἀρχαίων κατορθώματα καὶ ἐπαινοῦμεν τὸν βίον καθόλου καὶ τὸν πολιτισμὸν αὐτῶν. Ὁ πρὸς τοὺς ἀρχαίους θαυμασμὸς ἡμῶν οὗτος ἐκτείνεται καὶ ἐπὶ τοὺς ἐγγυτέρους ἡμῶν προγόνους, τοὺς Βυζαντινούς, τῶν ὁποίων τὰ γράμματα καὶ αἱ τέχναι, ὁ πολιτισμὸς καὶ ὁ βίος οὐχ ἧττον ἢ ὁ ἀρχαῖος πολιτισμὸς καὶ βίος ἐγκωμιάζονται. Ἐπειδὴ δὲ κυρίως σχεδὸν μόνα τὰ λογοτεχνικὰ προϊόντα ἱστορικοῦ τινος λαοῦ, οἱ ποιηταὶ καὶ οἱ συγγραφεῖς, εἶναι οἱ μεσῖται διὰ τῶν ὁποίων οἱ πολλοὶ λαμβάνουσι γνῶσιν τοῦ πολιτισμοῦ τοῦ λαοῦ τούτου, ἡ περὶ τοῦ παρελθόντος ἐμπειρία τῶν νεωτέρων ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς μεγαλυτέρας ἢ μικροτέρας γνωριμίας, τὴν ὁποίαν λογία μερὶς τοῦ Ἔθνους ἔχει μὲ τοὺς ποιητὰς καὶ τοὺς συγγραφεῖς. Παρ' ἡμῖν παρὰ τὸν Ὅμηρον καὶ τοὺς τραγικούς, τὸν Πίνδαρον καὶ τὸν Ἀνακρέοντα, τὸν Ἀριστοφάνη καὶ τὸν Μένανδρον, τὸν Πλάτωνα καὶ τὸν Δημοσθένη, τὸν Θουκιδίδην, τὸν Ξενοφῶντα, τὸν Πολύβιον, τὸν Πλούταρχον καὶ τὸν Λουκιανὸν ἐξ ἴσου τὸ πλεῖστον γνωστὰ εἶναι καὶ ἐπαινοῦνται καὶ θαυμάζονται καὶ τὰ ὀνόματα τοῦ Προκοπίου καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ρητόρων, τοῦ Ρωμανοῦ, τοῦ Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ καὶ τοῦ Φωτίου, τοῦ Ψελλοῦ καὶ τοῦ Ἀκομινάτου, τοῦ Δούκα καὶ τοῦ Φραντζῆ καὶ

τὸ Ἐθνικὸν δὲ τῶν Βυζαντινῶν ἔπος δὲν φαινόμεθα ἀγνοοῦντες. Παρὰ τοὺς ἀρχαίους ἐν τῇ ἐθνικῇ συνειδήσει τίθενται πάντοτε οἱ Βυζαντινοί οἱονεὶ ὡς συνεχίζοντες τὴν ἱστορίαν ἐκείνων, ἀμφότεροι δὲ θεωροῦνται κληροδόται βίου ἱστορικοῦ μακροτάτου ἐκτεινομένου μέχρι τῆς σήμερον, τὸν ὁποῖον ἐκλήθημεν νὰ συνεχίσωμεν ἡμεῖς οἱ σύγχρονοι, κληρονόμοι μακρᾶς γλωσσικῆς, ἱστορικῆς καὶ πολιτικῆς παραδόσεως. Τοῦτο εἶναι δόγμα τοῦ Ἔθνους. Τὴν διαφορὰν τῶν ἱστορικῶν περιόδων καὶ τῶν δύο πολιτισμῶν, τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ καὶ τοῦ Βυζαντινοῦ, καὶ τὸν χαρακτηρισμὸν αὐτῶν, τῆς γλώσσης τὴν διαφορὰν καὶ τοὺς χαρακτῆρας κατὰ τὴν ἀρχαίαν περίοδον καὶ κατὰ τὴν Βυζαντινήν, τὸ θρήσκευμα καὶ τὸν βίον εἶναι τῆς ἐπιστήμης ἔργον νὰ ἐρευνᾷ καὶ ἐξακριβώνῃ. Τὸ Ἔθνος πιστεύει εἰς τὴν ἑαυτοῦ ἑνότητα καὶ ἔχει συνείδησιν τῆς μακραίωνος συνεχοῦς ἱστορικῆς παραδόσεως.

Δὲν εἶναι λοιπὸν ἀναξία λόγου ἡ ὠφέλεια τὴν ὁποίαν ποριζόμεθα ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες κατὰ κύριον λόγον ἐκ τῆς γνωριμίας μὲ τοὺς ἀρχαίους καὶ μεταγενεστέρους ποιητὰς ἡμῶν καὶ συγγραφεῖς. Ἀλλὰ καὶ δι' ἄλλον λόγον ἡ γνωριμία αὕτη εἶναι ἀναγκαία καὶ ὠφέλιμος. Εἶναι γνωστὸν ὅτι τῶν συγχρόνων κοινωνιῶν ὁ πολιτισμὸς στηρίζεται ἐπὶ τοῦ πολιτισμοῦ τῶν δύο κλασσικῶν τῆς ἀρχαιότητος ἐθνῶν, τοῦ Ρωμαϊκοῦ δηλαδὴ καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ καὶ ὅτι ἀρτίας καὶ πλήρους παιδεύσεως τῆς νεότητος κύριον μέρος οὐ μόνον ἀλλὰ καὶ πρὸς κατανόησιν τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ ἀπαραίτητον ἐφόδιον ὁμολογεῖται ἡ γνῶσις τοῦ Ἑλληνικοῦ ἰδίᾳ πολιτισμοῦ καὶ ἡ σπουδὴ καὶ μελέτη τῶν Λατίνων (Σημ.) καὶ τῶν Ἑλλήνων ποιητῶν καὶ συγγραφέων, παρ' ὅλους δὲ τοὺς περὶ ἐξοβελισμοῦ ἐκ τῶν σχολείων τῶν δύο κλασσικῶν γλωσσῶν ἰδίᾳ δὲ τῆς Ἑλληνικῆς ὡς ὅλως ἀχρήστου καὶ περιττῆς ἀγῶνας, ἐξακολουθεῖ ὁ πεπολιτισμένος κόσμος νὰ διατηρῇ ἐν γυμνασίοις καὶ λυκείοις τὴν σπουδὴν τῶν Λατίνων καὶ Ἑλλήνων συγγραφέων. Ὅτε πρό τινων ἐτῶν ἐκινήθη τὸ ζήτημα τοῦ περιορισμοῦ ἢ καὶ τῆς διαγραφῆς ἐκ τοῦ προγράμματος τῶν γερ-

---

Σημ. Παραθέτομεν ὅσα περὶ τῆς Λατινικῆς λέγει ὁ Frang Skutsch ἐν τῇ Kultur der Legennart τοῦ Paul Hinneberg «Διὰ τῆς σπουδῆς τῆς Λατινικῆς δὲν ἀποκτῶμεν μόνον τὴν ἑτέραν τῶν κλειδῶν πρὸς κατανόησιν τῆς ἀρχαιότητος. Εἴδομεν ἤδη ὅτι ἡ σπουδὴ τῆς Λατινικῆς εἶναι μία τῶν κλειδῶν πρὸς κατανόησιν τῆς ἰδίας ἡμῶν γλώσσης. Ἀλλ' ἐπιτρέπεται πλέον τι νὰ εἴπωμεν· ἡ σπουδὴ τῆς Λατινικῆς εἶναι καὶ κλεὶς ἀπαραίτητος πρὸς κατανόησιν τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ ὄχι μόνον διότι οὗτος στηρίζεται ἐπὶ τοῦ ἀρχαίου, ἀλλὰ καὶ διότι πολλὰ τῶν ἐξοχωτέρων πνευμάτων τοῦ μέσου αἰῶνος καὶ τῶν νεωτέρων χρόνων εἰς τὰς ἐννοίας των ἔδωκαν λατινικὸν τύπον».

μανικῶν γυμνασίων τῆς σπουδῆς τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης οἱ κορυφαῖοι τῶν σοφῶν τῆς Γερμανίας ἐντόνως διεμαρτυρήθησαν καὶ παρέστησαν ὅτι διὰ τὴν ἠθοπλαστικὴν τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων δύναμιν δὲν πρέπει νὰ παύσῃ ἡ διδασκαλία αὐτῶν ἐν τοῖς σχολείοις. ὁ δὲ πολὺς Willamowitz καὶ ἄλλος μετέσχε τοῦ ὑπὲρ τῆς διατηρήσεως τῆς διδασκαλίας τῆς Ἑλληνικῆς ἀγῶνος καί, θέλων νὰ καταδείξῃ πόσοι καὶ ποῖοι θησαυροὶ περιέχονται εἰς τὰ συγγράμματα τῶν Ἑλλήνων, ὅτι δ' ὑπ' ἐκείνων οὐδεὶς κλάδος τοῦ ἐπιστητοῦ ἔμεινεν ἀνεξέταστος καὶ ὅτι καὶ πρὸς αὐτὰς ἔτι τὰς φυσικὰς καὶ τὰς πρακτικὰς ἐπιστήμας δὲν εἶναι ξένοι οἱ Ἕλληνες συγγραφεῖς, ἐξέδωκε χάριν τῆς νεολαίας τῆς πατρίδος του τὸ ἑλληνικὸν ἀναγνωσματάριον, ἐν ᾧ περιέλαβε ἀποσπάσματα Ἑλλήνων συγγραφέων ἀπὸ τοῦ στ'. π. Χ. μέχρι τοῦ δ'. μ. Χ. αἰῶνος. Ἂν λοιπὸν εἰς τοὺς ξένους, οἵτινες καὶ μεγάλους ποιητὰς καὶ συγγραφεῖς καὶ αὐτάρκειαν πολλαπλῆν ἔχουσι, τόσον ἀναγκαία καὶ ἀπαραίτητος εἶναι ἡ σπουδὴ καὶ διδασκαλία τῶν Ἑλλήνων ποιητῶν καὶ συγγραφέων, τοὺς ὁποίους θεωροῦσιν ἀκρογωνιαίους λίθους, ὧν ἄνευ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρξῃ στερεὸν ἐκπαιδευτικὸν οἰκοδόμημα, ἡμῶν τῶν Ἑλλήνων ἡ παίδευσις καὶ διὰ τὴν ἔλλειψιν ἀξίας λόγου καὶ μεγάλης νεωτέρας ἑλληνικῆς γραμματείας, δυναμένης νὰ παιδεύσῃ καὶ μορφώσῃ ἰσαξίως τῆς ἀρχαίας καὶ δι' ἄλλους πλείστους λόγους ἱστορικοὺς καὶ ἐθνικοὺς εἶναι ἀναμφίβολον ὅτι ἡ παίδευσις δέον νὰ γίνηται διὰ τῶν συγγραμμάτων τῶν παραδοθέντων ἡμῖν ὑπὸ μεγάλου καὶ πολυταράχου ἐθνικοῦ βίου.

***

Τοὺς κινδύνους, τοὺς ὁποίους διέτρεξε καὶ θὰ διατρέξῃ δυστυχῶς κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἐν τῷ μέλλοντι ἡ ἐν τοῖς σχολείοις διδασκαλία τῶν Ἑλλήνων ποιητῶν καὶ συγγραφέων παρὰ τοῖς νεωτέροις ἔθνεσι, ἐλπὶς ὑπάρχει ὅτι οὐδέποτε, ἂν σωφρονῇ τὸ Ἔθνος ἡμῶν, θὰ διατρέξῃ αὕτη παρ' ἡμῖν. Καὶ ἂν δέ ποτε οἱ ξένοι ἐκβάλωσι τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν ἐκ τῶν σχολείων αὐτῶν, ἡμεῖς εἶναι ἀνάγκη σιδηρᾶ νὰ μελετῶμεν αὐτὴν καὶ νὰ σπουδάζωμεν ἀντλοῦντες ἐξ αὐτῆς διδάγματα πολύτιμα καὶ δι' αὐτῆς καὶ τῶν ἐν αὐτῇ ἀξιολόγων γραπτῶν μνημείων μορφοῦντες τὴν ἡμετέραν νεολαίαν. Τὸ μέτρον καὶ τὰ μέσα τῆς παρ' ἡμῖν ἀγωγῆς καὶ παιδεύσεως διὰ τῶν ἀρχαίων καὶ τῶν βυζαντινῶν ποιητῶν καὶ συγγραφέων δὲν εἶναι τοῦ τόπου ἐνταῦθα νὰ ἐξετάσωμεν. Τοῦτο μόνον λέγομεν ὅτι εὐκταῖον θὰ ἦτο ἂν διὰ τὰς κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετηρίδας περὶ τὴν βυζαντινὴν ἱστορίαν καὶ τὸν βυζαντινὸν πολιτισμὸν ἔν τε τῇ ἄλλῃ Εὐρώπῃ καὶ παρ' ἡμῖν ἀξιολόγους ἐπιστημονικὰς ἐργασίας, δι' ὧν ἱκανὸν ἐπεχύθη φῶς εἰς τὸν πολιτισμὸν ἐκεῖνον καὶ κατεδείχθη ἡ μεγάλη αὐτοῦ σημασία, καὶ τῆς βυζαντινῆς περιόδου συγγραφεῖς πληρέστερον καὶ τελειότερον τοῦ κρατοῦντος νῦν μέτρου ἑρμηνεύοντο καὶ ἐγίνοντο γνωστοὶ εἰς τοὺς παιδευομένους τὴν ἐγκύκλιον παίδευσιν ἡμετέρους μαθητάς· οὕτω ἡ ἄλλως ἀπό τινος παρατηρουμένη καὶ τῆς νεωτέρας ἡμῶν γραμματείας καὶ γλώσσης ἐπιμελεστέρα καλλιέργεια καὶ σπουδὴ μεγάλως θὰ προήγετο.

***

Ἡ ἀγωγὴ ἡμῶν καὶ παίδευσις εἶναι συνδεδεμένη ἀναποσπάστως πρὸς τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν καὶ τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας συγγραφεῖς καὶ ποιητὰς καὶ πρὸς τοὺς βυζαντινούς. Τοὺς ἡμετέρους μαθητὰς ἔργον τοῦ σχολείου εἶναι πρὸς τοὺς εἰρημένους συγγραφεῖς νὰ οἰκειώσῃ, ἵνα οὕτω ἡ παίδευσις ἡμῶν ἀποβαίνῃ ὑγιὴς καὶ ἀκραιφνῶς ἐθνική. Ἀλλ' ἐξ ἴσου ἐνδιαφέρει νὰ διατηρῆται καὶ ἐπιρρωνύηται κατὰ τὸν μετὰ ταῦτα βίον ὁ ἀποκτώμενος ἐν τοῖς σχολείοις πρὸς τοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς δεσμός, οἵτινες πάσης ἡλικίας καὶ παντὸς ἀνθρώπου εἶναι κάλλιστοι σύντροφοι, ἵνα ὁ πρὸς αὐτοὺς θαυμασμὸς τῶν πολλῶν ἀντλούμενος ἐξ αὐτῶν τῶν ἀθανάτων αὐτῶν ἔργων στηρίζηται ἐπὶ τῶν πραγμάτων καὶ μὴ ὑποβεβλημένος ἔξωθεν φαίνηται μάταιός τις καὶ γέννημα κενῆς καὶ νοσηρᾶς φιλοπατρίας. Μέσον δὲ κάλλιστον καὶ προχειρότατον καὶ μόνον δυνατὸν θὰ ἦσαν καλαὶ κατὰ τὴν ἀκριβῆ ἔννοιαν τῆς λέξεως εἰς τὴν νεωτέραν γλῶσσαν μεταφράσεις χάριν τῶν πολλῶν. Εἶναι τῇ ἀληθείᾳ λυπηρὸν νὰ βλέπῃ τις ὅτι εἰς ξένας γλώσσας διπλαῖ καὶ τριπλαῖ ὑπάρχουσι μεταφράσεις, εἰς δὲ τὴν ἡμετέραν ὀλίγισται καὶ ἤτινος ἢ οὐδενὸς λόγου ἄξιαι. Ἀκόλουθοι πρὸς τὴν γνώμην ταύτην περὶ τῆς χρησιμότητος τῶν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ γλώσσῃ μεταφράσεων ἀρχαίων κειμένων παραθέτομεν ἐκ τοῦ προχείρου χάριν τῶν ἀναγνωστῶν τοῦ «Μικρασιατικοῦ Ἡμερολογίου» κατωτέρω μετάφρασιν τῶν τεσσάρων τελευταίων κεφαλαίων τοῦ Φαίδωνος τοῦ Πλάτωνος εὐχόμενοι ἵνα καὶ παρ' ἡμῖν ταχέως ἴδωσι τὸ φῶς πλήρεις καὶ καλαὶ μεταφράσεις τῶν ἑλλήνων ποιητῶν καὶ συγγραφέων.

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ

(Πλάτωνος Φαίδων LXIV-LXVII)

Ἀφοῦ εἶπε ταῦτα ὁ Σωκράτης, ὁ Κρίτων εἶπε· ἔστω Σωκράτη· τί δὲ παραγγέλλεις εἰς τούτους (τοὺς μαθητάς σου) ἢ εἰς ἐμὲ ἢ περὶ τῶν τέκνων σου ἢ περὶ ἄλλου τινος πράγματος, τὸ ὁποῖον ἡμεῖς ἐκτελοῦντες χάριν σου ἠθέλομεν σ' εὐχαριστήσει; Ὅσα πάντοτε λέγω, εἶπε, Κρίτων, τίποτε ἄλλο. Διότι ἐὰν μὲν φροτίζητε διὰ τὴν βελτίωσίν σας, μὲ ὅ,τι δήποτε κάμετε θὰ εὐχαριστήσετε καὶ ἐμὲ καὶ πᾶν ὅ,τι ἀφορᾷ ἐμὲ καὶ τὸν ἑαυτόν σας καὶ ἂν ἀκόμη τώρα δὲν τὸ ὑποσχεθῆτε, ἐὰν δὲ τὴν μὲν βελτίωσίν σας παραμελήσετε, καὶ δὲν θελήσετε μὲ προσοχὴν συμφώνως πρὸς ὅσα καὶ πρὸ ὀλίγου καὶ προηγουμένως ἀνέπτυξα νὰ κανονίσετε τὸν βίον σας, οὐδὲ ἐὰν πολλὰς ὑποσχέσεις μοῦ δώσετε τώρα καὶ μεγάλας, τίποτε δὲν θὰ σᾶς ὠφελήσῃ. Λοιπὸν ταῦτα μὲν θὰ φανῶμεν πρόθυμοι, εἶπεν ὁ Κρίτων, νὰ ἐκτελῶμεν συμφώνως πρὸς τὴν παραγγελίαν

σου· ἀλλὰ κατὰ τίνα τρόπον νά σε θάψωμεν; Καθ' οἱονδήποτε τρόπον θελήσετε, ἂν ὄντως μὲ συλλάβετε καὶ δὲν σᾶς διαφύγω. Γελάσας δὲ συγχρόνως μὲ ἀταραξίαν καὶ στρέψας πρὸς ἡμᾶς τὰ βλέμματα εἶπεν. Δὲν κατορθώνω, φίλοι μου, νὰ πείσω τὸν Κρίτωνα, ὅτι ἐγὼ εἶμαι αὐτὸς ὁ Σωκράτης, ὁ ὁποῖος τώρα ὁμιλεῖ καὶ δίδει τὴν προσήκουσαν διεύθυνσιν εἰς ἕκαστον τῶν λεγομένων, ἀλλὰ νομίζει ὅτι εἶμαι ἐκεῖνος, τὸν ὁποῖον θὰ ἰδῇ ὀλίγον μετὰ ταῦτα νεκρὸν καὶ ἐρωτᾷ δὰ πῶς νὰ μὲ θάψῃ. Ὅτι δὲ ἐγὼ πρὸ πολλοῦ διὰ μακρῶν ἀνέπτυξα, ὅτι ἀφοῦ πίω τὸ φάρμακον δὲν θὰ μείνω πλέον πλησίον σας, ἀλλὰ θὰ ἀπέλθω ταχέως εἰς εὐτυχεῖς τινας τόπους μακάρων, ταῦτα νομίζω ὅτι πιστεύει ὅτι μάτην λέγω, διότι δῆθεν ζητῶ νὰ παρηγορήσω καὶ σᾶς συγχρόνως καὶ τὸν ἑαυτόν μου. Δόσατε λοιπὸν περὶ ἐμοῦ εἰς τὸν Κρίτωνα, εἶπε, ἐγγύησιν ἀντίθετον ἐκείνης, τὴν ὁποίαν αὐτὸς ἔδιδε περὶ ἐμοῦ εἰς τοὺς δικαστάς. Αὐτὸς βέβαια ἔδιδεν ἐγγύησιν ὅτι δὲν θὰ φύγω, σεῖς δὲ ἐγγυηθῆτε ὅτι δὲν θὰ μείνω, ὅταν ἀποθάνω, ἀλλὰ θὰ φύγω μακράν, καὶ τοῦτο, ἵνα μὴ λυπῆται ὁ Κρίτων καὶ ἵνα μὴ ἀγανακτῇ χάριν μου, διότι δῆθεν πάσχω μεγάλα κακά, ὅταν θὰ βλέπῃ τὸ σῶμά μου ἢ νὰ καίεται ἢ νὰ θάπτεται, καὶ ἵνα μὴ λέγῃ κατὰ τὴν ταφήν μου ἢ ὅτι ἑτοιμάζει τὸν Σωκράτη ἢ ὅτι κάμνει τὴν ἐκφορὰν τοῦ Σωκράτους ἢ ὅτι τὸν θάπτει. Διότι πρέπει νὰ γνωρίζῃς, καλέ μου Κρίτων, ὅτι ἡ ἀνακρίβεια τῆς ἐκφράσεως ὄχι μόνον καθ' ἑαυτὴν εἶναι ἄτοπος, ἀλλὰ καὶ κάποιο κακὸ προξενεῖ εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων. Πρέπει λοιπὸν νὰ ἔχῃς θάρρος καὶ νὰ λέγῃς ὅτι τὸ σῶμά μου θάπτεις, πρέπει δὲ νὰ μὲ θάψῃς ὅπως εὐχαριστεῖσαι καὶ ὅπως ἀκριβῶς πιστεύεις ὅτι συνηθίζεται.

Ταῦτα ἀφ' οὗ εἶπεν, ἐκεῖνος μὲν ἐσηκώθη διὰ νὰ ὑπάγῃ εἰς κάποιο διαμέρισμα τῶν φυλακῶν ἵνα λουσθῇ, καὶ ὁ Κρίτων τὸν ἠκολούθει, εἰς ἡμᾶς δὲ παρήγγειλε νὰ μένωμεν ἐκεῖ. Ἐμένομεν λοιπὸν συζητοῦντες μεταξύ μας περὶ ὅσων εἶπε καὶ ἀναθεωροῦντες αὐτά, ἄλλοτε πάλιν διηγούμενοι πόσον μεγάλη συμφορὰ μᾶς συνέβη, διότι ἁπλῶς ἐπιστεύαμεν ὅτι, ὡς νὰ ἐστερήθημεν πατέρα μας, ἐπρόκειτο νὰ περάσωμεν ὀρφανοὶ τὴν μετὰ ταῦτα ζωήν μας. Ἀφοῦ δὲ ἐλούσθη καὶ ὡδηγήθησαν πλησίον του τὰ τέκνα του (εἶχε δὲ δύο υἱοὺς μικροὺς καὶ ἕναν μεγαλύτερον) καὶ αἱ γυναῖκες. καὶ αἱ συγγενεῖς του, ἀφοῦ ὡμίλησε πρὸς ἐκείνας ἐνώπιον τοῦ Κρίτωνος καὶ ἔδωκεν ὅσας ἤθελε παραγγελίας, τὰς μὲν γυναῖκας καὶ τὰ παιδία διέταξε νὰ ἀναχωρήσουν, αὐτὸς δὲ ἦλθε πλησίον μας. Καὶ ἐπλησίαζε πλέον νὰ δύσῃ ὁ ἥλιος, διότι ἐπὶ πολλὴν ὥραν ἔμεινε μέσα. Ἀφοῦ δὲ ἦλθεν ἐκάθησε λουσμένος καὶ ὀλίγα κατόπιν εἶπε καὶ ἦλθεν ὁ ὑπηρέτης τῶν ἕνδεκα καὶ σταθεὶς πλησίον του εἶπε. Σωκράτη, δὲν θά σε θεωρήσω ὅμοιον μὲ τοὺς ἄλλους, οἱ ὁποῖοι ὀργίζονται ἐναντίον μου καὶ μὲ καταρῶνται, ὁσάκις κατὰ διαταγὴν τῶν ἀρχόντων τοὺς παραγγέλλω νὰ πίουν τὸ φάρμακον. Σὺ δὲ καὶ ἄλλως κατὰ τὸ διάστημα τοῦ-

το γνωρίζω ὅτι εἶσαι γενναιότατος καὶ κατ' ἐξοχὴν πρᾶος καὶ κατ' ἐξοχὴν ἀγαθὸς ἐξ ὅλων ὅσοι ἔως τώρα ἦλθον ἐδῶ, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τώρα ἔχω πεποίθησιν ὅτι οὐχὶ ἐναντίον μου ὀργίζεσαι, ἐπειδὴ γνωρίζεις τοὺς αἰτίους, ἀλλ' ἐναντίον ἐκείνων. Τώρα λοιπόν, γνωρίζεις δὲ τὶ ἦλθον νὰ σοῦ ἀναγγείλω, χαῖρε καὶ προσπάθησον ὅσον τὸ δυνατὸν ἀπαθέστερον νὰ ὑπομείνῃς τὸ ἀναπόφευκτον. Καὶ συγχρόνως στρέψας μὲ δάκρυα ἀπεμακρύνετο. Καὶ ὁ Σωκράκτης στρέψας πρὸς αὐτὸν τὰ βλέμματα εἶπε· καὶ σὺ χαῖρε καὶ ἡμεῖς θὰ ἐκτελέσωμεν τὴν παραγγελίαν σου· καὶ συγγρόνως στρέψας πρὸς ἡμᾶς εἶπε, πόσον εὐγενὴς εἶναι αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος· καὶ καθ' ὅλον τὸν χρόνον τῆς ἐδῶ διαμονῆς μου μὲ ἐπεσκέπτετο καὶ συνωμίλει ἐνίοτε καὶ ἐφαίνετο ἀξιόλογος ἄνθρωπος καὶ τώρα πόσην εὐγένειαν ψυχῆς μαρτυροῦν τὰ δάκρυά του. Ἀλλ' ἐμπρὸς λοιπόν, Κρίτων, ἂς ἐκτελέσωμεν τὴν παραγγελίαν του καὶ ἂς φέρῃ τις τὸ φάρμακον, ἐὰν τὸ ἔτριψαν· εἰ δὲ μή, ἂς τὸ τρίψῃ ὁ ὑπηρέτης. Καὶ ὁ Κρίτων εἶπε· ἀλλὰ μοῦ φαίνεται ὅτι ὁ ἥλιος εἶναι ἀκόμη εἰς τὰ βουνὰ καὶ δὲν ἔδυσεν ἀκόμη. Ἔπειτα ἐγὼ εἰξεύρω ὅτι ἄλλοι πολλοὶ ἀργὰ τὸ πίνουν, ἀφ' οὗ τοὺς δοθῇ ἡ διαταγή, ἀφ' οὗ φάγουν καὶ πίουν πολὺ καλὰ καὶ μερικοὶ ἀφ' οὗ συναναστραφοῦν ὅσους τύχῃ νὰ θέλουν. Μὴ βιάζεσαι λοιπόν, ἐπειδὴ ἔχομεν καιρόν. Καὶ ὁ Σωκράτης εἶπε· εὐλόγως βέβαια, Κρίτων, καὶ ἐκεῖνοι, τοὺς ὁποίους λέγεις, κάμνουν αὐτά, ἐπειδὴ νομίζουν ὅτι ἔχουν κέρδος, ἂν κάμνουν ἔτσι, καὶ ἐγὼ εὐλόγως δὲν θὰ κάμω ἔτσι, ἐπειδὴ ἔχω τὴν ἰδέαν ὅτι δὲν θὰ κερδήσω τίποτε ἄλλο, ἂν πίω τὸ φάρμακον ὀλίγον ἀργότερα, παρὰ νὰ θεωρήσω γελοῖον τὸν ἑαυτόν μου, ἐὰν δείξω σφοδρὰν ἐπιθυμίαν νὰ ζῶ καὶ δείξω φειδώ, καθ' ἣν στιγμὴν δὲν ὑπάρχει πλέον καμμία ὠφέλεια· Ἀλλ' ἐμπρός, εἶπε, ὑπάκουσον εἰς τοὺς λόγους μου καὶ μὴ κάμῃς ἄλλως.

Καὶ ὁ Κρίτων μετὰ ταῦτα ἔκαμε νεῦμα εἰς τὸν ὑπηρέτην, ὅστις ἵστατο πλησίον, καὶ ὁ ὑπηρέτης ἐξῆλθε καί, ἀφ' οὗ ἔμεινεν ἔξω ἀρκετὴν ὥραν, ἦλθε μὲ τὸν μέλλοντα νὰ δώσῃ τὸ φάρμακον, ὁ ὁποῖος τὸ ἔφερεν ἕτοιμον ἐντὸς ποτηρίου. Ἰδὼν δὲ ὁ Σωκράτης τὸν ἄνθρωπον, ἐμπρός, εἶπε, φίλε μου, ἐπειδὴ σὺ εἶσαι γνώστης αὐτῶν τῶν πραγμάτων, τὶ πρέπει νὰ κάμω. Τίποτε ἄλλο, εἶπε, παρὰ νὰ τὸ πίῃς καὶ νὰ κάμῃς ὀλίγα βήματα, ἕως ὅτου αἰσθανθῇς βάρος εἰς τὰ σκέλη, ἔπειτα νὰ πλαγιάσῃς· κατόπιν μόνον του θὰ κάμῃ τὴν ἐνέργειάν του. Καὶ συγχρόνως ἤπλωσε τὸ ποτήρι πρὸς τὸν Σωκράτη· αὐτὸς δὲ τὸ ἐπῆρε μὲ πολλὴν ἀταραξίαν, χωρὶς διόλου νὰ φοβηθῇ καὶ χωρὶς διόλου νὰ ἀλλάξῃ τὸ χρῶμα τοῦ προσώπου του καὶ στρέψας τὰ ζωηρά του βλέμματα πρὸς τὸν ὑπηρέτην εἶπε· ποίαν ἰδέαν ἔχεις περὶ τοῦ φαρμάκου, εἶναι δυνατὸν νὰ χύσω μέρος αὐτοῦ καὶ νὰ κάμω σπονδὴν ἢ ὄχι; Τόσον μόνον ἑτοιμάζομεν, Σωκράτη, ὅσον νομίζομεν ὅτι χρειάζεται. Καλά, εἶπεν ὁ Σωκράτης· ἀλλ' ἐπιτρέπεται βέβαια καὶ πρέπει νὰ εὐχώμεθα εἰς τοὺς θεοὺς ἡ ἀπὸ ἐδῶ εἰς τὸν Ἅδην

μετάβασις νὰ εἶναι εὐτυχής· αὐτὸ λοιπὸν καὶ ἐγὼ εὔχομαι καὶ εἴθε νὰ γίνῃ τοιαύτη. Καὶ συγχρόνως εἰπὼν ταῦτα καὶ πλησιάσας τὸ ποτήριον εἰς τὸ στόμα του, μὲ πολλὴν εὐκολίαν καὶ ἀπάθειαν τὸ ἔπιεν ὅλον. Καὶ ἐξ ἡμῶν οἱ περισσότεροι ἕως ἐκείνην τὴν στιγμὴν μετὰ δυσκολίας κατωρθώναμεν νὰ κρατῶμεν τὰ δάκρυα, ὅταν ὅμως τὸν εἴδομεν νὰ τὸ πίνῃ καὶ ἀντελήφθημεν ὅτι τὸ εἶχε πλέον πίει, δὲν ἠδυνάμεθα πλέον, ἀλλ' ἐμοῦ μὲν χωρὶς νὰ τὸ θέλω κρουνηδὸν ἔτρεχαν τὰ δάκρυα, ὥστε καλύψας τὸ πρόσωπόν μου ἔκλαια τὸν ἑαυτόν μου, ὄχι βέβαια ἐκεῖνον, ἀλλὰ τὴν τύχην μου, ποῖον σύντροφον ἔχασα.

Ὁ δὲ Κρίτων ἀκόμη προτύτερα ἀπὸ ἐμέ, ἐπειδὴ δὲν ἠδύνατο νὰ κρατῇ τὰ δάκρυα, ἐσηκώθη. Ὁ δὲ Ἀπολλόδωρος καὶ προηγουμένως διόλου δὲν ἔπαυε τὰ δάκρυα, καὶ λοιπὸν καὶ τότε, ἀφ' οὗ ἐξέβαλε βρυχηθμόν, κλαίων καὶ ἀγανακτῶν ὅλους τοὺς παρευρισκομένους μᾶς συνέτριψεν ἐκτὸς μόνον τοῦ Σωκράτους. Ἐκεῖνος δέ, τί κάμνετε, εἶπε, ἐγὼ δι' αὐτὸ κυρίως ἀπεμάκρυνα τὰς γυναῖκας, διὰ νὰ μὴ κάμνουν τοιαύτας ἀνοησίας, ἐπειδὴ γνωρίζω ὅτι κατὰ τὴν στιγμὴν τοῦ θανάτου πρέπει νὰ ἐπικρατῇ ἡσυχία· μένετε λοιπὸν ἥσυχοι καὶ μετὰ καρτερίας ὑπομένετε. Καὶ ἡμεῖς ἀκούσαντες ταῦτα κατελήφθημεν ἀπὸ ἐντροπὴν καὶ ἐπαύσαμεν τὰ δάκρυα. Ἐκεῖνος δέ, ἀφ' οὗ ἔκαμεν ὀλίγα βήματα, εἶπεν ὅτι αἰσθάνεται βάρος εἰς τὰ σκέλη καὶ ἐπλάγιασεν ὕπτιος· διότι ἔτσι παρήγγειλεν ὁ ὑπηρέτης· καὶ συγχρόνως ἐγγίζων αὐτὸν ὁ δώσας τὸ φάρμακον μετὰ μικρὸν διάλειμμα ἐξήταζε τοὺς πόδας καὶ τὰ σκέλη καὶ ἔπειτα, ἀφ' οὗ ἐπίεσεν δυνατὰ τὸν πόδα του, τὸν ἠρώτησε ἐὰν ᾐσθάνετο· ἐκεῖνος δὲ εἶπεν ὅτι δὲν ᾐσθάνετο· καὶ μετὰ τοῦτο πάλιν τὰς κνήμας καὶ ἐπαναλαμβάνων τοῦτο μᾶς ἔκαμνε νὰ ἐννοήσωμεν ὅτι ἤρχισε νὰ ψύχεται καὶ νὰ παγώνῃ. Καὶ ὁ ἴδιος ἤγγιζε καὶ εἶπεν ὅτι ὅταν τὸ κακὸν φθάσῃ εἰς τὴν καρδίαν, τότε θὰ εἶναι νεκρός. Καὶ εἶχον ἀρχίσει πλέον νὰ ψύχωνται τὰ κατὰ τὸ ὑπογάστριον, καὶ ἀφ' οὗ ἐξεσκέπασε τὸ πρόσωπον του, τὸ ὁποῖον τὸ εἶχε σκεπάσει, εἶπεν (αὐταὶ δὲν ἦσαν αἱ τελευταῖαι του λέξεις)· Κρίτων, χρεωστοῦμεν εἰς τὸν Ἀσκληπιὸν πετεινόν, προσφέρετέ τον λοιπὸν καὶ μὴ φανῆτε ἀμελεῖς. Αὐτά, εἶπεν ὁ Κρίτων, θὰ γίνουν· κύτταξε ὅμως μὴν ἔχῃς νὰ παραγγείλῃς τίποτε ἄλλο. Ἀφοῦ ἔκαμε ὁ Κρίτων αὐτὴν τὴν ἐρώτησιν δὲν ἔδωκεν πλέον ὁ Σωκράτης καμμίαν ἀπάντησιν. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἐκινήθη καὶ ὁ ὑπηρέτης τὸν ἐξεσκέπασε καὶ τότε ἐκάρφωσε τὰ μάτια του. Ὁ δὲ Κρίτων ὅταν τὸ εἶδε, τοῦ ἔπιασε τὸ στόμα καὶ τὰ μάτια. Τοιοῦτον ὑπῆρξε τὸ τέλος τοῦ φίλου καὶ συντρόφου μας, ἀνθρώπου, τὸν ὁποῖον, ὅπως θὰ ἠδυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ἐξ ὅσων τότε ἐγνωρίσαμεν, εἷς μέγιστον βαθμὸν ἐχαρακτήριζεν ἀρετὴ καὶ φρόνησις καὶ δικαιοσύνη.

ΠΑΝΑΓΗΣ ΛΩΡΕΝΤΖΑΤΟΣ

ΚΑΛΥΜΝΙΑ

Ε. ΜΠΑΛΤΟΥΡΒΙΝ

ΝΕΑ ΖΩΗ

Βαρέθηκε ὁ περήφανος ἀετὸς τοὺς γυμνοὺς βράχους καὶ τὶς ἀπρόσιτες κι' αἰώνια χιονισμένες ἀπόκρημνες κορυφές τους.

Ὅταν κάτω μακρυὰ ἔλυωναν τὰ χιόνια κι' ὅλα θαρρεῖς κι' ἔβραζαν μέσα σὲ γιγαντιαῖο καζάνι, κι' οἱ ἄκρες τῶν βουνῶν ὑψώνοντο μελαγχολικὲς καὶ ἔμοιαζαν μὲ ἀπομονωμένα ἐρημονήσια σκορπισμένα μέσ' στὴν ἀπέραντη τὴ θεριεμένη θάλασσα· ὅταν ἄκουγε πῶς οἱ σκληροὶ τοῖχοι τῶν βράχων, ποὺ ἁπλώνοντο ἀτέλειωτοι σὰν γαλανόασπρες ἀλυσίδες, ἔτριζαν καὶ ἀνατρίχιαζαν στὴν ἄγρια ὁρμὴ τοῦ ἀέρα ποὺ φυσοῦσε μὲ ἀκατάσχετη βοὴ—τότε ἦταν εὐχαριστημένος.

Ἐνῷ αὐτὴ ἡ μονότονη ἡσυχία. οἱ χιονισμένες ράχες τῶν βουνῶν ποὺ χαμογελοῦν παιγνιδιάρικα στὴ λάμψη τοῦ ἥλιου κι' ὁ μακρυνὸς σαπφειρένιος οὐρανὸς ποὺ μὲ τὸ γλυκό του χρῶμα σκορπίζει τὴ γαλήνη παντοῦ, γέμισαν τὴ καρδιά του ἀπὸ ἀλγεινὴ μελαγχολία.

Ἔρημο καὶ παραριχμένο αἰσθάνθηκε τὸν ἑαυτό του ὁ δυνατὸς βασιλιᾶς ποὺ κυριαρχοῦσε τὰ ἄφταστα ἐκεῖνα ὕψη.

Μακρυά, κάτω ἀπ' αὐτὸν καὶ ἀπ' τὰ γαλανὰ σύννεφα οἱ ἀσημένιες λίμνες πρόβαλαν λουσμένες στὶς χρυσὲς ἀχτῖνες τοῦ ἥλιου, τὰ δάση ψιθύριζαν μαγευτικὰ κι' ὅλη ἡ γῆ μοσχοβολοῦσε. Παρὰ πέρα στὰ χωριά, οἱ σκέπες τῶν σπητιῶν λαμποκοποῦσαν σαν νάτανε ραντισμένες μὲ χρυσάφι, κι' ἀπ' τὸν ὁρμητικὸ ἀναβρασμὸ ποὺ ἐπικρατοῦσε, κι' ἀπ' τὴ ζωηρὴ κίνησι ἔπερνε κανεὶς μιὰ μικρὴ ἰδέα τοῦ μεγάλου ἀγῶνος—τῆς ζωῆς.

Κι' ἔξαφνα ὁ περήφανος ἐρημίτης θέλησε νὰ βρεθῇ μαζὶ μὲ τὰ μικρὰ πουλάκια τοῦ δάσους, νὰ χτίσῃ σὲ κανένα χωριὸ τὴ φωλιὰ του κάτω ἀπὸ καμμιὰ φιλόξενη στέγη, νὰ σκορπᾷ στοὺς κάμπους καὶ στὰ δάση τὰ εὔθυμα τραγούδια του καὶ νὰ πετᾷ χαρούμενος μὲ τὶς μικρές, μὰ χαριτωμένες φιλιναδες του σὲ κήπους ἀνθόσπαρτους.

Ἡ ἐπιθυμιὰ αὐτὴ ν' ἀφίσῃ τὰ ἀπρόσιτα βασίλειά του καὶ νὰ κατέβῃ στὴ γῆ, νὰ ζήσῃ καντὰ στὰ ἄλλα πουλιὰ καὶ νὰ πέρνῃ κι' αὐτὸς μέρος στὴ ζωή τους, στὶς χαρὲς καὶ στὶς λύπες τους, τὸν κυρίεψε πρὸ πολλοῦ, καὶ τώρα, καθὼς ἦταν ἀπογοητευμένος ἀπ' τὴν ἀτέλειωτη μοναξιά του, πῆρε τὴν ἀπόφασι.

Μὲ τὶς μεγάλες φτεροῦγές του ἁπλωμένες, μὲ τὸν λαιμὸ τεντωμένο, ἀργα-ἀργά, μὲ ὅλη τὴ μεγαλοπρέπειά του κατέβηκε στὸ δάσος ὁ δυνατὸς καὶ περήφανος βασιλιᾶς τῶν πουλιῶν.

Ἡ τρυφερὴ κορυφὴ τῆς ἐλάτης, ἐπάνω στὴν ὁποία κάθησε, ἔγυρε ἀπ' τὸ βάρος καὶ ἀνατρίχιασε.

Χμ! Τὸ δάσος ἦταν τόσο ὥμορφο ποὺ δὲν μποροῦσε νὰ μὴ τὸ βρῇ κατάλληλο γιὰ κατοικία. Εἶν' ἀλήθεια πῶς ἀπ' ἐδῶ δὲν ἔβλεπε τὸ ὥμορφο πανόραμα τῆς ξηρᾶς μὲ τὰ γραφικὰ χωριὰ καὶ τὶς πολιτεῖές της, οὔτε τὴν ἀπέραντη ἔκτασι τοῦ ὠκεανοῦ, ποὺ ἡ ἐπιφάνειά του παρουσιάζει τόσο μεγαλεῖο καὶ ὅταν ἄγρια θαλασσοταραχὴ τὸν δέρνει μὲ μανία καὶ ὅταν γλυκειὰ γαλήνη καθρεφτίζει τὸν γαλαζένιο οὐρανὸ καὶ δίνει παρηγοριὰ κι' ἐλπίδα στὸν ἀποσταμένο ναύτη, μὰ παντοῦ ἦταν ἁπλωμένη δροσερὴ χλόη ἡ ὁποία χαιρετοῦσε μὲ χαρούμενο χαμόγελο τὸ φῶς καὶ τὴ ζέστη τοῦ ἥλιου. Ἡ ἀτμόσφαιρα ἐδῶ δὲν ἦταν τόσο καθαρὴ καὶ διάφανη ὅπως ἐκεῖ ὑψηλά, μὰ ἦταν γεματη ἀπὸ εὐωδιὰ μεθυστική.

Ὁ ἀετὸς θαύμαζε γιὰ ὅλ' αὐτὰ καὶ μέσ' στὸ θαυμασμό του δὲν παρατήρησε ἀμέσως τί γίνουνταν τριγύρω του. Ἀντὶ μελῳδικὸ κελαϊδισμα. στὴν ἀκοή του ἔφθασεν ἕνα ψιθύρισμα ἀπότομο σὰν ἀποδοκιμασία, σὰν περιφρόνησι. Ὅλα τὰ πουλιὰ τοῦ δάσους φύγανε μακρυὰ ἀπ' αὐτόν, σαν ἀπὸ κακοποιό.

Κι' ὁ βασιλιᾶς μελαγχόλησε.

— Φίλοι μου! Ἔχετε λάθος! θέλησε νὰ τους εἰπῇ, μὰ οἱ μαζωμένες φωνὲς τῶν πουλιῶν ἔπνιξαν τὴ λαλιά του.

Μὲ ἀγανάκτησι ἔρριξε μιὰ θολὴ ματιὰ πρὸς τὸ μέρος τους.

Ποιὸς τοὺς ἔδωκε τὸ δικαίωμα νὰ περιφρονοῦν καὶ νὰ ἀποδοκιμάζουν τὸν βασιλιά τους; Μήπως τάχα ἦταν καλύτερα ἀπ' αὐτόν;

Ἢ μήπως κι' αὐτὰ δὲν ἐφήρμοζαν στὴ ζωή τους τὴ βία καὶ τὴν ἁρπαγή, ὅταν κατέστρεφαν τὰ κουνούπια καὶ τὶς μυῖγες; Κι' ὄχι μόνο αὐτό! Εἶχαν ἔχθρες καὶ μίση κι' ἀκατάπαυστα πολεμοῦσαν ἀναμεταξύ τους καὶ προσπαθοῦσαν μὲ κάθε τρόπο τὰ δυνατώτερα νὰ ἀφαιρέσουν καὶ τὴ τροφὴ καὶ τὴ κατοικία τῶν μικρῶν καὶ ἀδυνάτων, καὶ γέμιζαν μὲ τὶς φωνές τους τοῦ δάσους τὸν ἀντίλαλο. Ἔκαμναν κι' αὐτὰ ἐκεῖνο ἀκριβῶς, γιὰ τὸ ὁποῖο

τὸν κατηγοροῦσαν, Ἄ ὄχι! Δὲν μποροῦν νὰ γίνουν φίλοι του καὶ σύντροφοί του! Ποτὲ δὲ θ' ἀξιωθοῦν νὰ ἰδοῦν τὰ ὕψη ἐκεῖνα, στὰ ὁποῖα μόνος αὐτὸς εἶν' ἱκανὸς νὰ βασιλεύῃ...

Κι' ἀκόμα πιὸ ἔρημο αἰσθάνθηκε τὸν ἑαυτό του.

Ἂς εἶνε! Αὐτὰ ἦταν τοῦ δάσους τὰ πουλιὰ μόνο.

Κι' ὁ περήφανος βασιληᾶς ἅπλωσε τὰ φτερά του, καὶ στὸ ἀνασήκωμά του τὸ βαρὺ ξαναλύγισε ἡ κορυφὴ τῆς ἐλάτης.

Μὲ χάρι κινῶντας τὶς πλουμιστὲς φτεροῦγές του, πολλὴ ὥρα ζύγιασε ἐπάνω ἀπ' ἕνα χωριό, ὡς που κάθησε σὲ μιὰ χαμηλὴ ἰτιά.

Τὰ φτωχικὰ χαμώγια, τὰ σκορπισμένα δένδρα, τὰ μικρὰ χωραφάκια καὶ οἱ μπαξέδες, ὅλ' αὐτὰ ἦταν τόσο ἀσήμαντα, τόσο περιωρισμένα, ποὺ δὲν εἶχαν σύγκρισι πρὸς τὸ μεγαλεῖο τῶν σταχτερῶν βράχων μὲ τὰ αἰώνια χιόνια καὶ τὴν ἀπέραντη ἔκτασι ποὺ τοὺς περιστοίχιζε, οὔτε κἂν πρὸς τὸ σκιερὸ δάσος ποὺ εἶχε τέτοιο ἀνεξήγητο θέλγητρο.

Ἀπ' τὰ ἀνοιχτὰ παράθυρα ἑνὸς σπητιοῦ σκορπίζονταν ἔξω μία θαυμάσια μελῳδία. Ἤσυχα κι' εὐτυχισμένα τὴν τόνιζαν κάτι χαριτωμένα πουλάκια, πηδῶντας ὁλόχαρα μέσα στὰ κλουβιά τους.

—Εἶσθε εὐχαριστημένα ἀπ' τὴ ζωή σας; θέλησε νὰ τὰ ρωτήσῃ μὲ γλυκύτητα, μὰ ἡ φωνή του ἀντήχησε ἄγρια καὶ σοβαρή. Φοβισμένα τὰ πουλάκια σιωπῆσαν.

—Ἔρχομαι ἀπὸ μακρυά. ἀπ' ἐκεῖ ποὺ μόνο ἡ ἄγρια βοὴ τῆς θύελλας καὶ τοῦ ἀέρα ἀντηχεῖ ἀνάμεσα στοὺς βράχους ἀπ' ἐκεῖ ποὺ βασιλεύει αἰώνια γαλήνη καὶ στὴ μοναξιὰ οἱ σκέψεις καὶ οἱ ρεμβασμοὶ δὲν ἔχουν τελειωμό.

—Ἔρχουμε γιὰ νὰ σᾶς...

Μὰ οἱ μικροὶ φυλακισμένοι δὲν τὸν ἀφῆκαν νὰ τελειώσῃ καὶ τοῦ φωνάζανε περήφανα, περιφρονητικά.

—Μεῖς εἴμαστε τίμια πουλιά! Μεῖς δὲν ἁπατοῦμε, οὔτε δὲν ἁρπάζουμε.

Οἱ ὤμορφες φτεροῦγες τοῦ ἀετοῦ κινήθηκαν μ' ἀνατριχίλα. Πολλὴ ὥρα κύτταζε τοὺς μικροὺς καὶ κομψοὺς ἐκείνους φυλακισμένους, ποὺ τοὺς ἦταν ἄγνωστος καὶ ξένος ὁ πόθος τῆς ἐλευθερίας, τῆς ἀνεξαρτησίας.

Ἀκόμα λίγο καὶ θἄπλωνε τὰ φτερά του νὰ φύγῃ.

Μὰ ξάφνου σὰν νὰ ἔλαβε μιὰ ἀπόφασι ὁρμᾷ σ' ἕνα κλουβί, μπήγει τὰ νύχια του στὸ χρυσωμένο καφάσι καὶ ἀνοίγει μιὰ μεγάλη τρύπα.

Κατάπληκτα τὰ πουλάκια ζαρώσανε ὅλα σὲ μιὰ γωνιὰ κι' ἐξέ-

φυγαζαν ἀπελπιστικὲς φωνές... Ὁ βασιληᾶς περίμενε....

Κι' ἀφοῦ ἔκανε τὸ ἴδιο καὶ στὰ ἄλλα κλουβιὰ σταθῆκε καὶ περίμενε ἀκόμα....

Ἀπό κάπου φάνηκε καπνὸς ἔξαφνα... ἀκούστηκε μιὰ τουφεκιά... κι' ὁ περήφανος ἀετὸς χτύπησε μιὰ τὰ φτερά του καὶ πέταξε μὲ ὁρμὴ ἀκατάσχετη στὰ ὕψη του. Χονδρὲς σταλαγματιὲς αἷμα πέτανε ἀπάνω στὴν ἀνθισμένη γῆ καὶ λαμποκοπήσανε στὸν ἥλιο σὰν ρουμπίνια πολύτιμα. Σὲ λίγο ἕνα μικρὸ μαῦρο σημεῖο διακρίνονταν στὸν αἰθέρα, ὡς που χάθηκε κι' αὐτό...

* * *

Πανω σὲ μιὰ ἀπ' τὶς πιὸ ἀπρόσιτες κορυφὲς τῶν βράχων, ποὺ μόνο τοῦ ὁρμητικοῦ ἀέρα ἡ βοὴ ἀναταράζει τὴν ἡσυχία καὶ τὴ γαλήνη τὴ παντοτεινή, σὲ μια πλάκα ἀπὸ πάγο, ποὺ λαμποκοπᾷ στὸν ἥλιο, μὲ ἀνοιχτὲς τὶς δυνατὲς φτεροῦγές του, σὰν νὰ θέλῃ νὰ πετάξῃ, στὰ ὑπερύψηλα βασίλειά του, μὲ γυρμένο τὸ μεγαλοπρεπὲς κεφάλι του, κοίτεται πεθαμένος ὁ μεγαλόκαρδος μὰ παρεξηγημένος ἐλευθερωτής. Μέσ' στα ὁλάνοιχτα ἀκίνητα μάτια του καθρεφτίζεται γαλήνη γνώσιμη μονάχα σ' ἐκείνους ποὺ ἔνοιωσαν τὸ μυστήριο τῆς ζωῆς. Τὴ μέρα τὸ νεκρὸ κορμί του φιλοῦν οἱ πύρινες ἀχτίνες τοῦ ἥλιου καὶ τὴ νύχτα τὰ ἄστρα τὸ χαδεύουν μὲ τὸ τρεμουλιαστὸ λαμπύρισμα τους...

Κάτω, μακρυά, πολὺ πειὸ χαμηλὰ ἀπ' τὰ σύννεφα ἐκτείνεται ὁ κόσμος ποὺ πόθησε κι' ὠνειρεύτηκε ὁ ἀετός: τὰ βαθυπράσινα δάση, οἱ ἀνθισμένοι κάμποι, οἱ φωνές, τὰ γέλοια, τὰ τραγούδια, ἡ ματαιότης τῆς ζωῆς... καὶ τὰ κλουβιὰ τριγύρω στὰ ὁποῖα πετοῦν τὰ ἐλευθερωμένα πουλάκια, ποὺ δὲν ἔχουν τὴ δύναμι νὰ ὑψωθοῦν πέρα ἀπ' τὰ σύννεφα, νὰ θαυμάσουν ἀπ' ἐκεῖ τὸ πανόραμα τοῦ κόσμου, ποὺ ἁπλώνεται κάτω, χαμηλά, ν' ἀπολαύσουν τὴν ἀτελεύτητη εὐμορφιὰ ποὺ βασιλεύει ἐκεῖ καὶ νὰ ἰδοῦν τὸ λυτρωτή τους ποὺ κοίτεται νεκρός.

Πολὺ προσπάθησαν νὰ ξαναμποῦν στὰ κλουβιά τους, μὰ ὅλα τὰ ἀνοίγματα εἶνε καλὰ φραγμένα, κι' ἔτσι χωρὶς νὰ θέλουν πετοῦν ἀπ' ἔξω ἐλεύθερα καὶ κάνουν σχέδια γιὰ τὴ νέα, τὴν ἐλεύθερη ζωὴ πού τους χάρισε ὁ ἀετός, δίνωντας σ' ἀνταλλαγμα τὴ δική του.

(Ἐκ τοῦ Ρωσσικοῦ)

ΦΥΛΛΙΣ

ΑΘΩΟΤΗΣ

Ο ΥΠΕΡΑΝΘΡΩΠΟΣ

ΚΑΙ ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΝ ΤΟΥ ΜΕΛΛΟΝΤΟΣ

Θέλω νὰ μοῦ 'πῇς τί σοῦ εἶπαν οἱ γιατροί! Θέλω νὰ μὴ μοῦ κρύψῃς τίποτε! Τί ἀσθένειαν σοῦ εἶπαν, ὅτι ἔχει ὁ Κίμων!

Τὰς φράσεις ταύτας ἐπρόφερεν ὁ Προμηθεὺς μὲ τρέμουσαν ἐκ τῆς ταραχῆς φωνὴν καὶ μὲ ἐπιταχτικότητα συζύγου καὶ πατρός, δικαιουμένου νὰ μάθῃ ἐπὶ τέλους τὴν ἀλήθειαν. Τὰς ἐπρόφερε τονίζων ἑκάστην λέξιν καὶ διὰ ρυθμικῆς χειρονομίας μεταβαίνων ἀπὸ τῆς μιᾶς εἰς τὴν ἄλλην ὡσὰν νὰ ἐδείκνυε χρόνον εἰς ψάλλοντας.

Πρὸ μιᾶς ὥρας ὑπεδέχθη τὴν σύζυγόν του ἐπιστρέψασαν ἐξ Ἀθηνῶν, ὅπου μετέβη μετὰ τοῦ Κίμωνος, ἵνα βεβαιωθῇ παρ' εἰδικῶν ἰατρῶν περὶ τῆς ἀσθενείας, ἥτις κατέτρυχε τὸν υἱόν της.

Μόλις πρὸ δύο μηνῶν εἶχεν ἐπανακάμψει ἐκ Περισίαν ὁ ὡραῖος τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα Κίμων, τέλειος ἐπιστήμων, νομικὸς πολλὰ ὑποσχόμενος.

Πόσας ἀφορμὰς καυχήσεως δὲν θὰ ἔχῃ ἰδίᾳ ἡ μνηστὴ αὐτοῦ, ἥτις ἐπὶ διετίαν κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἐν Εὐράπῃ διαμονῆς του ἀγωνιωδῶς ἀναμένουσα ἔχυνε τόσα δάκρυα δι' αὐτόν. Μετ' ὀλίγον χρόνον θὰ ἐτελοῦντο οἱ γάμοι της, οἵτινες ἀνεβλήθησαν ὁπλῶς, διότι ὁ Κίμων ἠδιαθέτησεν ὀλίγον. Ἐντὸς ἑνὸς μηνὸς θὰ ἐγίνετο καλά. Περιέμενε δύο ἔτη· τί σημαίνει ἂν ἀναμείνῃ ἀκόμη ἕνα μῆνα. Οἱ διανοητικοὶ κόποι τὸν κατέβαλον κομμάτι, ἔχει ἀνάγκην μικρᾶς ἀναπαύσεως. Ταῦτα ἔλεγον εἰς αὐτὴν ὅλοι καὶ τὰ ἐπίστευεν. Ἀλλ' ἡ ἀσθένεια τοῦ Κίμωνος ἦτο ἐκείνη, διὰ τὴν ὁποίαν δὲν εὑρέθη ἀκόμη δυστυχῶς εὔφημος ὀνομασία. Περὶ τούτου διεβεβαίουν τὴν μητέρα οἱ ἰατροὶ τῆς πατρίδος, κατ' ἀπαίτησιν τῆς ὁποίας ἔκρυπτον τὴν ἀλήθειαν ἀπὸ τὸν πατέρα, ὅτις μανιωδῶς ἠγάπα τὸ τέκνον του. Ἄλλως τε καὶ ἡ ἰδία μήπως ἐπίστευεν εἰς τὰς φλυαρίας τῶν ἰατρῶν; Μήπως τάχα ἦσαν τόσον περίφημοι, ὥστε νὰ πιστευθῶσι καὶ ὅτε ἀκόμη καταδικάζουσι τὸ παιδί της εἰς θάνατον;

Ἀλλὰ καὶ οἱ ἐν Ἀθήναις ἰατροὶ δὲν ἐδείχθησαν ἐπιστημονικώτεροι τῶν τῆς πατρίδος. Ἡ ζωὴ τοῦ Κίμωνος μὲ τὴν μεγαλυτέραν περιποίησιν καὶ μὲ τὴν ἀρίστην δίαιταν δύναται νὰ παρα-

ταθῇ τὸ πολὺ δύο ἀκόμη ἔτη. Αὐτὰ τῆς εἶπαν καὶ εἰς τὰς Ἀθήνας.

Ἀλλὰ πῶς νὰ τολμήσῃ ἡ Εὐδοκία νὰ ἐκστομίσῃ τὴν γνώμην τῶν Ἀθηναίων ἰατρῶν εἰς τὸν σύζυγόν της τὰς παραμονὰς τοῦ γάμου τοῦ παιδιοῦ της; Ἐσκέφθη καὶ ἀπεφάσισε νὰ τὸ κρύψῃ, νὰ τὸ κρύψῃ ἀπὸ τὸν Προμηθέα. Ἄλλως τε ἐντὸς δύο ἐτῶν τίς οἶδε τί γίνεται; Καὶ μήπως δὲν εἶνε «στὸ χέρι» τῆς Εὐδοκίας μὲ τὴν ἀγάπην της νὰ κάμῃ νὰ ζήσῃ τὸ παιδί της ἀκόμη εἴκοσι καὶ τριάντα χρόνια, ἐν ὅσῳ αὐτὴ ζῇ νὰ ζῇ καὶ τὸ παιδί της; Ἡ ἀγάπη ἀνιστᾷ καὶ νεκροὺς ἐκ τοῦ τάφου· δὲν θὰ δυνηθῇ εἰς ἀσθενεῖς νὰ δώσῃ ἔστω καὶ ἀνύπαρκτον ζωήν; Τὸ ἰδεῶδες τῆς Εὐδοκίας ἦτο νὰ ἴδῃ τελουμένους τοὺς γάμους τοῦ Κίμωνος μετὰ τῆς Ἄννης. Τοῦτο περιμένουν ὅλοι οἱ συγγενεῖς, ὅλη ἡ κοινωνία. Ἡ μητρικὴ φιλοδοξία ἀπαιτεῖ τὸ παιδί της νὰ νυμφευθῇ τὸ καλύτερο κορίτσι τῆς πατρίδος. Ἅμα γείνῃ ὁ γάμος αὐτὴ θὰ ποτίζῃ τὸ παιδί της, μὲ τὸ γάλα τῆς μητρικῆς στοργῆς καὶ ἐντὸς ὀλίγου θὰ γείνῃ ἐντελῶς καλά.

Καὶ ὁ πατὴρ ἠγάπα τὸ τέκνον του, ἀλλὰ πολὺ διαφορετικὰ ἀπὸ τὴν μητέρα. Τὸ ἰδεῶδες του ἦτο νὰ ἔλθῃ καιρὸς κατὰ τὸν ὁποῖον νὰ δικασθῇ ἐνώπιον ὅλης τῆς κοινωνίας ἡ πεποίθησις, τὴν ὁποίαν εἶχε σχηματίσει πρὸ πολλῶν ἐτῶν, ὅτι ἐγέννησεν υἱὸν «ἕνα μέν, ἀλλὰ λέοντα». Λέοντα τὸ σῶμα καὶ τὸ πνεῦμα καὶ τὴν θέλησιν. Ὁ μόνος πόθος αὐτοῦ ἦτο νὰ προσφέρῃ εἰς τὸ ἔθνος αὐτοῦ καὶ τὴν ἀνθρωπότητα γενεὰν λεόντων, κληρονόμων τῆς ἰδικῆς του φυσικῆς καὶ ἠθικῆς ρώμης. Πρὶν ἢ ἀποστείλῃ αὐτὸν εἰς τὸ ἐξωτερικὸν πρὸς συμπλήρωσιν τῶν σπουδῶν του ἐφρόντισε νὰ ἐξασφαλίσῃ τὸ ἰδικόν του ἰδεῶδες μνηστεύων τὸν υἱόν του μετὰ τῆς ὡραιοτέρας καὶ ρωμαλαιοτέρας κόρης τῆς πατρίδος του. Εἰς τοὺς συγχαίροντας αὐτὸν διὰ τὴν ἀπόκτησιν τοιούτου τέκνου, ἰδίᾳ δὲ διὰ τὴν ἀγωγήν, τὴν ὁποίαν ἔδωκεν εἰς αὐτό, ἀπήντα μετὰ τῆς μεγαλυτέρας ψυχραιμίας, ὅτι εἶνε ἁπλοῦς ὑπηρέτης τῆς ἰδέας τῆς ἀνθρωπότητος. Ἀγαπᾷ τὸν υἱόν του μόνον, καθ' ὅσον ἐν αὐτῷ βλέπει πραγματοποιούμενα τὰ ἰδεώδη αὐτοῦ περὶ τῶν «τελείων τέκνων τῆς Ζωῆς, ὡς συνείθιζε νὰ ὀνομάζῃ τοὺς ἀνθρώπους τοῦ Μέλλοντος.

Μετὰ τὰς σκέψεις καὶ ἰδέας αὐτοῦ ταύτας φαντάζεσθε τὴν στενοχωρίαν καὶ θλῖψίν του, ὅτε εἶδε τὸν υἱόν του ἐπανακάμψαντα σχεδὸν ἀγνώριστον, ὡσὰν νὰ τοῦ ἀπερρόφησαν τὴν ζωὴν καὶ ἀνθηρότητα. Οὐδεὶς τῶν ἰατρῶν ἐτόλμα νὰ εἴπῃ αὐτῷ τὴν ἀληθῆ αἰτίαν τῆς μεταβολῆς, καίτοι μόνος πολλὰ ὑπώπτευε..... Ἀλλὰ δὲν ἤθελε νὰ τὸ πιστεύσῃ.

Δυστυχῶς καὶ ἡ μήτηρ ἐπιστρέψασα ἐξ Ἀθηνῶν μετὰ τοῦ υἱοῦ δὲν ἔσχε τὴν ἐπιτηδειότητα τελείως ν' ἀποκρύψῃ τὴν ταραχὴν αὐτῆς, κατὰ τὸ συμβούλιον τῶν γονέων, καίτοι, ἡ γυνὴ ὑπεκρίθη θαυμασίως. Τὸν ἐτυράννησε δύο ὥρας κατὰ κόρον ἐπαναλαμβάνουσα: τὸ παιδί μας ἔχει μιὰ ἀδυναμία ἀπ' τοὺς κόπους. Θὰ τοῦ περάσῃ σὲ λίγο καιρό, ἔτσι μοῦ εἶπαν οἱ γιατροί. Εἶχεν

ὁρκισθῇ ἡ Εὐδοκία νὰ μείνῃ ἀνένδοτος εἰς τὴν ἀπαίτησίν του τοῦ νὰ μάθῃ τὴν ἀλήθειαν, ὅσον ἐπίμονος καὶ ἂν ἐδεικνύετο.

Ἡ ὑπομονὴ τοῦ Προμηθέως ἐξηντλήθη. Ἠγέρθη ἀποτόμως, ἥρπασε τὸν βραχίονα τῆς συζύγου του, ἔσεισεν αὐτὴν ἰσχυρῶς καὶ ὤθησεν ἐπὶ τοῦ ἀνακλίντρου μὲ ἀπελπιστικὴν κραυγήν! Ἀπαιτῶ νὰ μοῦ εἰπῇς τὴν ἀλήθειαν, τὸ ἀπαιτῶ!

Ἦτο ἡ μόνη περίστασις, καθ' ἣν ἡ ταλαίπωρος μήτηρ εἶδε τὸν Προμηθέα ἐξαλλον μετὰ 25 ἐτῶν ἁρμονικὴν συμβίωσιν, καὶ ἡ πρώτη φορά, ὁπότε τὸν ἐφοβήθη.

Ἐν καταστάσει σχεδὸν ἐκστάσεως ἐτονθόριζε: τὸ παιδί μας ἔπαθε φθίσιν, δὲν θὰ ζήσῃ οὔτε δυὸ χρόνια! καὶ ἔπεσεν εἰς τὴν ἀγκάλην τοῦ συζύγου της ὁλολύζουσα.... Ἐπηκολούθησαν λεπτομερεῖς διασαφήσεις, τῶν ὁποίων τὰ ἀποτελέσματα οὐδεὶς ἐδύνατο νὰ μαντεύσῃ. Κάτι ὅμως παράδοξα κινήματα καὶ λόγοι τοῦ Προμηθέως φαίνεται, ὅτι ἠνάγκασαν τὴν Εὐδοκίαν νὰ ὑποθέσῃ, ὅτι πρόκειται περί τινος ἔστω καὶ προσωρινῆς ἐγκεφαλικῆς παρακρούσεως, συνεπείᾳ τοῦ ὁποίου ἐνόμισεν, ὅτι δὲν ἔπρεπε ν' ἀπομακρύνεται τοῦ ἀνδρός της, ἄχρις οὗ βεβαιωθῇ, ὅτι αἱ φρένες του ἐπανῆλθον εἰς τὴν κανονικήν των θεσιν.

Βεβαιωθεῖσα περὶ τούτου ἐπέτρεψεν τὴν ἐπομένην εἰς τὸν πατέρα νὰ κάμῃ λίαν πρωῒ μετὰ τοῦ υἱοῦ της τὸν συνήθη περὶ τὴν ἔπαυλιν περίπατον, ἠναγκασμένη αὐτὴ νὰσχοληθῇ περὶ τὰ οἰκιακὰ μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν ἐκ τοῦ ταξειδίου.

Τί ἀντηλλάγη μεταξὺ πατρὸς καὶ υἱοῦ κατὰ τὸν περίπατον ἡ μήτηρ ἠγνόει, παρετήρησεν ὅμως μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν των ἀνέλπιστον μεταβολήν. Κάτωχροι ἀμφότεροι ὡμοίαζον πρὸς ἐγκληματίσαντας μόλις πρὸ μικροῦ καὶ καταφυγόντας εἰς τὴν οἰκογενειακὴν ἑστίαν, ὡς εἰς ἄσυλον, ἢ μᾶλλον πρὸς ἀνθρώπους, οἵτινες ἑτοιμάζονται νὰ ἐγκληματίσουν. Ἡ μήτηρ κατελήφθη ὑπὸ ἀκατανικήτου τρόμου, ὡσὰν νὰ εὑρίσκετο μεταξὺ ἐχθρῶν. Ἐκείνη ἦτις παρηκολούθει καὶ τὴν ἐλαχίστην κίνησιν τοῦ τέκνου της καὶ ἡ ἐλαχίστη ἐπὶ τῆς μορφῆς αὐτοῦ μεταβολὴ προύκάλει ἐπανειλημμένας ἐρωτήσεις μεστὰς στοργῆς καὶ τρυφερότητος, τὴν φοβὰν ταύτην δὲν ἐτόλμησε νὰ τῷ ἀπευθύνῃ οὐδὲ τὸ σύνηθες τί ἔχεις! ἀλλ' οὐδὲ καὶ νὰ πλησιάσῃ αὐτόν.

Τρεῖς ἄνθρωποι ἀσκόπως περιεφέροντο ὡς σκιαί, ἀπὸ δωματίου εἰς δωμάτιον, ἀπὸ γωνίας εἰς γωνίαν, μόλις ἀνταλλάσσοντες ἁπλανῆ βλέμματα πλήρη μυστηριώδους ἀπαθείας. Μόνον ἡ ὥρα τοῦ γεύματος συνήνωσεν αὐτούς, κατέλαβεν ἕκαστος τὴν θέσιν του σχεδὸν ὡς ξένοι. Κατ' ἀνεξιχνιάστους τῆς φύσεως νόμους ἐπῆλθε τελεία ἀλλοίωσις τῶν ἠθικῶν σχέσεων μεταξὺ στενῶν συγγενῶν. Τὴν νεκρικὴν σιγὴν διέλυσεν ἅπαξ μόνον ἡ φωνὴ τοῦ πιστοῦ Κοσμᾶ, ὅστις εἶχε βαρεθῇ «νὰ σηκώνῃ γεμάτα, πιάτα»: Ὅλα αὐτὰ μᾶς τάφερε τὸ καταραμένο τὸ Παρίσι!...

Μετὰ τὸ γεῦμα οἱ τρεῖς δυστυχεῖς ἐφάνησαν ἔχοντες διάθεσιν νὰ ζητήσωσιν ἀπομόνωσιν, ἀποσυρόμενος ἕκαστος εἰς τὰ ἴ-

δια. Ὁ Κίμων μόνον ἐπεθύμησε ἐκτάκτως τὴν στιγμὴν ταύτην νὰ φιλήσῃ σιωπηρῶς τὸ χέρι τῆς μαμᾶς καὶ νὰ λάβῃ ἀπὸ αὐτὴν δύο παράξενα φιλήματα . . . . . .
. . . . . .
. . . . . .

Μετὰ μίαν ἑβδομάδα ἀπησχόλει τὰ δικαστήρια καὶ τὸν τύπον πρωτοφανὴς εἰς τὰ παγκόσμια χρονικὰ δίκη, πατὴρ ἀγαπῶν τὸν υἱόν του τὸν ἐφόνευσεν, διότι ἔπαθε φθίσιν.

Ἐγνώσθη, ὅτι ἡ ἀπολογία του ὑπῆρξε τόσον πειστικὴ καὶ βάσιμος, ὥστε τὸ δικαστήριον ἠναγκάσθη νὰ ἐκδώσῃ ἀθῳστικὴν ἀπόφασιν. Τὸ πρωτάκουστον τοῦτο δικαστήριον ἀπεφάνθη ὅτι ἡ ἀγάπη πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα εἶνε ἀνωτέρα πάντων τῶν ἀτομικῶν συναισθημάτων καὶ δεσμῶν καὶ ὅτι βιαία ἀποκοπὴ στοιχείου φθοροποιοῦ ἐξ αὐτῆς ὁποθενδήποτε προερχομένη, ὄχι μόνον δὲν πρέπει νὰ τιμωρῆται, ἀλλὰ καὶ ἐπιβάλλεται ἠθικῶς.

NITSCHE GRECUS

ΝΟΣΤΑΛΓΙΑ

Εἰς τὸν Πλάτανον (Ναυπακτίας)

Ἀγαπημένε, Πλάτανε, πεντάμορφο χωριό μου,
Σὲ σένα στέλνω ἀδιάκοπα τὸν κάθε λογισμό μου,
Κι' ὅλο ποθεῖ ἡ καρδούλα μου τὸ δροσερό σου ἀγέρι
Βάλσαμο καὶ παρηγοριὰ στὰ στήθη μου νὰ φέρῃ.

Πότε στὸ ἅγιο χῶμά σου μ' ἀγάπη θὰ πατήσω
Στὰ κρυσταλλένια σου νερὰ τὴ δίψα μου νὰ σβύσω,
Στοῦ δάσους σου τὸν δροσερὸ τὸν ἴσκιο νὰ πλαγιάσω
Καὶ μυρωμένα λούλουδα στὰ πλάγια σου νὰ μάσω.

Σὲ σὲ νὰ πῶ τοὺς πόνους μου καὶ τὰ παράπονά μου,
Σὲ σὲ τὰ τόσα μυστικὰ ποῦ ἔχω στὴν καρδιά μου,
Τῆς ξενητειᾶς τὴ μοναξιά, τὶς πίκρες, τὰ φαρμάκια
Καὶ νἄρθω ὡς τὴν ἄνοιξι γυρνοῦνε τὰ πουλάκια.

Τῆς ἐκκλησιᾶς μας τῆς μικρῆς ν' ἀκούσω τὴν καμπάνα
Νὰ σμίξω τοὺς συντρόφους μου καὶ τὴ γλυκειά μου μάνα,
Νὰ ἰδῶ στἀμπέλια λυγιρὲς κοπέλες νὰ τρυγοῦνε,
Νὰ ἰδῶ λεβέντες στὸ χορὸ νὰ γλυκοτραγουδοῦνε...

Στἀγαπημένο μου χωριὸ κάμε, καλὴ Παρθένα,
Ν' ἀρθῇ τὸ κάθε του παιδὶ ποῦ βρίσκεται στὰ ξένα,
Κάμε κ' ἐμὲ στὸ χῶμά του γρήγωρα νὰ γυρίσω
Κ' ἐκεῖ ὅπου γεννήθηκα ἐκεῖ νὰ ξεψυχήσω.

Δ. Γ. ΦΛΕΓΓΑΣ

Ἀπὸ τὴν ξένην καλλιτεχνίαν

ΤΟ ΜΥΣΤΙΚΟΝ

ΠΕΡΙ ΓΕΛΩΤΟΣ

ΤΙ ΕΙΝΕ Ο ΓΕΛΩΣ;

Υπάρχουσιν ἐν τῇ φύσει φαινόμενά τινα τά ὁποῖα βλέποντες καθ' ἑκάστην ἐξοικειούμεθα τόσον πολύ, τά νομίζομεν τόσον ἁπλᾶ καὶ ὅμως ἐὰν πρὸς στιγμὴν θελήσωμεν νὰ ἐξετάσωμεν τὴν φύσιν αὐτῶν, μετ' ἐκπλήξεώς μας εὑρισκόμεθα σχεδὸν πρὸ ἀνεξηγήτου προβλήματος. Τοιοῦτος εἶνε καὶ ὁ γέλως. Ὑπὸ καθαρῶς ἀνατομικὴν ἔποψιν ἐξεταζόμενος οὗτος εἶνε σειρὰ μικρῶν διακεκομμένων ἐκπνοῶν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἠχηρῶν, τῇ ἐνεργείᾳ τῶν φωνητικῶν ὀργάνων, προερχομένων ἐκ σπασμωδικῶν κινήσεων τοῦ διαφράγματος καὶ παρακολουθουμένων ὑπὸ συσπάσεων ὡρισμένων μυῶν τοῦ προσώπου (Ζυγωματικῶν, ὑψωτῆρος τοῦ ἄνω χείλους κ.λ.π.) Τοιούτου ἀνατομικῶς ὄντος τοῦ γέλωτος, ἐὰν θελήσωμεν νὰ ἐξετάσωμεν τὴν φύσιν αὐτοῦ, βλέπομεν ὅτι αἱ γνῶμαι τῶν φυσιολογούντων καὶ φιλοσοφούντων διχάζονται καὶ τὸ ζήτημα περιπλέκεται, τινῶν μὲν θεωρούντων τὸν γέλωτα ὡς καθαρῶς φυσιολογικὸν φαινόμενον, ἑτέρων ὡς ψυχολογικὸν τοιοῦτον καὶ ἄλλων ἄλλως. Καὶ κατὰ μὲν τοὺς πρώτους τοὺς θεωροῦντας τὸν γέλωτα καθαρῶς φυσιολογικόν, ἐν οἷς ὁ Darwin καὶ ὁ πολὺς Spenser, δὲν εἶνε τοιοῦτον ἢ τοιοῦτον εἶδος τῆς συγκινήσεως ὡς ὅπερ παράγει τὸν γέλωτα ἀλλὰ τὸν πόνον αὐτῆς ὅταν φθάσῃ εἰς ὡρισμένην ἔντασιν. Κατὰ ταῦτα ἕπεται ἄρα ὅτι ὁ γέλως προέρχεται ἐκ τῆς ὑπερβαλλούσης νευρικῆς δυνάμεως τῆς ὑπὸ τοῦ ποσοῦ ὡρισμένων συγκινήσεων ἀθροισθείσης, ἥτις διοχετευομένη καὶ ἐξατμιζομένη οὕτως εἰπεῖν, ὡς ἀσφαλιστικὴ τοῦ Παπίνου δικλείς, ἐπὶ τῶν προσωπικῶν καὶ ἀναπνευστικῶν μυῶν ἐμβάλλει αὐτοὺς εἰς κίνησιν γέλωτος· ὥστε ὁ γέλως εἶνε οὐσιωδῶς φυσιολογικὸς καὶ κινητήριος ἀντανακλαστικὸς καὶ ὅλως κατὰ δεύτερον λόγον ψυχολογικός. Τὴν θεωρίαν ταύτην καίτοι ἀρκούντως σαφῶς ἐξηγοῦσαν τοὺς ἁπλουστέρους καὶ στοιχειωδεστέρους γέλωτας, τὸν παιδικόν, τὸν νευρικόν, τὸν παχύ, τὸν ἐκ γαργαλίσματος καὶ ἐν γένει τοὺς ἐλαχίστην σχέσιν, μὲ τὴν ψυχικὴν σφαῖραν ἔχοντας ἀντικρούουσι πολλοὶ λέγοντες ὅτι κατ' αὐτὴν αἱ πνευματικαὶ καὶ κοινωνικαὶ συ[illegible] δὲν λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν, ἐξετάζεται δηλ. τὸ γελῶν πρόσωπ[illegible] καὶ οὐχὶ τὸ γελοῖον, καὶ διότι, λέγουσι, καὶ ὑπὸ ἔποψιν καθαρῶς φυσιολογικὴν εἶνε θεωρία ὑποθετική, ὑπονοοῦσα φανταστικὴν διοχέτευσιν νευρικῶν δυνάμεων ἐπὶ ὡρισμένων κινητηρίων μυῶν, καὶ διότι, λέγουσιν, εἶνε ἐναντία ἀκόμη τῆς γενικῶς παραδεδεγμένης γνώμης καθ' ἣν τὸ γελᾶν εἶνε μόνον ἀνθρώπινον καὶ συνεπῶς ἀνάγεται εἰς σφαῖραν ἀνωτέραν διανοητικὴν συγκινητικήν, καὶ ἐὰν ὑπάρχουσι γέλωτες καθαρῶς φυσικοὶ στοιχειώδεις μήπως δὲν ὑπάρχουσι καὶ βάκρυα προερχόμενα ἐκ τῆς ὀσφρήσεως ἐρεθιστικῶν οὐσιῶν σκορόδων κρομμύων κ.λ.π.;

Κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν ἄνω θεωρίαν εἶνε ἡ τῶν φρονούντων ὅτι ὁ γέλως εἶνε καθαρῶς διανοητικὸν φαινόμενον. Οἱ τοιοῦτοι ὁρίζουσι τὸν γέλωτα ἀντικειμενικῶς λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν ἐν γένει τὰ γελοῖα καὶ ἐξάγουσι διαφόρους σκέψεις καθ' ἃς ὁ γέλως ὁπωσδήποτε παραγόμενος εἶνε συναίσθησις, συγκίνησις καὶ συνεπῶς διανοητικὸν φαινόμενον.

Ἑτέρα τις θεωρία εἶνε ἐκείνη ἥτις ἀποδίδει τὸν γέλωτα εἰς τὴν ἐν ἡμῖν ὑπεροχὴν ἐφάνειαν, ὑπεροψίαν, κακίαν ἢ φθόνον. Κατὰ ταύτην ὁ γέλως ὑπονοεῖ πάντως καὶ πάντοτε τὴν συναίσθησιν τῆς ἡμετέρας ὑπεροχῆς ἐπὶ ἑτέρου· ἡ ὑπερηφάνειά μας ἄρα θριαμβεύουσα παράγει τὸν γέλωτα. Ἐπίσης καὶ ἡ ἐν ἡμῖν κακία εὐχαριστουμένη ἐκ τοῦ αἰφνιδίου ἀτυχήματος ὅπερ συμβαίνει εἰς ἕτερον, προκαλεῖ τὸν γέλωτα, ἀρκεῖ τὸ ἀτύχημα νὰ εἶνε ἐλαφρόν. Τῆς θεωρίας ταύτης προεξάρχουσιν ὁ Hobbes καὶ περιέργως οἱ ἀθάνατοι ἀρχαῖοι συγγραφεῖς Ἀριστοτέλης καὶ Πλάτων. Ὁ Ἀριστοτέλης καθ' ὑπόθεσιν λέγει «τὸ γελοῖον ἐστὶν ἁμάρτημά τι καὶ αἶσχος ἀνώδυνον καὶ οὐ φθαρτικόν, οἷον εὐθὺς τὸ γελοῖον πρόσωπον αἰσχρόν τι καὶ διεστραμμένον ἄνευ ὀδύνης»· ὁ δὲ Πλάτων ἐν Φιλήβῳ τὰ αὐτὰ ὑπονοεῖ λέγων ὅτι ὅταν γελῶμεν ἐπὶ τοῖς τῶν φίλων γελοίοις γελῶμεν συγκιρνῶντες ἡδονὴν μὲ φθόνον «κεραννύντος ἡδονὴν αὖ φθόνῳ».

Ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ αἱ θεωρίαι αὗται καὶ ἄλλαι παρεμφερεῖς αὐταῖς, καίτοι ἐφαρμοζόμεναι εἰς πολλὰ εἴδη γελώτων δὲν ἐξηγοῦν ἐν τούτοις γενικῶς ἅπαντας, νομίζομεν ὅτι ὁ γέλως εἶνε φαινόμενον φυσιολογικο-ψυχολογικόν, ἄλλοτε μὲν ἀμφοτέρων ἐξ ἴσου συνεργούντων, ἄλλοτε προεχόντων τῶν φυσικῶν καὶ ἐνίοτε τῶν ψυχολογικῶν ἢ διανοητικῶν φαινομένων ὁπότε μόλις ὑποδηλοῦνται τὰ φυσικὰ φαινόμενα· οὕτω παρὰ τὸν ἀσυναίσθητον, ἐντελῶς φυσικὸν βρεφικὸν γέλωτα, ὑπάρχει τὸ ἐλαφρὸν μειδίαμα τὸ ἐξ ἐνδιαθέτου ἐνδομύχου χαρᾶς ἐπὶ προβλεπομένῳ εὐχαρίστῳ γεγονότι, τὸ ἐκδηλούμενον ἄνευ σπασμῶν τοῦ διαφράγματος, χωρὶς σύσπασιν τῶν γελαστηρίων μυῶν, πάντως ὅμως ὑποσημαινόμενον ὑπὸ ποιᾶς τινος ζωηρότητος τῶν ὀφθαλμῶν καὶ ἐν γένει τῆς ὅλης φυσιογνωμίας. Ὁ γέλως εἶνε ὅπως καὶ ὁ ἔρως, ὅστις καίτοι ἰδανικὸς δὲν δύναται νὰ νοηθῇ ἄνευ ἀφετηρίας φυσικῶν ἢ φυσιολογικῶν λόγων οὐδ' ὑποβιβάζεται διότι συνυπάρχει εἶνε συμφύης μὲ αὐτούς.

Ἀλλὰ καὶ μὲ ὅλας αὐτὰς τὰς θεωρίας ἐπειδὴ ἡ τελικὴ αἰτία τοῦ γέλωτος μένει ὡς τὰ πολλὰ σκοτεινὴ καὶ συζητήσιμος, ἂς ἀρκεσθῶμεν ἐπαναλαμβάνοντες μετὰ τοῦ χαριτολογοῦντος μεγάλου Βολ-

ταίρου ὅτι «ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος θὰ δυνηθῇ νὰ εὕρῃ τὸν τελικὸν λόγον δι' ὃν οἱ ζυγωματικοὶ μῦς σύρουσι τὰ χείλη μας πρὸς τὰ ὦτα, θὰ εἶνε ἀρκούντως σοφὸς» ἂς ἀρκεσθῶμεν λέγω εἰς τὸ ὅτι κατέχομεν προνομιακῶς τὸν γέλωτα καὶ ἂς μὴ προσπαθῶμεν νὰ εἰσδύσωμεν εἰς τὰ πολυδαίδαλα καὶ λαβυρινθώδη μυστήρια τῶν φιλοσοφούντων φόβῳ μὴ περιπλακῶμεν καὶ χάσωμεν καὶ αὐτὴν τὴν ζωηρότητα καὶ αὐτὸν τὸν γέλωτά μας.

Φυσιογνωμία. Ὁ γέλως ποσοτικῶς καὶ ποιοτικῶς ἐξεταζόμενος. Διάφοροι γέλωτες

Ἐκ τοῦ συνδυασμοῦ τῶν διαφόρων κινήσεων καὶ ἐνεργειῶν τῶν μυῶν τοῦ προσώπου προκύπτει ἔκφρασίς τις ἰδιάζουσα, καλουμένη φυσιογνωμία. Τόσον δ' ἀπείρως ποικίλλει ὁ συνδυασμός οὗτος ὅσαι περίπου ὑπάρχουσι καὶ φυσιογνωμίαι. Προνόμιον ἀποκλειστικὸν τῶν λογικῶν ὄντων. Ἀλλὰ καὶ οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων ἐν τῇ μεγίστῃ ταύτῃ ποικιλίᾳ ὑπάρχουσιν ὡρισμέναι καὶ ἰδιάζουσαί τινες ἐκφράσεις, καθ' ὅσον ὡρισμένοι μῦς τοῦ προσώπου συνεχέστερον καὶ συχνότερον συσπώμενοι, δίδουσιν εἰς τὸ πρόσωπον ὡρισμένην ἔκφρασιν ἀποτυποῦσαν ὡς ἐν κατόπτρῳ τὴν ἔνδον ψυχικὴν τοῦ ἀνθρώπου κατάστασιν, τὸν χαρακτῆρα αὐτοῦ. Οὕτως ἔχομεν τὴν χαρίεσσαν, σκεπτικήν, μελαγχολικήν, ἀγρίαν, ἀλγεινήν, γελόεσσαν, οὐδετέραν ὡς τῶν νεογνῶν καὶ τῶν ἀπαθῶν ἀνθρώπων ἔκφρασιν. Οὕτω δικαιολογεῖται καὶ τὸ γνωστὸν προγονικὸν ῥητὸν «οἷα ἡ μορφή, τοιάδε καὶ ἡ ψυχή». Ἐν μέρει δέθεν, ἡ φυσιογνωμία εἶνε εἰκὼν τῆς ψυχικῆς ἡμῶν ἐσωτερικῆς καταστάσεως, ἣν καλλύνουσι μὲν τὰ εὐγενῆ καὶ ὑψηλὰ αὐτῆς πάθη, κτηνώδη δὲ καὶ βλοσυρὰν καθίστησι τὰ ταπεινὰ καὶ ἄγρια. Ἐπί τίνος ἄλλως τε ἀρχῆς ἢ ἐπὶ τῆς ῥηθείσης στηρίζεται ἡ προσωπογραφία ἐν τῇ ζωγραφικῇ καὶ ἀγαλματοποιΐᾳ ἡ προσπαθοῦσα διὰ τῆς ἐκφράσεως τοῦ προσώπου νὰ παραστήσῃ τὴν ἐσωτερικὴν τῆς ψυχῆς κατάστασιν; Ἐπὶ τίνος δ' ἄλλου βασίζεται ἡ ἀξία καὶ ἡ φήμη τῶν μεγάλων κωμῳδῶν καὶ γελωτοποιῶν ἢ ἐπὶ τῆς τέχνης τοῦ πολλαπλῶς καὶ ἐπιτηδείως μεταμορφοῦσθαι καὶ λαμβάνειν διαφόρους ἐκφράσεις καὶ φυσιογνωμίας;

Δίδει ὅθεν καὶ ὁ γέλως συχνότερον ἐπαναλαμβανόμενος ἰδίαν τινὰ εἰς τὸ πρόσωπον ἔκφρασιν χαρωπήν, γελόεσσαν φιλοσκώμμονα ἢ φιλομειδῆ, ἀναλόγως τοῦ ἐπικρατοῦντος τοιούτου ἢ τοιούτου γέλωτος, ὅστις ἐν γένει ἐξεταζόμενος δυνατὸν νὰ ὑπαχθῇ εἰς δύο γενικὰς κατηγορίας· εἰς ποσοτικὸν καὶ ποιοτικὸν γέλωτα.

Καὶ ποσοτικῶς μὲν ὁ γέλως εἶναι βίαιος, μέτριος ἢ ἀδύνατος. Καὶ ὁ μὲν πρῶτος εἶναι ἀποκλειστικῶς ζωώδης, κουραστικός, ἐκνευριστικὸς διὰ τὸν γελῶντα καὶ δυσάρεστος διὰ τὸν ἀκούοντα, ἐν ᾧ ὁ δεύτερος εἶναι πλήρης, ἠχηρός, μὴ διακοπτόμενος εἰμὴ μετὰ κάματον, ἐλεύθερος, ἀνεπηρέαστος, ἀπαύγασμα ζωῆς καὶ ὑγείας διὸ καὶ ἀπαντᾷ συνήθως κατὰ τὴν νεαρὰν ἡλικίαν· ὁ δὲ ἀδύνατος τέλος εἶναι τὸ λεγόμενον μειδίαμα ὅπερ παρουσιάζεται μὲν ἐνίοτε ὡς μορφὴ τοῦ δευτέρου ἠλαττωμένου ποσοτικῶς, συνήθως ὅμως ἀποτελεῖ ὅλως ἰδίαν μορφήν. Ἐνθυμηθῶμεν τὸ μειδίαμα φιλοστόργου μητρὸς θηλαζούσης τὸ τέκνον της καὶ ὑπομειδιώσης πρὸς αὐτό. Εἶναι συνήθως ἔκφρασις χαρᾶς ἐν γαλήνῃ, ἀποτέλεσμα συμπαθείας, ἀγάπης καὶ τρυφερότητος· εἶναι ἡ εὐγένεια τῆς ψυχῆς ἥτις ἀνταναklᾷ ἐπὶ τοῦ προσώπου. «Οὕτω λέγει ὁ Ducas ὁ σπασμωδικὸς γέλως εἶναι ζωώδης, ὁ ἁπλοῦς εἶναι ἀνθρώπινος, ἐν ᾧ τὸ μειδίαμα εἶναι θεῖον».

Ποιοτικῶς δὲ ἐξεταζομένου τοῦ γέλωτος παρουσιάζονται τοσαῦται μορφαὶ καὶ ποικιλίαι ὥστε δύναταί τις εἰπεῖν ὅτι ἕκαστος ἔχει καὶ ἴδιον τρόπον τοῦ γελᾶν. Ἀπὸ τοῦ ἀσυναισθήτου μειδιάματος νεογεννήτου, ἀπὸ τοῦ ζωηροῦ, τοῦ χαρωποῦ γέλωτος ἑνὸς μικροῦ χαριτωμένου παιδίου μέχρι τοῦ σαρδονίου ἢ καταχθονίου μεφιστοφελείου γέλωτος, ἀπὸ τοῦ ἐλαφροῦ τοῦ γλυκέος καὶ μελισταγοῦς μειδιάματος εὐειδοῦς δεσποινίδος ἡ ὁποία μόλις ὑποκινοῦσα τὰ ροδινά χείλη αἰδημόνως ὑποδεικνύει τὸν ἐκ μικρῶν κανονικῶν μαργαριτῶν ὄπισθεν θησαυρόν της καὶ σχηματίζει ἐνίοτε τὰ πολυπόθητα καὶ ὡραῖα ἐκεῖνα ἐπὶ τῶν παρειῶν της λακκάκια, μέχρι τοῦ ἀσυστόλου, ξετσιπωμένου, ἀηδοῦς κυνικοῦ γέλωτος ὑπάρχουσι τόσαι βαθμίδες καὶ ποικιλίαι καὶ ἀποχρώσεις ὥστε θὰ ἦτο ἀδύνατον νὰ δώσῃ τις εἰς μίαν ἑκάστην καὶ ἰδίαν ὀνομασίαν, οὐχ ἧττον γενικάς τινὰς μορφὰς καὶ αἰτίας λαβόντες ὑπ' ὄψιν διέκριναν τοὺς γέλωτας ὑπὸ διαφόρους ὀνομασίας, ὧν μνημονεύομεν ἐν περιλήψει, χωροῦντες, ἐκ τῶν ἁπλουστέρων εἰς τοὺς συνθετωτέρους εἰσὶ δὲ οὗτοι:

Ὁ γέλως τῶν νεογεννήτων, γέλως συνιστάμενος εἰς ἁπλῆν τῶν ζυγωματικῶν μυῶν σύσπασιν, οὐδὲν σημαίνων, οὐδὲν ἐκφράζων. Τίς δὲν εἶδε βρέφος κοιμώμενον νὰ γελᾷ; ἐκ περιεργείας προεκάλεσα πολλάκις αὐτὸν ἐρεθίζων δι' ἐλαφροτάτων διὰ τοῦ δακτύλου μου διακεκομμένων ἐπιψαύσεων τὰς παρειὰς τῶν παιδίων. Μολονότι ὁ κόσμος ποιητικώτατα λέγει ὅτι παίζει μὲ τὸν φύλακα ἄγγελόν του καὶ γελᾷ εἰς τὰ χάδια ἐκείνου, ἐν τούτοις τὸ ἀληθὲς εἶναι ὅτι ὁ γέλως οὗτος εἶναι ὁ μᾶλλον ἁπλοῦς, στοιχειώδης, ἀρχομένη φυσικὴ ἄσκησις τῶν μυῶν διὰ τὴν μέλλουσαν λειτουργίαν αὐτῶν.

Ὁ παιδικὸς γέλως, ἀφελής, εὐχάριστος, ἔκφρασις ὑγείας καὶ ζωηρότητος, προσιδιάζων ἰδίως εἰς τὰ παιδία τὰ ὁποῖα ἐκπλήττονται μὲ τὸ παραμικρὸν καὶ γελῶσι. Οὗτος εἶνε ἐπίσης εὐχάριστος παρατηρούμενος ἐν μέτρῳ καὶ εἰς τοὺς μεγάλους, ἰδίως τὰς δεσποινίδας· «ἔχει παιδικήν, ἀφέλειαν, γελᾷ σὰν παιδί» λέγομεν.

Ὁ καθαρῶς φυσικὸς γέλως ἢ κατ' ἀνάκλασιν, ὅπως λέγομεν οἱ ἰατροί. Τοιοῦτοι εἶνε οἱ ἐκ πέψεως οὐσιῶν τινων, ἐκ ψύχους ἢ γαργαλίσματος προκαλούμενοι γέλωτες.

Ὁ νευρικὸς γέλως ὅστις ἀρχίζων μὲ συνήθη ἀφορμὴν παρατείνεται ὑπερβολικῶς ἐπ' ἄπειρον, μέχρι καμάτου, κοπώσεως, μέχρι δακρύων. Παρατηρεῖται δὲ συνήθως εἰς εὐρωπαθῆ καὶ ἀναιμικὰ πρόσωπα.

Ὁ νοσηρὸς γέλως. Τοιοῦτοι εἶνε οἱ ἀσυναίσθητοι καὶ ποτὲ ὀδυ-

νηροί γέλωτες τῶν ὑστερικῶν τῶν ἐξ ἀρχομένης ἐγκεφαλικῆς μαλα-κύνσεως ἢ ἀρτηριοσκληρώσεως πασχόντων.

Ὁ ἀνόητος ἢ βλακώδης γέλως ὁ τῶν ἠλιθίων ἢ τρελλῶν, ὁ ἀηδὴς τῶν δυστυχῶν ἐκείνων οἱ ὁποῖοι γελῶσι μηχανικῶς μὲ στόμα κεχηνός ἢ ἐὰν αἰσθάνωνται χαράν τινα, αὕτη εἶνε ἐκτὸς τῆς ψυχικῆς σφαίρας, ζωώδης, κτηνώδης.

Ὁ αὐθάδης προπετὴς γέλως, ὁ ὁποῖος δυσαρεστεῖ ἀηδιάζει· εἶν' ἐκεῖνος τῶν ἐξηχρειωμένων, τῶν πεπωρωμένων καὶ ἀναισθήτων οἵτινες νουθετούμενοι ἢ ἐπιπληττόμενοι διὰ τὰς ἁμαρτίας των γελῶσιν αὐθαδῶς, «μὴ γέλωτα προπετῆ στέργε», λέγει ὁ Ἰσοκράτης.

Ὁ ἀπροσδόκητος γέλως, τρελλός, ὑπὸ τὴν εὐρυτέραν σημασίαν τῆς λέξεως, λεγόμενος οὕτω διότι ὁ ὄγκος του εἶνε δυσανάλογος μὲ τὸ προκαλοῦν αἴτιον· ἢ μᾶλλον ἐκρήγνυται ἄνευ μεγάλου καταδήλου αἰτίου· παρατηρεῖται εἰς νεαρὰ καὶ ὑγιῆ πρόσωπα μὲ χαρωπὰς διαθέσεις, τῶν ὁποίων ὑπὸ ποιᾶς τινος αἰτίας ἀναγκαστικῶς περιοριζομένη καὶ ἀθροιζομένη, οὕτως εἰπεῖν, ἡ νευρικὴ δύναμις, ἐκρήγνυται εἰς γέλωτας μὲ τὴν παραμικρὰν ἀφορμήν. Οὕτω γελῶσι οἱ μαθηταί, τὰ παιδία καὶ ἐν γένει ἄτομα ὑποχρεούμενα ἢ βιαζόμενα νὰ τηρήσωσι θέσιν προσεκτικήν, ἡσυχον, ἐναντίαν καὶ ὑπερτέραν τῆς δυνάμεως καὶ διαθέσεώς των.

Τὸ τοιοῦτον συνέβη καὶ εἰς ἐμέ. Ἤμουν 8 περίπου ἐτῶν μετὰ τοῦ μεγαλειτέρου ἀδελφοῦ μου κ' ἑνὸς ἐξαδέλφου μας συνομήλικος εἰς τοῦ παππποῦ μας, ὅπου τὴν ἡμέραν ἐκείνην μεταστᾶσα πρὸς Κύριον εἶχεν ἐνταφιασθῆ μία θεία μας. Βαρύ, φυσικά, πένθος ἐπεκράτει εἰς τὸν οἶκον, τὸ μέγεθος τοῦ ὁποίου ἡμεῖς οἱ τρεῖς μολονότι ὡς ἐκ τῆς ἡλικίας καὶ τῆς ζωηρότητος μας οὔτε ἠσθανόμεθα οὔτε συνεμεριζόμεθα, ἐν τούτοις παντοῦ βλέποντες ἀθυμίαν καὶ κατήφειαν, ἐπνίγαμεν τὴν ζωηρότητά μας κατ' ἀνάγκην καὶ ἐφησυχάζομεν ὑποχρεωτικῶς σιγῶντες. Εἶχε νυκτώσει καὶ ἀργὰ πλέον μᾶς ἐνεθυμήθησαν οἱ ἐν τῷ οἴκῳ καὶ μᾶς ἔβαλαν νὰ φάγωμεν μαζὶ μὲ τὸν παππποῦ, ὁ ὁποῖος ἦτο σφόδρα λυπημένος καὶ σιωπηλός. Σύνοφρυς λοιπὸν ἐκεῖνος, σιωπηλοὶ ἡμεῖς ἐξ ἀνάγκης, ἠρχίσαμεν τὴν σοῦπα ἀπὸ τὴν ὁποίαν δὲν εἶχα καταπιεῖ τὴν τρίτη κουταλιὰ ὁπότε παρετήρησα ὅτι ὁ παππποῦς ἔκλαιεν ἀκόμα, μοῦ ἐφάνη μάλιστα σὰν νὰ εἶδα πῶς ἕνα δάκρυ του ἔσταξεν εἰς τὴν σοῦπαν του· εἶδα πλαγίως τὸν ἀδελφόν μου ὅστις παρατηρήσας τὰ ἴδια ἔρριχνε λοξαῖς ματιαῖς εἰς τὸν ἐξάδελφόν, μία τότε ταχεῖα ἐπῆλθε μεταξύ μας διὰ νευμάτων συνεννόησις καὶ ἰδοὺ ξεσπάσαμεν στὰ γέλοια, γέλοια ἀκαπάρχετα, ἀκράτητα, τρελλά, τόσα, ὁποῦ ἠνάγκασαν τὸν μακαρίτη παππποῦ νὰ διατάξῃ νὰ σηκώσουν τὰ παληόπαιδα αὐτὰ ἀπὸ κοντά του γιατί τὸν ἐνοχλοῦν.

Ὁ παχὺς γέλως· συγγενὴς μὲ τὸν τρελλὸν γέλωτα τῶν παιδίων παρατηρούμενος ἐν τῇ ἀκμαζούσῃ ἡλικίᾳ εἰς εὐρώστους συνήθως καὶ εὐχαριστουμένους ἐκ τῆς ἐν γένει καταστάσεως καὶ τοῦ βίου των· ὁ γέλως δι' αὐτοὺς εἶνε μία ἀνάγκη, ἔκφρασις τῆς ἐσωτερικῆς καλῆς διαθέσεώς των, ὑπερεκχείλισις ὑγείας καὶ χαρᾶς· τὸ

μέτωπόν των δὲν ἔχει ρυτίδας, τύπους φροντίδων καὶ στενοχωριῶν, λαμβάνουν πάντοτε τὰ πράγματα ἀπ' τὴν καλήν των ὄψιν καὶ γελοῦν μὲ τὴν καρδιά τους.

Ἱλαρότης γέλως μέτριος εὐχάριστος. Λαμπρὰν καὶ χαρακτηριστικὴν εἰκόνα ἱλαρότητος, ἐξ ἀντιθέσεως αἰσθημάτων, ἀναφέρει ὁ Ὅμηρος ἐν Ἰλιάδι (Π 270) τὴν ἑξῆς: ἐνῷ τὰ Ἑλληνικὰ ἐν Τροίᾳ πράγματα βαίνουσιν οὐχὶ εὐαρέστως καὶ ὁ Ἀγαμέμνων ἀδημονῶν λέγει μετὰ πικρίας ὅτι κινδυνεύει

«δυσκλέα Ἄργος ἱκέσθαι, ἐπὶ πολὺν ὤλεσα λαόν»

καὶ παροτρύνει τοὺς Ἀχαιοὺς ὅπως ἐμμείνωσιν εἰς τὸν ἀγῶνα, ἐνῷ λύπη καὶ μελαγχολία καὶ ἀπορία περὶ τοῦ πρακτέου «ἐπικρατεῖ παρὰ τοῖς λοιποῖς ἀρχηγοῖς, παρουσιάζεται αἴφνης εἰς τὸ μέσον ὁ Θερσίτης κωφός, χωλός, μὲ κυρτοὺς τοὺς ὤμους, φαλακρός, τύπος ἐπὶ τέλους ἀσχήμου ἀλλὰ καὶ ἀμετροεποῦς θρασέως ἀνθρώπου, ὅστις καὶ εἰς Ἀγαμέμνονα ἀντιλέγει προπετῶς καὶ εἰς φυγὴν τοὺς Ἀχαιοὺς παρακινεῖ. Τοῦτον ὅθεν διὰ τὴν ἀκριτομυθίαν καὶ δειλὴν συμβουλήν του ἐπιπλήττων ὁ Ὀδυσσεὺς ἐπὶ τέλους τὸν κτυπᾷ μὲ τὸ χρυσοῦν ὅπερ ἐκράτει σκῆπτρον. Τί δὲ ἦτο τὸ ἀποτέλεσμα; Φαντασθῆτε διὰ μίαν στιγμὴν τὸν ἀσχημάνθρωπον Θερσίτην τρυπωμένον εἰς μίαν γωνίαν, ζαρωμένον ἀπὸ φόβον μὲ μάτια βλοσυρὰ κλαίοντα μὲ μίαν αἱματόφουσκαν εἰς τὸ μετάφρενον καὶ μαντεύσατε τί παρὰ τοῖς Ἀχαιοῖς συνέβη τότε: Ἂν καὶ στενοχωρημένοι, λέγει ὁ θεῖος ποιητής, πάλιν γλυκογέλασαν μ' αὐτὸ τὸ συμβάν· «Οἳ δέ, καὶ ἀχνύμενοί περ, ἐπ' αὐτῷ ἡδὺ γέλασαν».

Ὁ ἄσβεστος γέλως εἶνε ὁ ἐκ τοῦ ἀπροόπτου τοῦ ἀπροσδοκήτου ἀκράτητος γέλως, περιέχων ἐνίοτε δόσιν σαρκασμοῦ. Φαντασθῆτε ζωηρὸν νέον, ὅστις ἐκπλήττετο πρὸ μικροῦ διὰ τὴν ἄσωτον διαγωγήν του ὑπὸ τοῦ πλέον ἢ μεσήλικος σοβαρευομένου καθηγητοῦ του, εἰσερχόμενον κρύφα εἰς δυσώνυμον οἶκον ὁπόθεν αἴφνης νὰ συναντᾷ ἐξερχόμενον αὐτὸν τοῦτον τὸν Κον καθηγητήν. Εἶνε ὁ γέλως ὃν, καθ' Ὅμηρον, ἐγέλασαν οἱ οὐρανίωνες θεοί ὅταν τοὺς προσεκάλεσε ὁ χωλὸς Ἥφαιστος εἰς τὰ θεῖα δώματά του ὅπως ἴδωσιν «ἔργα γελαστά». Νὰ ἴδωσι δηλονότι τὴν πιστὴν σύζυγόν του Ἀφροδίτην αἰσχύνουσαν «λέχος καὶ εὐνὴν» μετὰ τοῦ φιλοπολέμου Ἄρεως, ἀμφοτέρους ἐπιτηδείως ὑπ' αὐτοῦ, ὡς καλοῦ μηχανικοῦ, δεσμευθέντας εἰς οὐχὶ εὐπαρουσίαστον στιγμήν. Φαντασθῆτε ὅθεν τὰ γέλοια τοῦ γαιηόχου Ποσειδῶνος, τοῦ ὠκύποδος Ἑρμοῦ καὶ τοῦ ἄνακτος Ἀπόλλωνος (αἱ θηλυκαὶ θεαὶ ἀπεσύρθησαν ἐξ ἐντροπῆς) ὅταν ἐπῆγαν καὶ εἶδαν ἀπὸ τὰ πρόθυρα τὰ χάλια τῆς Ἀφροδίτης καὶ τοῦ Ἄρεως. «Ἄσβεστος δ' ἄρ' ἐνῶρτο γέλως μακάρεσσι θεοῖσι». λέγει ὁ Ὅμηρος.

Ὁ πικρὸς γέλως, γέλως ἡσυχος, βεβιασμένος μόλις ἐπανθῶν εἰς τὰ χείλη καὶ ἀμέσως χανόμενος ὡς σκιά, καταβαλλόμενος, σβεννύμενος ὑπὸ τῆς πίκρας ἢ τῆς ἐκδικήσεως. Παράγεται δὲ ἐκ μεγάλης καὶ ἀπροσδοκήτου ἀντιθέσεως ἐσωτερικῶν θλιβερῶν συναισθημάτων πρὸς ἐξωτερικοὺς λόγους, συμβάματα ἢ φαινόμενα. Εἶναι ὁ γέλως

ὃν ἐγέλασεν ὁ Ὀδυσσεὺς ὅταν ὑπεισελθὼν ὡς ἄγνωστος ξένος εἰς τὴν οἰκίαν του καὶ εὑρεθεὶς πρὸ τῶν μνηστήρων τῆς συζύγου Πηνελόπης συμποσιαζόντων καὶ εὐωχουμένων ἐδέχετο παρ' αὐτῶν τὰ γλυμένα κόκκαλα τὰ ὁποῖα τοῦ ἔρριπτον περιφρονητικῶς ὡς πρὸς κύνα. Τοιοῦτον γελᾷ γέλωτα εἰς τὴν «Χίον Δούλην» ὁ φιλόπατρις καὶ δυστυχὴς ἐραστὴς ὅστις διὰ τὴν μῆνιν τῶν τυράννων τῆς πατρίδος του ἀναγκασθεὶς νὰ ἐκπατρισθῇ καὶ ν' ἀπομακρυνθῇ τῆς λατρευτῆς τῆς καρδίας του, ἐπανέρχεται τέλος εἰς τὴν πάτριον ὡς ἄγνωστος καὶ ξένος ἐπαίτης, ὑπεισέρχεται ὡς τοιοῦτος εἰς τὰ δώματα τοῦ Γενουηνσίου ἄρχοντος, ἔνθα πρὸς μεγίστην ἔκπληξιν του βλέπει τὴν ἐρωμένην αὐτοῦ παρὰ τὸ πλευρὸν τοῦ ἐχθροῦ του εἰς διαχύσεις ἐρωτικὰς· πικρὸς εἶναι ὁ γέλως του ὅταν ἀπορρίπτει τὸ κερμάτιον τὸ ὁποῖον τοῦ δίδουν οἱ εὐτυχεῖς ἐρασταὶ διὰ νὰ τὸν ξεφορτωθοῦν, ἀφ' οὗ προηγουμένως ἀπαγγέλλει σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ τοὺς ἑξῆς εἰρωνικοὺς καὶ πλήρεις πικρίας καὶ ἐκδικήσεως στίχους.

Ὁ εἷς ὑστὴν ἀγκάλην ἂς πέσῃ τοῦ ἄλλου
χρυσόκομε νέε καὶ κόρη ξανθή,
καὶ μὴ μεριμνᾶτε ποσῶς ἂν φρικτὴ
ἐπέρχετ' ἐπῆλθεν ἡμέρα τοῦ σάλου (Θ. Ὀρφ. Χίος Δούλη).

Ὁ δακρύγελως, γέλως μὲ δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμούς, ἀντίθεσις ψυχικῶν συγκινήσεων συγκρουομένων, μικρὰ στενοχώρια, ἀλγούσης καρδίας γαλήνη, σπιθὴρ χαρᾶς ἐν ἡφαιστείῳ ἄλγους. Δάκρυα ἀρτυσμένα μὲ λίγα γέλοια. Εἶναι ὁ γέλως τῆς Ἀνδρομάχης ὁλοφυρομένης ἐπὶ τῇ πρὸς μονομαχίαν ἀναχωρήσει τοῦ προσφιλοῦς συζύγου της Ἕκτορος, ὅταν αὐτὸς ὑφῶν τὸν μικρόν του ἑκτορίδην Ἀστυάνακτα καὶ παρακαλῶν τοὺς θεοὺς ὅπως πολλῷ ἀμείνων τοῦ πατρός του γίνῃ παραδίδει αὐτὸν εἰς τὰ χέρια τῆς δακρυούσης συζύγου του ἥτις τὸν ἀγκολιάζει «δακρυόεν γελάσασα» (Ιλ. Ζ.)

Ὁ σαρδόνιος ἢ σαρδάνιος γέλως, γέλως θορυβώδης σαρκαστικός, πρεσπεπιεσμένος, λεγόμενος οὕτω κατά τινος ἔκ τινος φυτοῦ ζηλητηριώδους τῆς νήσου Σαρδοῦς ὅπερ προϊκάλει σπασμοδικὸν γέλωτα «καὶ ὃς ἀκούσας ἀνεκάγχασεν μάλα σαρδόνιον» (Πλάτων) «μείζηκε δὲ θυμῷ—σαρδάνιον μάλα τοῖον» (Ὅμηρος).

Ὁ εἴρων γέλως, προερχόμενος ἰδίως ἐκ σπασμοῦ μᾶλιστα ρωνοπλεύρου τοῦ ὑψωτῆρος τῆς γωνίας τοῦ χειλους μυὸς λεγόμενος ἐπίσης καὶ
γέλως κυνικὸς ἐκ τῆς ὁμοιότητος ἣν ὁ γέλως οὗτος ἔχει μέ τινας κινήσεις τοῦ ἀνωτέρου χείλους τῶν κυνῶν.

Ὁ κολλητικὸς γέλως· περιττή, ἡ ἀνάπτυξις αὐτοῦ ἀφ' οὗ πάντες γνωρίζομεν ὅτι ὡς τὸ χασμούρημα εἶναι πολλάκις κολλητικόν. Ἴσως ζηλονότι μηχανὴ αὐτομάτως ἐργαζομένη ἄνευ ἐσωτερικῆς αἰτίας, γελῶμεν διότι βλέπομεν καὶ ἄλλους γελῶντας.

Ὁ δογματικὸς γέλως, ἄχαρις, δυσάρεστος, ἴδιον τῶν σεβαρευομένων, οἵτινες τὰς ὑψηλὰς ἰδέας των ἀπολύτως θετικὸς καὶ ἀπρόσβλητους θεωροῦντες καὶ οἰονεὶ μονοπωλιακῶς τὴν ἀλήθειαν κρα-

τοῦντες μόλις καταδέχονται νὰ γελάσωσιν μυκτηρίζοντες τὰς ἀνοησίας τοῦ κόσμου.

Ὁ σκεπτικὸς γέλως, παρατηρούμενος εἰς ἀνθρώπους οἱ ὁποῖοι εἰς οὐδὲν θεῖον ἀνθρώπινον καὶ κοινωνικὸν πιστεύοντες, τὰ πάντα περιπαίζουσι καὶ γελῶσι.

Τὸ μειδίαμα: τὸ χαμόγελο εἶναι ὁ ἀφρὸς τῶν γελώτων, τὸ ἄρωμα, ἡ εἰκὼν τῆς εὐγενοῦς ψυχῆς, τὸ μόνον θεῖον, ἀγγελικὸν ὅπερ ἐπρόφθασε νὰ συμπαραλάβῃ ὁ ἄνθρωπος ἐκδιωκόμενος τοῦ παραδείσου, ἡδὺ ὅταν παρατηρεῖται εἰς τὰ παιδία, εὐχάριστον εἰς τοὺς ἄνδρας, ἀλλ' ἡδύτατον ὅταν ἀνθίζῃ εἰς τὰ ῥόδινὰ εὐειδοῦς παρθένου χείλη· καὶ τοῦ μειδιάματος παρατηροῦνται διάφορα εἴδη, ὡς τὸ ζωηρὸν ἢ θερμὸν μειδίαμα, τὸ ἀδιάφορον ἢ εἰρωνικόν, τὸ ἐξ ἀνάγκης κοινωνικῆς, τὸ ἐξ ἕξεως καὶ λοιπά.

Ἀφοῦ οὕτω τροχάδην διεξήλθομεν τὰ εἴδη τοῦ γέλωτος ἂς παραθέσωμεν ἓν ἁπλοῦν παράδειγμα ἀνθρώπων γελώντων συγχρόνως μὲ διάφορον γέλωτα διὰ τὸ αὐτὸ πρᾶγμα. Ἔν τινι αἰθούσῃ εὑρίσκεται νεαρὰ κυρία μετὰ τοῦ συζύγου της, ὁμίλου φίλων, τῶν δύο μικρῶν της, τοῦ ἑνὸς διετοῦς καὶ τοῦ ἄλλου πενταετοῦς, τοῦ πάππου παραλύτου ἐξ ἡμιπληγίας καὶ τῆς μάμμης κωφῆς. Τὸ μικρότερον τῶν τέκνων κρατεῖ μικρὰν ἅμαξαν συρομένην ὑπὸ δύο γάτων. Εἰς στιγμὴν καθ' ἣν ἡ προσοχὴ ὅλων ἐστράφη εἰς τὰ μικρὰ αὐτὸ καταγίνεται νὰ θέσῃ εἰς κίνησιν τὸ ἀνατρέπον ἅθυρμά του ἀποκρούσαν δὲ τὴν βοήθειαν τοῦ ἀδελφοῦ του κατορθώνει μὲ μεγάλας προσπαθείας νὰ τοποθετήσῃ τὴν ἅμαξάν του ἀνεστραμμένην καὶ τοὺς γάτους μὲ τοὺς πόδας πρὸς τὰ ἄνω, εὐχαριστημένον δὲ διὰ τὸ κατόρθωμά του προσκαλεῖ τὴν μητέρα του νὰ τὸ ἴδῃ καὶ γελᾷ (γέλως στοιχειώδης, φυσικός, παιδικός)· Γελᾷ ἐπίσης καὶ τὸ μεγαλείτερον ἀλλὰ γελᾷ διὰ τὴν ἀνοησίαν τοῦ μικροῦ καὶ γελᾷ ἔχον συναίσθησιν τῆς διανοητικῆς ὑπεροχῆς του (γέλως ἥττον στοιχειώδης, περιέχων τὴν δόσιν τῆς εἰρωνίας). Ἡ μήτηρ θαυμάζουσα τὴν ἀνοησίαν τοῦ μικροῦ καὶ τὴν εὐφυΐαν τοῦ μεγάλου γελᾷ καὶ ὁ γέλως της πλήρης στοργῆς καὶ γλυκύτητος εἶνε εἰκὼν τῆς ψυχικῆς εὐχαριστήσεως (γέλως ἡσυχος). Αἱ παρακαθήμεναι μειδιῶσιν ἐπιχαρίτως, αἱ μὲν ἐκ τρυφερᾶς πρὸς τὰ μικρὰ ἀγάπης (μειδίαμα ζωηρόν), αἱ δὲ ἐξ ἐπιβαλλομένης κοινωνικῆς ἀβρότητος καὶ ἀνάγκης (μειδίαμα ἀπαθές), ἐνῷ συγχρόνως εἰς ὠχρὰν καὶ ἀναιμικὴν μεταξὺ των εὑρισκομένην κόρην τόσον γελοία φαίνεται ἡ ὥσπερ στρατάρχου νικηφόρου δονκιχωτικὴ στάσις τοῦ μικροῦ ὥστε ἐκχύνεται εἰς γέλωτα διαρκῆ, ἀδιάκοπον, μέχρι κορμάτου, μέχρι δακρύων (γέλως νευρικός)· ἀλλὰ καὶ ὁ πατὴρ ἔστις παρακολουθεῖ τὴν σκηνὴν εὐχαριστημένος ἐξ ὅλων γελᾷ ἀπεριορίστως (γέλως παχύς), μαζὶ μὲ τὸν πάππον, ὁ ὁποῖος καίτοι ἀνίκανος ὡς ἐκ τῆς διανοητικῆς καὶ σωματικῆς του καταστάσεως νὰ ἐννοήσῃ τὰ γιγνόμενα, ἐν τούτοις γελᾷ ἀσυναισθήτως (γέλως νοσηρές) πλησίον τῆς μάμμης ἥτις οὐδὲν ἀκούουσα γελᾷ χωρὶς νὰ γνωρίζῃ τὸ διατί (γέλως μεταδοτικός). Ἐὰν εἰς τ' ἄνω προσθέσητε κάποιον κύριον ὅστις ἀδιαφόρως τὰ πάντα

βλέπων, θεωρεῖ ὅλα γελοῖα, καὶ τὰ παιγνίδια τῶν παιδιῶν, καὶ τὰ γέλοια τῶν παρισταμένων, καὶ τοὺς γέρους καὶ τὴν συντροφιά, τὸν ἑαυτόν του καὶ αὐτὴν τὴν ζωήν του, καὶ γελᾷ βεβιασμένως δι' ὅλ' αὐτὰ (γέλως σκεπτικός), μὲ ἄλλον κύριον, πρώην καθηγητὴν πλουσίως ἀμειφθέντα ἐκ τῆς πωλήσεως τῶν ὑπουργικῇ ἐγκρίσει ἐκδοθέντων διδακτικῶν βιβλίων του, κ' ἐκκαθαρισθέντα τελευταίως ὑπὸ τῆς ἀνορθωτικῆς Κυβερνήσεως, σοβαρόν, στρυφνὸν συννεφιασμένον, Ἱστάμενον ὑπεροπτικῶς καὶ ἄκρῳ δακτύλῳ φυλλομετροῦντα ἓν κομψὸν βιβλίον, τὸ Μικρασιατικὸν ἴσως, σταματῶντα εἰς ἓν κεφάλαιον, τὸ περὶ γέλωτος, μόλις καταδεχόμενον νὰ διεξέλθῃ ὀλίγας γραμμὰς καὶ ἀποκρούοντ' αὐτὸ μετ' εἰρωνικοῦ μειδιάματος (γέλως δογματικός), θὰ ἔχετε τὴν εἰκόνα πολλῶν ἐπὶ τῷ αὐτῷ καὶ διαφόρως γελώντων.

Ἐὰν καὶ πῶς ἐπηρεάζεται ὁ γέλως.

Μολονότι ὁ γέλως εἶνε αὐτόματος ἀπρόοπτος, ἐπηρεάζεται ἐν τούτοις πολλάκις ἐπὶ διαφόρων ἐξωτερικῶν αἰτίων ἢ ὑπὸ τῆς τοιαύτης ἢ τοιαύτης διαθέσεως ἡμῶν, ἡ ὁποία ἄλλοτε μὲν περιορίζει περιστέλλει, ρυθμίζει μόνον τὸν γέλωτα, καὶ ἄλλοτε οἱονεὶ ἀποθηκεύει τὸ γελοῖον γεγονός, ὅπως ἐν δεδομένῳ εὐθέτῳ καιρῷ ἀναπολήσῃ αὐτὸ καὶ προκαλέσῃ τὸν γέλωτα. Οὕτως ἐξηγεῖται ἡ προσπάθεια τοῦ νὰ περιορίσωμεν, νὰ πνίξωμεν, νὰ μεταβάλωμεν εἰς ἁπλοῦν φευγαλέον μειδίαμα τὸν γέλωτά μας, ἐπὶ τῇ σκέψει ὅτι εὑρισκόμεθα εἰς οἰκίαν τεθλιμμένων ἢ πρὸ ἀνθρώπων σπουδαίων, σεβασμίων καὶ σοβαρῶν· ἐνῷ μένοντες κατὰ μόνας καὶ ἀναπαριστῶντες διὰ τῆς φαντασίας μας τὸ αὐτὸ γελοῖον γεγονὸς παραδιδόμεθα εἰς ἀκράτητον γέλωτα.

Ἐπηρεάζεται δὲ συνήθως ὁ γέλως ὑπὸ τῆς ἰδιοσυστασίας, τῆς ἕξεως, τοῦ κοινωνικοῦ ἐθίμου, τῆς μορφώσεως, τῆς ἡλικίας κλπ. Δὲν γελῶσι πάντες διὰ τὰ αὐτὰ πράγματα διότι ἐκεῖνο ὅπερ χαροποιεῖ, διαθέτει εὐαρέστως τὸν μέν, δυνατὸν νὰ διεγείρῃ τὸν οἶκτον, τὴν περιφρόνησιν τοῦ ἑτέρου (ἰδιοσυστασία). Οὐδ' ὁμοίως γελῶμεν δι' ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πρᾶγμα, οἱ μὲν συνειθίσαντες γελῶσι θορυβωδῶς, ἄλλοι πονήρως ἢ ὑπούλως, τινὲς μόλις ὑπομειδιῶσι ἐνῷ ἄλλοι παραδίδονται ἀκρατήτως εἰς τὸν γέλωτά των, διανοίγοντες ἡμιπηχιαίως τὸ στόμα των καὶ ἠχηρὰς σκορπίζοντες, ὥσπερ κροταλίαι, διακεκομμένας ὑλακώδεις κραυγάς (ἕξις).

Καὶ ἐὰν σήμερον μειδιῶμεν εἰρωνικῶς ἐπὶ τῇ ὄψει μόνον τοῦ ἄλλοτε περιβοήτου κρινολίνου, βεβαίως οἱ ἐπιόντες οὐκ ὀλίγον θὰ γελάσωσι διὰ τοὺς ὀγκώδεις καὶ πολυχρώμους κινητοὺς πύργους, οὓς αἱ γυναῖκές μας σήμερον ἐπιδεικτικῶς φέρουσιν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς των ἢ διὰ τὲς βράκες ταῖς ὁποίαις φαίνεται ὅτι ὡρισμένως ἐντὸς ὀλίγου θὰ φέρωσι (κοινωνικὸν ἔθιμον). Κ' ἐνῷ ὑπάρχουσι λαοὶ ξεκαρδιστικῶς γελῶντες διὰ τὰς παραστάσεις τοῦ περιβοήτου Καραγκιόζη, ὁ πεπολιτισμένος κόσμος μετ' ἀποστροφῆς καὶ ἀηδίας βλέπει αὐτὰς (μόρφωσις, πολιτισμός). Οὐδὲ γελᾷ πλέον ὁ γέρων δι' ὅσα ὡς νέος ἐγέλα, οὐδ' ἡ νέα δι' ὅσα ὡς παιδίον.

Πότε γελῶμεν;

Ὅταν ἔχωμεν ὄρεξιν καὶ χαράν, καὶ ὅταν βλέπωμεν ἐνώπιόν μας κάτι τι γελοῖον, θὰ μοῦ ἀπαντήσητε ἁπλούστατα. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι, ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, ὁ γέλως εἶνε ἔκφρασις χαρᾶς, ὅτι ὁ λαὸς θέλων νὰ παραστήσῃ τὴν εὐτυχίαν, τὴν εὐζωΐαν τὴν καλοπέρασι, συνδυάζει, συνενοῖ συνήθως τὰ δύο ταῦτα, ὡς ἐν τῇ συνήθει ἐκφράσει: «ἐπέρασ' εὐτυχισμένα, ἡ ζωή του ἦταν γέλοια καὶ χαρά», καὶ τοὐναντίον ὡς ἐν τῷ στίχῳ.

«δὲν γέλασαν τὰ χείλη μου, καμμιὰ χαρὰ δὲν εἶδα»,

Ὡς ἐπίσης εἶνε ἀληθὲς ὅτι γελῶμεν ἐπὶ τῇ ἐμφανίσει τοῦ γελοίου. Ἐν τούτοις ἐπειδὴ καὶ ὑποτιθεμένου ἀκόμη ὅτι ὁ γέλως ἐκφράζει πάντοτε τὴν χαράν, ὅπερ δὲν εἶνε ἀληθές, ὑπολείπεται ἡμῖν καὶ πάλιν νὰ γνωρίσωμεν ποῖος βαθμὸς ὀρέξεως χαρᾶς ἢ ἄλλη τις ψυχικὴ διάθεσις πρέπει νὰ ὑπάρχῃ, πότε πρᾶγμά τι παρουσιάζεται ὡς γελοῖον, πῶς τὰ δύο ταῦτα συνδυάζονται διὰ νὰ προκαλέσουν τὸν γέλωτα, διὰ ταῦτα οἱ περὶ τὴν φυσιολογίαν καὶ ψυχολογίαν ἀσχολούμενοι παρατηρηταὶ εὗρηκαν μερικοὺς νόμους σύμφωνα μὲ τοὺς ὁποίους συνήθως γελῶμεν. Εἶνε δὲ οὗτοι ἐν περιλήψει οἱ ἑξῆς:

α'. Ὁ νόμος τῆς αἰφνιδίας χαλαρώσεως τῶν ὑπερτεταμένων νεύρων ἐν φυσικῇ ἀκμαζούσῃ ὑγείᾳ ἢ τοὐναντίον ὁ τῆς αἰφνιδίας διεγέρσεως τῶν κεχαλαρωμένων καὶ χαύνων τοιούτων. (Spenser Bain) Κατὰ τὸν νόμον τοῦτον ἐξηγεῖται ὁ ἐκ γαργαλίσματος γέλως· κατὰ τὸ γαργάλισμα δηλ. διεγείρονται μηχανικῶς τὰ νεῦρα τῶν μερῶν ἐκείνων τὰ ὁποῖα ἐν φυσικῇ καταστάσει δὲν ὑπόκεινται συνήθως εἰς ἐξωτερικὰς προστριβὰς (μασχάλαι, ῥίς, ὦτα) ἢ ἐκείνων τὰ ὁποῖα ὑπόκεινται εἰς ὁμότιμον εὐρεῖαν καὶ συνεχῆ πίεσιν (πέλμα τοῦ ποδός). Ἐπίσης διὰ τοῦ νόμου τούτου ἐξηγεῖται ὁ τρελλὸς λεγόμενος γέλως ὁ ἄνευ ἐπαρκοῦς αἰτίας, ὁ παρατηρούμενος εἰς τὰ παιδία, τοὺς νέους, τοὺς μαθητὰς κ. τ. λ. ὧν ἡ φυσικὴ ζωηρότης περιορισθεῖσα ἐπί τινα καιρὸν καὶ κατ' ἀνάγκην, ἐλευθεροῦται αἴφνης καὶ ἐκσπᾷ εἰς γέλωτας.—Ἐπίσης κατὰ τὸν νόμον τοῦτον παράγονται ὁ γέλως ὅταν π. χάριν ἔχοντες ἐστραμμένην ὅλην τὴν προσοχήν μας καὶ ἐπὶ ἱκανὸν χρόνον εἰς τὴν ἐκτέλεσιν μιᾶς μουσικῆς ἐντέχνου, σιγὴ δ' ἄκρα κατὰ τὰ ἄλλα ἐπικρατεῖ, διακοπτόμεθα αἴφνης ἀπὸ ἀσυμφωνίαν ἢ παραφωνίαν ἐκ θορυβώδους χασμήματος ἢ πτερνίσματος τινὸς ἐκ τῶν ἀκροατῶν. Κατὰ τὸν νόμον τῆς ὑπερεντάσεως φαίνετ' ὡσαύτως ὁ γέλως συνδεόμενος πολλάκις μὲ τὰ δάκρυα καὶ τανάπαλιν, οὕτω, ἐντόλως γελῶσι παιδία ὅσα ἐπὶ πολὺ ἔκλαυσαν, ὡς εὐκολώτερον διατίθενται εἰς μελαγχολίαν καὶ κλάμματα ὅσοι παρατεταμένως ἐγέλασαν, διὸ καὶ ὁ λαὸς μετὰ παρατεταμένον γέλωτα λέγων, «πάρα πολὺ γελάσαμεν, σὲ καλό μας» ὑπονοεῖ τὸν φόβον καθ' ὃν τὰ πολλὰ γέλοια διαθέτουσιν εἰς δάκρυα καὶ μελαγχολίαν.

β'. Ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι σπανιώτατα κ' ἐλάχιστα γελᾷ τις μόνος ἀγόμεθα εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ὁ γέλως εἶνε κοινωνικὸς καὶ

συνεπῶς ὑπάρχει ὁ ἐξ ἐπιδράσεως λεγόμενος γέλως ὅστις εἶνε ἢ ἐκ συμπαθείας καθ' ὅσον ἡ ἐπίδρασις γίνεται ἐκ γέλωτος ἄλλων ἢ ἐξ ἀντιπαθείας καθ' ὅσον γεννᾶται ἐν ἡμῖν ἀποβλέπων ἄλλους, εἰς βάρος ἄλλων· ἡ συμπάθεια ἄλλοτε μὲν προκαλεῖ τὸν γέλωτα, ὡς ὁ κολλητικός, οἱ ἐκ κοινωνικῆς ἀνάγκης γέλωτες, ἐνῷ ἄλλοτε ὑπάρχοντα αὐτόν, ὑποστηρίζει, διατηρεῖ, ὑποθάλπει. Ὁ γέλως διὰ νὰ μὴ σβύσῃ γεννώμενος ἔχει ἀνάγκην ὑποστηρίξεως, συμμερισμοῦ πρὸς διάρκειαν: μία συντροφιὰ διατηρεῖται ζωηρά, γελόεσσα, ὅταν ἅπαντες διατηρῶσι τὸν αὐτὸν περίπου τόνον, τὴν αὐτὴν εὐθυμίαν, χάνεται δ' ὁ γέλως ὅταν μέλος τι τῆς συντροφιᾶς μένῃ ψυχρὸν πρὸς τὰ γιγνόμενα· δι' αὐτὸ ὁ κόσμος ἐν γένει, καὶ ἰδίᾳ οἱ ἄνθρωποι τοῦ κεφιοῦ, ἀποφεύγουν νὰ ἔχουν τοιούτους εἰς τὴν συντροφιά, διότι τοῖς χαλνᾷ τὸ κέφι, «χύνει, λέγουν, κρύο νερὸ στὸ πιλάφι». καὶ αὐτὴ δὲ ἡ εἰρωνία, ἡ κοροϊδία, στηρίζεται ἐπὶ τῆς κοινωνικότητος τοῦ γέλωτος, φέρουσα τοσούτῳ ἀσφαλέστερον τὸ ποθούμενον ἀποτέλεσμα, καθ' ὅσον ἔχει ἀκροατὰς συμπαθοῦντας τὸν εἰρωνεύοντα καὶ γελῶντας εἰς βάρος τοῦ εἰρωνευομένου.

γ'. Ὁ γέλως γεννᾶται ἐπίσης ἐξ ἀντιπαθείας, ἀσυμφωνίας ἰδεῶν, αἰσθημάτων, πράξεων. Συντροφιὰ ἀπαρτιζομένη ἀπὸ νέους καὶ γέροντας, ἀπὸ κυρίους καὶ βούλους, ἀπὸ φιλαργύρους καὶ πολυεξόδους, ἀπὸ ἀκκιζομένους καὶ ζηλοτύπους, ἀπὸ φιλοπότας καὶ ἀπέχοντας, ἀπὸ κοιλιοδούλους καὶ διαιτητικούς, ἀπὸ πολίτας ἀνεπτυγμένους καὶ χωρικούς, καὶ ἐν γένει ἀπὸ χαρακτῆρας διαφόρους καὶ συγκρουομένους εἶνε γελοία δι' ἑαυτὴν καὶ τοὺς θεωμένους. Παράδειγμα ἔστω ἡμῖν ἡ Βαβυλωνία ὅπου ὁ Λογιώτατος εἶνε γελοῖος διὰ τὸν Ἀνατολίτην, οὗτος διὰ τὸν Κύπριον, τὸν Ἀλβανόν, τὸν Κρῆτα κλπ. καὶ ὅλοι διὰ τὸν θεατήν.

δ'. Ὁ γέλως παράγεται ὡσαύτως κατὰ τὸν νόμον τῆς ἀντιθέσεως, τοῦ ἀπροόπτου, τοῦ ἀπροσδοκήτου. Ἀντίθεσις εἰς τὸ καθ' ἡμᾶς ὀρθόν, λογικόν, ἀναμενόμενον, ἀπρόοπτον. μὴ καθ' ἡμᾶς φυσικῶς προβλεπόμενον καὶ ὅλως ἐναντίον πρὸς αὐτό, ἀντίθεσις τοῦ γενομένου πρὸς τὸ ἀναμενόμενον. ἀποτελοῦσι τὸ γελοῖον. Τὸ δὲ ἀπρόοπτον καὶ ἡ ἀντίθεσις παρατηροῦνται εἰς τὰς λέξεις, τὰς ἰδέας, τὰ αἰσθήματα, τὰ γεγονότα ἢ τὰς πράξεις. Ἂς ἀναπτύξωμεν τὸ πρᾶγμα διὰ προχείρου παραδείγματος:

Κάποιος φίλος μου οἰκογενειάρχης ἀπανέρχόμενός ποτε νύκτα ἀργὰ εἰς τὸν οἶκόν του ἔλαβεν ὅλα του τὰ μέτρα νὰ μὴ θορυβήσῃ τοὺς ἐν τῷ οἴκῳ καὶ ἀνησυχήσῃ τὴν κοιμωμένην σύζυγόν του. Ἤνοιξε λοιπὸν δι' ἀντικλείδος ἡσύχως τὴν θύραν τῆς εἰσόδου, ἀνῆλθε τὰς κλίμακας ἀκροποδητεί, καὶ ψηλαφῶν εἰς τὸ σκότος ἔφθασε πλησίον τῆς θύρας τοῦ κοιτῶνος του, ὅπου στηριχθεὶς ἤρχισε νὰ ἀφαιρῇ σιγὰ τὰ ὑποδήματά του· ἔβγαλε τὸ ἓν καὶ τὴν στιγμὴν καθ' ἣν καταβιβάσας τὸν ἐκ τοῦ ὑποδήματος ἐλευθερωθέντα πόδα, ἐσήκωνε τὸν ἕτερον, ἠσθάνθη ὅτι ὁ πρῶτός του ποὺ εὑρίσκετο μέσα σὲ κάτι ὑγρόπηκτα πράγματα· ἔσκυψεν ὀλίγον διὰ νὰ φαύσῃ ἀλλ' ἀφ' ἑνὸς τὰ τοιχώματα ὀλισθηροῦ ἀγγείου ἐφ' οὗ προσέκρουσεν ἡ χεὶρ του, κ' ἐξ ἄλλου ὀσμὴ ἰδιάζουσα, παροξυνθεῖσα κ' ἐπιταθεῖσα μάλιστα ὑπὸ τοῦ ταραξίου ποδός του, τοῦ ἔδοσαν νὰ ἐννοήσῃ ὅτι οὗτος εὑρίσκετο ἐντὸς δοχείου, ὅπερ ἡ ὑπηρέτρια χρησιμοποιήσασα διὰ τὴν αἰφνιδίαν ἀνάγκην ἑνός τέκνου του, εἶχεν ἀποθέσει ἐκεῖ!— Φαντασθῆτε τὴν θέσιν αὐτοῦ καὶ τὰ γέλοια τῆς κυρίας ὅταν ἐκ τοῦ γενομένου θορύβου κατ' ἀνάγκην ἐξυπνήσασα εἶδε τὸν μετὰ τόσης προφυλάξεως εἰσελθόντα σύζυγον νὰ καθαρίζεται ὑποτονθυρίζων διακεκομμένας ἀρὰς κατὰ τῆς ὑπηρετρίας, τοῦ παιδιοῦ του, τοῦ ἀγγείου μετὰ τῶν περιεχομένων καὶ συγχρόνως γελῶντα. ! !

Ὁ γέλως ὑπὸ ὑγιεινὴν ἔποψιν.

Ὅπως ὑπάρχουσι γέλωτες οἱ ὁποῖοι δὲν εἶνε ποσῶς εὐχάριστοι διὰ τοὺς θεωμένους, οὕτως εἶνε καὶ τινες δυσαρεστοῦντες, στενοχωροῦντες, κοπιάζοντες ἐξαντλοῦντες τοὺς γελῶντας ὡς π. χ. οἱ νευρικοί, οἱ ὑστερικοί, καὶ οἱ νοσηροὶ ἐν γένει γέλωτες. Ἀλλὰ καὶ μολονότι ὁ γέλως δὲν εἶνε πάντοτε ἔνδειξις ἢ σημεῖον καλῆς φυσικῆς καταστάσεως ἢ ὑγείας, ἐν τούτοις εἶνε κοινῶς παραδεδεγμένον ὅτι ἔχει τὴν δύναμιν ν' ἀναζωπυρῇ αὐτὴν ἢ τοὐλάχιστον ἐκδιώκῃ τὰς μελαγχολίας τὰς κακὰς διαθέσεις, τὰς ἀνίας κλπ. Ὁ γέλως μας ὄθεν ἢ εἶνε ἐκδήλωσις, ὑπερεκχείλισις πλήρους καὶ διαρκοῦς ἐξιδιουσταστάσεως ὑγείας, ἢ εἶνε φανόμενον προσωρινῆς καὶ παροδικῆς ἐκφάνσεως αὐτῆς, μία διέγερσις εὐχάριστος διαθέτουσα ἡμᾶς εὐαρέστως καὶ δίδουσα σχετικὴν εὐφορίαν εἰς τὸ ἡμέτερον σῶμα, τὴν ὑγείαν. «Κατεκόπηκα, ἐξαντλήθηκα σπουδαιολογῶν, μελετῶν καὶ ἐργαζόμενος, πᾶμε νὰ γελάσωμε, νὰ ξεσκάσωμε λιγάκι» εἶνε ἐκφράσεις κοιναί, τὰς ὁποίας πάντες ἐπαναλαμβάνομεν ζητοῦντες δι' ὀλίγου γέλωτος, ἀνάπαυσιν, ἀνακούφισιν εἰς τὸ ὁπωσδήποτε κεκμηκὸς σῶμα καὶ πνεῦμα ἡμῶν. Ὁ γέλως εἰς τὴν περίστασιν αὐτὴν εἶνε ἀφρὸς τῆς καρδίας περιλούων δροσιστικῶς τὸ σῶμά μας· καὶ ἀφοῦ, ὡς τὰ πολλὰ ὁ γέλως εἶνε σημεῖον χαρᾶς, ἡδονῆς, ἕπεται ὅτι αὐτὴ αὐτὴ ἡ χαρὰ διὰ τοῦ γέλωτος διαθέτει καλῶς τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν ἡμῶν· οὐδὲ ἀδικεῖ τις τοὺς συνήθως περὶ τὰ σπουδαῖα καὶ σοβαρὰ καὶ κουραστικὰ ἀσχολουμένους νὰ ἐπιζητοῦν τὴν συντροφιά, νὰ παρακολουθῶνται ἀπὸ εὐφυολογοῦντας καὶ γελωτοποιούς, οἵτινες ἀποτελοῦσιν, οὕτως εἰπεῖν, δι' αὐτοὺς εὐχάριστον σταθμὸν ἀναπαύσεως.

Ἐπὶ τοῦ σημείου ὅτι ὁ γέλως συντελεῖ εἰς τὴν ὑγείαν συμφωνοῦσι σχεδὸν πάντες οἱ ὑγιεινολόγοι. Τελευταίως ἀνεγίνωσκα εἰς ἐφημερίδα τινὰ (Φῶς Ἀλεξανδρείας, νομίζω) ὅτι κάποιος Γερμανὸς Γουλιέλμος Πάνος ὀνόματι, ἀποθανὼν εἰς ἡλικίαν 90 ἐτῶν ἐτιμήθη διὰ τοῦ τίτλου διδάκτορος τῆς Ἰατρικῆς διότι διὰ τῶν εὐθυμογραφιῶν του κατεπραΰνε καὶ καθήδυνε τοὺς μελαγχολικούς. Δὲν λέγω βέβαια, ἄπαγε, ὅτι ὁ τελικὸς τοῦ γέλωτος σκοπὸς εἶνε ἡ ἐπὶ τῆς ὑγείας ἐπίδρασις, ὅπως ὁ σκοπὸς τοῦ ὕδατος δὲν εἶνε ἡ ὑδροθεραπεία, οὐδὲ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ ἡ ἠλεκτροθεραπεία, τοῦ φωτὸς ἡ φωτοθεραπεία ἀλλὰ πολλάκις ὅπως ταῦτα οὕτω καὶ ὁ γέλως εἶνε μέσον

θεραπείας, ἐκδηλῶν, διατηρῶν ἢ συντελῶν εἰς τὴν ὑγείαν. Πόσους πολλάκις ὁ ἰατρὸς δὲν θεραπεύει, ἀνακουφίζει, καθησυχάζει, καταπραΰνει διὰ τῶν μειδιαμάτων, τῶν γελαστερῶν τρόπων, τῶν εὐφυολογιῶν του παρὰ μὲ τ' ἀφεψήματά του;

Ὁ γέλως ἠθικῶς ἢ ἠθοπλαστικῶς θεωρούμενος

Ἀγνοῶ ποίαν οἱ θεολογοῦντες περὶ τοῦ γέλωτος ἔχουσιν ἰδέαν, ἐν δὲ τῷ Ἱερῷ Εὐαγγελίῳ, ἐξ ὅσων ἐγὼ γνωρίζω, δὲν γίνεται μνεία οὐδ' αὐτοῦ τοῦ ὀνόματος τοῦ γέλωτος, ἀλλ' οὐδὲ οἱ φιλοσοφοῦντες συμφωνοῦσιν ἐπὶ τοῦ ἠθικοῦ ἢ ἠθοπλαστικοῦ τοῦ γέλωτος, καθ' ὅσον οἱ μέν, ἐν οἷς ὁ Πλάτων, ὁ Ἀριστοτέλης, ὁ Hobbes, ἀποδίδοντες τὸν γέλωτα εἰς τὴν ὑπεροψίαν, τὴν ἐνήμιν κακίαν ἢ φθόνον, δὲν παραδέχονται φυσικῶς οὐδεμίαν ἠθικὴν ἐκ τοῦ γέλωτος ἐπίδρασιν, καθότι τὸ φύσει κακὸν δὲν δύναται νὰ παραγάγῃ τι καλόν: ἐνῷ ἄλλοι (Michiels) ἀποδίδουσιν εἰς αὐτὸν σπουδαίας ἠθοπλαστικὰς ἰδιότητας· λέγουσι, θηλονότι, οὗτοι ὅτι πᾶν τὸ ἀντικείμενον εἰς τὸ ἰδεῶδες τῆς ἀνθρωπίνης τελειότητος εἴτε φυσικὸν ἢ ἠθικόν, διανοητικόν, κοινωνικόν εἶνε τὸ ἰδεῶδες τοῦτο, προκαλεῖ τὸν γέλωτα· ὁ δὲ φόβος τοῦ γελοίου εἶνε ἰσχυρὸς ἠθικὸς φραγμὸς ἀναγκάζων ἡμᾶς εἰς πλείστας περιστάσεις νὰ μὴ παρεκκλίνωμεν τῆς εὐθείας. Ὕστερον ἀπὸ τὴν συνείδησιν, λέγουσι, καὶ τοὺς γραπτοὺς νόμους, οἵτινες εἶνε οἱ πρῶτοι κατὰ τοῦ κακοῦ φραγμοί, ἔρχεται ὁ φόβος μὴ καταστῇ τις γελοῖος, ἡ κωμικοποίησις, ὁ διὰ τοῦ γέλωτος στιγματισμός, ὁ ὁποῖος καὶ αὐτὸς συντελεῖ εἰς τὴν πρόληψιν τοῦ κακοῦ. Ὁ γέλως ἄρα εἶνε ἠθικὸς ἠθοπλαστικός· οὕτω: Τὸ ὡραῖον τοῦ σώματος εἶνε τὸ φυσικὸν ἰδεῶδες τῆς ἀνθρωπίνης τελειότητος, συνεπῶς πᾶν ὅ,τι παρεκκλίνει σπουδαίως εἴτε ὡς ὕψος, νάνοι, εἴτε ὡς μορφή, ἢ ὑπερβολικῶς εὐμεγέθης, ὀδόντες ἐξωχείλιοι, κοιλία τυμπανικῶς προέχουσα, εἴτε ὡς στάσις εἴτε ὡς βάδισμα εἶνε ἀντικείμενα γέλωτος.

Ὁ ἄνθρωπος ὀφείλει νὰ συμπεριφέρεται ἠθικῶς καὶ συνεπῶς πᾶν τὸ ἐναντίον πρὸς τὴν ἠθικὴν συμπεριφοράν, πᾶν τὸ ξετζίπωτον ἢ τοὐναντίον πᾶν τὸ φαρισαϊκὸν ἀποτελοῦσιν ἀντικείμενον πρὸς γέλωτα.

Ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ εἶνε λογικὸς καὶ κατὰ συνέπειαν πᾶν τὸ ὑπερμέτρως παράλογον, τὸ βλακῶδες, τὸ ἀναίσθητον εἶνε θέματα πρὸς γέλωτα.

Ὁ ἄνθρωπος ἀνήκων εἰς μίαν κοινωνίαν ὀφείλει νὰ συνδυάζεται πρὸς αὐτήν, νὰ εἶνε κοινωνικός· οἱ ἀλλόκοτοι ἄρα, οἱ ἐκκεντρικοί, οἱ μισάνθρωποι, οἱ καθ' ὅλα ἰδιότροποι, χρησιμεύουσιν ὡς ἀφορμὴ πρὸς γέλωτα.

Οἱ ἄνθρωποι πρέπει τὰς φυσικὰς καὶ ἠθικὰς λειτουργίας των νὰ ἐξασκῶσιν ἐν μέτρῳ καὶ ἁρμονίᾳ πρὸς ἑαυτοὺς καὶ τὸ περιβάλλον: μία δ' οἱαδήποτε ἐξ αὐτῶν ὑπερβάλλουσα, ὡς λαιμαργία, ἄκρα φιληδονία, φιλαργυρία κλπ. στιγματίζεται διὰ τοῦ γέλωτος.

Καθ' ἡμᾶς οὔτε ἡ πρώτη οὔτε ἡ τελευταία αὕτη θεωρία ἡ τόσον ἐπαγωγῶς καὶ θελγαστικῶς ἀποδίδουσα εἰς τὸν γέλωτα ἠθοπλαστι-

Ἀρχαία ἐνδυμασία Ἀτταλείας.

Εὐχαρίστως δημοσιεύομεν τὴν ἄνωθι εἰκόνα εὐγενῶς σταλεῖσαν ἡμῖν ἐπὶ τῇ αἰτήσει μας ὑπὸ τῆς ἀξιοτίμου δεσποίνης χα" Μαρίας χήρας Β. Δανιήλογλου, κυρίας ἐκ τῶν τὰ πρῶτα φερουσῶν ἐν Ἀτταλείᾳ καὶ μητρὸς ἀξιολόγων τέκνων δραστηριώτατα ὑπὲρ παντὸς καλοῦ καὶ ἀγαθοῦ ἐργαζομένων.

κὴν δύναμιν, δὲν φαίνεται στηριζομένη ἐπὶ τῆς ἀληθείας. Ὁ γέλως, ὡς διὰ μακρῶν εἴδομεν, εἶνε αὐθόρμητος ἀπροσδόκητος ἀμελέτητος, παρουσιαζόμενος ἄνευ προηγουμένης ἐπεμβάσεως καὶ δράσεως τοῦ νοῦ, καὶ συνεπῶς δὲν δύναται ν' ἀποβλέπῃ εἰς τοιοῦτον ἢ τοιοῦτον σκοπόν. Ἐὰν δὲ γέλωτές τινες ἐπιδρῶσι σωστικῶς ἢ ἠθικῶς ἐπὶ τῆς κοινωνίας, τὸ τοιοῦτον, προερχόμενον ἐκ τῆς καλῆς καὶ ἠθικῶς ὑγιοῦς ἰδιοσυστασίας τῶν γελώντων, εἶνε σύμπτωσις ἐπιφαινόμενον χωρὶς νὰ εἶνε καὶ τελεολογικὸς τοῦ γέλωτος λόγος ἢ προορισμός, ὅπως τοὐναντίον γελῶμεν πολλάκις εἰρωνευόμενοι τὴν ἀθωότητα, τὴν πολλὴν καλοσύνην, τὴν ἁπλότητα καὶ τέλος πράξεις καὶ πράγματα τὰ ὁποῖα ἠθικῶς ἔπρεπε νὰ διεγείρουν τὸν θαυμασμόν μας. Τὰ δὲ ὡς ἠθοπλαστικὰ ἰδιότητες τοῦ γέλωτος προμνησθέντα δύνανται νὰ καταλογισθῶσι εἰς τὴν κοινωνικότητα ἡμῶν καθ' ἣν ἐξοικειωθέντες μὲ γεγονότα καὶ φαινόμενα καὶ καθ' ἕξιν θεωρήσαντες πλέον ταῦτα φυσικά, ἐκπληττόμεθα βλέποντες ἀπροσδοκήτως συμβαίνοντα τὰ ἐναντία καὶ γελῶμεν. Οὐδὲν τὸ γελοῖον π. χ. θὰ εὕρωμεν ἐὰν συμπέσῃ νὰ ἴδωμεν οἰκογένειαν ὅλην ἀγρίων ἐν γυμνῇ καὶ ἀβαμιαίᾳ καταστάσει, διότι ἀνεγνώσαμεν, ἐπανειλημμένως εἴδομεν εἰς εἰκόνας, ἠκούσαμεν κ' ἐνετυπώσαμεν εἰς τὸν νοῦν ἡμῶν τὴν γυμνὴν τῶν ἀγρίων κατάστασιν, ἐνῷ βεβαίως θὰ γελάσωμεν ἐὰν ἀντ' αὐτῆς ἴδωμεν Εὐρωπαῖαν γυμνὴν καὶ ἀπροκαλύπτως περιφερομένην.

Ὁ γέλως ὡς τέχνη

Οὕτος ὡς τέχνη παρουσιάζεται ἐν τῇ εὐθυμογραφίᾳ καὶ τῇ κωμῳδίᾳ. Ἡ εὐθυμογραφία, ἧς πατὴρ δύναται νὰ λογισθῇ ὁ ἡμέτερος Λουκιανός, πάντοτε ἀλλ' ἰδίως κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους τοσοῦτον κατέστη τῆς ἡμερησίας διατάξεως καὶ χρήσεως ὥστε δύνανται τις εἰπεῖν ὅτι δὲν ὑπάρχει ἐφημερίς, περιοδικὸν κἂν ἔτι ἐπιστημονικόν, ἡμερολόγιον κλπ. τὸ ὁποῖον νὰ μὴ ἔχῃ τὸ εὐθυμογράφημά του· σκοπεῖ δέ, περιγράφουσα εὐτράπελόν τι κοινωνικὸν γεγονὸς ἐκ τοῦ καθ' ἡμέραν βίου, καὶ πλέκουσα καὶ ἁλατίζουσα αὐτὸ κατ' ἴδιον τρόπον ἀλλὰ πάντως ἀθῷον, νὰ προκαλέσῃ τὴν εὐθυμίαν, τὴν ἱλαρότητα, τὸν γέλωτα. Τοῦτ' αὐτὸ πράττει καὶ ἡ κωμῳδία εἰς εὐρυτέραν κλίμακα· ἀκολουθοῦσα θηλονότι τοὺς διαφόρους νόμους τοῦ γέλωτος παριστᾷ διάφορα πρόσωπα, γεγονότα καὶ χαρακτῆρας, πλέκει, στολίζει, εὐφυολογεῖ συνδυάζει καὶ τὰ παρουσιάζει εἰς τὸν ἀκροατήν, οὗ ἐπιδιώκει τὸν γέλωτα. Ἀποφεύγει ὅσον δύναται ἐν τῇ πλοκῇ τὸ ἄγαν κοινωνικῶς ἀνάρμοστον καὶ ἀπρεπές, τὰς ἀσέμνους καὶ ὑπερβολικὰς πράξεις καὶ κινήσεις καὶ στάσεις καὶ πτώσεις καὶ κουτροβαλίσματα, τὰς χυδαίας ὕβρεις κ.λ.π. Ἐνταῦθα καὶ πάλιν, διὰ τοῦ ἰσχυρισμοῦ πολλῶν ὅτι ἡ κωμῳδία διὰ τοῦ γέλωτος σκοπεῖ νὰ ἐπιδράσῃ ἠθοπλαστικῶς ἐπὶ τῆς κοινωνίας, ὑπεγείρεται τὸ ζήτημα ὅπερ ἀνεπτύξαμεν διὰ μακρῶν ἐν τῷ προηγουμένῳ κεφαλαίῳ· ὑπάρχουσι δηλαδὴ οἱ διατεινόμενοι ὅτι ἡ κωμῳδία εἶνε καὶ ὀφείλει νὰ εἶνε διδασκαλία, μάθημα ἠθικῆς ὅπερ ὁ λαὸς ἐξάγει ἐκ τῆς ὅλης τῆς κωμῳδίας πλοκῆς· εἶνε, λέγουν, μία διασκέδασις σκοπὸν ἔχουσα τὴν διόρθωσιν τῶν κακῶς κειμένων διὰ τῆς γελοιοποιήσεως αὐτῶν. Οἱ ταῦτα λέγοντες συγχέουσι τὴν κωμῳδίαν μὲ τὴν σάτυραν ἥτις σκοπὸν προτίθεται νὰ καυτηριάσῃ νὰ ἐκδικηθῇ, νὰ ἐκθέσῃ πράξεις καὶ πρόσωπα ὡρισμένα καὶ ἐκδικουμένη καὶ χύνουσα ὅλην τὴν πικρίαν τῆς χολῆς καὶ τοῦ μίσους της νὰ τὰ γελοιοποιήσῃ, ἐνῷ ἡ κωμῳδία εἶνε τέχνη σκοποῦσα τὴν πρόκλησιν τοῦ γέλωτος καὶ μόνον αὐτοῦ ἀδιαφοροῦσα ἐὰν κατὰ σύμπτωσιν καὶ ὡς ἐπιφαινόμενον παρουσιάζεται καὶ κοινωνική τις ὠφέλεια· εἶνε ἀγὼν τοῦ ὁποίου οἱ ἕλληνοδίκαι εἰσὶν οἱ ἀκροαταί, τὸ δὲ μόνον βραβεῖον ὁ γέλως αὐτῶν, κατὰ τοσοῦτον δ' εὐχερέστερον ἐπιτυγχάνεται τὸ βραβεῖον αὐτό, καθ' ὅσον ἡ ὑπόθεσις καὶ ἐξέλιξις τῆς κωμῳδίας συμβιβάζεται μὲ τὴν κοινωνικήν, διανοητικὴν καὶ ἠθικὴν ἀνάπτυξιν καὶ μόρφωσιν τῶν ἀκροατῶν, ὧν σκοπεῖ νὰ προκαλέσῃ τὸν γέλωτα,

Εἰς τόσα μόνον, ἐξ εὐλαβείας πρὸς τὴν ἀνεκτικότητα τοῦ «Μικρασιατικοῦ», περιορίσας τὰ περὶ γέλωτος, εὐτυχῆ θέλω λογίσει ἐμαυτὸν ἐὰν ἔδωκα νύξιν εἰς τινας τῶν ἀξιολόγων ἀναγνωστῶν νὰ πραγματευθῶσιν ἐπιτυχέστερον τὸ μοναδικὸν τοῦτο τῶν βροτῶν χάρισμα τὸν γέλωτα, καὶ εἰς μερικὰς ὡραίας τῆς Εὔας ἀπογόνους νὰ μὲ ἀναγνώσουν μ' ἓν μειδίαμα εἰς τὰ χείλη πρὸς τὸ ὁποῖον ὁμολογῶ εἰλικρινῶς, ἔχω μεγάλην ἀδυναμίαν καὶ ἐὰν ἀκόμη αὐτὸ τύχῃ νὰ εἶνε εἰρωνικόν.

Ἐν Ἀτταλείᾳ Μάρτιος 1911

Β. ΠΙΠΕΡΙΔΗΣ
ἰατρὸς

ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ «ΑΘΗΝΑ»

Ἐπαναλαβοῦσαν τὴν ἔκδοσίν της

Πεφιλημένη «Ἀθηνᾶ»,
γνωρίμη μου ἀρχαία,
ἰδοὺ ὡς κάλυξ εὔδροσος ἐπαναθάλλεις ρόδου·
δι' ὃ καὶ ἀγαλλόμενος σκιρτῶ ἐπὶ τῇ θέᾳ
τοῦ πρώτου ἤδη φύλλου σου δευτέρας περιόδου.

Ναί, νύμφη τῶν ὀνείρων μου, θεὰ ξανθομαλλοῦσα·
φαιδρῶς καὶ αὖθις βλέπω σε ἐν τότῳ χλοερῷ·
καίτοι δ' ἀπέδρα ἀπ' ἐμοῦ ἐν στεναγμοῖς ἡ Μοῦσα,
τινὰ ἐν τούτοις ἔμμετρα πρὸς χάριν σου ἐρῶ.

Τὶς αἴφνης κατισχύκει σε μονέδας ἀνομβρία,
ὦ κόρη ὑπερένδοξε Ζηνὸς τοῦ αἰγιόσχου;
πῶς δ' ὤλεσας τὸν πούσουλα ἐν πλήρει μεσημβρίᾳ
κ' ἐτίναξες τὰ πέταλα καὶ ἀπιοῦσα ᾤχου;

Ποῦ νῦν τῶν πεπλασμένων σου ἀναγνωστῶν τὰ πλήθη,
ποῦ δ' ὁ ἑσμὸς ὁ ἐν ᾠδαῖς ὑμνῶν σε μαγικαῖς;
καπνὸς ἦν καὶ παρέδραμε, σκιὰ καὶ διελύθη
καὶ μόνον μεγαλείου σου εἷς μένει... τενεκές!

Οὐκ ἔλεγόν σοι συνεχῶς μὴ λάτρευε τὰ σῦκα;
σὺ δ' οὐκ ἐβούλου πείθεσθαι τοῖς ῥήμασί μου τότε·
ἰδοὺ γὰρ ἀπειργάσατο τῇ Μούσῃ σου ἡ γλύκα
μεσπίλων γεύσεις ἀηδεῖς, πλὴν καὶ πικρὰς ἔσθ' ὅτε...

Κἀγὼ ποτε ἐλάτρευον Σειρῆνας ἡδυμόλπους
καὶ ἔδρεπον ἀρώματα Μουσῶν παντοειδῆ·
ἀλλ' ἐπελθόντος τοῦ ψωμᾶ, εὗρον κενοὺς τοὺς κόλπους
καὶ πρὸς κοπάνισμα, μεστὸν ζεφύρου τό... γουδί!

Πλὴν τὶς ὁ νῦν συντάσσων σε ἀναφανεῖσαν αὖθις;
μή τις ἐπαύλεις εὐ εἰδὼς οἰκοδομεῖν ἐν πόντῳ
καὶ μᾶς τὸ σκάσῃ πεπονθὼς ἐξ ἐγκαυμάτων νάφθης
καὶ πᾶνε πάλι ἔξοδα καὶ συνδρομαῖς στὸ βρόντο;;

Τὶς δ' ὅς τὴν λύραν ἐν τῷ σῷ ἐμμέτρῳ λόγῳ πλήττει
μὲ ἄνθη τὰς ἐμπνεύσεις του μιγνὺς ἐαρινά;...
ὦ Φοῖβε ἀλιτήριε! καὶ σὺ Δρομοκαΐτη
καὶ σὺ δ' οὐ μὴν θεόστραβε τῆς Χάλκης Κουδουνᾶ!

Χαῖρε, φιλτάτη. Κ' ἐν αὐτῇ τῇ μαλλιαρῇ σου γλώσσῃ
μετὰ σπουδῆς εὑρήσεις με ἐγκύπτοντα μεγάλης·
ἀλλ' ὅμως καὶ τὸ τοῦ σοφοῦ. «**Μαροῦλα βάλε γνῶσι**»
λαβὲ τανῦν ὡς συμβουλὴν ἣν σοὶ δωρεῖ ὁ

Ἄλυς!

Ἐν Κερασοῦντι 1911

ὅτι ἀκριβες ἀντίγραφον

Ι. ΣΟΦΙΑΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΧΕΡΣΑΙΑ ΤΡΙΚΥΜΙΑ

Ἐν ἐπιθυμῶ νὰ τὰ θαλασσώσω, προσφιλεῖς μου ἀναγνῶσται! Μοῦ ἀρέσειή εἰρήνη, ἡ γαλήνη, ἡ ἡσυχία. Οὐδέποτε ὅμως θὰ ἐφανταζόμην ὅτι σκηναὶ παρεμφερεῖς τῷ Σαικσπηρείῳ Ὀθέλλῳ ἤθελον παρελάσει πρὸ ἐμοῦ καὶ ἐπιφέρει εἰς ναυτίλον ἄνδρα οὐχὶ τὴν ὑπερπόντειον τρικυμίαν καὶ θύελλαν, ἀλλὰ χερσαίαν τοιαύτην, ἔχουσαν πλέον ἐλατήριον οὐχὶ τὸ ἀρωματῶδες, χρυσοκέντητον καὶ ἀραχνοΰφαντον μανδήλιον μιᾶς ἁβροδιαίτου καὶ τρυφερᾶς Δυσδαιμόνας ἀλλ' αὐτὴν τὴν ἁλμυροκυματοφάγον μηλωτὴν τοῦ ἡμετέρου ἥρωος ναυτίλου, τοῦτ' αὐτὸ λύκου τῆς θαλάσσης, μηλωτήν, ἣν θὰ ἐζήλευεν καὶ ὁ Ἐλισσαῖος ὁ προφήτης. Καὶ ἐν ᾧ ὁ ἀναβαλλόμενος τοιοῦτον ἱμάτιον δύναται, κατ' ἐμὲ κριτήν, νὰ κρύψῃ καὶ νὰ σκεπάσῃ ὑπὸ τοιαύτην θερμὴν καὶ ἀπαλὴν σκέπην πλεῖστα κρυπτά, παραδόξως αὕτη ἀπεκάλυπτε πράγματα θεωρούμενα ἀνόσια καὶ ἀθέμιτα καὶ ἀνίερα, ἐν στιγμαῖς χαρᾶς γενικῆς καὶ θυμηδίας ἀφειδοῦς, κατ' αὐτὴν τὴν ποθητὴν ἀνατολὴν τοῦ νέου ἔτους 19.. τὴν συζυγικὴν ἀπιστίαν τῶν σκληρυνομένων πλέον ἑτέρων ἡμίσεων δύο οἰκογενειῶν εἰκονίζουσα.

***

Κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦτον νομίζει κάνεὶς ὅτι ὁ Θεὸς κατηράσθη τὸ γένος μας νὰ μαλλιοκουβαριάζηται μὲ ζητήματα μαλλιαρισμοῦ, ὥστε ἐλεύσεται ἦμαρ, πρὸς θλῖψιν πάσης ψυχῆς καὶ ὑποστάσεως ψυχαροπαλλικῆς, νὰ ψύχηται χωρὶς νὰ πάλλῃ οὐχὶ μόνον περὶ γλώσσης μαλλιαζούσης ἀλλὰ καὶ περὶ παντὸς σωματικοῦ μέλους.

Μὴ εὐτυχήσας εὐτυχῶς νὰ δύναμαι νὰ συζητῶ περὶ μαλλιαρῶν καὶ ἀμαλλιάστων γλωσσικῶν ζητημάτων προβαίνω εἰς τὴν κατωτέρω ἀφήγησιν τῶν περιπετειῶν μιᾶς μαλλιαρῆς τοὐλάχιστον μηλωτῆς, ἥτις δὲν πιστεύω νὰ ὑπόκειται εἰς αἱρέσεις καὶ νὰ προκαλῇ συζητήσεις καὶ κρίσεις καὶ σχόλια καὶ ἀδελφικὸν αἱματοχύλισμα.

Ἐν τινι συνοικίᾳ τῶν Κυδωνιῶν ἔζων δύο ἀνδρόγυνα, ἐξ ὧν τοῦ ἑνὸς ὁ Ἀδὰμ καὶ τοῦ ἑτέρου ἡ Εὔα ἐφημόζοντο διὰ τὴν ἄκραν συζυγικὴν ζηλοτυπίαν των εἰ καὶ εἶχον μέχρι τῆς ἐποχῆς τῆς κατωτέρω διηγήσεως διανύσῃ ὁρμαθοὺς Δεκεμβρίων.

Ὁ μπάρμπα Σταμάτης γηραλέος ἐργάτης θαλάσσης, ταξειδεύσας διὰ τοῦ ἀρχαιολογικῆς ἀξίας τσερνικίου του πολλάκις τὰ

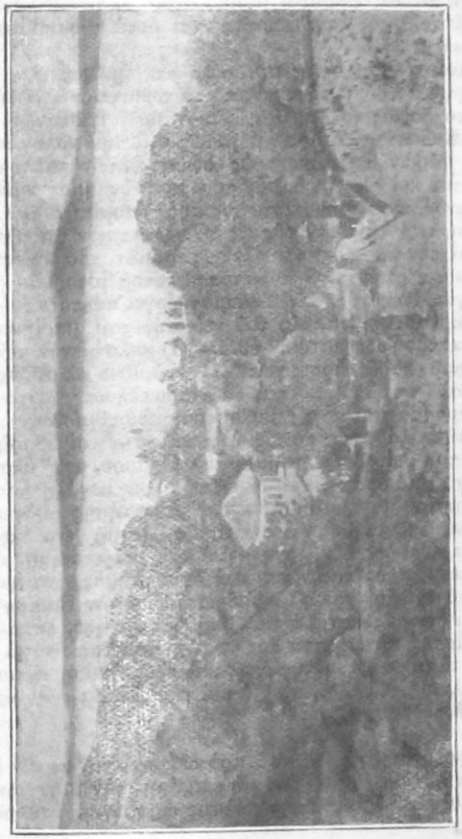
ἀπὸ τοῦ Ἀδραμυττηνοῦ Κόλπου μέχρι Σμύρνης γαλανόλευκα νερά, ἔσχε τὸ δυστύχημα νὰ προικισθῇ διὰ μιᾶς ἀεννάου ἐν τῷ βίῳ του τρικυμίας, ἥτις ἐθεσπίσθη νὰ καλῆται τὸ ἕτερον ἥμισύ μας, τῆς θειᾶς Διαννέτας, ὡς τὴν ἀπεκάλουν, κύριόν της μέλημα ἐχούσης ἐν παντὶ τόπῳ τῆς παρουσίας της τὴν ἀθλογήν, ἤτοι τὴν κρίσιν καὶ ἐπίκρισιν τῶν πράξεων τῆς μιᾶς ἢ τῆς ἄλλης, στελλούσης εἰς τὸν κοινωνικὸν Ἅδην τὸν κακῇ μοίρᾳ ἐπερχόμενον ἐν τῷ στόματί της καὶ μακαριζούσης πάντοτε τοὺς νεανικούς της χρόνους, καθ' οὓς δὲν ὑπῆρχον μοδίστραι καὶ κορσέδες, τρανσπαράντια καὶ καπέλλα καὶ καθ' οὓς ὅλα τὰ θήλεα ἦσαν νικοτσαράδες. Ἕνεκα τούτου πάντοτε μετὰ ζέσεως καὶ τρυφερότητος ἐπέβλεπε τὸν λατρευτόν της Σταμάτην, ἵνα μὴ μεθ' ὅλον τὸ γεροντικὸν τῆς ἡλικίας του ξεμαλισθῇ καὶ παραστρατήσῃ. Τοιοῦτον ἐν ὀλίγοις τὸ πρῶτον ἀνδρόγυνον.

Τὸ δεύτερον, ὅπερ ἀπετέλουν ὁ μπάρμπα Θράσος καὶ ἡ θειὰ Ρήγινα, ἦτο ὅλως ἀντιθέτου χαρακτῆρος ὡς πρὸς τὸ διμελὲς τῆς ὑποστάσεώς των, ὥστε τὰ δύο αὐτὰ ἀνδρόγυνα, δυνάμεθα νὰ εἴπομεν, ὅτι συναπετέλουν ἓν χιαστὸν σχῆμα, διότι ὁ μὲν μπάρμπα Θράσος, ὅστις ἦτο αὐστηρὸς σωβινιστὴς τῆς ἐποχῆς του κατὰ τοῦτο μόνον διέφερε τῆς τρικυμιώδους θειᾶς Διαννέτας ὅτι πιστὸς ὀπαδὸς τοῦ Βακχικοῦ δόγματος κατὰ τὸ συμφεροντολογικὸν στομαχικὸν ρῆμα τοῦ Προφητάνακτος «καὶ οἶνος εὐφραίνει καρδίαν ἀνθρώπου», οὐδέποτε ἀπεχωρίζετο τῆς προσφιλοῦς τσότρας καθ' ὅλην τὴν ἑβδομάδα, καθ' ἣν διέμενεν ὡς ἐργάτης τῆς κοινῆς μητρὸς ἡμῶν γῆς ἐν τῇ ἐξοχῇ, τὰς δὲ Κυριακὰς σπανίως ἐξήρχετο καπηλείου τινος, εἰς ὃ τιμῆς ἕνεκεν (;) οἱ Κυδωνιᾶται ἔδωκαν τὸ ὄνομα «Ἁγία Μαρίνα», ἐντὸς τοῦ ὁποίου φιλοσοφῶν πάντοτε ἐπὶ τῶν παρόντων καὶ οἰκτείρων τὰ ἤθη καὶ ἔθιμα τοῦ νεωτεριστικοῦ πνεύματος, ἀφειδῶς ἐν ὀκᾷ καὶ ποτηρίῳ προσέφερεν εὐχὰς ἵνα γυρίσωσι τὰ παλαιὰ χρόνια, καθ' ἃ ἐκυριάρχει ἡ εὐσέβεια, ἡ σεμνότης, ἡ ἀρετή· ἡ δὲ θειὰ Ρήγινα, πρότυπον ὑπομονῆς ἀπέφευγε νὰ βλάψῃ τὸν πλησίον της διὰ λόγου, ἢ δι' ἔργου, μισοῦσα θανασίμως τὴν ἀθλογὴν καὶ τὸ κουσέλι καὶ προσπαθοῦσα πάντοτε νὰ μὴ δυσαρεστήσῃ τὸν σύζυγόν της μεθ' ὅλην τὴν θειαδιανέτειον πρὸς αὐτὴν συμπεριφοράν του, ὥστε ἠδύνατό τις νὰ εἴπῃ ὅτι μᾶλλον ἤρμοζε νὰ ἔχῃ σύζυγόν της τὸν Καπετὰν Σταμάτην.

Οὕτω δὲ αἱ δίκην βράχων δύο ψυχῶν ὑπομοναὶ πρὸς δύο τρικυμίας ἐπέφερον τὴν οἰκογενειακὴν εἰρήνην.

Ἀλλὰ—καὶ ἐν τῷ κατηραμένῳ τούτῳ ἀλλὰ—κατὰ τὸν ἀείμνηστον ποιητήν μας Βασιλειάδην, ἔγκειται ἡ ἀνατροπὴ τοῦ παντὸς ἡ τύχη δὲν ἠὐχαριστεῖτο νὰ βλέπῃ τὴν ἐξάσκησιν τῆς Ἰωβείου ὑπομονῆς τῶν δύο τούτων ὑπάρξεων, ἠθέλησεν, ὡς συνήθως συμβαίνει, νὰ τὴν ἀνταμείψῃ ὅπως ἐκείνη ἤθελε μὲ τὰ πολλὰ γραφτά της, ἵνα ἐπικυρωθῇ ἓν δημῶδες δίστιχον.

«Τὰ παλαιά μου βάσανα περάσανε καὶ πᾶνε»

Τὸ παρεκκλήσιον τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου εἰς Κυδωνίας

Εἰκόνες ἀπὸ τὴν Ἀνατολήν

«τὰ τωρινὰ γενήκανε φείδια γιὰ νὰ μὲ φᾶνε».

***

Ἡ τελευταία ἡμέρα τοῦ ἔτους 1904 ἐξέπνευσεν καὶ θὰ ἐκπνεύσωσι πολλαὶ τοιαῦται μέχρις ὅτου ἐκπνεύσωμεν καὶ πάντες ἡμεῖς οἱ πολλάκις ἐκφωνοῦντες «καὶ μετὰ τόσα βάσανα πάλι' ἡ ζωὴ γλυκειὰ 'νε».

Ὁ Καπετὰν Σταμάτης πρὸ μιᾶς ἔτι ἡμέρας εἶχε φθάσῃ μὲ τὴν Γοργόνα του, ὡς ὠνομάζετο τὸ τσερνίκιόν του, ἐκ Σμύρνης μὲ πρωτοχρονιάτικο φορτίον Σμυρναϊκῶν καστάνων, περιζητήτων ἐν Κυδωνίαις. Χαίρων μεγάλως διὰ τὴν καλὴν πώλησιν αὐτῶν καὶ φέρων ἐπ' ὤμων ὡς δώδεκα ἐτῶν παλληκαράκι τὴν γοῦναν του καὶ εἰς τὴν δεξιάν του κρατῶν μίαν ναυτικὴν ἐρυθρὰν μανδήλαν πλήρη καστάνων πρὸς ἀτομικήν του χρῆσιν ἐπορεύετο περὶ λύχνων ἀφᾶς εἰς τὸ γεροντικόν του, ἔνθα ἤθελον κόψῃ καὶ τὴν βασιλόπηταν ἐξ ἧς μερίδιον εἰδικὸν εἶχε καὶ ἡ Γοργόνα του. Διερχόμενος ἔμπροσθεν τοῦ ἱστορικοῦ καπηλείου τῆς «Ἁγίας Μαρίνης, ἐν ᾧ ἐθαυματούργει πάντοτε τὸ μπρούζικο ἐν τῇ σωβινιστικῇ διανοίᾳ τοῦ γείτονός του μπάρμπα Θράσου ἀκούει, κατὰ Κυδωνιατικὸν ἔθιμον (1) καλούμενον τὸ ὄνομά του διὰ θερμοῦ «καλῶς ὥρσες γείτονα .... ὁρίστε νὰ σὲ κεράσωμε ... πάντα καλὸ ταξεῖδι ...» καὶ τὰ παραπλήσια γνωστὰ εὐχετικά, προμηνύματα ἐπικειμένης διανοητικῆς ἐκρυθμίσεως.

Ἵνα μὴ χαλάσῃ, ὡς κοινῶς λέγεται, τὴν οἰνοβαρῆ ἄλλως τε καρδίαν τοῦ γείτονός του μπάρμπα Θράσου, μεθ' ὅλον τὸ πρὸς τὴν μέθην μῖσός του, μονολογῶν τὸ ἐν μεγάλῃ ἐν Κυδωνίαις χρήσει ῥητὸν «μηδὲ τὸ διάβολο ν' ἀπαντήσῃς μηδὲ τὸ Σταυρό σου νὰ κάνῃς», εἰσῆλθεν ἵνα τυπικῶς δεχθῇ ἕνα κέρασμα. Ὁ μπάρμπα Θράσος δὲν ἤργησε νὰ τὸν περιποιηθῇ, ὡς ἔπρεπε, προσκαλέσας πρὸς τιμήν του καὶ ἀγυιόπαιδας ἵνα ψάλωσι τὴν ἀρχιμηνιὰ κι' ἀρχιχρονιὰ καὶ ἐρωτήσωσι τὸν Βασίλη πόθεν ἔρχεται καὶ δὲν μᾶς καταδέχεται, καὶ δὲν ἤργησε, λέγω, τὸν λύκον τῆς θαλάσσης, τὸν μὴ πτοούμενον τὸν τσανταρλῆν, νὰ τὸν πνίξῃ μέσα ς' τὰ ῥηχὰ βάθη τῆς ὁκᾶς καὶ ἐξαναγκάσῃ αὐτὸν νὰ χάσῃ τὸ πηδάλιον μέσα σ' τὴ στεριὰ καὶ τὴν πυξίδα καὶ νὰ μὴ γνωρίζῃ ποῦ ταξειδεύει.

***

Τὸ ὡρολόγιον τῆς πόλεως, πρὸ ὀλίγων ἔτι ἡμερῶν διορθωθὲν κατὰ τὴν συνήθειάν του ἵνα μὴ ἐπιφέρῃ τὴν σύγχυσιν καὶ τρικυμίαν καὶ εἰς τὰ λοιπὰ τῆς πόλεως ὡρολόγια, ἐσήμαινε τὴν ἑν-

(1) Περὶ Ἠθῶν καὶ Ἐθίμων Κυδωνιῶν ἔγραψε τὰ προσήκοντα ὁ κ. Βασίλειος Βασιλειάδης (ὁ. φ.) ἐν τοῖς ὑπ' ἀριθ. 1813 καὶ 1816 φύλλοις τῆς «Ν. Ἡμέρας» τῆς Τεργέστης καὶ ἐν τῷ ἐν Ἀθήναις ἐκδιδομένῳ περιοδικῷ «Ξενοφάνης» (φυλλαδ. Σεπτεμβρίου καὶ Ὀκτωβρίου 1909).

δεκάτην, ὅτε ὁ ἄνευ πηδαλίου καὶ πυξίδος, ὡς εἴπομεν, γεροκαπετάνιος, ἐγκαταλείψας τὰς πρὸς τὸν Βάκχον σπονδάς του, ἤρξατο παλαίων πρὸς τοὺς κυμαινομένους ἀνὰ τὸν δρόμον του τοίχους ἵνα εὕρῃ τὴν θύραν τῆς οἰκίας του.

Αἱ σκηναὶ αὗται ἐλάμβανον χώραν ἐν τῇ Ἁγίᾳ Μαρίνῃ καὶ ταῖς ὁδοῖς, ὅτε ἡ θειὰ Ῥήγινα, ἥτις ὅταν παρεδίδετο εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ Μορφέως, δὲν ἀπεσπᾶτο αὐτῶν οὐδὲ δι' ἀλλαλαγμῶν κυμβάλων, ἀφίσασα ἐπὶ τῆς θύρας, κατ' ἐντολὴν πάντοτε τοῦ συζύγου της, τὸ κλειδίον ἵνα μὴ δυσκολεύηται οὗτος κατὰ τὴν ἐπιστροφήν του ν' ἀνοίγῃ μηχανικῶς, ἐταξείδευεν εἰς τοὺς ἀγνώστους κόσμους ᾄδουσα διὰ τοῦ φυσικοῦ ῥογχαληταῦ της τὸ ἀθῷον ἄσμα τῆς ψυχῆς της.

Ὁ Καπετὰν Σταμάτης διὰ τῆς γνωστῆς ῥυθμικῆς πορείας του ἡμισυνειδὼς τὰ νερὰ τῆς συνοικίας του καὶ συνειθισμένος καὶ οὗτος νὰ εὑρίσκῃ πάντοτε κατὰ τὴν ἐνωρὶς ἀφιξίν του τὸ κλειδίον ἐπὶ τῆς θύρας τοῦ οἴκου του, ἀναχτήσας ὅσας ἠδύνατο σωματικὰς δυνάμεις, κατορθώνει διὰ τῶν σκοτείων προσψαύσεων ἐπὶ τῶν θυρῶν τῆς συνοικίας του καὶ ἀνὰ τὴν γραμμὴν τῆς πλευρᾶς, ἐν ᾗ ἦτο ἐκτισμένος ὁ οἶκός του νὰ συλλάβῃ ἕνα κλειδί. Χωρὶς νὰ χάσῃ καιρὸν διὰ μιᾶς περιστροφῆς εὑρέθη ἐντὸς τοῦ οἴκου τοῦ γείτονός του Θράσου καὶ σᾶν νοικοκύρης πίπτει ἐπὶ τοῦ χαμηλοῦ ἐντὸς τῆς αὐλῆς σοφᾶ, ἐφ' οὗ ὀλίγον παρέκει ἐκοιμᾶτο ἡ θειὰ Ῥήγινα, ἥτις φυσικῷ τῷ λόγῳ οὐδεμίαν εἴδησιν ἔλαβε.

Τὸ σύμπαν εἶχε παραδοθῇ εἰς τὰ ἡσυχα βάθη τοῦ ὕπνου, ἵνα ἀναπεπαυμένον ὑποδεχθῇ τὸ 1905 καὶ μόνον ὁ φαιδρῶς πνέων βορρᾶς, ὡσεὶ διαμαρτύρησις τῆς συζύγου τοῦ Καπετὰν Σταμάτη διὰ τὴν παρατηρουμένην βραδύτητα τῆς εἰς τὸ γεροντικόν των ἀφίξεώς του διετάραττε τὴν ἡσυχίαν τῆς νυκτός. Ὁ δὲ ὕπνος τοῦ ἐπὶ μίαν σχεδὸν ὥραν ἀναπαυθέντος γέροντος δὲν ἤθελε διαταραχθῇ καὶ ἴσως τὸ 1905 τὸν εὕρισκε ξενοκοιτασμένον, ἐὰν δὲν ἔπιπτεν ἡ γοῦνα τῶν ὤμων του, ὅτε ῥῖγος διαδραμὸν τὰ μέλη του, ἀφύπνισεν αὐτὸν ὡς ἐκ τῶν ἐγκάτων τοῦ Ἅδου, ἐξαλείψαν τὴν μέθην του, ἧς ἴχνη ἀπέμειναν ἡ κεφαλαλγία καὶ ἡ ἔκστασίς του ἐπὶ τῇ παρευρέσει του ἐν ξένῃ φωλεᾷ.

Χωρὶς νὰ χάσῃ καιρόν, χωρὶς νὰ ζητήσῃ γοῦναν καὶ μανδήλια, κατησχυμμένος καὶ ἔντρομος ἐξῆλθε τοῦ οἴκου τούτου καὶ ἔκλεισε τὴν θύραν του, κατορθώσας ἐπὶ τέλους νὰ εὑρεθῇ παρὰ τῷ ἰδικῷ του ἑτέρῳ σκληρῷ ἡμίσει του θαυμάζων τὰ γεγονότα καὶ μὴ τολμῶν ν' ἀνοίξῃ λόγον περὶ αὐτῶν.

Ἀλλ' ἡ Διαννέτα α α α! Ἡ Διαννέτα α α!

Ἰδοῦσα αὐτὸν χωρὶς γοῦναν καὶ χωρὶς τὰ ἀναμενόμενα δῶρα, ὡς ἄλλη Ἡρωδιὰς ἐμάνη καὶ ἐταράχθη, ὑποβαλοῦσα αὐτὸν εἰς αὐστηρὰν καὶ παρατεταμένην ἀνάκρισιν περὶ τοῦ μαλλιαροῦ τούτου ζητήματος προμαντεύουσα πολλά.

Ὁ δυστυχής, ὡσεὶ πρὸ Εὐαγγελικοῦ Πραιτωρίου εὑρισκόμενος, ἐσίγα μὴ δυνάμενος ν' ἀπολογηθῇ, οὔτε νὰ συναρμολογήσῃ

τὰς συγκεχυμένας ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ του σκηνάς, πρὸς εὕρεσιν οὕτως εἰπεῖν, λιμένος τινὸς ἵνα ἀποφύγῃ τὴν ἀρξαμένην ἤδη νὰ ἐκσπᾷ τρικυμίαν, τὴν ἀνωτέραν καὶ αὐτοῦ τοῦ Τσανταρλῆ, ἣν πλειστάκις κατέβαλε.

***

Ἤλθωμεν ἤδη καὶ εἰς τὴν δευτέραν πρᾶξιν τοῦ δράματος.

Ὁ μπάρμπα Θράσσος ἐκκενώσας ἐν τῷ γνωστῷ καπηλείῳ παρὰ τὸ σύνηθες τὴν ἑσπέραν ἐκείνην ἄφθονον μπρούζικον καὶ ἀποχαιρετίσας τὸν κάπηλον δι' ἐγκαρδίων εὐχῶν ἐπὶ τῇ ἐπιτολῇ τοῦ νέου ἔτους, μεθ' ὅλην τὴν γλωσσοδετικήν του κατάστασιν ἐξῆλθε καὶ ἐπορεύετο εἰς τὸ γεροντικόν του, ἄδων καθ' ὁδὸν καὶ τὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης τραγουδάκι:

Πάλι μεθυσμένος εἶσαι... Ὄφ!...
Πάλι τὰ ποτήρια σπᾷς... Ἄϊνδᾶ...
Καὶ τὸ κουτσαβάκι κάνεις... Γειάσου γέρω...
Τὸ ξύλο ποῦ θὰ φ.ᾶ.ς... Ὄξω καρδιά!
. . . . . .

Καὶ φθάσας εἰς τὴν οἰκίαν του ἑτοιμάζεται νὰ κατακλιθῇ, ὅτε ἰδὼν τὴν ἐγκαταλελειμμένην γοῦναν καὶ τὸ μανδήλιον καὶ παραβαλὼν ταῦτα πρὸς Δυσδαιμόνια ἴχνη κυριολεκτικῶς φρυάξας κατέστη ἀνήμερος Ὀθέλλος. Δὲν ὑπῆρχεν ἀμφιβολία· ἡ Ρήγινά του ἦτο ἄπιστος! Ὤ! τίς ἠδύνατο νὰ διαψεύσῃ τὸ πρᾶγμα! Ἄ! ἐδῶ εἶνε χειρόπαστα!

Βρυχᾶται ὡς λέων, μαίνεται ὡς τίγρις καὶ ἐφορμᾷ ὡς Ὀθέλλος ἐπὶ τῆς εἰς τὰ βαθέα πελάγη ὑπνοποντοπορουμένης Ρήγινας. Ἄπιστη! Σκύλλα! Σκρόφα! Φτοῦ! Κακὸ χρόνο νάχῃς ς' τὰ γεράματά μας νὰ μὲ προδώσῃς . . . . . καὶ παρὰ μίαν χιλίας δεχθεῖσα ἡ δυστυχὴς θειὰ Ρήγινα ἐπὶ τῆς γηραλέας ράχεώς της ἔπεσεν ὑπὸ τὴν δυσμένειαν καὶ δυσπιστίαν τοῦ συζύγου της, ἀπαιτοῦντος νὰ ἐξακριβώσῃ καὶ μάθῃ περὶ τῶν λαβόντων χώραν.

Μὰ χριστιανέ μου ἔτσι νὰ δῶ καλὴ χρονιὰ δὲν ξέρω τίποτε ἀπ' αὐτά.... Ἅγιε Βασίλη μου φτάξε καὶ βάλε τὸ χέρι σου.... γλύτωσέ με... ἀχ! Κακὸ ποῦ μ' ἐφύλαγε... Φτάξε Χριστέ μου... Παναγιά μου Φανερωμένη... ἀπελογεῖτο λέγουσα ἔντρομος.

***

Καὶ ἡ Διαννέτα α.α.!

Βρέ! ξεκουτιασμένε! Φωτιοκαμένε δὲ ντρέπεσαι; ποῦ στὸ καλὸ γύριζες καὶ μ' ἤλθες σὲ τέτοια χάλια; Διάλεξες τὴ βραδειὰ ἀποψε; Ποῦν' ἡ γοῦνά σου; Αἴ; Δὲ λὲς τίποτα;

Τὸ αἴνιγμα δὲν ἐλύετο.

Ἐντὸς τῶν δύο οἰκογενειακῶν ἑστιῶν, ἐγκαθιδρυθεὶς ὁ Σατανᾶς, ἀπεδίωξε τὴν εἰρηνικὴν συμβίωσιν σπείρων καθ' ἑκάστην τὴν γκρίνιαν καὶ τὸ ξυλοκόπημα.

Ἡ Ρήγινα καὶ ἡ Διαννέτα, οὖσαι μεθ' ὅλα τὰ γενόμενα εἰς ἄκρον ἐπιφυλακτικαὶ οὐδέποτε ἐτόλμησαν ν' ἀνακοινώσωσι τὰ ἐν

οἴκῳ λεπτομερῶς πρὸς τὸν δῆμον, ἂν καὶ οἱ γείτονες διαρκῶς ἀκούοντες θόρυβον ἐνδιαφέροντο, ὡς συμβαίνει εἰς πάντα γείτονα, νὰ μυηθῶσιν ἐπὶ τῆς ὑποθέσεως.

Ἡ Ρήγινα ἐθεώρησε φρόνιμον νὰ ἐξαλείψῃ τὰ κάρφος εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ ἀνηλεοῦς συζύγου της καθιστάμενα ἀντικείμενα πρὸς καθησύχασιν καὶ ἀνάπαυσιν τῶν μὴ ἀντεχόντων πλέον παγιδίων της. Καὶ τὸ μὲν μανδήλιον ἡμέραν τινὰ τὸ ἔκαυσε, τὴν δὲ γοῦναν ἀπεφάσισεν ὅπως, μετὰ τὴν ἀπόρριψιν τοῦ μαλλιαρικοῦ της μέρους, μετατρέψῃ εἰς σακκάκια τῶν ἐγγόνων της.

Μὴ ἔχουσα ὅμως ἐπαρκεῖς γνώσεις τῆς ραπτικῆς ἐπιστήμης μετέβη παρὰ τῇ Διαννέτᾳ ὅπως χωρίσῃ αὐτήν, ἀφ' οὗ προηγουμένως περιετύλιξε τὴν γοῦναν ἐντὸς δέματος.

Ἐὰν οἱ ἄνθρωποι κατὰ τὸν διάσημον Ροΐδην ἔχουσι καὶ ἕκτην αἴσθησιν, ἂς μοί ἐπιτραπῇ νὰ φρονῶ ὅτι ἔχουσι καὶ ἑβδόμην, τὴν αἴσθησιν τῆς περιεργείας.

Μετὰ τὰς τυπικὰς φιλοφρονήσεις ἐρωτᾷ ἡ Διαννέτα.

«Δὲν μὲ λὲς τί ἔχετε καὶ τρώγεσθε μὲ τὸν ἄνδρα σου τόσον καιρὸν χριστιανή μου».

Ἄμ' ἐσεῖς τί ἔχετε κι' ἐρωτᾷς ἐμένα.

Πάντοτε ἐπὶ τῶν ξένων, τὰ ἡμέτερα μυστήρια.

Καὶ διηγήθησαν ἀλλήλαις τὰς θλιβερὰς των ὑποθέσεις.

Ἀπερίγραπτος ἦτο ἡ χαρὰ τῶν συζύγων των ἐπὶ τῇ λύσει τοῦ σπουδαίου τούτου καὶ περιπεπλεγμένου ζητήματος.

Ἡ πεποίθησις περὶ τῆς τιμῆς καὶ ἀγνότητος τοῦ Καπετὰν Σταμάτη καὶ τῆς θειᾶ Ρήγινας τῆς ξυλομάρτυρος ταύτης ἐστερεώθη ἐν ταῖς καρδίαις τοῦ Θράσου καὶ τῆς Διαννέτας.

Κατὰ γενικὴν γνώμην βεβαίως ιῶν τέως ἀλληλοφαγωμένων μελῶν τῶν δύο οἰκογενειῶν τούτων ἡ γοῦνα ἀπεφασίσθη ὅπως ἐκ νέου περιβληθῇ τὸ μαλλιαρόν της δέρμα.

Ἡ εἰρήνη καὶ ἡ στοργὴ φυγαδευθεῖσαι ἐπί τινα χρόνον ἐπανῆλθον θριαμβεύουσαι.

Οὕτω δὲ μετὰ τὴν συνεννόησιν ταύτην ἔληξεν ἡ περὶ τῆς μαλλιαρῆς ταύτης μηλωτῆς ὑπόθεσις χωρὶς νὰ εἰσαχθῇ, ὡς τὸ γλωσσικὸν ζήτημα οὐχὶ βεβαίως εἰς τὴν Βουλήν, ἀλλ' εἰς τὸ ἁρμόδιον Πνευματικὸν Δικαστήριον, τὸ ὁποῖον, μεθ' ὅσα καὶ ἂν ἰσχυρίζωνται, δὲν ἔπαυσε νὰ καταργῇ ἐπὶ τόσους ἐνιαυτοὺς τὸν Νόμον τοῦ Χριστοῦ «Οὓς ὁ Θεὸς συνέζευξεν ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω» προβάλλον τὸν Ἀρμενόπουλον καὶ τόσας ἄλλας Δικονομικὰς Ὁδηγίας, Ἔργα χειρῶν ἀνθρώπων, καὶ δικαιολογοῦν τὰς πράξεις του διὰ τοῦ στερεοτύπου καταστάντος «Κηρύσσει διαλελυμένον τὸν ὑφιστάμενον γάμον», πάντοτε «ἐξ ὑπαιτιότητος τοῦ ἐναγομένου» πρὸς αἶσχος τοῦ ἐπὶ χιλίους ἐνεακοσίους ἕνδεκα ὅλους ἐνιαυτοὺς σταδιοδρομοῦντος χριστιανικοῦ κόσμου.

Ἐν Κυδωνίαις

ΑΥΓΕΡΙΝΟΣ

ΤΟ ΑΔΙΚΟΝ ΔΕΝ ΕΥΛΟΓΕΙΤΑΙ

('Αληθὴς ἱστορία)

Δὲν εἶχε διόλου ὄρεξιν δι' ἐργασίαν ἡ Φωτεινή, ἡ νεαρὰ ὑπηρέτρια.

Τὸ χέρι της, ἀφῃρημένα, περιφέρει ἀργὰ-ἀργὰ τὸ σίδηρον ἐπὶ τῶν ἀσπροῤῥούχων καὶ συχνά, πολὺ συχνὰ τὸ ἀφίνει διὰ νὰ σφογγίσῃ τὰ δακρυσμένα μάτια της.

Πρὸ ὀλίγου ἔλαβεν ἐπιστολὴν ἀπὸ τὴν πατρίδα, τὴν ὁποίαν τῆς ἀνέγνωσεν ἡ κυρία της, κόρη τῆς ἰδίας σχεδὸν μὲ αὐτὴν ἡλικίας, διότι ἦτον ἀγράμματη. Καὶ φαίνεται ὅτι πολὺ θλιβερὰ πράγματα τῆς ἀνήγγειλεν ἡ ἐπιστολὴ ἐκείνη.

Ἔβαλαν στὴ φυλακὴ τὸν γέρο πατέρα της γιὰ κάτι φόρους ποῦ ἐχρεώστει ἐδῶ καὶ ἕξη χρόνια καὶ ἡ κακομοίρα ἡ μητέρα της ἔπεσεν ἄρρωστη ἀπὸ τὴ σκάση της. Τί νὰ κάνουνε; Ἔβγαλαν στὴ δημοπρασία τὸ παληόσπητό τους καὶ τὰ φτωχικά τους ἔπιπλα γιὰ νὰ πληρωθοῦν ἀλλὰ ποῦ νὰ φθάσουν! Οὔτε τὸ μισὸ χρέος δὲν ἔφθασαν. Τί θὰ γενοῦνε;

Ἄλλο δὲν μένει τῆς γράφει τὸ Λενιώ, ἡ μικρή της ἀδελφούλα, παρὰ νὰ ἔλθω κι' ἐγὼ στὴν Ἀθήνα νὰ δουλέψω σὰν κι' ἐσένα, μήπως καὶ σώσουμε τὸν ἄμοιρο τὸν πατέρα μας, ποῦ καθὼς εἶνε καὶ τόσο ἀδύνατος δὲν θὰ βαστάξῃ στὴ φυλακή!

— Τὸ Λενιώ μας δούλα! Ψιθυρίζει ἡ δυστυχὴς μετὰ πικροῦ στεναγμοῦ!

Κι' ἐγὼ ποῦ ἔκανα τόσα ὡραῖα σχέδια γι' αὐτήν! Ποῦ στερεύομουνα γιὰ νὰ πηγαίνῃ σχολεῖο, μὴν μείνῃ ἀγράμματη, κούτσουρο σὰν κι' ἐμένα! Εἶνε τόσο ὤμορφη, τόσο χαριτωμένη καὶ νὰ γίνῃ δούλα! Ἔπειτα εἶνε καὶ τόσο μικρή, εἶνε κρίμα νὰ μπῇ ἀπὸ τὰ τώρα στὰ βάσανα, στὴν ἔρημη τὴ δουλειά· νὰ στάξουνε κι' αὐτῆς τὰ ματάκια της δάκρυα καὶ ἡ καρδούλα της αἷμα, γιὰ νὰ κερδίσῃ λίγα βρωμοχρήματα ἐκεῖ! Ὄχι! αὐτὸ μόνο δὲν γίνεται!

Καὶ κτυπᾷ μὲ πεῖσμα τὸ σίδηρον ἐπὶ τοῦ λευκοῦ ὑποκαμίσου. Ἀλλ' ἀμέσως παρίσταται πρὸ τῆς φαντασίας της, ἡ λευκὴ κεφαλὴ τοῦ γέροντος πατρός της προβάλλουσα ὠχρὰ καὶ ἀπεγνωσμένη διὰ μέσου τῶν κιγκλίδων τῆς φυλακῆς, καὶ δύο χονδρὰ δάκρυα κυλίονται ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν της κάτι ψιθυρίσαντα ἐπὶ τοῦ καίοντος σιδήρου.

Ἀλήθεια πρέπει νὰ κάνουνε ὅ,τι μποροῦνε γιὰ νὰ σώσουνε ἀπ' τὴ φυλακὴ τὸ γονιό τους. Ἄλλος τρόπος δὲν εἶνε παρὰ νὰ δουλέψῃ καὶ τὸ ἄμοιρο τὸ Λενιώ. Καὶ τὰ δάκρυα τῆς ἀτυχοῦς νεάνιδος πίπτουν ἤδη πυκνότερα καταστίζοντα τὰ σιδηρονόμενα ἀσπρόῤῥουχα.

— Ἄχ! νὰ εἶχα τέσσερα χέρια! ψιθυρίζει ἐπανειλημμένως.

— Λαχεῖα! πάρτε τὰ τελευταῖα λαχεῖα! Τὴν Κυριακὴν κληρόνονται!

Ἀκούεται αἴφνης ἐκ τῆς ὁδοῦ ὀξεῖα φωνή.

Μιὰ ἰδέα φωτεινὴ ἀνέλαμψεν εἰς τὸ πνεῦμά της.

Ἂν ἔπαιρνε ἕνα λαχεῖο! Ποιὸς ξεύρει! Ὁ θεὸς εἶνε μεγάλος! Εἰμπορεῖ νὰ τὴν λυπηθῇ καὶ νὰ τῆς πέσῃ. Θὰ θυσιάσῃ μιὰ δραχμή. Τί θὰ κάνῃ μιὰ δραχμὴ στὴ δυστυχία τους!

Ἐνῷ, γιὰ φαντάσου νὰ τῆς πέσουν 25 ἑξάφνα χιλιάδες. Δὲν ὀνειροπολεῖ τὸν πρῶτον ἀριθμόν, αὐτὰ τῆς φαίνονται πάρα πολλά. Δὲν εἰξεύρει ἀκριβῶς τί εἶνε 25 χιλιάδες, ἀλλ' εἶνε βεβαία ὅτι εἶνε μεγάλη περιουσία, καὶ ὅλα—ὅλα της τὰ ὄνειρα δύνανται νὰ ἐκπληρωθοῦν δι' αὐτῶν!

Καὶ μὲ λάμψιν ἐλπίδος εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τρέχει καὶ ζητεῖ ἀπὸ τὴν κυρίαν της μίαν δραχμὴν προκαταβολικῶς ἐκ τοῦ μισθοῦ της.

— Θὰ εἶνε τυχερὸ κοπέλλα μου, τῆς λέγει ὁ λοῦστρος δίδων αὐτῇ τὸ μόνον λαχεῖον ὅπερ ἐκράτει, γιατὶ εἶνε τὸ τελευταῖο, θὰ μοῦ τὸ θυμηθῇς.

Ἔκαμε τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ, τὸ ἐπῆρε μὲ εὐλάβειαν καὶ ἀφοῦ τὸ παρετήρησε ἐπὶ πολύ, ἀπεφάσισε νὰ τὸ ἐμπιστευθῇ εἰς τὸν κύριόν της νὰ τὸ φυλάξῃ εἰς τὸ γραφεῖόν του μαζὶ μὲ τὰ ἰδικά του, πρὸς περισσοτέραν ἀσφάλειαν.

Ἔπειτα μὲ τὴν καρδίαν ἐλαφροτέραν ἐπανέλαβε τὴν ἐργασίαν της.

Κάποια ἐλπὶς ἀόριστος ἐφαίδρυνε τὴν ὠχρὰν μορφήν της καὶ τὰ συμπαθῆ χαρακτηριστικά της ἐνεψυχώθησαν· ἔλαβον περισσοτέραν ζωήν.

Ἡ πρόῤῥησις ἴσως τοῦ λούστρου συνέτεινε καὶ ἡ ἁπλῆ νεάνις ἤρχισε τώρα ν' ἀπαριθμῇ πόσα καὶ πόσα θὰ ἔκαμνε μὲ τὰ πλούτη της.

Πρῶτα-πρῶτα θὰ ἐπλήρωνε τὸ χρέος τους νὰ βγάλῃ τὸν πατέρα της ἀπὸ τὴν φυλακὴ καὶ θὰ ἠγόραζεν ἕνα ὤμορφο σπιτάκι στὴν πατρίδα, ὄχι σὰν αὐτὸ ποῦ ἔχουν τὸ παληόσπιτο καὶ θὰ ἐκάθητο ἐκεῖ μὲ τοὺς ἀγαπημένους της γονεῖς.

Ἔπειτα θὰ ἔστελνε τὸ Λενῖῶ στὴν Ἀθήνα, ὄχι πιὰ γιὰ δούλα, ἀλλὰ γιὰ νὰ σπουδάσῃ, νὰ μορφωθῇ καὶ καθὼς εἶνε καὶ τόσο ὤμορφη θὰ εἶνε ἡ πιὸ ζηλεμμένη νύφη στὸν τόπο της.

Καὶ δι' ἑαυτὴν δὲν ἐλογάριαζε τίποτε;

Αἴ. Εἶχε καὶ δι' ἑαυτὴν ἕνα ὡραῖον ὄνειρον, ἕνα ὄνειρον γλυκὺ τὸ ὁποῖον μέχρι τοῦδε ἀπηλπισμένη, ἐθεώρει ὡς ἄφθαστον καὶ ἀνεκτέλεστον καὶ τὸ ὁποῖον ἤδη θὰ ἐπραγματοποιεῖτο.

Καὶ ἡ μικρὰ τῆς πτωχῆς καρδία ἔπαλλεν ὑπὸ κρυφίας χαρᾶς· ἐνῷ οἱ ὀφθαλμοί της ἐλάμβανον παρά ποτε τρυφερὰν ἔκφρασιν·

Ἐκεῖ κάτω στὸ μυρωμένο νησί της ὑπῆρχε καὶ κάποιος ἄλλος τὸν ὁποῖον ἐσκέπτετο διαρκῶς καὶ τοῦ ὁποίου ἡ ἀνάμνησις ἐγλύκαινε τὰς πικρίας τῆς ξενητειᾶς καὶ τῆς δουλείας.

Ὁ Κωσταντῆς ὁ ὤμορφος ψαρᾶς.

Ἀπὸ μικρὰ παιδάκια ἦσαν φίλοι. Μαζὶ ἔπαιζαν στὴν ἀμμουδιά, μαζὶ πήγαιναν στὸ ψάρεμμα, πάντα μαζί. Καὶ ἔτσι σιγὰ-σιγὰ μεγάλωναν καὶ χωρὶς νὰ τὸ ἐννοήσουν μεγάλωνε καὶ ἡ ἀγάπη τους καὶ ἡ παιδικὴ φιλία μετεβλήθη εἰς αἴσθημα τρυφερώτερον...

Καὶ ὅταν ἡ Φώτω ἠναγκάσθη νὰ ξενιτευθῇ, νὰ γίνῃ ὑπηρέτρια, πιεζομένη ἀπὸ τὴν πτωχείαν, ὁ Κωσταντῆς νεανίας πλέον 3 ἔτη μεγαλείτερος ἐκείνης ἐπῆγε νὰ σκάσῃ ἀπὸ τὸ κακό του! Ἄχ! γιατὶ νὰ εἶνε καὶ αὐτὸς τόσο πτωχός, νὰ μὴν δύναται νὰ βοηθήσῃ τὴν ἀγαπημένην του φίλην;

Καὶ ἐχωρίσθησαν φέροντες ἕκαστος ἐν τῇ καρδίᾳ ἰσχυρὰν τὴν ἀνάμνησιν τοῦ ἀγνοῦ των αἰσθήματος.

* * *

Εἶνε ἀπόγευμα Κυριακῆς. Ὁ Κύριος Ἀναστασίου, ὁ κύριος τῆς Φωτεινῆς, πρὸ τοῦ γραφείου του καθήμενος φαίνεται πολὺ ἀπησχολημένος. Κρατῶν ἕνα ἀριθμὸν τοῦ λαχείου τοῦ στόλου, παραβάλλει διὰ δεκάτην ἴσως φορὰν τὸν ἀριθμόν του μέ τοὺς ἀριθμοὺς τοῦ πρὸ ὀλίγου ἀγορασθέντος παραρτήματος τοῦ δημοσιεύοντος τοὺς κερδίσαντας ἀριθμούς.

Δὲν εἶνε ὀφθαλμαπάτη, εἶνε ὁ πρῶτος ἐπιτυχὼν ἀριθμὸς 18, 592. Ὁ ἀριθμὸς τοῦ λαχείου, ὅπερ κρατεῖ εἰς χεῖρας! Καὶ ὅμως ἀντὶ χαρᾶς μᾶλλον δυσθυμίαν, μᾶλλον δυσαρέσκειαν ἐκφράζει ἡ μορφή του.

Εἶνε τὸ λαχεῖον τῆς ὑπηρετρίας!

Ποῦ πῆγε νὰ πέσῃ ἡ τύχη! Εἰς αὐτὸν ποῦ πάντοτε παίρνει 2—3 ἀριθμοὺς ποτὲ δὲν τοῦ ἔτυχον οὔτε ἑκατὸν δραχμαὶ καὶ αὐτῆς μὲ τὴν πρώτη φορὰ ποῦ ἐπῆρε νὰ τῆς πέσῃ καὶ πρῶτος! Τύχη ποῦ τὴν εἶχε! Τώρα τί θὰ τὰ κάνῃ αὐτὴ τόσα χρήματα; χαμένα θὰ πᾶνε στοὺς χωριάτες. Αὐτὴ μὲ χίλιες δραχμὲς εἰμπορεῖ νὰ ζήσῃ εὐτυχισμένη στὸ χωριό της, ἐνῷ ἂν ἔπεφταν εἰς αὐτὸν τί τόπον θὰ ἔπιαναν!

Ἐν πρώτοις ἡ προσφιλής του θυγάτηρ θὰ ἐγίνετο περίβλεπτος νύμφη. Θὰ ἠδύνατο τότε νὰ ζητήσῃ διὰ γαμβρὸν τὸν ἰατρὸν Κ... ὁ ὁποῖος ἔχει εὐρὺ μέλλον καὶ ἀρκετὴν περιουσίαν. Τὶ ταιριασμένο ζευγαράκι ἀλήθεια. Πολὺ τὸν ζηλεύει αὐτὸν τὸν νέον, παντοτε ὅταν τὸν βλέπῃ αὐτὴν τὴν σκέψιν κάμνει, ἀλλὰ δὲν τολμᾷ νὰ τοῦ κάμῃ λόγον, διότι ἡ θυγάτηρ του εἶνε σχεδὸν ἄπροικος.

Ἔθεσε τὴν κεφαλήν του μεταξὺ τῶν χειρῶν του καὶ ἐβυθίσθη εἰς σκέψεις. Πάλη ἰσχυρὰ ἤρχισε νὰ συνάπτηται ἐντός του· πάλη μεταξὺ τοῦ καθήκοντος καὶ τοῦ πειρασμοῦ. Ἀλλ' ὁ τελευταῖος ἦτο πολὺ ἰσχυρότερος καὶ ἐπὶ τέλους ἐνίκησεν...

Ἐσφόγγισε μὲ τὸ μανδύλι του τὸν ἱδρῶτα τοῦ μετώπου του καὶ ἐσηκώθη ἀποφασιστικῶς.

Ὤχ! ἀδελφέ! Ἂν ἦτον ἄλλος στὴ θέσι μου, οὔτε θὰ τὸ ἐσυζητοῦσε καθόλου... τῆς δίδω ἐπὶ τέλους κάτι τί καὶ παντρεύεται κι' αὐτή. Τί ἄλλο θέλει;

* * *

Μετὰ 4 μῆνας ἐτελοῦντο μεγαλοπρεπῶς οἱ γάμοι τῆς θυγατρός του μετὰ τοῦ ποθητοῦ γαμβροῦ. Μετὰ δὲ τὸν γάμον οἱ νεόνυμφοι θὰ ἀνεχώρουν διὰ τὴν Ἰταλίαν κατὰ τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ συρμοῦ.

Ἡ πολύφερνος νύμφη ἤστραπτεν ἀπὸ καλλονὴν καὶ εὐτυχίαν.

Μόνη ἡ Φωτεινὴ ἀπετέλει ἀντίθεσιν εἰς τὴν γενικὴν χαρὰν μὲ τὰ μέλανά της ἐνδύματα καὶ τὴν θλιβερὰν ἔκφρασιν τοῦ προσώπου της. Ὁ πατήρ της εἶχε προ πολλοῦ ἀποθάνει εἰς τὴν ἀθλιότητα τῆς φυλακῆς, μὴ συνηθεισῶν καὶ τῶν δύο του θυγατέρων, διότι καὶ τὸ Λενῖῶ ἦτο ἤδη ὑπηρέτρια, νὰ ἐξοικονομήσουν τὸ ἀναγκαιοῦν ποσόν.

Πρὸ 3 μηνῶν τῆς ἔγραψαν ὅτι ἠσθένει βαρέως ὁ γέρων εἰς τὰς φυλακὰς καὶ τότε ἔσπευσε μὲ δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ διηγήθη τὴν κατάστασίν των εἰς τὸν Κύριόν της. ἱκετεύουσα νὰ τὴν βοηθήσῃ τώρα εἰς τὴν μεγάλην ἀνάγκην της καὶ νὰ τὸν ὑπηρετῇ αἰωνίως.

Συγκινηθεὶς ὁ ἀγαθός της κύριος τῆς ἐδώρησε 500 δραχμὰς διὰ νὰ ἐξοικονομήσουν τὰς ἀνάγκας των.

Ἕξαλλος ἐκ χαρᾶς ἡ δυστυχὴς κόρη κατεφίλησε εὐγνωμόνως τὰς χεῖρας τοῦ εὐεργέτου της, καὶ ἔσπευσε νὰ στείλῃ τὸν μικρὸν θησαυρόν της εἰς τὴν οἰκογένειάν της.

Ἀλλ' ἦτο πλέον ἀργά, διότι ὁ γέρων μὴ δυνηθεὶς ἐπὶ πλέον νὰ ἀνθέξῃ εἰς τὰς κακουχίας, ἀπέθανε καὶ ὅταν τὰ χρήματα ἔφθασαν εὗρον τὴν μικρὰν οἰκογένειαν θρηνοῦσαν τὸν ἄδικον θάνατόν του.

Ἀλλ' ἔστι δίκης ὀφθαλμός!

Ὁ ἅρπαξ δὲν ἐχάρη ἐπὶ μακρὸν τὸν καρπὸν τῆς ἀδικίας του.

Ἔλαβεν ἐσπέραν τινὰ τηλεγράφημα δι' οὗ τοῦ ἀνηγγέλλετο ὅτι τὸ ἀτμόπλοιον τὸ φέρον τοὺς νεονύμφους καταληφθὲν ὑπὸ φοβερᾶς ὁμίχλης, ἐξώκειλεν εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Σικελίας, οἱ δὲ ἐπιβάται καταληφθέντες ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ὕπνου των μόλις ἠδυνήθησαν νὰ σωθῶσιν ὡς ἦσαν γυμνοί.

Ὁ ἄθλιος ἔμεινεν ἐμβρόντητος ἐκ τῆς τρομερᾶς ταύτης ἀγγελίας. Ὥστε ἡ μικρὰ βαλίτσα, ἡ περιέχουσα τὴν προῖκα τῆς θυγατρός του, ἣν ἔλαβον μεθ' ἑαυτῶν ὅπως τὴν τοποθετήσωσιν εἰς Ἰταλικήν τινα Τράπεζαν, ἀπωλέσθη μεθ' ὅλων τῶν βαρυτίμων κοσμημάτων τῆς νύμφης καὶ τώρα ἐπανέρχεται ἡ θυγάτηρ του πτωχοτέρα ἢ πρότερον. Ὅλη ἡ μεγάλη περιουσία, τὴν ὁποίαν ἐκ τοῦ λαχείου ἐκέρδισεν ἐπῆγε χαμένη καὶ μόνον αἱ πεντακόσιαι δραχμαί, ἃς ἐδώρησεν εἰς τὴν ὑπηρέτριάν του ἔλαβον θέσιν.

Τώρα μόνον ἤρχισε νὰ αἰσθάνεται τύψεις συνειδότος διὰ τὸ μέγα ἀδίκημα ὅπερ διέπραξεν εἰς τὴν πτωχὴν κόρην καὶ τώρα μόνον ἐνεθυμήθη ὅτι «Τὸ ἄδικον δὲν εὐλογεῖται».

Ἰθάκη 25 Μαΐου 1910

ΜΑΡΙΑ ΣΤΑΜΑΤΕΛΛΟΥ

Ἐκ τῶν μύθων τοῦ Αἰσώπου

ΚΥΝΟΔΗΚΤΟΣ

Ἀνάγκασε κάποιονε σκυλὶ καὶ τοὔπανε ἐπάνω
Νὰ βάλῃ στὴν πληγὴ ψωμί, τοῦ σκύλου νὰ τὸ δώσῃ.
: Μ' ἂν ἔτσι, εἶπε, κάνω
Θὰ τρέξῃ ὅλη κάθε σκυλὶ εὐθὺς νὰ μὲ δαγκώσῃ
Γιατὶ ὁ κακὸς κι' ὁ πονηρὸς ὅσο τὸν καλοπιάνῃς
Χειρότερο τὸν κάνεις.

ΕΛΕΝΗ Σ. ΣΒΟΡΩΝΟΥ.

ΜΕΛΕΤΑΙ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΝΗΣΟΥ ΣΥΜΗΣ

Ζ'.

ΠΕΡΙ ΝΙΡΕΩΣ ΤΟΥ ΧΑΡΟΠΟΥ ΚΑΙ ΑΓΛΑΪΑΣ*

Ἐλλογιμώτατε κύριε Πρόεδρε
Ἀξιότιμοι κυρίαι καὶ κύριοι,

Ἐν πρώτοις ὀφείλω νὰ ἐκφράσω ἐνθέρμους εὐχαριστίας ἐπὶ τῇ τιμῇ, ἧς ὁ Λαϊκὸς Σύλλογος «Νιρεὺς» ἀξιοῖ καὶ ἐμὲ τὸν ἐλάχιστον, ἵνα διαλέξωμαι ἀπὸ τοῦ βήματος αὐτοῦ, ὅπερ πολλάκις ἄλλοι ἀγαθοὶ λόγιοι καὶ ἐπιστήμονες ἐκόσμησαν.

Εἶτα θράττομαι εὐαρέστως λίαν τῆς εὐκαιρίας, ἵνα καὶ δημοσίᾳ ἐπαναλάβω τὴν ἐπιδοκιμασίαν καὶ τὴν χαράν, ἃς ἀνεπιφυλάκτως καὶ ἀπροκαλύπτως ἐξεδήλωσα κατὰ τὴν σύστασιν τοῦ Λαϊκοῦ Συλλόγου' ἀπεκδεχόμενος πολλὰ τὰ καλὰ ἐπ' ἀγαθῷ τοῦ ἀναξιοπαθοῦντος λαοῦ τῆς φίλης πατρίδος ἐκ τῆς συνετῆς καὶ ἐνδελεχοῦς καὶ σκοπίμου δράσεως τοιούτου Συλλόγου.

Καὶ ἐπὶ πλέον τότε ἐσκίρτησεν ἀληθῶς ἡ καρδία μου, ὅτε ἤκουσα ὅτι οἱ ἀξιότιμοι καὶ φιλοπάτριδες ἱδρυταὶ τοῦ Συλλόγου ἔδωκαν εἰς αὐτὸν τὸ ὄνομα τοῦ Νιρέως· καὶ ἀνεζωπυρήθησαν οὕτως εἰπεῖν εὐθὺς ἐκ τούτου αἱ ζωηραὶ συμπάθειαι, τὰς ὁποίας ἀπὸ νεαρᾶς ἡλικίας ἠσθάνθην καὶ τὰς ὁποίας δι' ὅλου τοῦ βίου διετήρησα πρὸς τὸν υἱὸν τοῦ Χαρόπου καὶ τῆς Ἀγλαΐας, πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Σύμης, πρὸς τὸν κάλλιστον ἐκ τῶν ἐπὶ Τροίαν στρατευσαμένων Ἑλλήνων μετ' ἀμύμονα Πηλείωνα.

Ἐκ δὲ τῶν τοιούτων συμπαθειῶν ἀγόμενος, δὲν ἔπαυσα δι' ὅλου τοῦ βίου ἐπιζητῶν νὰ ἀνεύρω πλείονας εἰδήσεις τῶν ὅσας παρέδωκαν περὶ Νιρέως τὰ ἀθάνατα καὶ ἀπαράμιλλα ἔπη τοῦ Ὁμήρου.

Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἀπῆλπισα καὶ ἐλυπούμην....κατόπιν ὅμως ἀνεθάρρησα καὶ τέλος πλέον ἢ ἅπαξ ἀνεσκίρτησα, ὁσάκις ἀνεύρισκον ἀπροσδοκήτως ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν καὶ ἀνελπίστως παρὰ

(1) Διάλεξις ἀπαγγελθεῖσα ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ ἐν Σύμῃ «Λαϊκοῦ Συλλόγου Νιρέως» τῇ Κυριακῇ 18ῃ Μαρτίου 1907.

διαφόροις συγγραφεῦσι τὸ περιφίλητον ἐμοὶ ὄνομα τοῦ Νιρέως καὶ ἀπεταμίευον εἰδήσεις περὶ αὐτοῦ.

Ἀτυχῶς καὶ τὰ δύσκολα μέσα, ἤτοι περιστάσεις ἀντίξοοι ἔτι δὲ καὶ ἀσχολίαι ἄλλαι συχναὶ ἐδυσχέραινον πολλάκις τὰς προσφιλεῖς μου μελέτας καὶ ἐρεύνας καὶ διὰ τοῦτο περὶ πολλῶν ἐσώρευσα μόνον ἁπλῶς ὕλην ἄφθονον καὶ ποικίλην, ἥτις ἐλπίζω νὰ μὴ ἀπολεσθῇ ἐκ τῶν χειρῶν φιλτάτων υἱῶν, οἵτινες ἴσως θὰ τύχωσιν εὐμενεστέρων περιστάσεων καὶ ἐνθαρρύνσεως προστατευτικῆς, ὧν αὐτὸς ἀτυχῶς οὐδόλως ἠξιώθην, ἵνα μή τι ἄλλο εἴπω, διὰ τοιαύτας μελέτας.

Διὰ ταῦτα δὴ μόλις εὐαρέστως κατώρθωσα σήμερον νὰ παρέλθω ἐνώπιον ὑμῶν, ὅπως ἐκπληρώσω ὑπόσχεσιν πρὸ πολλοῦ δοθεῖσαν, νὰ ἀνακοινώσω δηλονότι τὰς μᾶλλον ἀξιολόγους τῶν εἰδήσεων, ὅσας ἐδυνήθην νὰ συλλέξω περὶ Νιρέως τοῦ Συμαίου (2)· διὸ παρακαλῶ νὰ μὲ ἀξιώσητε πλήρους τῆς πολυτίμου εὐμενείας ὑμῶν, ἀποβλέποντες μόνον εἰς ἁπλοῦ συμπολίτου τὸν θερμὸν ζῆλον περὶ τὴν ἔρευναν καὶ μελέτην καὶ διεξονύχισιν πάντων τῶν διὰ πάντων τῶν αἰώνων ἀναφερομένων εἰς τὴν ξηρὰν ἤδη ἐν πᾶσιν, ἀλλ' οὐχὶ καὶ κατὰ τοὺς ἀρχαίους καὶ μέσους χρόνους κατὰ πάντα στεῖραν πατρίδα ἡμῶν, ἂν καὶ οὐδὲ μικρᾶς ἀτυχῶς αἱ τοιαῦται ἔρευναι καὶ μελέται ἀξιοῦνται τοὐλάχιστον προσοχῆς παρὰ τοῖς συγχρόνοις Συμαίοις.

Νομίζω δὲ ὅτι καὶ ὡς μέλη ἰδίᾳ τοῦ πάσης ὑποστηρίξεως ἀξίου «Λαϊκοῦ Συλλόγου Νιρέως» καὶ ὡς Συμαῖοι ἐν γένει ἀξίζει βεβαίως νὰ γνωρίζωμεν πάντες ὅ,τι ἐγράφη περὶ Νιρέως.

Προκειμένου περὶ τοῦ Νιρέως, εἶναι γνωστοὶ παρ' ἡμῖν οἱ περὶ αὐτοῦ πέντε στίχοι (671—675) τοῦ Ὁμήρου ἐκ τοῦ ἐν τέλει τῆς Β ραψῳδίας τῆς Ἰλιάδος καταλόγου τῶν νεῶν:

«Νιρεὺς δ' αὖ Σύμηθεν ἄγε τρεῖς νῆας ἑΐσας,
»Νιρεύς, Ἀγλαΐης υἱὸς Χαρόποιο τ' ἄνακτος,
»Νιρεύς, ὃς κάλλιστος ἀνὴρ ὑπὸ Ἴλιον ἦλθε
»τῶν ἄλλων Δαναῶν μετ' ἀμύμονα Πηλείωνα.
»ἀλλ' ἀλαπαδνὸς ἔην, παῦρος δὲ οἱ εἵπετο λαός».

Δὲν θὰ καταχρασθῶ τῆς εὐγενοῦς ὑπομονῆς ὑμῶν, ἀξιότιμοι κυρίαι καὶ κύριοι, πολυλογῶν, ἤτοι συντάττων καὶ ἀπαγγέλλων παρεκβολὰς εἰς τοὺς ἀνωτέρω στίχους τοῦ θείου ἀοιδοῦ, διότι ἄλλως τε ἀρκετὰς ἔγραφεν εἰς αὐτοὺς παρεκβολὰς ὁ πολὺς Εὐστάθιος. Δὲν θὰ παραλείψω ὅμως νὰ παρατηρήσω ὅτι ἀρχαῖοι ἐκδόται τῶν ἐπῶν τοῦ Ὁμήρου καὶ μάλιστα Ζηνόδοτος ὁ γραμματικὸς ἠθέτων ἤτοι ἐξωβέλιζον τὸν ἑπόμενον τελευταῖον στίχον:

«Ἀλλ' ἀλαπαδνὸς ἔην· παῦρος δὲ οἱ εἵπετο λαός,»

(2) Βλέπε «Φωτίου Μυριόβιβλον» ἐν στήλῃ 473 ἐκδόσεως τοῦ 1553, ἧς περιγραφὴ σύντομος παρατίθεται ἐν ἄλλῃ ὑποσημειώσει.

τὸν ὁποῖον τίς οἶδε ποῖος κακεντρεχὴς καὶ τῶν Συμαίων τῶν ἀρχαίων ἐχθρὸς κάκιστος συνέθετο πονήρως καὶ ἐκρέμασεν ὡσεὶ ἀπεχθεστάτην οὐρὰν ἀπὸ τῶν ὡραίων προηγουμένων στίχων.

«Νιρεὺς δ' αὖ Σύμηθεν ἄγε τρεῖς νῆας ἑΐσας,
»Νιρεύς, Ἀγλαΐης υἱὸς Χαρόποιο τ' ἄνακτος,
»Νιρεύς, ὃς κάλλιστος ἀνὴρ ὑπὸ Ἴλιον ἦλθε
»τῶν ἄλλων Δαναῶν μετ' ἀμύμονα Πηλείωνα.»

Δὲν γνωρίζομεν τὸν μοχθηρὸν καὶ φθονερὸν τῶν ἀρχαίων ἡμῶν προγόνων ἐχθρόν, ὅστις ἐκάρφωσεν εἰς τὸν ὡραῖον βασιλέα τῆς Σύμης καὶ τὸν λαόν της τὸν ἀηδῆ ἐκεῖνον καὶ ἀπαίσιον χαρακτηρισμόν, τὸν ὁποῖον ὅλως διόλου βέβαια δὲν ἐξαλείφουσιν οἱ πειρώμενοι ν' ἀποδώσωσι τὸ ἀλαπαδνὸν τοῦ Νιρέως εἰς τὸν παῦρον λαόν, ὅστις εἵπετο αὐτῷ, τὸν δὲ σύνδεσμον ἀντὶ τοῦ ἐπιρρήματος γὰρ ὡς αἰτιολογικὸν ἐκλαμβάνοντες, πράγματι δὲ ἀποδεικνύονται ἔχοντες δίκαιον, ὡς θὰ ἴδωμεν ἐφεξῆς, ὁ Νιρεὺς δι' ὅλων τῶν αἰώνων μένει ἀξιόμνηστος ὡς κάλλιστος, οὐχὶ δὲ ὡς ἀλαπαδνός.

Εὐχαριστίας ὅμως ὀφείλομεν εἰς τοὺς ἀρχαίους ἐκδότας τῶν δημηρικῶν ἐπῶν, οἵτινες ἐξέκοπτον τὸν ἀπαίσιον στίχον καὶ ἐπέτρεπον ἡμῖν ν' ἀπαγγέλλωμεν μόνον τοὺς τέσσαρας ὡραιοτάτους στίχους τοῦ ποιητοῦ, ἐξ ὧν οἱ νεώτεροι Συμαῖοι δυνάμεθα νὰ ἐξαγάγωμεν διάφορα πορίσματα.

Χάροπος καὶ Ἀγλαΐα ἦσαν βασιλεῖς τῆς Σύμης

Οὗτοι, φέροντες ὀνόματα μαρτυροῦντα τὴν ὡραιότητά των, ἐγέννησαν Νιρέα τὸν διάδοχον αὐτῶν, ἤτοι ἐπίσης βασιλέα τῆς Σύμης, κάλλιστον υἱὸν καλλίστων γονέων. «Ὅρα δέ,» λέγει ὁ Εὐστάθιος, »ὅπως καὶ οἱ γεννησάμενοι τὸν Νιρέα πρὸς ὡραϊσμὸν ὀνομάζονται. »Μήτηρ μὲν Ἀγλαΐα· Χάροπος δὲ βαρυτόνως, πρὸς διαστολὴν τοῦ »ἐπιθέτου, ὁ πατήρ· ἡ μὲν αἰγλήεσσα, ὁ δὲ χαρίεις, ὡς ἡ κλίσις δ»ημφαίνει.»

Ὁ Νιρεὺς ἐξεστράτευσε κατὰ τῶν Τρώων, ἄγων τρεῖς νῆας ἑΐσας, αἵτινες τὴν ὀρεινὴν καὶ μικρὰν Σύμην τὰσσουσιν εἰς καλὴν θέσιν κατὰ τοὺς τρωϊκοὺς χρόνους μεταξὺ τῶν περὶ αὐτὴν ναυτικῶν νήσων, ἀφοῦ αἱ πλησίον νῆσοι Κάσος, Κάρπαθος, Νίσυρος, Κῶς καὶ αἱ Κάλυδναι, ὅσαι καὶ ὁποῖαι ἐννοοῦνται ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο, παρέσχον ὅλαι ὁμοῦ μόνον τριάκοντα νῆας, ἂν καὶ ἐκ τῶν νήσων τούτων ὑπάρχουσί τινες πολλῷ μεγαλήτεραι καὶ σπουδαιότεραι τῆς Σύμης, ὑπερέχει δὲ μάλιστα πασῶν ἡ Κῶς.

»Οἱ δ' ἄρα Νίσυρόν τ' εἶχον, Κράπαθόν τε, Κάσον τε,
»καὶ Κῶν, Εὐρυπύλοιο πόλιν, νήσους τε Καλύδνας,
»τῶν αὖ Φείδιππός τε καὶ Ἄντιφος ἡγησάσθην,
»Θεσσαλοῦ υἷε δύο Ἡρακλείδαο ἄνακτος·
»τοῖς δὲ τριήκοντα γλαφυραὶ νέες ἐστιχόωντο.» (3)

(3) Ἰλιάδος Β στίχοι 676—680.

Ὁ δὲ κύριος Gustave Glotz ἐν μελέτῃ περὶ ναυκράρων καὶ πρυτάνεων τῶν ναυκράρων ἐν τοῖς τρωικοῖς χρόνοις παρατηρεῖ ὅτι κατὰ τὸν ὀργανισμόν, ὃν ἀνακαλύπτει, «la petite île voisine» (ὡς πρὸς τὰς μνημονευθείσας Σποράδας) «Symé a confié troisnavires au Nireus (v. 671—674), et le pays lacédemonien soixante navires à Ménélas (v. 581—590)» (4)

Ἀλλὰ τὸ σπάνιον καὶ ὡραῖον ρητορικὸν σχῆμα τῆς ἐπαναφορᾶς, οἰκειότατον κινήσεως καὶ εὐπείας, ὁ Ὅμηρος κατὰ τὸν Εὐστάθιον μετεχειρίσθη, ἵνα ἀξιόμνηστον ποιήσῃ τὸν Νιρέα. Τοὺς δὲ περὶ τούτου στίχους φέρουσιν ὡς κάλλιστον ὑπόδειγμα καὶ οἱ ἀρχαῖοι ὡς ὁ Πλούταρχος (5), καὶ νεώτεροι, ὡς ὁ Βάμβας (6), ὁ Βαρβαλάχος (7) καὶ ἄλλοι.

Οὕτω διὰ τῶν στίχων τούτων ὁ Ὅμηρος ἀπηθανάτισεν, οὕτως εἰπεῖν, τὸ ἔκπαγλον κάλλος τοῦ Νιρέως.

Ἔρχεται ὅμως πολλῷ ὕστερον († 300—400) ὁ γράψας διὰ στίχων ἱκανῶς χαριέντων τὰ μεθ' Ὅμηρον Κόιντος ὁ Σμυρναῖος νὰ περιγράψῃ οὐδὲν πλέον, οὐδὲν ἔλαττον, ἀλλ' ἢ τὸν ἄδοξον θάνατον τοῦ Νιρέως. Αὐτὸς ἔβαλε καὶ τὸ πιπέρι, τὸ δὴ λεγόμενον, εἰς τὸν κακόφημον στίχον τοῦ Ὁμήρου περὶ τοῦ Νιρέως, ἀλλ' οὐχ ἧττον καὶ πολλὰ εἶπεν ὡραῖα περὶ τοῦ κάλλους του. Εἰς ἐπίμετρον ὅμως ἔπλασε καὶ δύο Συμαίους ἀξιωματικούς, ἃς εἶπω οὕτως, ἐπαξίους τοῦ βασιλέως των καὶ τέλος ἔδωκε καὶ ἐπαγγέλματα ἁπλούστατα εἰς αὐτοὺς ἁλιέων ἦγουν ψαράδων!!.. ἐνῷ ἐγὼ ἐπερίμενα μὰ τὸν σπόγγον νὰ τοὺς παραστήσῃ σπογγοθήρας, τουτέστι βουτηκτάδες, ἀφοῦ δὲν τοὺς ἀφῆκε τοὐλάχιστον ἁπλοῦς ἀξιωματικοὺς τοῦ ὀλίγου συμαϊκοῦ στρατοῦ.

Καὶ ἴδοὺ τί μᾶς ψάλλει ὁ Κόϊντος ὁ Σμυρναῖος:

«Πρῶτοι δ' Ἀργεῖοι Τρώων ὥσαντο φάλαγγας
»βαιὸν ἀπὸ σφείων· τοὶ δ' ἔμπαλιν ὁρμήσαντες
»αἵματι δεῦον Ἄρηα μετ' Ἀργείοισι θορόντες·
»Εὐρύπυλος δὲ ἓν τοῖσι μελαίνῃ λαίλαπι ἶσος
»λαὸν ἐπῴχετο πάντα καὶ Ἀργείους ἐνάριζε
»θαρσαλέως· μάλα γὰρ οἱ ἀάσπετον ὤπασε κάρτος
»Ζεὺς ἐπίκρα φέρων ἐρικυδέι Ἡρακλῆι·
»ἔνθ' ὅγε καὶ Νιρῆα θεοῖς ἐναλίγκιον ἄνδρα
»μαρνάμενον Τρώεσσι βάλεν περιμήκεϊ δουρὶ
»βαιὸν ὑπὲρ πρότμησιν· ὃ δ' ἐς πέδον ἤριπε γαίης·
»ἐκ δὲ οἱ αἷμ' ἐχύθη, δεύοντο δὲ οἱ κλυτὰ τεύχη,

(4) Revue des études grecques tome XIII (1900), Paris, σελ. 140.

(5) Πλουτ. «περὶ τοῦ βίου καὶ τῆς ποιήσεως Ὁμήρου» XXIII.

(6) Ν. Βάμβα «Ρητορικὴ» ἐν Ἀθ. 1841. σελ. 204.

(7) Κ. Βαρδαλάχου «Ρητορικὴ τέχνη», ἐν Βιέννῃ. 1915, σελ. 171.

»δεύετο δ' ἀγλαὸν εἶδος ἅμ' εὐθαλέεσσι κόμῃσι·
»κεῖτο δ' ἄρ' ἐν κονίῃσι καὶ αἵματι σὺν κταμένοισιν,
»ἔρνος ὅπως ἐριθηλὲς ἐλαίης εὐκεάτοιο,
»ἣν τε βίη ποταμοῖο κατὰ ῥόον ἠχήεντα
»σὺν τ' ὄχθῃς ἐλάσῃσι βόθρον διὰ πάντα κεδάσσας
»ριζόθεν, ἣ δ' ἄρα κεῖται ὑπ' ἄνθεσι βεβριθυῖα·
»ὣς τῆμος Νιρῆος ἐπὶ χθονὸς ἄσπετον οὖδας
»ἐξεχύθη δέμας ἠὺ καὶ ἀγλαΐῃ ἐρατεινῇ·
»Τῷ δ' ἄρ' ἐπ' Εὐρύπυλος μεγάλ' εὔχετο δηωθέντι.» (8)

Καὶ ἐκόμπαζεν ὁ Εὐρύπυλος (στ. 385—389), ἐσκέπτετο δ' ἅμα νὰ ἐπιπέσῃ ἐπὶ τοῦ νεκροῦ τοῦ Νιρέως διὰ νὰ ἀφαιρέσῃ καὶ κατάσχῃ τὰ περίκλυτά του ὅπλα. Ἀλλ' ἐπῆλθεν ὁ φίλος τοῦ Νιρέως Μαχάων ὠργισμένος καὶ ἐπλήγωσε τὸν Εὐρύπυλον.

Ἀλλὰ καὶ τὸν Μαχάονα κατέβαλεν ὁ Εὐρύπυλος· ἐνῷ δὲ οἱ Τρῶες ἐσκόπουν νὰ παραλάβωσι τοὺς νεκροὺς τοῦ Νιρέως καὶ Μαχάονος, ὁρμήσας ὁ Τεῦκρος.

«Ἀργείησιν ἐκέκλετο μακρὰ βοήσας» (σ. 442).

ὅθεν ἐπῆλθον οἱ Ἕλληνες καὶ μαχόμενοι πρὸς τοὺς Τρῶας, παρέλαβον καὶ ἐκόμισαν τοὺς νεκροὺς εἰς τὰ πλοῖα.

Κατόπιν ὁ Κόϊντος ψάλλει καὶ τὸν θάνατον τῶν ὑπὸ τὸν Νιρέα Συμαίων ἀξιωματικῶν (ΙΑ'. στ. 65—66):

«Πολυδάμας δὲ Κλέωνα καὶ Εὐρύμαχον βάλε δουρί,
»Οἳ Σύμηθεν ἴκανον ὑπὸ Νιρῆι ἄνακτι,
»ἅμφω ἐπιστάμενοι δόλον ἰχθύσι μητίσασθαι
»αἰνοῦ ὑπ' ἀγκίστροιο, βαλέσθαι δ' εἰς ἅλα δῖαν
»δίκτυα, καὶ παλάμῃσι περιφραδέως ἀπὸ νηὸς
»ἰθὺ καὶ αἶψα τρίαιναν ἐπ' ἰχθύσι νομήσασθαι.
»ἀλλ' οὔ σφιν τότε πῆμα θαλάσσια ἤρκεσεν ἔργα».

Καὶ τοιαῦτα μὲν ψάλλει Κόϊντος ὁ Σμυρναῖος· ἀλλὰ περὶ τούτων ὅλων ἐπιτρέπεται ἡμῖν βεβαίως ν' ἀμφιβάλλωμεν, διότι ὅλοι οἱ στίχοι τοῦ Κοΐντου συνετάχθησαν πολλοὺς αἰῶνας μετὰ τὰ Τρωϊκὰ καὶ δὴ κατὰ τὸν Δ' αἰῶνα μετὰ Χριστόν, διὰ νὰ ἐπεξηγήσωσιν, ἢ συμπληρώσωσιν, οὕτως εἰπεῖν, κατὰ τὴν φαντασίαν τοῦ ποιητοῦ τὸν ἐπάρατον στίχον;

«ἀλλ' ἀλαπαδνὸς ἔην, παῦρος δὲ οἱ εἴπετο λαός»,

ἂν καὶ λέγεται ὅτι ὁ Κόϊντος τὴν πλουσιωτάτην ὕλην τοῦ ποιήματός του παρέλαβε παρὰ τῶν κυκλικῶν καὶ τῶν μυθογράφων 9).

* * *

Καὶ Κόϊντος μὲν ὁ Σμυρναῖος εἰς τὰ ἔπη του ἀργὰ πολὺ καὶ ὅπως τῷ κατέβῃ εἰς τὴν κεφαλὴν ἦλθε νὰ δώσῃ τέλος εἰς τὸ ἤκιστα βεβαίως ἡρωϊκόν, ἀλλ' οὐχὶ βεβαίως καὶ ἀξιόμεμπτον στάδιον

8) Κοΐντου 5: 365—384.

9) Γ. Μιστριώτου Ἑλληνικὴ Γραμματολογία. Τόμ. Α', σελ. 183.

τοῦ καλλίστου Νιρέως ὑπὸ τὸ Ἴλιον, διότι ἀναμφιβόλως ὁ Νιρεὺς καὶ οἱ ὑπ' αὐτὸν Συμαῖοι ἔπεσαν ἐκεῖ μαχόμενοι ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος.

Ἕτερος ὅμως ἀρχαῖος ποιητὴς καὶ τὴν κατακλεῖδα ἐπέθηκεν, ἂν ἐπιτρέπηται νὰ εἴπω οὕτω.

Συνέταξεν ὁ ἄγνωστος οὗτος ποιητὴς ἐπιτύμβιον ἐπίγραμμα εἰς τὸν Νιρέα, ὅπερ ὑποτίθεται ὅτι ἐχαράχθη ὄπισθεν ἐπὶ τοῦ βασιλικοῦ του τύμβου ἐν Τροίᾳ, εἰς ὃν ἀπετέθη τὸ βασιλικὸν σκῆνος, ἢ ἡ κόνις τοῦ νεκροῦ τοῦ καλλίστου Νιρέως.

Τί κρῖμα!!.. καὶ ἐγὼ ἐφανταζόμην ὅτι τὸν νεκρὸν τοῦ Νιρέως εἶχον μεταφέρει εἰς Σύμην αἱ «τρεῖς εἶσαι νῆες του» καὶ ὅτι κατέθεσαν αὐτὸν εἰς τὸν γνωστὸν καὶ μοναδικὸν ἀρχαῖον ἐν Σύμῃ τύμβον, ὅστις διαπρέπει μεταξὺ τῶν ἀρχαίων τύμβων κατὰ τοὺς ἀρχαίους λόγους, καὶ διὰ τοῦτο μάλιστα ἐλυπούμην καὶ λυποῦμαι, διότι ἐνῷ εἶναι ἀξιόλογον ἀρχαῖον μνημεῖον, ὄχι μόνον παρημελήθη, ἀλλὰ καὶ κινδυνεύει νὰ καταστραφῇ, οὐδεμιᾶς φροντίδος λαμβανομένης περὶ διατηρήσεως αὐτοῦ.

Τὸ ἐπίγραμμα τοῦτο εἶναι δίστιχον καὶ κατὰ Παλλαδᾶν «πάγκαλον ἐπίγραμμα τὸ δίστιχον» ἔχει δὲ οὕτω:

«Ἐπὶ Νιρέως κειμένου ἐν Τροίᾳ.
»Ἐνθάδε τὸν κάλλιστον ἐπιχθονίων ἔχε γαῖα
»Νιρέα τὸν Χαρόπου παῖδα καὶ Ἀγλαΐης».

Ἀλλ' ἀποτεύγω νὰ μακρηγορήσω περὶ τοῦ ἐπιγράμματος τούτου εἰς τὸν Νιρέα, ἵνα μὴ δόξω ὅτι σπουδάζων ποιοῦμαι λόγον περὶ αὐτοῦ, ἐνῷ κατὰ τοὺς κριτικοὺς τοιαῦτα ἐπιγράμματα τότε δὲν συνετάττοντο, ἥκιστα δὲ ἐδύναντο νὰ τὰ χαράττωσιν ἐπὶ τῶν τύμβων ἢ ἐπὶ ἐπιτυμβίων ἐπιστημάτων. Καὶ τὸ εἰς Νιρέα ἄρα ἐπίγραμμα εἶναι κατασκεύασμα νεωτέρων χρόνων· οὐχ ἧττον καὶ τοῦτο ἀποδεικνύει ὅτι ἡ μνήμη τοῦ Νιρέως διεσώζετο ἀγαθὴ παρὰ πᾶσι τοῖς Ἕλλησι καθ' ὅλους τοὺς μετέπειτα χρόνους, ὡς θὰ βεβαιώσῃ καὶ προϊὼν ἐφεξῆς ὁ λόγος.

***

Ἀλλὰ πρὶν ἢ ἐξετάσωμεν ὁποίαν τινὰ δόξαν ἦτοι μνήμην διετήρησαν οἱ ἀρχαῖοι περὶ Νιρέως, ἀνάγκη νὰ διαλάβωμεν περὶ τοῦ Κράτους τοῦ Νιρέως.

Τὰς περὶ τοῦ Κράτους τοῦ Νιρέως πληροφορίας ὀφείλομεν εἰς τὸν ἱστορικὸν Διόδωρον τὸν Σικελιώτην, ὅστις γνωρίζει ἡμῖν ὅτι τῆς Σύμης «ἐβασίλευσε Νιρεὺς ὁ Χαρόπου καὶ Ἀγλαΐας, κάλλει διαφέρων, ὃς καὶ ἐπὶ Τροίαν μετὰ Ἀγαμέμνονος ἐστράτευσε τῆς τε νήσου δυναστεύων καὶ τῆς Κνιδίας μέρους κυριεύων». 11) Καὶ παρατηρητέον ὅτι ὁ Διόδωρος δὲν λέγειτι περὶ τοῦ ἄλλου ἤθους τοῦ ἀποδιδομένου εἰς τὸν Νιρέα.

10) Anthologia lyrica ed. Ed. Hiller ἔκδ. Teubneri 1898. σελ. 367.

11) Διοδ. Σικελ. ἱστορ. Βιβλιοθ. Ε', 53.

Τὸ Κράτος ἄρα, ἤτοι τὸ Βασίλειον τοῦ Νιρέως, ἀπετελεῖτο ἐκ τῆς ὀρεινῆς καὶ πετρώδους μικρᾶς νήσου Σύμης καὶ ἐκ μέρους τῆς Κνιδίας. Τὸ μέρος δὲ τοῦτο πιθανώτατα θὰ ἦτο τὸ ἀπέναντι ἀκριβῶς τῆς Σύμης, τὸ λεγόμενον Τάτσα, καθ' ἡμᾶς δὲ τοὺς Συμαίους Σταδιὰ 12).

Τοσαῦτα εἶναι μόνον γνωστὰ καὶ περὶ τοῦ Κράτους τοῦ Νιρέως. Εὐνόητον δὲ ὅτι δὲν θὰ ἐπιχειρήσωμεν οὐδὲ νὰ παραθέσωμεν ἁπλῶς ὧδε ὅσα ἔπλασε καὶ ἐμυθεύσατο περὶ τοῦ ἑνὸς ἐκ τῶν μνηστήρων τῆς ὡραίας Ἑλένης Νιρέως καὶ περὶ τοῦ Κράτους αὐτοῦ καὶ περὶ τῆς συζύγου καὶ τέκνων καὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ ὁ διαβόητος εἰς τερατολογήματα καὶ μυθοπλαστίας ἡμέτερος ἀτυχῶς συμπολίτης Κωνσταντῖνος ὁ Σιμωνίδης ἐν τῇ πολυθρυλήτῳ αὐτοῦ Συμαΐδι (προλεγομένων σελ. κζ'—κθ').

***

Ἤδη ἐξετάσωμεν ὁποία τις ἰδέα ἢ τίς χαρακτηρισμὸς ἐσχηματίσθη καὶ διεμορφώθη καὶ ἐπεκράτησε περὶ τοῦ Νιρέως κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους παρὰ τοῖς Ἕλλησι, διατηρηθεὶς καὶ κατὰ τοὺς ρωμαϊκοὺς καὶ τοὺς βυζαντιακοὺς χρόνους.

Ὁ Νιρεὺς ἦτο εἷς τῶν μνηστήρων τῆς ὡραίας Ἑλένης· ἡ δὲ τοιαύτη ἰδιότης αὐτοῦ ἀγαθὴν βεβαίως φήμην ἐνωρίς εἶχε πορίσει αὐτῷ.

(12) Ὀφείλω νὰ σημειώσω ὧδε ὅ,τι παρέλιπον περὶ Σταδίας καὶ Τάτσας ἐκ τῆς σημειώσεως τῆς σελ. 2 τῆς «Συλλογῆς» μου «Χριστιανικῶν ἐπιγραφῶν» ἐν «Βυζαντινοῖς χρόνοις» Τόμῳ ΙΕ', 1908. Οἱ Φράγκοι καλοῦσι τὸ μέρος τοῦτο Datsha ἢ Datcha· φρονοῦσι δ' ὅτι γράφουσι δῆθεν ὀρθῶς τὴν ἐπωνυμίαν κατὰ τὴν τουρκικὴν προφοράν, τοῦθ' ὅπερ οὐδόλως τυγχάνει ὀρθόν· διότι οἱ ὀθωμανοὶ κοινῶς τε καὶ ἐν τῇ ἐπισήμῳ γλώσσῃ γράφουσι καὶ ὀνομάζουσι τὸ μέρος τοῦτο Γάτια ἢ μᾶλλον Τά·δια (= Γadia)· τὸ δὲ ὄνομα τοῦτο δὲν εἶναι ἄλλο, ἀλλ' ἢ αὐτὸ τὸ διασωθὲν μέχρι σήμερον παρὰ τοῖς ἐγχωρίοις Χριστιανοῖς καὶ παρὰ τοῖς Συμαίοις Σταδία=(Σ) Τά·δια, οὐδεμία ἄρα ἀμφιβολία ὅτι, ὅτε οἱ Ὀθωμανοὶ ἐκυρίευσαν τὴν Κνιδίαν, τό, περὶ οὗ ὁ λόγος ἀνωτέρω, μέρος αὐτῆς ἐλέγετο Σταδία· μὴ ἐχοντες δὲ οἱ κατακτηταὶ τὸν τρόπον ἤτοι τὴν ἰσχὺν νὰ ἐπιβάλωσιν ἀμέσως ἰδικάς των μουσουλμανικὰς ἐπωνυμίας εἰς τὰ κατακτώμενα μέρη, τοῦθ' ὅπερ θὰ ἐπέφερε πολλὴν σύγχυσιν, διότι δὲν θὰ ἦτο δυνατὸν ν' ἀναγνωρισθῶσιν αἱ τοιαῦται νέαι ἐπωνυμίαι εὐκόλως, προὐτίμων ν' ἀναγνωρίζωσι καὶ δέχονται τὰς ἐπιτοπίους ἑλληνικάς, παραποιοῦντες μόνον αὐτὰς κατὰ τὰς ἀπαιτήσεις τῆς γλώσσης των· τὸ τοιοῦτον δὲ ἐν μέρει τὴν δυσθυμίαν καὶ τὸ ἄλγος ἐμείου τῶν κατακτηθέντων ἰθαγενῶν πληθυσμῶν. Οὕτως εἶναι πολλῆς ἐρεύνης καὶ μελέτης ἄξιαι αἱ τουρκικαὶ δῆθεν τοπωνυμίαι, κρύπτουσαι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἑλληνικὰς ὀνομασίας τῶν ἀρχαίων πόλεων καὶ θέσεων.

Ἀλλ' ἡ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησιν ἐπικρατήσασα ἰδέα περὶ τοῦ Νιρέως προῆλθεν ἐκ μόνου τοῦ κάλλους του καὶ οὐχὶ ἐκ τοῦ δῆθεν ἀλαπαδνοῦ ἤθους αὐτοῦ· ὀφείλομεν δὲ νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι τοῦτο προῆλθεν ἐξ αὐτοῦ τοῦ χαρακτῆρος ἐν γένει τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, οἵτινες ὄντες ἐν πᾶσι καλοί κἀγαθοί, δὲν ἦσαν κακεντρεχεῖς καὶ δὲν ἐπέτρεπον νὰ ἐπιδράσῃ ἐφ' ἑαυτῶν φρόνημα χαμερπὲς καὶ χαμαίζηλον· διὰ τοῦτο λοιπὸν ἐκ τῶν δύο ἀντιθέτων χαρακτήρων τοῦ Νιρέως: τῆς ἐξόχου σωματικῆς ὡραιότητός του ἀφ' ἑνός, καὶ τοῦ δῆθεν ἀλαπαδνοῦ ἤθους του ἀφ' ἑτέρου, παρέλειπον ἐντελῶς σχεδὸν τὸ δεύτερον καὶ ἐποιοῦντο λόγον καὶ μνείαν πάντοτε καὶ ἐν ὑπερβολῇ μόνον περὶ τοῦ πρώτου, τουτέστι τοῦ κάλλους του.

Ἐν τούτοις εἶναι πολὺ πιθανὸν νὰ ἀποδεικνύηται ἐκ τῶν ἀνωτέρω ὅτι ὁ Νιρεὺς ἐννοεῖται ἐν τῷ διαβοήτῳ ἐκείνῳ στίχῳ ἀλαπαδνός ἁπλῶς καὶ μόνον ἐξ αἰτίας τοῦ ὀλίγου λαοῦ, ὅστις ἠκολούθει αὐτῷ, τοῦ συνδέσμου δὲ αἰτιολογικῶς κειμένου.

Οὕτω τὸ ὄνομα τοῦ Νιρέως κατέστη παροιμιῶδες διὰ τὸ κάλλος του καὶ ἐκ τούτου αἱ παροιμίαι: «Εὐμορφώτερος Νιρέως» καὶ «Νιρέως καλλίων».

Ὁ δὲ χαριέστατος Λουκιανὸς εἶναι ἐκ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων ὁ μόνος, ὅστις περισσότερον παντὸς ἄλλου μνημονεύει τοῦ Νιρέως.

Ἔγραψεν ἰδιαίτερον διάλογον ἐν τοῖς νεκρικοῖς: «Νιρέως καὶ Θερσίτου καὶ Μενίππου» καὶ ἐν τούτῳ μόνῳ σκώπτει τὸν Νιρέα.

Ἐν ἄλλοις δὲ τῶν νεκρικῶν διαλόγων του ἀριθμῶν τοὺς ἐπὶ κάλλει διασήμους, τίθησι μεταξὺ αὐτῶν καὶ τὸν Νιρέα. Καλὸν δὲ ἀποκαλεῖ τὸν Νιρέα ἐν Νεκυομαντίᾳ (15) καὶ ἐν Ἔρωσιν (23). Ἐν «Χαριδήμῳ» δὲ «ἢ περὶ κάλλους» λέγει: «καὶ τῶν μὲν ἀλ»λων ἀγαθῶν, ὧν ἂν ἐνδεεῖς ὦμεν, οὐ περαιτέρω σπουδάζομεν τοῦ »τυχεῖν· κάλλους δ' ἡμῖν οὐδεὶς οὐδεπώποτε γέγονε κόρος· ἀλλ' »ἐάν τε τὸν Ἀγλαΐης τὸν εἰς Ἴλιόν ποτε συναναβάντα τοῖς »Ἀχαιοῖς, ἐάν θ' Ὑάκινθον τὸν καλόν, ἢ τὸν Λακεδαιμόνιον »Νάρκισσον κάλλει νικῶμεν, οὐκ ἀρκεῖν ἡμῖν δοκοῦμεν, ἀλλὰ δε»δοίκαμεν μὴ λάθωμεν τοῖς ἐπιγιγνομένοις ἂν καταλιπόντες ὑπερ»βολήν».

Καὶ ἀπηθανατίσθη ἄρα δύναταί τις νὰ εἴπῃ διὰ τὸ κάλλος του ὁ Νιρεύς, διότι οἱ ἀρχαῖοι ἐπιμελῶς ἐσπούδαζον ὅπως ἔχωσι καὶ σώματα ὑγιᾆ ἅμα δὲ καὶ ὡραῖα καὶ διότι ἔμφυτον εἶχον τὴν κλίσιν ν' ἀγαπῶσιν ἅμα καὶ ζητῶσι καὶ θαυμάζωσιν ἐν παντὶ πᾶν τὸ ὡραῖον, ὅπως ἐν παντὶ ἠγάπων καὶ ἐζήτουν καὶ ἐθαύμαζον τὸ γενναῖον, τὸ ἀληθές, τὸ ἀγαθόν.

Περιεργοτάτη ὅμως καὶ πολλοῦ λόγου ἀξία εἶναι ἡ μαρτυρία τοῦ Λουκιανοῦ, ὅστις ἐν τῷ «περὶ τῆς Συρίης θεοῦ» (40) λέγει ὅτι ἐν Συρίᾳ ἐν τῇ Ἱερᾷ καλουμένῃ πόλει, ἱερᾷ δὲ τῆς Ἥρας τῆς Ἀσσυρίας, οὐ μακρὰν ἀπὸ τοῦ Εὐφράτου ποταμοῦ καὶ παρὰ τὸν ναόν, ὃν διὰ μακρῶν περιγράφει, εἶδε καὶ Νιρέως ἄγαλμα μεταξὺ ἄλλων ἀγαλμάτων καὶ λέγει ἐπὶ λέξει:

«Εἶδον δὲ καὶ αὐτόθι Ἑλένης ἄγαλμα καὶ Ἑκάβης καὶ Ἀνδρο»μάχης καὶ Πάριδος καὶ Ἕκτορος καὶ Ἀχιλλέως. Εἶδον δὲ καὶ »Νιρέως ἔδος τοῦ Ἀγλαΐης καὶ Φιλομήλην καὶ Πρόκνην ἔτι γυ»ναῖκας· καὶ αὐτὸν Τηρέα ὄρνιθα, καὶ ἄλλο ἄγαλμα Σεμιράμιος καὶ »Κομβάβου τὸ κατέλεξα, καὶ Στρατονίκης κάρτα καλὸν καὶ Ἀλε»ξάνδρου αὐτῷ ἐκείνῳ ἴκελον· παρὰ δὲ οἱ Σαρδανάπαλλος ἕστηκεν »ἄλλῃ μορφῇ καὶ ἄλλῃ στολῇ».

Καὶ δὲν εἶναι παράδοξον τοῦτο, διότι οἱ ἀρχαῖοι ἐτίμων δι' ἀγαλμάτων ὄχι μόνον τοὺς θεοὺς καὶ τὰς θεάς ἤτοι θεαίνας καὶ τοὺς ἡμιθέους καὶ ἥρωας καὶ τοὺς ἐνδόξους ἄνδρας ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς τοὺς ἐπὶ κάλλει ἐξέχοντας καὶ πεφημισμένους. Καὶ πράγματι, ἐνῷ ὁ Λουκιανὸς ἀναφέρει Νιρέως ἔδος ἐν Συρίᾳ, ὁ Ὀππιανός, ἄλλος συγγραφεὺς ποιητής μνημονεύει εἰκόνος τοῦ Νιρέως μεταξὺ εἰκόνων ἄλλων διασήμων ἐπὶ ὡραιότητι, διότι λέγει:

Ὑπῆρχον λοιπὸν καὶ τοῦ Νιρέως ἀγάλματα καὶ ἀγαλμάτια πήλινα ἢ κήρινα καὶ εἰκόνες. Δὲν ἔχω ἤδη πρόχειρον τὴν σημείωσιν περὶ ἀρχαίου ἀγγείου φέροντος γραφάς, ἐν αἷς παρίσταται καὶ ὁ Νιρεύς. Ἀλλὰ ρητῶς τὸ βεβαιοῖ καὶ ὁ ἀξιόλογος ἀρχαῖος Ἕλλην μυθιστοριογράφος, ὁ γνωστὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα ἢ μᾶλλον ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Χαρίτων Ἀφροδισιεύς, ὅστις ἐν τῷ μυθιστορήματί του, ὅπερ ἐπιγράφεται: «Τὰ περὶ Χαιρέαν καὶ Καλλιρρόην» γράφει (ἐν Βιβλ. Α' Κεφ. Α'), καθὰ τινὲς διορθοῦσι: «Χαιρέας τις ἦν μειράκιον εὔμορφον, πάντων ὑπερέχον, οἷον Ἀχιλλέα καὶ Νιρέα καὶ Ἱππόλυτον καὶ Ἀλκιβιάδην πλάσται καὶ γραφεῖς δεικνύουσι».

***

Ὁ θαυμασμὸς τοῦ Νιρέως μετεδόθη καὶ εἰς τοὺς Ρωμαίους, ἀλλὰ τὰ περὶ τούτου ἄλλοι ἂς ἐξετάσωσιν.

Ἐνταῦθα ἂς προσθέσωμεν ὅτι καὶ κατὰ τοὺς βυζαντιακοὺς καὶ κατὰ τοὺς μεσαιωνικοὺς ἔτι χρόνους ὁ Νιρεὺς δὲν ἐλησμονήθη, οὐδ' ἔπαυσεν ὢν ὑπόδειγμα ὡραιοτάτου ἀνδρός. Παράδειγμα παραθέτω μόνον τοὺς ἑξῆς στίχους ἐκ «τῶν κατὰ Ἀρίσταρχον καὶ Καλλιθέαν» τοῦ σοφοῦ Μανασσῆ:

Ἂν ἔχῃς ὄψιν λάμπουσαν ὑπὲρ τὴν τοῦ Νιρέως...»
(Λόγος Η', στ. 10)
«καὶ μειδιᾷ πορφύρεον τὸ πρόσωπον ὡς ῥόδον,
»καὶ γίνεται λαμπρότερος εἰς κάλλος καὶ Νιρέως...»
(Λόγ. Θ', στ. 55—56).

Ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν νεωτέρων πολλοὶ ἐμνημόνευσαν ἐνθουσιωδῶς τοῦ Νιρέως διὰ τὸ κάλλος του καὶ μόνον τὸ κάλλος του.

Οὕτω ὁ Sonnini, Γάλλος περιηγητής, ἐξόχως ἰχθυόφιλος (1751—1812), ἐν τῷ συγγράμματί του «Voyage en Grèce et en Turquie» Paris 1801 Τόμ. Α' σελ. 209). ἐξαίρει τὴν ὡραιότητα καὶ τὴν εὐρωστίαν τῶν Συμαίων, λαμβάνων ἀφορμὴν ἐκ τοῦ κάλλους τοῦ Νιρέως, καὶ θαυμάζει τὸν βίον τῶν Συμαίων καὶ τὴν αὐστηρότητα τῶν ἠθῶν καὶ αἰσθημάτων των.

***

Ἐγράφησαν ὅμως παρὰ τοῖς ἀρχαίοις καὶ περίεργα ἢ μᾶλλον παράδοξα περὶ Νιρέως καὶ ἂς μοι ἐπιτρέψῃ ἡ εὐμένειά σας ν' ἀναμνησθῶ πῶς ἔτυχε νὰ λάβω γνῶσιν αὐτῶν.

Ἐπεθύμουν ἄλλοτε (παρῆλθον ἤδη χρόνοι πολλοί) ν' ἀποκτήσω ἀντίτυπον τῆς Βιβλιοθήκης ἢ Μυριοβίβλου, τοῦ πολυτίμου μνημείου τῆς ἀπεράντου μνήμης καὶ πολυμαθείας τοῦ μεγάλου τῆς Ὀρθοδοξίας προμάχου. τοῦ κλεινοῦ Πατριάρχου, Φωτίου· φίλος δ' ἐμός στενότατος καὶ ἀγαπητός, ὁ μακαρίτης Ἀθανάσιος Βλαστός, ἐπρομήθευσέ μοι παλαιὰν ἔκδοσιν τῆς ζητουμένης βίβλου, γνωρίζων δὲ εἰς τίνας ἐρεύνας καὶ μελέτας ἐνησμένιζον, μοὶ ἔδωκε νὰ ἐννοήσω πειράζων με ὅτι διερχόμενος αὐτὴν θὰ ἐδοκίμαζον ἔκ τινος ἐν αὐτῇ χωρίου ἔκπληξίν τινὰ εὐάρεστον ἀλλὰ καὶ ἀλλόκοτον.

Καὶ ἀληθῶς, διερχόμενος τὴν Μυριόβιβλον, ἀπήντησα ἔκπληκτος ἐν τῇ ἑκατοστῇ καὶ ἐνενηκοστῇ ἀναγνώσει: «Πτολεμαίου τοῦ Ἡφαιστίωνος περὶ τῆς εἰς πολυμάθειαν καινῆς ἱστορίας λόγων ξ» ἢ μᾶλλον ἑπτὰ καὶἐν τῇ περιλήψει τῶν περιεχομένων τοῦ δευτέρου λόγου: «ὡς Νιρεὺς ὁ Συμαῖος Ἡρακλέους ἦν ἐρώμενος καὶ συγκατειργάσατο τὸν ἑλικώνιον λέοντα. οἱ δὲ υἱὸν Ἡρακλέους τὸν Νιρέα φασί».

Honni soit qui mal y pense.

Καὶ ἰδοὺ ὁ ἡμέτερος Νιρεὺς ἐρώμενος τοῦ Ἡρακλέους καὶ μετέχων ὁ ἀλαπαδνὸς τῶν πολυθρυλήτων ἄθλων τοῦ Ἡρακλέους καὶ ἄλλως υἱὸς αὐτοῦ τοῦ Ἡρακλέους παρουσιαζόμενος!.. Καὶ ὅμως τὰς εἰδήσεις ἤτοι τὰς τοιαύτας πληροφορίας διέσωσε καὶ μετέδωκεν ἡμῖν ὁ πολὺς Φώτιος, διότι, ὡς λέγει: «τά γε μὴν πλεῖστα τῶν ἱστορουμένων ὑπ' αὐτοῦ (τοῦ Ἡφαιστίωνος) καὶ ὅσα τοῦ ἀπιθάνου καὶ ἀπίστου καθαρεύει, παρηλλαγμένην ὅμως καὶ οὐκ ἄχαρι (ν) εἰδέναι τὴν μάθησιν ἐμπαρέχει».

Καὶ ὑμῖν βεβαίως, ὡς ἄλλοτ' ἐμοὶ αὐτῷ, εὐλόγως ταῦτα ἀλλόκοτον θὰ ἐμπαρέξωσιν ἔκπληξιν· ὁπωσδήποτε ὅμως χάριτας ἂς ὁμολογήσωμεν τῷ κλεινῷ Φωτίῳ, διότι καὶ τὰ περὶ τοῦ ἡμετέρου Νιρέως παρὰ τοῖς ἀρχαίοις φερόμενα κακόπλαστα δὲν ἀπηξίωσε ν' ἀποθησαυρίσῃ ἐν τῇ Μυριοβίβλῳ αὐτοῦ. Ἂς παρατηρήσω δὲ ἤδη ἐγὼ ὅτι, ἂν ὁ Ἡφαιστίων ἔγραφεν ὅτι ὁ Νιρεὺς ἐβοήθησε τὸν Ἡρακλέα εἰς τὸν ἄθλον οὐχὶ διὰ τὸν Ἑλικώνιον λέοντα, ἀλλὰ διὰ τὸν Ἐρυμάνθιον κάπρον, τότε μὰ τὴν ἀλήθειαν πλεῖσται ὅσαι θὰ ἐξηγείροντο συζητήσεις παρὰ τοῖς ἀρχαιολόγοις μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν τῆς γνωστῆς στήλης καὶ δὲν ἠξεύρω πόσα καὶ ὁποῖα θὰ ἐγράφοντο περὶ αὐτῆς καὶ περὶ τοῦ χωρίου τοῦ Ἡφαιστίωνος. Ὡς γνωρίζετε, ἡ στήλη αὕτη, ἀνακαλυφθεῖσα οὐ πρὸ πολλῶν χρόνων εἰς Νημποριόν φέρει κάτωθι κάπρον ἤτοι σῦν. Φαντάζεσθε λοιπὸν ποίας ἐκπλήξεις θὰ ἐγέννα ἡ στήλη ἐκείνη, ἐὰν ὁ Νιρεὺς συγκατειργάζετο τῷ Ἡρακλεῖ τὸν ἐρυμάνθιον κάπρον!.... Περὶ τῆς στήλης δὲ ταύτης, ἀποκειμένης ἤδη ἐν τῷ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀρχαιολογικῷ Μουσείῳ, ἐγράφησαν πλεῖστα ὅσα, φαίνεται δ' ἐπικρατοῦσα ἡ γνώμη ὅτι εἶναι ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων ἢ καὶ τὸ ἀρχαιότατον μνημεῖον τῆς ἰωνικῆς τέχνης, διακρίνεται δὲ παρὰ τοῖς ἀρχαιολόγοις ἀπὸ τὸ ὄνομα: «ἐπιτυμβία στήλη τῆς Σύμης».

Τοιαῦτα, ἀξιότιμοι καὶ ἀγαπητοί συμπολῖται, εἶχον ν' ἀνακοινώσω ὑμῖν διὰ τῆς διαλέξεώς μου περὶ Νιρέως ἐξ ὅσων ἠδυνήθην νὰ ἀρυσθῶ ἐκ τῶν ὀλίγων γνωστῶν ἐκ τῶν πολλῶν καὶ ποικίλων μνημείων τῆς πολιᾶς ἀρχαιότητος. Ἄλλοις δεξιωτέροις καὶ εὐτυχεστέροις ἐμοῦ ἀπόκειται νὰ ἀναζητήσωσιν εἰδήσεις πλείονας καὶ σπουδαιοτέρας περὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος, νύξεως σήμερον βοθείσης παρ' ἐμοῦ διὰ τῆς παρούσης διαλέξεως, ἥτις σκοπὸν εἶχε νὰ παρουσιάσῃ ὑμῖν μίαν σελίδα, τὸ δὴ λεγόμενον τῆς ἀρχαιοτάτης ἱστορίας τῆς ἰδιαιτέρας ἡμῶν πατρίδος, τῆς ἀγαπητῆς Σύμης.

ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ ΧΑΒΙΑΡΑΣ

ΣΟΝΝΑΤΕΣ

1

Βαρὺ πελέκι ἕνα μικρὸ ἔλατο κόβει, ἐκεῖ κοντὰ
ἐν ἄλλο στέκει ὁλόχαρο καὶ λέει του: «Στοχάσου
τί σῶμελλε...» σαρκάζοντας τρελλά· κι' ἐκεῖνο τ' ἀπαντᾷ
πικρογελῶντας: «Σώπασε καὶ θἄρθῃ κ' ἡ σειρά σου...»

2

Μάταια τῶν ἄστρων μοῦ γελοῦν οἱ κόσμοι οἱ μαγεμμένοι,
μάταια οἱ κάμποι ἀνοίγουν μου τὴν ἀγκαλιά τους τὴν πλατειά.
Ἐκείνης τὴς ματιὲς ἐγὼ ποθῶ, τὴ ζηλεμμένη
ἀγκάλη της, μ' ἀλλοίμονο! δὲν ρίχνει μου οὔτε μιὰ ματιά!

3

Σκότωσε τὸν πατέρα του τὸ ἄτιμο παιδί του
σκότωσε αὐτὸν ποῦ τῶδωκε ζωὴ ἀπ' τὴ ζωή του...
Καὶ τὴ στιγμὴ ποὺ ὁ δύστυχος ξεψύχαε, μὲ φωνὴ σβυστὴ
εἶπε στὸ γυιό του τρέμοντας γοργὰ νὰ τρέξῃ νὰ κρυφτῇ..!

Ἄργος 1911

ΣΠΥΡΟΣ Α. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΣΥΜΑΙΑ

ΤΟ ΨΑΡΙ ΤΗΣ ΕΡΙΔΟΣ

Ἦσαν καὶ οἱ δύο θρεμμένοι μὲ τὴν ἅλμην τῆς θαλάσσης καὶ τὰ ἐπαγγέλματά των ἦσαν ἄλλοτε στενῶς συνδεδεμένα. Τώρα τοὺς ἤνωνεν ἡ ἴδια τύχη καὶ ἔτσι ὁ καπετὰν—Μιχάλης ὁ Ψαριανὸς κι' ὁ μαστρο—Ἀντώνης ὁ Καλαφάτης ἐφαίνοντο πάντοτε μαζὺ παρὰ τὴν φλοισβίζουσαν παραλίαν.

Ἄλλοτε, περὶ τὰ μέσα τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, ὅταν ἀκόμη ἤκμαζεν ἡ ἱστιοφόρος ναυτιλία τῶν νήσων, ὁ καπετὰν—Μιχάλης εἶχε μὲ τοὺς δύο ἀδελφούς του ἰδιόκτητον τριΐστιον πλοῖον, εἰς τὸ ὁποῖον ἐπλοιάρχει αὐτός, ἐνῷ οἱ ἄλλοι δύο ὑπηρέτουν ὡς ὑποπλοίαρχος ὁ εἷς καὶ ὡς πηδαλιοῦχος ὁ ἄλλος. Ὑπέπεσαν ὅμως εἰς χρέη, τὸ πλοῖον κατεσχέθη ὑπὸ τῶν δανειστῶν καὶ ἐδέθη ἐκεῖ, παρὰ τὴν θέσιν ὅπου εὑρίσκεται σήμερον ὁ λιμενοβραχίων. Τὸ μέρος ἦτο ἀμμῶδες καὶ ἀβαθὲς οἱ ἄνεμοι ὤθησαν τὸ πλοῖον πρὸς τὴν ἀκτήν. Ἡ τρόπις ἐβυθίσθη εἰς τὴν ἄμμον, τὸ σκάφος ἔκλινε πρὸς τὴν μίαν πλευρὰν καὶ ἔμεινεν ἔτσι ἀκίνητον ἐπὶ ἔτη. Ἐν καιρῷ ἀμπώτιδος τὰ χαμίνια ἐφθαναν μέχρις αὐτοῦ ἀβρόχοις ποσί. Κατ' ἀρχὰς τὸ περιειργάζοντο μετά τινος σεβασμοῦ καὶ φόβου, κατόπιν ἐξωκειώθησαν πρὸς τὸ νεκρὸν ἐκεῖνο θαλάσσιον κῦτος καὶ ἐν τέλει τὸ μετεχειρίσθησαν ὡς ἐξαίρετον τόπον τῶν παιγνιδίων των. Ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος τὸ ἰσχυρὸν καὶ μέγα πλοῖον ἀποσυνετίθετο, καὶ αἱ πτωχαί, αἱ κατοικοῦσαι παρὰ τὴν παραλίαν, ἐσύναζον τὰς ὑπὸ τῶν κυμάτων φερομένας ἐκεῖ πλευράς του, τὰς σανίδας, τὰς δοκούς του καὶ τὰς μετεχειρίζοντο ὡς καύσιμον ὕλην.

Μισοχωμένο εἰς τὴν ἄμμο.

Οὕτω κατέρρευσε τὸ τριΐστιον, ἡ «Εὐαγγελίστρια» καὶ μαζὺ μὲ αὐτὸ ἐσωριάσθη τὸ μεγαλεῖον τοῦ καπετὰν—Μιχάλη καὶ ἐ-

σβυσαν αἱ ἐλπίδες, τὰ σχέδια καὶ τὰ ὄνειρά του. Ἀπὸ ὅλην τὴν παρελθοῦσαν δόξαν του τοῦ ἔμεινε τώρα ὁ τίτλος μόνον τοῦ «καπετάνιου» μὲ τὸν ὁποῖον οἱ νέοι τὸν ἀπεκάλουν, εἰρωνικῶς μειδιῶντες, καὶ οἱ ἀδελφοί του μετὰ θρησκευτικοῦ σεβασμοῦ.

Ἡ γυναικοῦλες μάζευαν τὰ ξύλα εἰς τὴν παραλίαν.

Ἀπὸ πλοίαρχος καὶ ἰδιοκτήτης πλοίου ὁ καπετὰν—Μιχάλης κατήντησε νὰ ψαρεύῃ εἰς τοὺς βράχους μὲ τὸ καλαμάκι, νὰ βγάνῃ ἀχινοὺς ἢ νὰ πιάνῃ χταποδάκια. Τὸ ἴδιο ἔκαμαν καὶ οἱ ἄλλοι δύο ἀδελφοί του, τὸ δὲ προϊὸν τῆς ἁλιείας ὅλων ἐπήγαινε καὶ ἐπώλει ὁ νεώτερος εἰς τὴν ἀγοράν. Μὲ αὐτὴν τὴν ἐργασίαν ἔζων ζωὴν πλήρη στερήσεων οἱ ξεπεσμένοι καπετανέοι, οἱ ὁποῖοι ἀφ' οὗ ἔχασαν τὸ ἰδικόν των πλοῖον ἐπροτίμησαν τὸ πενιχρὸν ἐπάγγελμα τοῦ παροχθίου ἁλιέως ἀπὸ τὴν ταπείνωσιν νὰ μισθωθοῦν εἰς ξένα πλοῖα.

Ἐψάρευε μὲ ἕνα καλαμάκι.

Ὁ καπετὰν—Μιχάλης μετὰ τὸν θάνατον τῶν ἀδελφῶν του, ἐρείπιον καὶ αὐτὸς τῆς ζωῆς, εἶχεν ἀχωρίστους συντρόφους του τὴν γούναν του, λείψανον τῶν παρελθόντων μεγαλείων, ἐρειπωμένην ὡς αὐτός, τὴν ὁποίαν ἠγόρασεν εἰς ἕνα ταξεῖδί του, στὸ Ταηγάνι καὶ τὸν μαστρ—Ἀντώνη τὸν Καλαφάτη, μὲ τὸν ὁποῖον ἐψάρευαν μαζὺ καὶ μιζὺ ἐνεθυμοῦντο τὰ περασμένα χρόνια.

Ὁ μαστρ—Ἀντώνης ἦτο καὶ αὐτὸς ἕνα ξεπεσμένο μεγαλεῖον, σύγχρονος καὶ συμφυὴς μὲ τὸν καπετὰν—Μιχάλη. Ὅταν ἡ δύναμις τοῦ ἀτμοῦ δὲν εἶχεν ἀκόμη ἐκδιώξει ἀπὸ τὰ μέρη μας τὸ λευκὸ πανὶ καὶ τὰς τύχας τῶν ναυτιλλομένων διηύθυνεν ὁ ἄνεμος, ὁ μαστρ—Ἀντώνης εἶχε ναυπηγεῖον. Εἶχεν ἀποθήκας ξυλείας καὶ πληθὺν ἐργατῶν καὶ ἦτο αὐτὸς ὁ φημισμένος ναυπηγός, ὁ ξακουσμένος πρωτομάστορης, εἰς τὸν ὁποῖον παρηγγέλλοντο τὰ καλλίτερα πλοῖα. Ἀριθμοῦσε καὶ δὲν εὕρισκε ποτὲ πόσα μπάρκα καὶ πόσες γολέτες καὶ πόσα καΐκια καὶ τσιρνίκια καὶ τρεχαντήρια καὶ πόσες βάρκες εἶχε κάμει κατὰ τὰ εὐτυχισμένα ἐκεῖνα χρόνια στὸ ναυπηγεῖόν

του. Ἀπὸ ὅλον τὸ μεγάλον ἐκεῖνο παρελθόν του τοῦ ἔμεινε τώρα κι' αὐτονοῦ ἡ ἀνάμνησις μόνον καὶ μία μικρὰ βαρκούλα ἡ «Γοργόνα» τόσον μικρὰ ποῦ μόλις ἐχώρει δύο μέσα. Μ' αὐτὴν ἐπήγαινεν εἰς τὸ χάνευμα μαζὺ μὲ τὸν ἀχώριστον φίλον του τὸν καπετὰν—Μιχάλη. Ὁ ἕνας τραβοῦσε κουπὶ καὶ ὁ ἄλλος ἔρριχνε τὴν καθετὴ ἢ τὸ συρταρόλι. Πάντα ὅμως ὁ μαστρ—Ἀντώνης, ἀπὸ σεβασμὸ ἴσως εἰς τὸ καπετανλίκι, ἐκάθητο εἰς τὸ κουπὶ καὶ ἔδινε τὴν τιμητικὴν θέσιν εἰς τὸν καπετὰν—Μιχάλη.

Ἔζησαν ἀρκετὰ χρόνια αὐτὴ τὴ ζωὴ καὶ ποτέ τους δὲν δυσηρεστήθησαν διὰ τὸ παραμικρόν.

Μίαν ἡμέραν ἀφοῦ ἐπὶ ἀρκετὴν ὥραν ἠγωνίσθησαν μὲ τὴν καθετήν, χωρὶς νὰ τσιμπήσῃ οὔτε ἕνα, ὁ καπετὰν—Μιχάλης πεισμωμένος, τὴν ἔρριξε διὰ τελευταίαν φοράν. Ἔξαφνα ἡ μορφή του ἱλαρύνθη. Κάτι τσιμπᾷ, εἶπε, καὶ ἀνέσυρεν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης ἕνα μεγάλο καὶ ὡραῖο ψάρι, τὸ ὁποῖον ἀσπαίρον ἠπείλει νὰ σπάσῃ τὴν ὁρμιάν. Τὸ ἐρυθρωπὸν λεπίδωμά του, τὰ ἀνοιγμένα πτερύγιά του, ἠστραπτον εἰς τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἀνατείλαντος τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἡλίου. Ἦτο θαυμάσιον ψάρι μιᾶς καὶ πλέον ὀκᾶς.

—Μία συναγρίδα, ἐφώναξε μὲ συγκίνησιν καὶ χαράν, τὴν ὁποίαν δὲν ἠδύνατο νὰ συγκρατήσῃ, ὁ καπετὰν—Μιχάλης, μία συναγρίδα ἐδῶ πέρα καὶ μὲ τέτοιο δόλωμα! Πῶς πιάστηκε;

Ὁ μαστρ—Ἀντώνης ἄφησε τὰ κουπιὰ καὶ ἔσκυψε πρὸς τὴν θάλασσαν, μὴ δυνάμενος νὰ πιστεύσῃ ὅτι ἦτο δυνατὸν ἀντὶ χάνων νὰ τσιμπήσῃ συναγρίδα.

Μὲ ἕν δυνατὸν ταχὺ τράβηγμα ὁ καπετὰν—Μιχάλης ἔρριξε τὸ ψάρι εἰς τὴν βάρκαν ἀσπαῖρον ἔτι. Ὁ μαστρ—Ἀντώνης τὸ ἐπάτησε μὲ τὸ πόδι του διὰ νὰ μὴ πηδήσῃ στὴ θάλασσα.

Ὅταν ἀφῃρέθη τὸ ἄγκιστρον ἀπὸ τὸ στόμα του ἔκλαψαν καὶ οἱ δύο νὰ θαυμάσουν τὸ ὡραῖον ψάρι, τὸ ὁποῖον ἦτο ἐξηπλωμένον εἰς τὸ μέσον τῆς μικρᾶς βαρκούλας καὶ ἐξηκολούθει νὰ τινάσσεται.

—Μωρὲ συναγρίδα!.... ἐπανέλαβε θαυμάζων ὁ καπετὰν—Μιχάλης. Τύφλα νἄχουν τὰ παραγάδια μπροστὰ στὴν καθετή μας, ποῦ πιάνει τέτοια ψάρια.

Φαγκρὶ εἶν' αὐτὸ ἢ συναγρίδα;

Ὁ μαστρ—Ἀντώνης ἐκύτταξε τὸ ψάρι σιωπῶν σὰν νὰ ζητοῦσε νὰ ἐξακριβώσῃ κάτι.

—Βρέ, τί συναγρίδα, μοῦ ψάλλεις ἐδῶ, φωνάζει στὸ τέλος τῶν μελετῶν του ὁ μαστρ—Ἀντώνης. δὲν βλέπεις πῶς εἶνε φαγκρί;

—Φαγκρί;.... Εἶδες πολλὰ τέτοια φαγκριὰ στὸν καιρό σου,

μαστρο—Ἀντώνη; ἠρώτησε χλευαστικῶς ὁ καπετὰν—Μιχάλης.

—Εἶδα καὶ παραεῖδα, δὲν βλέπεις τὸ κεφάλι του, τὰ φτερά του, τὴν οὐρά του; ἐπέμεινε ὁ μαστρο—Ἀντώνης, συναγρίδα θὰ τὸ πῇς αὐτό;

—Σὲ καλό σου, χριστιανέ μου! Μωρέ, κύττα αὐτοῦ συναγρίδα ὁλοζώντανη! Αὐτὸ μᾶς ἔλειπε τώρα! Νὰ ἔχομε πιωμένη τὴ θάλασσα μὲ τὸ κουτάλι καὶ νὰ μὴ ξέρουμε τὰ ψάρια. Ποῦ καταντήσαμε!.... ἐπέφερε μὲ κάποια πικρία ὁ «καπετάνιος».

—Δὲν λέγω ὄχι καπετὰν—Μιχάλη μου· ταξείδεψες βέβαια τὸν κόσμο καὶ μπορεῖς νὰ περάσῃς μὲ κλειστὰ μάτια τὰ μπογάζια. Μὰ ἤσουνα καπετάνιος, δὲν ἤσουνα ψαρᾶς. Ἐσὺ ξέρεις νὰ ξανοίγῃς τὶς στεριὲς καὶ νὰ βαστᾷς τὸ τιμόνι, ξέρεις νὰ τρέχῃς μὲ τὸ καράβι σου ἀπάνω ἀπὸ τὰ νερά, δὲν μπορεῖς νὰ ξέρῃς καὶ ὅσα εἶνε ἀπὸ κάτω.

—Καί μήγαρις τοῦ λόγου σου εἶσαι ψαρᾶς; ἀπὸ καλαφάτης ποῦ ἤσουνα πῶς ἔγινες μάστορης τῆς ψαρικῆς; Ἐσὺ ξέρεις τὰ στουπιὰ καὶ τὰ κατράμια σου, πρετήρησε μὲ κάποια περιφρόνησι ὁ καπετὰν—Μιχάλης.

—Ἐγὼ ξέρω πῶς τὸ ψάρι αὐτὸ εἶνε φαγκρὶ καὶ λέγε ὅ,τι θέλῃς, εἶπε πειραχθεὶς ὀλίγον ὁ μαστρ—Ἀντώνης.

—Ὄχι, εἶνε συναγρίδα.

—Φαγκρὶ εἶνε καὶ ρώτα νὰ τὸ μάθῃς.

—Συναγρίδα εἶνε, ρωτᾶμε ὅποιον θέλῃς.

—Νὰ ρωτήσωμε γιά· δὲν τὸ βάζω κάτω, νὰ μοῦ λὲς τὸ φαγκρὶ συναγρίδα.

—Καλὰ νὰ ρωτήσωμε. Πᾶμε στὸν δάσκαλο, πᾶμε στὸν δήμαρχο, πᾶμε στὸν παπᾶ, πᾶμε σ' ὅποιον κι' ἂν θές.

Ὁ μαστρ—Ἀντώνης ἥρπασε μὲ ὅσην δύναμιν τοῦ ἐπέτρεπεν ἡ ἡλικία του τὰ κουπιὰ καὶ ἤρχισε νὰ κωπηλατῇ πρὸς τὴν ὄχθην.

Ὁ καπετὰν Μιχάλης δὲν ὡμίλει, ἀλλ' εἶχε τοὺς ὀφθαλμοὺς προσηλωμένους εἰς τὸ ψάρι. Κάποτε ἐκίνει τὴν κεφαλήν του καὶ μὲ πικρὰν εἰρωνίαν ἐψιθύριζε: φαγκρί, αἴ φαγκρί! ἡ συναγρίδα φαγκρί! ποῦ καταντήσαμε οἱ θαλασσινοί; νὰ μὴ ξέρουμε τὰ ψάρια! Μὴ χειρότερα! Ἄμ' ποιοὶ τότες θὰ τὰ ξέρουν;

* * *

Ἔφθασαν ταχέως εἰς τὴν ξηράν. Ὁ μαστρ—Ἀντώνης ἐπέρασε τὸν δείκτην τῆς χειρός του εἰς τὰ βράγχια τοῦ ψαριοῦ καὶ ἐξεκίνησαν. Ἐμπρὸς ὁ καπετὰν—Μιχάλης—αὐτὸς πάντα προεπορεύετο—τιμὴ στὸ κατετανλίκι—ὀπίσω ὁ μαστρ—Ἀντώνης μὲ τὸ ψάρι.

Φθάνουν εἰς τὸ σχολεῖον. Ἦτο μεσημβρία καὶ ὁ διδάσκαλος εἶχε σχολάσει τοὺς μαθητάς του καὶ μετέβη καὶ αὐτὸς εἰς τὴν οἰκίαν του. Οἱ δύο γέροι μὲ τὸ ψάρι παρεπέμφθησαν ὑπὸ τοῦ παιδονόμου εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ διδασκάλου. Ἐκεῖ ἡ ὑπηρέτρια τοὺς εἶπε ὅτι ὁ διδάσκαλος εἶχε γευματίσει καὶ ἀνεπαύετο καὶ

ὅτι μόνον κατὰ τὰς δύο θὰ τὸν ἔβλεπον ποῦ θὰ ἐπήγαινεν εἰς τὸ σχολεῖον.

Ἐσκέφθησαν κατ' ἀρχὰς νὰ φύγουν. Πάλιν ὁ καπετὰν—Μιχάλης ἐπέμενεν εἰς τὴν γνώμην του.

Ὁ κ. διδάσκαλος ἀνεπαύετο

—Τί τὸν θέλομε τὸν δάσκαλο, θὰ μᾶς γελάσῃ κι' ὅλα. Δὲν βλέπομε ἐδῶ κοτζάμ συναγρίδα.

— Ἀπ' τὴν συναγρίδα πέρασε μὰ δὲν ἄγγιξε. Καὶ βέβαια θὰ μᾶς κοροϊδεύῃ, ὅταν ἴδῃ νὰ λέμε τὸ φαγκρὶ συναγρίδα. εἶπεν ὁ μαστρ—Ἀντώνης.

—Θὰ τὸ ἰδοῦμε, ἐπανέλαβε ὁ πρῶτος μὲ πεῖσμα.

—Θὰ τὸ ἰδοῦμε, ἐπέμεινε καὶ ὁ δεύτερος.

Χωρὶς ἄλλην λέξιν εἰσῆλθον εἰς ἓν κρασοπωλεῖον ἐκεῖ πλησίον καὶ ἀνέμενον νὰ περάσῃ ὁ διδάσκαλος.

Ὁ κάπηλος ὅταν εἶδε τὸ κρεμασμένον ἀπὸ τὸν δάκτυλον τοῦ μαστρ—Ἀντώνη ψάρι, ἔλειξε τὰ χείλη του.

—Μωρὲ χαρὰ 'ς τὸ ψάρι! χελιδονόψαρο εἶνε;

—Ὄχι μὴν εἶνε σκορπιός. Δὲν βλέπεις ἐδὼ φαγκρί;

—Συναγρίδα, κὺρ—κάπηλα, εἶνε, συναγρίδα.

—Συναγρίδα, φαγκρὶ ἐμένα δὲν μοῦ μέλει. Αὐτὸ εἶνε βασιλικὸ ψάρι καὶ φρέσκο τῆς ὥρας. Δὲν πάτε, λέω ἐγώ, νὰ τὸ πουλήσητε; Θὰ καλοπληρωθῆτε. Τί τὸ σεργιανᾶτε ἔτσι;

Εἰς τὰς δύο ὁ διδάσκαλος ἐξῆλθε τῆς οἰκίας του. Οἱ δύο γέροι μὲ τὸ ψάρι ἔτρεξαν κατόπιν του.

—Κὺρ—δάσκαλε, κὺρ—δάσκαλε, κάτι θὰ σοῦ ποῦμε. Ὁ διδάσκαλος ἐστράφη. Εἰς τὴν θέαν τοῦ ψαριοῦ ἡ μορφή του ἔλαμψεν ἀπὸ χαράν.

—Γιὰ μένα! δὲν ἦτο ἀνάγκη νὰ πειράζεσθε.

—Κὺρ—δάσκαλε, μιὰ χάρι. Τί λέγει ἡ ἀφεντιά σου νἄναι τὸ ψάρι αὐτό;

Ὁ διδάσκαλος πρὸ τῆς ἀπροόπτου ταύτης ἐρωτήσεως εὑρέθη ἐντελῶς ἀπροπαράσκευος, ἀλλὰ καὶ ἀπεγοητεύθη.

Δὲν ἔχω καὶ πολλὴν ἰδέαν τῶν τοιούτων εἶπε ψυχρῶς. Μοῦ φαίνεται ὅμως νὰ εἶνε ἐρυθρῖνος.

—Ἐρυθρῖνος! τὶ θὰ πῇ μαθὲς αὐτὸς ὁ θρῆνος; Πῶς τὸ λέμε ἡμεῖς οἱ ἁπλοί;

—Ἐρυθρῖνος θὰ πῇ λυθρίνι, ὄχι θρῆνος, θρῆνος σημαίνει κοπετός.

—Ἔλα Χριστὲ καὶ Παναγιά μου! τὸ φαγκρὶ λυθρίνι καὶ κουπί! ὄχι μὴν εἶνε σκαρμός.

—Μὴ κοντραστάρῃς, ἀδερφέ, εἶνε συναγρίδα. Σὺ σώνει καὶ καλὰ φαγκρί. Πεισματάρης ποῦ εἶσαι!

Ὁ διδάσκαλος μὴ θέλων νὰ ἐκτεθῇ περισσότερον ἐνώπιον τῶν δύο ἁλιέων ὡς μὴ γνωρίζων νὰ διακρίνῃ ἕνα ψάρι, ἐπωφελήθη τῆς συζητήσεως τῶν δύο γερόντων καὶ τὸ ἐστριψε.

—Κάτι προκομμένος εἶνε κι' αὐτός. Πολλὰ ξέρει καὶ πολλὰ θὰ μάθῃ στὰ μαθητούδια του, εἶπεν ὁ καπετὰν—Μιχάλης. Πᾶμε στὸν δήμαρχο.

—Πᾶμε.

Ὁ δήμαρχος ἦτο εἰς τὴν ἐξοχήν του καὶ τὸν ἐπερίμεναν νὰ ἐπιστρέψῃ ἀργὰ τὸ ἑσπέρας.

Αὐτὸς εἶπεν ὅτι ἠμπορεῖ νὰ εἶναι συναγρίδα ἀλλὰ δυνατὸν νὰ εἶνε καὶ φαγκρί· τίποτε ὡρισμένον. Ἂν καὶ καθ' ἑκάστην τοῦ ἐπήγαιναν ψάρια, αὐτὸς ὅμως τὰ διέκρινεν εἰς τὸ τραπέζι, ἂν ἦσαν καλομαγειρευμένα· διὰ τὸ γένος των δὲν ἐνδιεφέρετο.

Αὐτὸς τὰ ξέρει μόνονδταν τὰ φέρνουνε μαγειρευμένα στὸ τραπέζι.

Κάποιος ἐκεῖ πλησίον σαμαροποιός, ὁ ὁποῖος τοὺς ἔβλεπε νὰ συζητοῦν ὅλην τὴν ἡμέραν μὲ τὸ ψάρι στὸ χέρι τοὺς εἶπε νὰ ὑπάγουν καὶ εἰς τὸν παπᾶν.

Ἀλλ' αὐτὸς ἔλειπεν εἰς τὸ πλησίον χωρίον ὅπου θὰ ἐγίνοντο τὰ ἐγκαίνια ἑνὸς ἐξωκκλησίου.

Ἡ νὺξ εὗρε τοὺς δυὸ φίλους φιλονεικοῦντας περὶ τοῦ γένους τοῦ ἰχθύος. Οὔτε ὁ εἷς οὔτε ὁ ἄλλος ἤθελε νὰ ὑποχωρήσῃ καὶ κανεὶς δὲν ἠδυνήθη νὰ τοὺς συμβιβάσῃ.

Ἐλήφθη τέλος μία τελευταία ἀπόφασις. Τὸ πρωὶ θὰ ἐπήγαιναν εἰς τὴν χώραν, θὰ ἔφερον τὸ ψάρι εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ ἐκεῖ οἱ μάγειροι ποῦ θὰ ἤρχοντο διὰ τὰς ἀγοράς των καὶ οἱ ἐξ ἐπαγγέλματος ἁλιεῖς θὰ ἐγνωμοδότουν καὶ θὰ ἔλυον τὴν διαφοράν.

* * *

Τὴν αὐγὴ οἱ δύο γέροι, ὁ καπετὰν—Μιχάλης ἐμπρὸς μὲ τὴν γούνα του, ὁ μαστρ—Ἀντώνης ὀπίσω, μὲ τὸ ψάρι, ἐξεκίνησαν γιὰ τὴν χώρα. Ὁ δρόμος ἦτο μόλις τριῶν ὡρῶν ἀλλὰ ἡ ἐπιμονὴ τῶν δύο γέρων ἦτο τόση ὥστε καὶ τρεῖς ἡμέρας ἠμποροῦσαν νὰ περιπατοῦν.

Ἔφθασαν τέλος εἰς τὴν πόλιν. Ὁ ἐπὶ τοῦ φόρου τοὺς ἐφορολόγησε τὸ ψάρι, διότι εἶπαν ὅτι ἐπήγαιναν νὰ τὸ πωλήσουν.

Μόλις ἔφθασαν εἰς τὴν ἀγορὰν ἦλθεν ἐκεῖ ὁ ἀστυνόμος καὶ ὁ δημοτικὸς ἰατρός. Ἤρχισαν νὰ ἐξετάζουν τὰ κρέατα, τοὺς ἰχθῦς καὶ ὅ,τι ὑπῆρχεν ἐκεῖ πρὸς πώλησιν. Ὅταν ἐπλησίασαν τοὺς

δύο γέρους, ὁ ἀστυνόμος ὡσφράνθη ἰσχυρῶς καὶ μετὰ ταχύτητος καὶ ὁ ἰατρὸς συνωφρυώθη.

—Τί εἶνε αὐτό; ἠρώτησεν ὁ ἀστυνόμος.

—Συναγρίδα, εἶπεν ὁ καπετάν—Μιχάλης.

Νύχτα ἀκόμα ἐκινήσανε διὰ τὴν πόλιν

—Φαγκρί, εἶπε ταὐτοχρόνως καὶ ὁ μαστρ—Ἀντώνης.

—Ψωφίμι! συνεπλήρωσεν ὁ ἰατρὸς μὲ θυμόν. Αὐτὸ βρωμᾷ ἀπὸ ἐδῶ ὡς πέρα.

Καὶ χωρὶς νὰ περιμένῃ ἄλλην ἀπάντησιν,

—Στὴ θάλασσα! διέταξε τὸν κλητῆρα τῆς ἀστυνομίας, ὁ ὁποῖος τοὺς ἠκολούθει.

Καὶ πρὶν οἱ δύο σύντροφοι ἀντιληφθοῦν καλὰ—καλὰ τί συμβαίνει τὸ ψάρι εὑρέθη εἰς τὴν θάλασσαν, ἐξ ἧς ἐλήφθη, ριφθὲν ἐκεῖ μέσα ἀπὸ τὸν κλητῆρα. Τό.... μῆλον τῆς ἔριδος ἐξηφανίσθη!

—Κρῖμα στὴ συναγρίδα! ἐστέναξεν ὁ καπετὰν—Μιχάλης.

—Κρῖμα στὸ φαγκρί! ἐμουρμούρισεν ὁ μαστρ—Ἀντώνης.

Οἱ δύο γέροι ἐκυττάχθησαν μιὰ στιγμὴ στὰ μάτια. Ὡμολόγησαν οὕτω ὅτι τὴν ἔπαθαν χιώτικη. Κατόπιν ὑπείκοντες εἰς τὸ ἴδιον ἐνδόμυχον αἴσθημα ἔδωσαν σιωπηλὰ τὸ χέρι κι' ἐγύρισαν φιλιωμένοι στὸ χωριό. Ἐκεῖ ἐξηκολούθησαν νὰ χανεύουν μὲ τὴν καθετήτους ἀλλὰ οὔτε συναγρίδα ἔπιασαν πειὰ οὔτε καὶ φαγκρί.

Ὁ ἀστυνόμος διέταξε νὰ πεταχθῇ στὴ θάλασσα,

ΕΛΕΝΗ Σ. ΣΒΟΡΩΝΟΥ

Εὐδαμίδας ὁ Σπαρτιάτης εἶδε ποτὲ τὸν Ξενοκράτην πρεσβύτην ἤδη φιλοσοφοῦνταεν τῇ Ἀκαδημίᾳ μετὰ τῶν γνωρίμων καὶ ἠρώτησε τίς ἦτο ὁ γέρων ἐκεῖνος, ἀποκριθέντος δέ τινος, ὅτι εἶνε σοφὸς ἀνὴρ καὶ ἐκ τῶν ζητούντων τὴν ἀρετήν,

—Μὰ πότε εἶπε θὰ κάμῃ χρῆσιν τῆς ἀρετῆς, ἐὰν ἕως τώρα ἀκόμη τὴν ζητῇ;

ΝΟΤΙΟΣ ΑΦΡΙΚΗ

ΔΙΑΦΟΡΑ ΗΘΗ ΚΑΙ ΕΘΙΜΑ ΤΩΝ ΜΑΥΡΩΝ

Α.΄

ΘΡΗΣΚΕΙΑ

Οἱ μαῦροι ἐν γένει πιστεύουσιν εἰς τὴν μετεμψύχωσιν (1) καὶ λατρεύουσι τὰ πνεύματα. Τὸ πνεῦμα γενναίου ἀρχηγοῦ ἀποθανόντος ἢ φονευθέντος ἐν πολέμῳ, πιστεύεται ὡς ὁ προστάτης τῆς φυλῆς του Θεὸς (mondovo) καὶ συνδιαλεγόμενον μὲ μεσάζον (medium) εὑρίσκει κλαπέντα ἀντικείμενα, θεραπεύει τοὺς ἀσθενεῖς καὶ φέρει βροχὴν ἐν καιρῷ ἀνομβρίας. Ἡ φυλὴ τῶν M' toko ἰδιαιτέρως πιστεύει τὸν λέοντα ὡς θεόν, μεθ' οὗ καὶ συνδιαλέγεται μὲ medium. Αἱ φυλαὶ τῶν Makanga, οἰκοῦσαι τὴν μεταξὺ Chire καὶ Zambesi γωνίαν, ἀποφεύγουσι τὸν φόνον λέοντος, τὸν ὁποῖον θεωροῦσι ἱερὸν καὶ πιστεύουσι ὅτι τὸ πνεῦμα ἀρχηγοῦ των εἰσῆλθεν ἐντὸς αὐτοῦ.

Παρὰ τοῖς Mashona πιστεύεται ὅτι τὸ πνεῦμα τοῦ ἀρχηγοῦ εἰσέρχεται εἰς τὸν ἀετόν, τὸν βασιλέα τῶν πτηνῶν καὶ ἐξακολουθεῖ οὕτω ἔχον τὰ πρωτεῖα εἰς τὸ βασίλειον τῶν πτερωτῶν.

Περίεργος δοξασία εἶνε ἡ τῶν Bathonga, φυλῆς τῆς Τρανσβααλης. Παρ' αὐτοῖς ὁ τράγος, ὁ ἀστράγαλος τῆς αἰγὸς καὶ τὰ ἐρίφια ἀντιπροσωπεύουσι τὸν πατέρα τὴν μητέρα καὶ τὰ τέκνα ἑκάστης οἰκογενείας. Τὰ πνεύματα τῶν τεθνεώτων μεταβαίνουσι εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν ἀγριοχοίρων παρ' αὐτοῖς, ἐπειδὴ δὲ τὰ πνεύματα τῶν προγόνων εἶνε καὶ οἱ οἰκογενειακοί των θεοί, ἀπῆλθον μετὰ τὸν θάνατόν των εἰς τὰ ἀνεξερεύνητα βάση ὅπου κρύπτονται οἱ ἀγριόχοιροι. Οἰκογένεια δὲ μικρᾶς ἀντιλόπης ἐξαρχομένη πρὸς βοσκὴν ἐν νυκτὶ εἶνε μετεμψύχωσις τῶν μάγων ἰατρῶν τῆς φυλῆς, οἵτινες ὡς ἐκ τοῦ ἐπαγγέλματός των μαγεύουσι τὴν νύκτα.

(1) Εἴθισται νὰ ἀποκαλῶσι τὸ εὐτραφέστερον τῶν οἰκιακῶν ζώων μὲ τὸ ὄνομα ἑνὸς τῶν προγόνων, θεωροῦντες αὐτὸ τὸ οἴκημα τοῦ πνεύματός του. Ὅταν δὲ αὐτὸ φονευθῇ ἢ ἀποθάνῃ ἐκ γήρατος ἀντικαθίσταται παρ' ἄλλου.

Πλὴν τῶν ἀοράτων ἀγαθῶν καὶ πονηρῶν πνευμάτων πιστεύουσιν οἱ μαῦροι εἰς τὴν ἐμφάνισιν τοιούτων ὑπὸ μορφὴν ἀνθρώπων. Ταῦτα εἶνε γένους ἀπροσδιορίστου, ἔχουσι κόμην μακρὰν καὶ ἕνα πόδα. Ἐπιβαίνουσι πιθήκων καὶ ὑαινῶν καὶ λαλοῦσιν ὡς ἄνθρωποι (2) ἢ μιμοῦνται τὰς φωνὰς ζώων, ἐκεῖνος δὲ τοῦ ὁποίου θὰ μιμηθῶσι τὴν φωνὴν ἀποθνήσκει. Τροφὴ των εἶνε τὰ πτώματα τῶν νεκρῶν, ἐκ τοῦ φόβου δὲ μὴ οἱ νεκροί των φαγωθῶσιν ὑπὸ τῶν κακοποιῶν αὐτῶν πνευμάτων οἱ Mashona φυλάττουσιν τοὺς τάφους αὐτῶν ἕως ὅτου ἐννοήσωσιν ὅτι ἤρχισεν ἡ ἀποσύνθεσις. Ὅπως δὲ εἰς τὰ πνεύματα οὕτω καὶ εἰς αὐτὰ προσφέρουσι θυσίας πρὸς ἐξιλέωσιν.

Σύμφωνος πρὸς τὴν Ἁγίαν Γραφὴν εἶνε καὶ ἡ θρησκεία τῆς φυλῆς τῶν Bavotsi. Αὐτοὶ πιστεύουσιν τὴν ὕπαρξιν ἑνὸς καὶ μόνου θεοῦ (Nyambi) ὡς ἀρχήν. Οὗτος μὲ τὴν σύζυγόν του Nasileti ἐξῆλθεν εἰς περιοδείαν καὶ ἐγκατέστη εἰς πεδιάδα ἔρημον, ἄνευ ψυχῆς ζώσης καὶ ἄνευ χλωρίδος, ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὁποίας ποταμὸς κυλᾷ ῥέμα τὰ διαυγῆ ὕδατά του. Εὐσπλαχνισθεὶς ὁ Ἰεχωβᾶ τὴν ἀπέραντον ἐκείνην νεκρὰν χώραν ἤρχισε τὴν δημιουργίαν του ποιήσας πρῶτον τὰ βουνά, τὰ δένδρα καὶ τὴν χλωρίδα, κατόπιν τὰ ζῶα, τοὺς ποταμοὺς καὶ τοὺς ἰχθῦς καὶ τελευταῖον τὸν Μνοα καὶ τὴν σύζυγόν του, ὅστις εἶνε ὁ Ἀδὰμ αὐτῶν, ὁ γενάρχης τῆς φυλῆς.

Ὁ θεὸς Nyambi καὶ ἡ σύζυγός του Nasileti συμβολίζονται ἀπὸ τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην, τὸν Ἀπόλλωνα καὶ τὴν Ἀρτέμιδα.

Πολλαὶ ἄλλαι φυλαὶ λατρεύουσι τὸν ἥλιον. Ἐξ αὐτῶν οἱ Makalanga ὅταν ἴδωσι διάττοντα ἀστέρα κραυγάζουσι καλοῦντες αὐτὸν μὲ τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ των: i—i—irobela, ὅπερ σημαίνει: Σαβαώθ· καὶ τοῦτο ἐπειδὴ πιστεύουσιν ὅτι ἐπὶ τοῦ διάττοντος ἀστέρος ἐπιβαίνει ὁ θεὸς των ταξειδεύων.

Οἱ Bunlman, ἄλλη φυλή, οὔτε εἴδωλα οὔτε ἱερεῖς ἔχουσι. Τὸ θεῖον παρ' αὐτοῖς ἀντιπροσωπεύουσι τὰ ἐκ ξύλων ἢ ριζῶν μαγικὰ κοσμήματα, τὰ ὁποῖα φέρουσι. Ἐκ τῶν ἐπ' αὐτῶν ὅμως ἀπεικονίσεων τοῦ ἡλίου καὶ ἐκ τῶν ἐπὶ τῶν βράχων ζωγραφιῶν των τείνομεν νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι καὶ οὗτοι ὑπῆρξαν ἄλλοτε ἡλιολάτραι. Μὴ πιστεύοντες ὅμως εἰς θεὸν ἢ μέγαν προφήτην, πιστεύουσι καὶ δοξάζουσι τὸν διάβολον, ὅστις διὰ τῆς ἀριστερᾶς αὐτοῦ χειρὸς ἐποίησε τὰ πάντα. Ὅλα τὰ ζῷα εἶχον τὸ αὐτὸ λογικὸν τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλ' ἕνεκα ἀσημάντου φιλονεικίας μεταξὺ αὐτῶν καὶ τοῦ ἀνθρώπου

(2) Οἱ εὐφυεῖς μαῦροι ἐκμεταλλεύονται τὴν εὐπιστίαν τῶν ἁπλοϊκῶν. Μιμοῦνται ξένας λαλιὰς καὶ ποιοῦσι διαφόρους ἤχους ἐκφοβίζοντες αὐτούς, οὗτοι δὲ ὅπως ἐξευμενίσωσι τὰ πνεύματα τοῖς προσφέρουσι ζῶθον, καθότι τὰ πνεύματα δὲν τρώγουσιν ἀλλὰ πίνουσι μόνον.

ἐγκατέλειψαν αὐτὸ καὶ μετεμορφώθησαν εἰς τὴν σημερινὴν των κατάστασιν. Ἅπαντα, ζῶα καὶ ἄνθρωποι ἐξῆλθον ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἐκ τοῦ βάθους ὀπῆς παρὰ τὰς ῥίζας γιγαντιαίου δένδρου, οὗτινος οἱ κλάδοι ἐκάλυπτον ὁλόκληρον τὴν χώραν.

Οἱ Hottentots ὡς καὶ πᾶσαι σχεδὸν αἱ φυλαὶ τῆς Νοτίου Ἀφρικῆς, τοὺς ἀποθανόντας προγόνους ἑκάστης οἰκογενείας θεωροῦσι ὡς οἰκογενειακοὺς των θεούς, προσεύχονται εἰς αὐτοὺς καὶ τοὺς προσφέρουσι θυσίας.

Οἱ Πυγμαῖοι τῆς κεντρῴας Ἀφρικῆς οὐδεμίαν πρεσβεύουσι θρησκείαν. Ζῶσι διὰ τὸ παρὸν καὶ μόνον, ῥίπτουσι τὸ παρελθὸν εἰς λήθην, οὐδόλως δὲ μεριμνῶσι περὶ μέλλοντος. Ἀπάνθρωποι, ὄπουλοι, κακεντρεχεῖς, μισοῦσιν ὅλας τὰς πέριξ οἰκούσας φυλάς. Σπείρουσι περὶ τὰ σύνορα αὐτῶν ἀγκύλας δένδρων ἀφοῦ πρῶτον ἐμβάψωσιν αὐτὰς εἰς δηλητήριον, (3) πᾶς δὲ μαῦρος ξένης φυλῆς περιπλανηθεὶς μόλις πατήσῃ ἐπ' αὐτῶν εὑρίσκει τὸν θάνατον.

Β΄.

ΔΕΙΣΙΔΑΙΜΟΝΙΑΙ

Ὅπως παρὰ τοῖς Εὐρωπαίοις τοῖς θεωρουμένοις τὸ ἄκρον ἄωτον τοῦ πολιτισμοῦ τό γε νῦν ἐν μεγάλῃ κλίμακι ὑπάρχουσι πλεῖσται ὅσαι δεισιδαιμονίαι, οὕτω καὶ παρὰ ταῖς ἀγρίαις τῶν μαύρων φυλαῖς, ταῖς μὲ ἀρχέγονον εἰσέτι σύστημα βιούσαις συνῳδὰ τῇ θρησκείᾳ των ὑπάρχουσι τοιαῦται.

Ὁ μαῦρος ἵνα ἀφιχθῇ πρὸ τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου εἰς τὸν πρὸς ὃν ὅρον θέτει λίθους μεταξὺ τῶν κλάδων καὶ τοῦ κορμοῦ εἰς τὰ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ αὐτοῦ ἀπαντώμενα δένδρα. Οἱ δὲ τῆς φυλῆς τῶν Yango ὅταν ταξειδεύωσι θέτουσιν ἐπὶ τῆς διακλαδώσεως τῶν δένδρων στρογκύλους λίθους, προσευχόμενοι οὕτω πρὸς τὸν ἥλιον ἵνα τοῖς παρέξῃ ἀρκετὸν φῶς καὶ ἀφιχθῶσι πρὶν νυκτώσῃ εἰς μέρος ἔνθα ὑπάρχει ὕδωρ. (4) Πρὸς τούτοις δένοντες καθ' ὁδὸν τὰ ἄκρα ὑψηλοῦ χόρτου εἰς κόμβους πιστεύουσιν εἰς τὴν ἐξασφάλισιν φαγητοῦ καὶ ποτοῦ εἰς τὸ χωρίον εἰς ὅπερ μέλλουσι νὰ φιλοξενηθῶσιν. Παρὰ τοῖς Ζαμπέζοις ὅμως ἡ πρόσδεσις χόρτου εἶνε σημεῖον πένθους, καθὼς καὶ ἡ ἐπισώρευσις λίθων εἰς τὴν μίαν πλευρὰν τῆς ὁδοῦ. Ἐν Matabeland τοὐναντίον σωρὸς λίθων ἐν τῇ ὁδῷ ἀναγγέλλει ἀπαγωγὴν διαπραχθεῖσαν ἐπὶ τοῦ τόπου. Πᾶς δὲ διαβαίνων ἐκεῖθεν λαμβάνει λίθον, πτύει ἐπ' αὐτοῦ καὶ τὸν ῥίπτει ἐπὶ τοῦ σωροῦ. Τοῦτ' αὐτὸ πράττει καὶ ὁ ὑπὸ τῆς ἀπίστου συζύγου ἐγκαταλειφθείς. Οὗτος σω-

(3) Τὸ πλέον ἐν χρήσει δηλητήριον διὰ τὰ τοιαῦτα, τὸ ὁποῖον καὶ ἄλλοτε μετεχειρίζονται ἐμβάπτοντες εἰς αὐτὸ τὰ βόρατα καὶ τὰ βέλη των εἶνε τὸ ἐξαγόμενον ἐκ τῶν ἀρουραίων βατράχων.

(4) Οὐδέποτε μαῦρος διανυκτερεύει εἰς μέρος ὅπου δὲν ὑπάρχει πόσιμον ὕδωρ.

ρεύει λίθους εἰς τὴν ὁδὸν πτύων ἐπ' αὐτῶν, πιστεύει δὲ ὅτι τὰ πτύελα αὐτοῦ καὶ ὅλων τῶν διαβατῶν εἰς τοὺς λίθους τοῦ σωροῦ θὰ καταστήσωσιν ἀσταθεῖς τοὺς ἐραστὰς τῆς ἀπίστου συζύγου. (5)

Παρεμφερεῖς πρὸς τὰς ἐν τῇ Γραφῇ ἀναφερομένας θυσίας τῶν Ἑβραίων ἐκ καρπῶν κτλ. εἶνε ἡ τῆς φυλῆς τῶν Μ' Moko τῆς οἰκούσης ἐν Mashonaland. Οὗτοι ἐν καιρῷ ἀνομβρίας φέρουσι πάντες εἰς τὴν πρεσβυτέραν τοῦ χωρίου γυναῖκα, ἥτις χρησιμεύει ὡς Medium διαφόρους καρπούς, αὕτη δὲ λαμβάνει αὐτούς, ἀνέρχεται ἐπὶ τοῦ πλησιεστέρου λόφου, τοὺς θέτει ἐντὸς συκίου καὶ τοὺς κρατεῖ βυθισμένους εἰς τὸ κοίλωμα μεγάλου λίθου ἐν ᾧ παρακαλεῖ τὸν θεὸν νὰ πέμψῃ τὴν βροχὴν του εἰς τὰ τέκνα του, ὅπως αὐξηθῶσι τὰ σπαρτά των. Μετὰ τὴν δέησιν ταύτην ἀναμένουσι τὴν πάροδον ὀλίγων ἡμερῶν καὶ ὅταν ἴδωσιν ὅτι ἡ παράκλησίς των δὲν εἰσηκούσθη οἱ κάτοικοι ὅλου τοῦ χωρίου συνέρχονται εἰς τὴν οἰκίαν τῆς Medium, δι' ἧς ὁμιλεῖ ὁ Mondoro των (προστάτης θεός), τῇς προσφέρουσι κατὰ σειρὰν ταμβάκον καὶ τὴν παρακαλοῦσι νὰ καλέσῃ τὸ πνεῦμα τοῦ Mondoro καὶ τὸ ἐρωτήσῃ ὁποῖον διέπραξαν ἁμάρτημα διὰ νὰ ἐξοργισθῇ τόσον ἐναντίον των καὶ νὰ τοὺς ἀρνῆται τὴν βροχήν του.

Ἡ Medium τότε κλείεται ἐντὸς τῆς καλύβης της τὸ δὲ πλῆθος ἀγρυπνεῖ ἕξωθεν καθ' ὅλην τὴν νύκτα ἀναμένον τὴν ἔλευσιν τοῦ πνεύματος, ὅπερ θὰ λαλήσῃ διὰ τοῦ στόματος τῆς Medium. Αὐτὸ συνήθως ἔρχεται τὴν πρωΐαν, ὁπότε ἡ Medium ἐξέρχεται τῆς καλύβης της τρέχουσα, ἀφρίζουσα, χειρονομοῦσα καὶ φωνάζουσα. Μὲ ὄψιν ἐξηγριωμένην ὡς λυσσῶσα κύων πληροφορεῖ τὸ πλῆθος ὁποῖον ὑπῆρξε τὸ ἐξοργίσαν τὸν θεὸν ἁμάρτημα. Πρὸς ἐξευμένισιν τότε τοῦ θεοῦ ἀρκεῖ ἡ προσφορὰ αἰγὸς ἢ μόνον ἡ κεφαλὴ βοός.

Οἱ Matambele, ἐκ τῶν Ζουλοῦ καταγόμενοι, ἔχουσι τὰ αὐτὰ ἤθη καὶ ἔθιμα ἡ δὲ λιτανεία των ἐν καιρῷ ἀνομβρίας γίνεται οὕτω:

Ἅπαντες οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου συναθροίζονται εἰς ἀνοικτόν τι μέρος, ἤτοι τὴν πλατεῖαν των καὶ ἀποστέλλουσι τὰς παρθένους (Jtsugwana) ὅπως καλέσωσι τὴν βροχήν. Αὗται τότε ἀποβάλλουσι τὰ ἐνδύματά των, ἀλείφουσι τὸ σῶμά των μὲ τέφραν οὕτως,

(5) Εἰς τὰς «κοινωνιολογικὰς» αὐτοῦ μελέτας ὁ Spencer ἀναφέρει ὅτι πλησίον τῆς Βουλώνης εὑρηται σταυροπήγιον, ἀπὸ εἰρωτῶντας σταυρούς, ἑκάστου συγκειμένου ἀπὸ δύο τεμάχια πεταύρου συνδεδεμένα. Οὗτοι κατετίθεντο ὑπὸ τῶν διαβατῶν ἐπ' ἐλπίδι ἀποκτήσεως τῆς θείας εὐνοίας.

Ἐπικειμένους σωροὺς λίθων ἐγείρουσι καὶ οἱ κάτοικοι τῶν νήσων τῆς Νοτίου θαλάσσης καὶ τὸ τοιοῦτον ἀπαντῶμεν καὶ ἐν τῇ Ἁγίᾳ Γραφῇ (Γεν. Κεφ. 31 45–55) τοῦ Ἰακὼβ στήσαντος σωρὸν ἀπὸ λίθους ἔφαγεν ἐπ' αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀδελφῶν του εἰς ἐνθύμιον μαρτυρίαν μεταξὺ πενθεροῦ καὶ γαμβροῦ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.

ὥστε νὰ φαίνεται ὡς δέρμα ὀνάγρου μελανόφαιον καὶ ἄδουσαι ὑπὸ τὸν κρότον τῶν τυμπάνων περιέρχονται τρέχουσαι ὅλας τὰς καλύβας (6) τοῦ χωρίου, κατόπιν διὰ μέσου τῶν ἐσπαρμένων ἀγρῶν καὶ οὐχὶ διὰ τῆς συνήθους ὁδοῦ μεταβαίνουσιν εἰς τὸ ἐγγύτερον κείμενον χωρίον καὶ εἰσέρχονται εἰς τὴν πρώτην αὐτοῦ καλύβην ὅπως ἀναπαυθῶσιν. Ἐκεῖ ἀφοῦ συλλέξωσι παρὰ τῶν κατοίκων ἀραβόσιτον δεῖγμα τῆς πρὸς τὸν θεὸν εὐλαβείας των ἐπιστρέφουσιν διὰ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ ἐν ἀλλαλαγμοῖς καὶ τυμπάνοις εἰς τὸ χωρίον των, ἐκ τῶν συλλεγέντων δὲ καρπῶν κατασκευάζουσι ζῦθον.

Δὲν θὰ ἦτο ἄσκοπος ἐνταῦθα ἡ παράθεσις ἑνὸς ἐκ τῶν ἀσμάτων τῶν ψαλλομένων εἰς τὸν μέγαν τῆς βροχῆς μάγον Makaule τὸν κατ' ἐξοχὴν ἰσχυρὸν θεόν:

«Ὦ ἀπὸ ἰσὲ Makaule τὸν θεὸν τὸν ἰσχυρόν,
« περιμένομεν βροχὴν
«Χωρὶς νὰ σταματήσῃ διά πολὺν καιρόν
«Καὶ οὕτω μᾶς κάμῃς εὐτυχεῖς
«Ὦ ἄρχισε ἄρχισε βροχὴν
«καὶ βάσταξε πολὺ πολύ»

Οἱ Batjnapong, ὅταν οἱ ἐξ ἀραβοσίτου ἐσπαρμένοι ἀγροί των κινδυνεύουν νὰ καταστραφοῦν ἐκ τῆς ἀνυδρίας, ἐνδεδυόυν τινα ξένης φυλῆς, τὸν συλλαμβάνουν καὶ προσπαθοῦν νὰ τὸν στραγγαλίσουν. Καὶ ἂν μὲν θορυβήσῃ τὸν ἀφίνουν ἐλεύθερον, πιστεύοντες ὅτι αἱ φωναί του δὲν ἀφίνουσι νὰ ἐπιτευχθῇ ἡ μαγεία καὶ ὅτι κεραυνὸς πίπτων θὰ φονεύσῃ πολλοὺς ἐξ αὐτῶν καὶ θὰ προξενήσῃ μεγάλην ζημίαν εἰς τὴν φυλὴν ὁ θάνατός του. Τοὐναντίον ἐὰν δὲν προλάβῃ νὰ κραυγάσῃ τὸν σφάζουν ὡς ἀμνὸν καὶ τὸν προσφέρουσι θυσίαν πρὸς ἐξευμένισιν τοῦ θεοῦ των. (7)

Οἱ Basori φυλὴ τῆς βορειοδυτικῆς Ροδεσίας εὑρίσκουσι συνήθως μετὰ τὰς βροχὰς λέπια ζώου τινὸς μὲ μακρὰν οὐράν, ἀγνώστου παρ' ἡμῖν, τὸ ὁποῖον καλοῦσιν ukaka. Τὰ λέπια ταῦτα πιστεύουσιν ὅτι πίπτουσιν ἐξ οὐρανοῦ μετὰ τῆς βροχῆς, τὰ συνάζουσι δὲ καὶ μεταχειρίζονται ὡς φάρμακον κατὰ τῶν ἀσθενειῶν των. Πρὸς τούτοις ἐξ αὐτῶν κατασκευάζουσι φυλακτὰ πρὸς ἀπομάκρυνσιν τῶν νόσων ἀπ' αὐτῶν. Οὗτοι ὅταν θέλουσι νὰ συνδιαλεχθῶσι μὲ τὸ πνεῦμα τοῦ προστάτου των θεοῦ ἀντὶ νὰ μεταχειρισθῶσι Medium, ὅπως αἱ ἄλλαι φυλαί, ἐμπήγουσι εἰς τὴν γῆν τὴν σκαλίδα των καὶ κτυπῶσιν ἐπ' αὐτῆς λαβίδος ὅπως εἰδοποιήσωσι τὸ πνεῦμα.

Κατὰ τὸν νόμον τῶν μαύρων ὁ ῥίπτων τέφραν ἐπί τινος καταδικάζεται εἰς ἰσόβιον δουλείαν πρὸς τὸν προσβληθέντα. Τὸν νόμον

(6) Καλύβας ἀποκαλοῦμεν τὰς οἰκίας ἐν γένει τῶν Ἰθαγενῶν τῆς N. Ἀφρικῆς ὡς ἐκ τοῦ τρόπου καὶ τοῦ εἴδους τῆς κατασκευῆς αὐτῶν.

(7) Τοιαῦται ἀπόπειραι δὲν γίνονται πλέον σήμερον ἐκ φόβου πρὸς τοὺς χριστιανοὺς κατακτητάς.

τοῦτον ἐκμεταλλεύονται ἐπιτηδείως αἱ ἔγγαμοι γυναῖκες. Ἡ ἔχουσα ἐραστὴν ῥίπτει τέφραν ἐπ' αὐτοῦ, ἵνα οὕτω καταδικασθῇ ὅπως ὑπηρετῇ αὐτὸν ὡς δούλη. Τότε ὁ σύζυγος ἵνα ἀνακτήσῃ αὐτὴν πληρώνει μεγάλα λύτρα τὸ τοιοῦτον ὅμως σπανίως συμβαίνει, καθόσον διὰ τῶν αὐτῶν λύτρων δύναται νὰ λάβῃ νέας συζύγους, βίων αὐτὰ εἰς ἀνταλλαγμα πρὸς τὸν πενθερόν του.

Παρὰ τοῖς Mantabele ἡ γέννησις διδύμων θεωρεῖται ὡς κακὸς οἰωνός. Ἐὰν δὲ γεννηθῶσι τοιαῦτα, θάπτονται ζῶντα πρὸς ἀποσόβησιν τοῦ ἐπικειμένου κακοῦ. (8)

Οἱ μαῦροι τῆς Δυτικῆς Ἀφρικῆς πιστεύουσιν ὅτι ἡ φωνὴ τῆς γλαυκὸς εἶνε προάγγελος θανάτου. Ἐὰν αὕτη ἀκουσθῇ ἐκ τῆς σκηνῆς τινος προμηνύει τὸν θάνατον αὐτοῦ τοῦ ἰδίου ἢ ἑνὸς τῶν ἀκολούθων του καὶ τὸν προτρέπουσι νὰ μετοικήσῃ.

Ἄλλη τις φυλή, ἡ τῶν Γ' ena θεωρεῖ ὑπερφυσικὴν τὴν δύναμιν τῆς μικρᾶς γλαυκὸς ἐχούσης ὕψος 0,22 τοῦ μέτρου πιστεύει δὲ εἰς τὸν ἄφευκτον θάνατον ἐκείνου, ὅστις θ' ἀπεπειρᾶτο νὰ τὴν φονεύσῃ. (9)

Ἐν γένει οἱ χάλικες παρὰ τοῖς ἰθαγενέσι παίζουσι σπουδαῖον ῥόλον.

Λευκὸς χάλιξ ῥιφθεὶς εἰς τὸ πρόσωπον ἀντιπάλου πιστεύεται ὅτι φέρει διατάραξιν φρενῶν, μεταβάλλει καὶ διαστρέφει τὴν κρίσιν αὐτοῦ, οἱ δὲ φίλοι του τὸν ἐγκαταλείπουσι καὶ οὕτω μένει ἔρμαιον τῶν ἐχθρῶν του. Στρογγύλοι λευκοὶ χάλικες πολλάκις εὑρέθησαν καὶ εἰς ἀρχαίους τῶν μαύρων τάφους. (10)

(8) Ὁλόκληρος οἰκογένεια συγκειμένη ἐκ πατρός, μητρός, καὶ δευτέρας συζύγου κατεδικάσθη εἰς θάνατον ἐν Bulavayo κατὰ Ὀβριον τοῦ 1910 μεθ' ὅλους τοὺς ἰσχυρισμούς των ὅτι τὰ ἀρτιγέννητα ἐφόνευσαν κατὰ πατροπαράδοτον καὶ ἐθνικὸν ἔθιμον.

(9) Πόσοι καὶ ἐκ τῶν ἡμετέρων τυχαίαν στρέβλωσιν μέλους τινὸς τοῦ σώματός των ἢ θάνατον ἐξ ἀπροσεξίας δὲν θεωροῦσιν ὡς τὴν θείαν δίκην διὰ τὸ κακὸν ὅπερ εἰς ἄλλον διέπραξαν. Αὕτη δὲ ἡ γλαυξ ἡ συμβολίζουσα τὴν σοφίαν μὴ δὲν χρησιμοποιεῖται πολλάκις ἐν ἀρχαῖς ὡς τὸ «νὰ λαλήσουν κουκουβάγιες» προκειμένου περὶ οἰκίας ἢ ὑποστατικοῦ ἐχθροῦ, ὅπερ σημαίνει τὴν ἐρήμωσιν. Ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς Μεξικανοῖς ἡ γλαυξ θεωρεῖται ὡς κακὸς οἰωνός. Οἱ δὲ Θιβετινοὶ πρὸς πρόληψιν κακοῦ γράφουσι μὲ αἷμα γλαυκὸς τὸ μονόγραμμα «ΑΡΜΑ» (Γνωστὸν τυγχάνει ὅτι ἅπασαι αἱ λέξεις τῶν φυλῶν τοῦ κράτους τοῦ ἀνατέλλοντος ἡλίου γράφονται μὲ μονογράμματα) τὸ θέσουσιν ἐντὸς ἀλωπεκῆς μὲ τρίχας πίθηκος καὶ τὸ φέρουσιν ὡς φυλακτόν. Πρὸς δὲ ἅπασαι αἱ φυλαὶ τῶν μαύρων μετοικοῦσι πανσικεὶ ἅμα ὡς ἀκουσθῇ φωνὴ γλαυκὸς ἐν τῷ χωρίῳ των.

(10) Κατὰ τὸν Scott Elliot, εἰς τὰς μελέτας του περὶ τοῦ βίου τῶν ἀρχαίων Βρεττανῶν, εἰς τὴν Σκωτίαν περὶ πολλοῦ ποιοῦνται

Ἰθαγενεῖς φέρουσαι ὕδωρ.

Αἱ φυλαὶ τῶν M' toko, διατελοῦσαι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὑπὸ τὴν πορτογαλλικὴν κυριαρχίαν ἀποδίδουσιν πολλὰς ἰδιότητας εἰς μικρὸν ποικιλόχρωμον ὄφιν. Οὗτος, λέγουσι, καθιστᾷ πλούσιον ὁντινα θὰ ἔχῃ τὴν εὐτυχίαν νὰ τὸν ἴδῃ, δεικνύων εἰς αὐτὸν κεκρυμμένους θησαυρούς, ἀνάρχεται δὲ εἰς τὰ ὕπατα ἀξιώματα καὶ ἀπολαύει τιμῶν καὶ δόξης. (11) Οἱ τὸν ἰατρὸν ἐπαγγελλόμενοι, μεθ' ὅλον τὸν φόβον τὸν ὁποῖον τρέφουσιν οἱ μαῦροι πρὸς τοὺς ὄφεις θέτουσι τέσσαρα ξυλόκαρφα πέριξ τοῦ μέρους ὅπου εὑρῆται περιτετυλιγμένος. Τὴν ἐπιοῦσαν δὲ σκάπτοντες εὑρίσκουσι διαφόρους ἰαματικὰς ῥίζας, τὰς ὁποίας λέγεται ὅτι τοῖς ἐπρομήθευσεν ὁ ὄφις.

Γ'.

ΠΝΕΥΜΑΤΑ (Shabi)

Οὔτε τὴν θρησκείαν των, οὔτε τὰς δεισιδαιμονίας των, περὶ ὧν ἐπραγματεύθημεν, οὔτε αὐτὰ τὰ ἤθη καὶ ἔθιμα τῶν μαύρων, ἀλλ' οὔτε καὶ τὰς μαγγανείας αὐτῶν, περὶ ὧν θὰ πραγματευθῶμεν, δύναταί τις νὰ ἐννοήσῃ ἂν μὴ πρῶτον ἐξετάσῃ λεπτομερῶς τὰς περὶ τῶν πνευμάτων ἰδέας αὐτῶν, τὴν πίστιν των καὶ τὴν εἰς αὐτὰ ἀποδιδομένην λατρείαν (12).

Ὁ παρ' ἡμῖν φύλαξ ἄγγελος, τὸ δαιμόνιον ἑκάστου κατὰ τὸν

στρογγύλους χάλικας τοὺς ὁποίους καλοῦσιν ἰαματικοὺς λίθους. Καὶ σήμερον δὲ ἀκόμη ἀποδίδουσιν εἰς αὐτοὺς ὑπερφυσικὴν ἰδιότητα, τοὺς φυλάττουσι προσεκτικῶς καὶ τοὺς περιτυλίσσουσιν εἰς βαρύτιμα ὑφάσματα. Τὸ ὕδωρ δὲ εἰς τὸ ὁποῖον ἐβυθίσθη τοιοῦτος λίθος πινόμενον ὑπὸ τοῦ ἀσθενοῦς ἐπιταχύνει τὴν ἀνάρρωσίν του. Κατὰ δὲ τὸν Wood Martin οἱ ἀρχαῖοι Ἰρλανδοὶ εἶχον τὴν συνήθειαν νὰ θάπτωσι μὲ τοὺς νεκροὺς των λευκολίθους, πυριτολίθους ἢ ὀρείας κευστάλλους, ἃς ἐκάλουν «θεολίθους». Καὶ παρ' ἡμῖν δὲ τοῖς Σαμίοις ὑπάρχουσι λίθοι κοχλιώδεις, μέλανες οἱ παρὰ τῶν ἁπλοϊκῶν θεωρούμενοι ὅτι εἶνε αὐτὸς οὗτος ὁ κεραυνός, διὸ καὶ «στροπελέκι» τοὺς καλοῦσιν. Πιστεύεται δὲ ὅτι ἔχουσι τὴν ἰδιότητα νὰ θεραπεύωσι διαφόρους ἀσθενείας καὶ δὴ τὸ ἐρυσίπελας, τὸ ὁποῖον οἱ πεπειραμένοι γέροντες γητεύουσι (γοητεύουσι) μὲ τοὺς λίθους τούτους.

(11) Συναντήσας ποτὲ ἕνα τοιοῦτον ὄφιν τὸν ἐφόνευσα. Ὁ δὲ παρακολουθῶν με μαῦρος μοῦ εἶπεν ὅτι ἐφόνευσα τὴν τύχην μου καὶ θὰ ἀποθάνω πτωχὸς καὶ ἄσημος. Τὸ πιστεύω, ὄχι ὅμως ἐξ ἀφορμῆς τοῦ ὄφεως.

(12) Ὡς καὶ ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς παρούσης ἡμῶν πραγματείας ἐγράψαμεν οἱ μαῦροι πιστεύουσιν εἰς τὴν μετεμψύχωσιν, ὡς ἐκ τούτου δηλ. αὐτῶν ἡ θρησκεία βάσιν ἔχει τὰ πνεύματα, δι' ὃ καὶ ἰδιαίτερον ὅλως κεφάλαιον ἀφιερώσομεν.

Σωκράτην, οἱ μὲ ἄλλους λόγους δαιμονιζόμενοι τοῦ Εὐαγγελίου, εἶσι πολυπληθέστεροι παρὰ ταῖς φυλαῖς τῶν μαύρων ἢ ἀλλαχοῦ.

Ἕκαστος πιστεύει εἰς ἴδιον πνεῦμα φύλακα αὐτοῦ. Πολλάκις τὸ πνεῦμα εἰσέρχεται ἐντός του καὶ ὁμιλεῖ δι' αὐτοῦ. Οὕτω π. χ. πιστεύουσιν ὅτι τὸ πνεῦμα ἑνὸς πανούργου Chaminuka εἶνε φύλαξ πολλῶν ὁμοῦ ἀνθρώπων καὶ δὴ γυναικῶν. Αὐταὶ ἰδίᾳ διὰ τὴν πονηρίαν των θεωροῦνται αἱ κατ' ἐξοχὴν εὐνοούμεναι τοῦ chaminuka. Εἰς τὸν φύλακα αὐτοῦ ἄγγελον ἕκαστος προσεύχεται διὰ τὴν πλουσίαν ἐσοδείαν τοῦ ἔτους, τὴν ἀπομάκρυνσιν ἀπ' αὐτοῦ τῶν ἀσθενειῶν καὶ ὅπως τὸν ἀναδεικνύῃ νικητὴν κατὰ τῶν ἐχθρῶν του. Φέρει δὲ πρὸς τιμήν του διάφορα κοσμήματα ὡς δέρμα ἐριφίου, ἢ καὶ χρωματιστὸν ὕφασμα, κατ' ἀπαίτησιν τοῦ πνεύματος εἰς ὃ πιστεύει ἕκαστος.

Τὰ κυριώτερα τῶν πνευμάτων, ἅτινα εἰσὶν φύλακες καὶ πιστεύονται παρὰ πολλῶν ὁμοῦ εἰσίν.

Α'. Shabi ramuzungu, Πνεύματα τῶν Λευκῶν. Εἶνε τὸ πνεῦμα τῶν Πορτογάλλων ἀποίκων, οἱ ὁποῖοι ἀπέθανον ἐν τῇ χώρᾳ των. Εἶνε φύλαξ ἀμφοτέρων τῶν φύλων. Τοὺς ὑπὸ τὴν εὐνοιάν του ἄνδρας βοηθεῖ εἰς τὴν θήραν καὶ προφυλάττει αὐτοὺς ἀπὸ τῶν ἀγρίων θηρίων αἱ δὲ ὑπὸ τὴν προστασίαν του γυναῖκες εἰσὶν φίλεργοι καὶ ἰσχυρᾶς κράσεως, ὥστε ἐργαζόμεναι ἀπαύστως καὶ ἐν καύσωνι οὐδέποτε παραπονοῦνται διὰ κόπωσιν (13) Ἔμβλημά του εἶνε τὸ κυανοῦν καὶ ἐρυθρὸν χρῶμα, δι' ὃ καὶ πρὸς τιμήν του φοροῦσι ὕφασμα ἔχον τὰ χρώματα ταῦτα. Οἱ πιστεύοντες δὲ ὡς φύλακά των τὸ πνεῦμα τῶν πολεμιστῶν τῆς φυλῆς Mantabele τῶν φονευθέντων εἰς διαφόρους μετὰ τῶν λευκῶν μάχας, φέρουσιν ὡς διακριτικὸν σημεῖόν των τὸ δέρμα πίθηκος καὶ μακρὺ δόρυ ἀντὶ πελέκεως (14)

Β'. Shabi ramazenda. Τὸ πνεῦμα τῶν ὑπὸ τοῦ Nyamandi φονευθέντων Shangaan. Αὐτὸ προστατεύει μόνον τὰς γυναῖκας. Εἶνε τὸ σεβαστότερον παρ' ἁπάσαις ταῖς φυλαῖς, προειδοποιεῖ τὸν κίνδυνον καὶ βοηθεῖ εἰς τὸ νὰ τὸν διέλθωσιν ἀβλαβεῖς. Ἐάν τις τῶν πιστῶν του φανῇ ἀσεβὴς πρὸς αὐτὸ ἀσθένειαι μαστίζουσι τὴν οἰκογένειάν της, τὸ κακὸν δὲ ἀποσοβεῖται μόνον διὰ τῆς ἀκολούθου προσφορᾶς.

(13) Ἅπασαι αἱ ἐργασίαι οἰκιακαὶ καὶ ἀγροτικαὶ ἐκτελοῦνται ὑπὸ τῶν γυναικῶν. Οἱ ἄνδρες καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν εἶνε ἐξηπλωμένοι ὑπὸ τὴν σκιάν, βαρυνόμενοι νὰ κινηθῶσι καὶ ἀλλάξωσι θέσιν δι' οἱονδήποτε λόγον. Μόνον κατὰ τὴν λῆξιν τοῦ ἔτους, ὁπότε πρόκειται νὰ πληρώσωσι τὸν κεφαλικὸν φόρον προσέρχονται εἰς τὰς πόλεις, εἰς τὰ χρυσωρυχεῖα, εἰς τὰς ἐπαύλεις τῶν ἀγροτῶν καὶ ἐργάζονται, ἐξαναγκαζόμενοι πρὸς τοῦτο ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως.

(14) Ἕκαστος μαῦρος μεταβαίνων εἰς τὸν ἀγρόν του ἢ εἰς ἄλλον χωρίον κρατεῖ εἰς χεῖρας πέλεκυν ἐγχωρίου κατασκευῆς. Ὅταν ὅμως πιστεύῃ εἰς τὸ πνεῦμα τῶν Mantabele ὁ πέλεκυς ἀντικαθίσταται ἀπὸ μακρὸν δόρυ.

Ὅλαι αἱ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ πνεύματος προστατευόμεναι γυναῖκες προσέρχονται εἰς τὸν οἶκον τῆς πασχούσης φέρουσαι μεθ' ἑαυτῶν ζῶντα ἀλέκτορα, περιλαίμιον ἀπὸ θώμιγγας φλοιοῦ δένδρου ἰαματικοῦ καὶ δέρμα πίθηκος. Ὅλα τὰ ἀνωτέρω τοποθετοῦσι πρὸ τῆς ἀσθενοῦς, ἅπασαι δὲ αἱ πισταὶ τοῦ Mazenda ἐνδεδυμέναι μὲ δέρμα πίθηκος, τὸ ἔμβλημα τοῦ πνεύματος τούτου, καὶ φοροῦσαι jukura, κεφαλόδεσμον, μὲ λοφεῖον κατεσκευασμένον ἀπὸ καλάμους καὶ πτερὰ μελεαγρίδος, κρατοῦσαι δὲ πελέκεις, χορεύουσι πέριξ τῆς πασχούσης καὶ καλοῦσι τὸ πνεῦμα νὰ φανῇ οἰκτίρμον καὶ νὰ ἀπαλλάξῃ αὐτὴν τῆς ἀσθενείας. Τόση δὲ εἶνε ἡ ἔξαψις καὶ ὁ ἐνθουσιασμὸς τῶν προσευχομένων, τοιαύτη ἀληθὴς φρενῖτις τὰς καταλαμβάνει, ὥστε κινδυνεύει ἡ ζωὴ τοῦ ἀνδρός, ὅστις θὰ ἐτόλμα νὰ τὰς πλησιάσῃ κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην. Δάκνουσι τὸ ἔδαφος καὶ ἐξάγουσιν ἄφρους ἐκ τοῦ στόματός των ὡς νὰ ἔχουν καταληφθῇ ὑπὸ ἐπιληψίας, καθ' ὃν χρόνον δὲ χορεύουσι ξεσχίζουσι τὸν λαιμὸν τοῦ ἀλέκτορος, τὸ σημεῖον διδούσης πρώτης τῆς ἀσθενοῦς, τὴν ὁποίαν μιμοῦνται κατὰ σειρὰν ὅλαι. Ὅταν ἡ τελετὴ αὕτη τελειώσῃ μαγειρεύουσι τὸν ἀλέκτορα καὶ τρώγουσιν αὐτὸν ἐν κοινῷ συμποσίῳ, τὸ δὲ περιλαίμιον καὶ τὸ δέρμα τοῦ πίθηκος φέρει ἔκτοτε ἡ παθοῦσα πρὸς σωφρονισμόν, ἵνα μὴ καὶ πάλιν φανῇ ἐπιλήσμων πρὸς τὸ μόλις ἐξευμενισθὲν πνεῦμα.

Πλὴν τῶν ἀνωτέρω ἀγαθῶν πνευμάτων πιστεύουσι καὶ εἰς πονηρὰ τοιαῦτα. Καὶ τὰ μὲν πρῶτα βιοῦσι πέριξ τῶν πόλεων εἰς μέρη τερπνὰ καὶ εὐχάριστα, χλοερὰ καὶ καρποφόρα, τὰ δὲ δεύτερα περιφέρονται εἰς ἀνθυγιεινά, ἄγρια καὶ ἀπρόσιτα, προσπαθοῦντα νὰ ἐκμηδενίσωσι τὴν δύναμιν τῶν πρώτων καὶ νὰ φέρωσι νόσους εἰς τοὺς εὐνοουμένους των.

Shabira Chitzina. Πνεῦμα πονηρόν. Εἶνε τὸ πνεῦμα ἰθαγενοῦς ὁ ὁποῖος ἀπέθανεν ἢ ἐφονεύθη ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ οὗτινος τὸ πτῶμα ἔμεινεν ἄταφον τὰ δὲ ὀστᾶ διεσπάρησαν ὑπὸ τῶν ἀγρίων θηρίων καὶ ὀρνέων. Οἱ συγγενεῖς τὸν τοιοῦτο εὑρόντος τέλος ὅπως προλάβωσι τὰ κακὰ ἅτινα ὁ τοιοῦτος πνεῦμα συνεπάγεται εἰς τοὺς συγχωρίους των καὶ ὅπως τὸ πνεῦμα τοῦ νεκροῦ εὕρῃ τὴν ἀπαιτουμένην ἀνάπαυσιν καὶ ἡσυχίαν, σφάζουσι αἶγα καὶ περιτυλίσσοντες τὴν κεφαλὴν αὐτῆς διὰ κυανοῦ ὑφάσματος τὴν θάπτουσι. Τοῦτο θεωρεῖται ὡς ἀντικαθιστῶν τὴν ταφὴν τοῦ νεκροῦ. Ἐὰν δὲ διέλθῃ τις ἐκ τοῦ μέρους ἔνθα ὁ νεκρὸς μένει ἄταφος μέγα κακὸν θὰ τοῦ συμβῇ. Ἂν ὁ διαβαίνων εἶνε γυνὴ ὕπανδρος δὲν θὰ ἀποκτήσῃ τέκνα, ἂν κόρη θὰ μείνῃ διὰ βίου ἄγαμος, ἂν δὲ μικρὸν παιδίον δὲν θὰ μεγαλώσῃ ἀλλὰ θὰ ἀποθάνῃ ἀμέσως.

Δ'.

ΘΥΣΙΑΙ

Ὁ ἄνθρωπος ἀεί ποτε ἠθέλησε νὰ εὐαρεστήσῃ τὸ θεῖον ἐκδηλῶν τὴν λατρείαν του διὰ διαφόρων τρόπων.

Εἰς τὴν ἱερὰν ἱστορίαν, εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς βλέπομεν τὰ τέκνα τοῦ πρωτοπλάστου τὸν Κάϊν καὶ Ἄβελ τελοῦντα τὴν πρώτην πρὸς τὸν θεὸν θυσίαν ἐκ τῆς εἰσοδείας αὐτοῦ ἕκαστος. Σὺν τῷ χρόνῳ αὗται μετεβλήθησαν εἰς ζωοθυσίας καὶ τέλος εἰς ἀνθρωποθυσίας, πρὸς ἐξευμένισιν τοῦ θείου ἢ κατὰ προτροπὴν αὐτοῦ. Πρῶτον ὁ Ἀβραὰμ ὡδήγησε τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἰσαὰκ εἰς τὸ θυσιαστήριον κατὰ διαταγὴν τοῦ θεοῦ, θέλοντος νὰ δοκιμάσῃ τὴν πίστιν του, τούτου δὲ μεταπεισθέντος πάλιν θεόθεν βλέπομεν τὸν Ἰεφθάε θυσιάζοντα τὴν ἑαυτοῦ θυγατέρα ὅτε ἐπέστρεψε νικητὴς ἐκ τῆς κατὰ τῶν Φιλισταίων μάχης.

Μεταβαίνοντες εἰς τὸν ἕτερον τῶν πεπολιτισμένων λαῶν τῆς ἀρχαιότητος, τοὺς Ἕλληνας, εὑρίσκομεν τὴν ἀνθρωποθυσίαν ἐν χρήσει. Καὶ ὁ μὲν Ἀγαμέμνων ἑκὼν ἀέκων ἔθυσίασε τὴν θυγατέρα αὐτοῦ Ἰφιγένειαν, ὁ δὲ Μενοικεὺς ἑκουσίως προσέφερεν ἑαυτὸν θυσίαν εἰς τὸν Ἄρην πρὸς σωτηρίαν τῆς πατρίδος του, τῶν Θηβῶν, πολιουρκουμένων ὑπὸ τῶν Ἑπτὰ ἡρώων.

Οἱ μαῦροι τῆς Ν. Ἀφρικῆς δὲν ὑπελείφθησαν τῶν ἄλλων λαῶν καὶ εἰς τὸ περὶ θυσίας κεφάλαιον. Ἐκτὸς τῶν Batjwapong ἐν οἷς ἡ ἀνθρωποθυσία ἦτο πάντοτε ἐν χρήσει καὶ πολλαὶ δεκάδες δούλων ἐσφάγησαν ἅμα τῷ θανάτῳ τοῦ ἰσχυροῦ αὐτῶν ἀρχηγοῦ Khama. Πολλοὶ ἐπίσης ἀρχηγοὶ ἄλλων φυλῶν ἐτέλουν ἀνθρωποθυσίας. Ὁ Holengula ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ πατρός του πλὴν τῶν ἑκατὸν μελανῶν βοῶν, κατὰ τὸ ἔθιμον τῆς φυλῆς, προσέφερε καὶ ἀνθρώπινον αἷμα. Οὗτος ὅταν ἐνικήθη ἀπὸ τὰ ἀγγλικὰ στρατεύματα εἰς τὸ Sanjani River τὸ 1897 κατέφυγεν εἰς τὰ δάση ὅπου ἀπέθανε προσβληθεὶς ὑπὸ εὐλογίας. Ἅπαντες τότε οἱ παρευρεθέντες κατὰ τὸν θάνατόν του δοῦλοι ἐσφάγησαν καὶ ἐτάφησαν εἰς κοινὸν μνημεῖον ἵνα τὸν ὑπηρετῶσιν εἰς τὴν νέαν του κατοικίαν.

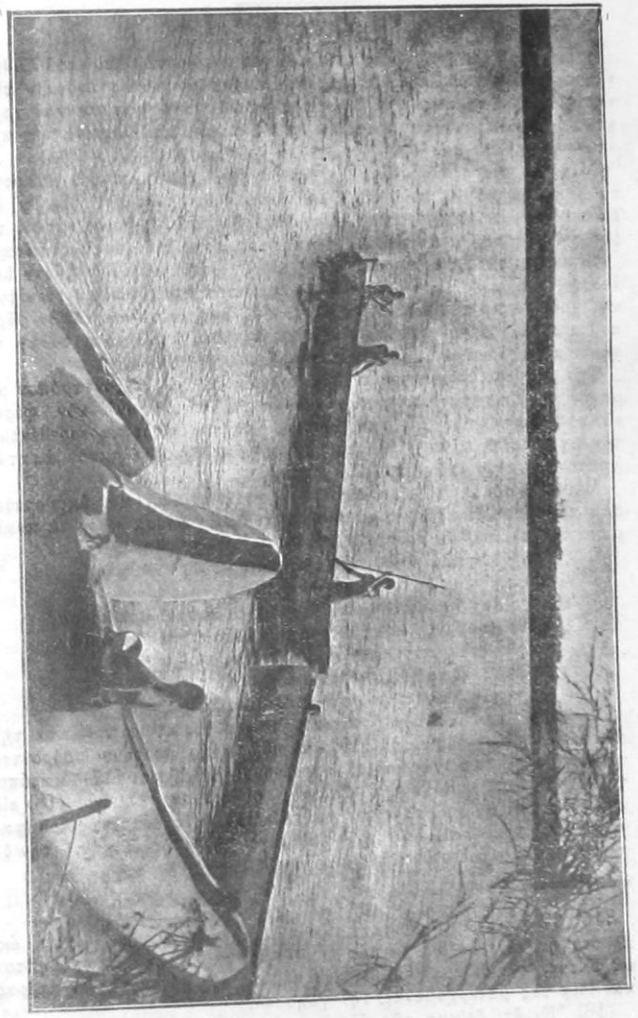
Τὰ τέκνα κατὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός των θύουσι κατὰ τὴν δύναμίν των ζῷόν τι, ἵνα ἔλθωσι τὰ πνεύματα τῶν συγγενῶν του, πίωσι τὸ χυθὲν αἷμα καὶ συστήσωσι τὸν νεοθανόντα εἰς ἄλλα ἐξέχοντα τῆς φυλῆς πρόσωπα.

Αἱ συνήθεις τῶν μαύρων θυσίαι εἰσὶν τέσσαρες. Ἐκ ζύθου (imbila), ἐκ χυλοῦ ἀλεύρου (Jsitshiza), ἐκ ζώσης αἰγὸς (mbuzi zwayo) καὶ ἐκ φονευθείσης αἰγὸς (mlrizi etoli).

Αἱ ἐν τῇ Ν. Ροδεσίᾳ φυλαὶ θύουσι βοῦς, αἶγας, ἀλέκτορας, πάντοτε μέλανος χρώματος, οὐδέποτε ὅμως ἀμνάδας. Ὁ ζύθος ἐπίσης χρησιμεύει συνηθέστερον εἰς τὰς θυσίας των προσιτὸς ὢν εἰς πάντας ἕνεκα τῆς εὐθηνίας του. Κάμνουσι δὲ τὰς θυσίας των οὕτω·

Ἔχουσι θυσιαστήριον ὅπερ καλοῦσι λεοντάνθρωπον, τὸ ὁποῖον σύγκειται ἀπὸ τρεῖς λίθους ἀντιπροσωπεύοντας τὸν πατέρα, τὸν πάππον καὶ τὸν πρόπαππον.

Αἱ ἐκ ζύθου θυσίαι γίνονται τοιουτοτρόπως. Θέτουσι τὸν ζύθον ἐντὸς μικρῶν δοχείων τὰ ὁποῖα τοποθετοῦσι πέριξ τῆς ἱερᾶς τριάδος τῶν λίθων. Ἕκαστος περιστρέφει τὸ ἑαυτοῦ δοχεῖον, ὅλοι δὲ ὁμοῦ ᾄδουσι τὴν ἀκόλουθον ᾠδήν.

Μονόξυλα ἰθαγενῶν διαπλέοντα τὸν Ζαμπέσην ποταμόν.

«Προσβλέψατε ὦ ἱερὰ καὶ τετιμημένα πνεύματα ἐπὶ τοῦ ζύθου »τούτου' ἐκ βάθους καρδίας σᾶς τὸν προσφέρομεν εἰς ἔνδειξιν τῆς »πρὸς ὑμᾶς λατρείας καὶ πίστεώς μας. Φάγετε, πίετε καὶ χορ»τασθῆτε. Εὐφρανθήτω ἡ καρδία ὑμῶν ὁμοῦ μὲ τὰ τέκνα σας καὶ »τοὺς συγγενεῖς σας».

Μετὰ τὸ τέλος τῆς τελετῆς χύνουσι τὸν ζύθον ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τὰ δὲ μικρὰ αὐτῶν, γυμνὰ καὶ ἀκάθαρτα, λείχουσι τὴν γῆν ἐφ' ἧς ἔπεσε. Ἔχουσι πρὸς τούτοις ἕτερον δοχεῖον πλῆρες γεννημάτων, τὰ ὁποῖα διασκορπίζουσιν εἰς τὸν ἀέρα πρὸς τροφὴν τῶν πνευμάτων.

Ἡ θυσία αὕτη γίνεται καὶ κατ' ἄλλον τρόπον. Τὸν ζύθον θέτουσιν εἰς ξύλινον δοχεῖον, ὅπερ καλύπτουσι δι' ὁμοίου τοιούτου καὶ χρίουσι διὰ τέφρας. Ἀντὶ δὲ τοῦ ζύθου τὰ τέκνα αὐτῶν ἕρποντα συνάζουσι τὰ σκορπισθέντα γεννήματα, ἅτινα ἐπὶ τούτῳ ἔχουσι προηγουμένως ψήσει.

Τὴν ἐκ χυλαλεύρου θυσίαν ἐκτελοῦσι κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον μὲ μόνην τὴν διαφορὰν ὅτι ἡ παρασκευάσασα αὐτὸν γυνὴ τὸν φέρει εἰς τὸ θυσιαστήριον καὶ ραντίζουσα δι' ὕδατος τοὺς παρευρεθέντας τὸν διανέμει εἰς αὐτοὺς ᾄδουσα συγχρόνως εἰς διάλεκτον ἀκατάληπτον εἰς τοὺς ἄνδρας (15).

Μετὰ τὸ τέλος τοῦ φαγητοῦ ἡ ἰδία γυνὴ συνάζει καὶ ἐπισωρεύει ὅλα τὰ κύπελλα πρὸ τῆς καλύβης της, ἀπευθύνουσα πρὸς τὰ πνεύματα τὴν ἀκόλουθον προσευχήν.

«Μεγάλα καὶ φοβερὰ πνεύματα
»ἀκοίμητοι τῶν πιστῶν σας φύλακες!
»σᾶς παρακαλοῦμεν θερμῶς οἱ πιστοί δοῦλοι σας
»ὅπως μᾶς λυπηθῆτε καὶ ἀποτρέψητε ἀφ' ἡμῶν
»πᾶσαν νόσον, πενίαν καὶ κίνδυνον,
»μᾶς δωρήσητε ἀφθονίαν τροφίμων
»καθότι οἱ ἀγροὶ εἰσὶν ἡ κατοικία μας».

Τὴν δὲ θυσίαν τῆς αἰγὸς κάμνουσιν ὡς ἀκολούθως. Κατὰ τὴν ἀνατολὴν ἢ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου ἀκριβῶς (16) φέρουσι σύροντες τὴν αἶγα εἰς τὸν βωμὸν καὶ τὴν φονεύουσι. Βράζουσι (17) κατόπιν τὰ κρέατα αὐτῆς, κάθηνται ἅπαντες οἱ προσκεκλημένοι (18) εἰς κοινὴν τράπεζαν καὶ τρώγουσιν αὐτά. Πρὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ φαγητοῦ ἐγείρεται ὁ τελῶν θυσίαν καὶ λέγει τὴν ἑξῆς εὐχήν, τὴν ὁποίαν παρακολουθεῖ ἕκαστος ἀφώνως.

---

(15) Τὸ ᾄσμα αὐτὸ μεταχειρίζονται τὴν ὥραν τῆς θυσίας ὡς προσευχήν, εἶνε δὲ ὡς τὰ παρ' ἡμῖν «κορακιστικὰ» ἀκατάληπτον εἰς ὅλους, καὶ διδάσκεται ὑπὸ τῆς μητρὸς εἰς μόνον τὰς θυγατέρας καὶ ἰδίᾳ τὰς μετερχομένας τὴν γόησσαν.

(16) Ἓν ἔτι δεῖγμα τῆς ἡλιολατρείας τῶν μαύρων.

(17) Δύο εἰδῶν κατασκευάζουσι τὸ κρέας οἱ μαῦροι. Βραστὸν μὲ ὕδωρ καὶ ψητὸν ἐπὶ τῆς τέφρας. (18) Εἰς τοιαύτας τελετὰς συνήθως καλοῦνται ἅπαντες οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου.

«Ὦ ἀγαθοποιὰ πνεύματα προστάται ἡμῶν! ἰδοὺ πρὸ ὑμῶν τὸ »εὐάρεστον ἔδεσμα' προσέλθετε ὁμοῦ μὲ τὰ τέκνα σας καὶ τοὺς »συγγενεῖς σας καὶ ἐν ὁμονοίᾳ καὶ ἀγάπῃ φάγετε ἐξ αὐτοῦ πάν»τες καὶ εὐφρανθῆτε καὶ δροσισθῆτε συνάμα καὶ μὲ τὸν ζωοδότην »ζύθον' ἵνα μὴ μεθαύριον μᾶς κακοποιήσητε λέγοντες ὅτι τροφὴν »καὶ ποτὸν οὐκ ἔχατε».

Οἱ γέροντες ὅταν θέλωσι νὰ προσευχηθῶσι πληροῦσι τὸ στόμα των ζύθου καὶ γάλακτος, κατὰ τὴν ἀνατολὴν πάντοτε τοῦ ἡλίου, καὶ πίπτοντες οὕτω πρηνεῖς λέγουσι: «Ἥλιε ἀκούραστε ποῦ τρέφεσαι ἀπὸ ὅλα τοῦ κόσμου τὰ καλὰ ἐπίβλεψε καὶ στοῦ φτωχοῦ τὸ γάλα καὶ τὸν ζύθο, γιατὶ εἶνε ζῶρο καρδιακό' καὶ δώρησέ μας ὑγείαν καὶ μακροζωΐαν ὡς μόνος δυνατός».

Ε'.

ΙΑΤΡΟΙ ΚΑΙ ΜΑΓΟΙ

Ἄπειρος εἶνε ἡ δύναμις τὴν ὁποίαν κέκτηνται παρὰ τοῖς ἰθαγενέσιν οἱ γόητες, οἱ τὸν ἰατρὸν ἐπαγγελλόμενοι μαῦροι. Οἱ ὠμότεροι καὶ ἀπανθρωπότεροι μεταξὺ αὐτῶν εἶνε οἱ μάγοι των. Ἀναμιγνυόμενοι εἰς τὴν πολιτικὴν τῆς φυλῆς των πολλῶν κακῶν γίνονται πρόξενοι. Ἀψευδεῖς μάρτυρες τῶν πράξεών των εἰσὶν τὰ πρόσφατα γεγονότα ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Lobengula, ἅτινα ἀνεξιτήλοις γράμμασιν ἐχαράχθησαν εἰς τὴν μνήμην τῶν ἰθαγενῶν. Δι' αὐτῶν ὁ λαὸς ἠτιμάζετο, ἐκλέπτετο, καταδιώκετο, ἐξωρίζετο καὶ ἔπασχε τὰ πάνδεινα. Τί ἦτο ἡ βουλεία πρὸ τῆς σκληρότητός των! Αὐτοὶ ὑπεδείκνυον οἱ δὲ ἀρχηγοὶ ἐξετέλουν. Αὐτοὶ ὑπῆρξαν ἡ ἀφορμὴ τοῦ φόνου τῶν ἑπτὰ ἀδελφῶν τοῦ Lobengula καὶ τῆς ἀδελφῆς τοῦ Mueenence τὸ 1881, διὰ τὴν παρακοήν της εἰς τὰς διαταγάς των καὶ τὰς ἐπὶ τοῦ θρόνου ἀξιώσεις της. Ἂν τις τῶν ἀρχηγῶν ἤθελε νὰ ἐξοντώσῃ τινὰ τὸν διέβαλεν εἰς τὸν βασιλέα δι' οἱανδήποτε ἐνοχὴν ὡς τὴν ξηρασίαν τῶν ἀγρῶν, τὸν θάνατον ἢ τὴν ἀσθένειάν τινος κλπ. ἐκαλεῖτο δὲ ὁ μάγος νὰ πιστοποιήσῃ τὴν ἐνοχήν του. Αὐτὸς συνεννοεῖτο πρότερον μὲ τὸν συκοφάντην καὶ παρουσίαζε τὸν ἀθῶον ὡς ἔνοχον. Διὰ συντόμου διαδικασίας ὁ οὕτω συκοφαντηθεὶς κατεδικάζετο εἰς ἐξορίαν, ἡ δὲ περιουσία του καὶ αἱ γυναῖκές του περιῆρχοντο εἰς τὴν κυριότητα τοῦ καταγγείλαντος αὐτὸν ἀρχηγοῦ.

Οἱ μάγοι οὐδέποτε ἐκφράζονται σαφῶς. Τὰς ἀπαντήσεις των ὡς ἄλλη Πυθία δίδουσιν ἀσυναρτήτους καὶ ἀκαταλήπτους, ἐξάγοντες συγχρόνως ἀφροὺς ἐκ τοῦ στόματός των. Κρατοῦσιν εἰς τὰς χεῖρας δυὸ σακκίδια, τὸ ἓν πλῆρες χαλίκων ὅπερ κινοῦσιν. τὸ ἄλλο περιέχον ὀστᾶ διαφόρων ζώων, τεμάχια ξύλου, δέλων κτλ. Ἐξάγουσιν ἐξ αὐτοῦ ὅ,τι ἂν τύχῃ εἰς τὴν χεῖρά των καὶ δίδουσι χρησμοὺς διὰ μονοσυλλάβων ἢ ἡμισυλλάβων λέξεων, τὰς ὁποίας ὁ ἐρωτῶν ἐξηγεῖ συμφώνως πρὸς τὰς σκέψεις ἢ ἐπιθυμίας του, φοβούμενος νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν ἐρώτησιν.

Οἱ μαῦροι πιστεύουσιν ἀδιστάκτως εἰς τὴν ὑπερφυσικὴν δύναμιν

τῶν μάγων. Ἔχουσι ἀκράδαντον πεποίθησιν ὅτι ἡ ζωὴ των εὑρίσκεται εἰς τὰς χεῖράς των. Καὶ δὲν ἔχουσιν ἐντελῶς ἄδικον, ὅταν λάβῃ τις ὑπ' ὄψιν του τὰ ἀπειράριθμα δηλητηριώδη φυτὰ τὰ φυόμενα ἐν τῇ ἀχανεῖ ἠπείρῳ.

Ὅπως διδάξωσι τὴν τέχνην τοῦ μαγεύειν πληρώνονται ἀκριβὰ οἱ κάτοχοι αὐτῆς. (19) Τὸ πρῶτον μάθημα ὁ νεοφώτιστος λαμβάνει ἐν τῷ νεκροταφείῳ. Ἐκεῖ ἐκθάπτεται τὸ πτῶμα νεωστὶ ἀποθανόντος, ἀφαιρεῖται τὸ ἦπαρ καὶ ἐπ' αὐτοῦ διδάσκεται ὁ μαθητής.

Ἡ ἰατρεία εἶνε κληρονομική. Ὁ πρωτότοκος διαδέχεται τὸν πατέρα, παρ' οὗ διδάσκεται τὰς ἰδιότητας καὶ τὴν χρῆσιν τῶν διαφόρων χόρτων. Ἐὰν αὐτὸς δὲν θεωρηθῇ ἱκανὸς τὸν ἀντικαθιστᾷ ὁ δεύτερος ἢ ὁ τρίτος τῶν ἀδελφῶν. Οἱ διὰ τὸ ἰατρικὸν ἐπάγγελμα προωρισμένοι ἀμφοτέρων τῶν φύλων ἀσκοῦνται εἰς αὐτὸ ἀπὸ τῆς νεαρωτέρας των ἡλικίας. Εἰς ὡρισμένας δὲ περιστάσεις ὡς τὸ ὄβγμα τοῦ ὄφεως καὶ τὰ ἀφροδόσια, ἅπερ κυρίως μαστίζουσι τοὺς μαύρους, εἶνε ὑπέρτεροι καὶ τῶν διασημοτέρων τῆς Εὐρώπης ἰατρῶν.

Πολλοὶ τῶν γοήτων τούτων, ἄλλου, οὕτως εἰπεῖν, κλάδου, εἰς τὴν αὐτὴν ὅμως ἀνήκοντες κατηγορίαν, πρὶν ἢ ἀποφανθῶσι περί οἱασδήποτε ἀσθενείας ἢ τοῦ πρὸς θεραπείαν της φαρμάκου, ῥίπτουσι τὰ κόκκαλα. Δι' αὐτῶν ἀνακαλύπτουσι τὸν κλέπτην, ἀνευρίσκουσιν ἀπωλεσθέντα ἀντικείμενα, προλέγουσι τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ κυνηγίου καὶ πολλὰ ἄλλα.

Τοὺς γόητας τούτους οἱ μεγάλοι μάγοι, οἱ σύμβουλοι τοῦ βασιλέως τῆς φυλῆς, οἱ καὶ χρέη ἱερέως εἰς πλείστας φυλὰς ἐκτελοῦντες τοὺς εἶχον ὑπὸ τὰς διαταγάς των μεταχειριζόμενοι αὐτοὺς ὅπως μανθάνουσι τὰ μυστικὰ ἑκάστου.

Εἷς τῶν μεγάλων τούτων καὶ διασήμων μάγων ἦτο ὁ Zonbo, ἀκμάσας περὶ τὰ μέσα τοῦ παρελθόντος αἰῶνος. Οὗτος εἶχε τὸ οἴκημα αὐτοῦ παρὰ τὸν Umguza ποταμὸν πέντε μίλια ἀπέχοντα τῆς πρωτευούσης τοῦ κράτους BulaWayo. Ἀκολουθήσας τὸν ἰσχυρὸν τοῦ Zoulou ἀρχηγὸν Umzilikazi, τὸν διαβληθέντα εἰς τὸν βασιλέα αὐτοῦ περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1837, ὅστις μετὰ διαφόρους περιπετείας καὶ πολέμους ἔφθασε μέχρι τῆς N. Ζαμπεσίας τὴν ὁποίαν ἐκυρίευσε καὶ ἐκήρυξε βασιλειόν του, ἐγένετο ὁ σύμβουλος καὶ ὁ δεξιός αὐτοῦ βραχίων. Αἱ ἀποφάσεις αὐταὶ τοῦ βασιλέως δὲν ἐπεκυροῦντο παρ' αὐτοῦ πρὶν ἢ ἐγκριθῶσιν ὑπὸ τοῦ Zonbo.

Ἐν τῇ ἐκτελέσει τῶν καθηκόντων του περιεβάλλετο ἐνδυμασίαν, τῆς ὁποίας καὶ μόνη ἡ θέα, κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν μαύρων, ἐνεποίει τρόμον. Ῥίγος δὲ διέτρεχε πάντας ἐν τῇ θέᾳ του, γνωστοῦ ὄντος ἐκ τῶν προτέρων ὅτι καὶ τὸν πλέον ἀθῷον ἀνέμενεν ὁ θάνατος. Πρῶτον μέλημά του ἦτο ἡ ἀνακάλυψις τοῦ ἐνόχου, τοῦ ἀρχηγοῦ ἐπιβάλλοντος τὴν ποινήν, ἥτις ἀπηγγέλλετο ὑπὸ τοῦ μάγου, μὴ ὑπαρχόντων γραπτῶν νόμων.

(19) Μετὰ πολλοῦ κόπου κατώρθωσα νὰ ἀρυσθῶ τὰς πληροφορίας ταύτας, τῶν μαύρων ἐπιμόνως ἀρνουμένων νὰ εἴπωσί τι.

Ἡ ἀνακάλυψις ἐγένετο κατὰ τὸν ἀκόλουθον περίεργον τρόπον.

Ἐκάθηντο ἅπαντες οἱ κατηγορούμενοι ἐν ἡμικυκλίῳ, ἐν ᾧ ἐκ τῶν προτέρων ἦτο γνωστὸν ποῖον θὰ ἐβάρυνεν ἡ κατηγορία. Τότε προσήρχετο ὁ μάγος καὶ διεμείβετο μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν κατηγορουμένων ὁ ἑξῆς διάλογος.

Μάγος—Μεθ' ὑμῶν συμπαρακάθεται καὶ ὁ ἔνοχος (ἐνταῦθα ἀπαγγέλλεται ἡ κατηγορία) εἶνε ἀληθές ;

Ὁ λαὸς ἑκὼν ἄκων ἀπῆντα: μάλιστα: ἐνῷ ὁ μάγος προσήλου τὸ βλέμμα ἐπὶ τοῦ δῆθεν ἐνόχου, κράζων:

— Ἰδοὺ ὁ ἄνθρωπος, καὶ ἐπανελάμβανε τὸ κατηγορητήριον, «συναγελαζόμενος μὲ κακοποιὰ πνεύματα λύκων καὶ ὄφεων ἔπραξε ἔργον ἀντιφρονοῦν εἰς τὰ ἀγαθοποιὰ ἡμῶν πνεύματα, τοὺς προστάτας μας, δι' ὃ καὶ καταδικάζεται εἰς θάνατον, συμφωνεῖτε ὅλοι;

— Ναί! Ἡ μονοσύλλαβος αὐτὴ λέξις καὶ παρ' ἑνὸς καὶ μόνον ἂν ἐπροφέρετο, ὁ κατηγορούμενος, τῇ συγκαταθέσει καὶ τοῦ βασιλέως, ἤτις εὐκόλως ἐλαμβάνετο, ὤφειλε νὰ ἀποθάνῃ.

Τὴν μαντικὴν δύναμιν τῶν μάγων θέλων ποτὲ νὰ δοκιμάσῃ ὁ Mzilikazi ἔθεσε χάλικα ἐντὸς τοῦ στόματός του καὶ παρουσίαζεν οὕτω ὄβγμα εἰς τὴν παρειάν. Προσεκάλεσε τότε ὅλους τοὺς μάγους, πολλὰ ὑποσχόμενος εἰς ὄντινα θὰ ἠδύνατο νὰ εὕρῃ πόθεν προήρχετο τὸ πάθημα. Μηδενὸς δὲ δυνηθέντος νὰ εὕρῃ τὴν ἀληθῆ αἰτίαν, ἀφοῦ τοὺς ἐγελωτοποίησε πρῶτον, τοὺς ἐκρέμασεν ὅλους.

Ὁ δὲ ἀήττητος τῶν Ζουλοῦ βασιλεὺς Tshaka, ἐρράντισε κρυφίως, κατὰ τὴν παράδοσιν, τὴν αὐλὴν αὐτοῦ μὲ αἷμα, πρᾶξις ἥτις τιμωρεῖται μὲ θάνατον. Κατόπιν προσεκάλεσεν ὅλους τοὺς μάγους νὰ ἀνακαλύψωσι τὸν ἔνοχον. Οὗτοι ὑπέδειξαν πολλοὺς ἀθῴους οὐδεὶς ὅμως τὸν ἀληθῆ ἔνοχον. Ὁ βασιλεὺς τότε τοὺς ἐκρέμασεν ὅλους πλὴν ἑνὸς ὅστις ὑπέδειξε τὸ ἄνωμὲ τὴν λέξιν «Zulu», ἤτις εἰς τὴν γλῶσσαν των σημαίνει πᾶν μέγα καὶ ὑψηλόν, οἷον οὐρανός, ὄρος, ὕψος, βασιλεύς, στρατηγὸς κτλ. Διὰ τῆς ἀπαντήσεως ταύτης ὁ Tshaka ἐνόμισεν ὅτι ἠνόει αὐτόν.

Εἷς τῶν φοβερῶν τούτων μάγων ἦτο καὶ ὁ Chaminuka, ἀρχηγὸς τῆς φυλῆς των Mashona, ζῶν πρὸ ἑνὸς τετάρτου αἰῶνος. Τὰ ἀθλά του, ἐμπήγοντος πασσάλους εἰς τοὺς βράχους καὶ ἐξάγοντος οἱονδήποτε ζῷον, οὐδὲ τοῦ λέοντος ἐξαιρουμένου, ἔφθασαν εἰς τὰς ἀκοὰς τοῦ Holengula, κυριάρχου τότε τῆς Mashonaland. Φοβηθεὶς οὗτος τὸν μέγαν αὐτὸν μάγον ἔπεμψεν ἐμπίστους του νὰ τὸν δολοφονήσωσι. Τρὶς οὗτοι ἀποπειραθέντες τὸν θάνατόν του ἀπέτυχον, ἕως ὅτου ἠθέλησε νὰ ἀποθάνῃ μόνος του, ἵνα κατὰ τὸ λέγειν τῶν μαύρων, ἀναστηθῇ καὶ πάλιν. Διαταγῇ ὅμως τοῦ Holengula ἐξεδάρη. (20)

Αἱ φυλαὶ τῶν μαύρων τὸν αἰφνίδιον θάνατον ἀποδίδουσιν εἰς διαβολικὴν συνεργίαν καθὼς καὶ τὴν δολοφονίαν τινός. Πρὸς τοῦτο

(20) Γράφω ταπεινοτέρω χρονογραφικῶς ὡς μοι διηγήθη ταῦτα μαῦρος γέρων.

ὑπάρχει τάξις μάγων, οἵτινες κτυπῶσι τοὺς τάφους καὶ εὑρίσκουσι τὸν δράστην. Ἡ ἀνακάλυψις δὲ αὕτη γίνεται κατὰ τὸν ἀκόλουθον τρόπον.

Καθοριζομένης τῆς ἀμοιβῆς τοῦ μαύρου, ἥτις πάντοτε ὑπερβαίνει τοὺς τρεῖς βοῦς ἢ ποσῶν αἰγῶν, ἔρχεται οὗτος μετὰ τοῦ βοηθοῦ του, ὅστις εἶνε ἀπαραίτητος, ὅπου εὑρίσκεται ὁ νεκρός. Ψάλλει τότε ἐπωδάς τινας περὶξ αὐτοῦ στρεφόμενος, κατόπιν δὲ μεταβαίνει εἰς ἀπόκεντρον καὶ ἀβιάβατον μέρος καὶ ὀρύσσει τέφραν. Σφάζει αἶγα εἰς τὸ χεῖλος αὐτοῦ καὶ ἀφίνει ὅλον τὸ αἷμα νὰ ρεύσῃ ἐντός, εἶτα δὲ ἀπέρχεται τὴν νύκτα συνοδευόμενος ὑπὸ τῶν ἐνδιαφερομένων συγγενῶν τοῦ νεκροῦ, ἐπανέρχεται μὲ μεγάλην προφύλαξιν ἵνα μή τις τοὺς ἴδῃ καὶ φθάσας πλησίον τοῦ τάφου ἀρχίζει συνδιαλεγόμενος μὲ ἀόρατα δαιμόνια. Κατόπιν ἐξάγων ἀφρὸν ἐκ τοῦ στόματός του πίπτει ἐπὶ τοῦ τάφου καὶ ξύει μὲ τοὺς ὄνυχας του τὸ πρὸ μικροῦ σκαφὲν χῶμα θέτων ἐν αὐτῷ φάρμακα τῆς ἰδίας του κατασκευῆς. Αἴφνης, ὡς ζαίμων τις, τὸν ὁποῖον ἐξήμεσεν ὁ ᾅδης, ἐγείρεται, καὶ γυμνοῦται. Λαμβάνει τὴν ἐπὶ τῶν ὤμων του κρεμασμένην πάντοτε κερκίδα καὶ φυσᾷ ἐν αὐτῇ δι' ὅλης τῆς δυνάμεώς του καλῶν τὸν νεκρὸν νὰ ἐγερθῇ. Οἱ παρευρισκόμενοι συγγενεῖς τοῦ νεκροῦ, καίτοι γνωρίζοντες ἐκ τῶν προτέρων τὴν ἱεροτελεστίαν αὐτήν, ὅμως ἐκ φόβου φεύγουσι λάθρα τοῦ μέρους ἐκείνου, ἐπιστρέφων δὲ πρὸς αὐτοὺς ὁ μάγος τοὺς διαβεβαιοῖ ὅτι ὁ ὑπαίτιος τοῦ θανάτου τοῦ συγγενοῦς θὰ ἀποθάνῃ ἐξ αἱφνιδίου θανάτου, ἢ φονευόμενος ὑπὸ κεραυνοῦ, ἢ δηλητηριαζόμενος ἐκ τοῦ δήγματος ὄφεως, ἢ ἐξ ἡλιάσεως κτλ. Περιττὸν νὰ εἴπωμεν ὅτι ὁ πρῶτος ὅστις θὰ ἀποθάνῃ ἐκ τοιούτου τινὸς θανάτου ἢ ἐξ ἀποπληξίας ἢ καὶ δολοφονηθείς, θεωρεῖται ὡς ἔνοχος καὶ ὅτι τὸν θάνατον αὐτὸν εὗρε μαγευθεὶς ὑπὸ τοῦ μάγου.

Κατὰ τὴν πεποίθησιν τῶν ἰθαγενῶν πολλοὶ ἰατροὶ ἔχουσι τὴν δύναμιν νὰ θεραπεύωσι τοὺς ἀσθενεῖς μὲ μίαν κίνησιν τῆς χειρός των. Τὰς πληγὰς ἐκμυζῶσι διὰ τοῦ στόματος, τοῦθ' ὅπερ συντελεστικώτατον εἰς τὰ δήγματα τῶν ὄφεων προλαμβανομένης τῆς δηλητηριάσεως τοῦ αἵματος, ἀλείφουσι δὲ τὴν πληγὴν διὰ φαρμάκου, γνωστοῦ μόνον εἰς αὐτούς, ὅπερ πολὺ σπανίως δεικνύουσιν εἰς ἄλλους (21)

Ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς ἐρωτικὰς περιπετείας τῶν μαύρων οἱ γόητες μεγάλας προσφέρουσιν ὑπηρεσίας. Ὁ ἀτυχήσας εἰς τοὺς ἔρωτάς

(21) Πολλοὶ τῶν ἡμετέρων ἐξερευνητῶν τῆς ἀχανοῦς ἠπείρου χρυσοθῆραι ἢ ζωέμποροι, ὀφείλουσι τὴν ζωήν των εἰς τοὺς γόητας τούτους. Ὁμοία θεραπεία γίνεται καὶ ἐν Αὐστραλίᾳ. Ὅταν δὲ οἱ ἰατροὶ ἐξαντλήσωσι τὴν φαρμακολογίαν των, λαμβάνουσιν ἀνημμένους ἄνθρακας καὶ κτυπῶσι τὰς χεῖρας τοῦ ἀσθενοῦς, ἐπιτηδείως κατόπιν παρουσιάζουσιν ἀντικείμενόν τι, συνηθέστερον τεμάχιον ξύλου, ὅπερ θεωρεῖται ὡς τὸ αἴτιον τῆς ἀσθενείας. Τόση δὲ εἶνε ἡ πίστις των πρὸς τοὺς ἰατρούς των ὥστε ἀμέσως θεραπεύονται.

του μαῦρος προσφεύγει εἰς τὸν μάγον, ὅστις κρυφίως ῥίπτει φάρμακον εἰς τὸ φαγητὸν ἢ ποτὸν τῆς ἐρωμένης του. Ἀπαραίτητος εἰς τὸ τοιοῦτον φάρμακον εἶνε ἡ καρδία περιστερᾶς ἀπεξηραμένης καὶ μεταβεβλημένης εἰς κόνιν. Ὅταν ἡ ἄκαρδος νέα λάβῃ τὸ φάρμακον καταλαμβάνεται ὑπὸ ὑστερισμῶν καὶ ἕλκεται πρὸς τὸν ἀγαπῶντα αὐτὴν ὑπὸ ἀοράτου δυνάμεως. Ἡ ἀόρατος αὕτη δύναμις εἶνε οἱ γνωστοὶ μεσάζοντες εἰς τὰ ἐρωτικὰ ταῦτα εἰδύλλια, οἵτινες τὴν παροτρύνουσι εἰς τὸν ἔρωτα ὑποδεικνύοντες αὐτὸν ὡς αἴτιον τῆς ἀσθενείας. (22)

Ὁμοῦ μὲ τὰς ἁλοιφὰς καὶ λοιπὰς ἰατρικὰς μεθόδους καὶ μαγγανείας των οἱ μαῦροι ἰατροὶ κάμνουσι χρῆσιν καὶ τῶν συκυῶν (βεντοῦζες). Δι' αὐτὰς ἀντὶ ὑαλίνου ποτηρίου μεταχειρίζονται κέρας βοός. Τὸ ἐκ τῆς ἐντομῆς αἷμα χύνουσιν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους λέγοντες ἀκαταλήπτους λέξεις καὶ οὕτω ἀπέρχεται ἡ ἀσθένεια. Ἡ ἱέρεια τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἵνα γίνῃ τοιαύτη πρέπει πρῶτον νὰ διέλθῃ ἀσυνήθη τινὰ νόσον. Τότε προσέρχονται ἅπασαι αἱ ἰατροὶ τοῦ χωρίου καὶ συσκέπτονται περὶ τοῦ πρακτέου. Μετὰ τὴν λῆξιν τοῦ συμβουλίου προσφέρουσιν εἰς τὴν ἀναρρωνύουσαν ὑπὸ τύπον δοκιμασίας τὴν ἐξῆς συσκευήν. Αἷμα αἰγὸς ὠμόν, χυμὸν καπνοῦ, κρέας καὶ χόρτα, ὅλα ἀναμεμιγμένα καλῶς. Ἂν ἡ ἀσθενὴς ἀνθέξῃ εἰς τὸ πρωτοφανὲς αὐτὸ ἔδεσμα τότε θεωρεῖται ἱκανὴ καὶ μυεῖται εἰς τὰ μυστήρια τῆς τέχνης, δικαιοῦται νὰ φέρῃ τὸ ἰδιαίτερον ἔνδυμα αὐτῶν καὶ παρευρίσκηται εἰς τὰς θεραπείας τῶν ἀσθενειῶν.

Ἡ πλέον ψημισθεῖσα μάγισσα καὶ δὴ κατὰ τῆς ἀνομβρίας, ἀκμάσασα περὶ τὰ μέσα τοῦ παρελθόντος αἰῶνος εἰς τὴν βόρειον Τρανσβαάλην καὶ τελευτήσασα τὸ 1895 ὑπῆρξεν ἡ Modjadja, τὴν ὁποίαν συνεβουλεύοντο πανταχόθεν αἱ φυλαὶ τῆς Ν. Ἀφρικῆς. Κατὰ τὴν παράδοσιν, ὅτε ἦτο παρθένος ἠγάπησε ἄποικον Πορτογάλλον αὐτοκαλούμενον υἱὸν τοῦ Θεοῦ, παρ' οὗ ἀντηγαπήθη. Συνεφωνήθη μεταξύ των καὶ ἀπεφασίσθη νὰ τὸν νυμφευθῇ καὶ καταστήσῃ αὐτὸν βασιλέα τῆς φυλῆς της. Μεθυσθεὶς ὅμως ὑπὸ τῶν ἀρχηγῶν καὶ συμβούλων αὐτῆς, ζηλοτυπούντων αὐτόν, μετεφέρθη μακρὰν τοῦ χωρίου καὶ ἐξεδιώχθη κακὸς κακῶς, τοῦ ἐχαρίθη δὲ ἡ ζωὴ μόνον ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ μὴ ἐπιστρέψῃ ποτὲ πλέον εἰς τὸ χωρίον. Ἡ νύμφη τότε καὶ ἀρχηγὸς τῆς φυλῆς βαρέως φέρουσα τὸν χωρισμὸν ἐκείνου ὃν ἠγάπησεν, ἠρνήθη τοῦ λοιποῦ νὰ ἐμφανισθῇ εἰς τὸν λαόν, καὶ ἐκλείσθη εἰς τὴν οἰκίαν της μέχρι τοῦ θανάτου της. Καθ' ἃ ἐλέγετο εἶχε τέσσερας μαστοὺς καὶ ὑπῆρξεν ἡ πηγὴ τῶν ἀκρίδων, ἡ πληγὴ αὐτὴ τοῦ Φαραὼ καὶ μάστιξ καταστρέφουσα τοὺς ἀγροὺς τῶν μαύρων.

Ν. ΓΙΑΝΝΑΚΗΣ
Bulawayo Rhodesia

(22) Ὑπάρχουσιν παρὰ τοῖς μαύροις φάρμακα τόσον διεγερτικὰ δυνάμενα ὄχι μόνον νὰ ἐξάψωσι καὶ φέρουσι τὴν μαύρην ἄκουσαν πρὸς τὸν ἔρωντα αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ νὰ τὴν τρελλάνωσι.

Τηλία

ΔΗΜΩΔΗ ΑΣΜΑΤΑ ΤΗΛΟΥ

Ἀφιεροῦνται τῷ καλλίστῳ φίλῳ
κ. Ἀντωνίῳ Μ. Νοταρίῳ

1.

Ὁ Διονὴς (1) ψυχομαχεῖ κ' ἡ γῆς τὸν ἐττρομάσσει
κ' ἡ πλάκα τὸν ἀνεττριχᾷ ππῶς θὲ νὰ τὸν 'ναπάψῃ.
Ττρεῖς ἄρκοντες τὸ 'κούσασι καὶ 'πάσι νὰ τὸν 'δοῦσι,
βαστοῦμ μαντήλλια θλιβερὰ τὰ δάκρυα νὰ μουντοῦσι (2)
καὶ ὁ Διονὴς τοὺς εἶδενε καὶ 'περιχάρηκέν τους,
βάλλει θρονίγ κουμπίζζει τους, γλυκὸγ κρασὶγ κερνᾷ τους
Τρῶτε καὶ πίννετ' ἄρκοντες κ' ἐγὼ νὰ σᾶς διγοῦμαι:
τῆς 'Αλεξάντρας τὰ βουνὰ τοῦ Νισιριοῦ (3) τὰ μέρη
Ποιὸς εἶναιμ ποῦ τὰ γύρισε ὥραν τὸ μεσημέρι;
ἐγὼ 'μουμ ποῦ τὰ γύρισα ὥραν τοῦ μεσανύχτου!
Σαράντ' ἀρκούδια 'σκότωσα καὶ δεκοχτὼ λιοντάρια,
καὶ πάλιν δὲν ἐτρόμαξα ὡσὰν τὴν ὥραν τούτη,
ποῦ 'δα τὸχ χάρον ἐγδυμνό, τόθ Θεὸμ μανικωμένο (4)
τὸμ Μιχαὴλ 'Αρκάγγελο ττριὰ σπαθιὰ ζζωσμένο.
Τὸ ἕνα 'ναι γιὰ τοὺς φτωχούς, τἄλλογ γιὰ τοὺς ἀρκόντους
τὸ ττρίτον τὸ καλλίτερο γιὰ τοὺς ἀντρειωμένους.

Τὸ τήλιον τοῦτο ᾄσμα εἶναι παραλλαγὴ τοῦ ᾄσματος τοῦ θανάτου τοῦ Διγενῆ, περὶ οὗ ἐν ἐκτάσει ἐπραγματεύθη ὁ πεφιλη-

(1) Ὁ τύπος Διονὴς ἀντὶ Διγενὴς ἐνταῦθα μόνον ἀπαντᾷ. Κυριωτέρα παραφθορὰ τοῦ ὀνόματος εἶναι Διενής, μόνον δὲ ἐν ταῖς καρπαθίαις παραλλαγαῖς τοῦ ᾄσματος φέρεται Ἰενὴς καὶ Γιενὴς (ἀμφοτέρας ὁμοῦ βλ. ἐν Ν. Γ. Πολίτου, Ἀκριτικὰ ᾄσματα. Ὁ θάνατος τοῦ Διγενῆ, ἐν Λαογραφίας τόμ. Α', σ. 228—229, ἀρ. 171).

(2) Μουντῶ=σπογγίζω, ἀπομάττω.

(3) Νισιριοῦ ἀντὶ Μισιριοῦ ὡς ὀρθῶς φέρεται ἐν ἄλλαις παραλλαγαῖς τοῦ ᾄσματος. Φαίνεται δὲ ὅτι ὁ τύπος ἐκανονίσθη πρὸς τὸ Νίσυρος, ὄνομα τῆς παρὰ τὴν Τῆλον γνωστῆς νήσου.

(4) Μανικωμένος=ἔχων ἀνασεσυρμένας τὰς ἄκρας τῶν χειριδίων.

μένος μοι Καθηγητὴς κ. Ν. Γ. Πολίτης ἐν τῷ μνημονευθέντι ἐμβριθεστάτῳ ἄρθρῳ του, ἐν ᾧ περιέλαβε καὶ τὰς μέχρι τότε ἐκδεδομένας παραλλαγὰς μετὰ καὶ τινων ἀνεκδότων ἐν ὅλῳ 72 τὸν ἀριθμόν. Εἶναι δὲ ἡ τηλία αὕτη παραλλαγὴ σχεδὸν ἀπαράλλακτος τῇ ὑπὸ τοῦ πατρός μου ἐκδοθείσῃ συμαϊκῇ. (5)

Ἐκτὸς τῆς ὑφ' ἡμῶν ἐκδομένης παραλλαγῆς καὶ ἑτέρα τοῦ αὐτοῦ ἄσματος φέρεται ἐν Τήλῳ, ἧς τοὺς δύο πρώτους στίχους ἔχοντας οὕτω:

Ὁ Διενὴς ψυχομαχεῖ κ' ἡ πλάκα τὸν τρομάσσει,
τὸ χῶμαν τὸν ἐνατριχιᾷ πῶς θὲ νὰ τὸν ἀναπάψῃ

καὶ τέσσαρας ἐκ τοῦ μέσου. περὶ ὧν θὰ λάβωμεν ἀφορμὴν νὰ σημειώσωμέν τινα ἐν τῷ ὑπ' ἀριθμῷ 3 ἄσματι, ἐδημοσίευσε ὁ ἀδελφός μου Μιχαὴλ (6) ἀκούσας αὐτοὺς παρὰ Τηλίας γυναικὸς μὴ γνωριζούσης δυστυχῶς ἄλλους.

Ἄξιος προσοχῆς ἐν τῇ ἡμετέρᾳ παραλλαγῇ εἶναι ὁ στίχος 14 καθ' ὃν ὁ Θεὸς ἐπιφαίνεται τῷ ψυχορραγοῦντι Διγενῇ ἔχων ἀνασεσυρμένας τὰς ἄκρας τῶν χειρίδων, ὅπερ πράττουσιν οἱ μέλλοντες νὰ ὑποβληθῶσιν εἰς ἔργον ἐπίπονον καὶ τοιοῦτο, ὥστε ἐξ αὐτοῦ νὰ ἐπίκειται κηλίδωσις τῶν ἄκρων τῶν χειρίδων, οἷον εἶναι ἡ σφαγή. Ἀλλὰ τὸ τοιοῦτο εἶναι πάντη ἄγνωστον ἐν τῇ νεοελληνικῇ μυθολογίᾳ καὶ ταῖς θρησκευτικαῖς ἐν γένει δοξασίαις τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ἐν τούτοις ὅμως φέρονται παρὰ τῷ λαῷ αἱ φράσεις «ἐπῆρεν τον ὁ Θεός,» «ὁ Θεὸς τὸν ἀγάπαγ κ' ἐπῆρέν τον», ἀλλὰ διὰ τούτων δὲν δοξάζει ὁ λαὸς ὅτι ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς καταβαίνει καὶ παίρει τὰς ψυχάς, ἀλλ' ὅτι οἱ ἀποθνήσκοντες εἶναι ἀληθεῖς χριστιανοὶ καὶ θὰ ἀπολαύσωσι τῆς αἰωνίου ζωῆς. Ἀπ' ἐναντίας δὲ προκειμένου δηλαδὴ περὶ κακῶν ἀνθρώπων λέγουσιν: «ἐπῆρέν τον ὁ διάβολος» ἢ «πάει 'ς τὸν διάβολο» «πάει 'ς τανάθεμα».

Διὰ ταῦτα νομίζομεν ὅτι τὴν λέξιν Θεὸν ἢ κακῶς ἀντελήφθη ὁ ἀκούσας καὶ γράψας τὸ ἆσμα, ἢ κακῶς παρέδωκεν ἡ διηγηθεῖσα αὐτὸ τηλία γυνὴ ἀντὶ τοῦ ἀληθοῦς Λιόν, ὡς φέρεται ἐν τῇ ὑπὸ τοῦ πατρός μου δημοσιευθείσῃ καὶ τῇ παρ' ἐμοὶ ἀνεκδότῳ συμαϊκῇ:

(5) Δημοσθένους Χαβιαρᾶ, Ὁ θάνατος τοῦ Διγενῆ, ἐν Βυζαντινοῖς χρονικοῖς Πετρουπόλεως, 1905, τ. XII, σ. 499—Ν. Γ. Πολίτου, ἔνθ' ἀνωτέρω σ. 222—223, ἀρ. 8.

(6) Μ. Δ. Χαβιαρᾶ, Ρωδιακὰ μνημεῖα τοῦ ἀκριτικοῦ κύκλου, ἐν Λαογραφίας τ. Α', σ. 276.—Πρβλ. αὐτόθι σ.

ποῦ 'δα τοχ Χάρον ἐγδυμνὸ τόλ Λιόν ἁρματωμένο.

Εἶναι δὲ ὁ Λιὸς οὗτος ὁ ὡς ψυχοπομπὸς παριστάμενος ἐν ταῖς συμαϊκαῖς παραλλαγαῖς κατὰ τὸν κ. Πολίτην 7) ἢ ὁ ἅγιος Νικόλαος. καθ' ὅτι ἐν συμαϊκοῖς μυρολογίοις ὁ ἅγιος οὗτος ἀναφέρεται ὡς ἀφαιρέσας ψυχὰς (8) ἢ ὁ προφήτης Ἠλίας. Ἀλλὰ παρατηροῦμεν ὅτι τὰ συμαϊκὰ μυρολόγια, ἅτινα ἔχουσιν οὕτω:

Ἂϊ Νικόλα, 'πίβουλε, τῆτον ἡ ἀφορμή σου
καὶ 'πῆρες (τόχ χιλιάκριβο) καὶ δέμ μᾶς ἐλυπούσου;
Ἂϊ Νικόλα ἀφέντη μας, τῆτον ἡ ἀφορμή σου,
καὶ 'πῆρες μας τὸ (Γιάννημ) μας ποῦ μέσ' ἀφ τὸ θρονίς σου;

ἀναφέρονται εἰς ὡρισμένην περίπτωσιν, καθ' ἣν ὁ ἀποθανὼν ἀπετέλει μέλος τῆς ἐν Σύμῃ ἑνορίας τοῦ Ἁγίου Νικολάου, ἐν τῷ ναῷ τοῦ ὁποίου καὶ ἐτάφη ὡς σαφῶς φαίνεται ἐκ τοῦ δευτέρου στίχου τοῦ δευτέρου μυρολογίου. Ἑπομένως ὁ ἅγιος Νικόλαος δὲν δύναται νὰ ἔχῃ σχέσιν πρὸς τὸν Λιόν, ἄλλως τε καὶ ἀφοῦ αἱ περὶ αὐτοῦ παραδόσεις οὐδεμίαν παρέχουσιν ἀφορμὴν εἰς τὸ νὰ φαντασθῇ τις αὐτὸν εἴτε ἁρματωμένον εἴτε μανικωμένον. Θεωροῦμεν λοιπὸν ὅτι ὁ Λιὸς οὐδεὶς ἄλλος δύναται νὰ εἶναι ἢ ὁ Προφήτης Ἠλίας, ὅστις ἐν τῇ ἁγιογραφίᾳ παρίσταται βαστάζων ξίφος καὶ φονεύων τοὺς ἱερεῖς τῆς αἰσχύνης (9) κατὰ τὴν Παλαιὰν Διαθήκην, (10) Οὐδόλως δὲ παράδοξον ἐὰν ὁ ποιητὴς τὸν ρηθέντα στίχον ἐνεπνεύσθη ἔκ τινος ὡς ἀνωτέρω ἀπεικονίσεως τοῦ προφήτου Ἠλιού, ἀφοῦ καὶ ἄλλας ποιητικὰς παραστάσεις ἔχομεν προερχομένας ἐξ ἐκκλησιαστικῶν ἀπεικονίσεων, αἵτινες μαρτυροῦσιν οὐκ ἀσήμαντον ἐπίδρασιν τῆς ζωγραφικῆς τέχνης ἐπὶ τῶν δημοτικῶν ἀσμάτων.

Εἰς ὅσα δὲ ὁ κ. Πολίτης ἐσημείωσε (11) περὶ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαὴλ ἐζωσμένου τρεῖς σπάθας κατὰ τὸν στίχον 15:

Τόμ Μιχαὴλ 'Αρκάγγελο τριὰ σπαθιὰ ζωσμένο

ἐπιτραπήτω νὰ προσθέσωμεν ὅτι, ὑπὸ τὴν ἔκφρασιν τριὰ σπαθιὰ

(7) Ἔνθ' ἀνωτέρω σ. 190 καὶ 223.

(8) Δημοσθένους Χαβιαρᾶ, Δημοτικὴ ποίησις Σύμης, ἐν τῷ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικῷ Φιλολογικῷ Συλλόγῳ τ. ΙΘ' σ. 246.

(9) Διονυσίου τοῦ ἐκ Φουρνᾶ, Ἑρμηνεία τῆς ζωγραφικῆς τέχνης καὶ αἱ κύριαι αὐτῆς ἀνέκδοτοι πηγαί, ἐκδιδομένη ὑπὸ Ἀθ. Παπαδοπούλου—Κεραμέως, ἐν Πετρουπόλει 1909 σ. 64.

(10) Βασιλειῶν ιη', 40.

(11) Ἔνθ' ἀνωτέρω σ. 190—191.

ἴσως ὑπονοεῖται ἡ τριόδοντος ρομφαία τῆς ἀπεικονίσεως «ὁ ἅγιος Εὐθύμιος προσευχόμενος ἰδεῖν θάνατον ἁμαρτωλοῦ» κατὰ τοὺς ἀναφερομένους εἰς τὴν παράστασιν ταύτην στίχους :

«Τοῦδ' ἀνάπαλιν αὖθις ὡς βλέπεις, ξένε,
ἀνελεήμων ἄγγελος τῷ ἀθλίῳ
ἵσταται τούτου μετὰ τῆς τριοδόντου
ῥομφαίας ψυχὴν ἕλκων ὡς παμβεβήλην,
ὧν τοῦ μὲν εὐξώμεθα τυχεῖν τοῦ τέλους,
τοῦ δ' ἑτέρου φυγεῖν τὴν ἐκδημίαν» (12)

Εἶναι δὲ ἡ τριόδοντος αὕτη ρομφαία τὸ πύρινον τριόδοντον καμάκι ἑτέρας ἀπεικονίσεως τοῦ θανάτου τοῦ ἁμαρτωλοῦ, καθ' ἣν ὁ Δαίμων παρίσταται ἄνωθεν τοῦ ἁμαρτωλοῦ «ἐμπήγων εἰς τὴν καρδίαν του καμάκι πύρινον τρίδοντον σπαράσσων αὐτὸν ἀπηνῶς καὶ ἕλκων τὴν ψυχήν του βιαίως. (13) Ἐπίσης ἐν τῇ ἀπεικονίσει τῆς παραβολῆς τοῦ πλουσίου, οὗ εὐφόρησεν ἡ χώρα οἱ δαίμονες ἐκβάλλουν τὴν ψυχὴν τοῦ πλουσίου μὲ καμάκι διόδοντον. (14)

2.

Μαργαριτάριν ἔσπειρα ἀνάμεσα πελάβου
ἀρὶν ἀρὶν (15) τὸ φύτευγα νὰ μὴμ πολλοφυτρώσῃ,
κ' ἐκεῖνομ πάλ' ἐφύτρωσε καὶ θερισμὸδ δὲν ἔχει.
Ἄγουροι τὸ θερίζανε, Σαρακηνοὶ τὸ 'δέννα
κ' ἕνα ψιλομελαχρινὸ τ' ἁλώνιν ἐκαθέρνα.
Κ' ἡ μάνα της τῆς ἔλεεν ἀπού τὸ παραθύρι:
κόρη μ', ὁ νήλιος καίει σε καὶ ὁ ἄνεμος χαλᾷ σε.
—Μάνα, τὸν νήλιοθ θέλω το, καὶ ὁ ἄνεμος φηλᾷ με
μάνα, τόμ πρωτομάστορη ἄντρα θέλ' ἄ τὸμ πάρω.
—Κόρη μ' ὁ πρωτομάστορης πολλὰ προικιὰ γυρεύγει,
γυρεύγει κάμπους ἄθερους καὶ κάμπους θερισμένους,
σπίτια μὲ τὰ παράθυρα, ναυλὲς μαρμαρωμένες,
—Μάνα μ', ὁ πρωτομάστορης μονάχημ μου μὲ θέλει,
μήτε καὶ σπίτια 'γύρεψε, μήτε καὶ παραθύρια,
μόνον ἔναμ μελαχρινὸ ποῦ 'χει τὰ μαῦρα φρύδια.

Τοῦ ἄσματος τούτου παραλλαγὰς γνωρίζομεν μόνον δύο, μίαν ἐκ Καρπάθου (16) καὶ ἑτέραν ἐξ Ἠπείρου. (17)

(12) Διονυσίου, ἔνθ' ἀνωτέρω σ. 287. (13) Διονυσίου, ἔνθα ἀνωτέρω σ. 212—213. (14) Διονυσίου, ἔνθα ἀνωτέρω σ. 121.
(15) Ἀσὶν ἀρὶν=ἀραιὸν ἀραιόν. (16) Ἐμ. Μανωλακάκη, Καρπαθιακά, ἐν Ἀθήναις 1896, ἀρ. 36, σ. 236. (17) Ἀνωνύ- Ἠπειρωτικὰ δημοτικὰ ἄσματα, ἐν Ζωγραφείῳ Ἀγῶνι τ. Λ'. ἀρ. 300 σ 161.

3.

Κορίτσιν ροδοκόκκινο κάθεται κλοτιράκι (18)
μήτε 'ς τῆς μάνας της παεῖ, μήτε 'ς τῆς πεθερᾶς της,
μήτε 'ς τῆς ἀξαέρφης της ὡς ἤτομι μαθημένη,
μόμ' πάει τόγ γιαλόγ γιαλό, μόμ' πὰ τὸν ἄμμον ἄμμον
βρίσκει τὸν ἄμμον τὸ ψιλὸ κ' ἔκατσεγ κ' ἔπαιζξέν το,
τὰ χέρια της τὸμ 'παιζξασι καὶ ὁ νοῦς της τὸν ἐμέτρα,
καὶ μέτα τὸν ἐμέτρησε σηκώθηκεν νὰ φύγῃ.
Θωρεῖ πάνω, θωρεῖ κάτω, θωρεῖ πανοῦραιους κάμπους'
θωρεῖ καὶ ὄξω 'ς τὸ πέλαβος καράβια κ' ἐρμενίζζα.
Βγάλλει τὸ μαντηλάκιν της τῶγ καραβιῶν ἠγνέφει:
Καράβια, 'λᾶτε μέσ' 'ς τὴγ γῆ καὶ ἂς ἔμπω 'ς τὸλ λιμῶνα
ἔχω δυὸ λόγια νὰ σᾶς πῶ καὶ τριὰ νὰ σᾶς συντύχω,
ἂν εἴδετε τὸν ἀργηστή, τὸ ψεύτην τῆς ἀγάπης,
ὁποὺ τοῦ 'μίλουγ κ' ἔλεε ππῶς δέν με λησμονιέται.
Τόρα θωρῶ κ' ἐρνήστημ με, θωρῶ καὶ λησμονᾷ με,
τόρα θωρῶ κ' ἐπόμεινα σὰγ καλαμιὰ 'ς τόγ κάμπο,
σπέρνουθ θερίζζουν τὸγ καρπὸ κ' ἡ καλαμιὰ πομένει.
Γίδουν τῆς καλαμιᾶς φωτιὰ καὶ μαῦρ' ἡ γῆς πομένει
ἔτσι 'ναγ κ' ἡ καρδούλλα μου μαύρη σκοτεινιασμένη.
Κάμνω νὰ τοῦ καταριστῶ μὰ τὸμ πονεῖ ψυχή μου
γιατὶ 'ναι ἡ νεοτίτσα του ὡσὰν τὴν ἰδικήμ μου.
Μὰ 'γὼ θὰ τοῦ καταριστῶ καὶ ὁ Θεὸς νὰ μήμ μου 'ρίσῃ;
ἀπὸ 'ψηλὰ νὰ γκρεμμιστῆ καὶ χαμηλὰ νὰ πτέσῃ
'στὴγγῆμ περόνια νὰ βρεθούγκ' εἰς τὴγκαρδιάν του νὰ 'μπουν
πέντε ἰατροὶ νὰ τόβ βαστοῦ καὶ δέκα μαθητάδες
καὶ δεκοχτὼ γραμματικοὶ νὰ γράφουν τοὺς γιαροὺς.
κ' ἐγὼ διαβάτρα νὰ γενῶ ποῦ κεῖ νὰ πὰ περάσω:
Καλῶς τὰ κάμνετε ἰατροί, καλῶς τὰ πολεμᾶτε,
ἂς κόβουν τὰ ξεράφια σας, κρηάτα μὴλ λυπᾶστε,
ἔχω πανν'γ γιὰ το ξαντὸ σαραντατέντε πῆχες
καὶ ἂδ δέγκανέσῃ (19) τὸ πανν', βάλλω τὴμ μουστούχιαμ (20) μου
βάλλω καὶ τὰ μελοῦβα μου καὶ τὰ μεταξωτά μου.
—Μωρὴ σκύλλα, μωρ' ἄνομη, μωρὴ κακὴ γυναῖκα,
δὲν ἔχεγ κρίσιν νὰ με πάς, καδὴν νὰ με γκαλέσῃς,
κ' ἐγκάλεσές με 'ς τόθ Θεὸ καὶ ὁ Θεὸς ἐπήκουσές σου!

Εἶναι παραλλαγὴ τοῦ ἄσματος τῆς ὑπὸ τοῦ ἐραστοῦ ἐγκαταλειφθείσης κόρης, καθ' ὃ αὕτη θρηνοῦσα τὴν ἐκ τῆς ἐγκαταλείψεως αὐτῆς οἰκτρὰν κατάστασιν, καταρᾶται τοῦ ἐραστοῦ αὐτῆς

(18) Κλοτιράκιν=μέρος δύσβατον ἐπὶ τῶν ὀρέων.
(19) Κανέσῃ=ἱκανέσῃ, ἀρκέσῃ.
(20) Μουστουχιὰ-τὸ μανδήλιον δι' οὗ περιβάλλουσι τὸν λαιμὸν καὶ κλείουσι τὸ στόμα.

τὰς ἐσχάτας κατάρας, αἵτινες καὶ ἐκπληροῦνται. Ἔχουσι δὲ δημοσιευθῇ τοῦ ἄσματος τούτου πλεῖσται παραλλαγαί. (21)

Ἄξιον παρατηρήσεως ἐν τῇ ἡμετέρᾳ παραλλαγῇ εἶναι ὅτι οἱ στίχοι 4—8 δὲν ἀπαντῶσιν ἐν οὐδεμιᾷ τῶν γνωστῶν μας τοὐλάχιστον παραλλαγῶν, εἶναι ὅμως οἱ στίχοι ἐκεῖνοι, οἵτινες, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῆς ὑπαγορευσάσης αὐτοὺς τηλίας γυναικὸς εἰς τὸν ἀδελφὸν Μιχαήλ, φέρονται ἐν τῷ μέσῳ παραλλαγῆς τοῦ ἄσματος τοῦ θανάτου τοῦ Διγενῆ, ὡς ἐσημειώσαμεν καὶ ἀνωτέρω. Ἐντεῦθεν ἠδύνατό τις νὰ ὑποπτεύσῃ ὅτι ἀνακριβῶς ἡ ὑπαγορεύσασα τοὺς στίχους τούτους Τηλία γυνὴ ἀπέδωκεν αὐτοὺς εἰς παραλλαγὴν τοῦ ἄσματος τοῦ θανάτου τοῦ Διγενῆ. Ἀλλ' ὅμως παρατηροῦμεν ὅτι, φαίνονται μὲν οἱ στίχοι οὗτοι συνδεόμενοι μετὰ τῶν ἀνωτέρω διὰ τοῦ μήτε, μήτε—μόνον, μόνον συντακτικῶς, λογικῶς ὅμως δὲν συνδέονται, διότι ἀφοῦ ἡ κόρη κάθηται κλοτιράκι ἤτοι εἰς μέρος δύσβατον καὶ ὑψηλόν, ἑπομένως ἐπὶ σκοπιᾶς, πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ πηγαίνῃ τὸν γιαλὸ γιαλό, τὸν ἄμμον ἄμμον; ἐκ τούτου δὲ δείκνυται ὅτι τὸ μήτε μήτε συντακτέον πρὸς τὰ ἀνωτέρω καὶ οὐχὶ πρὸς τὸ μόνον μόνον. Δὲν ἀνήκουσι λοιπὸν οἱ περὶ ὧν ὁ λόγος τέσσαρες στίχοι εἰς τὸ ἀνωτέρω ἆσμα· ἐκτὸς δὲ τούτων εἶχεν ὧδε:

Κορίτσιν ροδοκόκκινο κάθηται κλοτιράκι
μήτε 'ς τῆς μάνας της παεῖ, μήτε 'ς τῆς πεθερᾶς της.
Θωρεῖ πάνω, θωρεῖ κάτω, θωρεῖ πανούραιους κάμπους,
κτλ.

Ὥστε οἱ τέσσαρες οὗτοι στίχοι δέον νὰ θεωρῶνται ἀνήκοντες εἰς παραλλαγὴν τοῦ ἄσματος τοῦ θανατου τοῦ Διγενῆ. Λίαν δ' εὐφυῶς ὁ περὶ τὴν Ἑλληνικὴν Λαογραφίαν ἐμβριθέστατος καὶ σοφώτατος κ. Πολίτης ἐσημείωσε τάδε: «Θὰ ἦτο δὲ τολμηρὸν ἐκ τῶν περὶ τῆς ἄμμου στίχων νὰ ὑποθέσωμεν συνάφειάν τινα τούτου (τοῦ τηλίου ἄσματος) πρὸς τὸν πρῶτον ἆθλον τοῦ Διγενῆ ἐν τῇ ἐρήμῳ τῆς Ἀραβίας, κατὰ τὴν διασκευὴν τοῦ Ἐσκωριαλίου χειρογράφου». (22)

4.

Γλυκοχαράζζουν οἱ αὐγὲς κ' ἐρόδισεγ κ' ἡ Δύση,

(21) A. Passow, Τραγούδια ρωμαϊϊκα, Lipsiae 1860, ἀρ. 451, 452, 453.—Μανωλακάκη, ἔνθ' ἀνωτέρω σ. 232 ἀρ. 24—Ζωγρ. Ἀγών, Α'. ἀρ. σ. 125, 133, 284, ἀρ. 11, 12.—Ὁ ἐν Κ)πόλει Ἑλλ. Φιλ. Σύλλ. τ. Θ'. σ. 356.—Αὐτόθι, τ. Η'. σ. 408. —Κ. Ν. Κανελλάκη, Χιακὰ ἀναλεκτα, ἐν Ἀθήναις 1890, σ. 49, ἀρ. 39. κτλ. (22) Ἔνθ' ἀνωτέρω σ. 185.

4.

πάν' τὰ πουλλάκια 'ς τὴβ βοσκὴ κ' οἱ κοπελλιὲς 'ς τὴβ βρύσι
παίρω κ' ἐγὼ τόμ μαῦρομ μου νὰ πιῶ καὶ νὰ ἰμίσω.
Βρίσκω μιὰγ κόρηγ κ' ἔπλυννε κ' ἐθόρεμ μαῦρα ροῦχα
μαῦρα κ' ἐκεῖνα ποῦ 'πλυννε 'ς τὸμ μπογιατζῆ δαμμένα.
—Γιὰ φέρε κόρη μου, νερὸ νὰ πιῶ ἐγὼ καὶ ὁ μαῦρος.
Σαράντα 'στάμνες τοῦ 'πηρε 'ς τὰ μμάτια δὲν τὸν εἶδε
καὶ πάνω 'ς τὴν σαρανταμιὰ τὸ δάκρυν τὴν ἐπῆρε.
—Ἰντά 'χεις, κόρη μου, καὶ κλαιὲς καὶ βαρυανεστενάζζεις;
ἃ εἶναι γιὰ τὴμ πληρωμὴ ἃ σὲ πληρώσω θέλω.
—Ἐ' εἶναι γιὰ τὴμ πληρωμὴ ποῦ βαρυναστενάζζω,
ξένον ἔχω 'ς τὴ ξενητειὰ καὶ λείπει δέκα χρόνους,
καὶ ἀκόμα δυὸ τόγ καρτερῶ καὶ τρεῖς τὸν ἀλοιμένω
καὶ ἀπέκ' ἃ 'γω καλουραὶα 'ς τὸν ἅϊγ Κωνσταντῖνο,
κ' ἔχεις μὴν ἔχεις τὴ σπαθιὰ ἤθελα λέω σένα.
—Ἀκόμα χτὲς τὸν ἔθαψα μὲ τὰ δικά μου χέρια,
'λλίομ παννὶν τοῦ δάνεισα κ' ἤρτα νά μου τὸ δώσῃς.
—Καὶ ἂμ ἂν τοῦ 'δάνεισες παννὶ διπλὸν νά σου τὸ δώσω.
—'Λλίογ κερὶν τοῦ δάνεισα κ' ἤρτα νά μου τὸ δώσῃς.
—Ἂμ ἂν τοῦ δάνεισες κερὶδ διπλὸν νὰ σοῦ τὸ δώσω.
—'Λλίοφ φιλεῖν τοῦ δάνεισα κ' ἤρτα νά μου τὸ δώσῃς.
—Ἂμ ἂν τοῦ δάνεισες φιλεῖ, σὺρ ἃ 'ς τὸ δώσῃ πίσω.
—Καλῶς τὸ σεντουκάκιμ τὸ βροκλειδωμένο,
ποῦ 'πῆα κ' ἤρτ' ἀπ' τήσ Σουριὰ κ' ηὗρα το μπαρωμένο.
—Αὐτὸ ξένομ μου ξέεις το κ' ἡ γειτονιὰ σοῦ τὸ 'πε,
πές μου σουσούμια τοῦ σπιτιοῦ νὰ νοίξω νὰ 'μπῆς μέσα.
—Ἔχεις μηλιὰ 'ς τὴμ πόρτας σου ροδεὰν εἰς τὴν ναυλή σου
καὶ πολυέλαιο χρουσὸ 'ς τὴν μέσην τοῦ σπιτιοῦ σου.
—Αὐτὸ ξένομ μου ξέεις το κ' ἡ γειτονιὰ σοῦ τὸ 'πε
—Ἔχεις καντῆλ' ὁλόχρουσο 'ς τήμ μέσην τοῦ σπιτιοῦ σου
καὶ λούννεσαι καὶ πλύννεσαι καὶ λάμπει τὸ κορμίς σου
—Πές μου σουσούμια τοῦ κορμιοῦ νὰ νοίξω νὰ 'μπῆς μέσα
—Ἔχεις ἐλαιὰ 'ς τὸ μάουλο κ' ἐλαιὰ 'ς τὴν ἀμοσκάλη
καὶ ἀνάμεσα 'ς τὸ στῆθος σου τᾶστρη καὶ τὸ φεγγάρι.

5.

Καρδιά μου, ποιὸς σὲ κλείδωσε κ' ἐπῆρεν τὸ κλειδίς σου
καὶ δὲν ἠννοίεις νά μου πῇς τὴμ παραπόνεσίς σου

Εἶναι παραλλαγὴ τοῦ ἄσματος τῆς ἀναγνωρίσεως, οὗτινος παραλλαγαὶ ἐδημοσιεύθησαν ἀρκεταί. (23) Ἐν ταύτῃ τῇ παραλλαγῇ παρατηρεῖται μετάθεσις τῶν στίχων 23 καὶ 24 ἐκ τοῦ τέλους, ὅπου ὀρθῶς ἀπαντῶσιν ἐν συμαϊκαῖς ἀνεκδότοις παραλλαγαῖς.

(23) A. Passow, ἔνθ' ἀνωτέρω ἀρ. 441, 442, 443, 444, 445, 446.—Ὁ ἐν Κ)πόλει Ἑλλ. Φιλ. Σύλλ. τ. ΙΘ', σ. 204, ἀρ. 2. —Ζωγρ. Ἀγ. σ. 279—280. Μ. Α. Λουλλουδοπούλου, Ἀ-

6.

Ἴντα τήγ κάμω μιὰγ καρδιά, ἤθελα νὰ 'χω καὶ ἄλλη
νὰ 'χω τὴ μιὰ γιὰ τήχ χαρά, τὴν ἄλληγ γιὰ τὴζ ζάλη (24)

7.

Κλαίω καὶ βασανίζομαι σὰν τὸ μωρὸμ παιδάκι,
ὁποῦ τοῦ λέ' ἡ μάνα του, σσώπα καὶ νὰ βυζζάση. (25)

Ἐν τέλει σημειωτέον ὅτι, τῶν δημοσιευομένων ἀσμάτων τὰ μὲν ὑπ' ἀριθμὸν 1 καὶ 3 ἀνεκοινώσατό μοι ὁ φίλος κ. Ἀγαπητὸς Κατσαρᾶς ἐπὶ πολλὰ ἔτη διδάξας ἐν Μικρῷ Χωρίῳ τῆς Τήλου, ἐξ οὗ καὶ προέρχονται ταῦτα, τὰ δ' ὑπ' ἀριθμὸν 2 καὶ 4 μοὶ ὑπηγορεύθησαν ὑπὸ συγγενοῦς γυναικὸς Συμαίας τὸ πλεῖστον τοῦ βίου της διερχομένης ἐν τῷ ρηθέντι χωρίῳ τῆς Τήλου, τὰ δ' ὑπ' ἀριθμὸν 5, 6 καὶ 7 ὑπὸ Τηλίας γυναικός.

ΝΙΚΗΤΑΣ Δ. ΧΑΒΙΑΡΑΣ
Τακτικὸς ἑταῖρος τῆς ἐν Ἀθήναις Ἑλληνικῆς
Λαογραφικῆς Ἑταιρείας

ΑΛΗΘΕΙΕΣ

Ἂν ἔχῃ κι' ἄλλος τὴ δική μου τὴ Καρδιὰ
μαζὶ μὲ τὸν ἀτέλειωτό της πόνο,
τὸν συμπονῶ στὰ στήθεια μου βαθειὰ
καὶ τὸν νομίζω σύντροφό μου μονο.

Εἶνε τρανὴ στὸ σῶμα συμφορὰ
Καρδιὰ μεγάλη ἀπ' ἀλήθειες καμωμένη.
Ἕνας Χριστὸς τὴν εἶχε μιὰ φορὰ
ὅμως τὴν ἤθελε ὁ Κόσμος σταυρωμένη.

Πλωμάρι.

ΓΡ Ι ΜΑΗΔΩΝΗΣ

νέκδοτος Συλλογὴ κτλ σ. 57, ἀρ. 46, σ. 84. ἀρ. 81. Ἡ τελευταία εἶναι συμπεφυρμένη μετ' ἄλλου ἄσματος.—Κ. Ν. Καγελλάκη, ἔνθ' ἀνωτέρω σ. 17—18, ἀρ. 19. κτλ.

(24) Ἐν Σύμῃ ὁ στίχος φέρεται οὕτω: νὰ σ' ἀγαπῶ καὶ μὲ τὴς δρὸ καὶ 'λλίοθ θὰ 'ναιμ-πάλι.

(25) Ἐν Σύμῃ παραλλάσσει οὕτω: ὁποὺ τοῦ λέ' ἡ μάνα του, σσώπα καὶ νὰ βυτζάκι.

ΝΙΣΥΡΟΣ

ΝΕΑ ΔΡΑΣΙΣ ΤΟΥ ΗΦΑΙΣΤΕΙΟΥ ΤΗΣ

Ἐπεθύμουν νὰ εἶχον πλείονα χῶρον τοῦ πολυτίμου «Μικρασιατικοῦ», ἵνα ἐκτενῶς περιγράψω τὰ κατὰ τὴν μικρὰν ἐκείνην νῆσον τοῦ Ἀρχιπελάγους, ἥτις διὰ τῶν θαυμασίων αὐτῆς ὑδάτων παρέχει ὑγείαν εἰς τοσούτους ἀσθενεῖς καταφεύγοντας εἰς αὐτήν. Δυστυχῶς τὸ προκεχωρημένον τῆς ἐργασίας τοῦ «Μικρασιατικοῦ» δὲν δύναται ἢ ἐλάχιστον νὰ παράσχῃ χῶρον, δι' ὃ κἀγὼ πετῶντι καλάμῳ θέλω ρίψει βραχείας τινὰς περὶ τῶν λουτρῶν της σημειώσεις καὶ περὶ τῆς νέας δράσεως τοῦ Ἡφαιστείου της.

1) ΤΑ ΛΟΥΤΡΑ

Ἡ Νίσυρος γέννημα ἡφαιστειώδους δυνάμεως ἀποσπασάσης αὐτὴν ἀπὸ ἀμνημονεύτων χρόνων καὶ ἐν ἀγνώστῳ ἐποχῇ ἀπὸ τῆς παρακειμένης Κῶ, ἦτο τὸ πρῶτον πάντως ἓν μέγα ἡφαίστειον, οὗ ἡ λάβα, τὸ μὲν φαιόχρους, τὸ δὲ ἐρυθρὰ καὶ ὁμοιοτάτη τῇ τοῦ Βεζουβίου, ἀπετέλεσε τὴν ὅλην νῆσον, εἰς τὰ Β. παράλια τῆς ὁποίας ἐκβάλλουσιν αἱ θαυματουργαὶ θερμαὶ πηγαὶ τῆς Κοινότητος Μανδρακίου. Τὰς πηγὰς ταύτας συντηρεῖ ἡ εἰρημένη κοινότης, τὰ δὲ ἐκ τούτων ὠφέλη χρησιμοποιοῦνται εἰς τὴν λειτουργίαν τῶν σχολείων τῆς κοινότητος.

Ἡ θερμοκρασία τῶν λουτρῶν τούτων ἀνέρχεται μέχρι 55 ο C. ἡ δὲ θεραπευτικὴ ἰδιότης των εἶνε θαυμασία. Ἡ ἐν αὐτοῖς διαμονὴ εἶνε πάνυ εὐχάριστος. Ἡ ἐπὶ τούτων ἐπιτροπὴ μεριμνᾷ, ὥστε οἱ θαμόνες νὰ μένωσι δικαίως κατὰ πάντα εὐχαριστημένοι, ἀπολαύοντες ἄκρας καθαριότητος, κομψῆς διαίτης καὶ προθύμου περιποιήσεως. Εἰδικὸς ἰατρὸς τῆς κοινότητος κ. Μ. Λογοθέτης, μετὰ περισσῆς φροντίδος καὶ ἐπιμελείας παρέχει δωρεὰν τοῖς διαμένουσιν ἐν τοῖς λουτροῖς τὰς ἐκ τῆς ἐπιστήμης αὐτοῦ ἀναγκαίας ὁδηγίας καὶ πᾶσαν τυχὸν ἀναγκαιοῦσαν θεραπείαν. Πρὸς τοῖς τέως δὲ ὑπάρχουσι δύο ξενῶσιν ᾠκοδομήθη νῦν καὶ πολυτελῶς ἐπιπλοῦται, διατάνῃ τῶν ἐν Ἀμερικῇ διαμενόντων Νισυρίων τῶν ἀπαρτιζόντων τὸν σύλλογον τῆς «Πορφυρίδος» μεγαλοπρεπὲς ξενοδοχεῖον, ὅλως Εὐρωπαϊκῶς διερρυθμισμένον, ὅπερ μέλλον ν' ἀνοίξῃ τὸ ἐπιὸν ἔτος τὰς πύλας αὐτοῦ

εἰς τοὺς πολυπληθεῖς πανταχόθεν συρρέοντας πελάτας του, θέλει ἱκανοποιῇ καὶ τὰς μᾶλλον ἰδιοτρόπους ἀπαιτήσεις. Ἡ πρὸς τὴν γενέτειραν αὐτῶν ἀγάπη τῶν Νισυρίων καταδείκνυται καὶ ἐν ἄλλῳ περικαλλεῖ οἰκοδομήματι, τῷ μεγαλοπρεπεῖ κτιρίῳ τῆς ἐν τῇ πρωτευούσῃ Μανδρακίου ἀστικῆς σχολῆς, ὃ ἤγειρεν ἰδίᾳ δαπάνῃ ὁ ἕτερος τῶν ἐν Ἀμερικῇ συλλόγων «Ὅμηρος». Ἓν μέγα εὖγε ὀφείλεται εἰς τὰ μέλη ἀμφοτέρων τῶν συλλόγων τούτων, ἅτινα τὰ περισσεύματα τῆς πολυμόχθου ἐργασίας των δὲν σπαταλῶσιν ἀλλὰ ὑπὲρ τῆς φίλης πατρίδος διαθέτουσι.

2) ΤΟ ΗΦΑΙΣΤΕΙΟΝ

Τῇ 24 Ἰουλίου ἀνηγγέλθη ἡμῖν ἐν τοῖς λουτροῖς ὅτι παρατηρεῖται νέα τοῦ ἡφαιστείου ἐνέργεια, ἥτις ζωηροτάτη ἐξεδηλώθη τῇ 29 ἰδίου.

Τῇ ἐπιούσῃ ὄρθρου βαθέως ἐξεκινήσαμεν ἐκ τῶν λουτρῶν ἵνα μεταβῶμεν πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ ἡφαιστείου. Θὰ εἴχομεν ἀνάγκην μείζονος χώρου ἵνα ἐκθέσωμεν ἐν πάσαις αὐτῶν ταῖς λεπτομερείαις καὶ ἐπεισοδίοις τὴν Ὀδύσσειαν τῆς ὑπερδιώρου εἰς τὸ ὄρος ἀναβάσεώς μας. Παρεσχέθησαν ἡμῖν πρὸς μετάβασιν ὀνάρια τόσον ὑψηλὰ τὸ ἀνάστημα ὥστε οἱ πόδες μου, ἐπιβαίνοντος ἑνὸς αὐτῶν, ἤγγιζον τὸ ἔδαφος, ὥστε ἀντὶ νὰ ἱππεύω συμπεριεπάτουν σχεδὸν μετὰ τῶν ὀναρίου· τὸ δὲ χείριστον ὅτι τὰ ἀτυχῆ ζῶα ἕνεκα τοῦ ἀγόνου τῆς χώρας στερούμενα ἐπαρκοῦς τροφῆς εἰσὶ πεινα̈λέα καὶ κατεσκληκότα, μὴ δυνάμενα σχεδὸν οὐδ' αὐτὸ τοῦ δέρματός των καὶ τῶν ὀστῶν των, διότι σάρκας ἀμφιβάλλομεν ἂν ἔχωσι, τὸ βάρος νὰ φέρωσιν εἰς τὴν ἀνωφέρειαν. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἅμα ἤρξατο ἡ ἀπότομος τοῦ ὄρους ἀνάβασις συνηθέστατα ἐσταμάτων καὶ κλίνοντα περιλύπως τὴν κεφαλήν, ἱκέτευον ἵνα ἀπαλλάξωμεν αὐτὰ τοῦ φόρτου τῶν σωμάτων ἡμῶν καὶ ἦτο τόσων αἰμύλη... ἡ ἄφωνος αὐτῶν παράκλησις, ὥστε ἡμεῖς δὲν ἠδυνάμεθα νὰ μὴ ἀποδεχθῶμεν ταύτην καὶ ἰδοὺ ἄλλοτε μὲν κατηρχόμεθα αὐτῶν καὶ ἐβαδίζομεν πεζῇ ἐκεῖ ὅπου μάλιστα εἴχομεν αὐτῶν ἀνάγκην. Οὕτω μετὰ δίωρον τοιαύτην πορείαν ἐφθάσαμεν εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ Διαβάτου καὶ ἐκεῖθεν κατήλθομεν εἰς τὸ ὀροπέδιον, ἐν ᾧ ὑπάρχουσι τὰ μόνα καρποφόρα τῆς νήσου κτήματα.

Τὸ ὀροπέδιον τοῦτο μία μεγάλη κυκλοτερὴς λεκάνη εἶνε ἀναμφιβόλως ἡ ἀρχαιοτάτη περιοχὴ τοῦ μεγάλου κρατῆρος τοῦ ἀρχεγόνου ἡφαιστείου, ἥτις καλεῖται Λακκὶ καὶ ἐντὸς τῆς ὁποίας ὑπάρχουσι καταφανεῖς πέντε νεώτεροι ἐσβεσμένοι κρατῆρες. Εἰσὶ δὲ οὗτος ὁ μείζων πάντων Στέφανος, ὠοειδὴς τὴν μορφὴν 320Χ260 Μ, 110 μέτρα ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης, ἀπεστεγνωμένος. Ὁ Ἀλέξανδρος κυκλοτερὴς, 55 Μ. διαμέτρου ἀμέσως παρὰ τὸν Στέφανον, ξηρός. Ὁ Πολυβώτης, ὠοειδὴς 65Χ50 Μ. ὑδαρώδης ἔχων διάλυσιν θείου, παρέχων τὴν θέαν μιᾶς μεγάλης κιτρίνης λίμνης, ἐχούσης βάθος 41 μ. καὶ ὕψος 145 μ. ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης καὶ ἀπέχων 460 μ. ἀπὸ τοῦ Στεφάνου· πρὸς Β. ὁ Φλεγέθων. ὠοειδὴς 40Χ115 μ. ἔχων βάθος 104, ὕψος δὲ 130 μ. πρὸς Ν. τοῦ Πολυβώτου 118 μ. τούτου ἀπέχων. Καὶ τέλος ὁ Λογοθέτης 100 μ. πρὸς τὰ Β. Α. τοῦ Πολυβώτου, κυκλικός, διαμέτρου 25 μ. ἔχων βάθος 129 καὶ ὕψος ὑπὲρ τὴν θάλασσαν 150 μ.

Παρὰ τὸν Πολυβώτην ἠνοίχθη νῦν ὁ νέος ἐν ἐνεργείᾳ κρατήρ, κυκλικός, περίπου 30 μ. διαμέτρου· εὑρίσκεται οὗτος μεταξὺ Πολυβώτου καὶ δύο λόφων, ἐξ ὧν ὁ εἷς πρὸς τὰ ΒΔ ἀποτελεῖται ἐκ θειοχώματος, ὁ δὲ ἕτερος πρὸς τὰ ΝΑ ἐκ φαιᾶς λάβας, ὃν καὶ κατατρώγει νῦν ὁ κρατήρ· οὕτω ἐντὸς 3 ἡμερῶν ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς δράσεώς του κατέφαγε ὅλον τὸ κέντρον τοῦ λόφου καὶ τὰ περιξαὐτοῦ εἰς μῆκος 1 1)2 μ. ὥστε ὁ λόφος παρουσιάζει νῦν μηνοειδὲς σχῆμα, δι' οὗ δύναται τις ν' ἀποθαυμάσῃ τὸ μεγαλεῖον τῆς δράσεως. Ζωηρότερον ὅμως καὶ μεγαλοπρεπέστατον φαίνεται τὸ θέαμα ἀπὸ τῆς κορυφῆς ἑτέρου λόφου ἐκ θειοχώματος πρὸς τὰ ΝΑ τοῦ Πολυβώτου κειμένου καὶ 80 περίπου μέτρα ὑπερκειμένου αὐτοῦ. Ἐντεῦθεν βλέπομεν ὁλόκληρον τὸν νέον κρατῆρα ὁμοιάζοντα πρὸς παμμεγέθη λέβητα ὄντα ἐν βρασμῷ. Πυκνοὶ λευκοὶ ἀτμοὶ ἀνυψοῦνται διηνεκῶς ἐξ αὐτοῦ. Ἐιτὸς αὐτοῦ κοχλάζει δαιμονιωδῶς φαιόχρους ὑλύς, ἥτις ὑπὸ τῆς ἐσωτερικῆς δυνάμεως τοῦ ἡφαιστείου ἀνατινάσσεται διηνεκῶς πρὸς τὰ ἄνω ἐν εἴδη πίδακος μετὰ ὀγκωδῶν λίθων ἐνίοτε ἀναμεμιγμένη καὶ καταπίπτει εἶτα ἐντὸς τοῦ κρατῆρος. Τὸ θέαμα τῆς ἀνατινάξεως ταύτης τῆς ὑλύος ἐξικνουμένης εἰς ὕψος 20 σχεδὸν μέτρων εἶνε εἰς ἄκρον μεγαλοπρεπές· μυκηθμοὶ δεινοὶ καὶ κρότοι ἰσχυροὶ ἀκούονται ἀπὸ ἱκανῆς ἀποστάσεως· ἅπαν τὸ πέριξ ἔδαφος καίει ὑπὸ τοὺς πόδας ἡμῶν. Ἀπὸ πάσης ρωγμῆς τῶν βράχων ἐξέρχεται καπνὸς καὶ θεῖον κρυσταλλικὸν καθαρώτατον, ἀλλὰ τοσοῦτον θερμόν, ὥστε ἀδύνατον νὰ συνάξῃ τις αὐτὸ διὰ γυμνῆς χειρός. Οἱ πανταχόθεν ἐξερχόμενοι ἀτμοὶ πληροῦσιν τὴν ἀτμοσφαῖραν θειώδους ὀσμῆς, ἀποψυχόμενοι δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους καταπίπτοντες σχηματίζουσι πολλαχοῦ ἁλατῶδες ἐπίχρισμα, προερχόμενον ἐκ τῆς συμπυκνώσεως τοῦ ἐν αὐτοῖς περιεχομένου νάτρου. Τοιαύτη ἦτο ἡ ἐκ τοῦ ἡφαιστείου τούτου προξενηθεῖσα ἡμῖν ἐντύπωσις ὥστε ἐλησμονήσαμεν τὰς τῆς ὁδοιπορίας ταλαιπωρίας. Ἰσχυρῶς δὲ καπνίζοντα εἴδομεν καὶ τὸν κρατῆρα Λογοθέτην ὅστις πιθανῶς ἑτοιμάζει καὶ αὐτὸς νέαν ἔκρηξιν. Ὁ ἐν ἐνεργείᾳ κρατὴρ ἐκχύνει ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν τὴν ὑλὺν αὐτοῦ εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ Λακκιοῦ, ὅπως δὲ μὴ ἀποβῇ καταστρεπτικὸς εἰς τὰ ἐκεῖ κτήματα, ἠνοίχθη μέγας χάνδαξ δι' οὗ τὸ ἐκχυλίζον διοχετεύεται εἰς τὸν ἐσβεσμένον κρατῆρα Στέφανον, δυνάμενον νὰ δεχθῇ ἐν αὐτῇ ἀνυπολόγιστον ποσότητα τῆς ἐκρεούσης ὕλης.

Ἀναπαυθέντες ἐπ' ὀλίγον ἐν τῇ ἐξοχῇ τοῦ κ. Φωτιάδου ἐξεκινήσαμεν καὶ αὖθις διὰ τὰ λουτρὰ μετὰ τῆς αὐτῆς καὶ ἔτι μείζονος ταλαιπωρίας διὰ τὴν ἐξάντλησιν τῶν ὀναρίων μας, ἃ ἐνιαχοῦ

ἀντὶ νὰ μᾶς φέρωσιν ἠναγκαζόμεθα νὰ τὰ ὑποβοηθῶμεν ἵνα ἀνέλθωσι τὰς ἀνωφερείας.

3. ΑΝΑΧΩΡΗΣΙΣ

Μετὰ 20ήμερον εὐχάριστον καὶ ὑγιεινῶς εὐεργετικὴν διαμονὴν ἐν τοῖς λουτροῖς, ὧν ἐφ' ἡμῶν τε αὐτῶν καὶ ἐπὶ πολλῶν ἄλλων εἴδομεν τὰ θαυματουργὰ ἀποτελέσματα, ἀνεχώρησα διὰ Σάμον μέσῳ Καλύμνου, ἐν ᾗ διέμεινα ἐπὶ δήμερον. Ὁ κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας ἐπικρατῶν ἀφόρητος καύσων δὲν μοὶ ἐπέτρεψε νὰ περιηγηθῶ τὴν νῆσον, ἠδυνήθην ὅμως νὰ ἴδω καὶ ἀκούσω τινά. ἃ κρίνω ἄξια μνείας. Καὶ δὴ ἄξιον θέας τυγχάνει τὸ μεγαλοπρεπέστατον οἰκοδόμημα τοῦ παρθεναγωγείου καὶ τῆς ἐπαγγελματικῆς σχολῆς, ὅπερ ἰδίᾳ δαπάνῃ ᾠκοδόμησε πολύτιμον τῆς νήσου νέκνον, ὁ πολὺς ἐν Λονδίνῳ μεγαλέμπορος κ. Νικόλαος Βουβάλης, ὅπερ θέλει πάντως ἀποβῇ ἐν τῶν πρωτίστων τῆς Ἀνατολῆς, διότι μεγάλην μέριμναν καταβάλλει καὶ περὶ ἐξευρέσεως ἀρίστου διδακτικοῦ προσωπικοῦ, ἐφ' οὗ σύντονον ἐξασκεῖ ἐποπτείαν ἡ ἐρίτιμος καὶ λογιωτάτη σύζυγος τοῦ κ. Βουβάλη, ἰδιαίτερον ὅλως φιλόστοργον ἐνδιαφέρον ὑπὲρ τῆς ἀρτίας μορφώσεως τῶν πάσης τάξεως συμπολιτίδων της ἐπιδεικνυομένη.

Ἐξ ὅσων δὲ ἤκουσα ἀπείρων καὶ περιέργων ἀνεκδότων τοῦ βίου τῶν σπογγαλιέων δύο μάλιστα εἰσὶ ἄξια μνείας, ἐν οἷς παρουσιάζεται ἀνέλπιστος καὶ ἀπίστευτος ἀληθῶς διάσωσις δύο ἀτυχῶν δυτῶν ἀπὸ θανάτου, ὃν παρεσκεύασαν αὐτοῖς δύο θηρία ἓν θαλάσσιον καὶ ἓν χερσαῖον, εἷς καρχαρίας καὶ εἷς.... πλοίαρχος!

Ὁ δύτης Μιχαὴλ Τριανταφύλλου ἢ Λατάρης ἐργαζόμενος ἀνὰ τὰ παράλια τῆς Ἀφρικῆς περὶ τὴν Μαντρούχαν, ἐναγκαλισθεὶς τὸν μέγαν λίθον, ὃν λαμβάνουσι συνήθως οἱ ἄνευ σκαφάνδρων ἐργαζόμενοι, ὅπως τάχιον φθάσωσιν εἰς τὸν πυθμένα, ἐρρίφθη εἰς τὴν θάλασσαν, ἀλλὰ τῇ στιγμῇ ἐκείνῃ παρερχόμενος τεράστιος καρχαρίας κατέπιεν αὐτὸν καὶ τὸν λίθον· ὁ ἀτυχὴς δύτης εὑρεθεὶς ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήτους ἀφῆκε τὸν λίθον, ὅστις φαίνεται ὅτι ἐπίεσεν αὐτὴν τοσοῦτον καὶ τόσον ὀδυνηρὸν συναίσθημα προὐξένησεν εἰς τὸ κῆτος, ὥστε τοῦτο πάραυτα ἐξήμεσε τὸν δύτην ἀκέραιον· ἐνῷ ὅμως ἐξήρχετο οὗτος οἱ ὀδόντες τῆς ἄνω σιαγόνος τοῦ κήτους κατεξέσχισαν τὰς σάρκας τῶν νώτων αὐτοῦ, δεινῶς δὲ τετραυματισμένος καὶ σχεδὸν νεκρὸς ἀνειλκύσθη ὑπὸ τῶν συντρόφων του, παρασχεθεισῶν δ' αὐτῷ τῶν πρώτων βοηθειῶν, ἀπεστάλη εἰς τὸ Νοσοκομεῖον τῆς Μασσαλίας, ἔνθα ἐθεραπεύθη καὶ ζῇ νῦν ὁ νέος οὗτος Ἰωνᾶς ἄγων ἡλικίαν 45 ἐτῶν.

Ὁ ἕτερος δὲ νεκραναστὰς παρ' ὀλίγον ἐγένετο θῦμα τῆς ἀκατονομάστου θηριωδίας τῶν πλείστων δυστυχῶς πλοιάρχων σπογγαλιέων· ὑπηρετῶν παρά τινι τούτων ὁ δύτης οὗτος, Σταμάτιος Καμπουρόγλους ὀνόματι, ἐνόσησε καὶ ἐγένετο ἀνίκανος

εἰς ἐργασίαν, ὁ δὲ θηριώδης πλοίαρχος ἀπέρριψεν αὐτὸν εἰς ἀμμώδη ἔρημον τῆς Ἀφρικῆς ἀκτήν, θάψας αὐτὸν ἐντὸς τῆς ἄμμου καὶ ἀφεὶς μόνον τὴν κεφαλὴν ἐκτὸς αὐτῆς, ἵνα ἀναπνέῃ ὁ τάλας ἕως οὗ ξεψυχήσῃ... ὁποία εὐσπλαγχνία ἀληθῶς! Ἐν τῇ θέσει ταύτῃ παρέμεινε τὸ ἀτυχὲς θῦμα ἐπὶ 4 ὅλας ἡμέρας ἄσιτος καὶ ἄποτος ἀναμένων ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν τὸν βραδύνοντα θάνατον. Εὐτυχῶς τῇ πέμπτῃ ἡμέρᾳ πλοῖον διερχόμενον ἐκεῖθεν ἀντελήφθη αὐτόν, τὸν ἐξέχωσε, παρέσχε τὰς δυνατὰς βοηθείας καὶ ἔσωσεν οὕτως αὐτὸν ἀπὸ τοῦ βεβαίου θανάτου, εἰς ὃν εἶχε καταδικάσῃ αὐτὸν ἓν θηρίον ἀνθρωπόμορφον, ζῇ δὲ νῦν ἐν Καλύμνῳ ἄγων ἡλικίαν 65 ἐτῶν. Τοιαῦτα κακουργήματα πλεῖστα ὅσα ἤκουσα· μοὶ ἀνέφερον πλοίαρχον θυσιάσαντα ἀσπλάγχνως ἑκατὸν ἀτυχεῖς δύτας νοσήσαντας ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ του!

Πότε ἆρά γε θὰ εὑρεθῇ φιλεύσπλαγχνος δύναμις, ἱκανὴ νὰ πατάξῃ τὰ θηρία ταῦτα καὶ σώσῃ τόσα θύματα, τόσους ἀτυχεῖς ἐργάτας;

Ο. ΡΕΝΤΖΟΣ

ΤΟ ΑΡΡΩΣΤΟ ΟΡΦΑΝΟ

Ἀχ! τί κακό, νὰ λυώνῃ μεσ' σ' τὰ ξένα
Κατάκοιτο ἀπ' ἀρρώστια δυνατή,
Χωρὶς κανένας νἄρχεται σιμά του
Καὶ λίγη συντροφιὰ νὰ τοῦ κρατῇ.

Ὁ βήχας ποῦ τὰ σπλάχνα του ξεσχίζει
Κλονίζοντας τὰ στήθη τἀχαμνά,
Τὴ μαύρη του ἀρρώστια σ' ὅλους λέγει
Κι' ὁ χάρος πῶς σιμά του ἀγρυπνᾷ.

Τὸ ἄμοιρο! ἂν εἶχε μιὰ μανούλα
Θἄγερνε στὴ θερμή της ἀγκαλιά,
Καὶ τοὺς πικρούς του πόνους θὰ γλυκαίναν
Παρηγοριὲς καὶ χάδια καὶ φιλιά.

Μὲ μαύρους στοχασμοὺς ἀποκοιμιέται,
Μ' ὀνείρατα κατάμαυρα ξυπνᾷ,
Κι' ἀδιάκοπα τὴ μάνα του θυμᾶται
Κι' ὁ νοῦς του στὴ μανούλα του γυρνᾷ.

Ἄδανα 1911

Η. ΖΕΒΑΟΓΛΟΥ

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

ΓΟΥΛΙΕΛΜΟΣ ΔΑΙΡΠΦΕΛΔ

Εἶναι δύσκολον πραγματικῶς νὰ ζωγραφήσῃ κανεὶς πιστῶς ἄνδρα ἐπιφανῆ, πολὺ περισσότερον ὅταν εἰς τὴν ἐκλεκτὴν αὐτὴν φύσιν τῆς ὁποίας τὰς ἀρετὰς προσπαθεῖ νὰ ἀναλύσῃ καὶ μὲ αὐτὰς νὰ μᾶς φέρῃ ἐνώπιον τῆς ἐγκρίτου μορφῆς, ὅταν λέγομεν εἰς τὴν προνομιοῦχον αὐτὴν διάνοιαν μαζὶ μὲ τὴν ἀξίαν συνδυάζεται, ὅπως συμβαίνει πάντοτε καὶ μετριοφροσύνη. Τοῦτο ὅμως δὲν ἐμποδίζει τὸν ἀληθινὸν ἐργάτην τῆς ἰδέας, τὸν ἀγνὸν σημαιοφόρον τῆς προόδου, ἡ ὁποία ἀρχὴν ἔχει τὴν ἔρευναν καὶ τέρμα τὴν ἀλήθειαν νὰ σκιαγραφῇ ἔστω καὶ ἀτελῶς τοὺς τοιούτους ἄνδρας, τῶν ὁποίων ἡ ἐργασία εἶναι ἡ ἀφοσίωσις πρὸς τὴν ἐπιστήμην, τὴν ὡραίαν θυγατέρα τῆς ἀληθείας, ἡ ἐξυπηρέτησις τῶν ὑψηλῶν κλίσεων τῆς σκεπτομένης ἀνθρωπότητος. Καὶ εἶναι περισσότερον ἀπὸ παρήγορον εἰς τὸν αἰῶνα αὐτὸν τοῦ ψεύδους, τοῦ ἀμοιβαίου θαυμασμοῦ, τῆς αὐταρεσκείας νὰ βλέπῃ κανεὶς ἐπάνω εἰς τὸ μεγαλοπρεπὲς ἐπίπεδον τῆς ἀσπίλου Ἀρετῆς τοὺς ἐργάτας τῆς ἐπιστήμης ὑψωνομένους εἰς τὴν λατρείαν πάσης εὐγενοῦς καρδίας. Καὶ χωρὶς ἄλλο ὁ κ. Γουλιέλμος Δαίρπφελδ ἦν ἀπὸ τὰ ἐπίλεκτα τέκνα τῆς φιλοσόφου Γερμανίας, ἥτις μᾶς ἔδωκε τὸν Κάντιον ἕνα γίγαντα τῆς φιλοσοφίας καὶ τὸν Γκαῖτε τὸν Ὀλύμπιον κολοσσὸν εἰς τὴν Ποίησιν, εἶναι μορφὴ ὄχι συνήθης. Ἐνωρίς, ἀρκετὰ ἐνωρὶς ἐπιδοθεὶς ὁ κ. Δαίρπφελδ εἰς τὴν ἀρχαιολογίαν καὶ πρὸ πάντων εἰς τὴν ἀρχιτεκτονικὴν ἔδειξεν ἀσυνήθη ἰδιοφυΐαν εἰς τὸν κλάδον αὐτόν, σημεῖον φανερὸν πολὺ μεγάλου ἐπιστημονικοῦ μέλλοντος. Εἰς τὴν χώραν ἡ ὁποία ἐγέννησε τὸν Βίγκελμαν, τὸν Ὀδ. Μύλλερ, τὸν Φουρτβαῖγκλερ, τὸν Κούρτιον κλπ. τὸν Κόνζε τέλος ὁ ὁποῖος εἶναι τόσον δυνατὰ συνδεδεμένος μὲ τὴν Πέργαμον, ὁ κ. Δαίρπφελδ εἶναι κάτι τὸ ὁποῖον ἀνεμένετο. Εἰς τὸν πλούσιον αὐτὸν ὀργανισμὸν τῆς πνευματικῆς ζωῆς δὲν εἶναι δύσκολον νὰ γεννηθοῦν διάνοιαι σύνθετοι καὶ δημιουργικαί. Ἀλλ' ὁ κ. Δαίρπφελδ πολλαπλῶς συνεδέετο μὲ τὴν ἐπιστήμην. Ὁ ἀείμνηστος πατήρ του Φρ. Δαίρπφελδ ὑπῆρξεν ἐπιφανὴς παιδαγωγὸς καὶ ὁ ὡραιότερός του ἐπιτάφιος εἶναι τὸ σεμνὸν μνημεῖον, τὸ ὁποῖον ἀνήγειραν εἰς ἀνάμνησίν του οἱ διδάσκαλοι τῆς Γερμανίας.

Ὁ πενθερός του πάλιν Ἄδλερ ἦτο καθηγητὴς τῆς ἱστορίας τῆς ἀρχιτεκτονικῆς εἰς τὸ πολυτεχνεῖον τοῦ Βερολίνου, ἐχρημάτισε τμηματάρχης εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Δημοσίων ἔργων τῆς Πρωσσίας, ᾠκοδόμησε πολλοὺς ναοὺς ἐν Γερμανίᾳ καὶ τὴν Εὐαγγελικὴν Ἐκκλησίαν Ἱεροσολύμων.

Καὶ πολὺ περισσότερον ὁ Ἄδλερ διηύθυνε τὰς ἀνασκαφὰς τῆς Ὀλυμπίας αἱ ὁποῖαι τόσον ἐφώτισαν τὴν ἐπιστήμην καὶ τόσον ἐτίμησαν τὴν Γερμανίαν. Εἰς τὴν τελευταίαν αὐτὴν ἐργασίαν εἶχε συνεργάτην τὸν κλεινὸν Ἐρνέστον Κούρτιον, μὲ τὸν ὁποῖον περιηγηθέντες πρὸ τριακονταπενταετίας τὴν Μ. Ἀσίαν ἐσταμάτησαν τὰ βήματά των ἐνώπιον τῶν ἐρειπίων τῆς πολιᾶς Περγάμου. Ὅλον τὸ μεγαλεῖον ἑνὸς ἀποθανόντος κόσμου ἀνέζη διδακτικόν, ἐπιζητικόν, γεμᾶτον ἀπὸ πυρετώδη ἐνθουσιασμὸν εἰς τὰ ὄμματα τῶν δύο αὐτῶν ἐγκρίτων ἐπιστημόνων ἐπὶ τῶν λειψάνων ἐκείνων, τὰ ὁποῖα ἔμελλε νὰ ἀνασκαλεύσῃ ἡ σκαπάνη τοῦ Χοῦμαν, τοῦ κ. Κόνζε, τοῦ κ. Δαίρπφελδ. Ἀλλ' ὁ τελευταῖος οὗτος ἔμελλε νὰ ὑπερβῇ καὶ τὰς

πλέον αἰσιοδόξους ππροσδοκίας. Ἑταῖρος κατ' ἀρχὰς τῆς ἐν Ἀθήναις Γερμανικῆς ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς καὶ εἶτα διευθυντής, ἔγινεν ὁ ἀληθινὸς Ἄτλας τῶν γονιμωτάτων ἐργασιῶν τοῦ μεγαλωνύμου ἀρχαιολογικοῦ Γερμανικοῦ Ἰνστιτούτου. Ἔλαβε μέρος εἰς τὰς ἀνασκαφὰς τῆς Τίρυνθος τὰς διεξαχθείσας ὑπὸ τοῦ Ἑρρίκου Σλῆμαν, συνέχισε καὶ ἐπεράτωσε τὰς ἀνασκαφὰς τῆς Τροίας, διὰ τὰς ὁποίας ἐξέδωκε καὶ πολύτιμον ἔργον, τὰς ἀνασκαφάς, μὲ τὰς ὁποίας ὁ Ἑρρίκος Σλῆμαν ἤνοιξε πολὺ πλατεῖς ὁρίζοντας εἰς τὴν ἀρχαιολογίαν καὶ ἱστορίαν. Ἡ σπανία ὀξύνοια τοῦ κ. Δαὶρπφελδ φθάνουσα τὴν μεγαλοφυΐαν, ἡ ὁποία κατὰ τὸν Bichet εἶναι ἡ ἕνωσις τοῦ ἐφευρετικοῦ καὶ τοῦ κριτικοῦ πνεύματος, ἡ διαυγής, ὑγιὴς καὶ ἰσχυρὰ αὐτοῦ παρατηρητικότης, ἡ ἐπιμελεστάτη γνῶσις τῆς τοπογραφίας τῶν ἐρευνωμένων μερῶν ὁδηγοῦν τὰς ἐπιστημονικὰς ζητήσεις τοῦ κ. Δαὶρπφελδ καὶ στεφανώνουν δι' ἐπιτυχίας τὰς προσπαθείας του. Ἐνθουσιώδης ὑπέρμαχος τοῦ Ὁμηρικοῦ πραγματισμοῦ προσέφερε σπουδαίας ὑπηρεσίας εἰς τὴν ἀρχαιολογικὴν ἐπιστήμην τόσον διὰ τὴν πολύκροτον αὐτοῦ περὶ ἀρχαίου θεάτρου θεωρίαν ὅσον καὶ διὰ τὰς τολμηρὰς αὐτοῦ γνώμας περὶ τῆς ἀρχαίας Ἰθάκης καὶ ἀρχαίας Πύλου. (1) Καὶ τώρα ἀποχωρεῖ ἀπὸ τὴν ἐνεργὸν Διεύθυνσιν τῆς Γερμανικῆς ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν, μέλλων νὰ ἐπιδοθῇ εἰς τὴν συγγραφὴν τῶν πορισμάτων τῶν ἀνασκαφῶν του. Ἡ εἰς φῶς ἔκδοσις τῶν μελετῶν αὐτῶν θὰ δικαιώσῃ πανηγυρικῶς τὰς ἀξιοσημειώτους φράσεις τοῦ διδάκτορος Ροβέρτου φὸν Σνάϊδερ, διευθυντοῦ τοῦ ἀρχαιολογικοῦ φροντιστηρίου τῆς Βιέννης καὶ καθηγητοῦ εἰς τὸ ἐκεῖ Πανεπιστήμιον «Ὁ Μυκηναϊκὸς πολιτισμὸς εἶναι τὸ κύριον κέντρον τῆς ἀρχαιολογίας καὶ οἱ μυκηναϊκοὶ χρόνοι δσημέραι καθίστανται ἐναργέστεροι. Ὁ κ. Δαὶρπφελδ εἶναι μεγάλη αὐθεντία εἰς τὴν ἀρχαιολογικὴν ἐπιστήμην, ἀληθὴς μεγαλοφυΐα εἰς τὸν εἰδικὸν τοῦτον κλάδον καὶ σπανίας παρατηρητικότητος. Ἀνύψωσεν εἰς νέον ἐπίπεδον τὸ σύστημα τῶν ἀνασκαφῶν». Ἀλλ' ὁ ἔγκριτος ἀνὴρ διέθεσε τὰ ὑπέροχα αὐτοῦ προσόντα δι' ἔργον δυσπολογίστου ἐπιβολῆς. Ἀκολουθῶν τὰ ἴχνη σοφῶν δμοεθνῶν του ἀπὸ ἐτῶν διευθύνει τὰς ἀνασκαφὰς τῆς Περγάμου. Ἡ ἱερὰ γῆ τοῦ Φιλεταίρου, ὁ φωτοβόλος ἥλιος τῆς Ἀσίας εἰς ἐνδόξους καιρούς, ἀνοίγει καὶ πάλιν τὰ σπλάγχνα της εἰς τὸν ἐραστὴν τοῦ αἰωνίου καλοῦ καὶ εἰς τὰς δέλτους τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιστήμης τὰ ὀνόματα Πέργαμος καὶ Δαὶρπφελδ συνδέονται τόσον εὐτυχῶς ὅσον καὶ ἀρρήκτως.

Πέργαμος Ἀπρίλιος 1911

ΑΛΕΞ. ΚΟΛΥΦΕΤΗΣ δ. φ.

(1) Περὶ τῶν ζητημάτων τούτων τῆς ἀρχαίας Ἰθάκης καὶ ἀρχαίας Πύλου μετὰ τῶν ἀνασκαφῶν Λευκάδος (ἀρχαίας Ἰθάκης) καὶ Κακοβάτου (ἀρχαίας Πύλου) ἔγραψεν ἐκτενῶς καὶ λεπτομερῶς, κατόπιν συνεντεύξεως μετὰ τοῦ καθηγητοῦ κ. Δαὶρπφελδ, ὁ κ. Γεώργ. Κ. Χονδρονίκης εἰς τὸ ἐν Σμύρνῃ περιοδικὸν ὁ «Κόσμος»

ΑΙ ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΤΗΣ ΠΕΡΓΑΜΟΥ

1909 ΚΑΙ 1910

Ἡ ἀνακάλυψις τοῦ τεμένους τῆς Δήμητρος

Αἱ ἀνασκαφαὶ τῆς Περγάμου τῶν περιόδων 1909 καὶ 1910 ἰδίως τῆς πρώτης ὑπῆρξαν ὅλως ἀπροσδοκήτως τόσον ἱκανοποιητικαί, ὥστε οὐδεὶς ποτὲ ἐφαντάζετο ὅτι θὰ εἴχομεν τοσαῦτα εὑρήματα καὶ λίαν σπουδαῖα ἰδίως διὰ τὴν καθόλου ἱστορίαν τῆς Ἀκροπόλεως Περγάμου.

Τὰς ἀνασκαφὰς ταύτας ὡς γνωστὸν διευθύνει ὁ σοφὸς καθηγητὴς κύρ. Γουλ. Δαὶρπφελδ. Ἐν αὐταῖς παρίσταντο ἐκτὸς τοῦ τακτικοῦ ἀρχιτέκτονος-μηχανικοῦ κυρ. Παν. Σούρσου καὶ ὁ Δρ. Οὔγκω Χέπτυν καὶ ὁ ἑλβετὸς ἀρχιτέκτων κύρ. Παῦλος Σάτσμαν, ὅστις ἠσχολήθη ἰδίως εἰς τὴν περιγραφὴν τινῶν ἐκ τῶν ῥωμαϊκῶν κτιρίων. Ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ Μουσείου Κων)πόλεως παρίστατο ὁ γνωστὸς δμογενὴς ἀρχαιολόγος κύρ. Θεοδ. Μακρίδης βέης, γεν. ἐπιθεωρητὴς τῶν ἀρχαιοτήτων Τουρκίας, ὅστις δμολογουμένως διὰ τῶν ὑπ' αὐτοῦ διενεργουμένων ἀνασκαφῶν πολλὰς ὑπηρεσίας παρέσχε καὶ παρέχει τῇ ἐπιστήμῃ. Ἰδίως δὲ εἰς τὸ Αὐτοκρ. Μουσεῖον Κων)πόλεως, ὅπερ πλουτίζεται δσημέραι διὰ πολυτίμων εὑρημάτων, τὰ ὁποῖα ὀφείλονται εἰς τὸν ζῆλον καὶ τὴν δραστηριότητα αὐτοῦ, τοῦ μόνου ἀρχαιολόγου καὶ ἱκανοῦ ὑπαλλήλου ὃν ἔχῃ νὰ ἐπιδείξῃ τὸ Αὐτοκρ. Μουσεῖον τῆς Κων)πόλεως. Εἰς τὴν περίοδον τοῦ 1910 παρίστατο ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω καὶ ὁ καθηγητὴς κύριος Ἀλέξ. Κόντσε, τοῦ ὁποίου ἡ ἀγάπη καὶ ὁ θαυμασμὸς πρὸς τὸν ἀρχαῖον κόσμον τῆς Περγάμου εἶνε μέγιστος. Ἀντὶ δὲ τοῦ κυρ. Δρ. Χέπτυν, τοῦ ὁποίου ἔληξεν ἡ ὑποτροφία τοῦ Ἰνστιτούτου, παρίστατο ὁ κύρ. Δρ. Ἵππελ.

Αἱ ἀνασκαφαὶ ἤρχισαν συνεχίζουσαι τὰς προηγουμένας πέριξ τοῦ Γυμνασίου τῶν νέων μετὰ 100 περίπου ἐργατῶν, ὡς καὶ εἰς ἄλλα μέρη τῆς Ἀκροπόλεως.

Πρὸς Δ. τοῦ Γυμνασίου εἰς ἀπόστασιν ὀλίγων μέτρων ἀνεκαλύφθη τὸ Τέμενος τῆς Δήμητρος, ἔργον τῶν πρώτων χρόνων τῆς ἱδρύσεως τοῦ Περγαμηνοῦ βασιλείου. Ἐγείρεται δὲ εἰς μέρος τὸ ὁποῖον εἶνε ὁρατὸν καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς κάτω πόλεως καὶ ἐκτίσθη ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἐν Ἐλευσῖνι Τεμένους. Οὐδεὶς ποτὲ ἐφαντάζετο ὅτι

τὸ ἐν Περγάμῳ τέμενος τῆς Δήμητρος θὰ ἦτο τόσον μεγαλοπρεπὲς ὅσον καὶ πλούσιον καὶ τὸ κυριώτερον ὅτι ἦτο ἔργον τοῦ ἱδρυτοῦ τοῦ Περγαμηνοῦ Βασιλείου τοῦ Φιλεταίρου. Τὸ ἀνασκαφὲν τοῦτο τέμενος σύγκειται ἐκ Προπύλου, Στοῶν, Βωμοῦ, Ναοῦ καὶ λοιπῶν περὶ τῶν ὁποίων κατωτέρω.

* * *

Ἡ ἱστορία τῆς Θεᾶς Δήμητρος εἶνε μία ἀπὸ τὰς λαμπρὰς καὶ θαυμασίας ἐκείνας τῆς Ἑλληνικῆς φαντασίας, διὰ τῆς ὁποίας οἱ πρόγονοι ἡμῶν συμβολικῶς εἰκόνισαν τὰς διαφόρους τῆς βλαστήσεως μεταλλαγάς, τὴν ζωὴν καὶ τὸν θάνατον τῆς φύσεως. Τὰ παθήματα τῆς μητρὸς Δήμητρος μετὰ τὴν ἁρπαγὴν τῆς κόρης αὐτῆς Περσεφόνης εἶνε τοσοῦτον συγκινητικά, τοσοῦτον μακρὰ καὶ λυπηρά, ὥστε πᾶς τις ἀναγινώσκων αὐτὰ πραγματικῶς θαυμάζει τὴν δαιμονίαν ἐκείνην ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν φαντασίαν, ἥτις τοσοῦτον ἐδόξασε τὸ Ἑλληνικὸν ἡμῶν Γένος.

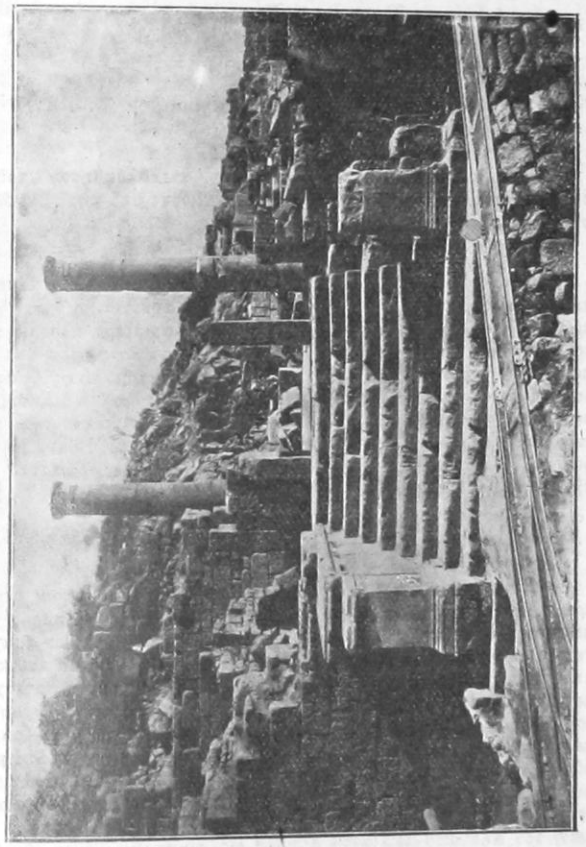
Ἡμεῖς ἐνταῦθα δὲν θὰ ἀναφέρωμεν τὰ τῆς θαυμασίας ταύτης τραγῳδίας τῆς Δήμητρος, ἐκ τῆς ὁποίας προῆλθον τὰ κατόπιν μυστήρια τῆς Ἐλευσῖνος καὶ τὰ ὁποῖα κατόπιν μετεδόθησαν καὶ εἰς ἄλλας πόλεις, δύναται ὁ ἀναγνώστης νὰ ἀναγνώσῃ τὸν πρὸς τὴν Δήμητραν ὕμνον τοῦτον, τὸν πρὸ αἰῶνος περίπου ἀνακαλυφθέντα ἔν τινι βιβλιοθήκῃ τῆς Μόσχας. (Ἀρχαιολογικαὶ ἐκδρομαὶ τῆς Ἑλλάδος—Ch. Diehl μεταφρ. Α. Καράλη—1896 σελ. 328. Περὶ τοῦ ὕμνου τούτου γράφει οὐκ ὀλίγα καὶ τὸ Σμυρναϊκὸν περιοδικὸν ὁ «Ἑρανιστὴς» ἀριθ. 2. 1910) ἐκ τοῦ ὁποίου θὰ κατανοήσῃ «τὸ ὕψος τῶν ἐννοιῶν τοῦ μύθου τούτου τῆς Δήμητρος» ὡς γράφει ὁ γάλλος ἀρχαιολόγος Ch. Diehl.

Τὸ Τέμενος τῆς Δήμητρος.

1) Τὸ Πρόπυλον

Τοῦτο κεῖται ἀνατολικῶς τοῦ ὅλου κτιρίου καὶ ὀλίγον ὑψηλότερον αὐτοῦ κατὰ δύο περίπου μέτρα καὶ κατέρχεταί τις εἰς τὸν ναὸν διὰ κλίμακος 10 βαθμίδων. Τὸ πλακόστρωτον αὐτοῦ διεσώθη ἀρκούντως καθὼς καὶ δύο κίονες ἔμπροσθεν τῆς Πύλης ἐξ ἀριστερῶν καὶ δεξιῶν, ἀποτελούμεναι ἐκ τριῶν σπονδύλων ἐκτὸς τοῦ κιονοκράνου κορινθιακοῦ ῥυθμοῦ. οἱ ὁποῖοι ἀναστηλωθέντες ἔχουσιν ὕψος 4 1)2 μέτρων. Ἄξιον παρατηρήσεως εἶνε ὅτι οἱ κορινθιακοῦ ῥυθμοῦ οὗτοι κίονες εἶνε ἄνευ βάσεων καὶ τοῦτο εἶνε σπουδαῖον διὰ τὴν ἀρχιτεκτονικὴν ἱστορίαν, ὡς εἶπεν ἡμῖν ὁ ἀρχιτέκτων κ. Παναγ. Σοῦρσος, καθότι κίονες κορινθιακοῦ ῥυθμοῦ ἄνευ βάσεων εἶνε σπανιώτατοι. Τοῦ Προπύλου διεσώθησαν πολλὰ ἀρχιτεκτονικὰ ἀντικείμενα ὡς καὶ ὁλόκληρον τὸ ἐπιστήλιον αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ὁποίου ὑπάρχει ἡ ἑξῆς ἐπιγραφή, ἀποδεικνύουσα ὅτι τὸ πρόπυλον ἐκτίσθη ὑπὸ τῆς βασιλίσσης Ἀπολλωνίδος συζύγου Ἀττάλου τοῦ Α)ου.

Βασίλισσα Ἀπολλωνὶς Δημητρὶ καὶ Κόρῃ Θεσμοφόροις
χαριστήρια τὰς Στοὰς καὶ τοὺς Οἴκους.

Τὸ πρόπυλον μετὰ τῶν οἰκιῶν τοῦ ναοῦ τῆς Δήμητρος

Ἐκ δεξιῶν καὶ ἀριστερῶν τῆς πρὸς τὸν Ναὸν κατερχομένης κλίμακος ὑπάρχουσι δύο μαρμάριναι βάσεις μετ' ἐπιγραφῶν ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς, μεγέθους 1(10Χ0)54 μέτρων, τὰς ὁποίας παραθέτομεν.

1) Πίστει καὶ
Ὁμονοίᾳ Λ. Καστρίκιος
Παῦλος μύστης
κατ' ὄναρ

2) Ἀρετῇ καὶ
Σωφροσύνῃ Λ. Καστρίκιος
Παῦλος μύστης
κατ' ὄναρ

Πλαγίως πρὸς τὰ δεξιὰ τοῦ Προπύλου, ἀνεκαλύφθησαν τοῖχοι διαφόρων οἰκιῶν, αἱ ὁποῖαι ἐκτίσθησαν καὶ αὗται ὑπὸ τῆς βασιλίσσης Ἀπολλωνίδος.

2) Ὁ Βωμὸς

Οὗτος κεῖται ἀπέναντι τοῦ Προπύλου εἰς ἀπόστασιν 88 μέτρων καὶ ἔμπροσθεν τοῦ Ναοῦ. Τὸ σχῆμα αὐτοῦ εἶνε ὀρθογώνιον 9Χ5 μέτρων καὶ σώζεται εἰς ὕψος 1 μέτρου μόνον ἡ ἀριστερὰ πλευρὰ αὐτοῦ. Ὁ Βωμός οὗτος φαίνεται ὅτι εἰς τοὺς ῥωμαϊκοὺς χρόνους ἐπεσκευάσθη καλλωπισθεὶς ἀναλόγως καὶ ὑπὸ μαρμαρίνης ζωοφόρου, παριστώσης κεφαλὰς βοῶν, ἀλληλοσυνδεδεμένας διὰ διακοσμήσεων. Ἐπ' αὐτοῦ ἀνεκαλύφθησαν σχετικὰ τινὰ ἀρχιτεκτονικὰ ἀντικείμενα. Ὁ Βωμὸς οὗτος ἦτο ἀφιερωμένος εἰς τὴν Βόαν, μητέραν τοῦ Φιλεταίρου, περὶ τῆς ὁποίας κατωτέρω. ὡς φαίνεται ἐκ τῆς ἐπ' αὐτοῦ ἐπιγραφῆς.

. . . . . ΟΣ ΒΟΑΣ ΔΗΜΗΤΡΙ

3) Ὁ Ναὸς

Οὗτος κεῖται ἀκριβῶς ἀπέναντι τοῦ Βωμοῦ εἰς ἀπόστασιν 5 μέτρων, ὁ ὁποῖος ἔχει μέγεθος 19Χ5 μέτρων. Εἶνε ναὸς «διπλοῦς ἐν παραστάσιν», κορινθιακοῦ ῥυθμοῦ καὶ ἐκτισμένος ἀπὸ λίθον τραχύτην. Ὅπως τὰ περισσότερα ἑλληνικὰ κτίρια μετεσχηματίσθησαν κατὰ τοὺς ῥωμαϊκοὺς χρόνους, οὕτω καὶ τοῦ ναοῦ τούτου μετεσχηματίσθη καὶ ἐπεξετάθη μόνον ὁ Πρόναος κατὰ 5 μέτρα ἔμπροσθεν τοῦ πρώτου κτισθεὶς διὰ μαρμάρων καὶ κατασταὶ οὕτω μεγαλοπρεπέστερος. Οὗτος ἐκτίσθη ἐπ' ὀνόματι μόνον τῆς Δήμητρος ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν, Φιλεταίρου, Εὐμένους καὶ Ἀττάλου, εἰς τιμὴν καὶ μνήμην τῆς μητρὸς αὐτῶν Βόας. Ὁ δεύτερος πρόναος τῆς ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς ἐκτίσθη ὑπὸ τοῦ ῥωμαίου πρυτάνεως (δημάρχου οὕτως εἰπεῖν) τοῦ Κλαυδίου Σειλιανοῦ Αἰσίμου εἰς τιμὴν ὄχι μόνον τῆς Δήμητρος ἀλλὰ καὶ τῆς Κόρης αὐτῆς τῆς Περσεφόνης ὡς φαίνεται ἐκ τῆς ἐπὶ τοῦ μαρμαρίνου ἐπιστηλίου ἐπιγραφῆς:

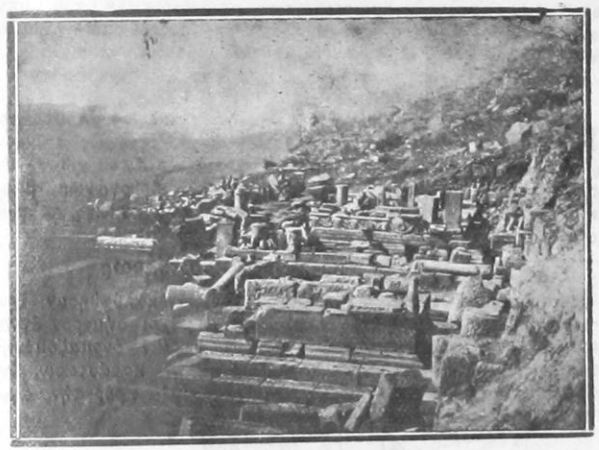
Δημητρὶ Καρποφόρῳ καὶ Δήμητρος Κόρῃ
Γ. Κλαύδιος Σειλιανὸς Αἰσίμου πρυτανεύων
τὸ πρόναον κατασκευάσας ἐκ τῶν ἰδίων ἀνέθηκεν.

Καὶ ἐπὶ τοῦ χώρου τούτου ἀνεκαλύφθησαν πλεῖστα ὅσα ἀρχιτεκτονικὰ ἀντικείμενα.

4) Αἱ Στοαί, τὸ Ὑπόγειον καὶ τὰ Ἑδώλια

Πέριξ τοῦ ναοῦ, ἐκ τοῦ Προπύλου μέχρις αὐτοῦ, ὑπῆρχον Στοαί, τῶν ὁποίων πολλοὶ κίονες μετὰ τῶν βάσεων διεσώθησαν ἐπὶ τόπου. Ἡ ἐκ δεξιῶν Στοὰ εἶνε διπλῆ ἤτοι μὲ τρεῖς σειρὰς κιόνων. Ἡ πρὸς τὰ ἔξω ἐστηρίζετο ἐπὶ τοῦ πατώματος ὑπογείου. ἐπὶ τῶν τειχῶν τοῦ ὁποίου πρὸς τὰ ἄνω ὑπάρχουσι λίθοι προεξέχοντες κατὰ 3)4 τοῦ μέτρου ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐστηρίζετο τὸ ξύλινον πάτωμα τῆς στοᾶς.

Εἰς τὴν δεξιὰν πλευρὰν τοῦ ναοῦ τῆς Δήμητρος ὑπάρχει ὑπό-

Ὁ Ναὸς καὶ ὁ Βωμὸς

γειον μήκους 60 περίπου μέτρων πλάτους 4 μέτρων καὶ βάθους 3 μέτρων, ἔχον δύο εἰσόδους μίαν πρὸς νότον καὶ μίαν πρὸς βορρᾶν, ἡ σκέπη τοῦ ὁποίου ἐχρησίμευεν, ὡς καὶ ἀνωτέρω εἴπομεν, ὡς πάτωμα τῆς διπλῆς Στοᾶς. Πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ ὑπογείου τούτου καὶ ἐν γένει ὅλου τοῦ χώρου τοῦ τεμένους τῆς Δήμητρος. διότι κατόπιν τοῦ ὑπογείου πρὸς τὰ δεξιὰ ὑπάρχει μέγας κρημνός, ἐκτίσθη ὀγκώδες τεῖχος μετ' ἀντερεισμάτων κλίνον πρὸς τὰ ἔσω.

Εἰς τὴν ἀριστερὰν πλευρὰν τοῦ τεμένους τῆς Δήμητρος, ἀπὸ τὰς οἰκίας μέχρι τοῦ ναοῦ, ὑπάρχουσι 8 σειραὶ Ἑδωλίων, τὰ ὁποῖα ὡς γνωστὸν ἐχρησίμευον διὰ τὸ παριστάμενον πλῆθος κατὰ τὴν ἐκτέεσιν τῶν μυστηρίων.

**

Ὡς καὶ ἀνωτέρω εἴπομεν, ἀνασκαφαὶ διενεργήθησαν καὶ εἰς ἄλλα μέρη τῆς Ἀκροπόλεως, τὰς ὁποίας ἀναφέρομεν.

1) Τὰ λουτρὰ τοῦ Γυμνασίου

Εἰς τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τοῦ Γυμνασίου τῶν Νέων ἐσώζοντο τείχη τινα, τὰ ὁποῖα ἐκκαθαρισθέντα καὶ ἀνασκαφέντος τοῦ λοιποῦ χώρου αὐτοῦ, ἀνεκαλύφθη ὁλόκληρον κτίριον μ' ὅλα τὰ διαμερίσματα αὐτοῦ σωζόμενα εἰς καλὴν κατάστασιν, ὅσον οὐδενὸς ἄλλου κτιρίου τῆς Ἀκροπόλεως. Τὸ κτίριον τοῦτο εἶναι τὰ λουτρὰ τοῦ Γυμνασίου, ἔργον τῶν ῥωμαϊκῶν χρόνων. Ἀποτελεῖται ἐκ πολλῶν διαμερισμάτων, ὡς ἐκ τοῦ προθαλάμου, ἔχοντος καὶ στοὰν ἐκ 4 εἰκόνων, ἐξ ἑτέρου προθαλάμου, τὸ πάτωμα τοῦ ὁποίου ἀποτελεῖται ἐκ μωσαϊκῶν παριστανόντων μαιάνδρους, ἐκ τοῦ ὁποκαύστου, μέρος τὸ ὁποῖον ἐχρησίμευε δι' ἐκείνους οἱ ὁποῖοι ἤθελον νὰ ἱδρώσωσι, ἐκ τοῦ ἀποδυτηρίου, ἐκ τῶν λουτρόνων κ. τ. λ.

2) Ὁ Ναὸς τῆς Ἥρας

Ἄνωθεν ἀκριβῶς τοῦ Γυμνασίου τῶν Νέων καὶ τοῦ Λουτρῶνος ἀνεκαλύφθησαν τεῖχοι ἀνήκοντα εἰς ναὸν τῆς Ἥρας ὡς φαίνεται ἐξ ἐπιγραφῶν τινῶν, αἱ ὁποῖαι ἀνεκαλύφθησαν ἐπὶ τοῦ χώρου τοῦ λουτρῶνος. Μεταξὺ αὐτῶν ἀνεσκάφη μαρμαρίνη ὀρθογώνιος βάσις μετὰ τῆς λέξεως «Ἡραῖον». Ὁ ναὸς οὗτος θὰ ἀνασκαφῇ τελείως κατὰ τὰς προσεχεῖς ἀνασκαφὰς τοῦ 1911.

3) Ἀρχαία ὁδὸς Ἀκροπόλεως

Κάτωθεν ἀκριβῶς τοῦ δευτέρου περιβόλου ἀνεκαλύφθησαν ἴχνη ἑτέρας ἀρχαίας ὁδοῦ τῆς Ἀκροπόλεως, ἐνῷ μέχρι σήμερον ἐγνωρίζομεν μίαν καὶ μόνην τοιαύτην τὴν καὶ Κυρίαν ὀνομαζομένην, τῆς ὁποίας τὸ πλακόστρωτον σώζεται εἰς καλὴν κατάστασιν, ἐνῷ τῆς νέας ἀνακαλυφθείσης εἰς ὀλίγα μόνον σημεῖα πρὸς τὴν ἀνωφέρειαν ὑπάρχει.

4) Τὸ Θέατρον

Ἐπὶ τοῦ Θεάτρου τῆς Ἀκροπόλεως δὲν γίνονται τὸ πρῶτον ἐργασίαι καὶ μελέται. Οὕτω κατὰ τὴν περίοδον τῶν ἀνασκαφῶν τοῦ 1909 ἠρεύνησε καὶ ἐμελέτησε εἰς διάφορα σημεῖα τοῦ Θεάτρου ὁ ἴδιος κ. Δαὶρπφελδ, κατὰ δὲ τὴν περίοδον τοῦ 1910 ἀφίκετο εἰς Πέργαμον ἰδιαίτερος ἀρχιτέκτων ὁ κ. Χάσ, ὅστις ἀποκλειστικῶς κατεμέτρησε τὸ Θέατρον μετὰ τῆς ὀρχήστρας καὶ σκηνῆς αὐτοῦ.

5) Ὁ τάφος Γιγμᾶ-τεπὲς

Ἡ ἐπὶ τοῦ τάφου τούτου ὑπόγειος διατρησις ἐπροχώρησεν εἰς ἀρκετὸν βάθος πλέον τῶν 130 μέτρων, ὑπολειφθέντων μέχρι τῆς τελείας διατρήσεως αὐτοῦ ὀλίγων μέτρων. Ἐκ τοῦ κέντρου τοῦ τάφου τούτου ἀνεσκάφησαν καὶ διάφοροι ὑπόνομοι μὲ διαφόρους διευθύνσεις πρὸς εὕρεσιν τοῦ τάφου, ἀλλὰ δυστυχῶς μ' ὅλας αὐτὰς τὰς

μεγάλας ἐργασίας δὲν κατωρθώθη ἡ εὕρεσις τοῦ τάφου καὶ ὡς ἐκ τούτου εἰκάζεται ὅτι ἢ ἐσυλήθη εἰς μεταγενεστέραν ἐποχὴν ὅπως ὁ τοῦ Μάλ-τεπέ, εὑρισκόμενος ἀπέναντι αὐτοῦ, ἢ ὅτι ὁ τάφος θὰ εὑρίσκεται εἰς πλευρὰν τινὰ τοῦ λόφου. Αἱ ἐργασίαι αὐτοῦ διεκόπησαν ἀπὸ τοῦ 1909 πρὸς πρόληψιν δυστυχήματός τινος ὡς ἐκ τῆς ὑπονόμου.

Τοῦ λόφου τούτου τὸ ὕψος εἶνε 40 περίπου μέτρα, ἡ περιφέρεια 490 μέτρα καὶ ἡ διάμετρος αὐτοῦ 156 μέτρα.

6) Διάφοροι ἀνασκαφαὶ

Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω, ὁ ἀρχιτέκτων κ. Σάτσμαν ἐπεχείρησε διαφόρους ἐρεύνας ἐντὸς τῆς πόλεως εἰς πολλὰ ὑπόγεια πρὸς ἐξακρίβωσιν λεπτομερειῶν τῆς πόλεως τῶν ῥωμαϊκῶν χρόνων. Ἡ ἐργασία αὕτη ἦτο λίαν κοπιώδης καθότι ἐπὶ τῶν ὑπογείων τούτων ὑπάρχει ἡ Ἑλληνικὴ συνοικία. Ἓν τοιοῦτον θολωτὸν ὑπόγειον ἐπὶ τῆς νοτίου πλευρᾶς τῆς πλατείας τοῦ ἁγ. Γεωργίου κατέπεσεν κατὰ 10)βριον τοῦ 1910 καὶ ἐπέφερε πολλὰς ὑλικὰς ζημίας καὶ τὸν θάνατον ὁλοκλήρου οἰκογενείας.

Κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας τῶν ἀνασκαφῶν τοῦ 1910 πέραν τοῦ παρεκκλησίου τῆς ἁγίας Καστριανῆς καὶ πρὸ τῆς ἀψῖδος τοῦ ἐκ Σώματος ὕδραγωγείου, ἀνεσκάφησαν τὰ θεμέλια Ἑλληνικοῦ ναοῦ, ὁ ὁποῖος δὲν ἐξηκριβώθη εἰσέτι ἐπ' ὀνόματι τίνος θεοῦ ἦτο ἐκτισμένος. Πλαγίως δὲ αὐτοῦ διέρχεται ὁ Κήτειος ποταμός.

Τὰ εὑρήματα τῶν ἀνασκαφῶν

Ἐπὶ τοῦ χώρου τοῦ τεμένους τῆς Δήμητρος ἀνεκαλύφθησαν ὅλα σχεδὸν τὰ κινητὰ ἀντικείμενα καὶ ταῦτα εἰσὶν ἐκτὸς πολλῶν ἀρχιτεκτονικῶν ἀντικειμένων διὰ τῶν ὁποίων εἶνε δυνατὴ ἡ τελεία ἀναπαράστασις αὐτοῦ, πολλαὶ καὶ ποικίλαι ἐπιγραφαί, λίαν σπουδαῖαι ὄχι μόνον διὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ τεμένους τούτου, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἐν γένει ἱστορίαν τῆς Περγάμου. Ἐξ ὅλων αὐτῶν ἀναφέρομεν μαρμαρίνην πλάκα μετὰ τῆς λέξεως ΜΙΣΗι ἥτις φαίνεται ὅτι εἶνε ὄνομα κύριον. Ἐρωτήσαντες περὶ αὐτῆς τὸν σεβαστὸν καθηγητὴν κύρ. Δαιρπφελδ, ἐμάθομεν ὅτι εἶνε ὄνομα Θεᾶς, ἀλλ' ἀγνώστου εἰσέτι εἰς ἡμᾶς. (1)

Περὶ τῶν λοιπῶν ἀποφεύγομεν νὰ κάμωμεν λόγον, καθότι ὁ χῶρος τοῦ «Μικρασιατικοῦ» δὲν ἐπιτρέπει ἡμῖν νὰ ἐκταθῶμεν περισσότερον. Λεπτομερὴς περιγραφὴ αὐτῶν μεθ' ἁπάντων τῶν λοιπῶν εὑρεθέντων ἀντικειμένων ὑπάρχει εἰς τὸ κατ' αὐτὰς ἐκδοθὲν βιβλίον περὶ ἀνασκαφῶν Περγάμου (Bericht über die Arbeiten zu Pergamon) 1908—1910.)

Ἐκ τῶν ἀναγλύφων τῶν εὑρεθέντων ἀναφέρομεν τὰ ἑξῆς:

1) Μαρμαρίνην πλάκα 1Χ0,75 μέτρων παριστῶσαν τὸν Κέρβερον

(1) Καὶ ἑτέρα ἐπιγραφὴ μὲ τὸ ἴδιον ὄνομα ἀνεκαλύφθη πρό τινος καιροῦ εἰς Κιουζὲλ χισὰρ παρὰ τὸ Ἀλῆ-ἀγᾶ.

2) Ἐπιτύμβιον μαρμαρ. πλάκα. παριστῶσαν νέον ἔφιππον τοῦ ὁποίου ὁ ἵππος καλπάζων τρέχει. Ὁ ἱππεὺς κρατεῖ διὰ τῆς δεξιᾶς χειρὸς πινάκιον. Τὸ μέγεθος αὐτοῦ εἶνε 0,40Χ0,30 μετρ.

3) Ἐπιτύμβιον μαρμ. πλάκα παριστῶσαν τὸν Ποσειδῶνα. Μέγεθος 0,32Χ0,25 μ.

4) Μαρμαρίνην πλάκα παριστῶσαν τὸ τρίτον μέρος τῆς θυσίας τὸ Ἱερεῖον ἤτοι βοῦν στηριζόμενον ἐπὶ δύο βάθρων καὶ δεμένον ἐκ τῶν κεράτων εἰς τὴν γῆν διὰ σχοινίου, Ἱέρειαν μετὰ ποδήρους χιτῶνος καὶ ἐπωμίδος καὶ μὲ στέφανον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, κρατοῦσαν διὰ τῆς δεξιᾶς χειρὸς πινάκιον ἡ ὁποία προσφέρει πρὸς τὸν βοῦν οὐλοχύτας ἤτοι κριθὴν ἢ σῖτον μετὰ ἅλατος, Βωμὸν μετὰ πυρός, δύο ἀνημμένας λαμπάδας καὶ πλησίον τοῦ βοὸς κυπαρίσσους. Μέγεθος 1,20Χ0,80 μέτρα.

Ἐκ τῶν ἀγαλμάτων καὶ λοιπῶν ἀντικειμένων ἀναφέρομεν τὰ ἑξῆς:

1) μαρμαρ. κεφαλήν, φυσικοῦ μεγέθους, θεᾶς τινὸς μετὰ θαυμασίου κτενίσματος.

2) μικρὰν μαρμαρ. κεφαλὴν τοῦ θεοῦ «Πανός»

3) μαρμαρ. γυναικεῖον ἄγαλμα, ἄνευ κεφαλῆς, ὡραιότατον καὶ καλῆς τέχνης. Μέγεθος 0,30 μέτρ.

4) μαρμαρ. κεφαλὴν λέοντος φυσικοῦ μεγέθους.

5) μαρμαρ. γυναικεῖον ἄγαλμα ἄνευ κεφαλῆς καὶ χειρῶν. Μέγεθος 1 μέτρ.

6) δύο μαρμαρ. κεφαλὰς γυναικείας, ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς. Μεγέθους 0,40 μέτρ.

7) δύο πήλινα «κέρατα Ἀμαλθείας». Μέγεθος τὸ μὲν 0,13 μέτρ. τὸ δὲ 0,7 μετ. τὸ μικρότερον φέρει σταφυλὰς καὶ σῦκον.

8) 5 μαρμαρ. κεφαλὰς φυσικοῦ μεγέθους ὡραιοτάτας καὶ εἰς καλὴν κατάστασιν, ἀνακαλυφθείσας διὰ μιᾶς καὶ εἰς ἓν μέρος, κάτωθεν τοῦ μετ' ἀντερεισμάτων τείχους πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ ναοῦ τῆς Δήμητρος. Ἐκ τούτων ἡ μὲν παριστάνει ἴσως τὸν Αὔγουστον, αἱ δὲ δύο γυναικεῖαι καὶ μία ἀνδρικὴ μέλη τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ, ἡ δὲ ἄλλη τὸν Ἀγγελιαφόρον Ἑρμῆν. Ἡ μία τῶν γυναικείων, ἡ μικροτέρα, ἔχει χαριέστατον κτένισμα, τὸ ὁποῖον θὰ ἐζήλευον αἱ κυρίαι τῆς ἐποχῆς μας.

Τὴν ἡμέραν ἀκριβῶς κατὰ τὴν ὁποίαν ἀνεκαλύπτοντο αἱ πέντε αὗται κεφαλαί, εὑρισκόμην παρὰ τῷ σεβαστῷ μοι καθηγητῇ κ. Δαῖρπφελδ, ὅστις μεγάλως ηὐχαριστήθη διὰ τὰς ἀνακαλύψεις ταύτας, καθόσον διὰ πρώτην φορὰν ἀνακάλυπτεν διὰ μιᾶς καὶ εἰς ἓν μέρος 5 κεφαλάς.

Ἡ στιγμὴ αὕτη κατὰ τὴν ὁποίαν ἀνεκαλύπτοντο ἐνεῖχε μεγαλεῖόν τι καὶ μίαν ἀόριστον συγκίνησιν, διότι καὶ εἰς τοὺς ἐργάτας παρετηρεῖτο μία ἱερὰ σῦτως εἰπεῖν σιγὴ καὶ μετὰ προσοχῆς ἀνέσκαπτον ἐξάγοντες τὰς κεφαλὰς ὡσεὶ ἐπρόκειτο περὶ ἐκταφῆς ἀνθρωπίνων σωμάτων.

Ὁ ναὸς τῆς Δήμητρος ἐπὶ τῆς χριστιανικῆς ἐποχῆς

Οἱ πρόγονοι ἡμῶν Χριστιανοὶ μετὰ τὴν ἐλευθέραν ἐξάσκησιν τῆς θρησκείας ἡμῶν, ἔκτιζον ὡς γνωστὸν τὰς ἐκκλησίας αὐτῶν ὁπουδήποτε καὶ ἂν ὑπῆρχον ἐθνικοὶ ναοί, διὰ τὸν λόγον καὶ μόνον ὅπως ἐπικρατήσουν τῶν ἐθνικῶν, συνάμα παρασυρόμενοι καὶ ὑπὸ φανατισμοῦ κατέστρεφον καὶ πᾶν ἐθνικὸν λέγοντες ὅτι «τῆς εὐσεβείας ἐ-

Κεφαλὴ Ἑρμοῦ

πικρατούσης, ἐκριζωτέον τὰ τῶν εἰδώλων τεμένη». Οὕτω καὶ ἐν τῷ τεμένει τῆς Δήμητρος ἔκτισαν Χριστιανικὸν ναόν, πρὸ τοῦ Προπύλου, ὁ ὁποῖος εἶνε μικρὸς τὸ σχῆμα καὶ τοῦ ὁποίου τὸ ἡμικύκλιον τοῦ Ἱεροῦ μετὰ τῶν παραπλεύρως δύο κογχῶν φαίνονται.

Μόνον ὁ προσανατολισμὸς τῆς ἐκκλησίας ταύτης δὲν φαίνεται

κανονικὸς ὅσον πρέπει, ἀλλὰ κλίνει ὀλίγον πρὸς βορρᾶν καὶ ἂν πρὸς στιγμὴν ὑποθέσωμεν ὅτι οὗτος δὲν εἶνε ναὸς Χριστιανικός, πάντως ὅμως τοιοῦτος θὰ ὑπῆρχεν εἰς ἄλλο μέρος τοῦ τεμένους, ὡς φαίνεται ἐκ διαφόρων τοίχων, ἓξ ἐπιγραφῶν καὶ ἄλλων σημείων. Αἱ περισσότεραι τῶν ἐπιγραφῶν εἶνε ἐπὶ ἐπιχρίσματος λιθίνων πλακῶν καὶ μία ἐπὶ μαρμάρου, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ μὲν εἶνε διὰ γραφῆς ἐρυθρᾶς, αἱ δὲ κεχαραγμέναι μετὰ διαφόρων σχημάτων οἷον σταυρῶν, πλοίων κ.λ.π. Ἐκ τῶν ἐπιγραφῶν τούτων δυνάμεθα νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ὁ χριστιανικὸς οὗτος ναὸς ἦτο ἐπ' ὀνόματι τῆς Θεοτόκου Μαρίας. Ἐπὶ τοῦ ἑβάφους τούτου ὑπάρχουν εἰς τρεῖς μαρμαρίνας πλάκας καὶ εἰς μίαν λιθίνην τοιαύτην τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ †.

***

Πρὸ τῆς ἀνακαλύψεως τοῦ τεμένους τῆς Δήμητρος ἦτο γνωστὸν ὅτι ἡ Ἀκρόπολις ἐπὶ Φιλεταίρου καὶ τοῦ ἀνεψιοῦ αὐτοῦ Εὐμένους τοῦ Α)ου περιωρίζετο μόνον ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ βουνοῦ ἡ ὁποία περιεβάλλετο καὶ διὰ τείχους, οὗτινος σώζονται ὀλίγα μόνον ἴχνη, ἄνωθεν τοῦ τεμένους τῆς Δήμητρος. Ἤδη ὅμως διὰ τῆς ἀνακαλύψεως ταύτης φαίνεται ὅτι ὑπῆρχον κτίρια καὶ πέραν τοῦ πρώτου περιβόλου κτισθέντα ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Φιλεταίρου καὶ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ.

Ἐκ τῶν ἐπιγραφῶν ἐπίσης τῶν εὑρεθεισῶν εἰς τὸν ναὸν τῆς Δήμητρος μανθάνομεν καὶ περὶ τῆς Βόας μητρὸς τῶν ἀδελφῶν Φιλεταίρου, Εὐμένους, Ἀττάλου καὶ Ἀντισχίδος, ἡ ὁποία εἶνε ἡ γενάρχης τῆς δυναστείας Περγάμου, διότι ὅλοι οἱ κατόπιν βασιλεῖς τῆς Περγάμου κατάγονται ἐκ τῶν υἱῶν αὐτῆς. Αὕτη κατήγετο ἐκ πόλεώς τινος τοῦ ἀρχαίου βασιλείου τῆς Βιθυνίας «Τίειον» ὀνόματι. Ἐφημίζετο δὲ ὡς καλὴ καὶ ἐνάρετος μήτηρ συγχρόνως καὶ ὡς καλὴ ἀοιδὸς διό καὶ τὰ τέκνα αὐτῆς ἔκτισαν εἰς ἀνάμνησιν τὸν ναὸν τῆς Δήμητρος. Περὶ αὐτῆς ἀναφέρει μόνον δι' ὀλίγων ὁ ἀρχαῖος συγγραφεὺς Ἀθήναιος.

Αἱ πέντε μαρμάρινοι κεφαλαὶ

Ὅτε ἀνεκαλύφθησαν αἱ πέντε ὡραῖαι μαρμάρινοι κεφαλαὶ ἐξέφρασα πρὸς τὸν καθηγητὴν κ. Δαῖρπφελδ τὸν φόβον περὶ μεταφορᾶς αὐτῶν εἰς Κων)πολιν. Εἰς ταῦτα μ' ἀπήντησεν ὅτι «δὲν πιστεύει διότι ἐπ' αὐτῶν θὰ γίνουν αἱ θέουσαι μελέται καὶ ἴσως εὑρεθῶσι καὶ οἱ κορμοὶ αὐτῶν».

Δυστυχῶς ὁ φόβος ἡμῶν ἐπραγματοποιήθη καὶ κατὰ τηλεγραφικὴν διαταγὴν τοῦ γεν. διευθυντοῦ τοῦ Μουσείου Κων(πόλεως, ὁ ἐνταῦθα ἔφορος τῶν ἀρχαιοτήτων κ. Σοφιανὸς ἠναγκάσθη νὰ ἀποστείλῃ αὐτὰς κατὰ 10βριον τοῦ 1909, μὴ δυνηθείσης νὰ πράξῃ οὐδὲν τῆς ἐπὶ τούτῳ ἐκλεγείσης ἐπιτροπῆς ἐκ τῶν κυρίων Ἀρχιμανδρίτου Ἰωάννου Αὐγερινοῦ, προέδρου, Παναγ. Σάββα, Γεωργ. Ν. Κανέλλη, Ἰγνατίου Δρακούλη καὶ Γ. Κ. Χονδρονίκη, παρὰ μόνον τὴν ἐπὶ ἕνα μῆνα παρεμπόδισιν τῆς ἀποστολῆς αὐτῶν.

Ἡ πρᾶξις αὕτη ἐλύπησε τοὺς κατοίκους καὶ δικαίως διότι ἡ ἀξ.

γεν. διεύθυνσις τοῦ Μουσείου, ἔχουσα ὡς φαίνεται πρόγραμμα νὰ μὴ ἀφήνῃ εἰς ἄλλην τινὰ πόλιν νὰ ἱδρύωνται Μουσεῖα καὶ δὴ εἰς πόλεις ἐχούσας τὸ δικαίωμα λόγῳ τῆς ἀρχαιολογικῆς καὶ ἱστορικῆς ἀξίας αὐτῶν, οἷα ἡ Πέργαμος, ζητεῖ πάντοτε νὰ μεταφέρῃ τὰς καλλιτέρας ἀρχαιότητας εἰς Κων(πολιν. ὡσανεὶ ἡ Πέργαμος νὰ μὴ εἶνε ἀξία τῆς τιμῆς νὰ ἔχῃ Μουσεῖον τῶν ἰδίων αὐτῆς ἀρχαιοτήτων. Δὲν φρονεῖ ἡ ἀξ. γεν. διεύθυνσις ὅτι ὀφείλει νὰ λάβῃ τὰ κατάλληλα μέτρα ὑπὲρ τοῦ κλάδου τούτου τῆς ἀρχαιολογίας ὅπως συστηματο-

Κεφαλὴ Μεγ. Ἀλεξάνδρου

ποιηθῇ καθὼς καὶ εἰς ἄλλα κράτη καὶ δὴ μικρότερα; Δὲν φρονεῖ ὅτι ὀφείλει νὰ προβῇ εἰς μίαν τοιαύτην ἐπιβαλλομένην ἐργασίαν ἀφοῦ ἔχει τὰ μέσα;

Ἡ μικρὰ Ἀσία καὶ ἐν γένει τὸ κράτος ἡμῶν εἶνε πλήρες ἀρχαιολογικοῦ πλούτου καὶ δύναται ἀντὶ νὰ μεταφέρῃ ἀρχαιότητας, τὰς ὁποίας ξένα τῆς πατρίδος τέκνα ἀνασκάπτουσιν, νὰ συστηματοποιήσῃ τὴν ἐργασίαν, νὰ ἐξεύρῃ πόρους καὶ νὰ διενεργῇ ἰδίας ἀνασκαφὰς διὰ τῶν ὁποίων πολλὰ σημεῖα τῆς ἱστορίας ἰδίᾳ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας θὰ ἐξαγάγῃ ἀπὸ τὰ βάθη τοῦ σκότους. Ἰδοὺ τὸ ἔργον τῆς γεν. διευθύνσεως, τὸ ὁποῖον καὶ μεγάλως θὰ ἐτίμα αὐτὴν καὶ τὸ κράτος μας θὰ παρουσίαζε εἰς τὰ ὄμματα τῶν πεπολιτισμένων ἀνταξιον

τοῦ ὀνόματός του καὶ θὰ ἀποδείξῃ ὅτι εἴμεθα εἰς θέσιν νὰ ἐκτιμήσωμεν τὰ ἀρχαῖα ἐκεῖνα ἀριστουργήματα τῆς τέχνης, ἅτινα ἐφώτισαν τόσα σκοτεινὰ σημεῖα τῆς ἱστορίας.

Πέργαμος Μάρτιος 1911.

Γ. Κ. ΧΟΝΔΡΟΝΙΚΗΣ

ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΘΡΥΛΛΟΥΣ

ΤΟ ΣΤΟΙΧΕΙΩΜΕΝΟ ΣΠΗΤΙ

(Τὸ παραμύθι τῆς Σκλάβας)

Περάσαν ἀπὸ τότε χρόνια πάρα πολλὰ καὶ ἡ ἱστορία αὐτὴ—τὸ αἱματηρὸν γεγονός, τὸ ὁποῖον ἐκλόνισε τὴν ἡσυχίαν τῆς οἰκίας τοῦ Ἁγίου Γεωργίου—μὲ τὴν παρέλευσιν τοῦ χρόνου ἔγινε παραμύθι σωστό· ἡ ἀνάμνησίς του ὅμως παραμένει διὰ τοῦτο περισσότερον ζωντανή. Καὶ τί δὲν μένει χαραγμένο βαθειὰ μέσα στὸ παιδικὸ μυαλό, ὅταν μάλιστα τὸ διηγῆται ἡ γιαγιὰ μὲ τὰ κάτασπρα μαλλιὰ καὶ τὸ σουφρωμένο μοῦτρό της; Ἡμεῖς δὲν ἠτυχήσαμεν νὰ ἔχωμεν ἰδικήν μας γιαγιά, τὴν θείαν ὅλως Γιαροφαλιὰ ἢ τὴν γνωστὴν ἁπλῶς εἰς ὅλους καὶ ὡς Σκλάβα τὴν ἐθεωρήσαμεν εἰς τὴν συνοικίαν μας τοῦ Ἁϊ Δημήτρη—τῆς ἐκκλησίας δηλαδὴ τοῦ ἐκάη δὲν εἶξεύρω πότε καὶ σώζεται μόνον τὸ ἱερὸν εἰς εὐλαβῶς περιτειχισμένον—ὅλοι ὡς γιαγιά. Καὶ ἦτο πολὺ δίκαιον αὐτό, ἀφοῦ τὴν ἐξηγόρασε ὁ μαχαλᾶς διὰ τέσσαρας χιλιάδας γρόσια ἀπὸ τὸ χρῆμα τῆς ἐκκλησίας, μὲ τὰ ἄσπρα καὶ τὰ λιανά, ὅσα ἐμάζευεν ὁ δίσκος ἀπὸ τὴν εὐλαβῆ χήραν καὶ τὸν εὐσεβῆ ἐργάτην, ἀπὸ τοὺς Τούρκους, οἱ ὁποῖοι ὅταν στὰ χρόνια τῆς καταστροφῆς τῆς Χίου ἐχάλασαν καὶ τὴν Σαμοθράκην ἔφεραν ἕνα σωρὸ κορίτσια, τὰ ὁποῖα κατόπιν ἠγόρασαν οἱ Χριστιανοὶ καὶ τὰ ἐμοιράσθησαν ὡς τιμίαν παρακαταθήκην καὶ εὐσεβῆ κληρονομίαν.

Ἦτο πολὺ τυχηρὸς ὁ μαχαλᾶς μας, εἰς τὸν ὁποῖον ἔπεσε ὡσὰν λαχεῖον ἡ θεία Γαροφαλιά. Ἔμεινε ἀνύπανδρος καὶ ἀπέθανε παρθένος εἰς βαθύτατον γῆρας. Ὅπου ἀρραβὼν ἢ στεφάνωμα, θλῖψις ἢ χαρά, ἀρρώστεια ἢ θάνατος, ἡ θεία Γαροφαλιὰ ἔφθανε πρώτη καὶ ἔφευγε τελευταία. Ὀλίγο κρασάκι, ἕνα παξιμαδάκι διὰ νὰ τὸ βουτήξῃ μέσα στὸν καφφὲ καὶ τὸ τσιγαράκι της στὸ στόμα ἦσαν τὰ μόνα ἐφόδια κατὰ τὰς μακρὰς ἀγρυπνίας της κοντὰ στὸ προσκέφαλον τοῦ ἀρρώστου. Αὐτὴ νὰ νανουρίσῃ τὰ μωρὰ μὲ τὰ ἐκφραστικὰ καὶ περίφημα Σαμοθρακίτικα νανουρίσματα, αὐτὴ νὰ διασκεδάσῃ τὰ παιδιά. Καὶ ἔπειτα—πρᾶγμα

σπάνιον τόσον πολὺ εἰς ἄλλας—τὸ στόμα της ἦτο ραμμένο. Θεὸς φυλάξοι, νὰ πάρῃ κανεὶς μυστικὸ ἀπὸ στόμα, τὸ ὁποῖον εἶξευρε μόνον νὰ χαμογελᾷ καὶ νὰ παρηγορῇ.

Τὴν ἐνθυμοῦμαι ἀκόμα μ' ὅλα τὰ τριάντα πέντε χρόνια ποῦ ἐπέρασαν ἀπὸ τότε. Δὲν εἶξεύρω τί τὴν ἔκαμνε στὰς δυσκολίας τῆς ζωῆς της, στὰ βαθειὰ γηρατειά της, νὰ ἔρχηται συχνὰ πυκνὰ στὸ σπῆτί μας καὶ νὰ κοιμᾶται στὸ μικρὸ δωματάκι. Ἐνθυμοῦμαι μόνον ἀμυδρῶς, ὅτι ἡ μακαρίτισσα μητέρα μου ἐσηκώνετο πάντοτε, ὁσάκις τὴν ἔβλεπε νὰ ἔρχηται. Ἀγρύπνησε, φαίνεται, πολὺ σὲ καμμιὰ βαρειὰ ἀρρώστεια καὶ ἐκέρδισε τὴν εὐγνωμοσύνην τῆς μητρικῆς καρδίας.

Τὰς νύκτας τοῦ χειμῶνος ὅλοι διπλωμένοι ὁλόγυρα στὸ ζεστὸ μαγκάλι ἤμεθα ραγιάδες τῆς γιαγιᾶς Γαροφαλιᾶς, ἡ ὁποία ἐκυβέρνα μὲ τὰ φρύδια της τὸ παιδικὸ μυαλό μας καὶ διηύθυνε τὴν ἀδέσμευτον καὶ ἀνήσυχον φαντασίαν μας μὲ τὰ γλυκὰ χείλη της εἰς τοὺς κήπους καὶ τὰ λειβάδια τοῦ διηγήματος ἢ ἐσκορποῦσε εἰς τὰς φλέβας μας τὸ ρῖγος καὶ τὸν φόβον μὲ τὰ παραμύθια τῆς ὀρεινῆς καὶ λησμονημένης Σαμοθράκης. Ποσάκις δὲν ἐπανέλαβε ὅσα εἶξευρε! Τί εἰμποροῦσε ἄλλως τε νὰ κάμῃ μὲ τὴν ἐπιμονὴν καὶ τὴν θερμὴν παράκλησιν τόσων παιδιῶν;

=Κάμε ἀκόμα ἕνα τσιγάρο, γιαγιά! Νὰ μᾶς ζῇς! Ἀκόμα ἕνα παραμύθι! Ἀπόψε δὲν μᾶς εἶπες τίποτα γιὰ τὸν γυιὸ τοῦ Ῥήγα τοῦ Βενλέρβεη τὸν Γαμπρό! Δὲν μᾶς εἶπες καὶ τὴν Νεράϊδα ποῦ βγαίνει ἀπ' τὸν Πύργο τῆς Σαμοθράκης καὶ κατεβαίνει κάθε βράδυ νὰ λουσθῇ στὴ θάλασσα μαζὺ μὲ τὸ φεγγάρι καὶ παίζει μὲ τ' ἀεράκι τὸ δροσερὸ στὰ κύματα τὰ γαλανά.=

Ἄλλος πάλιν εἶχε πόθον ἄσβεστον ν' ἀκούσῃ τὴν ἱστορίαν τοῦ ἐν Ἀδριανουπόλει νεομάρτυρος Μαυρουδῆ, πῶς δηλαδὴ ἐμαρτύρησεν εἰς τὴν πατρίδα μας πρὸ ἑνὸς περίπου αἰῶνος καὶ ὅ,τι σχετικὸν ἐγνώριζε διὰ τὸν βίον καὶ τὴν πολιτείαν τοῦ σεμνοῦ ἐκείνου νέου, ὅστις ἐφόρεσε τὸν χιτῶνα τῶν μαρτύρων καὶ τὸν ἀκάνθινον στέφανον τοῦ Σωτῆρος.

Τὰ ἀλειμματοκέρια—ἀκόμη δὲν ἦτο ἐν χρήσει τὸ πετρέλαιον—ἔλυωναν τὸ ἕνα κατόπιν τοῦ ἄλλου, οἱ φυτηλάδες ἤνοιγον συνεχῶς τὸ στόμά των καὶ κατέπινον τὸ καμένο φυτῆλι τοῦ κηρίου· τὸ δωμάτιον ἐγέμιζε καπνόν, διότι ἡ θεία Γαροφαλιὰ εἶχε κοντά της πάντοτε ὡς ἐφεδρείαν ἕνα ἔμπεδον τάγμα ἀπὸ τσιγάρα καὶ διετήρει τὴν φωτιὰ τοῦ τσιγάρου ἄσβεστον, ὡς γνησία Ἑστιὰς ποῦ ἔμεινε καθ' ὅλον τὸν βίον της. Καὶ ὅμως ἔπρεπε—ἀδιάφορον ἂν ἐκουράσθη—νὰ φθάσῃ κάθε βράδυ εἰς τὸν τελευταῖον σταθμὸν τῆς γλωσσικῆς ἐκείνης ἐκδρομῆς εἰς τὸ βασίλειον τοῦ παραμυθιοῦ καὶ νὰ μᾶς ἀφήσῃ μὲ τὰς ἀλγεινὰς ἐντυπώσεις καὶ τὴν ἀνατριχίλα τοῦ στοιχειωμένου σπητιοῦ.

— Θὰ μᾶς τὸ πῇς, θὰ μᾶς τὸ πῇς! Ἀλλοιῶς δὲν θὰ πᾶμε νὰ κοιμηθοῦμε! Θὰ μᾶς τὸ πῇς, γιαγιά

* * *

Ἐσιώπησαν ὅλοι. Καθὼς δὲν κινεῖται οὔτε φύλλον στὴν ζέστη τοῦ καλοκαιριοῦ, δὲν ἐταράσσετο πλέον κανείς. Δὲν ἠκούετο οὔτε ἀναπνοή. Μαζὺ μὲ τὸν φυτηλᾶ ποῦ ἐδούλευε, διὰ νὰ δώσῃ φῶς περισσότερον, ἐσηκώνοντο καὶ ὀκτὼ χέρια, διὰ νὰ προσφέρουν φωτιὰ στὸ τσιγάρο τῆς θείας Γαροφαλιᾶς. Πόσαις φοραῖς δὲν ἐκάησαν τὰ φορέματα τῆς Σκλάβας εἰς τὴν Ὁμηρικὴν ἐκείνην μάχην! ἡ ὁποία συνήπτετο πεισματώδης, ποῖος θὰ πρωτοφθάσῃ νὰ προσφέρῃ φωτιά! Πλὴν ἡ προθυμία αὐτὴ ἦτο συγχρόνως καὶ τὸ προσάναμμα διὰ τὸ παραμῦθι τῆς καλῆς ἐκείνης γραίας.

— Δὲν ἦταν κακὸς ἄνθρωπος—ἤρχιζε πάντοτε στερεοτύπως ἡ θεία Γαροφαλιὰ—ὁ κακομοίρης ὁ Θανάσης· μονάχα ἦτο κομμάτι παράξενος καὶ θυμώδης. Κατοικοῦσε ἔξω ἀπ' τὸ Κάστρο κοντὰ στὴν Τούντζια, κοντὰ στὸ γεφύρι τοῦ Μιχάλη ἐκεινοῦ ποῦ ὕστερα ἐτούρκεψε καὶ ἔγινε μεγάλος καὶ ξιακουσμένος. Τὴν γυναῖκά του—καϋμένη Φρόσω—τὴν ἀγαποῦσε πολὺ καὶ τὴν ἐκύτταζε μέσα στὰ μάτια. Τὰ δυὸ παιδάκια του τὰ ἐλάτρευε καὶ τὰ ἐπρόσεχε πολύ. Ἦτο καλός, ἐργατικὸς καὶ θεοφοβούμενος ἄνθρωπος. Μὰ ἔλα ποῦ ἀγαποῦσε κομμάτι τὸ κρασὶ καὶ ὅταν ἐμεθοῦσε ἐγίνονταν θηρίο ἀνήμερο. Εἶχε κάμει πολλαῖς τρέλλαις ἐπάνω στὸ πιοτὸ καὶ πολλαῖς φοραῖς ὡρκίστηκε νὰ μὴ βάλῃ τίποτα στὸ στόμα του· ὁ ὅρκος του ὅμως βαστοῦσε λίγον καιρό, καθὼς λέγουν ἀπ' τὸν Μάη ὡς τὰ κεράσια. Καλὰ λέγουν πῶς ἕνα κακό, ἅμα κυριέψῃ τὸν ἄνθρωπο, ἀπὸ κεῖνο καὶ θὰ χανταχωθῇ.

Ἕνα βράδυ καλοκαιρινὸ τὸ εἶχε παρακάμει· ἐγύριζε στὸ σπῆτί του λίγο ἀργὰ μεθυσμένος καὶ κονδυλῶντας στὰ γερά· γυρίζοντας στὸ στενὸ δρόμο ἐπλησίαζε στὸ σπῆτί του· κατὰ κακή του ὅμως μοῖρα ἐσκόνταψε καὶ ἔπεσε ἀπάνω σὲ μιὰ γειτόνισσά του νηὰ καὶ ὥμορφη. Αὐτὴ ἐτρόμαξε καὶ ἔβγαλε μιὰ ἄγρια φωνὴ καὶ ὁ ἄνδρας της ἔβγηκε μ' ἕνα μπαστοῦνι δυνατὸ καὶ κτυπᾷ ἄσχημα στὴ μέση τὸν Θανάση. Ὁ Θανάσης μ' ὅλο τὸ μεθῦσί του ἅρπαξε στὰ χέρια του τὸ φοβερὸ ξύλο καὶ χωρὶς νὰ χάσῃ καιρό, πῶς ἦταν καὶ πολὺ δυνατός, ὁρμᾷ καὶ χτυπᾷ τὸν γείτονά του μιὰ στὸ κεφάλι στὰ μηλίγγια του καὶ τὸν ἀφίνει πεθαμένο κατὰ γῆς.

Κακὸ μεγάλο ἔγινε μὲ τὸ φονικὸ αὐτὸ στὴν γειτονιὰ καὶ ὅλοι κατατρομαγμένοι ἐκλειδώθηκαν στὰ σπῆτιά τους. Μέσα στὴν παραζάλη αὐτὴ καὶ ἐρημιὰ ὁ Θανάσης ἤρθε στὸν ἑαυτό του, κατάλαβε τὸ φονικὸ ποῦ ἔκαμε, τῶδωκε στὰ πόδια καὶ ἔφυγε ὁ ἀρατισμένος, μακρυά, χωρὶς νὰ ξέρῃ κανένας ποῦ. Ἡ κακομοῖρα ἡ γυναῖκά του τρελλάθηκε ἀπ' τὸ κακό της, πῆρε τὰ μάτια της καὶ κανένας δὲν ἔμαθε τι ἀπόγινε.

Τὰ παιδιά του ἔμειναν μοναχὰ κ' ἐγύριζαν στοὺς δρόμους. Σὰν τὰ ἔρμα τὰ πουλιὰ ἐχόρταιναν ἐδῶ κ' ἐκεῖ. Σὰν ὅμως ἔνοιωσαν τὸν ἑαυτό τους, ἄρχισαν νὰ ἐντρέπωνται νὰ ζητιανεύουν. Ὅταν τὴ γιορτὴ ζητοῦσαν νὰ πλησιάσουν τἄλλα τὰ παιδιά, ποῦ

ἔπαιζαν χαρούμενα, τὸ παιγνίδι ἔπαυε στὴ στιγμή, ὅλα παραμέριζαν κρύα-κρύα στὴ γωνιὰ καὶ μὲ κατεβασμένα μοῦτρα. Θαρρεῖς καὶ ἐπλησίαζε ἡ πανοῦκλα ἢ φυσοῦσε ἀέρας ἀπ' τὴν κόλασι: «Ἔρχετσι τὸ κορίτσι τοῦ φονηᾶ! Νά τὸ παιδὶ τοῦ Θανάση!» Θαρρεῖς καὶ ἔβγαινε καμιὰ λαλιὰ γιὰ τὴν δεύτερη παρουσία. Τοῦ κάκου πολέμησε νὰ μπῇ τὸ κοριτσάκι παρακόρη σὲ κανένα σπῆτι, ταγόρι νὰ δουλέψῃ σὲ τίποτα μπακάλικο ἢ ἄλλο μαγαζί· Ἅμα μάθαιναν τὸν πατέρα τους, τὰ ἔδιωχναν ἀλύπητα καὶ μουρμουρίζοντας λόγια ποῦ ἔκαιαν τὰ σπλάχνα τῶν παιδιῶν. Τί ἔφταιαν τὰ κακόμοιρα τὰ παιδιά, τί ἔκαμαν; Μὰ ἔλα ποῦ ἕνας ἔλεγε «σκυλὶ ἀπὸ μάνδρα καὶ ἄνθρωπο ἀπὸ σόϊ» καὶ ἄλλοι «δὲν βάλλω 'γὼ φωτιὰ στὸ σπῆτί μου· αὐτὸ ἔλειπε, νὰ βάλω τὸ παιδὶ τοῦ φονηᾶ μαζὺ μὲ τὰ παιδιά μου. Καλὸ παράδειγμα θὰ στήσω στὸ σπητικό μου. Δὲν θὰ κάμω σχολεῖο ἐγὼ τὸ σπῆτί μου, οὔτε μητρόπολι γιὰ τὰ ὀρφανά. Ἂς τὰ λυπηθοῦν ἄλλοι». Τί ἔγιναν κι' αὐτά, κανεὶς δὲν ἔμαθε. Πῆραν τὰ μάτια τους καὶ ποιὸς ξέρει τὶ δρομο ἔπιασαν.

Τὸ βέβαιο εἶνε πῶς ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ κατεβαίνει ἀπ' τὰ κεραμίδια. Νὰ μὴ πιάσῃ μιὰ φορὰ ἡ φωτιὰ σ' ἕνα μέρος· ἅμα δὲν τρέξῃ κανένας νὰ τὴν σβύσῃ, τί θὰ γίνῃ; Κατάρα ἔπεσε στὸ σπῆτι τοῦ Θανάση. Ὅποιος περνοῦσε ἀπ' ἐκεῖ, ἔκαμνε τὸ σταυρό του καὶ γύριζε τὸ πρόσωπό του. Κατήντησε ἐρείπιο. Πόρταις καὶ παράθυρα σπασμένα ἔμειναν ὀρθάνοικτα. Ἡ ραχνιὰ κυρίεψε τὴ στέγη, τὰ δωμάτια, μιὰ νέκρα καὶ σαπίλα βασίλευε παντοῦ, τὰ κεραμίδια ἔπεσαν, ἐχορτάριασε ἡ αὐλή, τὰ δένδρα ἐξηράθηκαν καὶ ἕνας ἀέρας πνιχτικὸς ἔβγαινε ἀπ' τὸ κελλάρι ποῦ καὶ τὰ πουλάκια τρόμαζαν νὰ στήσουν τὴ φωλιά τους. Γιατὶ ἀπ' ὅπου σηκωθῇ ἡ εὐλογία τοῦ Θεοῦ, φεύγει κάθε ζωντανὴ ψυχή. Μονάχα τὰ κοράκια ἔσχιζαν τὴν σιωπὴ καὶ τὴ φρίξη ποῦ θρονιάστηκε στὸ ἔρημο σπῆτι καὶ τὴ νύχτα ἡ κουκουβάγια μὲ τὸ ματωμένο τραγοῦδί της ἐγέμιζε, σὰν χάρου μοιρολόγι, τὴν ψυχὴ τῆς γειτονιᾶς μὲ τρόμο καὶ ἀνατριχίλα. Τὰ σκυλιὰ οὐρλιαζαν κι' αὐτὰ μπροστὰ στὸ καταραμένο σπῆτι σὲ κάθε λάμψι τοῦ φεγγαριοῦ, ποῦ θαρρεῖς κι' αὐτὸ ἐτρόμαζε καὶ ἀνατρίχιαζε γιὰ νὰ φωτίσῃ τὸ σπῆτι τοῦ φονηᾶ. Ὁ ἀέρας παραμέριζε κι' αὐτὸς τὸν δρόμον του, νὰ μὴ στεγνώσῃ τὸ αἷμα ποῦ χύθηκε ἐκεῖ· μονάχα ἡ φορτοῦνα, ὅταν ἔβγαινε, παράδερνε τὰ παραστάτια γιὰ νὰ χαλάσῃ τὸ σπῆτι ποῦ θύμιζε τὰ ἄφρα καὶ τὴν τρέλλα τοῦ κρασιοῦ.

Τὰ μεσάνυχτα ἀκούονταν βαθειὰ ἀπ' τὸ κελλάρι μιὰ φωνὴ λυπητερή, ἕνα μούγκρισμα βαρύ, σὰν ἀναστεναγμὸς ποῦ ἔβγαινε ἀπ' τὰ βάθη τῆς γῆς καὶ πάλαιβε καὶ ζητοῦσε βοήθεια· ὅποιος τολμοῦσε περνῶντας νὰ σταθῇ, ἔβλεπε φλόγες νὰ τρέχουν ἐδῶ κ' ἐκεῖ, στοιχειὰ νὰ βγαίνουν ἀπ' τοὺς λάκκους καὶ τὴν ἐρημιὰ καὶ νὰ χορεύουν ὁλόγυρα στὸ σπῆτι τρομερὰ καὶ μὲ ρο
χα κεντημένα μὲ φλόγες κ' αἵματα, φαντάσματα, ποῦ χάνοντ

μονάχα τὸ πρωΐ—πρωΐ ἀπὸ τὸν φόβο τους, ὅταν ὁ Ἄϊ—Γιώργης μας καβαλάρης γυρίζῃ χαράγματα τὴν ἐνορία ποῦ μὲ τιμὴ τοῦ ἔδωκε τὸ κάστρο μας. Κατάρα στὸν φονηὰ ποῦ κόλασε τὴν ψυχή του καὶ πρόσβαλε τὴν γειτονειά, γιατὶ ἐρήμωσε τὸν τό το τὸ στοιχειωμένο σπῆτι καὶ δὲν περνᾷ κανένας πειὰ χωρὶς ν' ἀνατριχιάσῃ καὶ νὰ βλαστημᾷ τὴν ὥρα ποῦ γεννήθηκε Θανάσης ὁ φονηᾶς.

Ἐπέρασαν, παιδιά μου, ἀπὸ τότε ποῦ ἐσκότωσε ὁ Θανάσης τὸ γείτονά του, χρόνια δεκαπέντε, χωρὶς κανένας νὰ λησμονήσῃ τὸ κακούργημα, γιατὶ τὸ γκρημισμένο σπῆτι μαρτυροῦσε ἐκεῖ τὸ φονικό. Ὅλοι θαρροῦσαν πῶς ὁ Θανάσης κ' ἡ γυναῖκά του—ποῦ τὴν εἶδαν νὰ γυρνάῃ λίγον καιρὸ τρελλὴ στοὺς δρόμους καὶ ὕστερα χάθηκε—σχωρέθηκαν. Ὅταν ἐπέρασαν ὅμως τὰ δεκαπέντε χρόνια, σηκώθηκε τὸ αἷμα κ' ἐζωντάνεψε κ' ἐγύριζε κάθε βράδυ τρεῖς νύχταις στὸν αὐλόγυρο τοῦ σπητιοῦ τοῦ Θανάση. Ζητοῦσε τιμωρία, γιατὶ τὸ αἷμα ἄδικα χύθηκε. Ἡ κουκουβάγια πάλι ἄρχισε νὰ μοιρολογᾷ μὲ θρῆνο κοφτερό, ποῦ ράγιζε τοῦ καθενὸς ψυχή, κ' οἱ σκύλοι ἐσωριάζοντο κυττάζοντας τὸν οὐρανὸ καὶ ἁλυχτῶντας μὲ παράπονο ποῦ ἔσταζε στὴ γῆ τὸ δάκρυ τὸ πικρό. Τὶ νύχταις κολασμέναις περασαν στὴ γειτονειὰ δὲν λησμονοῦν ἀκόμα ἡ γρηαίς· στὸν νάρθηκα κατήντησαν νὰ κοιμηθοῦν τὰ γυναικόπαιδα. Ἀπάνω στὴν λαχτάρα ἐδιάβασαν εὐχέλαιο, ἀγρυπνία ἔκαμαν στὴν ἐκκλησία τοῦ Ἄϊ Γεώργη καὶ λιτανεία ἔσχισε τὸν μαχαλᾶ καὶ γύρτισσα ἀκόμα φώναξαν τὴν ξακουσμένην ἀπ' τὸν Κούκκου τοὺν Λουτρό, ποῦ λόγια ἔκραξε σοφὰ πῶς κακὸ μεγάλο θὰ βρῇ τὸν μαχαλᾶ καὶ αἷμα θὰ χυθῇ.

Θαρρεῖς καὶ εἴξερε ἡ γύφτισσα. Ἀέρας βγῆκε δυνατός τὰ δένδρα ξερριζώθηκαν. Τὰ στάχυα ἐπλάκωσε στὸν κάμπο τὸ νερὸ τῆς Τούντζιας ποῦ ξεχείλισε ἀκράτητο καὶ γέμισε τὰ σπῆτια τῆς Ἄκρας τοῦ Νεροῦ. Τὰ σύννεφα γεμάτα καὶ θολὰ σὰν πίσα ἔκρεμάσθηκαν στὸν θόλο τοὐρανοῦ καὶ ἄπλωσαν μαστάρια ἀνοικτὰ καὶ ἔρριχναν τουλούμια τὸ νερό, γιὰ νὰ σκεπάσουν δένδρα καὶ γεφύρια. Ποτέ τους δὲν θυμήθηκαν οἱ ἄνθρωποι κατακλυσμὸ παρόμοιο, ποῦ σκούπισε τὴς θημωνιὲς τοῦ κάμπου καὶ ἔπνιξε ἀνθρώπους. πρόβατα. .

Τὸ τελευταῖο βράδυ μέσ' σταὶς ἀστραπαὶς καὶ βρονταὶς ποῦ ἄφιναν στὸν οὐρανὸ ὀπίσω τὸ ἅρμα τοῦ Προφήτου Ἠλία, μέσα στὸν χαλασμὸ τοῦ κόσμου, στοῦ Νῶε τὸ κακό, στὸ στοιχειωμένο σπῆτι φάνηκε ἀχτίδα λαμπερὴ. Στοιχειὸ δὲν ἦταν βέβαια, γιατί, παιδιά μου, τὸ στοιχειὸ δὲν στέκεται ἀκίνητο στῆς στάχτης τὸ κρεββάτι καὶ φεύγει πάντα μακρυὰ ἀπ' τὰ πεζούλια ποῦ ἐπάλαιψαν μὲ τὴ φωτιὰ καὶ νίκησαν κι' αὐτήν· ἡ ἁλσίδα μένει πάντα χρεμασμένη στὴ παρ'στιὰ καὶ φόβος εἶνε μήπως δέσῃ τὸ στοιχειὸ ἡ λάμψι τῆς εἰκόνας τῆς θαυματουργῆς, γι' αὐτὸ ζαρώνει στὸ κελλάρι, στὴ γωνιά, στὸ σταυροδρόμι τρέχει, στὸ λουτρὸ τὸν ἀ-

φιγμένο κ' ἔρημο, στοῦ γεφυριοῦ τὸ θόλο ποῦνε σκοτεινός, παντέρημος.

Ἀχτίδα λαμπερὴ ποῦ ἐφεγγε ἀπὸ δρδί,| ποῦ φώτιζε τὴν ὄψι τοῦ Θανάση τὴν στεγνή, τὰ μάτια του τὰ ἄγρια καὶ ματωμένα, τὰ γένεια του μακρυά, τὰ ξεσχισμένα ροῦχά του ποῦ ἄφιναν νὰ φαίνωνται ἡ σάρκες του ἡ μελανές, τὰ νύχια του τὰ σουβλερά, ποῦ λὲς σὰν νἄθελαν νὰ μπήξουν τὸ φαρμάκι τοῦ σκορπιοῦ καὶ τῆς ὀχηᾶς τὸ σάλιο σ' ἐκεῖνον ποῦ θὰ τὸν ἀγνάντευε! Ποιὸς θὰ τολμήσῃ νὰ κυττάξῃ τὸ θηριὸ ποῦ κείτεται στὴν „κόλασι καὶ ἔχει συντροφιὰ τὸν Δαίμονα τὸν κολασμένο ποῦ παίρνει στὸν λαιμό του ταὶς ψυχαὶς ποῦ ἀψηφοῦν τῆς Παναγιᾶς μας, τοῦ Χριστοῦ τὸ θέλημα;

Κακόμοιρη γυναῖκά του! Ποιὸς ξέρει χρόνια πόσα γύριζε καὶ ἅπλωνε τὸ χέρι της τρελλὴ καὶ ζαλισμένη, νὰ βάλῃ τὸ ψωμάκι μεσ' στὸ στόμα της! Μὰ σὰν τῆς ἦλθε πάλι ἡ λάμψι τοῦ Θεοῦ μέσ' στὸ μυαλὸ καὶ φώτισε τὸ πνεῦμά της, θυμήθηκε πῶς εἶχε ἄνδρα καὶ παιδιὰ καὶ τράβηξε ἀπ' τὰ ξένα τὰ πικρὰ νὰ δῇ τὶ κάμνουν τὰ βλαστάρια της, ποῦ ἡ μοῖρα ἔτσι θέλησε—ἡ ἄδικη—νὰ στήσ' ἀπ' τὸν Θανάση τὸν φονηᾶ!

Χωρὶς συρτά, ξυπόλυτη, ἐντράπηκε νὰ μπῇ στὸ κάστρο, αὐτὴ ποῦ ἦταν ξακουσμένη γιὰ τὴν πάστρα τὴν τρανή. Ἐχώθηκε σιγὰ—σιγὰ στὴν ἐκκλησιὰ τ' Ἄϊ Γεώργη πρῶτα μὲ πνοὴ κομμένη ἀπ' τὴν σύγχυσι καὶ φόβο μήπως πεθαμένα θὰ τὰ βρῇ τὰ τρυφερὰ παιδάκια της. Μὲ τὶ νὰ ἀγοράσῃ τὸ κερί;

Μὲ δάκρυα ἁρπάζει ἕνα κερὶ καὶ τὸ ἀνάφτει στὴν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ, γιατὶ αὐτὸς εὐλόγησε τὰ ὀρφανὰ ποῦ τἄφεραν μπροστά του. Ἐτράβηξε τὸν δρόμον της, τὰ πόδια της λυγοῦν, μὰ πάλι φθάνει στὴν αὐλή, τὰ δόντια της χτυποῦν, ὁ νοῦς ἀνακατεύεται, λιποθυμιὰ τὴν πιάνει, μὰ κάμνει τὸν σταυρό της. Τὶ φῶς νὰ εἶνε ἁρά γε αὐτὸ ποῦ φέγγει μέσα λυπηρά; Ἂν εἶνε τὰ παιδιά, καλά, ἂν εἶνε . . . . ὁ φονηᾶς; Δὲν ἀνασαίνει, προχωρεῖ κρατάει ὅσω μπορεῖ τὸ πνεῦμά της, σὰν τὸν ἀέρα δὲν ἀκούεται, τραβᾷ νὰ εὕρῃ τὸν χαλκᾶ π' ἀνοίγει ἡ θύρα τοῦ σπητιοῦ. Κολλᾷ τὸ μάτι της ὑγρὸ μὲ πόνο στὴ χαραγματιά, ποῦ ἀνοιξε πλατειὰ ὁ χρόνος στὸ παράθυρο. «Χριστέ μου»! τὶ λαχτάρα! Ἀλήθεια εἶνε ἁράγε ἢ στοιχειωμένος κάθηται ὁ φονηᾶς συμμαζευμένος, ἄγριος, γιὰ νὰ ῥουφήξῃ αἷμα πρόθυμος, σὰν νυχτερίδα κρεμασμένη στὴν κορφή, σὰν τὸ γεράκι ἄγριο ποῦ ῥίχνεται στ' ἀνύποπτο τὸ σπουριτάκι; Ἐκλείδωσε τὸ στόμα της, ἐτρελλάθηκε, ξεφώνησε βαθειὰ καὶ ὥρμησε στὸν κάμπο, σὰν πρόβατο χαμένο ἀπ' τὸ μανδρὶ καὶ παίρνει μυρωδιὰ τοῦ λύκου τοῦ βουνοῦ, καὶ πνίγεται μέσ' στὸ νερὸ ποῦ εἶχε ξεχειλίσῃ. Κακόμοιρη! Τὸ σῶμά της δὲν βρέθηκε ποτέ, τὸ ἔρριξε ἡ Τούντζια κατ' στὴ θάλασσα παραδαρμένο μὲ καϋμό! Δὲν πρόφθασε ἡ ἄμοιρη στὰ τέ-

κνα της ν' ἀνοίξῃ τὴν ἀγκάλη τὴν θερμή, νὰ τὰ ζεστάνῃ καὶ νὰ τὰ χαρῇ. Θεὸς σχωρέσοι την τὴν ἄμοιρη!

Ἐξύπνησε ἀπ' τὴ φωνή, ταράχθηκε καὶ θέλησε νὰ σηκωθῇ Θανάσης ὁ φονηᾶς. Κατάλαβε στὰ σπλάχνα του πῶς ἄκουε τῆς γυναικός του τὴν φωνὴ καὶ ὥρμησε γιὰ νὰ τὴν φέρῃ μὲ τὰ ματωμένα χέρια του κοντὰ στὴν κολασμένη του μορφή. Ἀέρας ὅμως φύσηξε πολύς, τὸ σπῆτι τρίζει δυνατά, κοντάρι πέφτει μυτηρὸ ἀπὸ τὴν στέγη ἔξαφνα καὶ τὸν Θανάση δίνει τὸν φονηᾶ μιὰ στὸ κεφάλι ἀλύπητα καὶ τὸν ἀφίνει κάτω ἄψυχο.....

Τὸ στοιχειωμένο σπῆτι μένει ἀπὸ τότε πάλι ἔρημο, ἡ κουκουβάγια τραγουδεῖ, ὁ κόρακας πετάει μὲ τὴν μαύρη του ψυχὴ ἀπάνω στὰ ἐρείπια.....»

* * *

Ἐτελείωσε ἡ Σκλαβα τὸ παραμῦθί της, ἔσβυσε τὴν φωτιὰ καὶ ἀπεχώρησε διὰ νὰ κοιμηθῇ εἰς τὸ ἰδιαίτερόν της δωμάτιον. Ὁ αἱματηρὸς θρύλλος διέτρεξεν ὡς φρικιαστικὸς κλονισμὸς τὰς φλέβας μας καὶ τὸ φάντασμα ἐπλανᾶτο εἰς τὸν ἐγκέφαλόν μας τὸν παιδικόν, ὅστις εἶχε συνειθίσῃ τὰς συγκινήσεις τοῦ φοβεροῦ ἐκείνου δράματος μὲ ἀγωνίαν ἀνάμικτον μὲ κάποιαν εὐχαρίστησιν καὶ τὸ πνεῦμά μας ἡσύχαζε μόνον ὅταν διήρχετο ἐνώπιον τῆς φαντασίας μας τὸ στοιχειωμένο σπῆτι.

Ἐν Σουφλίῳ

Κ. Γ. ΚΟΥΡΤΙΔΗΣ
ἰατρός.

Ἀνέκδοτοι Στίχοι

ΣΤΗ ΜΑΝΑ ΜΟΥ

Φοβᾶμαι Μάνα νὰ σοῦ πῶ. Θυμᾶσαι σᾶν ἀφῆκες
γιὰ πάντα μέσ' τὴν ἐρημιὰ τὸ σπῆτι μας τὸ μαῦρο
κ' ἀλλοῦ ταξείδεψες νεκρὴ κ' ἀλλοῦ παλάτια βρῆκες.. .
Ἐγὼ μικρὸς κ' ἀνίδεος ὡρκίσθηκα γιὰ ναῦρω
τὴ στράτα ποῦ θὲ νἄβγαινε ὁλόϊσα μέσ' τὴ χώρα
τοῦ Χάρου· κ' ἂν δὲν τύχαινα αὐτὴ στὴ πέρασί μου
νὰ μὴ ξεγράψω ἀπὸ τὸν νοῦ τὸ ὄνομά σου Τώρα....
Τὰ χρόνια ποῦ διαβαίνουνε καὶ πέρνουν τὴ ζωή μου
στὸ διάβα τους καὶ θέλουνε νὰ σβοῦν τὰ περασμένα
γυρεύουν νὰ ξεγράψουνε ἐσένα ἀπ' τὴ καρδιά μου.
Κ' ἔρχεται ὥρα, Μάνα μου, ποῦ σὲ ξεχνῶ καὶ σένα
Μὰ δὲν ξεχνῶ....Συχώρα με Μητέρα μου γλυκειά μου.

ΑΡ. ΘΗΒΑΙΟΠΟΥΛΟΣ.

ΠΕΡΙ ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΟΜΙΛΩΝ

Χωρὶς νὰ ἀνατρέξωμεν εἰς τὴν καταγωγὴν αὐτῶν δυνάμεθα νὰ διαβεβαιώσωμεν, ὅτι ἡ μουσικὴ ὑπῆρξε προσφιλὴς παρ' ἅπασι τοῖς λαοῖς ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων. Οἱ ποιηταὶ τὴν ἐδόξασαν καὶ τὰ ἐξοχώτερα πνεύματα ἐξύμνησαν τὰ θέλγητρά της. Ἡ γλῶσσά της εἶνε παγκόσμιος, πᾶς τις, εἴτε γνωρίζων, εἴτε μὴ μουσικὴν ἀπολαύει αὐτῆς μεθ' ἡδονῆς. Ἐκ τοῦ αἰσθήματος τούτου ἐγεννήθη ἡ ὥρυσις τῶν μουσικῶν ὁμίλων.- καὶ περὶ μὲν τῶν τῆς φωνητικῆς μουσικῆς οὗτοι ὀφείλονται εἰς τὸν Willelm 1781—1842. Πρῶτος ὁ Willelm ἐδίδαξε τὴν φωνητικὴν μουσικήν, μεταχειρισθεὶς ὡς διδασκαλεῖά τινα τῶν σχολείων τῶν Παρισίων- Προϊόντος τοῦ χρόνου συναθροίσας τοὺς καλλιτέρους τῶν μαθητῶν τοὺς συνήνωσεν ὑπὸ τὴν ἑαυτοῦ διεύθυνσιν ἀποτελέσας οὕτω «χορούς» τὸ σύνολον τῶν ὁποίων ὠνομάσθη ᾠδεῖον.

—Μετὰ τὸν willelm ὁ Εὐγένιος Δελαπόρτας 1818—1886 ἔνθερμος ὀπαδὸς τῆς διδασκαλίας τοῦ will·lm, ἐγένετο ἀπόστολος τῆς μεθόδου τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ. Καίτοι πτωχός, πολλάκις στερούμενος καὶ αὐτοῦ τοῦ ἄρτου, διέτρεξεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη τὴν Γαλλίαν διδάσκων. Τῷ 18·9 ἔσχε τὴν ὑψίστην χαρὰν συνενώσας ἀριθμόν τινα τοιούτων ὑπ' αὐτοῦ διδαχθέντων «χορῶν» νὰ δώσῃ τὴν πρώτην συναυλίαν εἰς τὴν «Troyes». Χάρις εἰς τοὺς διαγωνισμοὺς αὐτοὺς ἡ διάδοσις τῆς μουσικῆς ἐξησφαλίσθη. Ὅσον ἀφορᾷ τὸν Εὐγένιον Δελαπόρταν, οὗτος ἀπέθανε τῷ 1886 ἐν Παρισίοις ἐν μεγίστῃ πτωχείᾳ

Ὅμιλοι ὀργανικῆς μουσικῆς ἀνεφάνησαν κατὰ τὰ τέλη τοῦ 18ου αἰῶνος, ὑπὸ μορφὴν δημοτικῶν μουσικῶν. Ἡ μόνη ὑπάρχουσα ἀκόμη εἶνε ἡ τῶν «πυροβολητῶν τῆς Λίλλης».

Κατὰ τῷ 1885 ὁ ἀριθμὸς τῶν μουσικῶν ηὐξήθη καταπληκτικῶς. Οὕτω τῷ 1879 ἠριθμοῦντο περὶ τὰς 3000. Ἡ ταχεῖα αὕτη διάδοσις ὀφείλεται κυρίως εἰς τοὺς στρατιωτικοὺς μουσικούς. Οὗτοι ἀπολυόμενοι τῆς ὑπηρεσίας των καὶ εἴτε ὡς ἀρχιμουσικοί, εἴτε ὡς ἐκτελεσταί, ὑπηρετοῦντες ἢ ἱδρύοντες σωματεῖα, συνετέλεσαν πολὺ εἰς τὴν διάδοσιν αὐτῆς.

Ἐπίσης συνετέλεσε πολὺ καὶ ἡ εἰσαγωγὴ τῆς διδασκαλίας τῆς μουσικῆς εἰς τὰ σχολεῖα.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ Ν. ΚΑΛΤΑΚΗΣ

MARCHE

Δ. ΚΑΛΤΑΚΗ

ΛΑΙΚΗ ΜΟΡΦΩΣΙΣ

Ἐλπίζω ὅτι ὁ ἀναγνώστης δὲν θέλει τὸ θεωρήσει ὑπερβολήν, οὔτε ἐπὶ αὐτοθαυμασμῷ μ' ἐλέγξει, ἐὰν εἴπω ὅτι ὁ ἡμέτερος λαός, μήτε τῶν πλείστων ἐκ τοῦ ὄχλου ἐξαιρουμένων, καὶ ὁ ἐν Ἑλλάδι καὶ ὁ ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος, ἐποιήσατο ἀπό τινων ἤδη ἐτῶν ἀξίας λόγου προόδους εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν ἐκπαίδευσιν, ἅλματα σχεδὸν ἀληθῆ. Εἰς τὴν πρόοδον ταύτην συνετέλεσε βεβαίως, μετὰ τὴν καὶ παρὰ τῶν ξένων ἀναγνωριζομένην φιλομάθειαν τοῦ Ἕλληνος, ἡ ἐπέκτασις τῶν ἐκπαιδευτηρίων, δημοσίων καὶ ἰδιωτικῶν, ἐπίσης δὲ καὶ κατὰ πολὺ μάλιστα, ἡ ἁπλοποίησις τοῦ προπαιδευτικοῦ συστήματος, μεταβαλοῦσα τὸ ἄλλοτε κοπιῶδες καὶ ὀχληρὸν εἰς εὐχερὲς καὶ τερπνὸν διὰ τοὺς ἀρχαρίους μάθημα, καὶ ἄρδην ἀνατρέψασα τὸ ἀρχαῖον σύστημα. Ποῦ τῳόντι οἱ χρόνοι καθ' οὓς ἡμεῖς ἐθηλάσαμεν τὸ πρῶτον τῆς παιδείας γάλα παραβαλλόμενοι πρὸς τοὺς σημερινούς!

Ἐνθυμοῦμαι τὴν ἄμμον ἐφ' ἧς μᾶς ὑπεχρέωναν νὰ χαράττωμεν τὰ πρῶτα τῆς ἀλφαβήτου γράμματα καὶ τὸν διδάσκαλον ἄνωθεν ἡμῶν μὲ τὸν δείκτην, ὡς ἄλλο Δαμοκλέους ξίφος, καὶ ὁμολογῶ ὅτι ῥῖγος ἀκόμη μὲ καταλαμβάνει. Χάρις τῷ Φρέβελ, τῷ Πεσταλότζῃ καὶ ἑτέροις, δημιουργοῖς ὅλοις τοῦ νεωτέρου συστήματος, ὁ μαθητὴς σήμερον ἀρχίζει νὰ διδάσκηται τὰς πρώτας τῆς παιδείας βάσεις δι' ἀσμάτων καὶ ἀθυρμάτων, ὁ νοῦς τοῦ παιδὸς εὑρίσκεται διὰ μιᾶς πρὸ αἰθρίου καὶ γελόεντος οὐρανοῦ, οὐχὶ δὲ ζοφεροῦ καὶ ἐσκοτισμένου, ὅπως ἄλλοτε, καὶ ἡ πρὸ αὐτοῦ πνευματικὴ ὁδὸς ἁπλοῦται ὁμαλὴ καὶ εὔκολος, οὐχὶ δὲ σκολιὰ καὶ ἀνώμαλος ὅπως ἐπὶ τῶν ἀειμνήστων ἡμερῶν ἡμῶν ἐκείνων.

Ἀναμφισβήτητον λοιπὸν τυγχάνει, ὅτι ἡ παιδεία ἀνεπτύχθη πολὺ παρ' ἡμῖν, διευκολυνθέντων καὶ τῶν πρὸς ἀπόκτησιν αὐτῆς μέσων, χάρις δὲ εἰς τὰ εὐεργετήματα ταῦτα καὶ ὁ λαὸς κατέστη φιλομαθέστερος. Καὶ αὐτοὶ οἱ εἰς τὰ κατώτερα τῆς κοινωνίας στρώματα ἀνήκοντες εἶναι σήμερον φιλαναγνῶσται. Πόσους δὲν ἔβλεπον ἐν Σμύρνῃ ὑπηρέτας καφενείων, ξενοδοχείων, κουρείων, παντοπωλείων, οἰνοπωλείων καὶ ἄλλων τοιούτων καταστημάτων, ἐπὶ τῶν κατωφλίων τῶν θυρῶν αὐτῶν καθ' ἑκάστην σχεδὸν ἁπλήστως ἀναγινώσκοντας τὰς ἐκεῖ ἐκδιδομένας ἢ καὶ τὰς ἐξ Ἑλλάδος ἐφημερίδας, εἰς γλῶσσαν καθαρεύουσαν γραφομένας καὶ ὅμως εὐληπτον δι' αὐτούς! Ἔβλεπον δὲ τοῦτο οὐ μόνον αἰσθανόμενος ἐνδόμυχον εὐχαρίστησιν ἀλλὰ καὶ ὑπερήφανος σχεδόν, διότι τοιοῦτον τι δὲν ἔβλεπον παρὰ

τοῖς ἄλλοις, ἐκτὸς εὐαρίθμων Ὀθωμανῶν, καὶ αὐτῶν μετὰ τὴν μεταπολίτευσιν, πρὸς ἄγραν πολιτικῶν εἰδήσεων ἁπλῶς. Ὅ,τι δὲ συμβαίνει ἐν Σμύρνῃ συμβαίνει καὶ ἐβῶ, ἐν Ἀθήναις, περίπου. Ὁ λοῦστρος τὴν πρώτην πεντάραν τὴν ὁποίαν τῷ ἀποφέρει ὁ ὑπ' αὐτοῦ καθαρισμὸς τῶν ὑποδημάτων τοῦ διαβάτου, τρέχει νὰ τὴν διαθέσῃ εἰς ἀγορὰν τῆς πρώτης ἐκδοθείσης πρωϊνῆς ἐφημερίδος, προτάσσων ἐνίοτε τοῦ σωματικοῦ τὸν πνευματικὸν ἄρτον.—

Δὲν ἐννοῶ βεβαίως διὰ τῶν ἀνωτέρω ἐκτεθέντων, ὅτι τὸ ἐκπαιδευτικὸν σύστημα ἀνῆλθε παρ' ἡμῖν εἰς βαθμὸν τελειότητος, πολλοῦ γε καὶ δεῖ. Παρουσιάζει ἀκόμη ἐλλείψεις ὅπως καὶ εἰς ἄλλα ἔθνη, Εὐρωπαϊκὰ μάλιστα. Ὁ μακαρίτης Victor Duruy, εὐρυμαθὴς Γαλάτης, ἐξόχως δὲ ἱστορικὸς ἄριστος, συγγραφεὺς τῆς Ἱστορίας τῶν Ἑλλήνων, τῆς Ἱστορίας τῶν Ρωμαίων καὶ ἄλλων σπουδαίων ἔργων, ἐδημοσίευσεν ἄλλοτε ἐν τῇ Ἐπιθεωρήσει τῶν Δύο Κόσμων σειρὰν ἄρθρων περὶ ἐκπαιδευτικῶν συστημάτων, παραλληλίζων τὸ ἑκάστου ἔθνους πρὸς τὸ τοῦ ἄλλου, ἀποδεικνύων δὲ τὸ μὲν Γαλατικὸν ὑπερμέτρως Ἐγκυκλοπαιδικόν, τὸ δὲ Γερμανικὸν ὑπερβαλλόντως φιλοσοφικὸν καὶ τὸ Ἀγγλικὸν παρὰ πολὺ πρακτικόν, κατέληγεν εἰς τοῦτο ὅτι οὐδὲν τῶν ἀνωτέρω καὶ ἐκτὸς αὐτῶν ἔθνος δύναται ἀκόμη νὰ καυχηθῇ ἐπὶ τελειότητι ἐκπαιδευτικοῦ συστήματος καὶ ὅτι εὐχῆς ἔργον ἦθελεν εἶσθαι, ἐὰν Διεθνὲς Εὐρωπαϊκὸν Συνέδριον, λαμβάνον ὑπ' ὄψιν τὰς ἀνάγκας καὶ δυνάμεις ἑκάστου ἔθνους συνέτασσε διεθνὲς ἐκπαιδεύσεως σύστημα, ὅπερ νὰ παραδεχθῶσιν ὅλα τὰ Εὐρωπαϊκὰ Κράτη. Τὴν ἰδέαν ταύτην, καθόσον ἐνθυμοῦμαι, ἠσπάσθησαν τότε οἱ διασημότεροι τῶν Εὐρωπαίων φιλολόγων, ἀναγνωρίσαντες αὐτὴν καὶ ὡς ὀρθὴν καὶ ἰδίως οὐχὶ πολὺ δυσεφάρμοστον. Ὁ Victor Duruy, ὁ ὑποβαλὼν τὴν ὁμολογουμένως ὡραίαν ταύτην καὶ εὐεργετικὴν ἰδέαν, προήχθη ἀκολούθως καὶ οὐ μετὰ πολὺν χρόνον ἀφ' ἧς ἐποχῆς ἔγραφε τ' ἀνωτέρω, εἰς Ὑπουργὸν τῆς Παιδείας ἐν Γαλλίᾳ, διετέλεσε δὲ ἐπὶ ἀρκετὸν διάστημα τοιοῦτος καὶ ὅμως οὐδὲν ἐνήργησεν ἐξ ὅσων εἶχε συστήσῃ, ἐνῷ μάλιστα ὡς ἐκ τῆς θεσέως του εἶχεν εὐχερέστερα τὰ πρὸς τοῦτο μέσα. Ἡ μὴ πραγματοποιηθεῖσα, ἐν τούτοις, ἰδέα αὐτὴ τοῦ Victor Duruy ἔχει τι τὸ παρήγορον δι' ἡμᾶς ὅτι ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος ἀνήρ, ἱστορικὸς διακεκριμένος καὶ εἰδικὸς εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὰ ἐκπαιδευτικὰ ζητήματα ἀνεγνώρισεν ὅτι κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον, ὅλα τὰ συστήματα παρουσιάζουν ἐλλείψεις. Περὶ Ἑλλάδος ἢ ἄλλου ὁμοίου περίπου κράτους οὐδὲν ἀναφέρει ἐν τῇ πραγματείᾳ ἐκείνῃ· ἐὰν ἀνέφερε περὶ ἡμῶν, εἶμαι βέβαιος, ὅτι ἤθελε μᾶς κατατάξει εἰς τὴν σειρὰν τῶν Γάλλων, διότι καὶ τὸ ἡμέτερον σύστημα δὲν διαφέρει σχεδὸν τοῦ ἐν Γαλλίᾳ ἐγκυκλοπαιδικοῦ ἐν σμικρῷ κύκλῳ, ἐπομένως καταλῆγον εἰς ἡμιμάθειαν πολλάκις· καταδείξει δὲ ἰδίως τὴν ἔλλειψιν πραγματικῶν γνώσεων ἐν αὐτῷ. Ἔχομεν τῷ ὄντι ὑπὲρ πᾶν ἄλλο ἀνάγκην νὰ καταστήσωμεν τὸ παρ' ἡμῖν ἐκπαιδευτικὸν σύστημα πρακτικώτερον, τοῦτο παρὰ πάντων ὁμολογεῖται, ἐξαιρέσει διδασκάλων τινῶν ἐμμενόντων, οὐχὶ ἀσκόπως, εἰς

σύστημα παρ' ὅλων σχεδὸν ἤδη καταδικασμένον καὶ οὔτε ἐν μέρει ἴσως πληροῦν τὰς σημερινὰς τῆς κοινωνίας ἀνάγκας.—

Σύστημα πρακτικώτερον ἤθελε, μεταξὺ ἄλλων, σπουδαίως διευκολύνει καὶ τὸ μορφωτικὸν μετὰ τοῦ ὁποίου ἀμέσως συνδέεται, ἀνώτερον δὲ τοῦ καθαρῶς ἐκπαιδευτικοῦ, κατὰ τὴν γνώμην καὶ ἡμῶν καὶ τῶν πλείστων ἴσως παρ' ἡμῖν. Ὀλιγώτερα ἐν ἀνάγκῃ γράμματα ἀλλὰ πλειοτέρας πρακτικὰς γνώσεις, ἰδοὺ ἡ σήμερον ἐπιβαλλομένη ἀνάγκη, παρ' ὅλων σχεδὸν ἀναγνωριζομένη, ἰδίως διὰ τὸν λαόν, περὶ οὗ πρὸ πάντων διὰ τῆς βραχείας ταύτης πραγματείας πρόκειται. Πλεῖστα ὅσα ἐδυνάμην παραδείγματα πρὸς ἐπικύρωσιν τῆς ἰδέας ταύτης, τὴν ὁποίαν πολλάκις καὶ διὰ τοῦ τύπου καὶ ἀπὸ τοῦ βήματος ὑπεστήριξα, ν' ἀναφέρω. Ἀρκοῦμαι εἰς ἓν μόνον ἐξ αὐτῶν. Συνηθίζομεν νὰ κοσμῶμεν πολλὰ καταστήματα ὑπὸ τοῦ λαοῦ συχναζόμενα, ἰδίως καφενεῖα, κουρεῖα, παραλείπω τὰ ὑποδεέστερα ξενοδοχεῖα καὶ πανδοχεῖα δι' εἰκόνων ἡρώων καὶ ἀναμνήσεων ἀνδραγαθίας καὶ πατραγαθίας, διότι ἀτυχῶς ὁ νοῦς ἡμῶν διαρκῶς περιστρέφεται εἰς ὅ,τι διεπράξαντο οἱ πρόγονοι ἡμῶν, τὰ δὲ ἱστία τοῦ ἐθνικοῦ ἡμῶν σκάφους πληροῦνται ὑπὸ ἀνέμου παρελθόντος καὶ μέλλοντος περὶ τοῦ παρόντος ἐλαχίστη φροντίς. Γάλλος στρατηγὸς τοῦ πρώτου Ναπολέοντος, ὁ Bertrand, ὀφείλων ν' ἀπαντήσῃ εἰς νεανίαν μετ' αὐτοῦ συνδιαλεγόμενον καὶ καυχώμενον ἐπὶ καταγωγῇ εὐγενεῖ καὶ τοῖς προγόνοις αὐτοῦ:

—Εἶμαι εὐτυχέστερος σοῦ, ἠρκέσθη νὰ τῷ εἴπῃ, διότι δὲν ἔχω προγόνους. Ἀπὸ ἐμὲ ἀρχίζουν οὗτοι.—

Ἀλλ' ἐπὶ τὸ προκείμενον. Ἐρρέθη ἀνωτέρω εἰς τί περιστρέφεται, περιορίζεται μᾶλλον, ὁ στολισμὸς τῶν ἡμετέρων καφενείων καὶ τοιούτων. Ποσῶς δὲν ἀρνοῦμαι ὅτι τοιαῦται ἀναμνήσεις μᾶς ἐμβάλλουν μὲν ἐν Τουρκίᾳ ἐν στενοχωρίᾳ ἀπέναντι τῆς Ἀρχῆς, ἀλλ' ἐξάπτουν τὸ ἐθνικὸν ἡμῶν αἴσθημα καὶ μᾶς ὑπενθυμίζουν τί ὀφείλομεν νὰ μιμηθῶμεν, ἔχομεν ὅμως καὶ ἄλλας πηγάς, οὐκ ὀλίγας μάλιστα, εἰς τὰς ὁποίας δυνάμεθα ν' ἀντλήσωμεν ἐπίσης πολύτιμα, πολυτιμότερα ἴσως διδάγματα, φάρους ἀληθεῖς διὰ τὸν πρὸ ἡμῶν βίον. Καὶ ὅμως τὸ παραμελοῦμεν. Οἱ Ὀθωμανοὶ εἶναι πρακτικώτεροι ἡμῶν, κατὰ τοῦτο τοὐλάχιστον. Ἀντὶ εἰκόνων καὶ ἡρωϊκῶν κατορθωμάτων ἀρκοῦνται καὶ προτιμοῦν ν' ἀναρτῶσιν ἐν τοῖς καφενείοις καὶ παραπλησίοις καταστήμασι ρητὰ τοῦ Κορανίου, καθοδηγοῦντα αὐτοὺς ἐν τῇ πρὸ αὐτῶν σταδιοδρομίᾳ τοῦ βίου. Ἐνθυμοῦμαι, μεταξὺ ἄλλων, γεγονός, ὅπερ πρὸ ἐτῶν ἀνέγνων ἐν τῷ Levant Herald τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἀμέσως σχετιζόμενον πρός τ' ἀνωτέρω καὶ τὸ ὁποῖον ἐπιτραπήτω μοι ν' ἀναφέρω, τὸ ἑξῆς:

Πτωχὸς Ἀρμένιος, ἐπαγγελλόμενος τὸν τέκτονα, Καραμπὲτ ὀνομαζόμενος, περιῆλθεν εἰς ἐσχάτην ἔνδειαν, ἐλλείψει ἐργασίας. Ἔχων νὰ διαθρέψῃ πολυμελῆ οἰκογένειαν καὶ περιελθὼν εἰς πλήρη ἀπόγνωσιν, ἀπετάθη εἰς ἀρχαῖον στενὸν φίλον του, ἱκετεύων αὐτὸν νὰ τῷ δανείσῃ ἓν μετζήτιον. Ὁ φίλος του ἠρνήθη, προβάλλων ἀνέχειαν, ἐνῷ δὲν ἦτο ἄπορος. Εἴτε διότι ἦτο πολὺ φιλότιμος, εἴτε διότι κατὰ πρῶτον ἤδη εἶχε ζητήσῃ δάνειον καὶ διὰ ποσὸν τοσοῦτῳ εὐτελὲς ἀρνηθὲν αὐτῷ, ὁ Καραμπὲτ ἐλυπήθη τόσον, ὥστε ἀπεφάσισε ν' αὐτοκτονήσῃ, προμηθευθεὶς δὲ ὑηλητήριον, διυγιούνθη εἰς ἓν τῶν ἐν Δολμᾷ Μπαξὲ τουρκικῶν καφενείων, ἐζήτησε καφέν, καὶ ἔρριψε κρυφίως ἐν τῷ κυπέλλῳ τὸ δηλητήριον, ὅτε ὅμως ἔλαβε τὸ κύπελλον, ἵνα ροφήσῃ τὸν καφέν, τὸ βλέμμα του ἐστράφη τυχαίως πρὸς τὸν τοῖχον, ἐφ' οὗ ἀνέγνωσε:

— Μπούτα Κεπέρ. (Καὶ αὐτὸ θὰ παρέλθῃ). Ἐκ τῶν ρητῶν τοῦ Κορανίου.

Τοιαύτην τῷ ἐνεποίησεν ἐντύπωσιν ἡ ἀνάγνωσις τοῦ ρητοῦ ἐκείνου ὥστε αὐτοστιγμεὶ καὶ χωρὶς νὰ τὸν ἰδοῦν, ἐκένωσεν ἐπὶ τοῦ δαπέδου τὸ περιεχόμενον τοῦ κυπέλλου, ἀφεὶς δὲ ἓν μεταλίκιον διὰ τὸν καφέν, ἀνεχώρησε δρομαῖος. Ἅμα ἐξελθόντα τοῦ καφενείου τὸν συνήντησεν ὁ Κ. Ἐσαγιάν, ἐκ τῶν πλουσιωτέρων ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἀρμενίων, καὶ ἐπειδὴ τὸν ἐγίγνωσκε καλὸν ἐργάτην, τὸν ἠρώτησεν ἐὰν εἶχε τότε ἐργασίαν. Ὑποθέτει ὁ ἀναγνώστης τί τῷ ἀπήντησεν ὁ Καραμπέτ.

— Ἔλα μαζύ μου, τῷ λέγει ὁ Ἐσαγιάν, ἤρχισα νὰ κτίζω ἓν χάνιον καὶ θὰ ἔχω δι' ἕνα χρόνον τοὐλάχιστον νὰ σοὶ δώσω ἐργασίαν.

Ὁ Καραμπὲτ ἐσώθη, χάρις εἰς τὸ ρητὸν ἐκεῖνο τοῦ Κορανίου.

Κοράνιον ἡμεῖς δὲν ἔχομεν, ἔχομεν ὅμως θησαυροὺς ἀληθεῖς πολλῷ τοῦ Κορανίου ἀνωτέρους, τὸν Ἰσοκράτην, τὸν Λουκιανόν, τὸν Πλούταρχον, τὸν Δημοσθένην, τὸν Ξενοφῶντα, τόσους ἄλλους τοὺς ὁποίους περιττὸν ν' ἀναφέρω, ὅλους ἀληθῆ Εὐαγγέλια πλήρη πρακτικῶν γνώσεων καὶ πολυτίμων ἀποφθεγμάτων. Τί σοφώτερον, τί ἁγιώτερον δίδαγμα τοῦ Βραχεῖα ἡδονὴ μακρὰν τίκτει λύπην, τοῦ κτήσασθαι δυσχερέστερον τὸ τηρῆσαι, τοῦ Μηδὲν πρὸ τοῦ τέλους μακάριζε, τοῦ Ἔννους Πράττε, Πᾶν μέτριον ἄριστον, τοσούτων ἄλλων, ἅτινα καὶ οἱ ξένοι αὐτοὶ δανείζονται παρ' ἡμῶν; Διότι δὲν τὰ διακρίνει μόνον ἡ ὑπὸ ἔποψιν πρακτικὴν ἀξία αὐτῶν ἀλλὰ καὶ ἡ ἐν ὀλίγοις ἐκφρασις καὶ χάρις. Ὅτε ἤμην ἐν Παρισίοις, ἄλλοτε, ἀνέγνων ἄνωθεν τῆς θύρας κουρείου «Κείρω σιγῶν». Ἠρώτησα ἐκ περιεργείας τὸν Κουρέα ποῦ ἤντλησε τὴν ἐπιγραφήν, Ἑλληνιστὶ γεγραμμένην. Ὁ Ρενὰν μοὶ τὴν ὑπέβαλε, μοὶ ἀπήντησεν, ἐκ πηγῆς Ἑλληνικῆς βεβαίως καὶ ἐκεῖνος ἀρυσθείς αὐτήν.

Δυνάμεθα, φρονῶ, καὶ ἡμεῖς, ὀφείλομεν μᾶλλον, χωρὶς νὰ παρίδωμεν ἐξ ὁλοκλήρου τὰς εἰκόνας ἡρώων καὶ πατραγαθιῶν, νὰ κοσμήσωμεν, τὰ ἑλκύοντα τὸν λαὸν ἰδίως μέρη ἢ καὶ ἁπλῶς εἰς χρῆσιν αὐτοῦ διατιθέμενα, μὲ ὅ,τι καταλληλότερον νομίζομεν ἐκ μυρίων ὅσων ἀποφθεγμάτων προσφερομένων ἡμῖν, πρὸς ποδηγέτησιν καὶ ἡμῶν αὐτῶν καὶ τοῦ λαοῦ, τὸν ὁποῖον ἠθέλομεν μορφώσει καὶ διὰ τῶν τοιούτων παραδειγμάτων καὶ ἀποθεγμάτων βαθμηδὸν εὐκολώτερον καὶ ὅσῳ τὸ δυνατὸν τελειότερον· διότι δι' αὐτῶν μόνον δὲν ἐννοῶ βεβαίως ὅτι θὰ τὸν μορφώσωμεν. Τὸ ζήτημα, ἄλλως τε, τῆς λαϊκῆς μορφώσεως δεῖται ν' ἀναπτυχθῇ ἐκτενέστερον ταὐτοχρόνως δὲ καὶ γνώσεων καὶ δυνάμεων, τῶν ὁποίων ὁμολογῶ

ὅτι δυστυχῶς δὲν εἰμὶ τέλειος κάτοχος. Διὰ τῶν ὀλίγων ἀνωτέρω ἐκτεθέντων καὶ τῆς βραχείας ταύτης πραγματείας ἠθέλησα ἁπλῶς νὰ ὑπομνήσω, ὅτι δὲν καταβάλλεται εἰς τὸ σπουδαῖον τοῦτο, σπουδαιότερον ὑπὲρ πᾶν ἄλλο, ζήτημα, ἡ ἀπαιτουμένη ἐνέργεια, ἐνῷ ἔχομεν εἰς τὴν διάθεσιν ἡμῶν ἀπειρίαν βοηθητικῶν μέσων, διὰ τὰ ὁποῖα ἄλλα ἔθνη μᾶς ζηλεύουν, ὁμοιάζοντες μὲ γαιοκτήμονα, κάτοχον πλουσίου ἀγροῦ, τοῦ ὁποίου τὰ εὐώδη ἄνθη καὶ τοὺς πολυχύμους καρποὺς ἀφίνει ἄλλους νὰ νέμωνται.

Ἀθῆναι 1911

ΦΩΚΙΩΝ Α. ΒΟΥΤΖΙΝΑΣ

Η ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ ΣΤΟΛΗ ΝΙΣΥΡΟΥ

Τῇ ἀξιοτίμῳ δεσποινίδι Ἑλένῃ Σ. Σβορώνου
εἰς Βαθὺ—Σάμου

Μετὰ μεγάλης εὐχαριστήσεως ἀποκρινόμενος πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν ὑμῶν, ὅπως εἰ δυνατὸν παράσχω διὰ τοῦ «Μικρασιατικοῦ Ἡμερολογίου» τοῦτο μὲν πρὸς τοὺς ἀναγνώστας αὐτοῦ εἰκόνα τῆς γυναικείας Νισυριακῆς στολῆς, τοῦτο δὲ μνημεῖον αὐτῆς πρὸς τὰς ἐρχομένας γενεάς, σπεύδω κατὰ καθῆκον καὶ εὐγνωμόνως μάλιστα ὡς Νισύριος νὰ ἀποστείλω πρὸς ὑμᾶς τὴν εἰκόνα ταύτην, τὴν ὁποίαν ἐπάναγκες ἐθεώρησα νὰ συνοδεύσω μὲ ὀλίγα ἐπεξηγηματικὰ αὐτῆς, τοὐλάχιστον μὲ τὰ ὀνόματα τῶν μερῶν τῆς ἐνδυμασίας καὶ τὰς ἀναγκαιοτάτας παρατηρήσεις, διότι δὲν ἔχω δυστυχῶς τὰ μέσα ἐνταῦθα καὶ τὸν κατάλληλον χρόνον ὅπως ἀσχοληθῶ περὶ τὸ ἱστορικὸν αὐτῆς.

Ἀμφότεραι αἱ στολαί, αἵτινες φέρονται ἐν τῇ παρούσῃ εἰκόνι εἶνε στολαὶ γαμήλιοι, ἡ μὲν νυμφικὴ ἀριστερᾷ τῷ ὁρῶντι, ἡ δὲ παρανυμφικὴ δεξιᾷ αὐτοῦ, καλοῦνται δὲ «τὰ μεγάλ' ἀλλάγια». «Ἀλλάγια» ἐν Νισύρῳ λέγονται πᾶσαι μὲν ἐν γένει αἱ καινουργεῖς ἐνδυμασίαι, ἰδιᾳ ὅμως ἡ διακόσμησις τῆς οἰκίας τῶν νεονύμφων, ἡ ἄλλως «νυμφοστόλι» καλουμένη, «μεγάλα δὲ ἀλλάγια», ὡς προεῖπον, εἶνε αἱ γαμήλιοι γυναικεῖαι (νύμφης καὶ παρανύμφου) στολαί. Ἡ δὲ συνήθης ἐνδυμασία δὲν διαφέρει καὶ πολὺ τῆς γαμηλίου στολῆς, ὡς θὰ ἴδωμεν. Τὰ ἀποτελοῦντα τὴν νυμφικὴν στολὴν εἶνε:

α΄.) «ἡ σκούφια» ἡ ὁποία ἐτίθετο ἀμέσως ἐπὶ τῆς κόμης καὶ ἐκάλυπτε τὸ ἥμισυ τοῦ κρανίου, ὅπως τὸ «κεφαλόδεμα», καὶ εἶχε χρῶμα ἐρυθρόν.

β΄.) «ἡ σκέπη» ἦτις ἦτο μεταξινῆ χρώματος καὶ αὐτὴ ἐρυθροῦ καὶ ἐτίθετο ἀμέσως ἐπὶ τῆς «σκούφιας» ἐξετείνετο δὲ ἀρκετὰ

ΝΙΣΥΡΙΑΙ

πρὸς τὰ ὄπισθεν, ἐνῷ ἔμπροσθεν διὰ δύο πλοκάμων αὐτῆς διῆκε μέχρι τῆς ὀσφύος.

γ΄.) «ἡ καρφίτσες» αἵτινες ἐπὶ τοῦ ἑτέρου ἄκρου ἔφερον σφαιρίδια, ἀπὸ τῶν ὁποίων ἐξηρτῶντο ἐπίχρυσα ἢ ἐπάργυρα ἐν εἴδει κροσσῶν ἁλυσίδια, ἐχρησίμευον πρὸς συγκράτησιν τῆς σκέπης καὶ σκούφιας πρὸς τὴν κομην.

δ΄.) «ἡ βέργες» ἤτοι τὰ ἐνώτια.

ε΄.) «τὰ μεγάλα» ἤτοι ὁ λευκὸς ἐξ ἐριούχου ποδήρης χιτὼν ἐν εἴδει «πουκαμίσας» τὸν ὁποῖον ὕφαινον αἱ ἴδιαι αἱ γυναῖκες, καὶ ἐποίκιλλον μὲ διάφορα κεντήματα ἀπὸ «τουρκομέταξα» κατὰ τὰς χειρίδας καὶ τὸν «γῦρον». Τὰ κεντήματα «πλουμιὰ» καλούμενα ἦσαν διαφόρων μὲν χρωμάτων κατὰ τὸν «γῦρον», μαύρου δὲ εἰς τὰς χειρίδας, αἱ ὁποῖαι ἦσαν «πλουμισμένες» ὁλόκληροι κατὰ μῆκος καὶ πλάτος καὶ ἐλέγοντο «πασίλλοα». Τὰ ἐπιμήκη κάθετα εἰς τὸν γῦρον πλουμιά, τὰ ὁποῖα παρουσιάζονται ὑποτρέμοντα ἐκαλοῦντο «σκολόπεντρες». Ὁ χιτὼν οὗτος ὀνομάζεται ἐν τῇ νυμφικῇ στολῇ «μεγάλα» εἰς ἀντίθεσιν πρὸς «τὰ μικρὰ» ὡς ἐκαλεῖτο ὁ χιτὼν τῆς συνήθους ἐνδυμασίας.

στ΄.) Τὸ «σφύωμα» τὸ ὁποῖον ἐξαρτώμενον ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ ἔφερον ἐπὶ τοῦ στήθους διὰ νὰ φράττηται τοῦτο, ἐπειδὴ τὰ «μεγάλα» ἦσαν ἀνοικτὰ κατὰ τὸ στῆθος· κατεσκευάζοντο δὲ ἐπ' αὐτοῦ «πλουμιὰ» διάφορα ἐκ μετάξης καὶ ἔφθανε μέχρι τῆς ὀσφύος.

ζ΄.) ὁ «παμουχᾶς» τὸν ὁποῖον ἐφόρουν ἀμέσως μετὰ τὰ «μεγάλα», ἄνευ χειρίδων, κατεσκευάζετο ἀπὸ «ἄλυκον». χρώματος ἐρυθροῦ, καὶ ἐξηρτᾶτο ἀπὸ τῶν ὤμων διὰ τῶν «καϊνῶν»· ἦτο πτυχωτὸς πλὴν τοῦ ἐμπροσθίου μέρους καὶ βραχύτερος τῶν «μεγάλων».

η΄.) «ἡ ἅλυσι» ἤτοι ζώνη ἁλυσσιδωτή, διὰ τῆς ὁποίας περιβάλλουσαι τὴν ὀσφὺν συνεκράτουν πρὸς τὸ στῆθος τὸ «σφύωμα», τὸ δὲ ἕτερον ἄκρον αὐτῆς ἐξηρτᾶτο ἐλευθέρως ἐπὶ τοῦ προσθίου μέρους τοῦ «παμουχᾶ».

θ΄.) «ἡ πλουμιστὲς» ἤτοι αἱ περικνημῖδες, αἵτινες ἔπρεπε νὰ εἶνε πεποικιλμέναι μὲ διάφορα κεντήματα.

ι΄.) «ἡ κουντούρες» δηλαδὴ τὰ ὑποδήματα, ἐν εἴδει πασουμίων, τὰ ὁποῖα ἔπρεπε νὰ εἶνε ἐρυθροῦ χρώματος.

Τὰ «μεγάλ' ἀλλάγια» ἐλέγοντο καὶ «κόκκινα» ἐκ τοῦ χρώματος τῆς «σκέπης, τῆς σκούφιας, τοῦ παμουχᾶ καὶ τῶν κουντουρῶν».

Ἡ δὲ παρανυμφικὴ στολὴ ἀπετελεῖτο ἀπὸ τὸν «παμουχᾶν, τὰ μεγάλα, τὸ σφύωμα, τὴν ἅλυσι, τὴν σκούφια, τὴς πλουμιστὲς καὶ τὴς κουντούρες» μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι ὁ παμουχᾶς ἦτο χρώματος λευκοῦ τὸ πλεῖστον. τὸ δὲ σφύωμα κεντητὸν οὐχὶ διὰ μεταξης ἀλλὰ μὲ «τουρκομέταξα». Ἰδιαίτερον ἔχει ἡ παράνυμφος τὸ «λαχουρὴ» διὰ τοῦ ὁποίου ἐκάλυπτε τὴν κεφαλήν. τὸ «λαχουρὴ» ἔφερε κροσσοὺς εἰς τὸν «γῦρον» ἐξετείνετο ὀλίγον ὄπισθεν καὶ περιεζώννυε σταυροειδῶς τὸν λαιμὸν διὰ τῶν δύο ἄκρων αὐτοῦ, ἃ ὁποῖα ἐξετείνοντο καὶ αὐτὰ ὄπισθεν.

Ἡ δὲ συνήθης στολὴ ἀπετελεῖτο ἀπὸ τὰ «μικρὰ» ἤτοι τοῦ λευκοῦ ποδήρους χιτῶνος, ὁ ὁποῖος ὅμως δὲν εἶχεν ὁλοκλήρους τὰς χειρίδας «κεντημένας» ἀλλὰ μόνον τὸν γῦρον αὐτῶν. Μετὰ τὸν «παμουχᾶν» ἐφόρουν καὶ τὴν «ζάκαν» ἡ ὁποία ἦτο «σάκκος» ἀπὸ ἀτλάζιον πρὸ πάντων χρώματος πρασίνου ἢ βυσσινίνου καὶ ἔφραττε πλήρως τὰς χειρίδας. Ὁ παμουχᾶς καθὼς καὶ ἡ κουντοῦρες ἠδύναντο νὰ εἶνε διαφόρων χρωμάτων. Ἐν τῇ συνήθει ἐνδυμασίᾳ δὲν ἔφερον «ἅλυσιν». Ἡ παρανυμφικὴ στολὴ ἦτο καὶ ἡ ἐπίσημος καὶ ἔφερον αὐτὴν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς «τὴς χαρὲς» δηλαδὴ τοὺς γάμους ὅλαι αἱ προσκεκλημέναι γυναῖκες. Ἐν τῇ κοινῇ ἐνδυμασίᾳ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἔφερον τὸ σύνηθες «μανδύλι».

Τοιαύτη ἡ γυναικεία ἐν Νισύρῳ στολή. ἥτις εὐτυχοῦσα ἐφέτος νὰ καταλάβῃ μίαν σελίδα τοῦ «Μικρασιατικοῦ Ἡμερολογίου» ἀπὸ ταύτης δυστυχῶς εἰς τὸ ἑξῆς μόνον θέλει δεικνύει τὸ σεμνοπρεπὲς καὶ μεγαλοπρεπὲς αὐτῆς, διότι ἤρχισεν ἤδη ἀπὸ ὀλίγων ἐτῶν νὰ ἐνδίδῃ εἰς τοὺς νεωτέρους γυναικείους συρμούς, οἵ ὁποῖοι οὐχὶ μετὰ πολὺν χρόνον θέλουσι δεσπόζει δυστυχῶς καὶ τῆς ἡμετέρας νήσου.

Ἐπὶ τούτοις δέξασθε παρακαλῶ τὴν διαβεβαίωσιν τῆς πρὸς ὑμᾶς ἐξαιρέτου ὑπολήψεώς μου μεθ' ἧς διατελῶ

Ἐν Νισύρῳ τῇ 12ῃ Μαΐου 1911

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ Ι. ΚΑΡΠΑΘΙΟΣ
Ἱεροσπουδαστὴς

ΠΟΘΟΣ

Εἰς τὸν φίλον μου
Δημ. Νεροφείδαν

Ἤθελα νἄμουνα βουνό, τίποτε νὰ μὴ νοιώθω
Καὶ νὰ ψηλόνω ἀδιάκοπα περήφανη κορφή,
Νὰ μὴ μοῦ καΐνε τὴν καρδιὰ ἐνθύμησες καὶ πόνοι,
Νὰ μὴ φωλιάζῃ μέσα μου ἡ λύπη μου ἡ κρυφή!

Παρὰ νὰ εἶμαι ἄνθρωπος κι' ἀπ' τῆς ζωῆς του τὸν κῆπο
Νὰ μάσσω λούλουδα χλωρὰ ποῦ μὲ καιρὸ καὶ χρόνο
Ἀφίνουνε σὰν μαραθοῦν καὶ χάσουν τὴ δροσιά τους
Γιὰ ὑστερνή τους μυρωδιὰ ἀκοίμητο τὸν πόνο.

Κυδωνίαι

ΦΑΕΘΩΝ

ΚΥΝΕΖΙΚΟΙ ΑΦΟΡΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΠΑΡΟΙΜΙΑΙ

Μιὰ ἡμέρα ἀξίζει περισσότερον ἀπὸ τρεῖς δι' ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος τὴν χρησιμοποιεῖ καλῶς.

Ἡ δυστυχία ἐμβαίνει ἀπὸ τὴ πόρτα ποῦ εὑρίσκει ἀνοικτήν.

Ὁ μεγαλείτερος ψεύστης εἶνε ἐκεῖνος ποὺ ὁμιλεῖ πάρα πολὺ διὰ τὸν ἑαυτόν του.

Ὁ ἀμαθὴς ὅσην περισσοτέραν αἴσθησιν κάμῃ τόσον περισσότερον θαυμάζει... τὸν ἑαυτόν του.

Ὅπως τὸ νερὸ δὲν εἰμπορεῖ νὰ κρατηθῇ ἐπάνω στὰ ὑψηλὰ βουνὰ οὕτω καὶ ἡ ἐκδίκησις ποτὲ δὲν δύναται νὰ κρατηθῇ εἰς μεγάλας καρδίας.

Ἡ πολυτέλεια αὐξάνει τὰς ἀνάγκας καὶ ἡ λιτότης αὐξάνει τὰς ἡδονάς.

Νὰ φοβεῖσαι ἐκεῖνον, ὅστις σὲ κακολογεῖ μυστικὰ καὶ νὰ εὐχαριστῆσαι μὲ ἐκεῖνον, ὅστις σὲ ἐπαινεῖ δημοσίᾳ.

Κατὰ τὴν δημιουργίαν νόμου ἂς κρατεῖ αὐστηρότης, κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν ἐπιείκεια.

Ἐὰν ἡ εὐτυχία εἶνε δῶρον πολύτιμον διὰ τὸν φρόνιμον εἶνε καταδίκη διὰ τὸν ἄφρονα.

Ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος δὲν ὑψώνεται πολὺ δὲν θὰ ὑποφέρῃ ἀρκετὰ κατὰ τὴν πτῶσίν του.

Ἅμα ἐξέρχεσαι τὸν χειμῶνα ὅσον ὡραῖος καιρὸς καὶ ἂν εἶνε μὴ λησμονεῖς τὴν ὀμπρέλλά σου καὶ πρὶν διψάσῃς φρόντισε γιὰ νερό.

Τὰ τάλαντα χρειάζονται ὑποστηρικτὰς καὶ τὰ ἐλαττώματα φίλους εἰλικρινεῖς.

Ἡ ὡραιοτέρα αὔριον ποτὲ δὲν εἰμπορεῖ νὰ γίνῃ χθές.

Ὅλοι φθάνουν εἰς τὴν δόξαν ἀπὸ τὰ ἀνάκτορα εἰς τὰ πλούτη ἀπὸ τὸ ἐμπόριον καὶ εἰς τὴν ἀρετὴν ἀπὸ τὴν ἔρημον.

Ἡ εὐγένεια κερδίζει φίλους. ἡ ἐπιφυλακτικότης τοὺς ἀπωθεῖ.

Ἄνθρωπος χωρὶς ἀξίαν κατέχων μέγα ἀξίωμα ὁμοιάζει μὲ νάνον ἐνδεδυμένον μὲ φορέματα γίγαντος.

Τάλαντον χωρὶς ἀρετὴν ὁμοιάζει μὲ μαθητὰς χωρὶς διδάσκαλον: καὶ τὰ δύο χωρὶς ἀξίαν.

Μεταχειρίζεσθε τὰς σκέψεις σας καθὼς τοὺς ξένους σας καὶ τὰς ἐπιθυμίας σας καθὼς τὰ παιδιά σας.

Πρόσεχε καλὰ ὅταν στέκεσαι εις τὸ χεῖλος ἑνὸς βαράθρου ἢ περνᾶς στενὴν γέφυραν.

Ὅστις ἀνοίγει τὴν καρδιά του εἰς τὴν φιλοδοξίαν τὴν κλείει εἰς τὴν ἡσυχίαν.

Μὴ μεταχειρίζεσαι ὅ,τι ὑποπτεύεσαι, καὶ μὴ ὑποπτεύεσαι ὅ,τι μεταχειρίζεσαι.

Ὅστις δανείζεται χρήματα διὰ νὰ κτίσῃ σπίτι, αὐτὸς κτίζει τὸ σπίτι διὰ νὰ τὸ πωλήσῃ,

Ὅταν ἐμπρὸς στὴ πόρτά σου εὑρίσκεται μεγάλη πέτρα μὴ κυττάζεις τί ὑπάρχει στὸ κατῶφλι τοῦ γείτονός σου.

Πάντοτε κερδίζει κανεὶς σιωπῶν διότι δὲν ὑποχρεοῦται νὰ ὁμιλήσῃ.

Νὰ ζωγραφίσῃς τίγριν, σημαίνει νὰ ζωγραφίσῃς τὸ σχῆμά της. ἀλλὰ νὰ γνωρίσῃς ἄνθρωπον σημαίνει νὰ γνωρίσῃς τὸ πρόσωπόν του ἀλλ' ὄχι καὶ τὴ καρδιά του.

Ὅταν σοῦ φαίνεται, πῶς ξέρεις πολλὰ πράγματα σημαίνει πῶς δὲν ξέρεις τίποτε·

Θὰ φυλάξῃς καλὰ τὸ μυστικό σου ὅταν δὲν τὸ εἴπῃς εἰς κανένα.

Τὸ νὰ καλλιεργῇς τὰς ἐπιστήμας ἀλλὰ νὰ εἶσαι μισάνθρωπος εἶνε τὸ ἴδιον νὰ ἀνάπτῃς δᾷδα καὶ νὰ κλείῃς τοὺς ὀφθαλμούς.

Πλούσιος ἄνθρωπος ἀλλὰ ἀμαθὴς ὁμοιάζει μὲ γουρούνι ποὺ χαίρεται διὰ τὸ πάχός του.

Εἰς τὰ σπίτια τῶν ἐγωϊστῶν πλουσίων μόνον οἱ δυστυχεῖς λείπουν.

Ἡ γλῶσσα τῶν γυναικῶν εἶνε τὸ ξῖφός των, τὸ ὁποῖον δὲν ἀφίνουν ποτὲ νὰ σκουριάσῃ.

Ὅταν εἰς μίαν συναναστροφὴν εἶνε μόνον ἄνδρες τότε ἀκούει ὁ ἕνας τὸν ἄλλον, ὅταν εἶνε μόνον γυναῖκες τότε ἡ μία ἐξετάζει τὴν ἄλλην.

Τὸ πνεῦμα τῆς γυναικὸς δὲν εἶνε βαθύ, ἀλλ' ὁ θυμός της εἶνε ἀτελείωτος. Ἡ γυνὴ οὐδέποτε ἐπαινεῖ χωρὶς νὰ κακολογῇ καὶ σπανίως γνωρίζει ὅ,τι ὁμιλεῖ.

Τὰ λόγια τοῦ ἀνδρὸς εἶνε πάντοτε φρόνιμα· τῆς γυναικὸς ὁμοιάζουν μὲ ἀνεμόμυλον ποὺ μιὰ γυρίζει μιὰ στέκεται.

Καὶ τὰ δόντια τοῦ πρασίνου φειδιοῦ καὶ ἡ γλῶσσα τῆς φοβερωτέρας ἐχίδνης, δὲν ἔχουν τόσον δηλητήριον ὅσον εὑρίσκεται εἰς τὴν καρδιὰ κακῆς γυναικός.

Σάμος

ΣΩΤΗΡΙΟΣ Ι. ΦΩΚΟΣ

ΕΥΛΑΒΗ ΜΝΗΜΟΣΥΝΑ

ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΗΣ ΑΓΑΘΑΓΓΕΛΟΣ

Σπάνιος τύπος εὐσεβείας καὶ ἀγαθότητος, ἐμπνεόμενος ἀπὸ τὴν εἰλικρινεστέραν ἀγάπην, τὴν ὁποίαν ἁγνὴ χριστιανικὴ ψυχὴ ἠσθάνθη διὰ τὴν πατρίδα, τὸ γένος, τὴν ἀνθρωπότητα, ὁ Γέρων Ἀρχιμανδρίτης Ἀγαθάγγελος ἔζη περὶ τὰ μέσα τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ἐν τῇ πατρίδι τοῦ Γαληνοῦ. Τέλειος χριστιανός, εἶχεν ἀγαπήσει ὁλοψύχως τὸ ἐπάγγελμά του, εἰς ὃ ἀφιέρωσεν ὁλόκληρον τὴν ζωήν του. Ἐμφορούμενος ἀπὸ τὰ εὐγενέστερα ἰδεώδη, ὁ πνευματικὸς αὐτὸς πατήρ, ἦτο ἀπὸ τοὺς ἀλησμονήτους ἐκείνους τύπους μιᾶς πολὺ μεμακρυσμένης ἐποχῆς καθ' ἣν ὁ ἀντιπροσωπεύων τὸ θεῖον ἐν τῇ γῇ ἦτο αὐτὴ ἡ θεία πρόνοια ἡ περὶ πάντων μεριμνῶσα καὶ εἰς αὐτὸν ἀπενέμετο ὅλος ὁ σεβασμὸς καὶ αὐτὸς ἐκέκτητο ὅλην τὴν ἐμπιστοσύνην τῶν πνευματικῶν τέκνων του.

Προσηλωμένος εἰς τὸ ἱερὸν καθῆκόν του, τὸ ὁποῖον ἠγάπει ἀπὸ τῆς ὑψίστης αὐτοῦ ἀπόψεως, ἕνα εἶχε μέγαν πόθον, τὴν εὐημερίαν τοῦ ποιμνίου του. Ἁπλοῦς ἱερεὺς μέχρι τοῦ 1863 προεχειρίσθη εἰς ἀρχιμανδρίτην καὶ ταὐτοχρόνως διωρίσθη ἀρχιερατικὸς ἐπίτροπος τῆς πόλεως τοῦ ἱεροῦ Ἀντίπα. Ὡς τοιοῦτος ἐχρημάτισεν ἐπὶ δέκα ὁλόκληρα ἔτη, κατὰ τὰ ὁποῖα ἔδειξε μεγίστην διοικητικὴν ἱκανότητα, φρόνησιν καὶ δραστηριότητα σπανίαν. Καίτοι δὲν εὐτύχησε μεγάλης μορφώσεως, ἐν τούτοις ἦτο κατὰ πολὺ ὑπέρτερος πολλῶν πεπαιδευμένων. Ἐνάρετος, ὄχι διότι ἐδιδάχθη νὰ εἶνε τοιοῦτος, ἀλλὰ διότι ἡ ἀρετὴ ἦτο συμφυὴς τῇ ἀγαθότητι τῆς ψυχῆς του.

Ὁ Ἀρχιμανδρίτης Ἀγαθάγγελος ὡς ἀρχιερατικὸς ἐπίτροπος ἦρχετο τρίτος κατὰ σειρὰν ἀπὸ τῆς ἀναγεννήσεως τῆς νεωτέρας Περγάμου. Διανύσας τὸν βίον του ἐν εὐσεβείᾳ μεταξὺ τῆς λατρείας τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἀγάπης καὶ τοῦ σεβασμοῦ μὲ τὸν ὁποῖον τὸν περιέβαλλον οἱ συμπολῖταί του, ἀπέθανεν ἑβδομηκοντούτης καὶ ἐτάφη ἐν τῇ ἀγαπητῇ του πατρίδι προπεμφθεὶς εἰς τὴν ὑστάτην του κατοικίαν μὲ τὴν εἰλικρινεστέραν θλῖψιν, ὑφ' ὅλων ἐκείνων, διὰ τοὺς ὁποίους ὑπῆρξεν ὁ φιλοστοργότατος πνευματικὸς πατήρ.

Η ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΑ ΜΟΥ

—Πεθαίνω γιὰ Σέ—

Σὲ μιὰ τριανταφυλλιά, ποῦ μοῦ στολίζει,
Ὁλανθισμένη, τὸν μικρόν μου ἀνθῶνα,
Ἔδωσα τ' ὄνομά σου τὸ χρυσό,
Κι' ὅπως ἐκείνη ἐτοῦτο δὲν γνωρίζει,
Δὲν ξέρεις καὶ Σὺ πόσο σ' ἀγαπῶ,
Σὺ—πῶχεις τὰ χρυσᾶ μαλλιὰ κορῶνα.

Βασίλισσά μου, φίλημα δειλὸ
Εἶν' τὸ μικρό μου αὐτὸ θερμὸ τραγοῦδι,
Ποῦ πρὸς Ἐσὲ πετάει ἐρωτεμένο,
Σὰν πεταλοῦδα σ' ὥμορφο λουλοῦδι,
Γιὰ νὰ σοῦ πῇ: τὸ πόσο Σ' ἀγαπῶ,
Γιὰ νὰ σοῦ πῇ: τὸ πῶς γιὰ Σὲ παιθαίνω.

Μ. ΑΒΛΥΧΟΣ

ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΘΡΗΝΟΥΣ

ΠΙΚΡΗ ΑΛΗΘΕΙΑ

Γονατισμένη ἔκλαιγα σ' ἀγαπημένο μνῆμα
Κ' ἔβρεχα μὲ τὰ δάκρυα τὸ κρύο μαρμαρό του,
Ποῦ ἔκρυβε ἀπ' τὰ μάτια μου μιὰ λατρεμμένη ὄψη
Καὶ μοῦδειχνε ἕνα ὄνομα καὶ τὸ λευκὸ σταυρό του.

Περνοῦσε ὁ Μάης χαρωπός, λουλουδοστολισμένος
Καὶ τὴ ζωὴ ἐμύρωνε ποῦ βιαστικὰ διαβαίνει,
Κι' ἀχνὴ δροσούλα στάλαζε στοὺς πικραμμένους τάφους
Ὅπου στεκότανε βουβοὶ καὶ παραπονεμένοι,

Ἀνέβαινεν ἀπ' τὸ βουνὸ ὁλόχρυσος ὁ ἥλιος
Καὶ κύτταζε τὰ μνήματα ποῦταν ἀραδιασμένα,
Ἄλλα φτωχὰ καὶ ταπεινὰ μ' ἕνα σταυρὸ ξυλένιο
Καὶ ἄλλα μαρμαρόχτιστα καὶ ἀνθοστολισμένα.

Ἐκεῖ σιμὰ τῆς ἐκκλησιᾶς χτυποῦσεν ἡ καμπάνα
Καὶ μέσ' ἀπ' τὰ παράθυρα ποῦταν ζωγραφισμένα,
Ἀκούονταν ἡ ψαλμῳδιὲς καὶ τὸ Χριστὸς Ἀνέστη
Καὶ τρεμουλιάζαν τὰ κεριὰ ποῦ λυώναν ἀναμμένα.

Περνοῦσε ἐμπρός μου ἡ ζωὴ κι' ὁ θάνατος στεκόταν
Ἀσάλευτος κι' ἀμίλητος, θαρρεῖς τὴν καρτεροῦσε·
Κ' ἐστάλαζε τὸ δάκρυ μου στ' ἀγαπημένο μνῆμα
Π' αὐτὴ ποῦ μοῦδωσε ζωὴ κλεισμένη τὴν κρατοῦσε.

Ξάφνου σιμά μου ἄκουσα τὴν πειὸ μεγάλη ἀλήθεια
Ἀπὸ ἀγράμματης σοφῆς, ἁπλῆς γυναίκας στόμα:
—Τοῦ κάκου κλαῖς· τὰ κλάμματα νεκροὺς δὲν ἀνασταίνουν
Οὔτε χορταίνει δάκρυα ὅσα κι' ἂν πιῇ τὸ χῶμα.

Σάμος 8] 5 1911.

ΕΛΕΝΗ Σ. ΣΒΟΡΩΝΟΥ

ΔΙΚΗΓΟΡΙΚΟΝ ΓΡΑΦΕΙΟΝ
ΓΕΡΑΣΙΜΟΥ Σ. ΣΒΟΡΩΝΟΥ

Διδάκτορος τῆς Νομικῆς καὶ δικηγόρου παρ' ἅπασι τοῖς Δικαστηρίοις τῆς Ἡγεμονίας Σάμου, μέλους ἀντεπεστάλλοντος τοῦ ἐν Παρισίοις Cabinet de Droit International καὶ ἄλλων ἐπιστημονικῶν Συλλόγων καὶ Ἑταιριῶν.

Ἱδρυθὲν κατὰ Μάϊον τοῦ 1889.

ΕΝ ΣΑΜΩ

ΠΙΝΑΞ
ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

	Σελ.
Ἑορτολόγιον Μηνολόγιον	1—7
Φιλολογικὰ Μνημόσυνα. Ἀλ. Παπαδιαμάντης	8
Ἡ συντέκνισσα (διήγημα) ὑπὸ Α. Παπαδιαμάντη	9
Παραγγελία (ποίημα) ὑπὸ Κ. Κρυστάλλη	16
Ἐξέχουσαι φυσιογνωμία. Κ. Βαΐάννη βιογραφικὸν σημείωμα	17
Στὸ ἀκρωτῆρι τῆς Κρήτης. (ποίημα ὑπὸ Ἰωάν. Κωνσταντινίδου	19
Ἄφωνος κόσμος. (Ταξειδιωτικὴ ἀνάμνησις) ὑπὸ Κ. Σκόκου	20
Τοῦ κόσμου οἱ δρόμοι (ποίημα) ὑπὸ Ἑλένης Σ. Σβορώνου	30
La Grèce, Nostalgie (ποιήσεις) ὑπὸ Margherite	31
Τὰ Α. Κ. Π. Λ. Γράμματα τῆς Θεσσαλονίκης ὑπὸ Π. Ν. Παπαγεωργίου	33
Ἡ Ὄψις τοῦ Θεοῦ, Οἱ Ψυχές, Ἡ Ζωή. (ποιήματα) ὑπὸ Χρ. Βασιλακάκη	36
Ἐκ τοῦ Προξενικοῦ Κλάδου. Ἀγησίλαος Τζαννέτος. Βιογραφικὸν σημείωμα	37
Στὰ Περασμένα. (ποίημα) ὑπὸ Μαρίκας Καρακάση (Πίπιζα)	39
Ἀπομνημονεύματα Γλιστοῦ. ὑπὸ Ι. Φραγκιᾶ	40
Καλῶς ἦλθες. Στὸ νέο μας θωρηκτό. (ποίημα ὑπὸ Ι. Πολέμη.	59
Ἐκ τοῦ ἐπιστημονικοῦ κόσμου. Περ. Βιζουκίδης. Βιογραφικὸν σημείωμα	60
Τοῦ χωριοῦ. Ἁγίων καλλιέργεια. ὑπὸ Σταμ. Σταματίου	63
Τὸ παραθύρι μας. (ποίημα) ὑπὸ Γ. Δροσίνη	67
Ἡ νηστεία παρὰ τοῖς Ὀθωμανοῖς. ὑπὸ Ἡσυχίου	68
Ἐνθυμίσεις (ποίημα) ὑπὸ Ἑλένης Σβορώνου	72
Ἀπὸ τὴν ζωὴν τοῦ θεάτρου. Περουζέ. ὑπὸ Ε. Σβ.	73

Ὁ ἕνας μῆνας τρέφει τοὺς ἑντεκα. ὑπὸ Ρεβέκκας 76
Ἐκλιποῦσαι φυσιογνωμίαι. Πέτρος Τζαννέτος 78
Τὸ Στοίχημα. ὑπὸ Μπάμπη Ἀννίνου 81
Γιὰ ποῦ θὰ ξεκινήσω. (ποίημα) ὑπὸ Κ. Κολάση 83
Σ' ἕνα μικρὸ ἀγγελοῦδι. Ἄννα Στεφανάτου. (ποίημα) ὑπὸ Ἑλένης Σ. Σβορώνου 84
Ἀπὸ τὴν κωμῳδίαν τῆς ζωῆς. Ἡ Κάρτα. ὑπὸ Ι. Μπήτου . 85
Ἐντυπώσεις ἐξ Ἱεροσολύμων. Ἡ Ἁγία Σιών. ὑπὸ Γ. Κ. Βραχυτέδη 92
Ὁ Πενθερός. (παράξενοι τύποι) ὑπὸ Σ. Ἐλευθερίου 98
Stances Jean Moreas. (ποίημα) μεταφρ. Δ. Δημακοπούλου 103
Νεκρολούλουδα. Γεώργιος Γκλαβάνης 104
Εἰς τὸν θάνατον τοῦ Γ. Γκλαβάνη (ποίημα) ὑπὸ Ἑλ Σβορώνου. 105
Ἀπὸ τὴν φτωχοζωήν. Τελευταία συντροφιά. ὑπὸ Ε. Εὐστρατιάδου 106
Ἐκ τῶν τοῦ Δουκιανοῦ (ποίημα) 108
Οἱ Παυλοκαταραμένοι. ὑπὸ Κ. Ἁγιοπαυλίτου 109
Παράπονα (ποίημα) ὑπὸ Ἑλένης Σ. Σβορώνου 113
Ἐντυπώσεις ἀπὸ τὴν ζωὴν μιᾶς Καλλιτέχνιδος. Σπεράντζα Καλό. ὑπὸ Ἀγ. Παναγιωτάτου 114
Χριστογεννιάτικαι ἀναμνήσεις, ὑπὸ Ζεύξιδος 116
Ἐπιστολὴ διδασκάλου 117
Νησιώτικα διηγήματα. Ἡ Ἀνθούλα, ὑπὸ Π. Παναγωπούλου . 118
Τὸ μαγικὸν ὑγρόν, ὑπὸ Δόμνας Ἰωσηφίδου 126
Τὸ μονοπάτι (ποίημα) ὑπὸ Κ. Μιχαηλίδου. 128
Ὁ ἐκκεντρικώτερος τῶν ὀρθοδόξων ἱερέων ὑπὸ Σ. Δε Βιάζη 129
Σκιᾶς ὄναρ. ὑπὸ Ἀθηνᾶς Βαβάση 137
Οἱ Τσιρμπατζῆδες, Ἠθογραφία, ὑπὸ Ὀλυμπίου 140
Φυσιογνωμίαι ἐκ τοῦ ἔξω ἑλληνισμοῦ. Κίμων Διοματάρης 144
Τί εἶνε ἡ ζωή, ὑπὸ Ι. Καράλη 145
Ἀνοιξιάτικο (ποίημα) ὑπὸ Α. Σημιριώτου 146
Ἐθνικὴ Ἱεραρχία. Η. Α. Σ. ὁ Μητροπολίτης Σαράντα Ἐκκλησιῶν κ. Ἀγαθάγγελος 147
Ἰατροδικαστικὴ ἔκθεσις 149
Μία ἀποικία, ὑπὸ Εὐριδ. Ἀλεξανδρίδου 150
Ποιήσεις, Φορτούνα, Κόρη καὶ Μάγισσα, ὑπὸ Ἐλευθερίου Σπυρίδου 159
Ἀραβουργήματα. Ἡ ζωή, ὑπὸ Κ. Βασσαρδάκη 161
Τὸ χέρι (ποίημα), ὑπὸ Ι. Πολέμη 164
Ὁ Ἄθως. Σημειώσεις περὶ τοῦ Ἁγιωνύμου ὄρους 165
Ἀνακρεόντειον ὑπὸ Σ. Φώκου 190
Αἱ κωμῳδίαι τῆς ζωῆς. Ὁ Δελφίνος, ὑπὸ Γ. Τσοκοπούλου . 191
Ὁμιλία γέρου χωρικοῦ στὰ ἐγγόνια του, ὑπὸ Α. Λασκαράτου 194

Ἡ καλλιτέρα λύσις Κωμῳδία μονόπρακτος. ὑπὸ Ἰωάννου Δεληκατερίνη 198
Ὕμνος στὴν Μουσικὴ (ποίημα) ὑπὸ Δημ. Στάη 205
Τὸ πιεστήριον, ὑπὸ Θ. Μαρκουίζου Καραλιέρου 206
Ἡ Παληὰ ἐκκλησία (ποίημα), ὑπὸ Ἑλένης Σβορώνου . . . 208
Ὁ δακτύλιος τοῦ Πολυκράτους (ποίημα) ὑπὸ Μ. Τσακύρογλου 209
Τοπογραφικὰ. Σμυρναϊκαὶ ἀναμνήσεις ὑπὸ Β. Βασιλειάδου . 211
Μῦθος. Ἀλώπηξ καὶ Λέων. ὑπὸ Ἑλένης Σβορώνου 218
Γραμματικῆς καταδίκη, ὑπὸ Χρ. Χριστοβασίλη 219
Ἀνέκδοτος ἐπιστολή. Διονυσίου τοῦ Καλλιάρχου, ὑπὸ Μ. Χαβιαρᾶ 228
Ἡ τελευταία ἐπιστολή. Διήγημα, ὑπὸ Δ. Μελισσοπούλου . . 230
Φύλλα καὶ Φτερά. (ποιήματα) ὑπὸ Ζ. Σίδερη 242
Ἐθνισμὸς καὶ κοσμοπολιτισμός, ὑπὸ Α. Κολυφέτη 245
Στὰ ξένα. (ποίημα), ὑπὸ Μαρίκας Καρακάση (Πίπιζα) . . . 251
Πῶς θὰ γίνω ρήτωρ, ὑπὸ Β. Βασιλειάδου 253
Ἀπροσδόκητα. Ἀνέκδοτον μετὰ γελοιογραφίας 256
Ρωμαϊκαὶ ἐντυπώσεις. Σάντα Κρότσε. ὑπὸ Κ. Καιροφύλα . . 257
Ἐξάστιχα. (ποιήματα), ὑπὸ Μαρίνου Σιγούρου 261
Οἱ ἀρχαῖοι καὶ ἡμεῖς, ὑπὸ Π. Λωρεντζάτου 262
Νέα ζωή. (Ε. Μπαλτουρβίν), ὑπὸ Φυλλίδος 270
Ὁ ὑπεράνθρωπος καὶ τὸ δικαστήριον τοῦ μέλλοντος, ὑπὸ Nitsche Grecus. 275
Νοσταλγία (ποίημα), ὑπὸ Δ. Φλέγγα 272
Περὶ Γέλωτος. Τί εἶνε ὁ γέλως; ὑπὸ Β. Πιπερίδου 280
Εἰς τὴν ἐφημερίδα «Ἀθηνᾶ» (ποίημα), ὑπὸ Ι. Σοφιανοπούλου. 295
Χερσαῖα τρικυμία. ὑπὸ Αὐγερινοῦ 297
Τὸ ἄδικον δὲν εὐλογεῖται. Ἀληθὴς ἱστορία, ὑπὸ Μ. Σταματέλλου 304
Μῦθος Κυνόδηκτος, ὑπὸ Ἑλένης Σβορώνου 308
Μελέται περὶ τῆς νήσου Σύμης. Περὶ Νιρέως τοῦ Χαρόπου καὶ Ἀγλαΐας, ὑπὸ Δ. Χαβιαρᾶ 309
Σονάτες (ποιήσεις), ὑπὸ Σ. Παναγιωτοπούλου 319
Νησιώτικες ἱστορίες. Τὸ ψάρι τῆς ἐριδος, ὑπὸ Ἑλένης Σ. Σβορώνου 321
Νότιος Ἀφρική. Διάφορα ἤθη καὶ ἔθιμα τῶν μαύρων, ὑπὸ Ν. Γιαννάκη 328
Δημώδη ἄσματα Τήλου, ὑπὸ Μ Χαβιαρᾶ 347
Ἀλήθειες (ποίημα), ὑπὸ Γρ. Μαηδώνη 354
Νίσυρος Νέα δρᾶσις τοῦ Ἡφαιστείου της, ὑπὸ Ο. Ρέντζου . 355
Τὸ ἄρρωστο ὀρφανὸ (ποίημα), ὑπὸ Π. Ζεβάγλου 359
Βιογραφικὸν σημείωμα Γουλιέλμ. Δαίρπφελδ ὑπὸ Α. Κολυφέτη. 360
Αἱ ἀνασκ. τῆς Περγάμου 1909 καὶ 1910. ὑπὸ Γ. Χονδρονίκη . 363
Ἀπὸ τοὺς θρύλλους. Τὸ στοιχειωμένο σπῆτι, ὑπὸ Κ. Κουρτίδου . 374
Ἀνέκδοτοι στίχοι. Στὴ μάννα μου (ποίημα), ὑπὸ Α. Θηβαιο-

πούλου 380
Περὶ μουσικῶν ὁμίλων, ὑπὸ Δ. Καλτάκη 381
Marche. Μουσικὴ Δ. Καλτάκη 382
Λαϊκὴ Μόρφωσις ὑπὸ Φ. Βουτζυνᾶ 384
Ἡ γυναικεία στολὴ Νισύρου, ὑπὸ Ἐυ. Καρπαθίου 338
Πόθος (ποίημα), ὑπὸ Φαέθωνος 391
Κινεζικοὶ ἀφορισμοὶ καὶ παροιμίαι ὑπὸ Σωτ. Φώκου 392
Εὐλαβῆ μνημόσυνα. Ἀρχιμανδρίτης Ἀγαθάγγελος 394
Ἡ τριανταφυλλιά μου (ποίημα) Μ. Αβλυχοῦ 395
Ἀπὸ τοὺς θρήνους. Πικρὴ ἀλήθεια, (ποίημα) ὑπὸ Ἑλένης Σ. Σδορώνου 396
Πίναξ περιεχομένων 397

ΤΟ ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ

Τιμᾶται ἐν Σάμῳ γρ. 12, ἐν Τουρκίᾳ γρ. ἀργ. 15, ἐν Ἑλλάδι δρ. 4, ἐν Εὐρώπῃ, Αἰγύπτῳ, Κύπρῳ φρ. 4, ἐν Ρωσσίᾳ ρουβλ. 1 1)2, ἐν Ἀμερικῇ δολλ. 1, ἐν Ἀγγλικαῖς κτήσεσι Ἀφρικῆς σελ. 4.

Εὑρίσκεται ἐν Ἀθήναις εἰς τὰ καλλίτερα βιβλιοπωλεῖα, ἐν Κων)πόλει εἰς τὰ βιβλιοπωλεῖα τῶν κ. κ. Δεπάστα Σφύρα-Γεράρδου, Ι. Σεϊτανίδου καὶ Μ. Μαρκοπούλου, ἐν Θεσ)νίκῃ εἰς τὰ γραφεῖα τῆς Ν. Ἀληθείας, ἐν Μοναστηρίῳ εἰς τὸ βιβλιοπωλεῖον Α. Ζάλλη, ἐν Ὀδησσῷ εἰς τὸ βιβλιοπωλεῖον Π. Ζερβάτη Περάκη, ἐν Ν. Ὑόρκῃ εἰς τὸ βιβλιοπωλεῖον Κ. Καραδαγλίδου 45 Maqison St., ἐν Σάμῳ παρὰ τῇ ἐκδότιδι.

Ἀποστέλλεται ἐλεύθερον ταχυδρομικῶν εἰς τὸν ἐμβάζοντα τὸ ἀντίτιμον.

Ἐξαντλεῖται πρὸ τοῦ νέου ἔτους.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ Ν. ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ

ΔΙΚΗΓΟΡΟΣ

Στοᾶ Ραζῆ

ΑΘΗΝΑΙ

ARCHIVIO

Y-0-72